This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital kopi af en bog, der har været bevaret i generationer på bibliotekshylder, før den omhyggeligt er scannet af Google som del af et projekt, der går ud på at gøre verdens bøger tilgængelige online.

Den har overlevet længe nok til, at ophavsretten er udløbet, og til at bogen er blevet offentlig ejendom. En offentligt ejet bog er en bog, der aldrig har været underlagt copyright, eller hvor de juridiske copyrightvilkår er udløbet. Om en bog er offentlig ejendom varierer fra land til land. Bøger, der er offentlig ejendom, er vores indblik i fortiden og repræsenterer en rigdom af historie, kultur og viden, der ofte er vanskelig at opdage.

Mærker, kommentarer og andre marginalnoter, der er vises i det oprindelige bind, vises i denne fil - en påmindelse om denne bogs lange rejse fra udgiver til et bibliotek og endelig til dig.

Retningslinjer for anvendelse

Google er stolte over at indgå partnerskaber med biblioteker om at digitalisere offentligt ejede materialer og gøre dem bredt tilgængelige. Offentligt ejede bøger tilhører alle og vi er blot deres vogtere. Selvom dette arbejde er kostbart, så har vi taget skridt i retning af at forhindre misbrug fra kommerciel side, herunder placering af tekniske begrænsninger på automatiserede forespørgsler for fortsat at kunne tilvejebringe denne kilde.

Vi beder dig også om følgende:

- Anvend kun disse filer til ikke-kommercielt brug
  Vi designede Google Bogsøgning til enkeltpersoner, og vi beder dig om at bruge disse filer til personlige, ikke-kommercielle formål.
- Undlad at bruge automatiserede forespørgsler
  Undlad at sende automatiserede søgninger af nogen som helst art til Googles system. Hvis du foretager undersøgelse af maskinoversættelse, optisk tegngenkendelse eller andre områder, hvor adgangen til store mængder tekst er nyttig, bør du kontakte os. Vi opmuntrer til anvendelse af offentligt ejede materialer til disse formål, og kan måske hjælpe.
- Bevar tilegnelse
  Det Google-"vandmærke" du ser på hver fil er en vigtig måde at fortælle mennesker om dette projekt og hjælpe dem med at finde yderligere materialer ved brug af Google Bogsøgning. Lad være med at fjerne det.
- Overhold reglerne
  Uanset hvad du bruger, skal du huske, at du er ansvarlig for at sikre, at det du gør er lovligt. Antag ikke, at bare fordi vi tror, at en bog er offentlig ejendom for brugere i USA, at værket også er offentlig ejendom for brugere i andre lande. Om en bog stadig er underlagt copyright varierer fra land til land, og vi kan ikke tilbyde vejledning i, om en bestemt anvendelse af en bog er tilladt. Antag ikke at en bogs tilstedeværelse i Google Bogsøgning betyder, at den kan bruges på enhver måde overalt i verden. Erstatningspligten for krænkelse af copyright kan være ganske alvorlig.

Om Google Bogsøgning

Det er Googles mission at organisere alverdens oplysninger for at gøre dem almindeligt tilgængelige og nyttige. Google Bogsøgning hjælper læsere med at opdage alverdens bøger, samtidig med at det hjælper forfattere og udgivere med at nå nye målgrupper. Du kan søge gennem hele teksten i denne bog på internettet på `http://books.google.com`

UC-NRLF
$B 134 529

BERKELEY
LIBRARY
UNIVERSITY OF
CALIFORNIA

15 - K

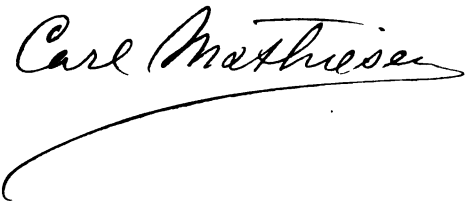

Christiania Theaterhistorie.

Ved

H. J. Huitfeldt.

Kjøbenhavn.

Forlagt af den Gyldendalske Boghandel (F. Hegel).

Trykt hos J. Jørgensen & Co.

1876.

PN 2766
Q7H8

Forord.

Allerede idet første Hefte udgaar af nærværende Verk, der foreløbig er bestemt til især at behandle de private dramatiske Forestillinger i Christiania, ønsker Forfatteren at orientere Læseren lidt med Hensyn til det Standpunkt, hvorfra han ønsker Arbeidet betragtet. Uagtet Titelen Theaterhistorie er det ikke væsentligst et Bidrag til Norges eller Christianias Kunsthistorie, der her leveres, men snarere en Del af Hovedstadens Cultur- og Personalhistorie, hvilket har sin Grund dels i den Maade, hvorpaa Skuespillet er blevet indført og har vundet Borgerret i vort Land, dels i den Omstændighed, at Skuespillernes Personligheder og personlige Forhold have en ganske anden Betydning ved et Privattheater, især hvor Forholdene arte sig som i Christiania dramatiske Selskab, end de have ved nogetsomhelst offentligt Theater med sine Skuespillere af Profession. En af de Maader, hvorpaa Reactionen i sidste Halvdel af forrige Aarhundrede ytrede sig, efter at Pietismens Aag var brudt, var ved en blandt de dannede Stænder almindelig udbredt Lyst til at spille Comedie, hvad der kort forud havde været anseet som en stor Synd; denne Tilbøielighed var i lang Tid bestandig i Stigende og antog undertiden saadanne Dimensioner, at den udartede til en formelig Mani. Blandt Landene i det nordlige Europa stod Norge ingenlunde tilbage med Hensyn til Interesse for den dramatiske Kunst, og fraregnet Musiken, der dog ikke havde meget

talrige Dyrkere, var den næsten den eneste Kunstart, der virkelig trivedes. Da Landet selv manglede et offentligt Theater, hvilket kun fandtes i Kjøbenhavn, faldt Kunstens Udøvelse, og det neppe til dens Skade, naturligt i Hænderne paa Byernes dannede Klasser og kom paa denne Maade oftere til at drives i en Udstrækning og med et Resultat, som man ikke lettelig kunde have ventet, idet den i hine Tider, der savnede saamange af Nutidens Dannelsesmidler, kom til at udgjøre et vigtigt Moment i selve Folkeopdragelsen, og derved fik en Betydning, som man ikke uden en nærmere Iagttagelse skulde være tilbøielig til at tillægge en saadan Syslen med Kunsten, der dog selvfølgelig i de allerfleste Tilfælde ikke kunde blive andet og mere end en ret respectabel Dilettantisme. Det er navnlig i et Par Retninger, at de dramatiske Foreningers Virksomhed synes at have havt en ikke liden Indflydelse, nemlig til Forbedringen af Kvindens hele Stilling i Samfundet og af det sociale Livs Former overhovedet. Da det egentlig først var paa Scenen, at der indrømmedes Kvinden en lige Stilling med Manden, ja hvor hun endog snart kom til at indtage en særlig fremragende Plads, ligger det nær her at søge en væsentlig Forklaringsgrund til det Phænomen, som stadig omtales af mere eller mindre dygtige Iagttagere blandt de i Norden reisende Udlændinger: at 'medens Kvindens intellectuelle og sociale Standpunkt i Begyndelsen af den her omtalte Periode, da den nævnte Sag endnu var i sin Barndom, navnlig i Norge var meget lavt, havde det en Menneskealder senere, da Tingen stod i sin høieste Blomstring, hævet sig til en Intelligents og Uafhængighed, der vækker almindelig Beundring. Dette er tildels ogsaa Tilfældet med den fuldt Europæiske Tilstand i Selskabs- og Omgangstonen, som oftere omtales omkring Aarhundredets Begyndelse, navnlig i Christiania og for en

Del i Throndhjem, derimod mindre i Bergen. Dette tør vistnok finde sin Forklaring i den Omstændighed, at det paa sidstnævnte Sted især var Middelstanden, der udgjorde de dramatiske Øvelsers Hovedstøtte, medens det i Christiania og Throndhjem fornemmelig var Embedsstanden og det høiere Selskab overhoved, som var denne Sags Bærer. Vist er det i alle Fald, at Sagen i Christiania grebes med en Interesse og et Alvor, som maaske savner Sidestykke i Norden, og som ogsaa medførte sin Løn. „De mest dannede Indvaanere spillede for de dannede." Det dramatiske Selskab blev her en Samfundsmagt, det sociale Livs Brændpunkt, et Samlingssted for alt, hvad Hovedstaden besad af Aand og Dannelse; at udvælges til Selskabets Embedsposter betragtedes som en Ære selv for den høiest staaende Embedsmand. I dette Selskab feiredes ikke alene dets egne eller Hovedstadens fremragende Personligheder, men alt, hvad der greb Gemytterne, fandt her strax Gjenklang, og under Krigen i Aarhundredets Begyndelse samt under de sidste Aar af Foreningen med Danmark og de første Aar af Unionen med Sverige kan man endog tillægge Selskabet en temmelig udpræget politisk Charakter. Om nogen egentlig national Betydning kan der selvfølgelig ikke være synderlig Tale ved disse Skuespilopførelser, der for en stor Del lededes af Danskfødte og fuldstændig hvilede paa Danske Traditioner. Dette gjælder ogsaa Selskabets eneste originale Forfatters, Envold Falsens, hele Production. Endog Sproget og Udtalen have vistnok for en stor Del været fuldstændigt Danske. Det var som bekjendt først en meget senere Generation forbeholdt at gjøre Forsøg i en mere national Retning, uden at dog endnu noget bestemt Resultat kan siges at være fremgaaet deraf. Om end de senere Aar af Selskabets Virksomhed hverken i den ene eller anden Henseende kunne maale sig med de

første, har det hele Phænomen dog vistnok fuldt Krav paa at blive Gjenstand for en nærmere Betragtning, og det er som Bidrag hertil Forfatteren ønsker det her paabegyndte Verk betragtet.

Foruden i Christiania vides dramatiske Selskaber at have bestaaet i følgende Norske Byer: Arendal, Bergen, Christianssand, Drammen, Frederikshald, Laurvig, Moss, Stavanger, Throndhjem og maaske paa flere Steder. Vort Universitetsbibliothek besidder trykte Love for de fleste af disse Foreninger, alle fra Begyndelsen af indeværende Aarhundrede. Det ligger imidlertid udenfor nærværende Arbeides Plan at tage Hensyn til disse fjernere fra Hovedstaden liggende Selskabers Virksomhed, til hvis Historie desuden Stoffet vistnok vil befindes at være yderst sparsomt bevaret og i alle Fald maatte samles paa vedkommende Steder selv, væsentligst gjennem Traditionen. For Christiania dramatiske Selskabs Vedkommende er derimod noget af Archivet bevaret, hvilket i 1869 paa Foranledning af nærværende Forfatter blev afgivet til Rigsarchivet. Af størst Interesse er den deri forefundne fuldstændige Medlemsfortegnelse og en Række af Rollebesætningsprotocoller fra 1804 til 1837, da Selskabet ophørte at give dramatiske Forestillinger. Som Filialer af Christiania dramatiske Selskab ere de i enkelte kortere Tidsrum men i en Række af Aar virksomme Theatre paa Fladeby og Mosse Jernverk her betragtede, da de samme Skuespillere optraadte der, som ellers spillede i Christiania, og Forfatteren har derfor nedenfor stræbt at samle, hvad der vides ogsaa om disse i alleregentligste Forstand private Theatre.

Af Forordene til Fru Dunkers „Gamle Dage“ p. V vil det være bekjendt, at hun havde forfattet et lidet Skrift om det dramatiske Selskab i Christiania, som imidlertid ved Udlaan var hendes efterladte Familie

frakommet. Den sammesteds nævnte Afskrift af dettes første Blade (ved Frøken Sidonia Aars) er imidlertid velvillig stillet til Disposition ved nærværende Arbeide og oftere benyttet deri saavel som det førstnævnte Verk „Gamle Dage". — Et vigtigt Hjælpemiddel under Udarbeidelsen af Bogen skylder Forfatteren ogsaa at nævne nemlig den værdifulde Gave, det Norske Universitetsbibliothek i Aaret 1873 modtog fra Justitsraad, Ridder F. S. Bang, bestaaende i en næsten aldeles fuldstændig Samling af den hele Dansk-Norske dramatiske Literatur (Originaler og Oversættelser), hvoraf Bibliotheket forud kun besad en meget ringe Del.

Endelig vil Forfatteren endnu omtale en Hjælp, der har sat ham istand til under sin Syslen med andre historiske Arbeider i en forholdsvis kort Tid at udarbeide en større Del af nærværende Verk, nemlig den, der er ham ydet af hans nys bortgangne Hustru, og som for en stor Del har bestaaet i at gjennemgaa og gjøre Uddrag af Aviser, Reisebeskrivelser etc. Til Tak herfor var Verket bestemt til at dediceres denne „trofaste Medarbeider", en Plan, hvis Realisation hendes pludselige Død imidlertid tilintetgjorde.

Christiania i Februar 1876.

Indledning.

De ældste Spor af dramatiske Forestillinger i Norge.

Skuespillet er i Norden ikke af national Herkomst. Uagtet den store Pris, vore ældste Forfædre satte paa Digtekunsten og tildels ogsaa paa Musiken, i alle Fald Sang og Harpespil, der i Regelen ledsagede Skaldenes Foredrag af deres Kvad, findes der, bortseet fra enkelte Digtes Dialogform, i vor Oldliteratur intet, der kan betegnes som dramatisk Digtning i almindelig Forstand, ligesaa lidt som de gamle Kilder vide at berette om noget Slags Spil eller Leg, der med Rette kan henføres under Benævnelsen dramatisk Forestilling. Vel omtales lige fra Harald Haarfagers Tid undertiden et Slags Kunstnere i Kongernes og andre Høvdingers Gaarde under Navnene leikarar eller truðar, men disse synes kun at have været Gjøglere af liden Anseelse, og deres Kunst — forsaavidt den bestod i andet end Behandlingen af de da brugelige musikalske Instrumenter, Fidle, Gige, Pibe, Horn m. fl., samt maaske i Dans — har vistnok indskrænket sig til forskjellige Slags Ekvilibrist- og Taskenspillerkunster. Saadanne Kunstnere omtales sidste Gang ved en Norsk Konges Hof i Anledning af de Svenske Hertuger Erik og Valdemar Magnussønners Bryllup i Oslo 29 Septbr. 1312 med de to Norske Kongedøtre Ingeborg Haakonsdatter og Ingeborg Eriksdatter. Det heder nemlig i Rimkrøniken:

Der var fröjd och mycken gläde,
de geran de fingo ny kläde,
örs och gangare i goda liit,
rikare foro de dädan än diit etc.[1])

Heller ikke Oldtidens Kampstevner, der nærmest minde om de antike Gladiatorspil, eller Hestekampene kunne henregnes til Skuespil i engere Forstand. Et dramatisk Element findes derimod virkelig i de allerede meget tidlig ved selskabelige Sammenkomster brugelige Lege og Danse til afsungne Viser, efter hvis Indhold Mimiken og Dansen rettede sig, og mange af dem, der ere bevarede i Svenske og tildels Danske Optegnelser besidde utvivlsomt en temmelig høi Alder, ligesom de vistnok tildels hvile paa endnu meget ældre nationale Fundamenter; om en meget stor Del af dem vides det med Vished, at de endnu existere eller nylig have existeret ogsaa i Norge i Former, der kun lidet afvige fra de Svenske Optegnelser, som dog ogsaa indbyrdes kunne variere noget efter de forskjellige Egne, hvorfra de hidrøre, men for Tiden findes hos os kun saare faa herhen hørende Sager trykte. Som Jule- og Børnelege have nogle af disse gamle Danselege og Ringdanse holdt sig i Norge lige til de seneste Tider, tildels endog blandt de høiere Klasser[2]). Som Exempel paa deres

[1]) P. A. Munch (D. n. Folks Hist. VI. S. 156) forklarer vistnok Ordet „gerande" ved dem, der skulde gjøres til Riddere, men J. E. Rydquist (Nordens äldsta skådespel i „Skandia", B. VII. S. 177—78) har vistnok ved de mange samlede Citater tilstrækkelig godtgjort, at Ordets Betydning i denne Forbindelse er Spillemænd eller Gjøglere, idet gera her ganske svarer til det latinske Ord agere.

[2]) En Norsk Samling, svarende til Arwidssons Svenska Fornsånger (III), vilde være af stor culturhistorisk Interesse, men maatte snart iverksættes, om ikke altfor mange „Lege" imidlertid ganske skulde uddø. Landstads Folkeviser og Lindemanns Fjeldmelodier afhjælpe ikke Savnet, da hver af disse Samlinger kun indeholde et Par af de herhen hørende „Danselege".

Brug ved almindelige selskabelige Sammenkomster kan erindres den under Sagen mod Biskop Anders Arrebo omtalte „Jægerdans", der brugtes i to Prestebryllupper i Trondhjems Stift 1618 og 1621, og som øiensynlig er den i Arwidssons Svenska Fornsånger (III. S. 239—41) forekommende Leg „Det underliga djuret", hvori de i Acterne nævnte Linier gjenfindes[1]). Den ved en Forlovelse i Christiania 1637 omtalte almindelige Dans, hvorved Fordanseren havde et Glas paa Haanden, og hvori Sognepresten Mag. Kjel Stub og Borgermesteren Laurits Ruus deltoge og bleve uenige, er utvivlsomt ogsaa en af det omtalte Slags Danselege[2]). Det kan vistnok overhovedet antages, at der, naar Dans i ældre Tider omtales ved selskabelige Sammenkomster, næsten altid maa tænkes paa disse med Balletten eller Pantomimen i større og mindre Grad beslægtede Folkelege med Sang og Dans[3]). Det blev imidlertid ikke disse dramatiske Elementer i Folkelegene — der vel under gunstigere Forhold kunde indeholdt Muligheder for en videre Udvikling — som kom til at danne Grundvolden for det moderne Skuespil i Norden: dette er, som ovenfor sagt, en fremmed Plante, som vel en Tidlang ikke rigtig syntes at trives, men som

---

[1]) Se H. Rørdam, M. Anders Christensen Arrebos Levnet S. 95 f. 108 f. 144.

[2]) P. J. B. Coucherons Kjeld Stub S. 6—7 (Sep. Aftr. af Norsk Theol. Tidsskrift II.).

[3]) De af Finn Magnussen (Det skandin. Litteraturselskabs Skrifter, Aarg. 1813 S. 315 og Grønlands hist. Mindesmærker I. S. 322 ff.) omtalte „Sange og theatralske Danse" (et Slags Vaabendans), hvormed de Gothiske og maaske senere de nordiske Krigere, der stode i de Græske Keiseres Tjeneste, høitideligholdt Julen, og som Keiseren paa en vis Dag bivaanede („τὸ γοτθικόν"), høre uden Tvivl ogsaa hid. Se videre herom hos Constantinus porphyrogenneta, de ceremoniis aulae Byzantinae 2. 83, M. Haupts Zeitschrift für Deutsches Alterthum I. S. 366—73 og Grimms Geschichte der Deutschen Sprache, 1 Udg. S. 451 f., 2 Udg. S. 316 f.

senere ved en god Cultur fuldstændig blev acclimatiseret[1]). — Det Sted i Norden, hvor deslige Danselege, dog mest som en temmelig simpel og ensformig Dans til afsungne Kæmpeviser, have holdt sig længst og endnu den Dag idag ere i fuld Brug, er Færøerne, hvorom Beretninger baade fra ældre og nyere Tider foreligge[2]).

Den ældste Form, hvori det egentlige Skuespil i Middelalderen optraadte i Europa, var som bekjendt de saakaldte Mysterier, der lidt efter lidt havde udviklet sig af de musikalske Opførelser, hvormed den katholske Kirke allerede tidligt udmærkede enkelte Festdage, ligesom overhovedet alt Skuespilvæsen kan føres tilbage til et religieust Udspring. De omtalte Forestillinger, der snart antoge saa store Dimensioner, at de ikke længer kunde gives i Kirkerne, fandt senere som oftest Sted under aaben Himmel paa Kirkegaarde, Torve etc., idet kun Scenen eller dens Baggrund fordrede enkelte løselig opsatte Bræddeskure, der i Regelen præsenterede Himmel, Jord og Helvede i flere over hinanden byggede Stokværk; Tilskuerpladsene vare — foruden de Scenen nærmest liggende flade Strækninger — de omliggende Huses Vinduer og Tage, Træer o. s. v. Mysteriernes Indhold var altid hentet fra Bibel- eller Helgenhistorien, men opblandedes stadig mere og mere med uvedkommende comiske og burleske Elementer, vistnok for en Del hidrørende fra de nedenfor omtalte Fastelavnspil; da de imidlertid ofte udstyredes med megen Pragt, udgjorde de uagtet

---

[1]) Om alt det ovenomtalte kan læses udførligere i R. Keysers Efterladte Skrifter II. 2 Afd. S. 112—25, P. A. Munch, D. n. Folks Hist. III. S. 1031—32, J. E. Rydquist, Nordens äldsta skådespil i „Skandia", B. VII., G. Ljunggren, Svenska dramat, Indl. og S. 116—24, A. I. Arwidsson, Svenska Fornsånger III. og i de af disse Forfattere citerede Kilder.

[2]) Lucas Debes, Færoa reserata p. 251 og 308; Færøiske Qvæder, udg. af H. C. Lyngby, Fortalen; V. U. Hammershaimb, Færøiske Kvæder; G. Storm, Minder fra en Islandsfærd, S. 28—29.

sin næsten fuldstændige Mangel paa dramatisk Værd ikke alene en yndet Forlystelse for alle Stænder, men en naiv Tid fandt endog ligefrem Opbyggelse i Ting, der for en mere kritisk Betragtning falde rent profane eller ligefrem blasphemiske. Baade i Danmark og — navnlig — i Sverige findes der Spor til Opførelsen af „Mysterier" endnu i den katholske Tid, ligesom der i alle Fald senere i Danmark er bleven opført enkelte af de saakaldte Moraliteter, et Slags allegoriske Skuespil i en meget abstract Form, men for Norges Vedkommende er intet bekjendt om lignende Forestillinger i Tiden før Reformationen, uagtet det vel tør ansees utvivlsomt, at de ogsaa her maa have fundet Sted, om end i en noget enklere Form, siden de 1550 i Fortalen til den Svenske „Tobiæ Comedia", der tillægges Olaus Petri, omtales som Aarhundreder gamle i Sverige [1]).

Til de religieuse dramatiske Optog maa ogsaa regnes den i Juletiden brugelige Omgang i Husene af „De hellige tre Konger med Stjernen", en Levning af Mysterierne, der ikke alene kjendes i Norden, men i hele det øvrige Europa. For 30 à 40 Aar siden var dette Optog endnu almindeligt i Norge, selv i Christiania, nok nærmest i den af A. I. Arwidsson (Svenska Fornsånger, III. S. 513—24) beskrevne Form med Afsyngelse af et Par Psalmer; dog bestod Selskabet kun af 3 Personer (de hellige 3 Konger), klædte paa den der be-

[1]) E. Devrient, Geschichte der deutschen Schauspielkunst, I., Th. Overskou, Den Danske Skueplads I. S. 33—35, J. E. Rydquist, „Nordens äldsta skådespel" i Skandia 7 B. S. 234—37, G. Ljunggren Svenska dramat S. 50—94, 153—75, O. Skavlan, Holberg som Komedieforfatter, I. Afd., S. Birket Smith, Djævelen og Narren i det gamle danske Skuespil (Danske Saml. 2 R. 3 B.) og samme Forf.s Fortaler til flere af ham udgivne gamle Skuespil, P. V. Jacobsen, Om Skuespil etc. (Hist. Tidsskr. V. S. 495—534), S. Broberg, Theatret i Middelalderen (i Odense Kathedralskoles Indbydelsesskrift for 1874).

skrevne Maade. Nu er Skikken her svunden ind til den blotte Afsyngelse af et Par Vers af en Psalme (eller endog en verdslig Sang) af et Par Børn udenfor Husene ved Nytaarstid for at erholde nogle Skilling; Udpyntningen er følgelig bortfalden, og selv Stjernen er kun yderst sjelden at se. I Bergen synes Skikken at være indført af Tydskerne, da Sangene indeholdt Plattydske Udtryk; i 1610 omtales, at nogle Skræddersvende der maatte betale 3 Daler i Bøder, „for de om Helligtrekonger omgik med en Stjerne uden Øvrighedens Forlov". Allerede for omtrent 50 Aar siden nævnes derimod Skikken dersteds som geraaden i Forfald, men noget tidligere beskrives Optoget at have foregaaet saaledes: „I Procession bæres paa en Stang en stor af Papir og Tøndebaand forfærdiget Stjerne, indentil forsynet med en brændende Lysstump, at sige, naar Politiet ikke forbyder dette. Den skal forestille den Stjerne, der ledede de vise af Østerland til Christi Krybbe. Personalet, der følger samme, bestaar af Maria med Barnet i en liden Vugge, Joseph med en Øxe i Haanden og stedse med en mægtig Pukkel paa Ryggen, de hellige 3 Konger med høie Papirshuer og nogle Bipersoner. Disse Personer opføre da paa deres Vis nogle dramatiske Scener ved Christi Fødsel; fordum sang de næsten blot gudelige Sange, og disse simple Forestillinger vare ligesaa opbyggelige som interessante for vore jævne, til intet bedre vante Forfædre; nu derimod blander der sig ofte obscene Sager med i Skraalet, og Stjernen med sine hellige tre Konger vandrer nu foragtet og husvild om paa Gaderne uden at finde Adgang, undtagen en sjelden Gang for at more Børn. Det er mærkeligt nok, at der endnu findes adskillige Plattydske Udtryk i de ravgale Vers, som endnu synges. Det er Skade, at ingen Antiqvar har opbevaret nogle af disse gamle aandelige Folkesange og Forestillinger." [1])

[1]) Sagen og Foss, Bergens Beskrivelse, S. 590—92, ifr. m. Werlauffs Antegnelser til Holbergs Lystspil, S. 190—96; N. Nico-

Ogsaa et andet i Julen brugeligt Optog, Julebukken, havde en Slags dramatisk Charakter. Nogle have deri villet se en Levning fra Hedendommen i Norden, andre maaske med større Ret en Rest af de catholske Narre- og Børnefester, der ogsaa feiredes i December Maaned, og som tildels ansees for at være en Affødning af Romernes Saturnalier. Vi savne ældre Optegnelser om denne Skik for Norges Vedkommende og maa derfor atter laane Beskrivelsen over Optoget, som det foregik i Bergen ved Aarhundredets Begyndelse, fra samme Kilde som ovenfor: „Julebukken er et end mere barokt Optog. En Dreng bærer paa en Stang et Bukkehoved med Horn og Skjæg; ved Hovedet er befæstet et stort Dække, der indhyller Drengen, som bærer samme. Denne spiller sin Bukkerolle ved at hoppe omkring og gjøre allehaande løierlige Krumspring, falde ned og anstille sig som død etc., alt eftersom Versene, der imidlertid fremskraales af nogle andre Drenge, medføre det. I Julebukversene findes intet Spor til Tydsk Oprindelse; saavel i Aand som Udtryk synes de at være af ældgammel Norsk Oprindelse. Ogsaa for den gode Julebuk, der fordum morede saa meget, og for hvem selve Rigmandens Stadsstue villig aabnede sig, er nu næsten enhver Dør lukket.“ Denne Beskrivelse stemmer vel overens med Optegnelsen fra Øland hos Arwidsson

---

laysen, Norske Mag. II. S. 280; J. E. Rydquist, Nordens äldsta skådespel (i Skandia 7de D. og Vitterh. Hist. och Antiqu. Acad. Handl. 19de D.); Ljunggren, Svenska dramat S. 101 ff., 125—26. — Den i Danmark og formentlig ogsaa i Norge i det 17de Aarhundrede og senere brugelige „Stjernesang om de hellige Tre-Konger“ findes i Nyerups Udvalg af Danske Viser I. S. 278—82. Den synes at være en Oversættelse fra Tydsk, se Des Knaben Wunderhorn ved Arnim og Brentano III. (2). S. 32 f. og B. I. Docen, Miscellaneen zur Geschichte d. teutschen Literatur, I. S. 276 f. Om Skikkens Iagttagelse i Kjøbenhavn i Slutningen af forrige og Begyndelsen af indeværende Aarhundrede, se Werlauffs Erindringer i (Dansk) Hist. Tidsskr. 4 R. 4 B. S. 376.

(l. c. III. S. 525—26) men kun lidet med den i Holbergs „Julestuen" forekommende Julebuk, som i det væsentlige er den da brugelige Danske Form for dette Optog. Julebukken forvexles imidlertid vistnok oftere med Julebispen og andre Juleløier og er senere gaaet over til en almindelig Maskeradeforklædning.

Nogen Lighed med disse Optog har ogsaa den selv i Christiania endnu ikke ganske forglemte Skik at gaa Gregoriusbrud, som bestaar i fattige Smaapigers Besøg i Byens Huse i Fastetiden, nærmest omkring St. Gregorii Dag (12 Marts), hvorved de ere udpyntede i et Slags Brudedragt med Blomster og Baand, som de skjule med et Tørklæde, indtil de ere komne ind i Huset, hvor de afsløre sin Herlighed mod at erholde et Par Skilling. At Skikken er af catholsk Oprindelse er vel utvivlsomt, og sandsynligvis er den vel ligesaa snart en Levning af de nedenfor omtalte Fastelavnsspil som af Mysterierne, men noget andet dramatisk Element end Forklædningen kan i Mangel af ældre Beretninger ikke paavises. Nogle Træk af dette Optog fra forrige Aarhundredes sidste Decennium findes i Fru Dunkers „Gamle Dage" S. 178 f., hvor det omtales, at „Gregoriusbrudene" undertiden ledsagedes af en Dreng, der forestillede Helgenen selv.

Samtidig og jævnsides med Mysterierne med sin alvorlige Charakter forekommer tidlig en lystig Skuespilart, Fastelavnspillene, der især skylder Carnevalet sin Udvikling og saaledes ogsaa paa en Maade har en kirkelig Oprindelse, da Carnevalet som bekjendt danner et Slags Indledning til Fastetiden, idet man i en potenseret Livsnydelse søger en Modvægt mod den paafølgende Askese. Den heri fremtrædende Livsanskuelse har vistnok ikke meget af Christendommens Aand, og det er derfor neppe med Urette, at Carnevalsforlystelserne ere blevne betragtede som en af de naive, i saa mange Retninger, især hos Sydboerne, fremtrædende Forsøg paa at

lempe hedenske Former efter Christendommens Fordringer, idet man her har ment at opdage tydelige Spor af de gamle Bacchanalier og den antike burleske Dramatik. Det var imidlertid først i Slutningen af Middelalderen, at Fastelavnsspillene fra at være improviserede Forestillinger af omreisende Gjøglere paa Gader, Torve og i Vertshuse gik over til at blive en egen Kunstart, der i Forbindelse med den antike Comoedie har affødt det moderne Lystspil, ligesom Mysterierne danne Mellemledet mellem den gamle Tragoedie og det moderne Drama. Ved den nævnte Tid var det nemlig, at de vandrende Haandverkere mere og mere overtoge Opførelsen af Fastelavnsspillene istedenfor de hidtil omflakkende Gjøglere, og fra det 15de Aarhundrede haves ogsaa de første skrevne Fastelavnsspil af Haandverkerne og Mestersangerne Hans Rosenplüt, Hans Volz, Hans Sachs m. fl., af hvilke allerede den sidsnævntes Arbeider staa ikke lidet høiere end den førstnævntes raa Forsøg.[1]) — Over Tydskland naaede disse Spil til Norden, men for Norges Vedkommende kjendes de kun i Bergen, hvor de første Gang nævnes i Biskop Olaf Thorkelssøns Tid (1523—35) i den af Mester Absalon Pederssøn forfattede „Oration om M. Geble Pederssøn" af Aar 1571, i hvilken Efterretningerne om hans nævnte Formand hidrøre fra M. Geble selv. Det heder heri efter Opregningen af forskjellige Ankeposter mod Biskop Olaf: „De kontorske (d. e. de Tydske Kjøbmænd paa Bryggen) var han utallig meget skyldig, hvilke kaldte ham Biskop Botterlop, fordi han først solgte en Løb Smør for en Daler. De gjorde Spil og Rim om hannem og forklædte ginge ud til Munkeliv, hvor han holdt til, siden Domkirken paa Kannikebjerget

[1]) E. Devrient, Geschichte der deutschen Schauspielkunst I., Rydquist, Nordens äldsta skådespel, Werlauffs Antegnelser S. 282, Overskou, Den D. Skuepl. I. S. 30—32, Ljunggren, Svenska dramat, S. 89—92, 128—34, O. Skavlan, Holberg, Afd. I., S. Birket Smith, De tre ældste Danske Skuespil, S. 10 ff.

var nedbrudt, og der (imeden han frygtede for, at Kong Christiern skulde komme igjen, som Rygtet gik,[1]) thi han ikke med de andre Bisper var paa hans Side) trommede paa nogle tomme Smørløber med Stikker ligesom paa Trommer." Ifølge Michel Hofnagels Optegnelser fra Bergen afskaffede Biskop Ludvig Munthe Aar 1640 (efter Conrector Edvard Evardsens Beretning 1638) al „Fastelavnsløben, saaledes som Skomagernes og andre Narrespil, som de gjorde i Fasten." Den sidstnævnte kalder det „al den hedniske og papistiske Fastelavnsløben og anden slig djævelske Aberi og Galenskab, som Skomagere, Skræddere, Vævere og andre Haandverksbusser øvede og bedreve, Gud til Fortørnelse, Englene og fromme Guds Børn til Sorg og Bekymring og Djævelen samt hans Anhang til Lyst og Gjækkeri."[2]) En endnu bekjendt Levning af Fastelavnsløierne i Norden er Anvendelsen af Fastelavnsriset paa Fastelavns Mandag og maaske den Skik at narre April.

I nært Slægtskab med disse Fastelavnsspil stode de Spil, som de nyankomne Geseller ved Tydskebryggen i Bergen maatte underkaste sig, før de optoges blandt de ældre, og som for en stor Del bestode i forskjellige Slags Mishandlinger af Recipienten, der i nogen Grad minde om Pennalismen med sin dramatiske Deposits saadan som den samtidig ved Universiteterne øvedes af de ældre Studenter mod de yngre. Blandt de mangehaande Spil, som alle Beskrivelser over Bergen omtale, var det især Borg- eller Staupsspillet (d. e. Risspillet), som indeholdt de fleste dramatiske Elementer, og som enhver maatte gjennemgaa 3 eller 4 Gange. Efter

---

[1]) Altsaa formodentlig i et af Aarene mellem 1525 og 1531; i førstnævnte Aar blev han virkelig fangen af Kong Christierns Folk. (Se Dipl. Norv. VII. No. 640 og Allen, De tre nord. Rigers Hist. V. S. 104 f.)

[2]) Se N. Saml. 8vo. I. S. 4 og 66; N. Mag. II. S. 203 og 608.

Edvardsens Beskrivelse derover[1]) hidsættes følgende: Dagen før Spillet drage „Nykommerne", det er dem, der ikke have gjemmemgaaet Spillet det fastsatte Antal Gange, tilbaads ud til den nærmeste Skov for at hente hver sit Knippe Mai (Løv) og to lange og stærke „Reckenstokke". Imidlertid træffe de hjemmeværende de forødne Anstalter i Skytningsstuen i den Gaard, hvor Spillet skal holdes. I en Krog indhegnes et firkantet Rum, kaldet Borgen eller Paradis, med Tæpper af Lærred med de deltagende Gaardes malede Mærker. „Inden den sættes en Søkiste eller Bænk, hvorpaa de lægges siden, som spille skal, og derhos gjøres saa mange Birkeris, som de til en 70, 80, 90, 100 Mennesker kan have fornøden. De udvælge ogsaa 8 eller 12 føre og stærke Mænd af deres Bundgenosser, det er Husbønder eller Geseller, som før har udleget og staaet deres Ret." De udreiste vende hjem Kl. 7 eller 8 om Aftenen og bære det indsamlede Løv og Mai op i Skytningsstuen, medens de hjemmeværende kappes om ved Baadens Hjemkomst at reise Furetrær paa Vippebommene udenfor hver Gaard, der skal deltage i Spillet. „Om Morgenen derefter forføie de sig alle til den Gaard, hvor leges skal; der sættes de i Orden, Par og Par, eftersom de ere nys tilkomne, og de, som fuldkomme Spillet, bagerst. Og ligesom de have leget mange Gange til, skilles de ved en Tromme eller to ifra hinanden og saaledes føres med Trommelyd ind imod Marken i en Klasbane eller Have. Efter dennem følge tvende af de yngste Husbønder i samme Gaard med skjønne Klæder, sorte Kapper og Kaarde paa og kaldes Reckenmestere, ere i deres Bestilling ligesom Kjøgemestere, der siden skal se Gjæsterne tilgode. Hos dennem paa Siderne løber en formummet Mand som en Gjæk med en Narrekappe paa, gjort af Lærred og formalet

[1]) N. Mag. II. S. 577—82, jfr. m. Holbergs Bergens Beskr. S. 244—63 og N. Mag. I. S. 542 f.

efter Gaardens Indsegl, item en anden, kaldes Bonden, med et Kalvskind bag paa Rumpen og en rød Klædes Ullenskjorte, en Hat af Straa og et Skjæg af lange hvide Oxerumper. Disse begge løbe om Fortjenesten, have adskillige Rim, som de tale til dennem med, som forekomme dennem, offerere dennem af en Flaske, som de have hængendes paa den ene Side, en Drik, undertiden Spansk Vin, Luttendrank etc., som de selv tykkes, hvorfor dennem gives en liden Pension efter enhvers Evne og Behag. Foruden disse løber der og en af Drengene med, forklæd som en Bondekone, og kalles Sigge; han haver en Svøbe og en liden Spand med Vand, hvormed han bestænker dennem, som han synes staa sig i Veien. I saadan Udførsel er moxen den ganske Stad opreist at se til dette Abeverk. Naar de nu ere komne i den Have og Klasbane, sættes de smuk ordentlig omkring hos hinanden, og gives dennem en Maigren i Haanden (denne Mai har de Dagen tilforn hentet selv og nu om Morgenen tidlig ved sære Folk er baaren til denne Sted) at bære paa Hjemveien til Gaarden igjen. Imidlertid have disse Narre, Gjækken, Bonden og Siggen, nogle sære Rim, som de, spadserende frem og tilbage, til Spectatorum Lyst opregne, og ikke alle ere ædendes." Efter en god Times Ophold og efter at have faaet en Drik Øl gaa de tilbage „med samme Proces", hver med sin Maigren i Haanden. „Somme have vel ogsaa Citroner, med Nelliker bestukne og Guldflitter omhængende, eller skjønne og herlige Urtekoster af de bedste Lillier, Roser eller andre Blomster i Haanden, og er dette en sød Forberedelse til en sur Finale." Paa Bryggen eller Vinkjælderen bevertes de alle med et Glas Vin og gaa derpaa „i samme Proces" omkring alle de med grønt behængte Vippebommer, indtil de komme til Gaarden, hvor de i Skytningsstuen aflevere sin Maigren eller Reckenstok, og hvor de træffe alle de forsamlede Husbønder, af hvilke den ældste i Gaarden tiltaler „Nykommerne" saaledes: „I skulle nu idag

aflægge eders Spil, da ser nu til, at i holde eder skikkelig, tager Vare paa eders Gjerning, og drikker eder ikke drukken, ei heller bedriver nogen Modvillighed, om i ellers ville, at dette Spil skal regnes Eder; hvo endnu ikke har Lyst dertil, hannem staar endnu frit at udslaa sig; hvortil den ældste Nykommer paa alles Vegne siger: De ville gjerne gjøre deres Pligt, maa dennem kun forundes naadige Bønder (saa kaldes de, som siden skal slaa dennem), hvilket dennem tilsiges." Kl. 12 eller 1 indfinde andre indbudne Gjæster sig og blive bevertede, hvorved de betjenes af Nykomlingerne, ihvor gamle disse end ere. „Gjækken og Bonden forlyster Gjæsterne med deres Rim, indtil mod Aftenen Maaltid er endt; da indkomme tvende andre, kosteligen som Junkere udklædte og i somme Gaarde kaldes Fugleskydere, i andre Skorstensfeiere: Herren og hans Tjener. De samme agere sig imellem om deres Bestilling med Rim og Exercits at skyde Fugle og feie Hus, hvorpaa de gjøre en Probe, men efterdi de ikke om Byttet, som de sælge, kan forliges, yppes der imellem Herren og Tjeneren en Trætte, hvilken dog omsider saaledes forenes, at Gjækken var Aarsag dertil, hvorfor de tage hannem ligesom med Magt og føre hannem i Borgen til Straf, for han havde sat Uenighed imellem Herren og Tjeneren. Haver nu samme Gjæk ikke udstaaet sin Pligt tilforn, da faar han en temmelig Product." Nu fjernes alle fremmede, Nykommerne samles i en Stue og holde sig lystige, saa de endog blive noget drukne for ei at kjende dem, der siden skulle „hudstryge" dem. Disse begive sig op i Skytningsstuen og gaa useete ind i „Borgen", hvor der foruden de 8 til 12 Karle, som holde og slaa Nykommerne, endnu er en, der ved Slag paa et Bækken angiver, hvorlænge hine skulle holde ved. „Gud hjælpe den, han under ilde! thi strax han holder op i vis Tal og Mensur, maa de andre ogsaa aflade at slaa. Gjækken, som før er meldt, er den første, som udstaar denne Leg; naar han

kommer ud igjen, beklager han sig i alle de grueligste Maader over disse Bønders Vold, som ere i denne Borg eller Paradis, som de det ogsaa kalde, og endelig trøster sig saa, at efterdi han har maattet lide saadant, vil han hen at hente sig en anden, som skal betale Laget for hannem. Hermed gaar Spillet for sig, og løber han strax hen til Stuen, hvor disse Nykomlinger ere inde, og udtager den ældste og hannem, af sig selv og Bonden ved et Glas Vin forfrisket, fører ind i Stuen, hvor Borgen eller Paradiset er, og siger saaledes:

Ehr sey Gott, Ehr sey Gott,
das reedt ich warhlich sonder Spott.
Ey krupp in dat hellige Paradis,
dar skalt du smecken Barckenris,
Barckenris mit Hupen,
als 24 Buren op din Stert konnen stupen.

Den Stakkel maa tilforn vel løse Buxerne og selvvillig krybe ind til dennem; der omfanges han strax af fire med et Dække eller Ry, som de binde om hans Hoved, at han ikke skal se dennem, som ere inde og slaa hannem, og naar han af dennem er lagt paa den Søkiste eller Bænk og holdes af disse fire, give de andre fire dikt paa hans bagerste efter hans Miskundhed, som slaar paa Bækkenet, hvortil og udenfor sidder en, som buldrer paa en Tromme, at ikke Ejulatio skal høres." De indbudne og andre kunne nu i Stuen eller udenfor Døren „anhøre, hvad passerer." Den, der har „udstaaet sin Pligt", indelukkes, indtil Spillet er forbi. „Sammeledes procederes med al Resten, imeden nogen er tilovers, dog saa at enhver efter anden udæskes efter Catalogi Orden af den Stue, som de før vare indelukte, og først af Gjækken, siden af Bonden undfanges med et Glas Vin og af dennem leveres til Fugleskyderens Tjener, fra hannem til Herren, som fremdeles, som sagt er, fører dennem ind i Borgen eller Paradiset. Naar nu Legen saaledes med enhver er endt, tager Gjækken den sidste

og alleryngste paa sine Skuldre og rimende bærer hannem ind i Stuen; den samme aftakker Spillet og derhos begjærer; at det fremdeles maa continueres til Handelens Flor og Tiltagelse." Derpaa fjernes atter de fremmede, for at de, som have været i Paradiset og „gjort Verket med Hug og Slag", useete kunne komme ud igjen. Disse „forkjøle sig" en Times Tid og indtage derpaa sin Plads ved Bordet igjen, for at deres Fraværelse ingen Mistanke skal vække. Derpaa indkaldes igjen alle Nykommerne for at opvarte Gjæsterne, „besynderligen naar Vilkomme eller gode Skaaler drikkes, thi dersom da nogen savnes eller befindes at sove saameget, at de kunne gjøre tre Kors for hans Øien umærket af hannem, eller og han sætter sig ned i Stuen, bliver han om Morgenen, førend de tage deres Maibom ned af Vippen, hovedkuls med Klæder og alt kastet i Søen og taget op igjen. Mens de opvarte, maa de med en lystig Digt forfriske Husbøndernes Hjerne, efter at de fremmede Gjæster ere bortgangne." Naar de have nedtaget Træet og, om det lyster dem, atter spist, kunne de gaa til Hvile. Indtil den følgende Middag „nøde Husbønderne af Forbundet hinanden at fortære de overblevne Levninger, hvilket og fordum skede med Dans og Leg vel til den anden Morgen. Undertiden have disse Nykommere vel lagt den tredie Dag dertil." Omkostningerne med Undtagelse af Maden, der skjænkes af Husbønderne, bæres af Nykommerne, saaledes at „Gjækken og Bonden ogsaa have deres Portion." Nogle Dage efter holdes Regnskab, og det føres da til Bogs, hvorofte enhver har været med. Det er det her omtalte Spil, som Kong Christian IV og hans Ledsagere overvar i Bergen 25 Juni 1599, da han var vendt tilbage fra sin store Reise til Norges nordligste Egne.[1]) — Et andet af de paa Bryggen i Bergen brugelige

[1]) Se Sigvard Grubbes Latinske Dagbog i S. Brings Saml. af åtskilliga handlingar etc. S. 59—60, jfr. m. Rørdams Oversættelse i

Spil „Bartskjærspillet“, som bestod i, at Recipientens Ansigt blev indsmurt med forskjellig Slags Uhumskhed, hvorpaa han blev raget og klippet med en Træsax, har maaske havt noget af Balletten eller Pantomimen, da det vistnok er Forbilledet for den nu for Tiden i Leirene af Soldaterne hyppig anvendte „Barberdans“, der endnu i dette Aarhundredes Begyndelse for Løier brugtes i høiere Selskabskredse. Den er optagen i A. Bournonvilles fortrinlige Ballet „Brudefærden i Hardanger“, 2den Act[1]) og findes tegnet af P. N. Arbo i det af Chr. Tønsberg udgivne „Axvalla-Album“. Chra. 1858. Pl. IV. — Samtlige de i Bergen brugelige Spil afskaffedes ved Kongebrev af 8 Novbr. 1671, efter at de angivelig havde varet i 193 Aar (fra 1478).[2])

Paa Grund af Skolernes Forhold til Kirken udgjorde disses Disciple tidlig Hovedbestanddelen af de i de religieuse Skuespil agerende Personer, og efterhaanden bleve disse i de fleste Tilfælde de eneste optrædende, da det blev almindeligt ved Skolerne at anvende Skuespillene til Disciplenes Øvelse i Latin, idet man enten opførte den classiske Literaturs Verker eller Rectorernes egne paa Latin skrevne Arbeider. Indførelsen af den sidste Art Skoleskuespil tillægges den bekjendte Humanist Johannes Reuchlin, og det første angives opført i Heidelberg 1497 af Studenter.[3]) Dog blev der ogsaa i et større Publicums Interesse af Disciplene givet Skuespil i Modersmaalet, der, naar de hentede sit Stof fra Bibelen eller Legenderne,

---

Danske Mag. 4 R. II. S. 402—3. Det Plattydske Vers afviger der i de to første Linier fra det ovenstaaende, der synes mest correct.

[1]) A. Bournonville, Theaterliv og Erindringer, Kbhvn. 1865, S. 139.

[2]) Holbergs Bergens Beskr. 261—63; N. Mag. II. S. 231.

[3]) Overskou, D. Danske Skuepl. I. S. 44, Birket Smith, de tre ældste Danske Skuespil S. 144.

i alt væsentligt kom til at ligne de ældre Mysterier. Luther selv billigede i sine „Tischreden" disse Øvelser, da de forøgede Disciplenes Sprogkundskab og Livserfaring. „Og Christne", tilføier han, „skulle ikke ganske afholde sig fra Comoedier af den Grund, at der undertiden findes Letfærdigheder og grove Plumpheder deri, eftersom man da heller ikke turde læse Bibelen. Derfor er der ingen Grund til at anføre saadant og af den Aarsag at ville forbyde en Christen at læse og spille Comoedier." Denne Betragtningsmaade vil findes saare liberal, naar man ved, hvorvidt „Plumphederne og Letfærdighederne" paa den Tid kunde gaa. Melanchton vides i sin Ungdom at have spillet i Reuchlins „Henno." [1]) — Opførelse af Skuespil ved Skolerne kjendes i Danmark allerede fra det 16de Aarhundredes Begyndelse og fortsattes stadigt gjennem hele dette og Størstedelen af det følgende Aarhundrede. Kort efter Midten af det 16de Aarhundrede findes Tingen i fuld Gang i Bergen, men for Norges øvrige Skoler med Undtagelse af Oslos og Christiansands, hvorom mere nedenfor, mangle alle Efterretninger, uden at man dog deraf tør slutte, at ikke ogsaa disses Disciple undertiden have spillet, om man end maa antage, at Bergen paa Grund af sin Størrelse og sin stadige Forbindelse med Tydskland og Danmark ogsaa i denne Henseende har gaaet forud for og maaske drevet det videre end de øvrige Byer. Den første, der her vides at have opført Skuespil, er den som Forfatter af „Bergens Kapitelsbog" og „Norges Beskrivelse" noksom bekjendte Magister Absalon Pederssøn Beyer (f. c. 1528 † 1574), der 1553 blev Læsemester eller Lector theologiæ i Bergen, 1560 tillige Notarius ved Kapitlet og 1566 Slotsprædikant paa Bergenhus. [2]) Han havde studeret i flere Aar i

[1]) Devrient, Gesch. d. deut. Schauspielkunst, I. S. 125—26; Ljunggren Svenska dramat S. 136—60.

[2]) Norske Saml. 8vo. I. S. 527.

Kjøbenhavn og Wittenberg og har maaske fra disse Steder medbragt Smag og Interesse for at fremme dette Slags Øvelser blandt sine Disciple.[1]) Han omtaler selv i sin nævnte „Kapitelsbog“[2]) under 7 Marts 1563 et „Spil“ om Adams Fald, som han havde ladet „agere her paa Kirkegaarden“ (altsaa formodentlig det foregaaende Aars Sommer) „med stor Umag og Bekostning“, hvori en Discipel ved Navn Nils Hjelt, født i Hjaltland og en Slægtning af Borgermester Anders Skrivers Hustru Barbara, „forhandlede sine Parter (sin Rolle) saare vel“, saa „en Hob løse Companer kaldte hannem siden Kylekop“, som var det Navn, han bar i Skuespillet, hvilket Øgenavn var den nærmeste Foranledning til et Drab, som ovennævnte Borgermesters Brodersøn Jens begik paa en Garpedreng paa Bryggen, der havde kaldt Nils Hjelt med dette Tilnavn, da de begge tilligemed en tredie Kammerat vare drukne. Drabsmanden, der ikke som de to andre var Skolediscipel, henrettedes 3 April s. Å.[3]) Det nævnte Skuespil har tydelig været indrettet paa Mysteriernes Maade: et bibelsk Stof med indlagte comiske Scener, hvori „Kylekop“ selvfølgelig har været den lystige Person. Da dennes Navn viser, at Stykket har været givet paa Norsk, har formodentlig Mester Absalon selv været Forfatter eller i det mindste Oversætter af Stykket, hvilken Forretning ogsaa andensteds i Regelen overtoges af Skolernes Rectorer eller Bestyrere, der ogsaa fungerede som „Regent“ (d. e. Instructeur og Arrangeur) ved Opførelsen. Syndefaldet var netop et af de mest yndede og benyttede Sujetter for dramatisk Behandling gjennem et Par Aarhundreder. I Absalon Pederssøn har man da

---

[1]) Fra Paaske 1562 til Paaske 1564 var han nemlig tillige Skolemester (Rector) under Vacancen, hvilket han ogsaa tidligere et Par Gange havde været.

[2]) N. Nicolaysens Udgave i Norske Mag. I. S. 212.

[3]) Norske Mag. I. S. 210—15.

altsaa den første bekjendte norske Skuespilforfatter og Directeur og i Nils Hjelt den første bekjendte Skuespiller.[1])

1567 12 Marts agerede den daværende Skolemester i Bergen Jon[2]) Pederssøn Jamt Terents's Comoedie Phormio, ligesom han og tilforn (det foregaaende Aar i Fasten?) havde ladet agere hans Andria. De agerende vare selvfølgelig Skolens Disciple, og Comoedierne, som væsentlig ere givne til disses Øvelse i Latin, ere formodentlig opførte paa selve Skolen.[3])

1571 13 Marts ageredes „en Comoedie paa Norske" af Haagen Pederssøn Jamt, der var en Broder af Skolemesteren og med ham kommen til Bergen i 1563 formodentlig som hans Medhjælper. Sandsynligvis har altsaa Haagen været Stykkets Forfatter eller Bearbeider samt „Regent" ved Opførelsen.[4])

1571 14 August „vart", beretter Absalon Pederssøn,[5]) „en Comoedia, som kaldes Studentum, ageret her i Byen paa Kirkegaarden og siden en Tragoedia lidt derefter om Billeder." — Det førstnævnte Stykke maa uden Tvivl være Dr. Christopher Stymmelii af Overskou[6]) omtalte „Studentes, Comoedia de vita studiosorum", der første Gang er trykt i Franckfurt a. d. O. 1549—50. 8., og som Poeten Martin Schwartzbach i 1596 forgjæves ansøgte om Tilladelse til at opføre i Kjøbenhavn. —

---

[1]) Den sidstnævnte blev 1569 Capellan til Fane (N. Mag. I. S. 361) og er maaske den samme som Nils Monssøn af Hjaltland, der forekommer 1567 (ibid. S. 479), og som vel var Anders Monssøns Broder (ibid. 228).

[2]) Han kaldes ogsaa undertiden Jens (paa Latin Jonas) og havde været Skolemester siden Paaske 1564.

[3]) Norske Mag. I. S. 326, jfr. m. N. Saml. 8vo. I. S. 58.

[4]) Norske Mag. I. S. 402.

[5]) Ibid. I. S. 433.

[6]) Den danske Skueplads I. S. 80, jfr. m. Werlauffs Antegn. S. 282 og Ljunggren, Svenska dramat S. 213.

Det andet er vistnok et Bergensk Originalarbeide og har hentet Stoffet fra et nylig i Byen stedfundet Sammenstød mellem Biskoppen Dr. Jens Schielderup og Raadet, hvormed Sammenhængen ifølge Mester Absalons egen Beretning var følgende[1]): Ved en Synodalbeslutning, fattet i Bergen 22 Juni 1569 af 28 tilstedeværende geistlige, var det bestemt, at adskillige Figurer, gjorte af Vox, der endnu hang i Kirkerne, skulde bortskaffes, samt at alle Billeder undtagen de paa Høialteret skulde saa sagte borttages. 28 Decbr. 1570 bleve Billederne paa Høialteret i Domkirken efter Bispens Befaling nedtagne af Skolemesteren Jon Pederssøn, der selv havde været med at fatte den ovennævnte Beslutning. Grunden til deres Borttagelse var, at „nogle gamle Kvinder og Kerlinger tilbade dennem." I Anledning heraf kom 8 Januar 1571 fire Raadmænd som Bud fra Raadet til Bispen for at spørge, om Billederne vare borttagne med hans Villie, og besvære sig over, at det var skeet, Raadet uadspurgt. Ved Bortgangen havde Laurits Vog truet Bispen, og denne havde „noget vredagtigen" svaret, „at Laurits Vog havde ikke Hoved til det Skaft, at han kunde gjøre hannem noget derfore." Strax efter sendte Bispen Bud efter M. Absalon og Skolemesteren Hr. Jon og bad dem gaa til Raadhuset med dette Svar til Raadet: 1) at Billederne vare nedtagne med Bispens Villie og Samtykke; 2) at der staar endnu to igjen, som han beder Raadet at lade borttage, da han ellers selv vil lade det gjøre; 3) at hvis der er noget Guld paa Træbillederne, da skulle de atter komme tilstede, for at det kan aftages til Bedste for Kirken, uden at de dog maa opsættes igjen; 4) at Bispen inden faa Dage vil give Raadet skriftlig tilkjende, hvorfor saadanne Afguders Billeder skulle borttages, saa at

[1]) N. Mag. I. S. 357—58, 391—93 og 396—97, jfr. m. Hillebrand Meyers udtværede og i Raadets Faveur noget modificerede Beretning ibid. III. S. 268—76.

de kunne vide, hvad de skulle mene om Billeder, samt at Bispen vil forsvare, hvad han har gjort for Gud og kongl. Majestæt. 9 Januar bragte nu disse Bispens Svar til Raadet paa Lagthinget, hvortil Borgermester Anders Skriver paa samtliges Vegne sagde, at da Bispen ene havde ladet Billederne borttage, maatte han og ene svare dertil; de vilde ikke søge Domkirken, førend alle andre Kirker, Billeder og Altere i Byen vare behandlede paa samme Maade. Til de to udsendte sagde Bispen, at dersom hine for den Sags Skyld ikke vilde søge sin Sognekirke, da kunde han vel bære det, indtil Sagen nærmere kunde aftales. 14 Januar holdt Raadet og Størsteparten af Borgerne sig virkelig borte fra Domkirken, men 19 Januar indfandt de sig igjen efter at have været hos Slotsherren Mads Skeel, som fraraadede dem at holde sig borte fra sin Sognekirke, fordi „det fører megen Ulempe og Forargelse med sig baade hos denne fremmede Almue her i Byen, saa og paa Bygden." 21 Januar prædikede Bispen og gav tilkjende 1) sin egen Handling; 2) Grunden dertil; 3) Nødvendigheden deraf; 4) sin Formening om Billedernes Borttagelse. — Stykket har rimeligvis været forfattet af Skolemesteren selv eller hans Broder, den ovennævnte Haagen Pederssøn, og er især mærkeligt ved Valget af Emne, da Behandlingen af saa nærliggende Ting maa have sat Tilskuernes Gemytter i stærk Bevægelse. Stykket har neppe kunnet spilles uden ny og stor Ærgrelse for Raadet, thi at Skuespillet har stillet sig paa Bispens Side i Billedspørgsmaalet tør ansees for givet paa Grund af den Kant, hvorfra det er udgaaet; i alle Fald maa det have gjort ualmindelig Opsigt, thi 6 Dage senere, 20 August, opførtes igjen „Tragoedia de imaginibus".[1]) Uagtet den Latinske Titel paa sidstnævnte Stykke maa det vistnok

[1]) N. Mag. I. S. 433. At Skuespillet, især i det 16de Aarhundrede, ofte anvendtes i de religieuse Partiinteressers Tjeneste er bekjendt nok, jfr. S. Birket Smith, De tre ældste D. Skuespil, S. 14 f.

være givet paa Norsk, hvad der ogsaa for Studentercomoediens Vedkommende er rimeligst; i saa Fald er den da formodentlig oversat af Rectoren eller hans Broder.

1572 11 Marts blev en Comoedie ageret paa Raadhuset,[1]) men om denne savnes al nærmere Efterretning. Man maa vistnok antage, at disse Skuespil ere blevne fortsatte gjennem meget lang Tid i Fasten (og om Høsten), men da Mag. Absalons Optegnelser standse i Aaret 1572, mangler man Besked herom, førend en ny Bergensk Annalist begynder sine Beretninger. I alle Fald synes Forestillingerne at være i stadig Gang i Begyndelsen af det 17de Aarhundrede, da en Forordning af 14 Septbr. 1617 „om Norske, Danske og Tydske Skoler i Bergen og deres Tjeneres Officio", gjort paa Bergens Raadhus af Biskop Nils Paasche og Slotsherren Knud Urne,[2]) indeholder følgende i 13de Post: „Maa ogsaa disse Skolemestere her i Byen lade deres Disciple agere smaa christelige Comoedie-Spil paa Skolevis (dog ikke i Fasten)[3]) men ved Philippi og Jacobi Tid (d. e. 1 Mai) efter gamle Sædvane, paa det Ungdommen kan vænnes til Høflighed i Gebærder og fin Omgjængelse, dog at enhver Skolemester gaar selv med sine Disciple og dennem samt deres Action og Spil dirigere tilbørligen, dersom de gode Folk besøge ville."

Om Opførelsen af Skolecomoedier i Oslo i Slutningen af det 16de Aarhundrede vil der nedenfor gives Oplysning under Christiania.

---

[1]) N. Mag. I. S. 447.

[2]) Chr. Langes Saml. t. Chra. Bys Hist. i Rigsarchivet.

[3]) Som det ovenfor vil sees, bleve de fleste af de nævnte Skolecomoedier givne paa Gregoriusdagen (12 Marts) eller i den nærmestliggende Tid, hvilket ogsaa i Tydskland var det for disse Comoediers Opførelse sædvanlige Tidspunkt, medens andre Skuespil især opførtes ellers i Fasten og i Paasketiden. (E. Devrient, Gesch. d. deutshen Schauspielkunst, I. S. 135.)

I Aaret 1600 var en Dansk Mand, Anders Kjeldssøn Tybo, Hører ved Bergens Skole, men blev allerede det følgende Aar Sogneprest til Hinderaa og Sjernerø i Ryfylke. Han er Forfatter af et Skuespil, hvis fulde Titel er: „Absolon, historia sacra, udi hvilken beskrives, hvorledes Absolon og hans Anhængeres Oprør gruelig straffes, saavelsom Kong Davids Hor og Mord hjemsøges, dog saa, at Gud holder Haanden over David og skikker hannem til Regimentet igjen. Comoedievis sammenskreven af" etc. Stykket er først trykt i Kbhvn. 1618 (92 Bl. 8.) og dediceret Cantsler Christian Friis til Kragerup og hans Husfrue Fru Barbara Wittrop, men kan muligvis være skrevet, medens Forfatteren var Hører i Bergen, til Opførelse af Disciplene. Stykket bestaar af 5 Acter og har 17 Personer foruden Prologus, Epilogus og tvende Chor. En Nar, Morio, raisonnerer over Begivenhederne omtrent som de antike Chor, en anden comisk Person „Fygomby" er et Slags Fama. Af de af Nyerup og Rahbek meddelte Prøver af Stykket i „Bidrag til den danske Digtekunsts Historie" II. S. 154—59 og 178—87 sees, at det hverken staar synderlig over eller under de samtidige Danske dramatiske Arbeider.[1])

Den som Maler og Billedhugger bekjendte Salomon von Hawen, der efter adskillige Reiser havde nedsat sig i Bergen, lod her oftere opføre Skuespil, saaledes 1625 ved et Gjæstebud i Tewes (Theus, Tetz) Skomagers Hus paa Skostrædet, hvorved en ung Gesel fra Bryggen var „Bonden" (den lystige Person) i Comoedien. Gesellen

---

[1]) Se forøvrigt Worms og Nyerups Literatur-Lexica samt Overskou, D. danske Skuepl. I. S. 75—76. Stykket findes ikke i Christiania Bibliotheker men derimod i det Trondhjemske Videnskabsselskabs Bibl., se Nyerups Katalog S. 316.

blev 10 Mai samme Aar stukken ihjel. Om „Gjøgleren Salomon Maler", som han kaldes i den Tydske Skolemester Michel Hofnagels Optegnelser fra Bergen, ogsaa var Forfatter af Comoedien oplyses ikke.

1636 2 og 3 Marts agerede den samme Salomon Skildrer og nogle Studenter „to hedenske Historier" (Stoffet formodentlig hentet fra Mythologien) i Nykirken i Bergen. Blandt de agerende var en Student ved Navn Jacobus,[1]) der i Juli Maaned s. A. blev „ganske forstyrret og gjorde stor Skade." Om Høsten for han bort efter først at have slaaet alle Vinduer ind hos Organisten Lucas Hardenbek. — Salomon von Hawen har sandsynligvis paa sine Udenlandsreiser faaet Smag for og Indsigt i Opførelsen af dramatiske Forestillinger saavelsom i den Kunst, der tillægges ham, „at udklæde Billeder" (stille Tableaux vivants?), hvormed han skal have underholdt Kong Christian IV under et Ophold i Bergen, formodentlig i 1641, da han var der med Vibeke Kruse fra 26 Juni til 9 Juli. Den kunstelskende Konge fandt saa stort Behag i Salomons Færdighed, at han ønskede at faa ham med til Kjøbenhavn, hvilket dog denne paa Grund af sin Alder frabad sig. Han har imidlertid vistnok levet endnu 1657, da han uden al Tvivl er den „Salomon Kontrafeier", der forekommer blandt Skatyderne i Bergen for dette Aar, hvorfor det vistnok er urigtigt, naar det heder, at Christian IV lod hans Sønner Lambert og Michel von Hawen reise udenlands paa sin Bekostning „efter Faderens Død". De vare begge Malere, Lambert, den mest bekjendte af dem (f. 1630 † 1695), tillige Bygmester; Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn

[1]) Maaske den samme som Jacobus Erasmi fra Bergen, der 25 Novbr. s. A. blev indskreven som Student ved Kjøbenhavns Universitet (ifølge den utrykte Matricul).

er hans Verk. Fra begge nedstammer en talrig Forfatterslægt.[1])

Ved Kong Christian IV.s Besøg paa Kongsberg om Sommeren 1635 agerede de Tydske Berggeseller 14 Juni en Comoedie for Kongen, hvorfor denne forærede dem 50 Rdlr.[2]) Man maa vel her nærmest tænke paa et Slags Fastelavnsspil og tør muligens slutte, at de Tydske Bergfolk oftere have givet lignende Forestillinger i Henhold til Traditioner fra sit Hjem.

1664 i Juli kom der til Bergen Tydske Comoedianter, vel 16 Personer, som næsten hver Dag agerede paa Toldboden og reiste bort igjen i October. Det er vel, uagtet den af Overskou ytrede Tvivl, rimeligst at antage, at dette har været Ad. Andreas Pandszens „Bande", om hvilken Directeuren selv i 1666 oplyser, at den i Danmark og andre Lande har „in Zeit von Jahren vielfältig und ohne Jactanz und üppigen Ruhm mit sonderlich Contentement und Vergnügen der Spectatoren Komödien präsentirt und öffentlich gehalten."[3])

1667 i Februar gave nogle reisende Comoedianter Forestillinger paa Raadhuset i Christiania, hvorom nærmere Oplysninger ville blive meddelte nedenfor.

---

[1]) N. Magasin II. S. 190. 200. 206—7. 376. 678. Weinwichs Kunstner-Lexicon S. 82—83. Sammes Maler-, Billedhugger-(etc.) Kunstens Historie S. 48, 94 og 97. Nyerups og Krafts Literatur-Lex.

[2]) Se Kongens egne Optegnelser i hans Skriv- og Reise-Calendere, meddelte af R. Nyerup i Magazin f. Reiseiagttagelser IV. S. 564, jfr. med Slanges Chr. IV.s Historie S. 812.

[3]) N. Mag. I. S. 221—22, Overskou, D. danske Skuepl. I. S. 110 og Werlauffs Antegnelser etc. S. 285.

1673 18 Juli beretter Corfitz Braem i sin Reisebog, at han i Bergen var paa Comoedien i Tugthuset (i et Rum, der siden 1744 tjener til Kirke), hvor Disciplene af den Latinske Skole legede Susannæ Historie. Hermed menes uden Tvivl Peder Jensen Hegelunds Comicotragoedia Susanna eller en Bearbeidelse deraf. Forfatteren, der var født 1542 i Ribe og døde som Biskop sammesteds 1614, udgav nemlig 1578, medens han var Rector i sin Fødeby, en fri Bearbeidelse af Sixtus Birchs (Xystus Betuleius) i Augsburg 1537 trykte Latinske Original: Susanna, comoedia tragica, der 1577 blev opført paa Latin i Kjøbenhavn af Studenter under Festlighederne i Anledning af Frederik II.s Dronning Sophias Kirkegang efter Sønnen Christian IV.s Fødsel. Oversættelsen, der er tilegnet Dronningen, som havde fundet meget Behag i Stykket ved den nysnævnte Opførelse, har følgende Titel: Susanna, Comicotragoedia. En mærkelig Leg, udtagen af Bibelen, udaf Daniels Historie, om den ærlig Kvindes Susannæ Kydskhed og underlig Befrielse; allehaande Stater og besynderlig ærlige Kvindfolk lystig og nyttig at læse. Udgjort i Danske Rim af etc. Kbhvn. 1578. 4. (34 Ark). Skuespillet er delt i 5 Acter og har med Prologus og Epilogus ikke mindre end 40 agerende Personer. Hegelunds Bearbeidelse, der allerede 1577 var bleven opført af Skolediscipleme i Ribe, udmærker sig ved en for sin Tid god og flydende Versification og indbragte ham stor Ros; endnu 100 Aar senere, eller ved den Tid, den omtalte Opførelse fandt Sted i Bergen, udtaler en competent Dommer, Professor Ole Borch, sig rosende derom.[1])

[1]) N. Mag. II. S. 466, jfr. m. Bergens Beskr. ved Sagen og Foss S. 423; Overskou, D. danske Skuepl. I. S. 49—56 samt Nyerup og Rahbek, Bidr. t. d. danske Digtekunsts Hist. II. S. 1—26; paa de to sidstnævnte Steder meddeles Prøver af Hegelunds Arbeide. Et Exemplar af Originalen findes i Univ. Bibl. i Christiania.

„1674 i Octbr.", heder det i de gamle Bergenske Optegnelser, „kom der Polakker hertil" (d. e. til Bergen) „og havde 3 Bjørne med sig. De logerede hos Jan Kletsin, og der dansede Bjørnene for Penge, hvilket var Lumpenverk og vakte stor Forargelse. I November reiste de igjen bort."[1])

1680 18 October erholdt en omreisende „Theaterprincipal", Nicolaus Löcke, som i Hamburg havde samlet „eine Bande und Kern der vortrefflichsten Comoedianten", efter Ansøgning af 9 Septbr. Bevilling paa „ei allene i Kjøbenhavn men overalt i Kongens Riger og Lande at maatte agere, og skal ingen andre Comoedianter være tilladt ham deri nogen Indpas at gjøre, hvorfor han og skal tiltænkt være skikkelige og uberøgtede Personer dertil at forskaffe." Bevillingen blev imidlertid aldrig løst af Ansøgeren, som maaske altsaa ikke er kommen til at gjøre Brug af den.[2])

I Februar 1690 klagede Christophel Damen, der havde kgl. Bevilling til at øve sine Kunster i Norge, over at hans Kones Broder Henrich von Gebel havde skilt sig fra Selskabet og nu uberettiget gav Forestillinger i Laurvig, Skien o. fl. St., i hvilken Anledning Vicestatholderen Just Høeg paalagde Byernes Magistrat at paase, at hverken denne eller hans Ledsager Matthias Glückspatter gjøre den førstnævnte Forfang.[3]) Selskabet har formodentlig snarest øvet Equilibrist- og Taskenspillerkunster.

---

[1]) N. Mag. II. S. 231.
[2]) Werlauffs Antegnelser S. 288; Overskou I. S. 113 og 265—66.
[3]) Stath. Suppl. Prot. i Rigsarchivet, S. 556—57.

Naar Holberg omtaler, at han i sin Barndom i Norge har seet opført Skuespillene Adam og Eva, Den hellige Dorothea og andre geistlige Stykker[1]) (samt formodentlig ogsaa Doctor Faustus), da maa dette have været i Bergen og formentlig i den nærmeste Tid før 1695, da han 11 Aar gammel første Gang forlod sin Fødeby. Det er derfor en meget plausibel Gjætning af Overskou, at disse Skuespil ere givne af et Selskab, som paa sine Placater kaldte sig „Nordische Comoedianten in hochdeutscher Sprache", og hvorom det i 1697 heder, at det formedelst den Svenske Konges (Carl XI.s) Død maa fra Stockholm vende tilbage til sit Fædreland, efter at det i sex Aar har opholdt sig i de nordiske Lande.[2])

Her bør ogsaa omtales et Slags musikalsk-dramatiske Forestillinger eller nærmest Oratorier, som Latinskolens Disciple udførte i Bergens Domkirke i Slutningen af det 17de og Begyndelsen af det 18de Aarhundrede og hvorom Hillebrand Meyer i sin Bergens Beskrivelse meddeler følgende: „Udi denne Kirke blev i Biskop Randulfs Tid, og medens Mag. Søren Lintrup var Rector paa Bergens Kathedralskole (ɔ: 1696—1704) en Tid lang opført en fortræffelig og velindrettet Concert under en angenem Vocal- og Instrumentalmusik en Dag om Ugen, da ei alene Passionshistorien udi Fasten paa Danske Vers sangvis blev udført af Skolens Disciple men endog paa andre Tider adskillige bibelske Historier, hvoriblandt de 2de Historier om den rige Mand og forlorne Søn især bleve applauderede og af rette Kjendere berømte,

[1]) Blandt disse vistnok Lidelseshistorien.

[2]) Holbergs Epistler IV. No. 332, jfr. med III. No. 226 (S. 203) og hans „Moralske Tanker" S. 64; Overskou I. S. 118—19 og Werlauff S. 478. — Om de her nævnte Stykker, se Overskou I. S. 133, Werlauff S. 467—68 og 477, F. A. Dahlgren, Anteckningar om Stockholms Theatrar S. 9—10, S. Birket Smith, De tre ældste D. Skuespil, S. 78—143.

at de bleve extraordinaire vel udførte. Enhver af Sangerne havde sin visse Materie at udføre og vare fordelte, ligesom de havde Gaver og Naturel at exprimere de udi Historien forekommende Personer til, hvorefter og Musiken var indrettet, tildels sørgelig og høist bevægelig og tildels munter og heroisk. Især berettes om tvende Sangere, som iblandt alle de andre gode Sangere vare besynderlig renommerede, hvoraf den ene udførte den forlorne Søns Historie, hvorledes han tilsidst i sin ynkværdige Tilstand kom tilbage igjen til sin Fader og bad om Naade og det paa saa fortræffelig Maade, at han med sin til denne Materie bekvemme Stemme satte Tilhørernes Hjerter udi den allerstørste Bevægelse. Den anden forestillede gjerne høie Standspersoner, som f. Ex. Pilatus, da han blandt andet sang Pilati Ord: Det, jeg skrev, det skrev jeg! Han havde en saa ugemen Basstemme, at Tilhørerne maatte ikke mindre admirere denne sidste end den første. Saa længe saadanne Concerter bleve opførte, havde de samme et overmaade Tilløb og bleve flittig besøgte ikke alene af indenbyes, men endog af fremmede, her til Stedet ankomne Folk, saa at der stedse var et talrigt Auditorium; ja en fornuftig, paalidelig og troværdig Mand, som levede i de Tider, har forsikret mig, at der om Sommeren kom visse fremmede til Staden alene for at høre dette, og at rette Kjendere, baade af fremmede og egne, maatte baade admirere Concerten og tilstaa, at det havde et Fortrin for alt, hvad de havde hørt af dette Slags paa mange fremmede Steder, et Bevis paa, at denne smukke Videnskab har ei alene været dyrket men endog bragt til stor Fuldkommenhed her udi Staden." [1])

Kort efter at Stavangers Latinskole var flyttet til Christianssand (1685), synes Disciplene her at have op-

[1]) N. Mag. III. S. 522—23, jfr. m. Sagen og Foss, Bergens Beskr. S. 592—93 samt Overskou I. S. 39.

ført bibelske Skuespil, noget som de altsaa sandsynligvis tidligere have gjort i Stavanger. I Christianssands Stiftsarchiv (i Rigsarchivet) findes nemlig et haandskrevet versificeret Skuespil med Titel „Vincula Petri", hvad der sandsynligvis er foranlediget ved Stiftamtmandens Stilling som Medlem af Stiftsdirectionen. Stykket, der bestaar af Prologus og 3 Acter, har 8 Personer og 3 Chor og er, som nedenfor vil sees, en Norsk eller Dansk Original (eller Bearbeidelse). Da det hidtil er ubekjendt, tør det være af nogen Interesse at gjøre nærmere Rede for Indholdet og meddele nogle Prøver deraf. Peders Rolle er noget nær den mindste i Stykket, der i Modsætning til Samtidens dramatiske Arbeider helt igjennem er holdt i en reen og smuk Tone og kun indeholder en eneste anstødelig Expression. Som Forfatter eller Bearbeider ligger det nærmest at gjætte paa Skolens Rector eller en af Hørerne.

Prologus.

I Herrer Spectatores tør
Vel noget nyt forvente?
Nei, intet, uden hvad som før
Er hørt, har i at hente.
Vort Compagnie har lagt oppaa
For jer at præsentere
Den fængslet Peder, som i maa
Besee i Biblen mere.
Ser Bogen, som beskreven bær
Apostlernes Bedrifter,
Capitelet det tolfte er,
Som lærde Mænd det skifter.
Vil Spectatores tie lidt,
Mens Acten den fremføris,
Hver tidlig nok maa gaa til sit;[1])
Nu strax skal Anfang gjøris.

I første Acts første Scene forkynder Herodes Jøderne sin Beslutning saaledes:

[1]) Stykket kan vistnok — fraregnet Mellemacterne — med Lethed spilles i Løbet af en Times Tid. Opfordringen til at tie findes stadig i Prologerne.

Vort Magtis skjerped' Sværd det ler
Endnu med røde Læber
Af Jacobs Blod og andris fler,
Hvis Død det efterstræber.
Saa skal vi handle med de Drog,
Som Oprør i vort Rige
Tør gjøre, flere skal endog
Vor Vredis Haand ei vige.

Jødernes Chor ønsker Kongen et langt Liv og takker ham, fordi han skiller dem af med Mose Lovs Foragtere. Herodes svarer:

Vor Naade først.[1]) Vi ser vel hvad,
Som hermed bør at gjøris;
Før skal vor Mund ei smage Mad,
Før det til Gjerning føris.
Vi skal opsøge dem med Flid
Og aldrig ingen spare,
Som gjør i eders Lærdom Splid;
I frygter ingen Fare.

Jøderne takke og ønske ham Lykke, hvorpaa de bortfjerne sig („abeunto"). Herodes kalder paa sin Høvedsmand Agazo og beder ham hente „Commendanten". Idet han vil udføre Befalingen, træder denne ind („intranti obviam ibit"), hvorpaa Agazo, der taler gebrochent som Samtidens Tydske Officerer i den Danske og Norske Armee, siger til ham:

Ho Serviteur, Monsieur, mein Herr,
Han kommer ret til Maade;
Det Kongens Bud og Ordre er
Hen for hans Stol at traade.

Commendanten, der taler i almindeligt Sprog, fremstiller sig for Kongen med gode Ønsker. Herodes befaler ham at udcommandere sine Soldater:

Lad dem antaste, hvor de kan,
De Mænd af Christi Skole,

[1]) Sammenlign: Vor Gunst (elier senere: Naade) tilforn (Begyndelsesformularen i de kongelige Rescripter).

Og lad dem gribes hver en Mand,
Du paa vor Ordre stole.

Commendanten erklærer sig beredt og „recommenderer sig i Kongens Gunst og Naade". Efter dennes Bortgang befaler han Soldaterne at gribe Jesu Disciple og føre dem „i Vagten". Soldaterne love at „parere Ordre" og fare efter Commendantens Bortgang søgende og samtalende omkring, indtil de træffe Peder, som de befale at følge:

Gak med os, ellers skal du faa
Dig Hug for tusind Daler!

Hertil erklærer han sig strax villig, og Soldaterne overgive ham til Commendanten, som atter indfinder sig og befaler, at han skal lægges i Lænker og stadig bevogtes af 4 Mand.

I anden Act melder Rhode (den eneste kvindelige Person i Stykket) Menigheden, at Peder er fangen og den følgende Morgen vil blive dømt til Døden, hvorpaa Marcus opfordrer samtlige til at falde paa Knæ og bede for ham, hvilket sker i en lang Bøn, der maaske har været sungen, og hvis første Del ikke er uden en vis Skjønhed. — Engelen befaler Peder at staa op og følge, hvilket denne, „in admirationem raptus" glad adlyder. (Dette maa vistnok tænkes at foregaa i Theatrets Baggrund, hvor Fængslet formodentlig har været præsenteret, efter at de Skuepladsen i Regelen dækkende Tæpper ere dragne tilside, da her neppe tør tænkes paa Mysterie-Arrangementet med flere Rum.) Peder begiver sig hen og banker paa Døren, hvor Menigheden er inde, og giver sig paa Rhodes Spørgsmaal tilkjende; hun melder det til Marcus, der i Begyndelsen ei vil tro hende, men snart overbevises ved Peders Indtrædelse. Paa Marcus's Opfordring fortæller han kortelig sin Befrielse ved Engelen og gaar bort, hvorpaa Menigheden synger en Lovsang.

I Begyndelsen af 3die Act glæder Agazo sig over Peders forestaaende Afstraffelse. En Soldat af Vagten raaber:

Burs in Gewehr! ha ha, jeg hør'
Vist Commendanten trine.
Op, op, Agazo! gaa til Dør! —
Den Donner, Blichs und Pine!
Hvor er nu Peder? Hvor er han?
Es wird uns übel gehen
Hier seyd (!) die Ketten, Eysen, Band,
Hast'u ihn nicht gesehen?

Agazo.

Wat sprichs du Dyvel, tag ham nu,
Hvor du ham har geladen.
Wo he hin ist, dat sorge du.
Dat komt nicht mir to Schaden.

De beskylde nu hinanden gjensidig i ret morsomme Vers for at have ladet ham undslippe, indtil Commendanten kommer og befaler at føre Peder for Kongens Domstol og derfra til Retterstedet. Agazo melder ham Peders Forsvinden, hvortil Commendanten i Forskrækkelsen svarer helt paa Tydsk:

Was sagestu, du Teufels Kind,
Wo ist der Schelm geblieben?
Geht beyde in Arrest geschwind,
Solt' ich euch nicht hintrieben.

Han beslutter selv at melde Sagen til Kongen, der i det samme træder ind. Over Efterretningen om det forefaldne vredes denne heftigt og fordrer selv at høre Vagtens Forklaring, om Drik og Spil har foraarsaget Ulykken. Agazo forklarer, at han har vaaget den første halve Nat ved Kort og Kande, men da han blev søvnig, har han lagt sig til at sove ved Peders Side, hvorfor han vælter Skylden over paa sin Camerat.

Herodes.

Din Mund har saa undskyldet dig,
At du kan næsten slippe
Saa nær som Hoved', tro du mig,
Du vist ad det gaar glippe.

Han udspørger derpaa Soldaten, som (nu paa Dansk) forklarer, at de efter længe at have holdt sig aarvaagne og lystige faldt i Søvn tillige med Peder,

Men der vi vaagned' op igjen,
Hvad skulde vi da sige?
Han var slet borte, vi kun saa
De Lænker og de Keder,
I hvilke før han bunden laa,
Men borte var vor Peder.

Herodes befaler, at de skulle kaste Tærninger; den, der faar det mindste Tal, skal dø; dette faar Soldaten, der siger:

Ach Gott, o Mors, det gik mig paa
Er ei Pardon at vente,
Da beder jeg, at Presten maa
Dog til mig lades hente.

Agazo.

Ho, ho, ich være soll din Prest
und dich fix absolviren
— — — — — — — — — — —
Bet Vater unser, du skal faa
Din Løn fortjent i Live.

Soldaten.

Nu da i Guds Navn, saa huch til,
Uskyldig jeg nu lider;
Gud sig min Død vel hævne vil,
Adieu, i smukke Piger!

Som man vil se, ere Versene for sin Tid endog meget gode, medens Stykkets dramatiske Værd kun er saare ringe.

I Aarene 1707—10 reiste den „berømte Velthenske Bande" om og gav Forestillinger i alle de tre nordiske Lande. Dengang styredes Troupen, der kaldte sig „Kongelig Polske og churfyrstelig Sachsiske Hof-Comoedianter", af Anna Cathrina Velthen, Enke efter en i den Tydske

Theaterhistorie fordelagtig bekjendt Theaterprincipal og Skuespiller Mag. Johann Velthen eller Veltheim († c. 1695). I hvilket Aar den besøgte Norge er ikke for Tiden bekjendt. Af dens Repertoire i Kjøbenhavn kjendes „eine von dem berühmten Italiänischen Meister Cicognini entlehnte Haupt-Action, die sich betitult: Statua, oder: die in ein marmorsteinernes Bild verliebte Princessin Adamira" (hvortil idetmindste ved en Leilighed hørte „eine ungemein lustige Nach-Comoedie, die sich betitult: Pickelherings doppelte Heyrath"); endvidere: „Der gefallene Mensch" samt formentlig Cormartens Bearbeidelse af Corneilles „Polyeuct", i hvis Titelrolle Velthen først havde vundet Anseelse. Med Hensyn til det sidstnævnte Arbeides Beskaffenhed, og den lystige Persons Optræden i disse „Haupt- und Staats-Actioner" maa det her være tilstrækkeligt at henvise til Devrients og Overskous interessante Redegjørelser; derimod laane vi fra den sidstnævnte Kilde følgende Oplysninger om Scenearrangementet og Spillet, der umiddelbart gjælde ogsaa for de i Norge givne Forestillinger: „Hvad Indretningen af Theatret angaar, da var dette endnu ligesom tidligere i Baggrunden og paa begge Sider behængt med Tæpper, men det Rum, som ellers, naar Baggrundstæpperne bleve trukne tilside, benyttedes til at forestille det indvendige af Huse, brugtes nu til at vise den Decoration, der svarede til den i det Øieblik foregaaende Scene, f. Ex. et Tempel, et Landskab, Helvede o. s. v. Vilde man gjøre Decorationsforandring, blev Bagtæppet trukket sammen, den nye Decoration anbragt og Tæppet igjen draget bort. Ved det større Rum, der behøvedes til denne Decoreringsmaade, var Prosceniet blevet mindre dybt end forhen, men paa det foregik endnu de Scener, for hvilke en Decoration ikke var af Vigtighed, og under dem var Tæppet trukket for Baggrunden. For at give de hyppigt forekommende Hovedafhuggelser, Aandeaabenbarelser og andre Overraskelsesspectacler tog man

sin Tilflugt til alle bekjendte Taskenspillerkunster. Hele Theatret var nu skjult af et Fortæppe, der ved hver Acts Begyndelse blev aabnet i Midten og trukket til Siderne. — De alvorlige saavelsom de comiske Stykker vare nu affattede i plat Prosa, og en stor Del af Dialogen, selv i de mest tragiske Scener, blev improviseret.[1]) Den store Yndest, som Veltheims Bande fortrinsvis nød, skyldtes netop hovedsagelig, at dens Comoedianter mere end andre udmærkede sig ved Færdighed i paa staaende Fod at levere baade Svulst og Løier af egen Fabrik." De vigtigste Skuespillere i Selskabet vare paa den Tid: Jfr. Denner, hvis mest bekjendte Rolle var Eva i „Der gefallene Mensch"; Denner senior, der siden blev Principal; Denner junior (Sønnen), der senere var Harleqvin i den nedenfor omtalte Spiegelbergske Bande; Johann Spiegelberg selv; „den lille Müller", der døde som Rector i Riga; „den sorte Müller", siden Skuespiller i Wien; Dorseus, der agerede Pickelhering og siden tog den medicinske Doctorgrad i Wien. Da Troupen i Fasten 1710 skulde sætte over Beltet til Fyn for at drage til Holsten, for dens Fører vild, saa den paa Isen kom tilbage til Kjøbenhavn, hvor Jfr. Denner maatte lade begge Stortæer afsætte, hvoraf hun siden fik en vaklende Gang. Hvad der især gjorde dette Selskab berømt, var det ualmindelig dygtige Personale, den inden samme herskende bedre Tone og en før ukjendt Omhyggelighed i Udførelsen; Repertoiret var derimod i det væsentlige som hos de andre Bander; selv Corneilles og Molieres Verker omdannedes for at behage Publicum til smagløse Haupt- und Staats-Actioner.[2])

[1]) Texterne til Haupt- og Staatsactionerne bevaredes ved Tradition og bleve tildels hemmeligholdte af Theaterprincipalerne, hvorfor kun saare faa af dem nu ere nærmere kjendte.

[2]) Werlauffs Antegnelser, S. 291, 294—97 og Overskou, I. S. 125—31; Devrient, Gesch. d. deut. Schauspielkunst I. B., V. og VIII.; F. A. Dahlgren, Anteckningar om Stockholms theatrar S. 21.

Den fra Holbergs „Hexeri eller blind Allarm“ bekjendte v. Quoten gjorde i 1716 et mislykket Forsøg paa at erholde Privilegium paa at opføre Comoedier ogsaa i Norge. Herom erfares følgende af et Referat i Conseils-Protocollen under 2 April 1716: „Salomon Paulsen von Quoten, som haver spillet her i Staden (d. e. Kjøbenhavn) med Marionetter, andrager underdanigst, at hans Dessein er at gaa til Hamborg for at antage en Del Personer foruden de, som han haver, at han efterdags kunde agere Comoedier med levende Personer, hvorudover han allerunderdanigst supplicerer, at han maatte nyde allernaadigste Privilegium paa at være Comoediant i Danmark, Norge og Holsten, og at han paa sin Reise maa ubehindret spille med sine Marionetter paa de Steder, hvor han kan have Haab at fortjene noget til sin Reises Bekostning.“ Conseillet indstillede Ansøgningen „allerunderdanigst til Hans Kgl. Majestæts allernaadigste Villie. Ellers haver Supplicanten spillet her til liden Fornøielse, og hans Arbeide er alene at spilde Folk Pengene af Pungen i besværlige Tider.“ Kongen resolverede: „Vi finder ei heller, at Supplicanten haver spillet saadanne Comoedier, at man dermed kunde være fornøiet, langt mindre, at man ham derfore skulde meddele saadant et Privilegium.“ [1])

1724 gjordes atter et resultatløst Forsøg paa at erholde Tilladelse til at opføre Danske Comoedier i Norge. En Franskmand ved Navn Etienne Capion var omkring Aarhundredets Begyndelse kommen til Kjøbenhavn, formentlig som Vinhandler, men forekommer derpaa 1715 som Decorateur og Theatermester ved det Franske Hoftheater sammesteds; 1718 havde han et Marionettheater der, og mellem Aarene 1719 og 1723

---

[1]) Werlauffs Antegn. S. 474—75.

opførte han med kongelig Bevilling Franske, Tydske og Danske Comoedier, Liniedans, eqvilibristiske Kunster og gav Maskerader tildels i Forening med den ovennævnte Salomon v. Quoten, Johan Carl v. Eckenberg („Den stærke Mand"), Jaques Jayaux og René de Montaigu; men da alle disse Foretagender mislykkedes, uagtet han af Generalmajor Hans Jacob Arnoldt (død som Feldtmarskalk 1758) erholdt et Laan paa 7000 Rdlr., der satte ham i Stand til at opføre en Theaterbygning i Grønnegade, som blev tagen i Brug i Begyndelsen af 1722, og hvori Arnoldt — neppe til Gavn for Kunsten — længe vedblev at være Medeier eller Panthaver. Det var paa denne Skueplads, at de Holbergske Comoedier først opførtes. Capions Forbindelse med Normændene Arnoldt og Holberg var maaske Grunden til, at han, da alt slog ham feil i Kjøbenhavn, vendte sine Øine mod Norge, men hans Ansøgning om at maatte agere Danske Comoedier der blev ved kongelig Resolution af 23 August 1724 afslaaet.[1])

General Arnoldt beholdt vistnok det ham i 1721 af Capion pantsatte Theaterprivilegium til sin Død, men hans Befatning med Theatret synes ikke at have havt sin Grund i nogen Interesse for Kunsten, en Følelse, som derimod en anden af Norges Stormænd nemlig Statholderen Ditlev Wibe virkelig synes at have næret. Om Vinteren 1718—19, da „die weltberühmte hochdeutsche Compagnie" gav Forestillinger i Kjøbenhavn under Direction af Johann Spiegelberg (der allerede 1707—10 havde været i Norden med den berømte Velthenske Bande), opførte dette Selskab en Forestilling til Ære for den daværende Geheimeraad og Amtmand Wibe, saaledes som det oftere skede, naar en høi Patron eller Magistraten i en By fortrinlig skulde hædres, ved hvilke Leiligheder vedkommende Æresgjæster sad paa Theatrets

[1]) Werlauffs Antegnelser, S. 217—32; jfr. m. Overskou, Den d. Skuepl. I., især S 150—54.

fornemste Plads i selve Prosceniet. Werlauff har bevaret følgende Placat til den nævnte Forestilling: „Mit allergn. Kön. Bewilligung, wollen dem Hoch- Edel- und Wohlgebohrnen Herrn, Hrn. Detlev v. Wiben, Ritter von den Elefanten-Orden, Sr. Kön. Maj. Hochwohlbestalten Geheimten Rath und Gros-Cantzlere, Ihrem grossen und vielvermögenden Patron dediciren und übergeben, gegenwärtige Blätter. Und Ihm einig zu Ehren auf den gewöhnlichen Theatro in einen Schauspiel vorstellen, eine galante, modeste und sehenswürdige Action genandt: Des Glückes Probierstein, oder der im Krieg verirrte, und in der Liebe verwirrte Liebes-Soldat. Heute Montags den 23. Januari, die vor itzo anwesende Hochteutsche Comoedianten.“ Efter Titelen følger en rimet Dedication til Wibe og derpaa en Prolog, hvori Fama med en Arie ønsker „der Hochedlen und wohlgebohrnen Wibschen Familiä alles Glück und Heil, wobey sich der Berg Parnassus mit denen Musen präsentiret.“ Efter Angivelsen af Stykkets Indhold heder det til Slutning: „Nach Endigung dieser admirablen Haupt-Action soll zu desto mehrer Gemüthes Vergnügung, eine recht lustige Nach-Comoedie den völligen Schlus machen, genandt: Die vier verliebten Geister. Der Schauplatz ist auf den Schneider-Gelachs-Hause in der Brolegger-Strasse auf dem Eche von der Endelos-Strasse, und wird präcise umb 4 Uhr angefangen, und giebt die Person in Logen 16—12—8 bis 4 Lübsch.“[1]) — Wibe blev 2 Decbr. 1721 Statholder i Norge og døde i Christiania 5 Octbr. 1731. Hans Ophold her og formaaende Indflydelse har maaske været Grunden til, at den Spiegelbergske „Bande“ kom til Norge og fik Tilladelse til at spille her, medens Hoffets Pietisme hindrede næsten al Opførelse af Skuespil i selve Kjøbenhavn, hvor som bekjendt Holbergs Stykker maatte hvile under hele

[1]) Werlauffs Antegnelser S. 295—96; Overskou I. S. 136—37.

Christian VI.s Regering. Om Selskabet kom til Norge inden Wibes Død er ubekjendt, men 1732 var det idetmindste her, da Principalen i dette Aar angives død i Norge. Af Selskabets Repertoire kjendes — foruden de to ovenanførte Stykker fra Æresforestillingen for Wibe — endnu: „Der unschulltige Brudermord oder das blutige Rom, unter der Regierung des römischen Kaysers Antonini Bassiani Caracallä, wie auch der kluge Phantast und warhafte Astrologus", eller som den paa en anden af Troupens Placater kaldes: „Eine modeste, galante und sehenswürdige Haupt-Action, genandt der grosmuthige Rechts-Gelehrte Æmilius Papinianus oder der kluge Phantast und warhaffte Calendermacher, ein recht Meisterstück der Commoedien" (forfattet af den berømte Tydske Skuespildigter Andreas Gryphius og udkommen 1659). Hertil hørte da „eine lustige Nach-Comoedie", ved en Leilighed: „Arleqvin, eine verstellte Mumie". Endvidere spilledes formodentlig de ovenfor under Omtalen af den Velthenske Bande nævnte Stykker samt maaske den af Werlauff nævnte: „Karl der zwölfte vor Friederichshall, eine Haupt- und Staatsaction in vier Acten, nebst einem Epilogus (herausgeg. v. Heinr. Lindner. Dessau. 1845. Med en historisk Indledning), der tillægges en Tydsk Skuespiller Ludovici og ved sit Stof fortrinsvis synes at maatte have interesseret i Norden. Den Spiegelbergske Bandes Spil skal væsentlig have været dannet efter det Velthenske Mønster, kun at Lystigheden var endnu stærkere fremtrædende end hos den Velthenske Troupe. Spiegelbergs Selskab var ogsaa en Affødning af Velthens og indeholdt flere Skuespillere af dennes tidligere Personale. Foruden Principalen selv var saaledes ogsaa derfra hans Hustru, den tidligere nævnte Jfr. Denner, der ogsaa her vedligeholdt sin Rang som Selskabets dygtigste Skuespillerinde. Hendes Broder, den ovennævnte Denner junior, var Selskabets lystige Person (Harleqvin, Courtisan, Pickelhering etc. efter Stykkernes

Beskaffenhed) og var ifølge Overskou „den første Tydsker, som udmærkede sig i denne Maske, der var en Efterligning af Italienernes lystige Person. Den havde sin Effect i Smidighed, Krumspring, Dansetrin og Italienske Brokker, der bleve kastede ind i den Tydske Spashaftighed. I sin Overgivenhed tog Harleqvin ikke mindste Hensyn til Stykket eller Personerne. Saaledes lod han f. Ex. under en Kjærlighedsscene, som om han fangede Fluer, rev Vingerne af dem og skadefro lod dem løbe foran sig paa Gulvet; eller som om han, medens Elskeren stod og talte med ham, tog Kirsebær op af sin Hat, spiste dem og nu og da spyttede sin Herre Stenene i Øinene.“ [1]) — Sandsynligvis er det den Spiegelbergske Troupe, som 1733 gav Forestillinger i Tugt- og Manufactur-Huset i Bergen i det ovenfor omtalte Rum, der 1744 blev indrettet til Kirke.[2]) Af det ovenfor sagte om Selskabets Forhold til Statholder Wibe tør man vel ogsaa slutte, at det har spillet i Christiania. Hvis Spiegelbergs Dødsaar og Spilletiden i Bergen ere rigtig angivne, maa hans Troupe, som rimeligt kan være, have bestaaet samlet i det mindste i nogen Tid efter hans Død; maaske kan han just være død i Bergen i Slutningen af 1732 og Forestillingerne blevne fortsatte udover Begyndelsen af 1733.[3]) Spiegelbergs Datter blev gift med den berømte Skuespiller Conrad Eckhof, „den Tydske Skuespillerkunsts Fader“.

Endnu en anden (formodentlig Tydsk) Kunstner optraadte omtrent samtidig i Norge, hvilket sees af følgende

---

[1]) Overskou, Den D. Skueplads, I. S. 135—39, jfr. m. Devrient, Gesch. der deut. Schauspielkunst, I. S. 315; Werlauffs Antegnelser S. 291 og 294—97.

[2]) Sagen og Foss, Bergens Beskr. S. 423.

[3]) Ifølge velvillig Meddelelse udviser Ministerialbogen for Domkirken i Bergen, at Christian Spiegelberg er begraven 26 Septbr. 1732; om dette er den samme som den ovennævnte Directeur Johann Spiegelberg er dog maaske uvist.

Skrivelse, dateret 1 August 1732, til Frederikshalds Magistrat fra Stiftsbefalingsmanden i Christiania Lorents Reichwein: „Som nærværende Comoediant og Liniedanser Ludvig Sass hos mig haver gjort vedbørende Ansøgning, at hannem maatte tillades udi Frederikshald for Liebhabere at lade se sin og medhavendes Konst, saa concederer jeg hannem saadant gjerne, dog at han af sin Fortjeneste hver Dag, han agerer, efter Magistratens Sigelse og Godtbefindende noget til de fattige aflægger, som Sognepresten tilstilles, hvilket det igjen udi Magistratens Overværelse uddeler." Han er tydeligvis den samme som Holsteneren Friedrich Ludvig Wilhelm Sass, der 1721 kom til Stockholm fra Kjøbenhavn med J. C. Eckenbergs Bande.[1])

Jo længere det led ud i Christian VI.s Regering, des stærkere bleve Pietismens Overgreb ogsaa paa det rent borgerlige Livs Enemærker. Alle Slags offentlige Forlystelser, men især Skuespil, vare selvfølgelig den herskende religieuse Retnings Repræsentanter en Torn i Øiet, vistnok tildels paa Grund af det slette Rygte, hvori Størsteparten af Skuespillerkunstens Udøvere dengang med Rette stod. Formaaende Mænd som Statholderen i Norge Grev Christian Rantzau, General Arnoldt og Holberg kunde intet udrette ligeoverfor Mænd som f. Ex. Kongens Skriftefader Hofprædikant Bluhme. Den herskende Ugunst fandt snart et Udtryk i Lovgivningen. Ifølge Forordn. af 12 Marts 1735 om Sabbaten maatte Skuespil ikke opføres paa hellige Dage og Aftenen tilforn. Frdn. 21 Marts 1738 forbød Comoediantspilliere,

---

[1]) Stiftets Copibog i Rigsarchivet No. 19 (1732—33) og F. A. Dahlgrens Anteckningar om Stockholms Theatrar S. 22. Sass kan vel neppe være den samme som Skuespiller Sars, der nævnes blandt Medlemmerne i det af C. A. Thielo samlede Selskab, der gjenoprettede den Danske Skueplads efter Christian VI.s Død (Overskou, Den d. Skuepl. II. S. 29).

Liniedansere eller Taskenspillere at indfinde sig i Danmark eller Norge for deres Spil og Exercitier der at forestille, i Anledning af at det i Viborg paa Snapsthinget skal gaa i Svang om Mandagen nest efter Søndagen Qvasimodogeniti. Det 1737 oprettede Kirkeinspections-Collegium skulde blandt andet ogsaa vaage over, at der ikke spilledes paa hellige Dage.[1]) — Saasnart Christian VI var død, lykkedes det ikke mindre end to Selskaber at erholde kgl. Tilladelse til at spille i Kjøbenhavn, det ene under Ledelse af C. A. Thielo, det andet under Julius Henrich v. Quoten, en Søn af den ovennævnte Salomon v. Quoten. Sønnen, der paa General Arnoldts Privilegium spillede „Danske og Tydske Comoedier (heriblandt flere af Holbergs) og Tragoedier med levende Personer", udholdt imidlertid kun fra 20 Novbr. 1747 til 17 Mai 1748 Concurrencen med Thielos Danske Troupe; allerede en Maaneds Tid tidligere havde han indgivet en Ansøgning, hvori han erklærede, „at han ved sine her efter kgl. Bevilling opførte Danske og Tydske Comoedier ei har kunnet vinde saa meget, som han kan lønne Acteurerne og stoppe Omkostningerne med, langt mindre erholde Ophold for sig og sine, alt formedelst den anden her priviligerede Bande, da det er aldeles umuligt for to Bander tillige her at subsistere"; han anholdt derfor „om Frihed at maatte, uden nogen Steds Øvrigheds Tiltale, opføre Danske Comoedier i Norge og andre Danmark tilhørende Provinser." 29 April 1748 indstillede Cancelliet Ansøgningen til Bevilling, dog Kjøbenhavn undtagen, men i Conseillet blev den under 2 Mai afslaaet. Endnu engang ansøgte v. Quoten om Privilegium paa at opføre Danske og Tydske Skuespil i enhver Dansk og Norsk Kjøbstad, men dette blev baade i Cancelliet og Conseillet afslaaet (8 og 11 Juli 1748). Derpaa søgte

[1]) Werlauffs Antegn., S. 479—81. 1760 indskjærpede Statholderen endnu Forordn. 21 Marts 1738 i Norge. (Stiftets Corr. Prot.)

han om Tilladelse til at opføre Comoedier i Norge uden nogen Slags Hinder af Magistraten, men uagtet Cancelliet 2 Septbr. 1748 indstillede, at det „Hs. Maj. maatte refereres", maa det dog ogsaa være blevet negtet. Contracten mellem ham og General Arnoldt maa vistnok være bleven hævet, og efter at han i 1749 forgjæves havde gjort Ansøgning om at maatte opføre Tydske Comoedier og senere om at holde Masquerade, maatte han atter gribe til sin egen og Faderens tidligere Næringsvei Tandlægekunsten m. m.[1])

I Februar og Marts 1751 gave nogle saakaldte Chinesiske Kunstnere Forestillinger paa Raadstuesalen i Trondhjem. Disse bestode i Liniedans, Luftspring og Pantomimer. 15 Marts 1751 udstedte Trondhjems Magistrat Attest om: „at nærværende Acteurs eller saakaldte Chinesiske Kunstnere Ferdinand Hallasch & Comp. haver en Tidlang opholdt sig her i Byen og med deres kunstige Exercitia udi Liniedansen, Luftspring og andre Lystspil fornøiet Tilskuerne saaledes, at de ikke mindre derved end ved deres skikkelige og anstændige Opførsel have tildraget sig Publici Yndest" etc. Forestillingerne endte med et Slags Epilog paa Tydsk, hvori Hans Wurst tager Afsked med Publicum. Epilogen, der er paa Vers, er trykt, men angiver hverken Aar eller Trykkested.

I Juni og Juli 1760 gaves Forestillinger paa Raadstuesalen i Trondhjem af de „kongl. Preussiske og berømmelige Kunstnerinder", der i April s. A. vare optraadte i Bergen i Sr. Kobroes Hus paa Smørsalmendingen. Af en bevaret Placat fra Bergen sees, at de „formedelst deres rare Force, Positurer og Danse af mange høie Hoffers og andre Tilskueres Applausum og Fornøielse ere tagne udi høieste Øiesyn" og at de „iblandt mange andre eqvilibriske Kunststykker, som til Dato ikke

[1]) Werlauff S. 482—89; Overskou II. S. 43—66.

endnu har været præsenterede, hvis Lige aldrig her paa Stedet har været seet", forestille „et anskuensværdig Exercitium med fire og flere blotte Kaarder, hvilke hastigere end nogen Veirmølle bliver bevæget, hvorved repræsenterer sig mere end hundrede de skjønneste Figurer eller Forandringer; tillige lade de ved Legemets Positurer, Vendinger og Dreininger med Fødderne og de øvrige Lemmer paa en ganske overordentlig Maade se, hvorved de haabe at satisfacere de respective Spectatores og Kjendere af Kunststykker. Samme bliver inddelt udi 3 Acter, og mellem hver Act bliver Auditores opvartet med en behagelig Concert." Desuden gaves et „Nachspiel" efter hver Forestilling. Prisen var 3, 2 og 1 Mark for 1ste, 2den og 3die Plads.[1])

De første Spor af Skuespil i Christiania.

Ligesom i Bergen saaledes er det ogsaa i Oslo ved Latinskolen, at man støder paa de første Forsøg paa Opførelse af Skuespil. I de to sidste Decennier af det 16de Aarhundrede var et ikke ringe Antal lærde og dygtige Mænd, af hvilke ogsaa flere have gjort sig bekjendte i Literaturen, bosat i Oslo, som Biskoppen Jens Nilssøn, Læsemesteren (Lector theologiæ) Halvard Gunnarssøn, Rectoren Mag. Jakob Jakobssøn Wolf, Cantoren Klaus Berg m. fl., hvilke alle vare indbyrdes besvogrede, hvad der vistnok i ikke ringe Grad har bidraget til at fremme og belive Samarbeidet under deres Embedsforretninger, der paa saa mange Puncter grebe i hverandre. Det er af disse imidlertid kun Rectoren Jakob Wolf, som her nærmere skal omtales. Han var født i Odense 1554,

---

[1]) Velvillig Meddelelse fra Trondhjems Centralarchiv ved Stiftsarchivar W. Bøgh.

havde faaet sin Opdragelse i denne sin Fødeby og senere i Ribe, Slesvig og Kjøbenhavn, medens han ikke vides at have studeret ved fremmede Universiteter. Efter i 1583 at være bleven Rector i Ringsted forflyttedes han allerede 1584 i samme Egenskab til Oslo, hvor han forblev til 1594, da han blev Magister og Lector theologiæ i Odense; 1623 blev han Professor ved Gymnasiet sammesteds og døde 1635. Medens han var Rector i Oslo udgav han — maaske opmuntret dertil af en eller anden i sin Svogerskabskreds, der under sine Studier ved udenlandske Universiteter har havt god Anledning til at lære at kjende og interessere sig for deslige Øvelser, der forøvrigt nok ogsaa kjendtes ved Danske Skoler, — to af Virgil compilerede Latinske Tragoedier, „Dido" og „Turnus" (Kbhvn. 1591. 4.), som han selv i Fortalen siger, især af Hensyn til sine Disciple, der paa denne Maade kunde lære længere Stykker af Virgil udenad og saaledes faa større Interesse derfor, end Skolen ellers kunde indgive dem, især da denne maa standse næsten et Fjerdingaar aarlig, for at de fattigere Disciple efter gammel Norsk Skik kunne gaa omkring paa Landet og søge Bidrag til sin Underholdning.[1]) Bogen, der er tilegnet den mindreaarige Kong Christian IV, udkom samme Aar, som denne hyldedes i Oslo, men da Fortalen er dateret et helt Aar forud, 17 Juni 1590, synes den ikke at staa i nogen Forbindelse med denne Høitidelighed, saa meget mindre som ingen dramatisk Forestilling omtales i M. Halvard Gunnarssøns udførlige Beskrivelse over Festlighederne ved denne Anledning i hans „Acrostichis". Snarere

[1]) Levninger af denne Skik findes endnu i Begyndelsen af det 18de Aarhundrede, idet der 18 Juli 1729 gaves kgl. Confirmation paa en af Rector Jakob Rasch projecteret Fundats over 130 Rdl., „som udi vor Kjøbstæd Christiania istedenfor Skolens Omgang sammesteds med Musiquen Mortensaften er reparteret paa Byen og dens District aarlig til Skolen at skal gives." (Rigsarch., Chra. Bispearch. P. No. 39).

kunde man maaske gjætte paa en Opførelse af disse Tragoedier ved den Skotske Konge Jakob VI.s Formæling med Prinsesse Anna af Danmark i Oslo i November 1589, men de temmelig udførlige Beretninger om denne Begivenhed melde heller intet om deslige Forlystelser; sikkert ved man kun, at Jakob Wolf ved denne Anledning skrev et Latinsk Bryllupsdigt, der tryktes i Kjøbenhavn 1590. Det kan overhovedet bemærkes, at man ingen Efterretning har om Opførelse af Skuespil ved nogen af de mange Hyldinger og andre Fyrstebesøg, hvorfor Oslo i det 16de og 17de Aarhundrede var Skuepladsen, medens man i Danmark just synes med Forkjærlighed at have grebet saadanne og lignende Leiligheder til at lade Skolediciplene vise sin Kunst. Af det Sted i Jakob Wolfs Fortale til Skuespillene, hvor han omtaler den mulige Dadel, der vil ramme ham, fordi han fremfører Virgil ligesom Seneca eller Terents paa Scenen og saaledes kunde synes at ville sammenblande episke, tragiske og comiske Digtere, turde maaske sluttes, at han ogsaa har bragt Verker af Seneca og Terents til Opførelse ved sine Disciple; det maa imidlertid indrømmes, at denne Slutning ikke er bindende. Naar Forfatteren endvidere udtaler, at hans Arbeide har været let og kunde udføres af enhver, da kun lidet eller snarere intet deri findes eller siges, som ikke allerede findes og siges hos Virgil, da kan man ganske tiltræde denne Bemærkning, thi Tragoedierne ere sammensatte af de Steder, hvor Personerne optræde talende hos Virgil. Til Exempel paa hans Maner anføres her Indretningen af første Act af „Dido". Første Scene er Junos Samtale med Æolus, der her begynder med hendes Monolog i Æneidens 1ste Bog, Vers 37 ff., endog som paa dette Sted med et Halvvers:

— — — Mene incepto desistere victam?

og vedbliver til Slutningen af Vers 49. Derpaa fortsættes umiddelbart med Vers 65: Æole, namque tibi etc. indtil

Slutningen af Vers 75, hvorpaa følger Æolus's Svar i Vers 76—80. Nu beskriver Chorus Uveiret med Virgils Ord fra Midten af Vers 82: „Venti velut agmine facto" indtil Vers 91. — 2den Scene bestaar i Æneas's Klage under Uveiret (Vers 94): — — „o terque quaterque beati" til Vers 101. — Tredie Scene optages af Neptuns Trudsel til Vindene (Vers 132—41), hvorpaa Chorus beskriver den indtraadte Rolighed med Vers 148—56. — 4de Scene indeholder Æneas's Trøstetale til Trojanerne, Vers 198—207, hvorpaa Chorus slutter Acten med de 2 følgende Vers:

— — — — — — — — curis ingentibus aeger
Spem vultu simulat, premit altum corde dolorem.

Paa denne Maade fortsættes gjennem alle 5 Acter, der forøvrigt ere af meget forskjellig Længde, indtil Didos Død og Søsteren Annas Klage (Æneidens 4de Bog Vers 675—85), hvorpaa Chorus afslutter Tragoedien med Versene 688—93. Kun et Par Forandringer og Omsætninger har Bearbeideren tilladt sig, hvorimod han selvfølgelig har maattet udelade meget af Æneas's Beretninger; dog er den største Del af 2den Bog med Beskrivelsen over Trojas Ødelæggelse bibeholdt, saa denne Rolle maa være falden meget besværlig for Indehaveren. De i Stykket optrædende Personer (interlocutores) ere: Æneas, Troianus; Ascanius, filius; Achates, comes laborum et consiliorum Æneæ; Ilioneus, orator; Jupiter, deus; Mercurius, nuncius deorum; Neptunus, deus maris; Æolus, deus ventorum; Venus, mater Æneæ; Juno, dea; Dido, regina Carthaginiensis; Anna, soror Didonis; Iarbas, procus Didonis; Chorus.

Ligesaa mechanisk er den anden Tragoedie „Turnus" sammensat af Æneidens 7de til 12te Bog, idet 1ste Act begynder med Latinus's Tale i 7de Bog (Vers 195 ff.), og 12te Bogs 3 sidste Vers (ferrum adverso — sub umbras) ere lagte i Chorets Mund i 5te Acts 10de Scene. Da nu Æneiden slutter her, benyttes en senere Fortsættelse

(Liber Marphæi) til Slutningen af 10de Scene samt Udarbeidelsen af endnu 3 Scener, hvorved Stykkets Handling bliver fortsat til Æneas's og Lavinias Giftermaal. Denne Tragoedie er næsten dobbelt saa vidtløftig som „Dido", men da Handlingen er fordelt paa ikke mindre end 38 Personer, er ingen enkelt Rolle her saa besværlig som Æneas's i „Dido". Som denne er den delt i 5 Acter af meget ulige Længde; 5te Act er næsten lige saa lang som de andre fire tilsammen. — Det vil af det sagte allerede fremgaa, at der ingensomhelst Originalitet kan findes i Jakob Wolfs dramatiske Arbeider; foruden en kort prosaisk Oversigt foran hver Scene, indskrænker hans Forfatterskab sig til en Indholdsangivelse (Argumentum) i Hexametre foran hver af de to Tragoedier. Opførelsen har sandsynligvis fundet Sted paa Skolen og Udstyret formentlig kun bestaaet i en Costumering, der har været alt andet end correct, idet man har laant sammen fornemme Personers Stadsklæder. Stedet, der omtrent vexler med hver Scene, har vistnok neppe været betegnet uden muligens ved en Indskrift. Uagtet Mangelen paa dramatisk maa der dog have været tillagt disse Arbeider pædagogisk Værd, da der skal findes en Tydsk Udgave (Franckfurt 1595. 4.), der kun kan tænkes at være bestemt til Skolebrug. Jakob Wolfs eneste Forsøg i Dansk Poesi, „Jødekrønike paa Rim", staar, skjønt oplagt to Gange (1603 og 1634), langt under de bedre samtidige Danske Forfatteres Verker.[1])

[1]) Worms og Nyerups Literaturlexica; Nyerup og Rahbek, Bidr. til d. Danske Digtek. Hist. II. S. 189—94; Bloch, D. Fyenske Geistl. Hist. I. S. 280—87; Overskou, I. S. 45; A. E. Eriksen, Om Halvard Gunnarssøn og hans Skrifter i Progr. for Aars og Voss's Skole 1870. — Kjøbenhavnerudgaven af Jakob Wolfs „Tragoediæ duæ, qvarum prima Didonis: altera Turni ex Virgilij Æneide transcriptæ", findes i Chra. Univ. Bibl.

Først over firti Aar efter Christianias Anlæg findes en, vistnok Tydsk, Comoedianttroupe at have optraadt der. I et Brev, dateret 25 Februar 1667, fra Præsidenten Peter Dreyer til Statholderen Ulrik Frederik Gyldenløve giver den førstnævnte for at retfærdiggjøre sin af den sidste misbilligede Optræden ligeoverfor Comoedianterne, følgende Oplysninger om Sagen: Efter at der var spillet paa Raadhuset[1]) i 13 Dage, fik han den mundtlige Ordre fra Statholderen, at han skulde faa Comoedianterne af Byen, hvis ikke skulde der blive ageret en anden Comoedie med Præsidenten, Borgermesteren og den ældste Raadmand. Uagtet hine af Statholderen selv havde faaet skriftlig Tilladelse, lydende paa 14 Dage, lod Dreyer dem dog strax paalægge at begive sig fra Byen. Nogle Dage efter modtog han imidlertid den Ordre fra Statholderen, at de atter kunde agere i 3 Dage. Imidlertid havde Stadsmajoren begjæret af ham, at Raadhuset under det forestaaende Marked som sædvanlig maatte blive ham indrømmet til Corps de garde, hvilket ogsaa Præsidenten havde lovet ham, saasnart de tre Dage vare forløbne, hvori det var Comoedianterne tilladt at spille, hvorfor han havde underrettet disse om, at de efter denne Frists Udløb strax maatte afbryde sit Theater, da Borgerskabet selv tiltrængte Raadhuset. Derpaa kom den Kvinde, „der opholder sig hos dem",[2]) til ham og lovede, at Theatret strax skulde blive nedtaget, men bad imidlertid om Tilladelse til at maatte spille under Markedet i et Hus i Byen, hvilket han afslog. Nogle Dage derefter, da Theatret var nedbrudt, kom Secretair Lund til ham og

---

[1]) Den nuværende techniske Forenings Locale i Raadhusgaden mellem øvre og nedre Slotsgade.

[2]) Man kan heraf neppe slutte, at hun har været Skuespillerinde, skjønt omtrent ved denne Tid de første Skuespillerinder nævnes i Tydskland; tidligere vare som bekjendt Fruentimmerrollerne blevne udførte af Drenge.

begjærede i Hs. Excellences Navn Tilladelse for Comoedianterne til at spille i Markedet, som villig indrømmedes. — Præsidenten haaber, at denne Forklaring vil tilfredsstille Statholderen, da hans Handlemaade — saa langt fra at have til Hensigt at offendere denne — netop har hidrørt fra Uvidenhed om, hvad der i denne Sag har været hans Ønske.[1]) — Disse Skuespillere maa snarest antages at have været den Bande „Hollandske Comoedianter", der 1666 optraadte i Kjøbenhavn under Direction af Andreas Wulff, og som i sin Tid var meget anseet.[2])

At Anna Cathrina Velthens Skuespillertrup, der i et af Aarene mellem 1707 og 1710 besøgte Norge, samt Johan Spiegelbergs Bande, som opholdt sig her 1732—33, sandsynligvis have opført Skuespil i Christiania er ovenfor berørt.

Da Kong Frederik V i Juni Maaned 1749 besøgte Christiania, medbragte han, som Carl Deichman beretter, for de mange fremmede Ministres Skyld, der samtidig opholdt sig her, et Fransk Skuespillerselskab, der da allerede havde spillet et Aars Tid i Kjøbenhavn. „Endskjønt Kongen ingen synderlig Elsker er af Skuespil, var han der hveranden Aften, mere for at lade sig se end for at divertere sig, og alle maa tilstaa, at han er værd at bese, et Væsen saa attirant, at en Svensk Prest, som saa ham paa Frederikshald, sagde, at han kunde faste 3 Dage og Nætter alene for at beskue ham." Selskabet spillede i Kjøbenhavn baade Tragoedier (f. Ex. Oedip af

[1]) Brev (paa Tydsk) i Rigsarchivet, Stathold. Arch. før 1700, Tyendevæsenet etc. — Ogsaa omtalt af L. Daae, Det gl. Christiania S. 109.

[2]) Overskou, Den D. Skuepl. I. S. 111 og 262—64. — Om Datidens Skuespilvæsen se Devrient, Gesch d. deut. Schauspielkunst, Th. I. Abth. IV.

Voltaire, Esther og Andromaque af Racine) og Lystspil (af Molière, Regnard og Destouches); endvidere Farcer (som „Le Français à Londres" af Boissy og „L'impromtu de campagne" af Poisson) og Harlekinader fra Theâtre Italien. Af dets Personale nød Demoiselle Dulondel[1]) stor Anseelse som tragisk Skuespillerinde, men i det hele taget skulle de comiske Efterspil have været de bedste Præstationer af dette Selskab, der i Kjøbenhavn sattes særdeles høit. Ifølge Overskou fulgte ogsaa Pietro Mingottis i Kjøbenhavn meget anseede Italienske Operaselskab Kongen til Norge. Dets Primadonna Mad. Turcotti skal have været en meget dygtig Sangerinde, men omtales af La Beaumelle som „en uhyre Kjødmasse, der ledsagede hver Stavelse med en Grimace eller Kraftbevægelse." Som andre Medlemmer af Selskabet nævnes Castraten Antonio Casati eller Casats, hvis skjønne Stemme allerede havde lidt en Del ved hans Drikfældighed, og som „spillede med Armene hængende ned paa Siderne"; den udmærkede Altist Giovanna della Stella, churfyrstelig Cøllnsk Kammersangerinde, der kun optraadte i Mandsroller; den dygtige Tenorist Francesco Arigoni; Ginevra Magagnoli, der udmærkede sig baade ved Spil og Sang i Intermezzerne; disse udførtes kun af hende og Alessandro Catani, som var en god Comiker og livfuld Sanger. Men hvad der maa interessere mest, er den Omstændighed, at Selskabets Capelmester var den siden saa berømte Christoph Willibald Gluck, der allerede dengang havde componeret 3 Operaer, som dog ikke havde gjort synderlig Lykke. Af Selskabets Repertoire i Kjøbenhavn omtaler Overskou kun Metastasio's „Didone abbandonata" med Musik af Scalabrini, sammes „Artaserse" med Musik af Gluck,

[1]) Eller Du Londel, maaske hende, der senere som Madame Lefebvre optraadte i Stockholm fra 1753 og senere, se Dahlgrens Anteckn. S. 571, jfr. m. S. 38 og 572.

„Pharnace“ og „Temistocle“ (ligeledes af Metastasio).[1]) Til Repertoiret i Christiania kjendes intet, men Selskaberne skulle have opholdt sig her til Begyndelsen af August uden dog at gjøre saa gode Forretninger, som de havde ventet, da Kongens Ophold ikke blev saa langt som bestemt. Der maa formodentlig være bleven spillet paa Raadhuset, som da allerede var flyttet til Hjørnet af Raadhusgade og Dronningens Gade, og Deichman nævner, at han en Aften „paa Comoedien“, da Kongen og Hoffet ikke vare der, traf og talte med Grev Christian Rantzau, tidligere Statholder i Norge, som ledsagede Kongen paa Reisen og i den Danske Theaterhistorie nævnes som en Velynder af Holberg og Theatret overhovedet.[2]) At

[1]) I det Trondhjemske Videnskabsselskabs Bibliothek findes bevaret tre i Kjøbenhavn in 4to trykte Italienske Operatexter (med Tydsk Oversættelse i Prosa) nemlig „Artaserse“, „Siroe“ og „Demophoonte“ samt to Intermezzer nemlig „Il Tracollo“ og „La giardiniera“, samtlige trykte hos A. H. Godiche i 1749 med Undtagelse af Artaserse, der mangler Aarstal og er trykt hos E. H. Berling. Den sidstnævnte Opera angives her componeret af P. Scalabrini med Undtagelse af enkelte Arier, der ere af andre Componister. Hvert af de nævnte Stykker angiver paa Personfortegnelsen ogsaa Navnene paa Rollernes Indehavere, hvoraf sees, at de høre til Repertoiret for Saisonen 1749—50, da der nævnes alle de af Overskou II. S. 96—97 nævnte Sangere og Sangerinder samt desuden Signoraerne Giustina Turcotti, Teresa Pompeati og Angiola Romani tilligemed Herrerne Christoforo d'Hager, Antonio Casats og Lodovico Cornelio. Af Metastasios „Artaserse“ findes en prosaisk Oversættelse ved Slutningen af de fleste Udgaver af Holbergs Comedier; i denne Bearbeidelse er en af Stykkets Personer (Megabyses) udeladt. Siroe og Demophoonte ere ligeledes af Pietro Metastasio med Musik af forskjellige Componister. Hver af Operaerne indeholde 3 Acter, men Demophoonte sees at være opført i fem. Intermezzerne, der blot udføres af en Herre og en Dame samt nogle stumme Personer, ere delte hver i to Afdelinger; Musiken til „La giardiniera“ er af Latilla fra Neapel.

[2]) Overskou, D. danske Skueplads, II. S. 95, jfr. m. S. 68—69 og 48. Meddel. fra d. Norske Rigsarchiv, I. S. 21 f.

Overskous Beretning om, at Operaselskabet fulgte Kongen til Christiania, er rigtig, fremgaar ogsaa af en i Rigsarchivet[1]) bevaret Regning af 9 August 1749 fra Johan Frederik Clasen[2]) til Stiftsdirectionen for Forskud til musikalske Sager under Kongens Ophold i Christiania. Uagtet Udgiften, vistnok fordi Stiftamtmanden i Øieblikket har manglet andre Resourcer, tilfældigvis er kommen til at passere et halv geistligt Collegium, har dog neppe noget af de i Regningen nævnte Musikstykker været opførte i Kirken. Udgifterne vare følgende:

Det første Ankunft-Stykke	20	Rdlr.
Horatius-Oderne fra Italien	20	—
3de trykte Opera-Bøger	10	—
Skriverløn og Papir	14	—
Pulpeter	1	—
Bæreløn for Instrumenterne	2	—
	67	Rdlr.

11 Aug. anviste Stiftsdirectionen Beløbet til Udbetaling gjennem Kirkeværgen Joh. Fr. Larsen, hvis Kirken var istand til at udrede Summen, hvilket samme Dag skede.

1750 fik „en Bande Luftspringere“ (maaske de ovennævnte „Chinesiske Kunstnere“) Tilladelse til „at exercere deres Konster“ men med Forbud mod at agere nogen Comoedie. — I Januar 1751 ansøgte Comoedianten Johan (eller Peter) Gotfried Becher om Tilladelse til at opføre Comoedier i Christiania, men Stiftamtmanden og

[1]) Chra. Bispearch. Biskoppen. Indk. Sager P. No. 2.

[2]) Han var Organist i Christiania; se om ham forøvrigt B. Moes Tidsskr. for Personalhist. II. R. S. 32. — Af tidligere Organister i Christiania kjendes Antoni Walter, der ifølge Kirkebogen blev begraven her 20 Novbr. 1668. Allerede 27 Novbr. s. A. fik Johan Utrecht Kongebrev paa Orgelmesters Bestilling sammesteds og 29 Juli 1670 Confirmation derpaa af Kong Frederik III (N. Reg. i Afskr. i Rigsarch.).

Statholderen turde ikke paa Grund af Forordn. 21 Marts 1738 indvilge deri, uagtet han foregaaende Aars Høst havde præsenteret sine Comoedier i Frederiksstad og Frederikshald.[1])

Det er ikke usandsynligt, at Erindringen om de ved Kongebesøget i 1749 givne Skuespil kan have bidraget til, at det lykkedes den commanderende General i Norge Grev Woldemar Herman v. Schmettau allerede strax efter sin Ankomst til Christiania i 1764 at bringe dramatiske Forestillinger i Gang,[2]) men endnu mere har selvfølgelig den stærkere Forbindelse med Udlandet, især England, og den stigende Velstand og Kultur, der just bliver bemærkelig i Christiania omkring forrige Aarhundredes Midte, virket til at frembringe et Omslag i de mere dannedes Betragtning af Skuespilkunsten, som man i Christiania endnu længe efter Christian VI.s Død med Provinsboeres sædvanlige bornerede Conservatisme vedblev at anse som „en usømmelig, om ikke uchristelig, Tidsfordriv", efter at Residentsstaden forlængst havde ladet de Fordomme fare, som den knapt nogensinde virkelig havde delt, og som der blot kunstig havde kunnet vedligeholdes. Af de omtrent samtidige Forandringer i det sociale Liv og Husenes Indretning m. m. giver Wilse[3]) et lidet men klart Billede. Grev Schmettau, der var født i Dresden 1719 og døde 1785 i Pløen som General og

[1]) Stiftets Corresp. og Relat. Prot. 1751 i Rigsarch.

[2]) Wilses Reiseiagttagelser I. S. 201. Naar Fru Dunker (Gamle Dage S. 53 og hendes utrykte Skrift om det dramatiske Selskab) nævner 1759 eller 1760 som den Tid, de private dramatiske Forestillinger i Christiania begyndte, maa dette være urigtigt allerede af den Grund, at Justitsraad Anchers Sønner, som hun omtaler som optrædende, dengang som Børn opholdt sig ved Skolen i Eton, medens Henriette Mathiesen (senere gift med Envold Falsen) endnu ikke var født. Hendes Beretning om disses Optræden bliver derfor at henføre til en senere Periode, hvorom mere nedenfor.

[3]) Reiseiagttagelser I. S. 151—54.

Ridder af Elephanten og Dannebrog, var en ualmindelig begavet og dannet Mand, der ogsaa havde indlagt sig Krigerhæder i Fransk Tjeneste, men hans Ophold ved det Polske og det Franske Hof havde frembragt et betydeligt Misforhold mellem hans intellectuelle og hans moralske Standpunkt. Desuagtet blev han selvfølgelig ved sin høie Stilling lettelig toneangivende i Christiania høiere Selskabsliv, hvori han ivrig tog Del, og som han uden Tvivl stærkt har paavirket. Man kan intet Øieblik være i Tvivl om, at den Kreds i Christiania, der har hjulpet General Schmettau til at iverksætte sine Planer, var den, hvori Digteren Christian Braunmann Tullin dengang udgjorde Midtpunktet, men som han allerede ved Døden forlod 21 Januar 1765, og hvortil forøvrigt hørte Familierne Feddersen, Collett, Ancher, Elieson, Leuch, Monsen o. fl. tilligemed et vidløftigt Svogerskab. Hvor disse tidligste private Skuespil ere opførte — om paa Raadstuesalen eller i Grændsehaven, der allerede siden 1756 tilhørte Handelshuset Collett & Leuch, — er ubekjendt, maaske er dog førstnævnte Sted det sandsynligste. Om disse første dramatiske Forsøg findes ingen Optegnelser eller Tradition bevaret, og man er derfor her henvist til de sparsomme Vink, der gives i Christiania ældste Avis, de „Norske Intelligenz-Sedler", der just ved denne Tid (1763) begyndte at udkomme, hvorfor det fra denne Tid formentlig vil være den hensigtsmæssigste Ordning af Stoffet at meddele de forekommende Kunstnotitser i chronologisk Orden efter Vintersaisonerne, idet der ogsaa ofres de med Skuespilkunsten saa nøie forenede Kunstarter Musik og Dans nogen Opmærksomhed.

1763—64.

Gjennem hele sidste Halvdel af forrige Aarhundrede have offentlige Concerter stadig været afholdte i Christiania i Vintermaanederne; hvor tidlig dette er paa-

begyndt vides ikke, men allerede før Aarhundredets Midte synes Tingen at have været i fuld Gang. Tirsdag 20 Decbr. 1763 holdtes „Concerten" sidste Gang i dette Aar for atter at gjenoptages efter Nytaar, og Tirsdag 28 Febr. 1764 blev den afholdt sidste Gang i denne Vinter.[1]) I Spidsen for disse Concerter stod uden Tvivl allerede dengang, ligesom i 1765, Peter Høeg, der siden 1758 var „Instrumentist" eller Stadsmusikant i Christiania, en Bestilling, der vistnok havde bestaaet lige siden Byens Anlæg. Saaledes nævnes allerede 1637 Peter Trompeter, Byens Instrumentist, der ved ulykkelig Hændelse dræbte og ihjelslog sin Kamerat, og strax for samme Gjerning bortrømte.[2]) — Før 1660 havde Øvrigheden i Christiania „bestilt" Paul Røder (eller Rødder) for Stadsmusikant og givet ham det Privilegium, at ingen hæderlige Bryllupper eller Vertskaber paa Landet eller i Kjøbstæderne, saavidt Christiania og Agershus's Privilegier sig strækker, maatte betjenes med Musik af andre end ham og hans Tjenere eller Svende. Denne Bestalling var 13 Novbr. 1660 bleven ratificeret ved en Paategning i Cancelliet af Obersecretair Erik Krag, om at Kongen derved lod det forblive. Da imidlertid Rødder senere beklagede sig over Indpas af Jochum Warneke (eller Werneche) paa Halden og andre omløbende Spillemænd, paalagde Statholderen Iver Krabbe 27 Septbr. 1662 Øvrigheden og Fogderne „og især Fogden paa Halden" at have Indseende med, at han ikke blev præjudiceret af andre Musikanter. 1 Februar 1664 fik han kgl. Confirmation paa Statholderens Brev. Ved Kong Christian V.s Thronbestigelse fik han 23 Juli 1670 fornyet Confirmation paa de nævnte Breve med den yderligere Bevilling, at en af hans Sønner, som dertil bedst dygtig og bekvem er, maa nyde samme Privilegium efter

[1]) Norske Intell. Sedler 1763 No. 31 og 1764 No. 8.
[2]) Langes Saml. t. Chra. Hist. i Rigsarchivet.

Faderens dødelige Afgang eller før, om denne vil afstaa ham Bestillingen.[1]) — 17 Januar 1664 ansøgte Corporal Jens Gundersen og Christen Axelsen Statholder Iver Krabbe om Ret til at opvarte Folk i Byen og Heredet med Fiolspil i Bryllupper, hvilket Mester Paul Rødder formener dem. Ansøgningen kunde imidlertid ikke indvilges paa Grund af dennes Privilegium.[2]) I Aaret 1665 omtales stærke Rivninger mellem Stadsmusikantens Folk og Statholder U. F. Gyldenløves Trompeter Frederik, mod hvem Paul Rødder paakalder Magistratens Bistand. Da nemlig hans Svend 8 Marts havde faaet sin Trompet repareret hos Peder Knudsen Guldsmed, havde han siddet der og til Tidsfordriv spillet nogle Stykker. Da kom Frederik Trompeter og nogle andre ind og spurgte, hvo der spillede. Paa Svar, at det var Stadsmusikantens Svend, spurgtes, om han var en Trompeter, hvortil blev svaret: Nei, men en Musikant. Strax slog den, der var fulgt ind med Frederik, Svenden til Jorden og traadte ham under Fødder. Imidlertid raabte Frederik, at man skulde slaa ham fordærvet, saa han ikke kunde blæse mere eller støde ham ihjel, hvorpaa han drog sin egen Degen ud og stak efter ham, kvilket af en Guldsmedsvend forhindredes. Da Husets Folk vilde sende Bud efter Vagten, hindredes de heri af Frederiks Medfølger, som stod for Døren paa Gaden og jog dem ind, saa at Svenden med Nød salverede sit Liv. Dette er ikke første Gang, sligt er gjort baade i hans eget og andres Huse af Hs. Excellences Tjenere, saa han fast ei ved noget sikkert Sted og ingen Svende kan faa; han tør derfor ikke mere understaa sig at bruge Trompeter enten i Kirken, paa Raadhuset, i Bryllupper eller paa andre Steder, uden han maa nyde Sikkerhed. Da Sagen, der var andragen før Hs. Excellences Reise til Bergen, endnu

[1]) N. Registre (Afskr. i Rigsarch.) samt Aabne Breve og Rescr. ibid.
[2]) Statholderskabets Suppl. Prot. i Rigsarchivet.

henstaar uafgjort, maa han, der med sine Medbetjente snart er fredløs, atter paatale, at Frederik Trompeter truer og undsiger ham og hans Folk paa Livet. Aftenen forud havde en af hans Folk staaet paa Gaden og talt med en Mand, da Frederik Trompeter gik forbi. De toge sin Hat af for ham, men han skjeldte og truede og gik et Par Gange frem og tilbage forbi dem, indtil godt Folk advarede hans Tjener om, at Trompeteren snart vilde komme og stikke ham ihjel, hvorfor han forskrækket gik hjem, forfulgt af Trompeteren, der dog ved Folks Nærværelse lod sig afholde fra yderligere Forulempninger. Han ønsker derfor Sagen foredragen for Statholderen, for at han kan nyde Hus- og Hjemfred og enten fritages for at bruge Trompet i Kirken eller andensteds eller faa sin Afsked for at søge Sikkerhed paa andre Steder.[1]) — Da mundtlige Advarsler intet have frugtet, oversender Magistraten 23 Mai 1665 Klagen til Statholderen med Bøn om, at Byens Instrumentist maa nyde Fred.

Paul Rødder døde i Aaret 1672 og blev ifølge Kirkebogen 30 Octbr. begravet i Christiania Kirke (Trefoldigheds i Raadhusgaden) „under det nye Pulpitur". I 1673 klagede hans Enke Susanna over Indpas af uberettigede i Sønnens Privilegium, hvorfor Statholderen 20 August paalægger Magistraten i Byerne og Fogderne paa Landet at haandhæve samme.[2]) Det er Paul Rødders Søn Peter, der forekommer som Instrumentist 1683—90, og som 1682 blev gift med Anne Cathrine Simonsdatter.[2])

Ved Rescript af 31 Juli 1670 var det blevet vedkommende Præsident eller Borgermester i de Norske Kjøbstæder tilladt at besætte Stadsmusikantposterne. Ikke destomindre blev Charles Barroyer ved aabent

---

[1]) Udat. Klage i Rigsarch. (Ældre Stath. Arch. Kjøbstæderne, Chra.)

[2]) Statholdersk. Suppl. og Corresp. Prot.

Brev af 8 Mai 1700 beskikket til Stadsmusikant i Christiania og Agershus Stift, hvor han for billig Betaling, som han med de vedkommende selv kan accordere, maa' med sine Folk betjene alle og enhver, som hans Tjeneste til Bryllupper, Barsler eller andre Sammenkomster begjærer. Dog undtages Skien, Laurvig og Tønsberg, der ere vidt fraliggende og selv holde Musikant, heller ikke maa han præjudicere andre priviligerede Musikanter i Stiftet. Han oplyser i sin Ansøgning, at han af Kong Christian V ved Obermusikant Besson[1]) var kaldet fra Academiet i Lund, hvor han var conditioneret som Dansemester med en anseelig Løn, til Hofviolon 24 Juni 1684 og fungerede som saadan paa 16de Aar til Kongens Død, skjønt han i de 2 sidste Aar, da Mr. v. Osten var Hofmarskalk, ikke har erholdt Løn, uagtet denne tilsagde ham og hans Collega Cleman til Opvartning, naar de tiltrængtes. Han har derfor tilgode henved 400 Rdlr., som han dog ikke søger betalte, hvis han, der er gift og har 8 smaa Børn, maatte erholde Privilegium som Stadsmusikant i Christiania med underliggende Bragernes, Frederikshald og Frederikstad og nyde den Løn, som Byen har givet hans Formand, tilligemed billig Betaling forøvrigt efter forrige Sædvane samt derhos være fri for Indpas af Regimenternes Hoboes eller andre.[2]) Charles Barroyer døde allerede det følgende Aar, thi 26 Juli 1701 fik hans Enke Dorothea Casparsdatter paa Grund af Mandens lange Tjeneste som Hofviolon Bevilling til i Forening med Sønnen Frederik Barroyer „at beobagte Stadsmusikens Betjening." 20 Septbr. 1707 andrager hun for Slotsloven, at en Del uvedkommende „gjør dem som Stadsmusikanter Indpas i Musikanttjenesten."[3]) 25 Juli 1711 ansøgte hun Statholderskabet om Fritagelse

[1]) Caspar Beson, se Overskou, D. danske Skuepl. I. S. 114.

[2]) Wessel-Bergs Rescript-Saml. og „Indlæggene" i Rigsarchivet.

[3]) Herved sigtes vistnok til Regimenternes Hautboister, hvem det oftere blev forbudt at gjøre Stadsmusikanterne Afbræk.

for Skatter og Indqvartering, da hun havde 8 Børn og kun nød 100 Rdlr. aarlig af Byen, hvoraf hun maatte lønne de antagne Folk. Ansøgningen afsloges 28 s. M. af Løvendal paa Grund af de vanskelige Tider.[1]) — Da W. de Tonsberg i 1710 tiltraadte Stiftamtmandsembedet i Christiania, befandtes Instrumentalmusiken dersteds at være altfor slet og uforsvarlig for en By, som var Rigets Hovedstad og Samlingssted for mange fremmede, hvorfor han persvaderte Henrich Meyer, der var en habil Mand og havde god Reputation i Bergen, til at komme til Christiania og obligerte Barroyers Enke at betjene sig af ham og tvende medhavende Kamerater samt at cassere sine forrige „elendige Musikanter", saa at „Musiquen blev da paa en meget god Fod igjen indrettet." Da Frederik Barroyer døde i 1715, ansøgte Henrich Meyer 27 Juli s. A. om at erholde Tjenesten efter Dorothea Casparsdatters Død og erholdt ogsaa Bevilling derpaa ved Kongebrev, dateret Stralsund 30 Novbr. 1715.[2]) Hun levede lige til 1735, men da Henrich Meyer var bleven gift med hendes Datter Marthe,[3]) optræder han snart som selvstændig Stadsmusikant, idet han f. Ex. bortforpagter Retten til Musikopvartningen paa Landet til andre (saaledes Jonas Walmand paa Hadeland fra 1728).[4]) Kort efter Christian VI.s Thronbestigelse ansøgte han om at erholde Privilegium som virkelig Instrumentist i Christiania og Agershus Stift, hvortil han anbefales af Statholder D. Wibe, der under 6 Januar 1731 oversender hans Ansøgning, idet han meddeler ham det Vidnesbyrd, at „han er en dygtig Mand, der forstaar

[1]) Rigsarch. Stath. Prot. No. 20 fol. 113 og No. 37.

[2]) Rigsarch. Indlæg 1715. Det var ham, der som Musikelev i Bergen 1695 var tilstede og hørte den underjordiske Musik, hvorom se L. Lindemanns Fjeldmelodier No. 124, A. P. Berggreens Norske Folkesange og Melod. 2 Udg. S. 157 f. og disses Tydske Kilde.

[3]) Rigsarch. Chra. Skifteprot. 1735.

[4]) Ibid. Justitsprot. for Land, Hadeland og Valders 1727—30.

Musiquen og er afholden af Byens Indvaanere." Bevilling blev ham meddelt 1732, og 13 Febr. 1733 udgik Skrivelse fra Stiftamtmand Lorents Reichwein til Fogderne C. Nerenst S. Stenersen og L. Hvid (Thoten, Gudbrandsdalen og Hedemarken), at da H. Meyer er beskikket til at forrette Musikant-Tjenesten i Christiania og Agershus Stift efter sin Bestalling, hvoraf Copi tilsendes dem, og som de paa forestaaende Vaarthing skulle publicere mod sædvanlig Betaling, og da „han er sindet ifølge hans allernaadigste Bestallings Tilhold at forsyne ethvert Sted med Folk her fra Stedet, som Prestegjelderne med forsvarlig Musique kan betjene, saafremt ei nogen der i Egnene dygtig befindende sig forinden derom hos ham anmelder", saa skulle de forkynde Almuen i hvert Prestegjeld hans Tilbud at antage nogen blandt dem for et eller flere Prestegjeld „til forsvarlig Beobagtning", da han heller vil have „Indbyggere end fremmede." Fogderne skulle derhos haandhæve hans Privilegium, saa ham ei af uvedkommende eller Fuskere sker Indpas.[1]) — Senere erholdt han af Christian VI Bevilling (confirmeret af Frederik V 5 Mai 1747), at hans Enke maatte beholde Tjenesten for sin Levetid med samme Rettigheder som Manden og lade den varetage ved sine Folk. Da nu Henrich Meyer døde i 1758 i sit 79de Aar, ansøgte hans 64aarige Enke Marthe Dorthe Meyers, der havde 5 uforsørgede Børn, 1 Søn og 4 Døtre, 17 Marts s. A. om i Henhold til Bevillingen at maatte antage til Tjenestens Besørgelse en af hendes Mand udsøgt „duelig og meget skikkelig Musikant-Svend ved Navn Johannes Aslaksen Bech, som har udlært paa Frederikshald, været paa 3die Aar Trompeter paa den kgl. Fregat Bornholm paa Ostindien" og siden 1754 gaaet Manden tilhaande ved Opvartninger; „og da han derudi har vist megen Troskab, Flittighed og Aarvaagenhed og

[1]) Rigsarch., Stath. Prot. No. 59 fol. 136. Stiftets Copibog 1733 fol. 168—69.

desuden ført et stille, ærbart og ustraffeligt Levnet, har han forhvervet sig alle brave Folks Yndest og ellers i alle Tilfælde saaledes acquitteret sig, at enhver med hans Capacité og Forhold haver været fornøiet." Da hun antager, at Indtægterne vilde blive altfor smaa, hvis hun skulde lade Tjenesten forrette ved „pure fremmede Folk", er det hende at Vigtighed at faa Johannes Bech, der vil ægte en af hendes Døtre, til Adjunctus, medens hun lever, og til Eftermand i Tjenesten ved sin Død. — Dette Familie-Arrangement kom imidlertid ikke istand, da Magistraten i Christiania med Præsident Feddersen og Borgermester Støedt i Spidsen optraadte alvorlig derimod i Promemoria til Cancelliet af 25 Marts 1758, hvori det heder, „at Musiquen her paa Stedet saavel ved Opvartning i Kirken, som ellers ved andre Leiligheder og Solenniteter i den afdøde Meyers Tid og især nu paa nogle Aar meget slet og ufuldkommen er opført, hvorudi man ingen Forandring i Enkens Tid kan vente, om hun ikke forsyner sig med dygtigere Folk, end hun for nærværende Tid haver." Magistraten allegerer det ovenfor nævnte Rescr. af 31 Juli 1670, der tillægger den Retten til at antage Byens Instrumentist, og anbefaler, hvis der allerede nu skal beskikkes en saadan, uagtet den forriges Enke lever, „en Person navnlig Peter Høeg, der tilforn haver været som Musikantsvend hos afdøde Henrich Meyer men for nærværende Tid skal opholde sig i Kjøbenhavn; hvilken, medens han var her, baade førte et skikkeligt Levnet og udi sin Metier ved at informere Ungdommen og gjøre Partie ved Concerter[1]) har aflagt langt større Prøver paa sin Duelighed end Johannes Bech og flere." I Henhold til denne Anbefaling optræder da Høeg,[2]) der fra sin første Ungdom har lært og ap-

[1]) Der har altsaa allerede været givet Concerter her i Henrich Meyers Tid.

[2]) Formodentlig en Søn eller Slægtning af den kgl. Hofviolon Jakob Høeg, der nævnes 1715 hos Overskou, D. danske Skuepl. I. S. 134.

pliceret sig til Musiquen, med Ansøgning, dateret Kjøbenhavn 1 April 1758, om at adjungeres Meyers Enke med Ret til Succession efter hendes Død. — Fra Cancelliet begjæres 8 April Vicestatholder J. Benzons Erklæring i Sagen, men inden denne indløber, fremlægger Johannes Bech, der formodentlig har følt Nødvendigheden af ogsaa at fremføre Auctoriteter, en Attest af 22 April fra (Organisten) Johan Frederik Clasen, der bevidner, at han er habil i Musiquen, „hvorpaa han i den Tid, han har været Svend hos Stadsmusikanten sal. H. Meyer, har aflagt tilstrækkelige Prøver baade ved Musiquen i Kirken og i andre Tilfælde, samt er bekvem til at underholde en god Orden til Musiquens Handthævelse og Opkomst", hvorfor han ingenlunde paatvivler, at Byen vilde finde sig fornøiet med ham; „han er desuden en meget skikkelig Karl og vilde blive en stor Trøst for Madame Meyer og Familie i deres Omstændigheder." Vicestatholderens Erklæring, der først afgaves 3 Juni, gaar ud paa, at det uagtet Rescr. af 31 Juli 1670 maa afhænge af Kongen, hvem der skal blive Instrumentist i Christiania, da nemlig foruden Byen selv desuden Kjøbstaden Strømsø samt Agershus og Oplandenes Amter derfra forsynes med Musik. Af de 2de Supplicanter skal ellers Peter Høeg „efter Beretning være den bekvemmeste." Han erholdt da ogsaa kgl. Bestalling 30 Juni 1758.[1]) — 31 Marts 1764 ansøger Peter Høeg paa Grund af sine Indkomsters Ringhed, og da Formandens Enke endnu lever, og han „som Instrumentist har forladt sin Vei og gjort Staat (d. e. stiftet Familie) paa dette Haab", om at Betjeningen af øvre Romeriges Musik, naar den nuværende Indehaver Karen Maria Enke af Jacob Nilssøn Biering paa Ringerige, der er gammel og svag, afgaar ved Døden, igjen maa falde tilbage til den ham tilsagte Tjeneste, selv om dette sker før Mad. Meyers Død. 16 April forlanges fra Cancelliet

[1]) Indlæg i Rigsarch.

Erklæring herover af Stiftamtmand Storm, der 7 Juli afgiver den og anbefaler Peter Høeg som en habil Musicus til at erholde det ansøgte, der ogsaa før har hørt under Byens Instrumentist. 27 Juli erholder han kgl. Bevilling herpaa.[1])

Det omtalte Musik-Monopol for Stiftet bortfaldt ifølge Resol. af 25 April (Canc.-Circulaire af 24 eller 29 Mai) 1800 ved de daværende Indehaveres Død. Ligeledes skulde Stadsmusikant- og Organist-Tjenesten i Kjøbstæderne ved indtrædende Vacance forenes. Den Rettighed, der hidtil var forundt det kgl. Capels Medlemmer, at komme fortrinsvis i Betragtning til Stadsmusikant-Tjenesterne, skulde fremdeles gjælde de forenede Bestillinger. Ifølge Magistratens Bekjendtgjørelse af 26 Januar 1841 er Stadsmusikantens Bestilling i Christiania ganske ophævet. Praxis havde været, at Stadsmusikanten bortforpagtede[2]) sit Monopol i de enkelte Districter, og det var derfor et Beneficium (cfr. Forordn. af 3 Juni 1803 § 14) for de indrullerede Matroser at maatte spille paa Instrumenter ved deres Kameraters Lystigheder. I Jarlsberg Grevskab oppebar Greven med 42 Rdlr. aarlig den Forpagtningsafgift af Musiken, som Stadsmusikanten i andre Landdistricter nød, indtil Grev Herman Wedel-Jarlsberg ved sin Tiltrædelse af Grevskabet frafaldt samme.[3])

1764—65.

„Concerten" holdtes regelmæssig i denne Vinter om Mandagen; naar den tog sin Begyndelse, vides ikke, men den sidste Gang før Jul var Mandag 17 Decbr. Den

---

[1]) Wessel-Bergs Rescr. og Indlæg i Rigsarchivet.

[2]) Deraf det tidligere paa Landet brugelige Navn „Forpagtere" paa de offentlige Musikanter; jfr. ogs. L. Roverud, Et Blik paa Musikens Tilstand i Norge (Chra. 1815), S. 20—21 og 24.

[3]) Jfr. Wessel-Bergs Rescr. I. S. 273 og Krafts Norges Beskr. II. (1 Udg.) S. 769.

begyndte igjen Mandag 7 Januar 1765 og continuerede siden hver Mandag for 8 Gange; sidste Gang holdtes den Mandag 25 Febr.[1])

I denne Vinter, som var den første, i hvilken Grev Schmettau opholdt sig i Christiania, og hvori, som ovenfor nævnt, Tullin allerede døde, ere da sandsynligvis de første private Skuespil blevne opførte her, men det eneste Spor deraf, som hidtil er fundet, indskrænker sig til et Avertissement i Intelligents-Sedlerne for 23 Januar 1765, hvori Comoedien „Det tvungne Giftermaal" (i 1 Act af Molière, oversat af C. M. Falsen sen., der i dette Aar kom til Norge,) begjæres indleveret i Bogtrykkeriet tilkjøbs eller tillaans for nogle Dage mod Betaling eller største Taksigelse, sandsynligvis til at afskrive Rollerne efter. Opfordringen er uden Tvivl efterkommet, og denne overgivne Comoedie er altsaa den første, der for Tiden vides at være opført i Christiania af indfødte Skuespillere.[2])

1765—66.

Det er uden Tvivl en Følge af den nys vakte Sands for Skuespil, at der i Juni og Juli 1765 bliver indbudt til Subscription i Bogtrykkeriet paa „Pamela", Comoedie i 2 Acter af Carl Goldoni, oversat af det Franske; Prisen 24 Sk. paa Trykpapir og 36 Sk. paa Postpapir, men om en Maaned 32 og 48 Sk. „Skriftet behøver ikke at roses, da man haaber, hver Læser vil nok rose det selv." I Octbr. averteres den udkommen, 216 Sider stor, til Afhentning i Bogtrykkeriet for Subscribenterne og andre Liebhabere.[3]) 2 April 1766 begynde Intelligents-Sedlerne

[1]) N. Intell. Sedler 1764 No. 50; 1765 No. 4 og 8.

[2]) Naar der allerede i 1764 et Par Gange (i Januar og Juni, N. Intell. Sedl. No. 4 og 23) averteres nogle Exemplarer af Comoedien „De ømme Søstre" i 3 Acter, „oversat efter Hr. Professor Gellerts zährtliche Schwestern", da staar dette vistnok neppe i Forbindelse med nogen Opførelse deraf i Christiania.

[3]) N. Intell. Sedler 1765, No. 25, 26 og 43. I 1751 er i Kbhvn. trykt en Comoedie i en Act under Navnet „Den belønnede

at meddele Stykket, for at det paa Grund af sin Ypperlighed kan blive bekjendt for Publicum, skjønt det før er udkommet fra Bogtrykkeriet, og hermed fortsættes til ud paa Sommeren, da en Indsender fra Landet (Thomas Michelsen, Borlie) gjør den Bemærkning, at „Magazinet maa være udtømt, siden Rummet opfyldes med en Pamela, som Elskere af deres Ugeblade her paa Landet ingen Smag finder i, besynderlig vore Fruentimmere." Han indsender derfor en oekonomisk Afhandling, som siden optages, og Pamela standser, da Bogtrykker Schwach, Avisens Udgiver, ligefrem erkjender, at Mangel paa indsendte Materier har været Aarsag, at Comoedien Pamelia indførtes i Bladet.[1]) Oversættelsen fra Fransk var besørget af en Dame af Christiania-Patriciatet, Fru Ditlevine Feddersen, født Collett, da 38 Aar gammel, en Datter af en af Byens rigeste Handelsmænd og gift med Magistratspræsidenten Etatsraad, senere Conferenceraad, Nicolai Feddersen (f. 1699 † 1769), der var en Morbroder af Tullins Hustru. Fru Feddersen, „som dyrkede Sprog og Videnskaberne, hvilket Moden kuns tillader Kjønnet incognito", roses af Tullin for „hendes ulignelige Geni til Poesi; og hun har en Mand", bemærker han videre, „der virkelig har Færdighed i at kjende falske Tanker i Vers; den Engelske Poet Doctor Young er hendes Hovedautor, og dette er Bevis nok." Tullin besynger hende under Navnet Dorinde, det Navn, hun ogsaa selv brugte som Forfatterinde.[2]) Af

---

Dyd eller Pamelas Sødskendebarn", der synes at være et Uddrag af Goldonis Verk.

[1]) N. Intell. Sedler 1766 No. 14—16 og 22—27.

[2]) Wilses Reise-Iagttagelser, I. S. 197; Utrykte Breve fra Tullin ved O. Gr. Lundh og H. J. Huitfeldt (Sep. Aftr. af Ill. Nyhedsbl. 1861) S. 13—14; Tullins Samtl. Skr. I. S. 113, 121, 134. I Nyerups Forfatter-Lexicon findes hun ei optaget. Noget Exemplar af hendes Oversættelse af Pamela findes for Tiden ikke i de større Norske eller Danske Bibliotheker.

hendes mange Poesier ere kun faa trykte og saaledes bevarede; i Rigsarchivet blandt Provst A. Fayes efterladte Samlinger findes en Del velskrevne og ret interessante Breve fra hende til Søsteren Matthia Anker, skrevne fra Kjøbenhavn, hvorhen hun var flyttet efter sin Mands Død, og hvor hun selv døde 1803. Et Par af hendes Digte findes vedlagt disse Breve, i et af hvilke hun (21 Febr. 1801) selv siger om sin Forfattervirksomhed, at hendes kjære Norske Venner ved deres uforskyldte Bifald have forsonet hende med alle de Danske, som endnu aldrig have skjøttet om at læse hendes Arbeider, „og har de nu og da ved en Hendelse faaet noget deraf i Hænderne, har man let mærket, de vist ikke har følt mere derved end (som Tode siger) et Rullegardin. Formodentlig har de tænkt, som og kan være sandt nok, at Smagens Alter imodtager ikke nuomstunder deslige Smaaheder til Offer." Efter en Beklagelse over Kvindernes almindelige Stilling vedbliver hun: „Og da mine Opdragere ikke har villet undt mig Leilighed til andre nyttige Beskjæftigelser, hvad Under da, at jeg i mangt et Lidelses Rus og for i nogle Øieblikke at kunne glemme, hvor lidet lykkelig jeg er, griber til de unyttige — lige til at gjøre slette Vers over min Hund." — Det er sandsynligt, at „Pamela", som hun tydeligvis har oversat med specielt Hensyn til Christiania private Skuespillere, ogsaa er bleven opført af disse i Vinteren 1765—66, ja at hun endog selv kan have spillet en Rolle i Stykket. I 1787 omtaler hun sine „Vægtersange", som Broderen James Collet engang havde lovet skulde blive sungne hos ham (altsaa formodentlig ved rent private Concerter i hans Hus); hvis dette er skeet, og de ere trykte, beder hun, at nogle Exemplarer maa blive hende sendte.

„Concerten" er denne Vinter fortsat paa sædvanlig Maade. P. Høeg (logerende hos Skipper Baar paa Revieren) bekjendtgjør, at den begyndte Tirsdag 29 Octbr. og continuerer paa samme Dag. Billetten koster for en

enkelt Gang 1 Mark 8 Sk. og for alle Gange 4 Rdlr. 2 Mk. Efter Jul begyndte den igjen Tirsdag 7 Januar.[1])

1766—67.

I Løbet af denne Vinter og især dens første Halvdel averteres ofte Skuespil, og da der blandt disse fremhæves „Den blinde Ægtemand", Comoedie i 3 Afhandlinger, og „Den listige Enke", Comoedie i 3 Acter (af Goldoni), hvilken sidste allerede for et halvt Snes Aar siden var opført i Kjøbenhavn, tør det ansees givet, at idetmindste disse to Stykker ved denne Tid ere givne i Christiania.[2])

„Concerten" har vistnok ogsaa dette Aar stadig været holdt, men findes kun annonceret til Onsdag 22 April 1767 Kl. 6 paa Raadstuesalen. Der gives ny og udsøgt Musik, og Billeter à 2 Mk. erholdes hos P. Høeg.[3]) — Forøvrigt lod „den berømte Violon" Johan Lethin sig høre her i Aaret 1767, idet han gav Concert paa Raadstuesalen Fredag 6 Marts. — Endvidere blev her tre Gange opført Passionsmusik, nemlig Tirsdag 17 Marts 1767 paa Raadstuesalen, hvortil Billeter erholdtes hos Ole Holm for 2 Mk. 16 Sk., Texten 4 Sk.; anden Gang Fredag 3 April, hvorved Sigr. Lethin spillede en Violonsolo og Sigr. Høeg en Flautesolo, og hvortil der tryktes nye Billeter, der erholdtes hos O. Holm for 2 Mk.; sidste Gang Fredag 10 April, hvorved en ny Cantate opførtes; Billeter hos Holm à 2 Mk. 16 Sk., Texten gratis.[4]) Sandsynligvis har allerede da den nedennævnte Cantor Flintenberg ved Cathedralskolen staaet i Spidsen for disse Passionsconcerter.

---

[1]) N. Intell. Sedler 1765 No. 44; 1766 No. 1.

[2]) N. Intell. Sedl. 1766 No. 40—49. Et Exemplar af „D. bl. Ægtemand", der ikke nævnes i Overskous „Haandbog" etc., findes i Chra. Cathedralskoles Bibliothek.

[3]) N. Intell. Sedler 1767 No. 15.

[4]) N. Intell. Sedler 1767 No. 9—10 og 13—14.

1767—68.

Om de private Skuespil findes i dette Aar ingen Oplysninger i Intelligents-Sedlerne, hvor der den hele Tid kun averteres de tre større Arbeider: Goldonis ovennævnte Pamela, Holbergs Jeppe paa Bjerget og Cenie (af Mad. de Graffigny), men heraf kan intet sluttes med Hensyn til deres Opførelse just i denne Vinter, da de ogsaa i Forening med mange andre have været averterede tidligere. I 1767 afgik Grev Schmettau som commanderende General og forlod da Christiania, men hans Afreise har neppe havt synderlig Indflydelse paa Privattheatrets Skjæbne, da Sagen nu engang var kommen igang og ikke manglede indflydelsesrige Venner.

P. Høeg (boende hos Bødker Ole Lorentzen paa Revieren) annoncerer, at Concerten begynder Mandag 26 Octbr. 1767 Kl. 5 paa Raadstuesalen. Billeten koster 5 Rdlr. for den hele Tid og 1 Mk. 8 Sk. for en enkelt Gang. 23 Decbr. bekjendtgjør han, at der intet Ophold sker med Concerten i Julen, idet den som sædvanlig continuerer hver Mandag, og 27 Januar 1768, at den paa Grund af indfaldende Helligdag paa Tirsdag (2 Februar) denne Gang gives Onsdag 3 Febr. istedenfor Mandag 1 Febr. 23 Februar opførtes den sidste Gang i dette Aar.[1]) — Onsdag 9 Marts 1768 Kl. 5 blev paa Raadstuesalen opført en Passions-Cantata, kaldet Tanker om Evigheden, „hvorudi Signeur Høeg spiller en concerteret Solo paa Flaute-Traver". Fra Mandag vare Billeter og trykt Text for 2 Mk. 16 Sk. at erholde hos A. Flintenberg paa den Latinske Skole. Han var Cantor ved Skolen og Forfatter af Texten, maaske ogsaa Componist af Musiken. Onsdag 23 Marts holdtes samme Concert „for sidste Gang".[2])

---

[1]) N. Intell. Sedler 1767 No. 42 og 51; 1768 No. 4 og 7.

[2]) N. Intell. Sedler 1768 No. 9 og 11. — Fru Dunker („Gamle Dage" S. 70) leverer et smukt lidet Billede af Cantor Flinten-

Om Sommeren 1768 havde Christiania Publicum Anledning til at glæde sig ved Synet af en Kunstnerinde, til hvis Præstationer i „Bergs Hus i Læderstræde“ i Kjøbenhavn det foregaaende Aar „den galante Verden stormede hen i Hobevis.“ Den 20 Juli bekjendtgjøres nemlig i Intelligents-Sedlerne, at „her til Byen er ankommen Mad. Scaglia fra Corsica, som producerer en Mands Styrke. Hun viser sine Kunster paa Concertsalen paa Raadhuset. 1ste Repræsentation Kl. 4, 2den Kl. 6 Eftermid. m. v., som sees af de trykte Planer, der erholdes gratis i hendes Logis hos Sr. Ole Leuthen.“ Hendes Kunster i Kjøbenhavn have i den foregaaende Aargang, hvortil henvises, været beskrevne saaledes: „Hun lader saa mange Personer staa paa sig, som hendes Størrelse kan importere. Derefter lader hun sætte en Ambolt paa sit Bryst og lader smede derpaa til enhvers Forundring. Derefter løfter hun Ambolten op med hendes egne Haar, og med denne Ambolt gaar Madamen omkring paa Theatret og spadserer til enhvers Forundring. Fremdeles lader hun et opfyldt Fad af $3^1/_2$ Ahme sætte paa sit Bryst, som 8 Mand nok har at løfte paa. Naar Madamen har dette svære Fad paa sit Bryst, saa forlanger hun en Mand at springe og gjøre Caprioler derpaa, og til enhvers Forundring forlanger hun under Fadet et Glas Vin og drikker de høie Herrer og Damer deres Sundhed og tillige det ganske Compagnie; under dette Fad løfter hun sig i Veiret og skyder tvende Pistoler løs; derefter kaster hun med 2de Fingre dette svære

---

berg, som han var et Snes Aar senere. Bernt Anker citerer nogle Linier af denne Cantate i en af sine Mindetaler. Isak Andreas Flintenberg, der ikke findes omtalt i Nyerups og Krafts Literaturlexikon, var født i Trondhjem 17 Decbr. 1735 og døde i Christiania 16 Octbr. 1813 (ifølge den trykte Gravskrift over ham, hvis egentlige Text han selv har forfattet). Se ogsaa L. Roverud, et Blik paa Musikens Tilstand i Norge (Chra. 1815. 8.), S. 11.

Fad af hendes Liv. De Herrer Tilskuere ville meget forundre sig over denne Madame; thi hun er meget svag og mager af Statur."

„Ligeledes er ankommen Hr. Antoni Chiesa fra Parma med en Africansk Kamel, 3 à 4 curieuse Aber, 2 Africanske Pindsvine og 1 Bjørn, med hvilke han gjør Kunster i sit Logis hos Sr. Hans Kiørboe. Trykte Planer erholdes gratis." [1])

Deslige Kunster have altid sit Publicum, saa man ikke kan tvivle om, at de jo i Christiania have gjort fuldkommen saa stor Lykke som i Kjøbenhavn.

1768—69.

P. Høeg bekjendtgjør, at Concerten paa Raadstuen begynder Thorsdag 20 October 1768 og continuerer siden for Vinteren hver Onsdag. Billeter faaes ved Indgangen eller hos ham selv, der logerer hos Maler Jaspersen i øvre Voldgade. Onsdag 8 Februar 1769 holdtes Concerten sidste Gang i denne Vinter.[2]) — Til Oplysning om den Rolle, Musiken spillede i Datidens selskabelige Sammenkomster, kan anføres, hvad den noksom bekjendte Agent Hans Holck („de fattiges Tolk"), der besøgte Christiania om Sommeren 1769, beretter i sin Journal: 19 August var han og hans Reiseselskab indbudt til

---

[1]) N. Intell. Sedler 1768 No. 29, jfr. m. 1767 No. 41. Se ogsaa Overskou, D. danske Skuepl. II. S. 387—88. — Mad. Scaglia synes i længere Tid at have opholdt sig i Norden, thi i Juli 1769 foreviste hun i Trondhjem i det nyopbyggede Pakhus næstved velædle Hr. Raadmand Alstrup det ovenomtalte Kunststykke og optraadte tillige som Sangerinde med Italienske Arier. Ved hendes Forestillinger optraadte ogsaa et „Academi" af smaa Italienske Hunde. Det omtales derhos, at hun paa Frederiksborg havde vist sin Kunst for Kongen. (Meddel. fra Throndhj. Centralarch. ved Stiftsarchivar W. Bøgh).

[2]) N. Intell. Sedl. 1768 No. 42; 1769 No. 5.

Concert hos Hr. Ancher (d. e. Bernt A.), og da de den følgende Dag vare i Aftenselskab hos James Collett, blev der efter Maaltidet opført en Syngeconcert af Jomfruerne C. S. Karre (senere Fru Kræfting) og M. Dampe, Hr. N. E. Arbin (senere Secretair) og Assessor Joh. Fr. Bartholin. Hr. Collett var Capelmester. „Det var en Sang", siger Holck, „som ganske indtog mig, og jeg skulde næsten troet, at det var Engler og ei Mennesker." [1])

I Vinterens Løb averteres følgende Skuespil: Den Ædelmodige (af Charl. Dorothea Biehl), Stedmoderen (af P. T. Wandal), Pamela og Jomfru Pecunia, et Original-Stykke i 3 Acter, trykt i Throndhjem 1768;[2]) om nogen af dem er opført i dette Aar er ubekjendt.

1769—70.

Concerten fortsættes ogsaa denne Vinter af P. Høeg, der annoncerer, at en saadan „atter" afholdes paa Raadstuesalen Tirsdag 21 Novbr. 1769 „som sædvanlig", samt at der Onsdag 10 Januar 1770 bliver Concert paa Raadstuen „som sædvanlig". [3]) 21 Septbr. 1770 erholdt Instrumentisten Peter Høeg kgl. Bevilling, at hans Hustru Mette Neumann efter hans Død for sin Levetid maatte vedblive Instrumentist-Tjenesten i Christiania og Strømsø med underliggende District med samme Rettighed som hendes Mand; Bevillingen var dog knyttet til den Forudsætning, at han overlevede sin Formand Henrich Meyers Enke, som nu havde afstaaet ham Tjenesten, mod at han skulde svare hende 250 Rdlr. aarlig, saalænge hun

---

[1]) Se Holcks Reisejournal, meddelt af H. J. Huitfeldt, i „For Hjemmet", Tidsskr. udg. af A. Munch, IV. S. 254 og 257.

[2]) Første Gang 22 Marts 1769, se Intell. Sedl. No. 12. Stykkets Forfatter var Procurator Martinus Nissen i Throndhjem.

[3]) N. Intell. Sedl. 1769 No. 46 og 1770 No. 1.

levede, og at hun igjen skulde tiltræde den, ifald han døde før hende.[1])

Allerede tidlig paa Høsten 1769 kom til Christiania en Mand, der en Del Aar forud havde spillet en vis Rolle i Kjøbenhavn, og hvis Kone i de nærmeste Aar indtager en Plads i Christiania Theaterhistorie. Det var „den Engelske Equilibrist" Michael Stuart, der 4 Octbr. bekjendtgjør, at han er ankommen til Staden „for at vise Publico sine Experimenter paa Raadhussalen" Mandag 9 Octbr. Kl. 7 præcis." Billeterne kunne afhentes i hans Logemente hos Skipper Jens Baar. Første Plads 2 Mk., anden Pl. 1 Mk., tredie Pl. 16 Sk.[2]) — Stuart var første Gang optraadt i Kjøbenhavn om Vaaren 1756 i Bergs Hus i Læderstræde, og hans Dans paa Staaltraadlinie og andre Kunststykker havde da stadig trukket fuldt Hus, uagtet høie Priser, og gjort de Danske Skuespilleres Beneficeforestillinger stort Afbræk. Den Lykke, han dengang gjorde, bevægede Theaterdirecteuren Justitsraad Chr. Fædder til i 1759, da han atter agtede sig til Kjøbenhavn, at slutte Contract med ham om at optræde paa det Danske Theater i Løbet af Vinteren 1759—60, saa ofte det forlangtes; han optraadte ogsaa virkelig der fra 26 Novbr. 1759 til 23 April 1760, men det Haab om stor Fortjeneste, som havde bragt Theaterdirectionen til ganske at bortse fra Theatrets Værdighed, skuffedes fuldstændigt. — Stuart, som gjorde sig til af at være af kongeligt Blod, var en smuk og særdeles beleven Mand,

---

[1]) Wessel-Bergs Rescr. Saml.

[2]) N. Intell. Sedl. 1769 No. 40. — Allerede i Mai og Juni s. A. havde Stuart, „som paa en kort Tid har Tilladelse af det Storbrittaniske Hof at blive udenlands", tilligemed sin Hustru givet Forestillinger paa Raadhuset i Throndhjem, hvorved gaves Liniedans, Pantomime, Taskenspillerkunster samt Sang og Valdhornspil af Mad. Stuart. Sidste Forestilling gaves 30 Juni; enkelte Placater ere endnu bevarede. (Meddelt af Stiftsarchivar W. Bøgh.)

der med Anstand, Smidighed og en overordentlig Styrke forenede Belæsthed, Smag og en vindende Optræden, der skaffede ham stor Yndest, endog hos det fornemme Publicum, men især hos Damerne, og det uagtet han var forfalden til Drik og andre Udsvævelser. I næsten alle Europas store Stæder havde han øvet sin Kunst, havt Kjærlighedseventyr og gjort sig bekjendt ved Slagsmaal, hvori han sædvanligvis gik af med Seieren over flere Modstandere. Ved sin Afreise fra Kjøbenhavn i 1756 havde han bortført en anseet Kjøbmands smukke, sextenaarige Datter, som derpaa et Par Aar havde fulgt ham som hans foregivne Hustru og født ham en Datter. Han behandlede hende imidlertid snart ilde, og da han 1759 kom tilbage til Kjøbenhavn, fulgte hun ham ikke mere, enten fordi han havde forladt hende, eller fordi hun, som mere almindelig troedes, havde mistet Livet ved et Skibbrud paa deres Reise til England det foregaaende Aar. Da han forlod Kjøbenhavn i 1760, berøvede han Theatret en brugbar Skuespillerinde, idet han i Mai s. A. havde ægtet Jfr. Marie Bertraline Lever, der som uconfirmeret havde debuteret i 1755 og nu netop skulde have overtaget Soubrettefaget efter en yndet afdød Skuespillerinde Madame Lund.[1]) Som bekjendt spiller Stuart en Rolle i den berømte Tydske Skuespiller Friederich Ludwig Schrøders Ungdomshistorie, og han og hans Danske Hustru optræde derfor ogsaa i Oehlenschlägers Lystspil „Den lille Skuespiller", der behandler en Episode af Schrøders Ungdomsliv. Da Stuart kom til Christiania i 1769 var han ledsaget af en tredie Hustru, der nu synes at være Hovedpersonen, i alle Fald i de senere givne Forestillinger; selv har han formodentlig allerede været betydelig svækket og levede heller ikke længe. Det heder saaledes i Bekjendtgjørelsen om en Forestilling til Fredag 26 Januar 1770: „Den store Virtuosin Madame

[1]) Overskou, D. danske Skuepl. II. S. 183 og 227—35.

Stuart vil have den Ære at præsentere mange smukke Kunster, saavel paa Bordet som paa Gulvet, paa en fornøielig Maade; ligeledes viser hun sin allerede vel bekjendte Styrke saavel i Vocal- som Instrumental-Musiqve. Strosak vil og gjøre sine lystige Opvartninger. NB. Stole og Bænke ere til bedre Commodite for Tilskuerne blevne forandrede. P. S. Fredagen bliver ingen Sedler (Placater) ombaaren." 31 Januar bekjendtgjøres det, at hun „i næstkommende Uge endnu to Gange vil have den Ære paa Raadstuesalen at vise sin Styrke i hendes kunstige Videnskaber" nemlig Onsdag d. 7de og sidste Gang Fredag 9de Februar (formodentlig altsaa i Markedsugen). „NB. Skulde nogen have Lyst til at lade deres Børn undervise i at holde en færdig Takt i en Menuet, da tilbyder Mad. Stuart sig at undervise Jomfruerne og Monsr. Stuart de unge Messieurs." Om Fredagsforestillingen 9 Febr. heder det senere, at hun „for sidste Gang viser adskillige nye og smukke Kunststykker, som hun ei før haver ladet se." — Denne Forestilling blev imidlertid ikke den sidste, thi kort efter averteres der, at „den berømte Virtuosin Mad. Stuart med høie Øvrigheds Tilladelse endnu tvende Gange vil have den Ære at fremvise sine kunstige Videnskaber med mange Slags Forandringer" Fredag 16 og Tirsdag 20 Februar. „Videre Efterretning gives i de trykte Sedler, som bliver ombaaren. NB. De, som finde Behag i den nye Aria paa Dansk Sprog, componeret af hende selv, kan faa samme gratis ved Indgangen af Skuepladsen." — Endnu engang bekjendtgjøres det, at hun „vil have den Ære og besynderlig Fornøielse til allersidste Gang Fredag 23 Febr. til Fordel for denne Bys fattige at fremvise alle sine kunstige Videnskaber i Musik, Dans o. s. v. Hvo, som endnu ikke har seet slige Kunststykker og har Leilighed dertil, kan med lidet glæde de fattige og dog desforuden fornøie sit

Sind og sine Sandser." [1]) Grunden til, at saa mange Forestillinger kunde gives i denne ene Maaned, maa søges i den Omstændighed, at Christiania Marked paa denne Tid foraarsagede en meget betydelig Sammenstrømning af Folk, selv fra de fjernere Byer og Landdistricter, til Hovedstaden, hvor vistnok de færreste havde Forretninger at besørge men de fleste kun søgte Fornøielse. — Opholdet i Christiania maa have behaget Ægteparret Stuart, thi det bosatte sig her, og 30 Mai 1770 „gjør Monsr. Stuart bekjendt, at han har aabnet sit nye Gastgiver-Hus, Londons Skjenk kaldet; udi samme er at bekomme allehaande Vine, Brændevine, Engelsk Øl, Chocolade, Caffe og The, i Kopper eller Portionvis, samt kold Mad, naar forlanges, skal altid være hos ham at bekomme for billig Pris. Ligeledes vil han undervise i de ædle Videnskaber, nemlig at fægte og danse fra den første Grad indtil de høieste med alle de nylig opfundne Fordele samt at holde en færdig Takt i en Menuet etc. Alt sker paa hans store Sal ved Torvet i Sr. Holms Hus." [2]) Kort efter maa Stuart være afgaaet ved Døden, da Peter Holm allerede 20 Juni s. A. averterer de Værelser, „som nu beboes af Mad. afgangne Michael Stuarts Enke", tilleie fra Høsten. [3]) Madame C. D. Stuart forblev efter Mandens Død i Christiania og fortsatte sandsynligvis en Tid Mandens „Gastgiver-Hus", da hun 1 August 1770 bekjendtgjør, at der hos hende „er nylig hjemkommen bedste Sort Engelsk Øl at bekomme for 16 Sk. Bouteillen,

[1]) N. Intell. Sedl. 1770 No. 4—8.

[2]) N. Intell. Sedl. 1770 No. 22. Peter Holms Hus laa „paa Hjørnet af det nye Torv" lige over for Corps de garde („Kortegaarden") og er altsaa formodentlig den senere saakaldte „Vinkjælder" paa Hjørnet af Kongens og Carl Johans Gade.

[3]) N. Intell. Sedl. 1770 No. 25 og 33. En Datter af Stuart ved Navn Eleonore debuterede 1783 som Danserinde i Kjøbenhavn og blev senere gift med Capelmusicus Zrza; deres Datter var igjen den bekjendte Sangerinde ved Kjøbenhavns Theater Eleonore Zrza. (Overskou, D. d. Skuepl. III. og IV.)

men i Dusinvis for billigere Pris." Det samme Avertissement gjentager hun 12 Septbr. efter at være tilflyttet „Mad. Benslebens Overværelser i Nordre Gaden" (nu Akersgaden).[1]) Hendes Navn gaar imidlertid ikke hermed ud af Christiania Theaterhistorie.

Omtrent samtidig med Stuarts Ankomst optraadte, ogsaa i October 1769, Italieneren Penalia med sine mechaniske Figurer, formodentlig Marionetter, og store Positiv-Orgelverk; de vare altid at se i hans Logis hos Sr. Ole Leuthen, „da paa ingen anden Maade nogen bliver opvartet."[2])

Ogsaa en tredie Slags Kunstner optraadte denne Vinter i Christiania, idet Tand- og Mundlægen Anton Campioni 8 Novbr. (først berammet til 6te) 1769 Kl. $4^1/_2$ Eftermid. i Sr. Carl Gebeleins Have gav et Fyrverkeri til omtrent samme Priser som Stuarts Forestillinger: første Plads (i Lysthuset) 2 Mk., anden Pl. (i Haven) 1 Mk. og tredie Pl. 12 Sk. Et prægtigere Fyrverkeri averteres til 6 Decbr. s. A. Kl. 4 og „tredie og sidste Gang" bebuder han et storartet Fyrverkeri til 8 Febr. 1770 Kl. 5, denne Gang med Program. Skuepladsen var da Oberkrigscommissair Holters Have i Grændsen. Kort efter forlod han Christiania.[3])

Hvorledes de private Skuespil trivedes under disse mange fremmede Kunstneres Besøg, eller om de maaske endog ganske standsede, er fuldkommen ubekjendt.

1770—71.

I Juli Maaned 1770 ankom til Christiania en Mand, der i det følgende Aar gjorde sig bemærkelig som den første, der forsøgte at grunde et fast, offentligt Theater

[1]) N. Intell. Sedl. 1770 No. 31 og 37.
[2]) N. Intell. Sedler 1769 No. 42.
[3]) N. Intell. Sedler 1769 No. 43—44 og 1770 No. 3.

i Staden. Det var Monsr. Martin Nürenbach, der 18 Juli d. A. bekjendtgjør, at han, „som for faa Dage siden er her ankommen til Byen, og som saavel her i Stiftet som i Danmark og paa andre Steder har aflagt Prøver paa hans Færdighed i at danse og i andre konstige Legems-Øvelser, tilbyder Publico sin Tjeneste at undervise voxne og Børn at danse saavel Menuets som Engelsk-Danser og Solos.“ De, der forlange hans Tjeneste, bedes at melde sig i hans Logis hos Sr. Simon Holm.[1]) Formodentlig har han nu ernæret sig ved Danseundervisning her i Byen og maaske ogsaa andensteds indtil den paafølgende Vaar, da det bekjendtgjøres, at „Konstmesteren“ Martin Nürenbach Fredag 17 Mai 1771 vil „præsentere sine Exercitier, hvoriblandt han viser et equilibrisk Mesterstykke, hvilket ikke her paa Stedet tilforn er fremvist, saaledes: han tager en Stige, sætter den paa Gulvet perpendiculair og gaar op paa Siden og drager sig gjennem alle Trinene, uden at nogen holder ved Stigen. NB. Tillige tilbyder han sig at informere Liebhabere udi Danse-Kunsten.“ Senere annoncerer han en Forestilling til 24 Mai, hvorved han „agter at fremvise adskillige equilibriske Exercitier og Konststykker, saavel seete som useete, hvorved han attraar at divertere Tilskuerne.“ Danseundervisning tilbydes fremdeles. — 29 Mai tilbyder han, der nu logerer hos Sr. Nils Torgersen, Information i Dans og 5 Juni 1771 gjentager hans Hustru A. C. Nürenbach, med hvem han netop synes at være bleven gift i dette Aar, sin Mands „tjenstvillige Erbydende,“ da denne „for en føie Tid til Vesterkanten er afreist.“[2]) — I Vinterens Løb gav den „velberømte“ Madame Stuart nogle Forestillinger, idet hun „med høi Øvrigheds Tilladelse Thordag 31 Januar 1771 samt paafølgende Fredag og Løverdag fremviste mange af

[1]) N. Intell. Sedl. 1770 No. 29—30.
[2]) N. Intell. Sedl. 1771 No. 20—23 og 1772 No. 8.

hendes Konster saasom hele og halve Luftspring, Voltigeringer og equilibriske Konster, spillede med den smukke Paafuglfjær og søgte desuden med Vocal- og Instrumental-Musik at fornøie Tilskuerne." Vidtløftigere Placater udgaves; Skuepladsen var hos Nils Torgersen, hvor Billeter erholdtes fra Kl. 10 Formiddag til 4 Eftermd. Forestillingerne begyndte Kl. 6, og Billetpriserne vare de samme, som da Stuart levede. Thorsdag 14 Febr. 1771 vilde hun „for sidste Gang i Vinter have den Ære at vise sine Konster, da iblandt andet hendes Force med at springe over Trommen og Bordet fremvises." Skuepladsen er Raadstuesalen, Billeter til de tidligere Priser faaes paa Raadstuen eller i hendes Logis hos Mad. Bensleben, Begyndelsen er Kl. 6 præcise.[1]) Disse Forestillinger ere selvfølgelig givne i Anledning af Markedet, hvad der ogsaa har været Tilfælde med H. G. Köhlers Forevisning paa Raadstuesalen af en mechanisk Machine, som forestillede Archipelagus fra de store Dardaneller til Constantinopel med mellemliggende Fæstninger og Øen Marmora, en Russisk Flaade, der kommer for at beleire; denne og den Tyrkiske Flaade fyre paa hinanden, Solens og Maanens Opgang samt Tordenveir forevises etc. Forestillingerne gaves Thorsdag 31 Januar og Fredag 1 Febr., Mandag til Fredag i den følgende Uge (4—8 Febr.) samt Mandag til Onsdag (11—13 Febr.) i den næstfølgende Uge, hver af disse Dage to Gange nemlig Kl. 5—6 og 6—7. Billeter ved Indgangen eller i hans Logis hos Oluf Lorentzen paa „Raveren"; Priserne paa de 3 forskjellige Pladse 1 Mk. 8 Sk., 1 Mk., 16 Sk., senere nedsatte til 1 Mk., 16 Sk., 8 Sk.[2])

Concerten er ogsaa denne Vinter bleven fortsat, thi 6 Marts 1771 bekjendtgjøres det, at der ingen Concert gives i „Grændsehaugen" efter Onsdag 6 Marts,

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1771 No. 5 og 7.
[2]) N. Intell. Sedl. 1771 No. 5—6.

„da ingen Musique maa opføres efter Midfaste“ [1]) (d. e. mellem Midfaste og Paaske). Dette er første Gang Grændsehaven udtrykkelig nævnes som et Sted, hvor Concerter og lign. opførtes; allerede i Aaret 1756 var den bleven kjøbt af Handelshuset Collett & Leuch. — Til private dramatiske Forestillinger findes i denne Vinter intet Spor, med mindre det kan ansees derfor, at der i Octbr. 1770 fra Bogtrykkertet averteres „La soirée de village“ i 1 Act med Arietter og i Januar 1771 den ovennævnte Throndhjemske Comoedie „Jomfru Pecunia“.[2])

1771—72.

I Begyndelsen synes der at have hersket et Slags Rivaliseren mellem Nürenbach og Mad. Stuart, der dog snart og naturligt ledede til, at de optraadte i Forening. Efter at Nürenbach i Mai og Juni 1771 havde averteret sin Danseundervisning, bekjendtgjør Madame Stuart 10 Juli s. A., at hun nylig er hjemkommen og tilbyder Børn Information i Dans. Forøvrigt synes hun ved Siden heraf at have drevet Handel med forskjellige Ting, idet hun fra sit Logis hos Mad. Bagge i øvre Toldbodgade snart averterer godt hjembrygget eller nylig hjemkommet, gammelt Øl, snart friskt Smør, snart en ganske ny Mandsslæde med ny Sæle og fuldt Tilbehør og et 8 Dages Stueuhr.[3]) Imidlertid gav hun ogsaa enkelte Forestillinger; saaledes fremviste hun Fredag 20 Septbr. med høi Øvrigheds Tilladelse „mange af hendes Konster, iblandt andet vil hun gaa paa en slap Staaltraad-Linie, som ikke er tykkere end en tynd Tobakspibe-Stilk, derpaa vil hun gjøre mange Konster i fulde Sving.“ Nærmere Underretning skal gives ved trykte Placater.

[1]) N. Intell. Sedl. 1771 No. 10.
[2]) N. Intell. Sedl. 1770 No. 44 og 1771 No. 1.
[3]) N. Intell. Sedl. 1771 No. 28, 37—38, 40, 46—47.

2 Octbr. bekjendtgjør hun en Forestilling til Mandag 7 Octbr., hvorved hun agter at fremvise nogle af hendes bedste Konster samt at synge en ny og behagelig Aria, „som ved Placater skal blive bekjendtgjort.“ [1]) Inden Forestillingsdagen er hun imidlertid traadt i Forbindelse med Nürenbach, hvilket sees af en endnu bevaret Placat, som, da den er den ældste bekjendte, her meddeles hel og holden

Med høy Øvrigheds Tilladelse.

Mandagen den 7de October 1771
vil
Madame Stuart og Monsieur Nürenbach
første Gang have den Ære at viise sine Konster
og Exercicier tilsammen.

Først viises adskillige Positurer og Ballancer med Legemets Bevægelser.

Dernest præsenteres Equilibriske Konster.

Derefter voltigerer Han med største Accuratesse paa adskillige Fassongs, Tilskuerne til forventende Behag og Fornøyelse.

Iligemaade vil Hun viise den angeneme Paafugl-Fiær, hvilken Hun ballancerer saavel horizontal som perpendiculair, saa snoer Hun samme Fiær omkring siden paa hendes Næse, ballancerer den forkiert, blæser saa omkring og fanger paa den rette Ende igien, og spiller imidlertid en behagelig Menuet.

Viiser Han et Equilibrisk Mester-Stykke med Stiigen, som i Relation af forrige Bekiendtgiørelser refereres.

Derefter vil Hun synge en behagelig Aria.

Til Slutning bliver opført et lystigt Efterspil, som kaldes: Den formedelst Chalousie bedragne Harlequin, hvorudi Harlequin og Liebhaberne viser sig meget fornøyet. [2])

[1]) N. Intell. Sedl. 1771 No. 38 og 40.
[2]) Skal formodentlig betyde: fornøielige.

Skuepladsen er paa Raadstuesalen, som med beqvemme Stoeler og Bænker er indrettet.
Begyndelsen skeer præcise Klokken 6.
Hver Person betaler paa Første Plads 2 Mark,
Anden Plads 1 Mark,
og Tredie Plads 12 Skilling.
Billetter ere at bekomme i hendes Logis hos Madame Bagge, af Madame Stuart, eller ved Indgangen.

Det her nævnte Efterspil har vel snarere været et Slags Pantomime end en Comoedie, og de i samme optrædende Personer maa, foruden Mad. Stuart og Nürenbach, vel have været de samme, der snart efter optræde som Skuespillere.

Thorsdag 10 Octbr. 1771 viste de atter „sine Konster og Exercitier tilsammen, som ved trykte Placater bliver bekjendtgjort." — Monsr. Nürenbach vedbliver fremdeles at tilbyde Information i Dansekunsten, der skulde begynde Tirsdag 29 Octbr. i hans Logis i Sr. Nils Torgersens Gaard.[1]) — Thorsdag 17 Octbr. opførte Mad. Stuart og Mr. Nürenbach „til de fattiges Bedste Konster samt et comisk Efterstykke, men Mandagen 21 Octbr. bliver igjen opført for dem selv." Thorsdag 24 October agerede de atter, hvorom trykte Placater gav nærmere Besked.[2])

I tre Uger høres der nu intet om nye Forestillinger, men Mellemtiden er benyttet saa vel, at Martin Nürenbach da kan optræde med et helt Skuespillerselskab, som 14 Novbr. 1771 opfører „en Comoedie af Baron von Holbergs, kaldet: Den Pantsatte Bonde-Dreng, udi 3 Acter, som af de trykte Placater sees." — Thorsdag 21 Novbr. opførtes „Comoedien: Den Usynlige, udi 3 Acter, af Hr. Baron von Holbergs, og et Efterstykke." — Thorsdag 12 Decbr. blev „paa Raadstue-Salen opført Comoedien, kaldet De Usynlige, udi

[1]) N. Intell. Sedl. 1771 No. 41 og 43.
[2]) N. Intell. Sedl. 1771 No. 42—43.

3 Acter af Baron von Holbergs, som ved Forandring af Acteurs skal blive bedre opført end sidste Gang; istedenfor Eftercomoedie vil Monsr. Nürenbach efter manges Forlangende fremvise adskillige smukke eqvilibriske Kunster til Tilskuernes Fornøielse. Og meldes til Efterretning, at Skuepladsen ei mere end engang til denne bliver aabnet; ligesaa at Monsr. Nürenbach i næste Uge agter at begynde med sin Danse-Information." Løftet om en bedre Opførelse af „De Usynlige" refererer sig til en Kritik over den første Forestilling, der nedenfor vil blive nærmere omtalt. Den sidste Forestilling i Aaret gaves Tirsdag 17 Decbr. og bestod af det ovennævnte Original-Stykke i 3 Acter „Jomfru Pecunia", der ogsaa denne Vinter baade før og efter Opførelsen jævnlig averteres tilsalg.[1])

Da dette Stykke, der er forfattet af Procurator M. Nissen i Throndhjem, er en Norsk Efterligning af de Holbergske Comoedier og derhos for Tiden kun vides bevaret i et eneste Exemplar (paa det store kgl. Bibliothek i Kjøbenhavn) fortjener det her en nærmere Omtale.

Personerne ere: Theopompus, en gammel Gnier; Philander, hans Søn; Philetor, en Ven af begge; Henrich, Philanders Tjener; en fremmed Tjener. Skuepladsen er Theopompi Hus i Throndhjem. — Philander beklager sig for Henrich over den gammeldags Tænkemaade i denne By, hvor man endelig skal have en Betjening paa 4 à 500 Rigsdaler, førend man kan gifte sig. „Hvad kunde det vel skille min Fader den Tverdriver, som han er, at gifte mig med Agenore; han behøver jo dog en Husholderske; den Tjeneste paatog hun sig gjerne, naar jeg maatte være Fuldmægtig baade over hende og det mere." De tale om, at Theopompus ikke vil give sit Samtykke til Sønnens Giftermaal, da Agenore er fattig. Som Exempel paa Stykkets høiere Stil hidsættes: „Ach! min allersødeste Agenore! hvad er du dog yndig blandt alle Piger som Solen blandt Stjernerne. Saa mange Øiekast du gir, saa mange Manddrab du gjør. Saa mange Ord du taler, saa mange Lærdomme, saa mange Bevis paa din Dyd og Forstand. Ja en af

[1]) N. Intell. Sedl. 1771 No. 46—47, 50—51.

dine største Fortjenester, som gjør dig saa berettiget til mit Hjerte, du har udvalgt mig blandt saa mange Tilbedere, du elsker mig! Ach! henrykkende Tanke . . . .“ — „Alt en hel Dag siden jeg talte med Agenore! Ach! mon du er fortrøden, min allerkjæreste! over min lange Fraværelse? Mon du tænker, at jeg er koldsindig? Ach nei, gid du kunde se de heftige Luer, som brænde i mit Hjerte! Ach! min allersødeste Agenore! hvor hastig gjorde ikke din Skjønhed mig til Slave.“ Theopompus kommer og har hørt Slutningen af Philanders Udbrud; han forbitres i høi Grad over hans Forlovelse, som han strax vil have hævet, men Henrich siger ham, at Agenores Fader Codrus har arvet store Midler, allerede for 10 Aar siden ansaaes han for en Mand paa 10,000 Rigsdaler og har kun denne ene Datter; Theopompus er da tilfreds, og Henrik raader Philander strax at skrive efter Kongebrev, og denne foreslaar Faderen, at dette maa gjøres og den fornødne Caution stilles, saa Brylluppet kan holdes samme Aften, men Theopompus modsætter sig dette og siger blandt andet paa sin Thrøndersk: „Ney, ret Ungdommen, hvor hidsig kan den dog være.“ Henrich støtter Philanders Ønske ved at berette om en gammel rig Medbeiler, som Codrus vist vil give Fortrinet, hvorfor Vielsen bør foregaa uden dennes Vidende: „Gjort Gjerning er Halvparten forsvaret“, og Theopompus sender Philander og Henrich hver paa sin Kant for at træffe de nødvendige Foranstaltninger. Imidlertid kommer Philetor, og Theopompus søger hos ham Oplysninger om Codrus, der forklares at være en brav men ruineret Mand, hvorfor Theopompus strax opgiver Tanken paa Ægteskabet, uagtet Philetor meget roser Datteren, der er i hans eget Hus; Theopompus truer med at lade Henrich hænge og sin Søn prygle af tvende Karle og siden sætte i et Fangebur. — I anden Act melder Henrich Philander, som just læser Listen paa de indbudne Bryllupsgjæster, at Agenore er sendt til Philetors Avlsgaard for at tjerne, saa hun neppe vil kunne hentes til Byen den Dag, og imidlertid kan Theopompus blive underrettet om Codri Tilstand. Philander ærgrer sig over den „forbandede Renden paa disse Avlsgaarde“ og mener, at Philetors Kone heder Rasmus, og at hans Kjæreste har Langfredag mer end en Gang om Aaret. Theopompus kommer og gjennemhegler begge; Henrich forsvarer tappert sine tidligere Udsagn, men drives af Tjenesten, og Theopompus erklærer, at Sønnen ikke maa gifte sig, før han af sit eget Embeds Indkomme kan føde en Kone, eller ogsaa skal han ægte et rigt Fruentimmer. Philetor kommer og søger forgjæves at overtale Theopompus til at give sit Samtykke til Ægteskabet, idet han stærkt roser Agenore. I Fællesskab med Philander og Henrich pønser han paa at tage

Theopompus ved Næsen, og Henrich erklærer endelig at have faaet et godt Indfald, som han dog ikke strax vil aabenbare, for at han „paa en behageligere Maade kan overrumple dem, naar de efterhaanden faa det at vide.“ — I tredie Act kommer Philetor til Theopompus for at spørge, om han kan skaffe en Vexel paa Amsterdam paa 15,000 Rdlr. for en gammel Jomfru fra Nordfjord ved Navn Jomfru Pecunia, der ser ilde ud og har nogle egne Grimacer men eier mange Penge. Theopompus ønsker at faa hende til Svigerdatter, og Philetor lover at sende hende til ham i Anledning af Vexelen men antager, at hendes „Appetit“ til at gifte sig er forgaaet hende. Theopompus forkynder Philander, at han skal skaffe ham en rig Kone, hvorpaa denne modstræbende gaar ind. Philetor bringer Henrich, „forklædt til Fruentimmer“, der taler saaledes: „Tjenerinde, min Herre! fortryd ei paa min Dristighed, at jeg kommer saa silde paa Aftenen. Inte heller er jeg saa vel cafferet, som jeg burte, naar jeg skal besøge bra Folk. Men al min Stads ligger i Cofferten min, og den har jeg min Gud og Herre endnu inte faaet efter mig til Byen.“ Theopompus frabeder sig Undskyldninger, lover at skaffe Vexelen om 8 Dage og spørger om hendes Ærinde i Byen. Hun agter at sælge sit Jordegods for ikke længer at bære Byrden med Bestyrelsen deraf. Philetor spørger, om hun vilde sælge, hvis hun fik en, der kunde betage hende Byrden. „Jeg tror i er underlig. Hvor kunde jeg finde den, som jeg skulde betro alt det, jeg har.“ Theopompus sender Philetor og Philander bort og frier for sin Søn. Hun finder ham for ung, munter og artig til hende som et gammeldags Fruentimmer. Han er desuden en slet Husholder, og hun elsker gode Husholdere. Hun har seet en fattig Pige hos sin Vert Philetor ved Navn Agenore, der har 20 Rdlr. i aarlig Løn og dog lægger 30 op ved at drive smaat Kjøbmandskab. Saadanne Folk bør have Penge, og hun har derfor givet hende en af sine bedste Gaarde, der er 10,000 Rdlr. værd. Theopompus kalder paa Philetor og Philander og giver sit Samtykke til hans Ægteskab med Agenore, hvilket Philander paa Skrømt nu synes uvillig til. Philetor beretter, at Nicodemus allerede er „i fuldt Brug med at fri“, siden hun fik Herregaarden af Jomfru Pecunia. Theopompus driver paa Sagen, og Philander ønsker kun, at den kunde tilendebringes saa hurtig som i Frankrig ved Notarier. Theopompus mener, at en Prest kan gjøre det ligesaa hurtigt, „naar han kun har noget for sig.“ Philander spørger, om han da vil underskrive en Formular, han har i Lommen, om et uigjenkaldeligt Samtykke til Ægteskabet og cavere for Kongebrevet. Theopompus er dertil villig, Philander gaar for at gifte sig, og Theopompus beder Philetor at fri til

Jomfru Pecunia for ham, medens han selv gaar ud. De enes om, at han skal faa Ja; Theopompus kommer ind og maa gaa ind paa at give Pigen Lisken (Henrichs Kjæreste) 10 Rdlr., for at hans Brud kan komme i Respect hos Tyendet. En fremmed Tjener melder, at Presten nu er kjørt til Philetors Hus for at vie Philander og Agenore. Han kjender Henrich og spørger, hvorledes han er kommen i Fruentimmerklæder. Denne vil gaa, men den anden Tjener trækker ham i Skjørtet, der falder af, og Theopompus opdager Bedrageriet, men da Ægteskabet nu er sluttet, maa han finde sig i, hvad der er skeet; Philetor holder en Straffeprædiken for ham og fortæller ham til Slutning, at Agenore skal være hans eneste Arving.

Sammenlignet med Holbergs Comoedier er Jomfru Pecunia vistnok et temmelig svagt Arbeide, dog er Dialogen ikke uden en vis Kvikhed, og blandt Fællesliteraturens Efterligninger af Holberg fra forrige Aarhundrede hører Stykket alligevel til de heldigere.

Endnu inden de to sidstnævnte Forestillinger vare givne, havde Martin Nürenbach været betænkt paa at erhverve Privilegium paa at opføre Skuespil i Christiania, idet han 22 Novbr, havde indgivet til Stiftet følgende Ansøgning til Kongen:

Til Kongen.

I allerdybeste Underdanighed nedkaster jeg mig for Eders Maist. Naade-Throne og beder, at mig allernaadigst maatte forundes Privilegium paa i Christiania udi Norge at opføre Danske Comoedier med Norske Undersaatter; derom er det, jeg herved allerunderdanigst anholder og i Anledning af, at jeg her paa Stedet er bosiddende, forsikrer, at Fortjenesten, som er ganske liden, ei af Landet skal vorde udført; til hvilken Ende jeg allerunderdanigst erbyder mig for hver Aften, der spilles Comoedie, at erlægge en Recognition til de fattige efter Indkomsternes Beskaffenhed, hvis Beløb dog virkelig, naar Decorationerne og mange andre betydelige Udgifter

fradrages, neppe vil udbringes til mere end Livets fornødne Ophold for mig og mine.

Allerunderdanigst
Martin Nürenbach.[1])

Allerede den følgende Dag forlangte Stiftet Magistratens Erklæring herover med Paalæg om at indhente Nürenbachs Erklæring om, hvad han vilde afgive til de fattige, hvilket efter Stiftamtmandens Formening kunde være 2 Rdlr. for hver Aften.[2]) Magistraten (Præsident H. Stockfleth, Borgermester J. K. Strøm og Raadmændene J. Jacobsen og Ramshart) afgav 26 Novbr. den Erklæring, at den ikke fandt nogen Grund til at erklære sig imod M. Nürenbachs Ansøgning, „allerhelst han forbinder sig at forblive paa Stedet. Overalt vil paa et saa lidet Sted som dette derved ikke fortjenes mere, end som igjen depenseres og consumeres." Han har derhos erklæret sig villig til at erlægge til de fattige 2 Rdlr. om Aftenen, „samt ifald Fortjenesterne i Tiden skulle blive mere fordelagtige end hidindtil, da enten til samme Brug betale en vis Procento, eller og hvad Øvrigheden efter Billighed maatte fastsætte." — Stiftamtmand H. Storm afgav derpaa 30 Novbr. 1771 følgende

„Allerunderdanigst Erklæring!

At vel indrettede Comoedier tjene til at give en Afsky for Laster og Begjærlighed til Dyd, følgelig gode i Henseende det moralske i Staten, negtes ikke endog af alle raisonable Geistlige. I det physiske medføre de den Nytte, at Sindet derved ofte nyder en Opmuntring, uden hvilken Sundheden lider, i det politiske forebygges derved andre baade Staten i Almindelighed og enhver i Særdeleshed skadelige Følger og Tids Fordriv, og i

---

[1]) Rigsarch., Rentekammeret. Kgl. Resol. fra d. Søndenfj. Stifts Contor. 1771 No. 35.

[2]) Ibid. Agersh. Stifts Copibog (Nr. 43).

Henseende det økonomiske taber Staten intet, naar Acteurerne ere og blive Landets Undersaatter, ikke heller de, som frequentere Skuespil, naar Priserne ere saaledes indrettede, at de i et Vertshus neppe kunde depensere mindre i den Tid. — Jeg er derfor fuldkommen enig med dette Stæds Magistrats indhentede og bilagte Erklæring, saa meget mere da jeg af de aflagte Prøve-Stykker tør haabe med Tiden at se her et vel indrettet Dansk Theater at kunne vedligeholdes, hvorved Acteurerne, der selv ere fattige og ei til andet duelige, kunde nyde tarvelig Underholdning, men endog Fattig-Cassen uden Byrde for nogen i sin trængende Tilstand nyde en liden Understøttelse. Paa disse Grunde er det (jeg) allerunderdanigst implorerer, at Supplicanten allernaadigst Bønhørelse maatte forundes." [1])

Sagen har selvfølgelig været vel bekjendt i Christiania, og efter en der boende „fornuftig og meget veltænkende Mands Forlangende" insinueredes der sammen med Ansøgningen og Erklæringerne følgende „af ham egenhændig forfattede Anmærkning": „Vore Spectacler smage af det vederstyggeligste Barbarie, som nogensinde kan forestilles af Mennisker for Mennisker. En Vesterlands Dreng er Holbergs Usynlige, en Drammens Skjøge prima Donna. En Svensk og Tydsk, som hverken taler Dansk, Tydsk eller Svensk men et Lingua franca, som besmitter alle Acteurs, er Harlequin, og en Paruquemagerdreng er Leander. — O! mal Dem for Øine disse Scener, opførte paa Raadhussalen for Folk af bon Sens, og som kjende det Dramatiske." — Man kan neppe være i Tvivl om, at Forfatteren af denne Kritik over Selskabets Præstationer er den senere saa bekjendte Bernt Ancher, da Justitsraad og Handelsmand i Christiania.

---

[1]) Rigsarch., Rentek. Resol., jfr. m. Stiftets Relat. Prot. 1770—74 (No. 106).

Med disse Bilag indkom Nürenbachs Ansøgning til Rentekammeret 10 Decbr. 1771, og 17 Decbr. afgik den til Finantscollegiet med en Forestilling, hvori det heder: „Ihvorvel det Norske Kammer høiligen tvivler om de physiske, politiske, øconomiske og moralske Fordele, som Hs. Excell. Geheimeraad Storm formoder af saadan Indretning at ville flyde, saa have vi dog (ei) andet videre derved at erindre men overlader til det kgl. Finance-Collegium, om og hvorvidt Ansøgningen var at accordere, desligeste om Supplicanten, naar han dertil erholder Tilladelse efter Magistratens Erklæring var at paalægge enten 2 Dlr. for hver Aften, Skuespillet opføres, eller og visse Procent af Fortjenesten." — 27 Decbr. 1771 bevilgede Kongen det ansøgte, mod at Entrepeneuren betaler „for hver Aften, som Skuespil opføres, 2 Rdlr., den ene til den kongelige Cassa, den anden ad pios usus." 4 Januar 1772 meddelte det Norske Kammer Stiftamtmand Storm, at Ansøgningen var bevilget og anmodede ham at paalægge Nürenbach at indløse sit Privilegium med 12 Rdlr. 56 Sk. samt at sørge for, at Afgiften for hver Spilleaften rigtig blev erlagt.[1]) 11 Januar meddelte Stiftet Sagens Udfald til Magistraten i Christiania.

Nürenbach kunde nu, da han gav sin næste Forestilling Thorsdag 30 Januar 1772 Kl. 5, bekjendtgjøre, at der med Hs. kgl. Maits. allernaadigste Privilegium efter manges Forlangende vilde blive opført en Comoedie, kaldet „Jeppe paa Bjerget" og derefter et Sangstykke, oversat af det Svenske, kaldet En Tiggers Testamente. — Thorsdag 6 Februar opførtes „en Comoedie i 3 Acter, kaldet Harlequins Mesterstykke", og til Slutning „adskillige equilibriske Konster og Luftspring." — Thorsdag 13 Februar gaves „en Comoedie udi 5 Acter af Hr. Baron von Holbergs, kaldet: Den politiske Kandestøber, og Thorsdag 20 Februar gjentoges denne Fore-

[1]) Rigsarch., Rentek.s Copibog No. 66 S. 399 f. og 418.

stilling.[1]) — Disse 4 Forestillinger i Løbet af en Maaned ere uden Tvivl tildels foranledigede ved Christiania Marked, men Indtægten derved maa formodentlig ikke have været tilfredsstillende, thi hermed ophøre alle Efterretninger om Afholdelsen af offentlige Skuespil i Christiania, saa at Nürenbachs erhvervede Privilegium ikke synes at være kommet ham til nogen Nytte. Rescr. af 11 Juni 1772 til Stiftsbefalingsmændene i Danmark og Norge, en Frugt af Reactionen efter Struensees Fald, indskjærpede paany Rescr. af 21 Marts 1738[2]) (hvorved Comoediantspillere, Liniedansere og Taskenspillere formentes Adgang til Rigerne), uagtet, heder det, hvad Privilegium en eller anden hidtil derpaa maatte have bekommet (dette synes næsten directe at sigte til Nürenbach), dog de i Kjøbenhavn privilegerede Skuespil ikke derunder begrebne. Det samme indskjærpedes og udvidedes yderligere ved Forord. af 27 Octbr. 1773. Vel maa man af Bernt Anchers ovenanførte Kritik slutte, hvad der ogsaa i sig selv er rimeligt nok, at det Nürenbachske Selskabs Præstationer have været yderst mangelfulde, men af nogle Ytringer i et Stykke i „Norske Intelligenz-Sedler“ (1772 No. 10), betitlet „Til det smukke Kjøn“, synes dog „de Norske Acteurs“ at have gjort en vis Lykke. Priserne sees der at have været de samme som ovenfor angivet paa Placaten til Mad. Stuarts og Nürenbachs første Forestilling.

Concerten er ogsaa denne Vinter fortsat som sædvanlig, da der 25 Decbr. 1771 averteres, at den „formedelst indfaldende Helligdage og efter en Del af det musicalske Selskabs Begjæring“ bliver udsat til Fredag 3 Januar 1772 men vedbliver siden paa den sædvanlige Dag (d. e. Onsdag). Ligesaa heder det senere, at

---

[1]) N. Intell. Sedler 1772 No. 5—8.

[2]) Se ovenfor S. 42 f.

„Concerten i Grændsehaugen bliver udsat til Thorsdag 30 Januar, efterdi de fleste Liebhabere ikke kan bivaane den paa den sædvanlige Dag", da 29 Januar nemlig var Kongens Fødselsdag. 25 Marts opførtes Concerten „indtil videre" for sidste Gang.[1]) Af ovennævnte Udtryk „det musicalske Selskab" kunde man maaske slutte, at en fast Forening allerede da bestod i Christiania, men man savner enhver yderligere Oplysning derom.

Da det paa denne Tid og senere var temmelig almindeligt, at de, der toge Danse-Information, ogsaa undervistes i kunstigere Danse og Solos, hvori f. Ex. Krigsskolens Elever stadig øvedes, og da dette senere vil sees at komme de dramatiske Forestillinger tilgode, bliver det ogsaa nødvendigt her at gjøre lidt Rede for de Dansemestere, som i denne Periode optraadte i Christiania. Allerede i November 1771 averterer Dansemester Lie, der af flere er anmodet om at komme til Christiania for at give Undervisning i Dans, at da han har en Mængde Scholarer „i denne Egn" (der ikke nævnes), kan han ei komme før i Januar 1772, og vil da være at finde hos Mad. sal. Coya, hvor han vil undervise i 1) Menuet efter allernyeste Franske Maade, 2) Engelskdanser med sine rette originale Trin, udkomne i dette og forrige Aar, 3) Franske Contra-Danser, 4) Skotske Riller, 5) Solo med 12 Forandringer. Han tilbyder ogsaa Information i Engelsk.[2]) — Andreas Lie bosatte sig i Christiania og døde der 1813 som Stadsmægler; Fru Dunker meddeler i „Gamle Dage" (S. 74) nogle Notitser om ham.

I Marts 1772 døde Justitsraad Christian Anchers ældste Søn Iver Ancher, henimod 27 Aar gammel;

[1]) N. Intell. Sedler 1771 No. 52 og 1772 No. 4 og 13.
[2]) N. Intell. Sedler 1771 No. 46.

det heder om ham, at han ligesom sine tre Brødre skal have udmærket sig paa Christiania private Theater i Voltaires Tragoedier, men netop for hans Vedkommende savnes nærmere Oplysninger; selve Forestillingerne ville nedenfor blive omtalte.

1772—73.

Om Sommeren 1772 forsøgte Stadsmusikant Høeg at istandbringe Concerter i fri Luft og averterer 15 Juli, at han efter Tilladelse af afgangne Raadmand Jacobsens Arvinger i deres ved Tugthuset liggende Lysthave for Sommeren vil lade opføre Musik for honnette og skikkelige Folk mod en Entrée af 12 Sk. Begyndelsen sker Thorsdag 16 Juli og Søndag 19 Juli, og fortsættes siden paa disse Dage fra Kl. 6 til 9 à 10. Allerede 22 Juli bekjendtgjør han imidlertid, at „afvigte Søndag var sidste Gang, der bliver musiceret", da han var ubekjendt med, at det strider mod Politianordningen at opføre publik Musik paa Søn- og Helligdage.[1]) Forøvrigt erfares intet om Concerten i dette Aar; dog er den troligvis bleven fortsat i Grændsehaven i Vintermaanederne.

Af optrædende Dansemestere kan mærkes N. Brandt, logerende hos Sr. Ole Holm, der i Slutningen af Juli 1772 tilbyder Information i Menuet, Engelske og Franske Contradanse, Menuet-Dauphin, Solo, Pas de deux etc. efter de rette Regler, udgivne ved Danseacademierne, „da her hidtil kun har været en, der forstod at informere efter den rette Methode, og dennes Ophold var for kort, til at nogen kunde ret perfectionere sig, saa at kun de, der have lært udenlands, kunne danse rigtig." — Et Par Uger senere tager Dansemester Hanemann til Gjenmæle

[1]) N. Intell. Sedl. 1772 No. 29 og 30.

mod denne Selvros, der „stinker langt værre end et forfulet Hul efter en forloret Næse", da Brandt laster den, hvis Capacite han ikke kjender. Han mener at give Beviser paa, at han forstaar at informere i Dans og har derfor altid havt nok af Informationer, men i Luftspring underviser han ikke. — I den følgende Uge tilbyder Brandt at aflægge Prøver paa sin Dygtighed og mener, „at den forvandlede Musqueter er en Charlatan", men at der her kun kan findes faa Skjønnere, da der har manglet duelige Læremestere.[1]) — I Marts 1773 tilbyder Lie Information i Dans og Engelsk.[2])

I Aaret 1772 udkom Nordmanden Johan Nordahl Bruns „Zarine" og „Einer Tambeskielver", de to første originale Sørgespil i den Dansk-Norske Literatur næst efter Ewalds „Rolf Krage". I December 1772 averteres Einer Tambeskielver tilkjøbs i Christiania, hvor begge de Brunske Arbeider hos den lille æsthetisk interesserede Kreds synes at have vakt megen Opmærksomhed og da naturligvis især det sidste ved sit nationale Emne. Opførte ere de neppe blevne i Christiania, i ethvert Fald ikke i sin første Tid, men allerede i Begyndelsen af 1773 indeholder „Intelligents-Sedlerne" en Henvendelse til Forfatteren, der sandsynligvis — efter Slutningen at dømme — hidrører fra en Mand, der har beskjæftiget sig med Norsk Historie. Den lyder saaledes:

Til Hr. Johan Nordahl Bruun,
Forfatter af Sørgespillet Einar Tambeskjælver.

Det er billigt, værdige Landsmand! at De, som gjør Nationen saa stor Ære, ogsaa offentlig tilkjendegives den Erkjendtlighed, Publicum skylder Dem for Deres Bestræbsomhed.

Vel har Zarine formedelst det Danske Publici Bifald skaffet Dem den første Plads blandt denne Nations Tragi-Skrivere, saasom

---

[1]) N. Intell. Sedler 1772 No. 30—31, 33—34.
[2]) Ibid. 1773 No. 12.

dette Theatre intet original Sørgespil før Zarine har havt at fremvise. Vi, Eders Landsmænd, som ikke have kunnet være nærværende ved Forestillingen deraf, læste den med besynderlig Glæde; Det er sandt, Stykket hørte en fremmet Part af Verden til, men De, kjære Landsmand, Deres rige Sjæl, som har formaaet at gjøre Zarine saa stor og fortræffelig, den og De hørte os til, disse har Naturen dannet inden vore Fjelde, og viid, at just dette har været Glædens sande Aarsag i alle Normænds Hjerter.

Indtagne af disse søde Følelser bleve vi end mere opløftede, da vi hørte det Valg, De havde gjort, at forestille en indfødt Helt, den store Einar Tambeskjælver, for i en større Grad at udvikle de høiere Evner, som Eders Skjaldre-Aand er indblæst; Vi længtes efter at se den komme for Lyset, vor Længsel er endelig opfyldt, og vi læser Einar i denne Tid med Henrykkelse.

Enten Einar er større Helt, eller De er større Skjald, ere vi endnu uenige om, men vi ere alle enige i, at Skjalden og Helten ere hinanden aldeles værdige, dog skulle vi næsten være for at tilstaa Dem Fortrinet; Einar var allerede død, hans Helte-Gjerninger var tabt af hver Mands Minde, hans Kjærlighed for Fædernelandet var nedgravet i Forglemmelse; Men Heltens livløse Støv har De igjen opvakt; Borgerens Troskab har De igjen fremsat for Lyset; Hele Nationens Charakter har De paany oplivet; De haver ved Deres levende Træk ført Einars sildigere Tider her op til vore nærværende; De har igjen ført os og vore Tanker hen tilbage til vore Forfædres Grav, til Yngurs Stamme, til vore Helters Roes, til de Cimbrers og Normanners Vugge, Ja om De saae igjen en stor Del af de igjennemlæste Blade, ved hvilke De har leveret os disse kjære Levninger af Nationen, da ville De maaske finde synlige Mærker paa, at hele Evigheder forslaar ei til at udelukke af Nordmænds Hjerter Følelsen af et saa uopløseligt Baand, som er imellem Dem og Fædernelandet. Vi ønsker Dem til Lykke med Deres Talent; vi takke Dem for Einar; vi omfavner Dem, og vi opretter Dem en Afmindelse i vore Samkvem og tvivler De ei paa, at en Nordmand har sagt Dem dette i sine Landsmænds Navn, saa tvivler De ei heller paa Oprigtigheden af dette Offer, som vi her gjør Dem. Hvad Stykket i sig selv angaar, da er det overalt excellent, høit og ligt den Nation, af hvilken Helten er tagen, men især er det fortræffeligt, alt hvad Harald og Einar taler, som f. Ex. Harald i det første Optogs 6 og 7 Optrin, Einar i andet Optogs 1 og 2 Optrin og Endre i det 3 Optrin, den Dialog, som er imellem Harald og Einar i det 2 Optogs 8 Optrin er mageløs, ligesaa Einars Udtryk i det 9 Optrin, Haralds Sentiments i det fjerde, Optogs 3 Optrin og Einars i det 3 Optrin ere magnifiques. Det

Episodiske Suplement, hvortil henhører fornemmelig alt, hvad der passerer i Tempelen ved St. Olufs Lig, er meget ingennieux; i Henseende til Historien kunde det maaske være en Trykfeil, at Sigrid, Endres Gemahl, var Kong Haralds Broder- istedenfor Systerdatter, thi hun var Kettil Kalfs Datter af Ringenæs, som havde Kongens Syster til Ægte. I det Øvrige vil det ikke feile, at den Fornøielse, som De har givet os ved at læse Einar Tambeskjælver, vil opvække en Begjærlighed hos os til at see fleere saadanne af vore gamle værdige Forfædre. Hertil skulle man foreslaa Dem den berømte vittige og dydige Sigurd Jarl, Premier-Ministre og Favorit af Kong Hagen Adelstein; Skuepladsen vil komme til at blive paa Oglo i Størdalen, hvor han omkom; Erik Blodøxes Dronning, den bekjendte Gunild Konge-Moder og Sigurd Jarls troløse Broder Griotgaard vil formodentlig give Dem Materie nok til at exercere Deres lykkelige Jeux d'esprit; Den eneste Vanskelighed er, at da Sigurd Jarl blev indebrændt, saa vil denne Dødsmaade ikke blive mulig at executere paa Theatret. Jeg er

Deres

Landsmand.[1])

Samme Aar udkom ogsaa Wessels „Kjærlighed uden Strømper", uden at der dog af dette Arbeide findes noget lignende Spor.

I Februar 1773 averteres otte af Dorothea Biehls dramatiske Verker, men om dette staar i Forbindelse med Opførelsen af noget af dem i Christiania er ubekjendt. Endnu mindre synes dette at kunne være Tilfældet med de hos Krigscommissair Bukier om Sommeren samme Aar averterede to Skuespil, Tragoedien „Fritænkeren" og Lystspillet „Jøderne".[2])

1773—74.

At Concerten dette Aar er fortsat kan sees af et Avertissement (i Novbr. 1773) efter en Hat, der er Eieren frakommen i Concertsalen.[3])

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1772 No. 49 og 1773 No. 2.

[2]) Ibid. 1773 No. 4 og 30, jfr. m. 1774 No. 22.

[3]) Ibid. 1773 No. 47.

A. Lie, der nu er bleven Informator (i Dans) ved Militairacademiet, tilbyder i Octbr. 1773 Undervisning i „alle Sorter moderne Danse“ og „grammaticalsk Undervisning i det Engelske Sprog.“ [1])

I Marts 1774 averterer A. Diurendahl Comoedien „Den kjærlige Moder“, hvilket muligens kan hidrøre fra dens Opførelse i Christiania. Dette kan derimod ikke antages om alle de 16 Skuespil, der averteres i Juni s. A., og af hvilke blot „Carl von Drontheim“ kan mærkes for Navnets Skyld. [2])

Forordn. af 27 Octbr. 1773 forbyder fremmede saakaldte Kunstnere, saasom Taskenspillere, Liniedansere og deslige, at omreise og trække Penge af Landet ved at vise deres Kunster.

1774—75.

I Octbr. 1774 averteres „Den Misundelige“, Comoedie i 3 Acter, der altsaa muligvis kan være opført ved denne Tid. Tvivlsommere er dette med Hensyn til „Markedet, et lystigt Efterstykke“ og Comoedien „Apollo“, som Diurendahl averterer i Juli 1775. [3])

1775—76.

Det sees af Avertissementer, der forøvrigt angaa andre Ting, at Concerten er fortsat i denne Vinter om Onsdagene. Man kjender Concertopførelser 15 Novbr. og 27 Decbr. 1775. [4])

Tirsdag 19 Marts 1776 Kl. 6 Efterm. opførtes Passions-Musique i Grændsehaugen. Billeter til 2 Mk.

---

[1]) N. Intell. Sedler 1773 No. 42.
[2]) Ibid. 1774 No. 15 og 23.
[3]) Ibid. 1774 No. 44 og 1775 No. 28.
[4]) Ibid. 1775 No. 47 og 1776 No. 2.

Stykket erholdtes hos Cantor Flintenberg paa den Latinske Skole.[1])

I Decbr. 1775 averterer Munch paa Justitscontoret „Skuespil for den Danske Skueplads."[2])

1776—77.

Det eneste Spor til mulig dramatisk Virksomhed i Christiania i denne Saison er Krigscommissair Bukiers Avertissement om Høsten 1776, at man hos ham kan erholde Skuespil for den Danske Skueplads, nye originale Skuespil samt Arier af Danske Syngespil for Claver og Sang. I Mai 1777 averterer Diurendahl en Del Tydske Skuespil.[3])

I 1777 sees Organist Krøyer at have givet Concerter, saaledes 14 Februar i Grændsehaugen; Billeten kostede 1 Mk. Ligeledes holdtes der Concert 26 Februar til samme Pris. 5 Marts opførte han Passionsmusik i Grændsehaugen; Billeter til $^1/_2$ Rigsdaler erholdtes hos ham selv.[4])

1777—78.

I denne Vinter havde Christiania Publicum ofte Anledning til at høre Musik, tildels udført af en berømt fremmed Artist. Allerede Thorsdag 9 Octbr. 1777 Kl. 5 opførtes i Grændsehaugen „med Hr. Colletts Tilladelse" en stor Vocal- og Instrumental-Concert, hvorved den nylig til Byen ankomne Svenske Kapelmester de la Hay lod sig høre „med Solos paa Violin". Billeten

---

[1]) N. Intell. Sedler 1776 No. 11.
[2]) Ibid. 1775 No. 50. Munch er vistnok Overhofretsadvocat Edvard Munch.
[3]) Ibid. 1776 No. 40, 1777 No. 21.
[4]) Ibid. 1777 No. 7—9.

kostede 1 Rdlr. Onsdag 22 Octbr. var der atter Concert i Grændsehaugen, hvor de la Hay optraadte „for sidste Gang". Billeten kostede da 2 Mk. 16 Sk. La Hay, der var fra Amsterdam og døde i Sverige 1794, var Concertmester hos Enkedronning Lovisa Ulrika, og Concerter vides at være givne af ham i Stockholm i 1772 og 1776, ligesom han selv er rosende omtalt af Bellman i Fredmans 37te Epistel.[1]) — 31 Decbr. 1777 skulde den sædvanlige Concert været afholdt, men denne blev opsat til Onsdag 7 Januar 1778, „da Stadsmusikant Høeg og Folk ikke kan bivaane den formedelst Opvartning paa Gaderne Nytaarsaften."[2]) Fru Dunker[3]) fortæller om denne Musikopvartning, som hun henfører til Juleaften, at Stadsmusikanten med sine Folk kom ind i Gaarden og og musicerede, hvorfor de fik Penge. Dette gjælder Tiden omkring 1790, men „da Groth var bleven Stadsmusikant, fandt han dette under sin Værdighed, men da han vilde have Indtægten, fik han Skadesløsholdelse af Bykassen." — Onsdag 18 Februar 1778 Kl. 5 Eftermiddag holdtes den 9de Concert i Grændsehaugen, og de tre sidste Concerter i Saisonen fastsattes da til 4de og 18de Marts samt 1 April, men da imidlertid Capelmester de la Hay havde berammet Concert paa Frederikshald til 2 Marts og saaledes „ikke kan bivære Concerten d. 4de Marts", nødtes man efter hans Forlangende til at forandre Dagene for 10de, 11te og 12te Concert til Onsdagene 25 Februar, 11 Marts og 25 Marts Kl. 5.[4])

I November 1777 averterer Diurendahl Tragoedien „Kjøbenhavns Beleiring" og i Mai 1778 en Del Comoedier

---

[1]) F. A. Dahlgrens Anteckningar om Stockholms Theatrar S. 579 og 587. N. Intell. Sedl. 1777 No. 40—42.
[2]) N. Intell. Sedler 1777 No. 52.
[3]) Gamle Dage S. 217.
[4]) N. Intell. Sedler 1778 No. 6—8.

og Tragoedier, men til nogen Opførelse af Skuespil i denne Vinter er ellers intet Spor fundet.[1])

1778—79.

Om noget af de Skuespil, som Diurendahl averterer om Høsten 1778, ere blevne opførte i Christiania er ubekjendt.[2])

1779—80.

Atter i denne Saison opførtes der megen Musik i Christiania, idet nogle fremmede Kunstnere flere Gange optraadte her. Saaledes opførte Virtuosen Zaneboni, der allerede i Mai var optraadt paa Kjøbenhavns Theater, og i Septbr. 1779 og Januar 1780 gav Concerter paa det kongl. Theater i Stockholm, „efter Hr. Colletts givne Tilladelse at benytte Concertsalen i Grændsehaugen" en Concert Fredag 13 August 1779 Kl. 6 Eftermiddag og agtede der „især at fornøie Liebhaberne med sin Færdighed paa det virkelige Mandolin-Instrument." Billeter til 48 Sk. Stykket erholdtes i hans Logis hos Sr. Græbe i Toldbodgaden eller ved Indgangen. Ogsaa 20 August gav han Concert.[3])

Mandag 20 Septbr. 1779 Kl. 6 gav „Flauttraversisten" Hans Jacob Grundt „med Hr. Colletts Tilladelse" en Concert i Grændsehaugen; Billeter til 2 Mk. erholdtes i hans Logis hos Even Sangs Enke ved Siden af Bogtrykkeriet eller ved Indgangen.[4])

I 1780 ankom atter de la Hay til Christiania og opførte Onsdag 5 April Kl. $5^1/_2$ i Grændsehaugen „en

---

[1]) N. Intell. Sedler 1777 No. No. 47 og 1778 No. 20.
[2]) Ibid. 1778 No. 35 og 45.
[3]) Ibid. 1779 No. 32 og 33; Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 132; F. A. Dahlgrens Anteckn. S. 588.
[4]) N. Intell. Sedl. 1779 No. 37.

brillant Vocal- og Instrumental-Concert efter høi Tilladelse til det respective Publicums Fornøielse" med „mange nye udvalgte Solos og adskillige Forandringer", som udføres paa Violin. Billeter til 2 Mk. 20 Sk. Stykket vare kun at erholde i hans Logis hos Sr. Simonsen men ei ved Indgangen, hvor heller ikke Penge modtoges. Kort efter maa han have givet endnu en Concert, som sees af følgende charakteristiske Avertissement:

„Da jeg for kort Tid siden havde den Ære at opføre tvende Concerter i Grændsehaugen, hvilke den respective Forsamling af Tilhørere beærede med overmaade Bifald, aflægger derfor megen Tak og føler sammes Værdi saa levende, at jeg har besluttet paa mange fornemme Personers Anmodning med vedkommendes Tilladelse forinden min Afreise at opføre for allersidste Gang en Afskedsconcert næstkommende Onsdag den 19de April, hvorudi jeg foruden en Del prægtige Solos blandet med Flageolet-Stemmer etc. vil lade høre, hvor høit Konsten paa en Violin af 4 Strenger kan bringes, nemlig med ordinair Blyantspen at udføre noget saa extraordinair, som til denne Time ikke er hørt af nogen Violinist i Europa, og som jeg selv ikke er istand til at kunne exequere med min Violinbue. Liebhaberne af Musiquen, haaber jeg, vil denne Gang ligesom før blive vel fornøiede. Dette er den allersidste Gang, at jeg agter at have den Ære at fornøie Publicum her i Christiania med min Violin. De, som attraar at høre bemeldte Concert, ville behage at lade afhente Entree-Billets dertil hos mig selv i mit Logis hos Sr. Simonsen af 1 Rdlr. for en Herre med en Dame, men 2 Mk. 20 Sk. for en enkelt Person. Concerten begynder Kl. halv 6 slet.

De la Hay.

Christiania 12 April 1780.

P. S. Ved Indgangen til Concerten vorder ingen Billets udgivne eller Penge modtagne".

I Begyndelsen af Mai bekjendtgjør han imidlertid fra Kongsberg, at han efter adskillige Personers Anmodning agter igjen at reise til Christiania for at opføre tvende Concerter i Grændsehaugen før sin Afreise fra Norge, den første Onsdag 10 Mai og den anden 17 Mai „for allersidste Gang". Billeterne afhentes hos ham selv og „betales efter enhvers egen Generositet." Ved Indgangen til Concerten, der begynder Kl. $5^1/_2$, erholdes ikke Billeter. — Det er formodentlig Familierne Collett og Anker, der talte flere virkelige Kunstkjendere, som atter have formaaet de la Hay til at lade sig høre i Christiania, og snarest kunde man vel gjette paa Bernt Anker som Forfatter til de Vers, hvormed Virtuosen 9 Mai — altsaa Dagen før den første af disse to Concerter — hilses i „Intelligents-Sedlerne", hvis ikke Bogstavet M i det sidste Ord skal betegne vedkommendes Navn. Digtet lyder saaledes:

Din Haand, La Hay, har fyldt mit Øre
Med alt, hvad ædelt Konsten har.
Den, som din Violin fik høre
Og ei henryktes, — — — sjælløs var.
Thi hvad hin Orpheus begjærte,
Var kun at trylle Skovens Chor,
Men Dig Apollo vistnok lærte
At trylle Folk — som mere stor.
Saa længe derfor at et Echo blir at finde,
Blandt Norske Klipper blir Dit
Minde.

Den ovennævnte H. J. Grundt averterer, at han med gunstig Tilladelse forinden sin Afreise fra Christiania Onsdag 17 Mai agter at opføre en Concert under Hr. de la Hays Direction, hvor han skal udføre nogle nye Solos og Qvartets paa Flaute. Billeter erholdes i hans Logis hos Even Sangs Enke ved Siden af Bogtrykkeriet Dagen før Concerten, men ei ved Indgangen.

I Decbr. s. A. beretter Intelligents-Sedlerne fra Kjøbenhavn, at den berømte Virtuos Hr. de la Hay Løverdag

Aften 2 Decbr. „har havt den Naade at lade sig høre paa Violin for det ganske høikongelige Herskab, hvor han ikke alene har opnaaet Deres Majestæters allerhøieste Bifald men er endog bleven benaadet med en Present. Man haaber og, at bemeldte Virtuos vil lade sig høre for Publicum.“[1])

14 Juni 1780 udgik et ret mærkeligt Rescript til Stiftsbefalingsmændene i Danmark og Norge, angaaende at Stadsmusikanterne i Kjøbstæderne skulle tages fra det kongelige Capel. Som Grund herfor anføres det, at den Musik, som man overalt i Kjøbstæderne har, er maadelig og paa de fleste Steder besynderlig slet, og da Kongen gjerne saa, at endog heri en bedre Smag kunde udbrede sig, ligesom Kunst-Academiet allerede ser en Forbedring at udbrede sig til Provinserne: saa har Kongen til dette Øiemed intet bedre Middel fundet, end at gjøre sit eget Capel som til en Skole, hvorfra kunde udgaa saadanne, som, efter at være lærte og øvede i den nye og bedste Musik, kunde forplantes om i Provinserne. Til den Ende skal Magistraten i de Kjøbstæder, hvor Stads-Musikanter ere, være forbunden til, naar Vacance bliver, strax at indmelde det til Overhofmarskalken og tillige hosføie saa rigtig en Beretning som muligt om Tjenestens Indkomster; hvorpaa Overhofmarskalken har at foreslaa Magistraten to eller tre af Capellet, hvoriblandt den kan vælge, paa det den kan beholde saa meget af dens gamle Rettighed, som der er tjenligt; den Person, som Magistraten da vælger, beskikkes paa den sædvanlige Maade og forføier sig til sin Post. Men skulde den ledige Tjeneste enten være saa slet, at ingen af Capellet kunde modtage den, eller og Kongen ingen deraf vil undvære, da faar Magistraten som hidtil selv at udsøge den, de kunde faa.[2])

---

[1]) N. Intell. Sedler 1780 No. 13, 15, 18, 19 og 51.

[2]) Wessel-Bergs Rescr.-Saml.

Om Skuespilopførelser vides intet i denne Saison; i Juni 1780 averterer Diurendahl 6 af Molières Comoedier paa Fransk.[1])

1780—81.

Siden det Nürenbachske Selskab i 1771 sluttede sine Forestillinger, vides ikke med Sikkerhed Skuespil at være opførte i Christiania, skjønt man maaske, hvis det forholder sig rigtigt med Iver Anchers Optræden, snarest skulde henføre den til Vinteren 1771—72 (han døde i Marts 1772). Men da ingen bestemt Rolle angives, som han skal have spillet, og da Henriette Mathiesen, som samtidig omtales som optrædende, først er født 1762 og i 1777 vides at have været i Kjøbenhavn i Madame le Grands Institut, synes Beretningen noget tvivlsom. Men i Aaret 1780 om Høsten oprettedes endelig et fast dramatisk Selskab i Christiania. Fem Mænd, nemlig Bernt Anker, Justitsraad og Zahlkasserer Jacob Juel, James Collett, By- og Raadstueskriver Peter Arbin og den som Digter senere bekjendte Assessor Envold Falsen, der senere bleve Directeurer, udstedte en Indbydelse til Selskabets Stiftelse, der undertegnedes af alle, til hvem den sendtes, selv af Hs. Excell. Stiftamtmand Levetzau og Frue, uagtet man herved paatog sig en Forpligtelse til at spille den Rolle, Directionen maatte bestemme. Den første Forestilling gaves Tirsdag 24 Octbr. i Grændsehaven og bestod af en Prolog af Falsen, Humes (o: Voltaires) Skuespil „Kaffehuset eller Skotlænderinden" i 5 Acter og Efterstykket „De trende Friere" i 1 Act af la Motte og Boindin, af hvilke det første allerede i 1763 og det andet i 1769 vare opførte i Kjøbenhavn og senere ofte spillede. Rollebesætningen i Skotlænderinden var følgende: Lindane Jfr. Henriette Mathiesen; Lord Murray Peder Anker;

[1]) N. Intell. Sedler 1780 No. 24.

Lord Montrose Bernt Anker; Polly Martine Elieson; Frélon E. Falsen; Friport John Collett; Fabricius Peter Collett; Andreas Lieutenant J. D. F. Petersen; Lady Alton Karen Elieson; 3 Caffégjæster Lieutenanterne Møller, Harboe og Nielsen.[1]) · Stykket er formodentlig spillet i den ved Kjøbenhavns Theater brugte Oversættelse af A. C. Theilmann, uagtet der ogsaa fandtes en, rigtignok utrykt, Norsk Oversættelse af den ovennævnte Fru Ditlevine Feddersen, født Collett, der 1796 selv omtaler den som et Ungdomsarbeide. Ogsaa det andet Stykke var besat med en Del af de samme Personer, der spillede i det første. — Directionen samledes hveranden Mandag, den ene Uge holdtes Bal, den anden Comoedie. „Selskabet er artigt", siger Bernt Anker, „Tilløbet for at blive Interessentere utroligt, General Sehested, Frue, Fru Juel, Kammerherre Wackenitz og Frue etc., alle for at se, have indgaaet den desperate Forpligt at ville spille den Rolle, Directionen fastsætter; hvad om Wackenitz, som stammer Tydsk, skulde være Petitmaitre og Fru Juel blive Primadonna?"[2]) Formodentlig ved dette Selskabs Stiftelse — eller muligens allerede før — lod James Collett „Geværthuset" i sin Have (Grændsehaven), der dengang laa udenfor Byen, indrette til Skueplads i den Form, som vedligeholdtes til dette Aarhundredes Begyndelse. Theatret var dog kun lidet; over Scenen stod i Transparent den Indskrift:

Du, som sidder der og ler,
Er det ei dig selv, du ser?

hvoraf kunde sluttes, at man oprindelig kun havde tænkt

[1]) De tre i dette Stykke optrædende Damer bleve ikke længe efter gifte med tre af de spillende Herrer: Henriette Mathiesen med Envold Falsen, Søstrene Martine og Karen Elieson med Brødrene John og Peter Collett.

[2]) Breve af 21 Octbr. 1780 fra Bernt Anker og hans Frue, Matthia f. Collett, til Fætteren, Etatsraad Carsten Anker i Kjøbenhavn, tilhørende Rigsarchivar M. Birkeland.

at opføre Comoedier, men dette blev i alle Fald snart anderledes, maaske især ved den Indflydelse, som Bernt Anker og Envold Falsen, Byens første Skjønaander, selvfølgelig maatte udøve. Saaledes spilledes „Beverley“ (af Saurin efter Moores „The gamester“, oversat af L. Reerslev), „den første borgerlige Tragoedie, der nogensinde var skreven“ (første Gang opført i 1770 i Kjøbenhavn), og flere af Voltaires Tragoedier som Zaïre,[1]) hvori Bernt Anker spillede Orosmane, Alzire og Mahomet ou le fanatisme, hvor Peder Anker var Zeïde og Henriette Mathiesen Palmire; endvidere Beaumarchais's „Eugenie“ (oversat af T. C. Bruun, siden 1775 ofte spillet i Kjøbenhavn), hvori Titelrollen ligeledes udførtes af Henriette Mathiesen; Bernt Anker synes at have spillet Baron Hartley. — Af Indbyderne og Skuespillerne i det først opførte Stykke („Skotlænderinden“) havde nok omtrent alle besøgt og seet Skuespil i Kjøbenhavn, og flere, som Brødrene Anker samt James Collett og hans to Sønner Peter og John, ogsaa gjort betydelige Udenlandsreiser og i England, Frankrig og Tydskland med virkelig Frugt seet Skuespil og hørt Concerter; endnu bevarede Dagbøger vise dette nærmere for Brødrene Colletts Vedkommende. Et Vidnesbyrd (af Agent Hans Holck) om James Colletts musikalske Dygtighed er anført ovenfor (S. 73), og Peter Collett vides at have været en duelig Violoncelspiller. Flere Familier, heder det, saasom Tullins, Colletts, Eliesons, Monsens, Mathiesens spillede med, med mere eller mindre Bifald. „Karen Elieson, som blev gift med Peter Collett, rostes særdeles for hendes Soubretteroller — og i hendes ældre Dage som stolte adelige Damer og tillige som Ifflands Mødre.

---

[1]) I Loddes Oversættelse ofte opført i Kjøbenhavn mellem 1757 og 1784. Idetmindste enkelte af Voltaires Tragoedier (f. Ex. Mahomet og Semiramis) ere eftertrykte paa Fransk i Kjøbenhavn.

Disse Familier spillede for deres egen Fornøielse, de besørgede selv Omkostningerne og uddelte Billeter til deres Venner og til reisende. Naar der kom fremmede Skuespillertrouper til Byen, blev dem anvist Raadhussalen til deres Forestillinger, eller og man lod dem opslaa en Fjelebod paa en Plads ved Glasmagazinet. Den, som vilde tage Betaling for sit Spil, blev Theatret i Grændsehaven ikke overladt, men godvillig laante Collett Theatret og Garderoben til dem, som vilde benytte det til Morskab for sig selv og sine Venner." — „Siden jeg har fortalt," fortsætter Fru Dunker, „om den Ros, disse Familier nød for deres Theaterspil, saa maa jeg dog tilstaa, at de ikke alle fortjente Navn af Kunstnere. Man fortæller saaledes om en Frøken Cold,[1]) som lærte sine Roller saa nøiagtig, at, naar hun gik ud af Scenen, glemte hun ikke at sige: Hun gaar ud."[2]) En Del af det ovenfor anførte tilhører selvfølgelig ikke just Vinteren 1780—81 men sandsynligvis et af Aarene mellem 1780 og 1790 (noget deraf maaske Tiden 1771—80), men da det ikke kan henføres til noget bestemt Aar, er det her medtaget ved Begyndelsen af den Tid, fra hvilken et fast dramatisk Selskab i Christiania daterer sin Begyndelse.

I Begyndelsen af Aaret 1781 kom en Mand til Christiania, der gjennem en Række af Aar kom til at spille en vis Rolle i Byens dramatiske og musikalske Liv, nemlig „den fra Sverige nylig hidkomne kongelige Hofmusicus Zaar", der „med høi vedbørlig Tilladelse" Fredag 19 Januar Kl. 5½ Eftermiddag hos Kjøbmand Fabritius opførte „en fuldstemmig Vocal- og Instrumentalconcert", hvorved han „ei alene lader sig høre med Solo

[1]) Maaske Anne Elisabeth Cold (f. 1749 † 1803), 1772 gift med den senere Statsminister Peder Anker til Bogstad.

[2]) Fru Dunker, Gamle Dage, S. 53 og hendes utrykte Skrift om Theatret; Wilses Reiseiagttagelser I. S. 155.

paa Violin, men endog synger flere udvalgte Arier af berømte Mesteres Compositioner, forsikrende paa alle Maader at fornøie de respective Tilhørere." Billeter til 2 Mk. Stykket erholdtes i hans Logis hos Kandestøber Lund og ved Indgangen. 25 Januar gav han ligeledes Concert. Johan Gottfried Zaar (f. 15 Mai 1754 † 30 Juli 1818) var Skuespiller og Sanger ved Operaen i Stockholm 1773—80. Han var tillige en udmærket Violinspiller, og efter at han næsten uafbrudt i 16 Aar havde opholdt sig udenfor Sverige (1780—96) — i hvilken Tid ogsaa hans Ophold i Christiania falder — og vundet meget Bifald som Virtuos paa Violin og Cithar, blev han derfor ansat som Altviolinist ved Hofcapellet i Stockholm 1 Octbr. 1811—1 Octbr. 1815.[1]) — Thorsdag 1 Februar 1781 Kl. 5½ gav H. J. Grundt „med gunstig Tilladelse" Concert paa Raadstuesalen, hvor han skulde „exeqvere Solos, Concerts og Qvartets paa Flaute samt anden complet Musiqve." Han venter, „at enhver af de respective Tilhørere vil finde sig fornøiet." Billeter til 48 Sk. faaes i hans Logis hos Sr. Ole Redder (mellem Kjøbmand Jacob Borg og Kjøbmand Riis) samt ved Indgangen.[2])

1781—82.

Til denne Saison kan ikke nogen bestemt Skuespil-Opførelse henføres, hvis ikke muligens Boghandler Diurendahls Avertissementer af nogle af Holbergs Comoedier i Begyndelsen af 1782 og af andre Skuespil og Syngespil om Sommeren s. A. have Hensyn til Opførelsen af nogle af dem.[3])

---

[1]) N. Intell. Sedler 1781 No. 3 og 4; F. A. Dahlgrens Anteckningar, S. 433 og 541.
[2]) N. Intell. Sedler 1781 No. 5.
[3]) Ibid. 1782 No. 5 og 30—31.

Af Musik-Opførelser kjendes en Concert, som O. J. Grundt gav paa Raadstuesalen Tirsdag 23 Octbr. 1781 Kl. $5^1/_2$, hvorved han „har den Ære at opvarte de respective Tilhørere med 2de Soloer paa Violin." Billeter til 48 Sk. Stykket erholdtes i hans Logis hos Musikant Høeg og ved Indgangen.[1]) — I December s. A. lod en mere bekjendt Størrelse sig høre i Christiania nemlig Madame Nicolosi, „Sangerinde hos hendes Majestæt Keiserinden af Rusland, en Lærling af den berømt Madame Gabrielli." I August s. A. havde hun givet Concerter paa Kjøbenhavns Theater, og Mandag 3 Decbr. 1781 Kl. $5^1/_2$ opførte hun „med høi Tilladelse en Vocal- og Instrumentalconcert i Grændsehaugen, som Hr. Collett har laant hende. Hun agter at synge en obligat Arie med Violiner, en Rondo af den bekjendte Opera Orpheo (af Gluck), en obligat Arie med en Viol d'amour og en obligat Arie med Harpen." Billeter til 1 Rdlr. faaes i hendes Logis hos Græbe og ved Indgangen. Sandsynligvis har hun givet flere Concerter inden hun „for sidste Gang" Mandag 17 Decbr. „lader sig høre med de udsøgte og af Musikelskerne mest approberede Arier;" Tid, Sted og Betingelser som ved den første Concert. 21 Decbr. sang hun 4 à 5 af sine bedste Arier i Grændsehaugen til Indtægt for Waisenhuset. Hendes Mand var om Vinteren 1780—81 Anfører for et Italiensk Operaselskab, der da gav Forestillinger i Stockholm, hvorhen det var kommet fra Petersburg. Mad. Nicolosi kaldes da „keiserlig Russisk Sangerinde, bekjendt under Navn af Signora Cesarini".[2]) — Thorsdag 21 Marts 1782 Kl. 6 gave Hr. og Madame Müller „med høi Øvrigheds Tilladelse og efter Anmodning af en Del Musique-Elskere" i Grændsehaven, „som Hr. Collett har havt den Godhed

[1]) N. Intell. Sedler 1781 No. 42.
[2]) Ibid. 1781 No. 48, 50—51. Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 237. Dahlgrens Anteckn. S. 572.

at laane dem fremdeles," en Concert spirituel, hvorved Mad. Müller sang to Arier og Hr. Müller lod høre nogle nye Solos. Billeter à 1 Rdlr. erholdtes i deres Logis i Hr. David Bredes Gaard og ved Indgangen. Fredag 12 April Kl. $6^1/_2$ gave de atter til samme høie Pris i Hr. Colletts Grændsesal en Concert, bestaaende af Solos paa Violin og Arier, ligesom de ogsaa agtede at opføre en til Fordel for Waisenhuset før sin Afreise til England. Dette Ægtepar er vel bekjendt; han er den berømte Tydske Violinist Christian Friedrich Müller (f. i Brandenburg 28 Decbr. 1752 † i Stockholm 21 Decbr. 1827), der om Høsten 1779 havde optraadt i Kjøbenhavn og der forelsket sig i den noksom bekjendte udmærkede Sangerinde og Skuespillerinde Fru Caroline Fredrikke Walter, fød Halle (f. 5 Februar 1755 † ved Stockholm 17 Novbr. 1826), men som derpaa ved General Eickstedts Intriger blev udvist af Danmark, hvorpaa Fru Walter i Slutningen af April 1780 fulgte efter ham til Sverige, hvor de bleve viede i Götheborg og derpaa begge fik en fordelagtig Ansættelse ved Operaen i Stockholm. I Begyndelsen af 1782 forlod de hemmelig Stockholm paa Grund af økonomiske Vanskeligheder og gave derpaa et Aarstid Concerter i fremmede Lande, indtil de i Begyndelsen af 1783, efter at have erholdt Gustav III.s Tilgivelse og sluttet ny Contract, vendte tilbage til Stockholm. Paa Hjemreisen fra England i 1783 var det, at det ved Eickstedts Foranstaltninger forbødes hende at komme ind i Kjøbenhavn, men herfor fik hun Erstatning ved den Hyldest, hendes talrige Beundrere viste hende paa Skydebanen under det hende bevilgede, sex Timer lange Ophold.[1]) Allerede af det første Avertissement om Concerten 21 Marts kan det vistnok sikkert sluttes, at de i

[1]) N. Intell. Sedler 1782 No. 12 og 15. Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 132, 181—97. Dahlgrens Anteckn. S. 436—37, 529 og 532.

det mindste havde givet en Concert forud, og man finder ogsaa, at Mad. Müller endnu tidligere, nemlig 26 Februar, i Christiania har „opført" en Sørgecantate i Anledning af den Norske Digter Johan Vibes tidligere i samme Maaned i Kjøbenhavn indtrufne Dødsfald. Et Exemplar af den trykte Text findes i det Norske Universtetsbibliothek (4 S. in 4to) og bestaar af Recitativ, Arioso, Recitativ og Aria. Af det andet Recitativs Text, hvori Vibe kaldes „vor Anacreon" med Henspillen paa hans (utrykte) Oversættelse af denne Digter, hidsættes følgende:

Og Midnats Taushed blev i Norden, da Stemmen (ɔ: Obaddons)
lød til Vibe — døe — (o. s. v.)
Han for hvis Sang de tunge Sorger flyede
som Glæden bød i Nord at boe —
hyl Evan hyl — død er din raske Sanger —
græd Freya for din kjælne Ven —
dit slukte Altar han med Viddets Fakkel tændte
og Norge blev Arcadien (o. s. v.)
Sørg Norske Brødre da — højtiider Vibes Minde
og helliger hans Støv —
men — til det stolte Fjeld i dybe Grundvold synker
hans Ære staae i Nord!!!

I Arien heder det blandt andet:

Lad et Hav af Taarer rinde
Norge, vid din Yndlings Grav (o. s. v.)
Norges Ziir — vor Ven — du døde —
og al Fryd er død med dig —

Situationen faar en særegen Belysning, hvis der virkelig skulde være nogen Sandhed i et i Kjøbenhavn almindelig troet Rygte om et Forhold, der tidligere skal have fundet Sted mellem Caroline Walter og Johan Vibe.

22 April 1782 opførte Cantor Isaak Andreas Flintenberg paa Christiania Cathedralskole en af ham selv forfattet Cantate ved Orationerne, da Biskop C. Schmidt indsatte Mag. og Conrector Søren Serup Monrad til Rector og Mag. Rosted til Conrector sammesteds. Den bestaar af følgende Afdelinger: Accompagnement, Terzet,

Accompagnement og Chor. I det første „Accompagnement" findes dette mere velmente end poetiske Udbrud:

— — — — — — — —
Naturen taaler intet Sprang,
og Visdoms Sti vil gradvis trædes;
ved dette Rector-Valg vi glædes.
O! store Formaal for min Sang:
saa vigtig Post med værdig Mand beklædes![1])

1782—83.

I denne Saison kjendes ingen Opførelser af Skuespil eller Concerter i Christiania, men det kan neppe betvivles, at det nys stiftede dramatiske Selskab har fortsat sine Øvelser uagtet det Tab, som det denne Vinter led ved to af dets ivrigste og dygtigste Medlemmers Bortreise fra Christiania, idet John Collett fra 1 Januar 1783 etablerede sig i London (Firma Collett & Gram) og i Februar s. A. ægtede sin Cousine Martine C. S. Elieson, der altsaa fulgte ham derhen. Den ældre Broder Peter Collett, der ved samme Tid ægtede Martine Eliesons Søster Karen, bosatte sig derimod i Christiania, i hvis dramatiske Selskab de vedbleve at spille en fremragende Rolle. John Colletts Ophold i England var foreløbig bestemt til 15 Aar, men kom paa Grund af Broderens Død kun til at vare omtrent 10 Aar.[2])

1783—84.

Onsdag 12 Novbr. 1783 Kl. 5 blev „med Hr. Colletts Tilladelse" i Grændsehaven opført en Concert. Billeter à 2 Mk. erholdtes hos Rødder (altsaa formodentlig

---

[1]) Et trykt Exemplar (in 4to) findes i Chra. Kathedralskoles Bibliothek.

[2]) Se A. Collett, Familien Collett, S. 57—70.

Concertgiveren), boende i Lieutenant Børresens Gaard i Vaterland og ved Indgangen.[1]) — Tirsdag 18 Mai 1784 Kl. 5 Efterm. opførte Signora og Signore Esio samt Signore Carenzo „med høi Øvrigheds Tilladelse" en musicalsk Operette i Hr. Colletts Grændsehaves Sal, „som han gunstigst har laant dem;" de vilde endvidere „lade sig høre paa Mandolin" og love, at „Musiquèn skal blive af de mest berømte Mestere. De formode, at et gunstigt Publicum værdiger dem sit Bifald, som de have opnaaet allevegne i Europa." Billeter à 64 Sk. erholdtes i deres Logis hos Madame Græbe eller ved Indgangen. — Thorsdag 10 Juni Kl. 5 gave de sammesteds „en Concert tilligemed musicalsk Operette med mange Variationer af vocal og instrumental Musiqve. Billeter à 2 Ort 16 Sk. i deres Logis hos Hr. Generalkrigscommissair Holters Kok Sr. Veimann og ved Indgangen. — Allerede i Decbr. 1781 optraadte disse Kunstnere i Stockholm og i Februar 1785 gave de Concert paa Theatret i Kjøbenhavn.[2])

1784—85.

I August 1784 sees F. Thoms et Par Gange at have „opført en Illumination i sin iboende Gaardshauge i Fjerdingen." Billeten for en Herre med Dame kostede 2 Rigsort. Om der ved disse Leiligheder opførtes Musik erfares ikke.[3])

I September bekjendtgjøres i Intelligents-Sedlerne (No. 36): „For at tilfredsstille adskillige Musiqve-Elskeres Ønsker har man formaaet den berømte Harpespiller Kirchhoff før hans Afreise til London at lade

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1783 No. 45.

[2]) N. Intell. Sedler 1784 No. 23; et bevaret „Avertissement" (Placat) i Rigsarchivet; Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 296; Dahlgrens Anteckn. S. 579 og 588.

[3]) N. Intell. Sedl. 1784 No. 32.

sig offentlig høre næstkommende Tirsdag den 14de Septbr. i Hr. Colletts Sal i Grændsen." Concerten begyndte Kl. 6 Efterm., og Billeter til den høie Pris 1 Rdlr. erholdtes hos Kunstneren selv i Hr. Juritz's Gaard og ved Indgangen. Kirchhoff (f. i Sachsen 1722 † 1799) havde — i alle Fald tidligere — været ansat i det kongelige Capel i Kjøbenhavn[1]) og kaldtes, da han i Decbr. 1780 gav Concert i Stockholm, Kammermusicus hos Kongen af Danmark. Han var anseet for sin Tids største Virtuos paa Harpe, som „han til alles Forundring spiller paa en Maade, som paa det angenemeste rører og indtager;"[2]) de nævnte Musik-Elskere ere selvfølgelig Colletterne og det øvrige Svogerskab af Skjønaander.

22 Septbr. 1784 averterer den ovennævnte Musicus Johan Gotfried Zahr (saaledes skriver han nu sit Navn) „de af Byens høie og respective Familier, som ønske at lade sine Børn informere i Sang og Musiqve", at han førstkommende Mandag 26 Septbr. agter at begynde sine Leçons. „Enhver har at befale, enten jeg maa komme til Dem i deres Hus, eller Nogen skulle behage at gaa til mig i mit Logis hos Sadelmager Scheffer i Byen." — „Iligemaade averteres de Herrer Musiqve-Liebhabere, som ere saa artige at assistere ved den subscriberede Vinter-Concert, at de hos mig, om de behager, kan, hvad Dag i Ugen som de vil komme overens at fastsætte, kaare nogen Time til Repetition." De ugentlige Concerter om Vinteren ere følgelig ved denne Tid (og maaske allerede før) fra Stadsmusikantens Ledelse gaaede over i en anden fremmed Dirigents Hænder; et privat musicalsk Selskab synes allerede længe at have bestaaet. Fra Zahr hidrører derfor ogsaa utvivlsomt en noget senere Underretning „saavel for de Herrer, som allerede have subscriberet Concertplanen,

[1]) Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 42.
[2]) Dahlgrens Anteckn. S. 588.

som de, der endnu kunde finde Behag i at entrere", om at den ugentlige Concert paa Raadhussalen tager sin Begyndelse Onsdag 20 Octbr. 1784 præcise Kl. 5 Eftermiddag. Under den nye Ledelse synes der efter Sædvane at være kommet mere Liv i Selskabet, og i Slutningen af November anmoder Directionen dem, der maatte være i Besiddelse af nogle af de i afgangne Justitsraad Bartholins Tid af det musicalske Selskabs Magazin udlaante „Opera og enkelte Stemmer", om at tilbagelevere samme. Som sædvanlig ophørte Concerten fra 16 Decbr. 1784 til 5 Januar 1785, vistnok tildels foranlediget ved Juleforlystelserne paa James Colletts Eiendom Fladeby i Enebak, hvorom mere nedenfor. — Passions-Concerterne begyndte dette Aar den 23de Februar og vedvarede hver Onsdag til den sidste Uge i Fasten. Ogsaa disse Concerter gaves af det musicalske Selskab vistnok med Bistand af Cantor I. A. Flintenberg ved Latinskolen. I alle Fald opførte Selskabet 16 Marts 1785 en Passions-Cantate med Text af ham, bestaaende af følgende Dele: Choral, Accompagnement, Aria, Choral, Aria, Chor, Choral, Recitativ, Aria, Recitativ (udført af 2 Stemmer), Duetto, Choral, Chor, Recitativ, Aria, Choral, Recitativ, Duetto, Recitativ, Accompagnement og Qvartetto.[1])

I Løbet af denne Saison averteres oftere Musicalier og Skuespil hos Hans Trane, Diurendahl og Regimentsqvartermester Windfeld; at idetmindste noget af Musiken (Gretry, Benda, André, Naumann) har været udført ved Concerterne kan vel ansees for givet; om det samme tør sluttes om Skuespillene (hvoriblandt Holbergs Comoedier, Lessings Minna af Barnhelm og Ewalds Harlequin Patriot) er vistnok mere usikkert.[2])

[1]) N. Intell. Sedler 1784 No. 38, 41, 48 og 50; 1785 No. 7. Et trykt Exemplar af Passions-Cantaten (in 8vo) findes i Chra. Kathedralskoles Bibliothek.

[2]) N. Intell. Sedler 1784 No. 46 og 48; 1785 No. 21, 24, 32 og 36.

1785—86.

Fru Dunker henfører i sit utrykte Skrift om Theatret den første Opførelse af Bernt Ankers Tragoedie „Major André“ til Aaret 1785, men da ingen nærmere Oplysning derom haves, vil den først blive omtalt ved Opførelsen i 1788, hvorom flere sikre Efterretninger foreligge.

Det musicalske Selskabs ugentlige Concert tog sin Begyndelse Onsdag 19 Octbr. 1785. „Interessenterne“ anmodes om altid at medtage sine Entre-Billeter til Forevisning ved Indgangen, da „ingen uvedkommende indlades uden Billet.“ Nye Medlemmer have at henvende sig „til Hr. Lasson paa Dhrr. Colletts Contoir, hvor Subscriptionslisten er beroende, og hvor Billeterne bekommes imod det halve Indskud.“ Dette er første Gang den senere saakaldte Administrator Nils Lasson (paa Grini i vestre Aker) nævnes i Forbindelse med Hovedstadens Kunstpræstationer; nedenfor vil hans Navn oftere forekomme. Concerten ophørte som sædvanlig fra 21 Decbr. 1785 for igjen at begynde første Onsdag efter Nytaar (ɔ: 4 Januar) 1786. I Marts 1786 bekjendtgjøres det, at Selskabets Concerter for Eftertiden i Fasten ikke skulde begynde før Kl. 6 om Aftenen.[1])

„Virtuosen“ Hr. Simson averterer, at han giver en Concert Fredag 3 Marts 1786, da den, han holdt i Tirsdags (28 Februar), vandt Bifald. Han vil udføre Solos og andre Sager baade af sin egen og andre berømte Mesteres Composition. Billeter à 2 Mk. 16 Sk. faaes i hans Logis hos Sadelmager Scheffer og ved Indgangen.[2])

1786—87.

Den Italienske Sanger Charles Barbarini „fra Hoffet i Neapel“ gav Fredag 30 Juni 1786 paa Raadhussalen

---

[1]) N. Intell. Sedler 1785 No. 41 og 50; 1786 No. 10.
[2]) N. Intell. Sedler 1786 No. 9.

en Concert, „hvor han lader sig høre med en Aria bravura af Sacchini og en Rondo af Sarty,[1]) og paa hans Forlangende spiller Hr. Zahr en Violin-Solo eller Concert.“ Billeten 1 Rdlr. — Fredag 14 Juli Kl. 7 Aften opførte han „med høi Øvrigheds Tilladelse“ sammesteds „en fuldstændig Vocal- og Instrumental-Concert, hvor han lod sig høre med en Rondo af Sarty og en Aria af Piccini. Billeter à 2 Mk. i hans Logis hos Madame Simensen og ved Indgangen.[2]) — Musicus Førster bekjendtgjør, at han „med høi Øvrigheds Tilladelse og i Følge lovet Assistence fra det musicalske Selskab“ Onsdag 25 April 1787 Kl. 6 Eftermiddag agter paa Raadhussalen at opføre sin sidste Concert før sin Afreise, hvorved han vil lade sig høre med „Solos paa Violoncello af berømte Autores og ellers vil søge at exeqvere andre Musicalia til enhvers Fornøielse.“ Billeter à 2 Ort i hans Logis i Vaterland lige over for Bordskriver Normann. — En Italiensk „Machinist“ Perretz gav om Vinteren 1787 Fyrverkerier, sidste Gang i Slutningen af Marts i Munkeklostergaard. Billeter à 2 Mk.[3])

Christiania Kunstverden led i denne Vinter et Tab, idet den ovennævnte Musiker Zahr blev „befordret til Götheborg“, hvorfor ogsaa hans Hustru Frederique Zahr de Pauly overlod sin Ret til at sy og sælge Fruentimmerstads til en anden. Efter et Aars Tids Forløb vendte de imidlertid tilbage til Christiania og ville da blive nærmere

[1]) Giuseppe Sarti (f. 1729 † 1802) var fra 1755 Capelmester i Kjøbenhavn, men maatte efter Struensees Fald forlade Danmark og var nu Capelmester i St. Petersburg, se Dahlgrens Anteckn. S. 669 og Overskous Haandbog for Yndere og Dyrkere af dansk dram. Lit. og Kunst S. 193.

[2]) N. Intell. Sedl. 1786 No. 26 og 28. — Castraten Carlo Barbarini havde 18 Marts 1786 givet Concert paa Kjøbenhavns Theater, se Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 311. Ifølge Dahlgrens Anteckningar etc. S. 579 skal han have givet Concert i Stockholm 16 Juni 1787 (o: 1786?).

[3]) N. Intell. Sedl. 1787 No. 11 og 16.

omtalte.[1]) — Af nye musicalske Kræfter nævnes Jens Sang (boende hos Even Sangs Enke); han tilbyder i Juni 1787 Information paa Violin og andre Instrumenter. — Allerede i Juli 1786 havde Henrich Christian Ibsen (logerende hos Sr. Weyman) tilbudt Information „i Claver og begge Slags Harper, Harphonet saavelsom Davidsharpe, Violin og Flaute travers, og, om forlanges, i Dansen", men da han, der i Kjøbenhavn havde „lært Organist-Konsten og fra sin Ungdom op lagt sig efter Musiquen, kun foreløbig ønskede Informationer men helst søgte „at hlive befordret som Organist ved en forefalden Vacance" eller hos et Herskab at „obtinere Condition som Informator i Musiquen", tør det være sandsynligt, at han kun kort har opholdt sig i Christiania.[2])

Ogsaa i denne Saison vare faste Concerter i Gang. I Octbr. 1786 bekjendtgjør L. C. Steen og James Collett, at „man ved Omsendelse af et Skrift har ladet indbyde til Deltagelse i forestaaende Vinters Concerter alle de af Byens høitagtede Indvaanere, som man har kundet erindre sig; men da man har let kundet forglemme nogle, og Budet vel og kan have været hos andre uden at finde dem hjemme", saa indbydes „enhver, som endnu ei har tegnet sig og dog maatte have Lyst at deltage i disse Fornøielser", at melde sig hos en af de to nævnte Herrer. Concerternes Begyndelse, „som man ønskede snart at kunne beramme", skal nærmere bekjendtgjøres. — Allerede den følgende Uge berammes Begyndelsen til Onsdag 25 Octbr. „ved sædvanlig Tid", „omendskjønt det Musicalske Selskabs gamle Interessentere ikke endnu alle have undertegnet dette Aars Plan til forestaaende Vinterconcert", men da de „ligesom en Del nye Musique-Elskere have lovet Selskabets Bud at ville tegne sig, naar Concertens Begyndelse blev kundgjort",

[1]) N. Intell. Sedl. 1787 No. 12.
[2]) N. Intell. Sedl. 1786 No. 27—29 og 1787 No. 25.

skrider man dog til Berammelsen „i Haab om, at disse og de flere anmelde sig og Antallet saaledes bliver tilstrækkeligt", uagtet „man vel derved er sat i en Slags Uvished for Udgifternes Bestridelse." „Planen er beroende hos Hr. Lasson paa Dhrr. Colletts Contoir, hvor Interessentskabs-Billeter kan bekommes." I Slutningen af Decbr. bekjendtgjøres, at der ingen Concert kan gives Onsdag 27 Decbr. „formedelst en Del af Musique-Elskernes Bortreise" — vistnok især til Fladeby. „Tillige averteres: at da Interessenternes Antal endnu er saa lidet, at man neppe ser sig istand til at give de sædvanlige Passionsconcerter, hvis det ikke forøges fra Nyaar af, saa kan Billeter endnu faaes for 3 Rd. Stykket inclusive for Passionsmusique, men for Passionsconcerterne alene 2 Rdlr." — I Februar 1787 bekjendtgjøres, at „man har faaet ny Passions-Musique af den berømte Haydn; den bliver opført af nye Sangere. Har nogen, som endnu ei er Interessent, Lyst at tage Del i disse virkelig smukke Passions-Concerter, kan Billets dertil mod 2 Rdl. Stykket faaes i Hr. James Colletts Hus hos Concertens Casserer Nils Lasson." I Mai 1787 anmoder den sidstnævnte „Dhrr. Interessentere i det Musicalske Selskab afvigte Vinter, som maatte vide sig endnu dertil skyldig enten det hele eller halve Indskud", om at have den Godhed at betale ham samme jo før jo heller, „da Pengene behøves til adskillige desformedelst endnu ubetalte Udgifter".[1])

Til Skuespil-Opførelser i denne Saison kjendes intet.

1787—88.

I August 1787 besøgtes Christiania af den kongl. Danske Kammersanger og Skuespiller Urberg, der „med

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1786 No. 41—42 og 51; 1787 No. 6—7 og 21.

vedbørlig Tilladelse" Mandag den 6 August Kl. 6 paa Raadhussalen gav en Vocal- og Instrumental-Concert. Efter Concerten lod han efter Anmodning en Luftmachine opstige, der nærmere beskrives. Billeter à 64 Sk. for begge Dele erholdtes i hans Logis hos Ole Leuthen og ved Indgangen. — Nordmanden Iver Hesselberg Urberg, der i Octbr. 1773, 29 Aar gammel, havde debuteret paa Kjøbenhavns Theater, efter tidligere at have været ansat ved Bergvæsenet i Warschau og Brandvæsenet i Königsberg, havde, uagtet han ikke manglede Begavelse, aldrig gjort Lykke som Skuespiller eller Sanger og havde ogsaa i Kjøbenhavn for at søge Bifortjeneste forevist en Luftballon. Han forblev paa denne Reise i Norge den halve Del af Theatersaisonen, hvilket foraarsagede hans Afskedigelse fra Theatret med en liden Pension, som han senere ombyttede med en Sum en Gang for alle, for hvilken han i Sverige kjøbte sig to Bjørne, som han selv oplærte i Dans og andre Kunster. Med disse gav han Forestillinger paa Markederne i det Mecklenburgske og tjente efter sin egen Beretning godt, men da han der etsteds paa sin Omvandring maatte overnatte i en Stald paa en Bondegaard, fandtes han om Morgenen dræbt og halvt opædt af Bjørnene, der om Natten havde brudt ud af sit Indelukke. Inden han endnu var bleven Bjørnetrækker, besøgte han for anden Gang Christiania i Januar 1789, hvorom mere nedenfor. Paa den Reise i 1787, hvorunder han ogsaa besøgte Norge, havde han forsøgt at erholde Tilladelse til Oprettelsen af et Provinstheater, hvorved han vel ogsaa har tænkt paa Norge, men Planen strandede aldeles paa Grund af hans Fordringsfuldhed ligeoverfor det kgl. Theater, som han vilde recrutere fra sit Personale. — Fredag 21 Septbr. 1787 Kl. 6 Aften opførtes „med høi Øvrigheds Tilladelse" paa Raadhussalen en fuldstændig Concert af „Hr. Augusty, Kammermusicus fra det kgl. Svenske Hof, der lod sig høre paa Violin med Concert og Solo." Billeter à 64 Sk.

i hans Logis hos Knapmager Hendrichsen og ved Indgangen.[1])

Dhrr. Steen, Collett og Arbin bekjendtgjøre 23 Octbr. 1787, „at Concerten for denne Vinter tager sin Begyndelse Onsdag 31 Octbr. Kl. $5^1/_2$ og holdes siden ugentlig hver Onsdag." Billeter à 6 Rdlr. erholdes hos Hr. Lasson, „som atter for dette Aar har paataget sig at være Selskabets Casserer." „For saavidt mulig at overholde den fornødne Orden, bliver ingen uvedkommende, som ei er forsynet med Billet, indladt, hvorfor de Herrer Interessentere anmodes at ville ufortrøden hver Gang anvise sin Billet ved Indgangen. De Fribillets, som paa en Interessents Forlangende tilsendes fremmede til Byen ankomne, afleveres ved Indgangen til Dørvogteren." Subscriptionsplanen beror hos Hr. Lasson til Paategning for dem, som enten det omgaaende Bud ei har truffet, eller som man mod Villie og Vidende har forglemt at indbyde. De samme tre Herrer bekjendtgjøre i Slutn. af Decbr. s. A., at formedelst adskillige af Musik-Liebhabernes Bortreise i forestaaende Fest, kan Concerten ikke blive fuldstændig, hvorfor man ser sig nødsaget at udsætte samme til Onsdag 9 Januar 1788. Onsdag 12 Marts 1788 var den sidste Gang „den almindelige Concert" opførtes i denne Vinter.[2]) — Johan Andreas Todsen averterede i August 1787 tilsalg „adskillige Arier af Danske Skuespil til Brug ved Concerter med helt Accompagnement udskreven i enkelte Stemmer." Samtidig averterede han nogle faa Exemplarer af „Clermont eller Spilleren af Nødvendighed", original Comoedie i 2 Acter

[1]) N. Intell. Sedler 1787 No. 31 og 38. Overskou, D. danske Skuepl. III., især S. 43, 47 f. 413—15. — F. B. Augusti var 1773—87 Violinist ved Hofcapellet i Stockholm (Dahlgrens Anteckn. S. 530). Han maa idetmindste for en Tid have taget Ophold i Christiania og der givet Undervisning i Musik, som det nedenfor vil sees.

[2]) N. Intell. Sedler 1787 No. 43 og 51; 1788 No. 10.

af Urberg, men da dette sker samtidig med dennes Optræden i Christiania, staar det neppe i Forbindelse med nogen Opførelse af Stykket her, hvor heller ingen anden Skuespilopførelse kjendes i denne Saison.[1])

I Slutningen af Juni 1788 averterer Andreas Nielsen, at han modtager Subscription paa (sin Søstersøn) Nils Rosenfeldts Oversættelse af Shakspeares dramatiske Verker, ligesom man hos ham kan erholde den allerede 1787 udkomne Oversættelse af Macbeth. Denne ligesom det hele Verk koster 3 Sk. Arket. Af denne Oversættelse udkom 1ste Bind 1790, indeholdende Macbeth, Othello, Ende god, Alting godt, og 1792 2det Bind, der indeholdt Kong Lear, Cymbelin og Kjøbmanden af Venedig. Oversættelsen er helt igjennem i Prosa, udtværet og ubehjælpelig paa de effectfuldeste og mest sublime Steder, hvor en ligefrem Oversættelse ansaaes umulig i Prosa, og ofte ikke engang correct i Gjengivelsen af Originalens Mening, hvorfor Samtidens Kritik (i Todes „Kritik og Antikritik" for 1788 og Kjøbenhavnske lærde Efterretninger 1790 og 1793) ikke er den synderlig gunstig og sluttelig fraraader dens Fortsættelse. Ikke desto mindre fortjener Oversættelsen nogen Opmærksomhed som et af de første Forsøg paa at indføre Shakspeare i den Dansk-Norske Literatur, ligesom den vel ogsaa er et nyt Vidnesbyrd om den Forkjærlighed for England og Engelsk Literatur, som dengang ikke uden Grund tillagdes Nordmændene, og som Oversætteren rimeligvis i sin Ungdom havde indsuget i sin Fødeby Christiania. Han døde som Byfoged og Byskriver paa Strømsø 1805.[2])

1788—89.

Fremmede Kunstnere.

Fredag 11 Juli 1788 Kl. 7 Aften opførtes „med høie Øvrigheds Tilladelse" Concert paa Stadens Raadstue,

[1]) N. Intell. Sedl. 1787 No. 31.

[2]) Ibid. 1788 No. 26 og Nyerups og Krafts Literaturlexicon.

„hvorved den berømte Virtuos Sr. Harrington vil opvarte Tilhørerne med adskillige obligate Concerts og Solos paa Hobois." Billeter à 64 Sk. erholdtes i dennes Logis hos Skomager Werring og ved Indgangen.[1]) — Fredag 18 Juli Kl. 7 opførtes Concert paa Raadstuen, hvor Dhrr. Wachtelbrener og Eskildsen gave „Duet-Concerter og Duetter paa Bassethorn." Billeter à 64 Sk. i Lodsoldermand Samuelsens Gaard. Fredag 8 August Kl. 7 lode de sig atter høre paa Bassethorn paa Raadstuen. Programmet var: En Symphonie — En Duet-Concert paa Bassethorn — En Arie, sungen af Hr. Zahr — En Duet og Variation paa Bassethorn — En Violinconcert af Hr. Zahr — En Duet-Concert paa Bassethorn. Pris 64 Sk.[2]) — Fredag 12 Septbr. opførte den ovennævnte Førster „en fuldstændig Instrumental-Concert" paa Raadstuen, hvor han spillede en obligat Bass-Concert af Trickler og en ditto Solo". Billeter à 64 Sk.[3]) — 30 Januar 1789 Kl. $5^1/_2$ gav den ovennævnte, da afskedigede kgl. Danske Skuespiller og Kammersanger I. H. Urberg en Vocal- og Instrumental-Concert paa det Musicalske Selskabs Concertsal paa Raadhuset. Billeter à 2 Mark Norsk. Herfra har han rimeligvis begivet sig til Sverige og kjøbt de to Bjørne, der senere foraarsagede hans Død (se ovenfor S. 120). — Fredag 27 Marts Kl. 6 var Vocal- og Instrumental-Concert paa Raadstuesalen, hvor Sr. Harrington lod sig høre med adskillige obligate Sager paa Oboe. Billeter à 2 Mk. 16 Sk. — Onsdag 22 April gaves „paa sædvanlig Sted og Tid" en fuldstændig Instrumental- og Vocal-Concert

[1]) N. Intell. Sedler 1788 No. 28. Salvatore Harrington, f. i Italien, havde 1782—86 været Oboist ved Stockholms Theater og havde senere Ansættelse i London. 7 Februar 1784 gav han Concert paa Kjøbenhavns Theater. (Dahlgrens Anteckn. S. 550 og Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 264.)

[2]) N. Intell. Sedler 1788 No. 29 og 32.

[3]) Ibid. No. 37.

til Indtægt for Hr. Zahr. Billeter à 1 Rdlr.[1]) — Onsdag 13 Mai var Concert paa Raadstuesalen, hvor Hr. Strasser[2]) lod sig høre paa Valdhorn og Hr. Harrington paa Hobois. Pris 2 Mk. 16 Sk. Lidt tidligere omtaler Jess Anker, at han 7 Mai tilbragte Aftenen sammen med de 2de Virtuoser Harrington og Regimentsqvartermester Wedell „med en udvalgt Musique", hvorefter de den følgende Dag vare budne med ham paa Jagt (hvor der brugtes 14 Jagthunde) og om Aftenen vare hos ham „til Taffels".[3]) — I April og Mai 1789 gav Jean Fr. Albertz, Equilibrist, mechanisk Kunstmester og Luftspringer fra Berlin, flere Forestillinger, hvorved han fremviste en Del i Avertissementerne udførlig opregnede Taskenspillerkunster og udførte forskjellige Luftspring m. m.[4])

Den ugentlige Concert begyndte Onsdag 29 Octbr. 1788 Kl. 6 Aften „paa det sædvanlige Sted" (Raadhussalen). „Skjønt der endnu ikke har meldt sig Deltagere nok, tvivler man ikke paa, at der ikke vil mangle, og beder, at de Liebhabere, som kunne være forglemte af Budet, ville faa Billeter hos Niels Lasson." Concerten paa Raadhussalen Onsdag 19 Novbr. beæredes med flere fyrstelige Personers Nærværelse, idet Kronprins Frederik, der da befandt sig i Christiania i Anledning af det nylig tilendebragte Tog til Sverige, og hans senere Svigerfader, Norges Statholder Prins Carl af Hessen, med Søn indfandt sig der efter først at have været til Middag hos Bernt Anker. Paa Concerten blev opført en Cantate, som „Intelligents-Sedlerne" efter Løfte senere meddeler. Den er forfattet af Cantor I. A. Flintenberg og bestaar af følgende Afdelinger: Chor, Accompagnement, Duet,

[1]) N. Intell. Sedler 1789 No. 4, 11, 12 og 15.
[2]) N. Intell. Sedler 1789 No. 18. F. Strasser var 1782—87 Valdhornist ved Stockholms Theater (Dahlgrens Anteckn. S. 553).
[3]) Brev af 9 Mai 1789 fra Jess til Carsten Anker, tilhør. Rigsarchivar Birkeland. Jfr. Fru Dunker, Gamle Dage, S. 255 f.
[4]) N. Intell. Sedler 1789 No. 15, 17 og 18.

Chor. Den 24 Novbr. holdt Frimurerne Bal og Souper for Herskaberne. „Ved deres Indtrædelse i Salen blev opført en fortræffelig Musik, componeret af Augusti, og derefter en Cantate, sunget af Fru Kammerjunkerinde von Kaas og Chorus af adskillige.“[1]) Fru Kirsten Kaas var Norsk af Fødsel, af den anseelige Christianiaslægt Nilson, og havde tidligere været gift med Eieren af Berums Jernverk Conrad Clauson († 1785), med hvem hun havde en Søn og tre Døtre, der adopteredes af Stiffaderen Frederik Julius Kaas († 1827 som Dansk Statsminister) og adledes 1804 under Navnet Clauson-Kaas; disse tre Døtre og navnlig den ene, Eleonore, siden Fru Thulstrup, ville nedenfor ofte blive omtalte; Moderen selv var bekjendt for sin smukke Sangstemme, og til denne stilledes der ogsaa oftere ved festlige Anledninger Fordringer, som hun villig imødekom. Selv reisende Udlændinger omtale hendes Sang med megen Ros.[2]) — I Decbr. 1788 bekjendtgjøres, at da en stor Del af de gamle Interessenter i det musicalske Selskab vare fraværende, dengang Subscriptionen tegnedes for indeværende Aar, og da man trods det ringe Antal paa Grund af de nødvendigvis allerede paa Forhaand gjorte Engagements har maattet continuere Concerten for denne Vinter i Haab om, at de efter Hjemkomsten vilde melde sig, hvilket dog kun faa have gjort, — saa skulle de gamle Interessenter eller nye tiltrædende nu kun betale 4 Rdlr. for Tiden fra nu af og indtil den stille Uge, „inclusive for Passionsmusiquen, den vi haabe skal blive til Fornøielse.“ Ved samme Leilighed indkalder Selskabets

[1]) Det maa formodentlig være ved denne Leilighed, at B. Anker holdt den Tale, hvorom han selv beretter: „Kronprinsen var meget opmærksom og rørt; jeg undser mig ved at melde alt, hvad han har sagt til mig.“ (L. Daae, Det gamle Christiania S. 212 ff.).

[2]) F. Ex. Mumsen, Tagebuch einer Reise nach dem südlichen Theil von Norwegen im Sommer 1788, S. 50—52.

Archivar udlaante Musicalier eller „løse Stemmer af et eller andet Opus.“ Steen, Arbin og Collett avertere, at den mellem Jul og Nytaar indfaldende Concert udsættes til Onsdag 7 Januar 1789 „paa Grund af fleres Bortreise i Julen.“ Onsdag 1 April 1789 opførtes Passionsmusique, og dermed standsede Concerterne for denne Vinter.[1]) Den 22 Juni 1789 Kl. 10 Formiddag opførtes paa Kathedralskolen „Cantate ved Orationerne, da høiædle og høiærværdige Herr Biskop Christen Schmidt indsatte velædle og høilærde Herr Magister og Rector Nils Treschow til Rector ved Kathedralskolen.“ Den var „sat og opført“ af I. A. Flintenberg og bestod af følgende Afdelinger: Accompagnement, Chor, Duet og Chor. Som Prøve paa Poesien hidsættes Duetten:

Al Videnskab bør hædret være,
men nyttigst er dog Sædelære;
Den trænge alle Stænder til,
som Statens Vel befordre vil.[2])

Kort før Kronprinsens Afreise fra Christiania gav det dramatiske Selskab en Forestilling, som han overvar, og som bestod af Bernt Ankers Treactstragoedie „Major André“, et Efterstykke samt en Afskedsepilog. I B. Ankers (Auto)biografi[3]) heder det: „Som Dramaturg, tør man frit sige, fortjener Bernt Anker udmærket Rang. Tragoedien Major André med flere utrykte Theaterstykker, som han har skrevet, og hvori han har spillet med en Sandhed og Natur, som satte Tilskueren i Forundring, vidner herom.“ Stykket, der behandler en Episode af den Nordamerikanske Frihedskamp, vakte virkelig ikke liden Opmærksomhed i Christiania, hvilket dog mere synes at have hidrørt fra Medlidenhed med

[1]) N. Intell. Sedler 1788 No. 43, 49, 50—52 og 1789 No. 12.
[2]) Exempl. paa Univ. Bibl. i Christiania. 4.
[3]) I Lahdes og Nyerups Portraitsamling III. 1. S. 8.

den unge og elskværdige Helts ulykkelige Skjebne[1]) og Interesse for Forfatterens Personlighed end fra dets eget Værd. Paa Universitetsbibliotheket i Kjøbenhavn findes blandt Christen Prams Efterladenskab Bernt Ankers samtlige literaire Arbeider, hvis Udgivelse ifølge dennes Testamente (§ 16) var Pram overdraget; af „Major André" findes to hele Exemplarer (foruden nogle enkelte Roller), og af det ene sees Rollebesætningen ved denne Leilighed at have været følgende: Major André, Bernt Anker; Jones, hans Kammertjener, Assessor i Overhofretten Fønss; Fru Emilia André, P. Colletts Frue, født Karen Elieson; General Washington, Peder Anker; General Arthur Lee, Kammerjunker F. J. Kaas; General Horatio Gates, Iver Elieson; General Green, Haagen Nielson; Oberst Warren, Lieutn. J. F. G. Sehested; General Arnold, Assessor Rosenkrantz; Generalfiscal Livingston som Actor, Slotsfoged Bukier; Ephraim Jøde, Claus Tullin; Gevailleren, Peter Collett; Marquisinden af Rochambeau, Jess Ankers Frue, født Karen Elieson; Soldater til Vagt og til Arquebusering; Officierer, som commandere dem. — Stykkets Indhold er følgende:

Jones beretter i en Monolog (Scene 1), at hans Herre, den Engelske Major André, er kommen over paa fiendtlig Grund for at møde den Amerikanske General Arnold, hvis Armee skal forene sig med General Clintons i Ny-York. Hans Herre, der ligesom han maa bære Matrosdragt for at være ukjendt, er som den dygtigste i Clintons Hær valgt til dette Erende, hvortil han ellers er for god; selv vil han følge ham i Liv og Død, ligesom han hidtil har tjent ham tro i 21 Aar. Han ser Jøden Ephraim (Scene 2), som han og hans Herre kjende fra Ny-York, og giver sig tilkjende for ham. Denne lover, at han ei vil røbe dem, da han selv er Englænder og gjerne vil vende tilbage derhen. Jones aabenbarer ham

[1]) Fru Dunker; Gamle Dage S. 53 og hendes utrykte Skrift om Theatret. Hun sætter Stykkets Forfattelse (og første Opførelse?) til 1785; af det bevarede Manuscript skulde man dog snarest formode, at det netop var forfattet og første Gang blevet opført ved den her nævnte Leilighed.

nu sin Herres Plan og lover ham en stor Belønning, om han kan skaffe de nødvendige Oplysninger, hvortil han er villig. Major André kommer (Sc. 3) og paa Jones's Anbefaling betror han sig til Ephraim, hvem han lover 100,000 Pund Sterling (!), hvis han kan skaffe Oplysningerne, og derpaa at blive sikkert ført hjem til London til sin Familie, hvis Skjebne — og især hans smukke Datters — han forestiller ham som usikker. Ephraim lover alt og giver Svar paa en Del Spørgsmaal om Fiendens Styrke og Stillinger men anser Oberst Warren, der staar dem nærmest, for ubestikkelig. Han lover imidlertid ved Hjælp af dennes Maitresse at skaffe Copier af General Washingtons Ordres til ham. André sender Jones til General Arnold for at træffe Aftale om en Sammenkomst med denne. Lang Monolog af André (Sc. 4), indeholdende Betragtninger over Æren etc. Han finder sin Stilling som Speider og Underhandler med en Forræder utaalelig men undskylder sig med Krigens Sædvane, nævner sin elskede Hustru, men forjager igjen de blidere Følelser: „Fordømte Tanke om Venskab, Dyd og Religion — Hvor er du Arnold? Kom og styrk mit vaklende Mod med din forbandede Sjæl — Helvedes Afgrund skal aabne sig under vore Fødder — Furier og Slanger skal sidske om os — Jorden revne — Himmelens Torden slaa os — og Afgrunden opsluge os — o Arnold — Arnold — du Forræder! —"

2den Act begynder med Sammenkomsten mellem General Arnold og Major André (Sc. 1), der opfordres til at forsøge at vinde en velbesat Bastion hørende under Oberst Warrens Commando. Arnold leverer ham Karter over Terrainet og udtaler sin Glæde over at kunne hævne sig paa Washington. Monolog af André (Sc. 2) der ogsaa ønsker sig Copier af Washingtons Ordres til Warren; Udtalelser om Æren, Foretagendets Tvivlsomhed og den vanærende Død, der venter ham, hvis Sagen røbes. Ephraim (Sc. 3) bringer Copier af Warrens Papirer, som hans „Taske" har udtaget af hans hemmelige Gjemmer, hvorfor han har maattet forære hende en Mængde Sager, som han opregner. André dimitterer ham og vil nu i Arnolds Interesse gjøre et Forsøg paa at vinde Fortet ved Crownpoint og anraaber dertil om Himmelens Bistand, som han dog ikke tør haabe i en saadan Sag. — Oberst Warren (Sc. 4) besætter Posten ved Crownpoint med en Commando, holder en Tale om Britternes politiske Forbrydelser og opfordrer Soldaterne til Tapperhed. Major André og Jones komme (Sc. 5) og søge at vinde dem for Englands Sag ved Bestikkelse; de vise sig villige paa en nær, og under Forhandlingerne herom kommer Warren tilbage (Sc. 6), André gribes og visiteres, Papirer og Tegninger komme for Dagen, gjensidige Bebreidelser, Gevailleren tilkaldes (Sc. 7) og

lægger André i Lænker. — General Arnold kommer (Sc. 8), forklædt som en gammel Kjelling, for paa denne Maade at undslippe. Derpaa præsenteres Søen med General Arnold i sin Forklædning i en Baad med 6 Mand, forfulgt af en Amerikansk Baad. — Oberst Warren (Sc. 9) melder Generalerne Washington og Lee de opdagede Planer og Andrés Fangenskab, forestiller Washington den Soldat, der ei vilde lade sig bestikke, og beretter General Arnolds Flugt. Washington befaler, at André skal hentes. Monolog af Washington (Sc. 10), indeholdende Betragtninger over Begivenheden. André føres ind (Sc. 11) af Warren. Washington gjør ham Bebreidelser, André forsvarer sig og udbeder sig en ærefuld Dødsmaade. Washington lover, at alt skal gaa lovligt til, og tilbyder ham en Defensor, men A. ønsker selv at tale sin Sag.

Tredie Act aabnes af Fru Emilia André „med udslaget Haar" (Sc. 1). Hun har „paa Kjærligheds Vinger flyet fra Ny-York", da hun hørte, at André var greben, hun er hidkommen gjennem tusinde Farer og ønsker nu at redde ham selv med Tabet af sit eget Liv eller at dø med ham. Hun træffer Gevailleren og erfarer af ham, hvor A. er fængslet, og beder om at maatte se ham; denne Bøn kan Gevailleren ikke modstaa og aabner Fængslet, hvor hun og André kaste sig i hinandens Arme (Sc. 2). Hun beklager, at hun ikke kjendte hans Forehavende og kunde fraraade det, beretter om sin Reise og udtaler Ønsket om at dø med ham, da de ei have Børn. Hun bestemmer sig dog til at henvende sig til Washington selv og den Franske Ambassadrice for at udvirke Benaadning. Gevailleren afbryder Samtalen (Sc. 3), da A. strax skal stilles for Krigsretten. Emilia tager Afsked; Monolog af A. (Sc. 4), som nu gaar trøstig til Døden. Han hentes af Gevailleren (Sc. 5), der mener, at han maa blive hængt som Spion. — Krigsretten sættes (Sc. 6), bestaaende af Generalerne Washington, Lee, Gates, Green, Oberst Warren; Generalfiscalen, en Skriver, der fører Protocollen, Gevailleren. Washington beder Retten øve Retfærdighed uden Skaansel i denne Sag, der angaar Fædrelandet, og befaler Gevailleren at føre Major André frem. Han kommer under Vagt (Sc. 7). Washington tillader ham, „ihvorvel Corpus delicti er klart som den lyse Dag" paa Grund af alt, hvad der er fremkommet, dog endnu at tale til sit Forsvar, naar han har hørt Generalfiscalens Irettesættelse. Denne giver derpaa en vidløftig Fremstilling af alt det passerede og indstiller ham efter Krigsartiklerne til at have forbrudt Ære, Liv og Gods, at berøves Adel og Værdigheder, ophænges i en Galge, til han er død, parteres i fire Dele og lægges paa Steile og Hjul. André holder en Forsvarstale, hvori han paaberaaber sig sin Lydighedspligt som Soldat, forlanger at behandles som almindelig

Krigsfange og udvexles eller, hvis man endelig vil tage hans Liv, at dette da ikke maa ske ved en skjændig Dødsmaade. André og Fiscalen fjerne sig, medens Krigsretten deliberer; Fru André meldes og indlades efter nogen Forhandling. Hun kaster sig paa Knæ for Retten og anraaber om Barmhjertighed for sin Mand; i værste Fald beder hun om at faa dø med ham. Washington tiltaler hende trøstende, og Oberst Warren ledsager hende ud. Krigsretten fortsætter sine Raadslagninger, der skrives, dette circulerer, og enhver tilkjendegiver sit Bifald. Washington befaler, at André og Fiscalen igjen skulle træde ind og oplæser Dommen, der stemmer med Generalfiscalens Indstilling. André beklager sig over Dødsmaaden og føres bort. En Officier (Sc. 8) melder Marquisinden af Rochambeau, der indlades (Sc. 9) og overleverer et Brev fra Dronning „Anna" af Frankrig, indeholdende Bøn om Pardon for André; hun gjør ogsaa selv Forbøn for ham. Washington oplæser Brevet og lover at gjøre alt, hvad der kan bestaa med Retfærdighed. Marquisinden gaar, og Washington foreslaar Krigsretten at forandre Straffen til Arquebusering, hvilket bifaldes. — Monolog af André (Sc. 10), hvori han fremdeles sørger over sin Dødsmaade, men trøster sig med at have opfyldt sin Pligt. Han hentes af Fængslet (Sc. 11) og føres ud; Generalerne sætte sig, og for André er sat en Stol, hvorpaa han skal skydes. Washington melder ham Straffens Forandring, hvorover han glæder sig. Han sætter sig paa Stolen og binder selv for sine Øine; første Geled falder ned og spender Hanen. Washington raaber: Pardon! Marquisinden af Rochambeau kommer med Fru André (Sc. 12), hvem hun beretter, at den Franske Dronning har udvirket hendes Mands Benaadning. Fru André udtaler sin Glæde, og André advarer i en Slutningsreplik mod at lade sig forlede af den falske Ære og opfordrer til at holde fast ved den sande.

Af denne Indholdsangivelse vil det sees, at Stykket, der er en ubehændig Efterligning af de dengang yndede Militairskuespil (med Tilbehør af Krigsret, forhindret Arquebusering og militaire Evolutioner), ikke staar synderlig høiere end en noget fremskreden Skoledrengs dramatiske Forsøg; det lidet interessante og originale Stof[1]) udgjør alt, af Charaktertegning findes neppe Spor;

[1]) Som det synes uden tilstrækkelig Grund er ogsaa den historiske Sandhed opgiven. Af Ankers egne Notitser sees saaledes, at Major André, der var ugift, virkelig blev hængt som Spion

den største Del af Dialogen er yderst prosaisk, de pathetiske Steder affecterede og — i alle Fald nu — fuldkommen usmagelige; Pram fraraader ogsaa ganske Stykkets Trykning, hvilket E. Falsen tiltræder. — Hvilket Efterstykke, der blev givet ved Forestillingen for Kronprinsen, er ubekjendt, men derpaa fulgte en Epilog, forfattet og uden Tvivl ogsaa fremsagt af Anker. Samtiden har vistnok fundet den mønstergyldig; nu gjør den kun et stødende Indtryk — i mere end en Henseende. Den lyder saaledes:

„Du Rigets første Odelsbaarne! sku i vore glade Ansigter, at vi elske Dig for din egen Skyld — Du vil leve med os blandt vore nøisomme og kolde Klipper, fordi du er simpel og ædel som Naturen. O bliv altid den du er, og følg dens Grundsætninger, Du elsker — Overlad til de kunstlede Monarker, hvor ingen Mine er sand, og alt er forstilt under Smigers og Overdaadigheds Maske, at glimre ved udvortes Pragt, som blænder Mængdens Øine; lad dem ved en Vizir eller Pompadour kue Folket, medens Skjoldungen er Menneske, elsker hver, der handler som han bør, i den Cirkel han er sat, og vil selv bedømmes som Menneske. — Din nøisomme og skyldfri Siel lyser igjennem Din hele Adfærd, og Du — kuns Du — taaler at sees af Folket allevegne. — I Dit hemmeligste Lønkammer kan Du frit lade Skumleren kige. O, I Jordens Fyrster! hvor vilde Menneskeligheden gyse, om I torde, som Friderich, have Vinduer paa Eders Siele og Eders Lønkamre. Eiegode Konge — Tak skee Dig, at Du gav os denne Din Søn — Saa lyder Folkets Stemme blandt Klipperne; det takker Dig som Menneskeslægten priser Alfader for Forløseren. Bliv som Du er — retfærdig, ærlig, og nøisom. Elsk Norge, og glem os ikke. Glædes-Taarer randt ved at see Dig, og atter rinde Taarer ved at forlade Dig. — Du har flere Stater end vores; og vi ere sikkre, enhver, som kjender Dig, elsker Dig som vi.

Farvel! elskte Prinds — Farvel — Alherren ledsage Dig paa Havets Bølger, som nys imellem Fiendens Kugler! Dette Ønske kommer fra Hiertet; thi Smigreren hader Du, og ikke kan jeg vanhellige Dine Øren med mat Røgelse. Men ak! var man Fader, hvo vilde da ei glædes ved en saa dydig Søn; kan man ønske en bedre — O! bliv som Du er!“ [1])

2 Octbr. 1781, og at det var de Engelske Generaler, der henvendte sig til Washington om hans Doms Formildelse.

[1]) Minerva for 1791. 1. S. 271—72 og Nyerups Register S. 9.

1789—90.

L. C. Steen, J. Collett og Arbin bekjendtgjøre, at „Concerten" begynder Onsdag 28 Octbr. 1789. Billeterne, der altid skulle medtages og fremvises, erholdes hos Georges Dallas[1]) paa Colletts Contoir. I tre Uger ved Juletider indstilledes Concerten og opførtes først igjen 6 Januar 1790.[2]) Ved Concerten Onsdag 25 Novbr. 1789 sang Jess Ankers tiaarige Søn Christian Anker „en af Sartis sværeste Arier med saa meget Bifald, at han maatte repetere den." „Han har", siger Mederen i denne Anledning, „en fortræffelig Stemme og ganske god Undervisning i Augusti,[3]) som Fru Kaas kjender, da han har lært hende at synge; jeg har og taget Information af ham; det er en gammel snil Mand, som ikke sparer Umage; han har paa Violin bragt Thranes Søn[4]) (et Barn paa 10 Aar) saavidt, at han adskillige Gange spillede Solos paa Concerten."[5]) — Om den talentfulde Christian Anker, der oftere vil blive nævnt nedenfor, hidsættes følgende Ytringer af Faderen[6]): „Min Christian svarer til min Forventning, har og faaet den fortjente Belønning af et Uhr etc., han er en mageløs 8 (ɔ: 9) Aars Dreng, synger den sværeste Italienske Aria som en Alzani, spiller godt allerede paa Violin og Claveer, c'est à dire: for nogle Maaneders Information, er flittig men næsten for ambitieux: danser som Faderen, fægter net med megen Grace og skal vist i Tiden ligne en Blücher;

---

[1]) En ung Skotlænder, Brodersøn af den ovennævnte Mægler A. Lies Hustru, se Fru Dunker, Gamle Dage S. 74.

[2]) N. Intell. Sedl. 1789 No. 42 og 50.

[3]) Se ovenfor S. 120—21.

[4]) Paul Thranes Søn Johannes. Se ogsaa Fru Dunker, Gamle Dage, S. 219.

[5]) Brev til Carsten Anker, dat. Chra. 28. Novbr. 1789, tilhør. Rigsarchivar Birkeland.

[6]) I Brev til Carsten Anker, dat. Chra. 17 April 1789, i Rigsarchivar Birkelands Eie.

i Sommer skal jeg begynde med at give ham Idee om Ridekonsten, han især udgjør min Glæde. Morten er og en snil Gut, flittig i Studeringen, men langsomt Begreb i Forhold til Christian; han har i Aften begyndt paa Bas, har, hvad jeg ei troede, Genie til Musique." Ogsaa begge Forældrene vare musikalske, Faderen Jess Anker spillede Violin og siger spøgende om sig selv i et Brev,[1]) hvori han beder om „6 Betræk-Strenge til sin Violin", nemlig „Qvinter, Qvarter, Tertzer og Basser", som Lem[2]) anmodes om at udtage, at han er „p. t. en Djævel (næst Lem) paa Fæla." Moderen, født Karen Elieson, der besad Talenter i mange Retninger og deriblandt en smuk Sangstemme, var imidlertid allerede nu af en „meget maadelig" Helbred; herom ytrer hun selv[3]): „foruden min sædvanlige svage Constitution, som næsten gjør mig til et halvt dødt Menneske (især om Vinteren), har jeg for 6 Uger siden havt det Uheld at faa et stærkt Stød i den ene Side af Brystet, hvorved Blodet satte sig mig i Brystet og foraarsagede mig en Pine, som spaaede Inflammation, jeg blev 3 Gange aareladt uden synderlig Virkning, men nu har jeg ved Hjælp af Eau de Cologne, som jeg fik i Present af Kammerjunker Borgenstierna, bragt det saa vidt, at jeg ingen Pine mere føler, men synge kan jeg ikke endnu, maaske aldrig mere." — Nogle Scener fra disse Concerter paa Raadstuesalen, forefaldne i denne eller den følgende Vinter, berettes af Fru Dunker i „Gamle Dage" (S. 52 og 55—56).

I Forbindelse med disse ugentlige Concerter paa Raadstuesalen bør her omtales et lignende, ganske privat Foretagende, som omtrent ved denne Tid blev sat i Gang.

---

[1]) Til Fætteren Carsten Anker i Kjøbenhavn. Brevet, der er udateret men formentlig fra 1789, tilhører Rigsarchivar Birkeland.

[2]) Violinist ved Capellet i Kjøbenhavn, se Overskou, D. danske Skuepl. III. Reg.

[3]) I ovennævnte Brev af 28 Novbr. 1789. Jfr. Mumsens Tagebuch etc. S. 52 og 130.

Leilighedsvis er før omtalt enkelte Concerter hos Bernt Anker og de engang, som det synes, stadige Concerter i James Colletts Hus, men disse sidste vare formentlig ved denne Tid allerede ophørte. I forrige Aarhundredes sidste Decennium optoges imidlertid atter Sagen af en anden af Byens Musikelskere, nemlig Paul Thrane, der, som ovenfor nævnt, ogsaa var et virksomt Medlem af de tidligere dramatiske Foreninger i Christiania. Thrane (f. 1755 † 1830) var en Bondesøn, men hans Moder var af den ældre Slægt Thrane; sin Opdragelse havde han faaet paa Hafslund i Justitsraad P. Eliesons Tjeneste og var derfra kommen til Kjøbmand Dørker paa Frederikshald, med hvis Datter Kirstine Marie han i en Alder af 22 Aar blev gift. Han etablerede sig i Christiania og havde fra en ringe Begyndelse efterhaanden arbeidet sig op til en ret anseelig Stilling blandt denne Bys Handelsmænd. Medens han endnu boede ved Vaterlands Bro averterer kan undertiden Musicalier og Skuespil tilsalgs; senere kjøbte han en Gaard i Storgaden (nu Grosserer N. Youngs), og eftersom hans ældre Børn voxede til, lod han dem oplære i Musik, saaledes at hver spillede et forskjelligt Instrument, hvorved det efterhaanden lykkedes ham at danne et lidet Orchester. Da hans Hustru lige saa vel som han selv besad megen Interesse for Musik, blev det snart en fast Skik, at flere af Byens musicalske Dilettanter samledes hver Løverdag hos Thrane og i Forening med hans Børn opførte smaa Concerter paa en stor Sal i hans Hus, og disse Concerter bleve, efterhaanden som de medvirkende udviklede sin musicalske Dygtighed, til en virkelig Nydelse for Byens Musikelskere, der saavel som Thranes egne Bekjendte engang for alle vare indbudne til at overvære disse musicalske Øvelser, ved hvilke mange af Haydns og Mozarts Verker skulle have erholdt en efter Tid og Omstændigheder overraskende god Udførelse. Navnlig skal den ældste Søn Johannes Thrane have spillet udmærket Violin og i

Foredragets Sjælfuldhed endog overgaaet sin yngste Broder, den bekjendte Componist Valdemar Thrane (f. 1790), der dog igjen besad en langt større Færdighed og Uddannelse; David Thrane spillede Fløite og Lovise Thrane Claver med megen Dygtighed og Smag. Paul Thranes første Hustru døde 1795,[1]) og mange troede nu, at hans Hus med denne fortræffelige Dame skulde miste sin Glands, men da han Aaret efter giftede sig paanyt med en af den rige Kjøbmand Paul Clausens Døtre, gjenoptoges Concerterne i hans Hus og fortsattes langt ind i dette Aarhundrede, da ogsaa nogle af Børnene af dette andet Ægteskab besad musicalsk Begavelse. Det berettes, at Thrane tillagde Musikundervisningen stort pædagogisk Værd, idet han ligesom Luther og mange andre mente, at den ikke alene i Almindelighed forædlede Charakteren men endog ligefrem „forhindrede Udskeielser." Concerterne i Thranes Hus kunne betragtes som en Forløber for det i Aaret 1809 i Christiania stiftede Selskab, „Det musicalske Lyceum", et Concertselskab, der senere ogsaa udvidede sin Virksomhed til Opførelsen af Syngestykker, og blandt hvis væsentligste Støtter i de første Aar Paul Thrane var.[2])

Fredag 29 Januar 1790 lod „den nylig til Byen ankomne Violinist Flech sig høre med 2de Concerter og 1 Solo paa den almindelige Concertsal" (Billeter à 48 Sk.), og Fredag 16 April Kl. 6 afholdt den ovennævnte Musicus J. Førster en Instrumental- og Vocalconcert paa Raadstuesalen (Billeter à 64 Sk.).[3])

Jess Ankers Frue siger i det oftere omtalte Brev: „Alle Ting spaaede en triste Vinter her i Christiania, men intet mindre: Baller, Concerter og Comedier afvexle hinanden; var jeg ikkuns frisk nok til at tage

[1]) En Elegie ved hendes Død af Frederik Schmidt findes i det af ham m. fl. udgivne Tidsskrift Hermoder for 1795 I. 2. S. 94—96.

[2]) Bien, 6 B. 1 H. S. 125—26 og private Meddelelser.

[3]) N. Intell. Sedl. 1790 No. 4 og 15.

Del i disse Glæder!" Denne Vinter synes ogsaa virkelig at have været ualmindelig rig paa dramatiske Forestillinger, uagtet Kredsen havde tabt en fremragende Dygtighed i Envold Falsen, der i 1789 uventet blev forflyttet til Nordlandenes Lagstol. For det første har nemlig det 1780 stiftede dramatiske Selskab, bestaaende af Familierne Anker, Collett, Tullin, Falsen, Thrane og Bukier, Assessor Gram, Nils Lasson m. fl., vistnok endnu denne Saison fortsat sin Virksomhed. Fru Dunker omtaler, at hun som Barn oftere af Paul Thrane fik Billeter til Generalprøverne paa disse Forestillinger. Af Stykker, opførte af dette Selskab omkring Aaret 1790, uden at Tiden nærmere kan bestemmes, nævnes Holbergs „Den politiske Kandestøber", hvori Thrane selv spillede Herman og Claus Tullin Henrik,[1]) samt hans „Gert Westphaler", i hvilket Stykke Kammerjunker Petersen var Gert, Madame Peter Collett (født Karen Elieson) Gunhild, Nils Lasson Henrik, „den smukke Jomfru Bremer" (siden gift med Lasson) Pernille og hendes ældre Søster (senere gift med Sorenskriver O. Juell) Leonora. De lysende Stjerner, siger Fru Dunker, vare dog Kammerjunker Petersen og Madame Collett; til hendes Moders (Fru Hansteens) Bemærkning om, at det dog var altfor vældige Ørefigen, Mester Gert fik af Gunhild, havde hendes Fader svaret: „Det er en saa sød Kone, at jeg tror, han tog dem med Fornøielse." Ogsaa „Det lykkelige Skibbrud" opførtes ved denne Tid med Paul Thrane som Jeronimus og hans Hustru (født Dørker) som Magdelone. „Men hvilken Magdelone!" udbryder Fru Dunker. „Man søger alene i Holbergs Stykker at udhæve det latterlige; at der kan være noget, som tiltaler Hjertet, falder ingen ind. Madame Thranes Magdelone var en i Grunden ædel Kone, der havde laant Øre til smigrende Ord; da hun indser sin Vildfarelse, vender hun mindre sin Harme

[1]) N. Lasson paa Grini synes ved denne Leilighed at have fungeret som et Slags Directeur, da han modtog Billeterne.

mod den nedrige Smigrer end mod sig selv og sin egen Daarlighed. De Ord: „nu ere vi ædle og velbaarne, nylig vare vi Carnailler og Stoddere", henvendte hun mindre til Rosifleng end som en Lære til sig selv, og til Philemon: „Herefter skal i sige mig mine Feil, og jeg skal takke jer derfor." Den Maade, hun sagde dette paa, fortjente det ædle Svar af Philemon: „Vi have alle vore Feil, Madame, og vi ikke mindre end hun. Naar jeg hører de Feil afmale, som jeg er beheftet med, bør jeg i Steden for at ophidses mod den, der straffer mine Lyder, søge at rette dem, thi det er den største Hevn, man kan tage." [1]) — Dernæst havde der omtrent ved denne Tid dannet sig et andet Selskab, der ogsaa af Collett erholdt Theatret i Grændsehaven tillaans, og hvis fornemste Kræfter vare Gartner Balle, „der var en hel fortræffelig Henrik", Underofficier Sax, der siden blev engageret som Skuespiller i Odense og vandt meget Bifald der, Tinstøber Lund og to af Latinskolens Elever, Schou og Christopher Weidemann, „hvis Spil som Nille i Jeppe paa Bjerget aldrig vil kunne glemmes af dem, som saa det;" en Engelsk Lærer Kinck spillede Magdeloner. Af Damerne nævnes Jfr. Karen Sang som Primadonna. Foruden mange af Holbergs Comoedier (hvoriblandt som nævnt Jeppe paa Bjerget samt Maskeraden, hvori Kinck var Magdelone) spillede dette Selskab ogsaa Lykken bedre end Forstanden af Johan Herman Wessel, Datum in blanco af F. W. Wiwet og Træhusaren (Comedie i 1 Act efter Carmontels L'abbè de plâtre, oversat af Fr. Schwarz). Dette Selskabs Forestillinger ophørte i 1793. [2]) — Endelig opførtes ogsaa i denne Vinter (og den følgende?) i Grændse-

[1]) Fru Dunkers „Gamle Dage" S. 54, 117, 216 og 219—20.

[2]) Fru Dunkers utrykte Optegnelser om det dramatiske Selskab, jfr. m. „Gamle Dage" S. 53, 55, 192—93. Nogle af disse Forestillinger tilhøre dog nok først Selskabets senere, gjenoptagne Virksomhed i Vinteren 1794—95 (se nedenfor S. 154).

haven Franske Skuespil i Originalsproget af Eleverne i to forskjellige Pensioner, der holdtes af en Fransk Consul Paulis Døtre, af hvilke den ene var ugift og den anden gift med den ovenfor oftere omtalte Svenske Musicus Zahr. Størsteparten af Stykkerne vare hentede fra Madame Genlis's „Théâtre à l'usage des jeunes personnes ou Théâtre d'éducation" (Paris 1779—80), som hun skrev for Hertugen af Chartres's (siden Philip Egalité's) Børn, for hvilke hun var „Gouverneur". Af Madame Zahrs Elever vides opført „La belle et la bête" (Comedie i 2 Acter af Madame Genlis), hvori Zahr selv spillede la bête (Phanor), „Agar dans le désert" (af samme, 1 Act) og „Le philosophe sans le savoir" af Sedaine, (5 Acter[1])), hvori Louise Wexels spillede Victorines Rolle og Søsteren Maren Wexels en anden. — Mademoiselle Paulis Elever omtales at have opført La curieuse, Comedie i 2 Acter af Madame Genlis, hvori Kirsten Clauson (f. 1780) var den nysgjerrige Bondepige Rose, Nore (Eleonore) Clauson (f. 1778, siden Fru Thulstrup) den nysgjerrige Frøken Pauline, og de øvrige Roller (Marquisen, hendes Datter Sophie og Niece Constance) udførtes af Mally (Ellen Marie) Clauson (f. 1777, senere Fru Hiort), Augusta Aars (f. 1776, senere Fru Wagel) og Zahlkasserer Bergs Datter Johanne Sophie (f. 1777, senere gift med Agent Jacob Nielsen); endvidere udførte de L'aveugle de Spa (1 Act), hvor Johannes Thrane spillede Père Antoine, L'enfant gâté i 2 og Les dangers du monde i 3 Acter, samtlige af Madame Genlis; i det sidste var Mademoiselle Pauli Tanten (Dorizée) og Nore og Mally Clauson de unge Damer, Marquise de Germini og hendes Veninde Vicomtesse Dorothée.[2]) Ogsaa de tre Søstre Clausons yngre Broder, Frederik Clauson (f. 1782) og Johannes Thranes Broder David deltoge i Udførelsen af disse

[1]) Oversat af Fr. Schwarz med Titel: „Den virkelig vise".

[2]) Det er i dette Stykke, at den af Fru Dunker (Gamle Dage S. 54) omtalte allegoriske Biscuitfigur, L'amitié, forekommer.

Stykker, der selvfølgelig især var rettet paa Elevernes Opøvelse i Fransk og Erhvervelsen af gode Manerer, den samme Tanke, der tidligere havde gjort sig gjældende ved Skolecomoedierne. Madame Genlis's ovennævnte Skuespil bæres forøvrigt alle af Damerollerne; Herrer mangle enten ganske, eller deres Roller ere forholdsvis ubetydelige; den største er Phanors i „La belle et la bête". — Fru Dunkers charakteristiske Beskrivelse af hendes første Besøg ved et af disse Skuespil hidsættes: „Jeg kan ikke erindre, at jeg følede nogen Forlængsel efter at se et Skuespil; men da Fader engang gav mig en Billet dertil, blev jeg meget glad. Mod Aften kom en stærk Regn, han bestilte en Vogn og kjørte med mig derhen. Vi Smaapiger fik vor Plads paa forreste Bænk; Bernt Anker gik frem og tilbage og tiltalede snart den ene og snart den anden, ogsaa ved mig standsede han: Vous parlez français? — Si, un peu. — Tant soit peu, mais vous parlez pourtant. — (Cousinen) Eva Heltberg fortalte siden, at hun havde siddet ved Siden af en lille Pige, der havde spurgt hende, om hun forstod Fransk. Eva svarede nei; derpaa havde den spørgende henvendt sig med samme Spørgsmaal til den lille Pige ved hendes anden Side, og da denne svarede ja, havde den første tiltalt hende i dette Sprog, hvorpaa den lille Pige ganske forskrækket havde raabt: Nei, det er ikke sandt, jeg kan det ikke. Jeg sad ved Siden af en af Geheimeraad Scheels Døtre og jeg vovede at spørge: Savez vous le nom de la pièce qu'on va donner? Hun svarede: Les curieuses de Madame Genlis. — Var der Musik? Jeg veed det ikke. Tæppet gik op. Lykkelige Alder, der er modtagelig for saadanne Indtryk! — Madame Sévigné siger om Essais de Montaigne, at hun vilde spise denne Bog; jeg spiste ikke blot, jeg slugede Les curieuses. Jeg havde aldrig læst den, men jeg kunde den nu udenad. — — — Da Marquisen fortalte sin lille letsindige Datter, hvad ondt hun havde stiftet, da hun siger: Vous avez

enfoncé le poignard dans le sein de votre famille,[1]) da græd jeg saa høit, at den Dame, der sad bag mig, formanede mig at være rolig."[2]) — Zahr, der en Tidlang havde drevet Galanterihandel i Christiania, maatte i 1790 — formentlig om Vaaren — opgive sit Bo; uden Tvivl for at hjælpe paa Familiens slette økonomiske Forfatning blev der 2 Juli Kl. 6 afholdt en „fuldstændig" Vocal- og Instrumentalconcert til Indtægt for Madame Zahr. Billeter à 1 Rdlr. Om Høsten averterer hun, der nu kalder sig Fredrikke Zahr de Pauly, at da hun nu er „restitueret", arbeider hun som før al Slags Fruentimmerpynt og anbefaler sig i Anledning af Høitidelighederne ved Kronprinsens Formæling.[3])

Blandt Bernt Ankers literaire Efterladenskab findes en „Epilogue" paa Fransk, skreven med hans egen Haand, der synes at have været fremsagt, efter at et af disse Franske Stykker er blevet opført for at feire Fødselsdagen for en Moder, hvis Børn have deltaget i Skuespillet. Man kunde derfor snarest antage den henvendt til Fru Kaas, hvis Børn af første Ægteskab (Søskendene Clauson), som ovenfor nævnt, vare blandt de dygtigste af Skuespillerne ved disse Forestillinger. Epilogen, hvis „forsømte Versification" Pram med Rette fremhæver, er ikke bleven fremsagt af nogen af vedkommendes egne Børn og er saalydende:

Madame, c'est ici qu'à l'aspect de Vos enfans
Votre ame excellente reçoit son encens.
C'est ici que les faibles efforts d'une troupe qui Vous révère
présentent leurs respects à la meilleure des mères.
Recevés avec bonté nos faibles hommages
de nos coeurs sincères c'est l'unique gage.

[1]) I Berlinerudgaven (1784) lyder dette Sted, som her vistnok er citeret efter Hukommelsen, saaledes: . . . tu portes le poignard dans le sein d'une mère au désespoir; enfin, tu perds ta famille infortunée etc.

[2]) Gamle Dage, S. 52—55 og 219.

[3]) N. Intell. Sedl. 1790 No. 20, 26 og 35.

Vous regnés dans ces lieux sans porter le diadème,
car regner sur les coeurs c'est le pouvoir suprême.
Et si Vous daignés me compter au nombre des Vos enfans,
Que ce titre me sera cher, que je serai fier de mon rang!
Au nom de mes soeurs, de mes frères en Apollon
qui grimpent avec moi autour d'Hélicon
je dois Vous peindre de l'amitié la plus pure les émotions secrètes
et des mouvemens de leurs ames l'on m'a choisi pour interprète.
Jugés de la tâche épineuse que l'on vient de m'imposer
par vos vertus éminentes et votre caractère respecté.
Vous veillés à tout dans votre famille nombreuse,
et chaque être sent, que Vous la rendés heureuse.
Votre illustre époux qui remplit sa carrière
au sein de l'amitié dépose ses lumières.
Vous inspirés le goût des arts et des sciences,
du travail et d'une vie sociale des douces nuances.
Vos sages leçons menent à la vrai félicité,
Vous peignés le trésor de la moderation et de la frugalité.
Ah, si toute jeunesse écoutait Vos conseils,
du luxe elle quitteroit le fat appareil.
Ce ne seroit point par des fadaises et des clinquans maussades
que l'on feroit d'un goût pervers la sotte parade.
Il n'y a qu'un pas du faste à la démence,
tandisque le vrai et le beau consiste dans la décence.
L'ordre qui regne dans vos actions et dans votre sphère
me peint la femme incomparable, la maîtraisse adorée et la bonne mère.
Tel du haut des cieux l'être infini
gouverne les atomes dans l'espace établi
et par l'ordre immuable dans tous ses ouvrages
regle de la création l'immense assemblage.
Si dans ce bas monde il y a du bonheur,
voici son temple — il regne dans votre coeur.
Dans ce temple je me prosterne devant l'être suprême,
venés, mes chers camarades, faites vous de même!
Adresson nos prières à l'auteur de nos jours
pour la vie d'une personne qui fait tout notre amour.
Daignés nous conserver ce don de Ta puissance
que nous reçumes de Ta main en gage de Ta clémence;
Daignés nous conserver ce père incomparable
que nous tenons, o Dieu, de Ta main inépuisable,
et à jamais nous bénirons notre sort heureux
en consacrant ce jour natal par nos offrandes, par nos voeux.

Ved denne Saison kunne maaske Professor Wilses just paa denne Tid nedskrevne Bemærkninger om de offentlige Forlystelser i Christiania[1]) mest passende finde Plads. „Saadanne Forsamlingssteder", heder det der, „som Caffeehuse etc. i de større Stæder, hvor man sans façon kan mødes og tales ved, læse Tidenderne og overlægge Handels- og andre Anliggender, gives her ikke, men behøves ei heller synderlig: de her værende Clubs ere gjerne kuns Spille-Selskaber, som endes med et Maaltid. Foruden smaa private Concerter holdes og ugentlige offentlige Concerter dels paa Raadstuesalen, dels i Hr. Colletts Sommer-Hus, da endog Virtuoser blandt Fruentimmer undertiden lade sig høre baade i Instrumental- og Vocal-Musik. Baller gives sjelden uden i sluttede Familieselskaber. Grev Schmettau indførte 1764 Smagen for Skuespil, da man forhen ansaa det for en usømmelig, om ikke uchristelig, Tidsfordriv at være Tilskuer end sige selv at være Skuespiller; derimod har man siden gaaet saavidt, at endog Standspersoner indbyrdes har opført Skuespil og selv ageret; men da indlod man ikke gjerne andre Tilskuere end dem, som vare af Selskabet. Kort forhen havde nogle andre unge Mennesker, dog sjelden Fruentimmer, opført Comoedier, og det gratis, men dels deres Foresattes Forbud, dels Omkostningerne nødde dem til at holde op. Nu have mange ønsket ligesaavel et National-Theater som et National-Academie, men Politici vil ei raade til, at et saadant Land faar sligt for sig selv, eller rettere Hoved- og Residenz-Staden er ikke derfor. Jeg har kjendt dem, som har ønsket sig bosiddende i Kjøbenhavn blot for Skuespillenes Skyld."

---

[1]) Reise-Iagttagelser, I. S. 201—2.

1790—91.

Onsdag 28 Juli 1790 Kl. 6 gav „den kgl. Danske Sanger" Rosing en Concert paa Raadhussalen. Billeter à 1 Rdlr. Stykket erholdtes i hans Logis hos Madame Ole Simonsens i Toldbodgaden.[1]) Dette er den noksom bekjendte Skuespiller Michael Rosing (f. i Throndhjem 1756, † i Kjøbenhavn 1818), der ogsaa hyppig anvendtes i Syngespillet. — 23 Septbr. 1790 forevistes Fyrverkeri af Jakob Seelig.[2]) — 26 April 1791 gav Jean Fr. Albertz, Equilibrist, mechanisk Kunstmester og Luftspringer fra Berlin, en Forestilling, hvorved han foreviste Taskenspillerkunster og Luftspring. Billeter à 48 Sk.[3]) — Thorsdag 5 Mai 1791 Kl. 6½ Aften opførte J. Førster en „fuldstændig" Concert paa Raadhussalen.[4]) — Fredag 13 Mai 1791 Kl. 5 Eftermiddag gav den bekjendte Orgelspiller og Componist Abbé Vogler en Concert i Vor Frelsers Kirke, „hvor iblandt andet skal forestilles: Sø-Batailler og et Forsøg af malende Tonekunst efter Rubens's berømte Maleri, som forestiller den yderste Dag". Billeter à 48 Sk. Stiftamtmand Moltke omtaler i et Brev til Hofmarskalken J. v. Bülow Voglers Optræden i Christiania og bemærker, at han har indtaget alle Kjendere.[5]) Georg Joseph Vogler, f. i Würzburg 1749, † i Dresden 1814, var ved denne Tid (1786—99) ansat som Directeur af Musiken ved Operaen i Stockholm.[6]) — I Juni 1791 til-

---

[1]) N. Intell. Sedler 1790 No. 29.

[2]) Ibid. 1790 No. 38.

[3]) Ibid. 1791 No. 16. I Decbr. 1798 erholdt Johan Frederich Alberts Stiftamtmandens Tilladelse til paa Raadstuesalen i Throndhjem „at opføre sine equilibriske og mechaniske Konster" to Gange for sig selv og 3die Gang til Bedste for Byens fattige. (Meddelt af Stiftsarchivar W. Bøgh).

[4]) N. Intell. Sedl. 1791 No. 18.

[5]) Af Geheimeraad J. v. Bülows Papirer ved L. Daae, S. 63.

[6]) N. Intell. Sedler 1791 No. 19 og Dahlgrens Anteckningar S. 526—27.

bød Harpenisten Salomon Hesse og Violinisten Johan Fiilgrabe sig at musicere for dem, der ønskede dem i sine Huse.[1]) — I Slutningen af Septbr. 1790 indbød som sædvanlig L. C. Steen, Arbin og J. Collett til Deltagelse i „Concerten". Man meldte sig hos Selskabets Casserer George Dallas eller hos Collett. Onsdagene 22 og 29 Decbr. 1790 afholdtes ikke Concert, men den begyndte atter 5 Januar 1791. I Mai 1791 paamindes Interessenterne af det musicalske Selskab om at betale sin Contingent til George Dallas.[2]) — I Slutningen af Marts 1791 averterer „Directeur" Walcke, at han informerer i Dans, „ikke alene efter Kunstens Regler i de enkelte Danse men ogsaa i Figuré, Menuetter og de nyeste Franske Contra-Danse med alle de theatralske Pas, som der til ere nødvendige for at danse med Smag og Orden".[3])

Nogen Opførelse af Skuespil, der bestemt kan henføres til denne Vinter kjendes ikke, men at nogle af de ved forrige Saison uden Aarstal nævnte Stykker nu ere blevne spillede, er vistnok utvivlsomt.

1791—92.

Abbé Vogler, der muligens har reist om i Landet, siden han i Mai 1791 gav Concert i Christiania, opførte Mandag 17 Octbr. 1791 til Indtægt for de fattige en Concert, hvorved „han forestillede Sauls og Davids Tildragelser." Billeter à 1 Mk.[4]) — 16 Decbr. holdt Førster Concert paa Raadstuesalen.[5]) — Tirsdag 7 Februar 1792 opførtes „fuldstændig Concert" paa Raadstuesalen af Lolle. Billeter à 48 Sk. Hermed menes

---

[1]) N. Intell. Sedler 1791 No. 24.
[2]) N. Intell. Sedler 1790 No. 41 og 50; 1791 No. 18.
[3]) N. Intell. Sedl. 1791 No. 13.
[4]) N. Intell. Sedl. 1791 No. 41. Altsaa har han vistnok her givet Concerter forud.
[5]) Ibid. 1791 No. 50.

formodentlig den berømte Italienske Violinist Antonio Lolli, keiserlig Russisk Concertmester († 1802), der i Slutningen af samme Maaned gav Concert i Stockholm, hvor han ogsaa tidligere var optraadt saavelsom i Kjøbenhavn.[1]) — Om „Concerten" findes ingen Oplysninger i denne Saison ligesaalidt som om dramatiske Forestillinger; ifølge Fru Dunker skal det ældre dramatiske Selskab ved denne Tid have ophørt at spille og først optaget Forestillingerne igjen i Aaret 1793, da det ovenfor omtalte dramatiske Selskab, der især bestod af Haandverkere, indstillede sin Virksomhed. Hvorvidt dette Selskab har opført noget af de Stykker, Diurendahl denne Vinter averterer, er ubekjendt.[2])

22 Octbr. 1791 udgik en Cancellicirculaire til Overøvrighederne i Danmark og Norge om at paase Overholdelsen af den ikke overalt efterlevede Forord. 27 Octbr. 1773, der forbyder fremmede saakaldte Kunstnere, saasom Taskenspillere, Liniedansere og deslige, at omreise og trække Penge af Landet ved at vise deres Kunster.[3])

1792—93.

Fredag 12 Octbr. 1792 opførte den ovennævnte Concertmester De la Hay fra Stockholm „efter høi Tilladelse" paa Stadens Raadstuesal „en extra brillant Concert, hvormed enhver af Dhrr. Amateurer assistere, og til det respective Publicums Fornøielse vil han have den Ære at lade høre mange nye Pieces og Solos med adskillige Forandringer, som paa Violin exequeres." Billeter à 2 Mk. 16 Sk.[4]) — 11 Decbr. 1792 opførtes i St. Olai Loge til den hvide Leopard i Christiania en

[1]) N. Intell. Sedler 1792 No. 5; Dahlgrens Anteckningar S. 588.
[2]) N. Intell. Sedl. 1791 No. 35; 1792 No. 20 og 29.
[3]) Wessel-Bergs Rescr. Saml.
[4]) N. Intell. Sedl. 1792 No. 41.

Sørgecantate (vistnok af Cantor Flintenberg), da Frimurerne holdt en Sørgefest over Hertug Ferdinand af Braunschweig-Wolffenbüttel, Generalstormester over alle forenede Loger i Tydskland, Danmark og Norge; ved samme Leilighed holdt Bernt Anker, der i næsten 30 Aar havde været Medlem af Ordenen og i 12 Aar Mester af Logen, en Mindetale, der er trykt i Christiania 1793.[1]) — 21 Januar 1793 opførte J. B. Førster en „fuldstændig Concert" paa Raadhussalen. Billeter à 64 Sk. Ud paa Vaaren averterer han „tolv Stykker nye af ham selv componerede Menuetter, Arier og Engelskdanse for Zither for 1 Rdlr. Exemplaret."[2]) — „Concerten" nævnes ikke i denne Vinter, lige saa lidt som nogen Skuespilopførelse kjendes, der med Sikkerhed kan henføres til denne Saison, uagtet Skuespil undertiden averteres tilsalgs.[3])

1793—94.

De private dramatiske og musikalske Foretagender i Christiania havde om Vaaren 1792 lidt et føleligt Tab, idet Grosserer Peter Collett „den raske — den sunde — den vakre Mand", som det heder i Bernt Ankers Gravskrift over ham, ved „Almagtens Lynstraale" pludselig bortreves 23 Marts. Baade han selv og hans Hustru Karen Elieson havde, ligesom ogsaa hans Fader James Collett, været blandt de ivrigste Deltagere i og Befordrere af disse Øvelser, og det er derfor høist sandsynligt, at dette Dødsfald har bidraget sit til, at det ældre dramatiske Selskab, hvis hovedsageligste Støtter alle tilhørte den Collettske Familie- og Svogerskabskreds, ikke i Vinteren 1792—93 gjenoptog sin Virksomhed. Men da den

[1]) Ankers efterladte Manuscr. i Univ. Bibl. i Kbhvn.
[2]) N. Intell. Sedl. 1793 No. 3 og 13.
[3]) Ibid. 1792 No. 41; 1793 No. 10 og 19 (hos Cornisch, Diurendahl og Justitsraad Bukier).

afdødes Broder John Collett, der ved sit Giftermaal i 1783 havde bosat sig i London, om Vaaren 1793 atter flyttede tilbage til Christiania for at indtræde i Broderens Sted i Handelshuset „Collett & Søn", have han og hans Hustru Martine Elieson, der varmt interesserede sig for og, som ovenfor omtalt, selv tidligere med Held havde deltaget i de dramatiske Opførelser i Christiania, uden Tvivl ikke bidraget lidet til Gjenoptagelsen af disse Øvelser inden det høiere Selskab i Hovedstaden. Disse Forestillinger skulle nemlig nu have hvilet i de sidste Par Aar, medens det ovennævnte Selskab af Byens Middelklasser spillede paa Grændsehavens Scene. Med Vinteren 1792—93 skal imidlertid denne dramatiske Forenings Virksomhed være ophørt, hvorfor Trangen til at foretage noget fra det ældre Selskabs Side formodentlig har været saameget stærkere følt. Det kan næppe betvivles, at Bernt Anker og John Collett have staaet i Spidsen for det nye Foretagende, og man feiler heller neppe ved at henføre en Prolog af B. Anker, der findes i to Exemplarer blandt hans efterladte Manuscripter,[1]) til Gjenoptagelsen af Selskabets Virksomhed paa dette Tidspunkt. Den er saalydende:

Al vor Uro kommer blot fra at ville vælge,
thi hvo er vel tilfreds, med hvad han er, og hvor han er;
man higer efter Glæde, Bifald, Lykkens Gaver,
men Sjælen ikkun tomme Skygger fandt,
fordi man ubekymret ei vil lade Skjebnen raade,
som uafbrudt knuser og ophøier alt sit Støv,
hos Armod lader Smile gro, i Taarer Vellyst skaber.
Saa er Verdens Skuespil og har bestandig været.
O! hvilket grusomt Nag!
O! hvilket Selvbedrag![2])
Den vise ser det grant og rolig hen til Stykkets Ende iler,
han ingen Rolle vælger men tager den, der falder
i hans Lod, og stræber denne tro at være,

[1]) I Univ. Bibl. i Kbhvn.
[2]) Disse to Linier mangle i det ene Exemplar.

thi ei ved Valget fik man Palmerne
men kuns ved Tilfældet at lyde og derved Bifald faa — maaske —
Vi samles her i værdig Hensigt, ei Gjøgleri at øve;
vi samles her — Talentet at fremlokke — udbrede Ynde — Smag,
bestemme Tæklighedens sande Grændser — den salig Middelvei —
imellem raa Natur og Kunstens Trylleri;
vi samles her — for at se det sande Speil paa Verdens Daarer,
paa de fæle Laster, vi vil sky, paa Dyd, som har sin egen Løn;
vi vil skue — haane — le — vi vil føle,[1]) og stundom Taarer fælde;
men for alt vil vi skaansom være mod den, som ærlig stræber
at gjøre det saa godt, man kan,
thi ve den Kunstling, som stræber at gjøre det bedre, end man kan;
da kommer kjælen Lispen, det ækle Føleri,
svolmend' Bryst, de harske Toner og overdrevent Friskfyreri[2])
i Stedet for ædel Anstand, den skjønne kunstfri Tone,
o det skjønne, som trylle maa og henrive,
som ingen Camoene vover at beskrive,
og hvad er dette vel:
Sandhed og Natur!
Paa Theatret skal man hjemme være
men i vort Hjem med Anstand være.
Hvad nytter Verdens Bifald — naar det sande savnes fra mit Hjerte?
Der brænder varig Ild, som ei udslukkes kan,
for Sandhed og Natur, som fængsler alle Stemmer.
Der Barden søge maa de ædle, høie Tanker,
hvis Gjenlyd dramatisk Kunst indtrænge skal i vort Bryst,
saa at vi sættes hen i Livets høiest Stilling
med Orosman, Mahomet[3]) og Berenice,
beundre Corneilles cothurnisk Sving — Racines Hjertesprog,
tilkjende Landsmænd: Nordahl Brun, Fasting, Ewald,
Sander og Dyvekes Autor[4]) Melpomenes Palmer
men glemme ei de lunefulde Aander,
som male Hverdags-Scenerne,
saa at vi kjende os igjen og le
hos Holberg, Wessel, Molière,
Goldoni, Lessing og Voltaire.

---

[1]) I det andet Exemplar: røres.
[2]) I d. a. E.: og udspændt Vrid i hver en Mine.
[3]) Hyppolit.
[4]) Digter.

Hvor ædel var ei smagfuld Oldings Tidsfordriv
ved Juras Fod paa Ferneys Scene,
naar han med Denis og Corneilles Datter[1]) —
selv handlende — de store Scener for Tilskuere
fremstilte med al den Sjælens Styrke, med al den fyrig Aand,
saa lig den Ild i Mesterverker, som flød fra denne Skaberhaand.
Hvo ved, om ei ved Nordisk Alpes Fod
en Shakspears Aand og Garricks Mesterspil
hos os oplive kan en ædel Kappelyst
med svundne Dages store Aander,
saa lyttende fra Empyreen de Bifaldsvinket os tilsmile
og fra svage Forsøg paa Parnassen se os stige,
indtil de denne Planteskole[2]) vil kjendes ved paa Helicon.
For Nordens dramaturgisk Selskabs Ære
O, dette skal mit varme Ønske være!

At denne Prolog ogsaa er bleven fremsagt af Forfatteren tør vistnok sikkert sluttes af dens sidste Linie. Kun nogle faa af de Skuespil, dette Selskab har opført, ere bekjendte og ville nedenfor blive nærmere omtalte.

Fredag 15 Novbr. 1793 Kl. 6 holdtes publique Concert paa Raadstuen, hvor Claveristen Hr. Lindemann lod sig høre med concerterte Solos paa Pianoforte. Billeter à 1 Rdlr. hos Madame Leuthen.[3])

Tirsdag 22 April 1794 opførtes „med høie Øvrigheds Tilladelse i Grændsehaven af en herigjennem Byen reisende Italiensk Troupe La pazza per amore eller det af Kjærlighed forvirrede Fruentimmer, Opera buffa i 2 Acter af den berømte Cimarosa. Personerne: Donna Artemisia, Enke, Giuseppa Pucci. Don An-

---

[1]) Naar han ved Siden af Clairon, Denis, Corneilles Datter.

[2]) Dette Ord mangler i det andet Exemplar.

[3]) N. Intell. Sedl. 1793 No. 46. Dette er uden Tvivl Ole Andreas Lindemann, f. 1769 † 1857 som Organist i Throndhjem, om hvem se Illustr. Nyhedsblad 1857 S. 142 og L. Roverud, Et Blik p. Musikens Tilstand i Norge, S. 17 og 26, hvor han omtales som „Norges første Musiker."

nibale, Officier, Francesco Pucci. Il barone, Don Pirepaschetti, Steffano Pucci. Msr. Coiche, Carolina Pucci.[1]) Indholdet: En Enke, til hvilken trende frier, blandt hvilke hun giver Officieren Fortrinet, som drevet af Jalousie foregiver en Reise til Armeen, i hvilken Tid han spiller adskillige Intriguer for at forsøge sin Elskerindes Troskab. Han forklæder sig som en Tyrk og foregiver, at han var sendt for at tage Hevn over hans Rivaler. Under disse Prøver bliver hun forvirret, da han fuldkommen overtydet om hendes Bestandighed giver sig tilkjende, og Sagen faaer et lykkeligt Udfald." Billeter à 64 Sk. hos Hr. Travello. — Samme Forestilling gaves Fredag 25 April Kl. 6. — Fredag 2 Mai gav Troupen i Grændsehaven en ny Opera: La contadina in corte.[2]) Tirsdag 20 Mai gaves: La villanella fortunata (af Paesiello?) med nye Decorationer. Thorsdag 19 Juni gaves sidste Forestilling: Il militare amante, opera buffa. Billeter i Logiset hos Nils Aasen à 48 Sk.[3]) Sandsynligvis have Italienerne givet flere Forestillinger end de her averterede, siden de have opholdt sig saa længe i Byen; nogen Tid kunne de dog maaske have tilbragt i Smaabyerne ved Kysten.

1794—95.

Tirsdag 5 August 1794 Kl. 5 Eftermiddag opførte den ovennævnte (S. 143) kgl. Svenske Musikdirecteur Abbé Vogler med høi Øvrigheds Tilladelse i vor Frelsers Kirke en aandelig Concert i følgende Afdelinger: første Afdeling: 1) Ouverture, 2) Arabisk Romance, 3) Siciliana med Variationer; anden Afdeling: 1) Fløite-Concert, Al-

[1]) Familien havde i Februar 1793 optraadt i Kjøbenhavn, Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 525.

[2]) Formodentlig den samme som Bondepigen ved Hoffet efter Favart med Musik af Duny, se Overskous Haandbog S. 8.

[3]) N. Intell. Sedl. 1794, No. 16—18, 20, 24.

legro, Andante, Rondo, 2) Choral, 3) Afrikansk Allegro, 4) musikalsk Skilderi af et Søslag, hvori flere sammenstødende Flaaders Allarm, Krigsmusique, Skibenes Bevægelse, Bølgernes Oprør, Kanonernes Torden, de saaredes Skrig og de seirendes Triumphsang; tredie Afdeling: 1) Mohrernes Begravelsessang udført i en Adagio, 2) Forestilling af Hyrdernes Lystighed, afbrudt af Torden, 3) Klokkespil i Fuga. Billeter à 2 Mk. faaes hos Hr. Thoms og denne Beskrivelse ved Kirkedøren.[1]) — Thorsdag 7 August gav Georg Johan Berwald, kgl. Kammermusicus fra Stockholm, og hans sexaarige Søn med høi Øvrigheds Tilladelse i Grændsehaven en „fuldstemmig" Vocal- og Instrumental-Concert. Faderen spillede Fagot og Sønnen sang og spillede Violin. Billeter à 48 Sk. Georg Johan Abraham B. (f. 1758, † i Petersburg 1825) tilhørte en i Sverrig senere vel bekjendt Slægt fra Slesvig, der har frembragt mange musikalsk begavede Medlemmer, og havde 1782—83 været Fagotist og siden 1783 Violinist i det kgl. Kapel i Stockholm. Aar 1800 fik han Ansættelse ved det keiserlige Kapel i Petersburg. Sønnen Johan Frederik Berwald, f. 1787 † 1860 som Kapelmester i Stockholm, havde allerede Aaret forud første Gang optraadt offentlig i sin Fødeby som Violinist og udmærkede sig siden som saadan.[2]) — Den oftere nævnte Johan Bartholomæus Førster inviterede det høie og og respective Publicum til en Concert Mandag 8 Septbr. 1794 i Hr. Colletts Have i Grændsen, hvortil „det høie og respective musikalske Selskab" (som altsaa fremdeles bestod) havde givet Tilladelse formedelst hans og Families Bortreise herfra til Kjøbenhavn. Han agtede at lade sig høre med en Concert af Pleiel og en af ham selv componeret Solo paa Violoncelle. Billeter à 48 Sk.[3]) —

[1]) N. Intell. Sedl. 1794 No. 31.

[2]) N. Intell. Sedl. 1794 No. 32 og Dahlgrens Anteckn. især S. 533 og 535.

[3]) N. Intell. Sedl. 1794 No. 35.

Tirsdag 2 Decbr. 1794 gav Zebell, Violinist fra Stockholm, med høi Øvrigheds Tilladelse en Concert i „den af Hr. John Collett overladte Grændsehauges Salon.“ Billeter à 48 Sk.[1]) — Ved en Sørgefest paa Christiania Kathedralskoles Auditorium 19 Januar 1795 over Conferentsraad Herman Colbiørnsen og Generalauditeur Ole Christopher Wessel (begge døde i Slutningen af 1794), der i sin Ungdom havde været Skolens Elever og ved sin Død doteret samme, opførtes før og efter den af Rectoren Dr. N. Treschow holdte Tale en Cantate af Cantor I. A. Flintenberg. Før Talen blev en Terzet og en Choral afsungne og efter samme Accompagnement og Chor af Disciple. Som Prøve hidsættes følgende:

— — — — — — — —

To Mænd, hvis Liv en Kjæde
af sjeldne Dyder var,
fra dette Lærdoms Sæde
sin Visdoms Grøde bar;
sit Fødeland at gavne
var Begges Skjøde-Lyst.
O! Sorg, vi Dem maa savne!
Læg, Himmel, saaret Bryst![2])

I Anledning af en Generalforsamling i „Halfdans Klub“ 10 April 1795 omtales det, at foruden Contingenten for Fjerdingaaret skal ved samme Leilighed indbetales, hvad der er bestemt at erlægges til Concert-Udgifterne.[3]) Dette Klubselskab, der, saavidt vides, allerede ved denne Tid holdt sine Samlinger og Baller, der mindst gaves hver anden Uge og undertiden hyppigere, ho Tracteur Thoms (paa Hjørnet af Toldbodgaden og store Strandgade), befattede sig altsaa ogsaa med Musik-

[1]) N. Intell. Sedl. 1794 No. 48.

[2]) Et trykt Exemplar af Cantaten (in 4to) findes i Kathedralskolens Bibl. Se ogsaa B. Moe, Tidsskr. f. norsk Personalhist. 1 R. S. 242—60; Fru Dunker, Gamle Dage, S. 62.

[3]) N. Intell. Sedl. 1795 No. 17.

opførelser, og var formentlig allerede da forenet med det tidligere omtalte „musikalske Selskab".

Den ovenfor oftere nævnte Stadsmusicus Peter Høeg (ansat 1758) anmoder 16 Decbr. 1794 „de høie og høistærede Velyndere, som maatte have tiltænkt ham deres Velvillighed, gunstigst at tillade, at han mundtlig aflægger sin Lykønskning til forestaaende Julehøitid, da Hofsorgen[1]) ikke tillader ham denne Gang med Instrumentalmusique at indhente det sædvanlige Juleoffer, som er et af hans Embedes væsentlige Indtrader, og formodentlig", tilføier han, „bliver det nok den sidste Gang, som jeg ved slig Leilighed nyder Publicums Godhed." Dette blev ogsaa Tilfældet, thi han døde i Septbr. 1795,[2]) og i Decbr. s. A. advarer F. C. Groth, der i Egenskab af Violinspiller havde været Medlem af det kgl. Capel i Kjøbenhavn og nu i Henhold til den ovenfor (S. 103) nævnte Forordn. af 14 Juni 1780 var beskikket til hans Eftermand, uberettigede Personer mod at betjene med Musik.[3]) Det var Groth, der, som ovenfor omtalt, afskaffede Omgangen med Musik i Husene ved Juletider for at erholde „Offer" og derfor erholdt Erstatning af Bykassen. 1795 var endnu Bykassens Betaling til Stadsmusikanten ligesom i 1711 kun 100 Rdlr. ifølge Cancell. Resol. 8 Marts 1777.[4])

Sven H. Walcke, Informationsmester i Dans ved det kgl. militaire Academie,[5]) tilbyder om Høsten 1794 Undervisning i Dans og tilføier til Slutning: „At mine Bestræbelser ene og alene sigte til Ungdommens Dannelse

[1]) I Anledning af Arveprinsesse Sophie Frederikkes Død.

[2]) Hans Hustru Mette Neumann var død Aaret forud (Rigsarch. Chra. Skifteprot.)

[3]) N. Intell. Sedl. 1794 No. 51 og 1795 No. 40 og 51; jfr. ogs. 1798 No. 1, hvor Byens Magistrat udsteder en lignende Advarsel til uberettigede Instrumentister.

[4]) N. Intell. Sedl. 1795 No. 17.

[5]) Siden 1 Mai 1791. Jfr. ovenfor S. 144.

og Sædernes Forbedring, smigrer jeg mig med, det respective Publicum skal være overbevist om." [1])

Foruden det ældre, gjenoprettede dramatiske Selskab, om hvis Forestillinger i denne Vinter intet vides, var ogsaa „det andet dramatiske Selskab", mest bestaaende af Borgerfolk, i denne Saison igjen i Virksomhed; thi i Begyndelsen af April 1795 aflægger I. K. Wiinholt paa Selskabets Vegne „sin skyldige Taksigelse til de ædelmodige Tilskuere (ved en Forestilling til Bedste for nødlidende), der saa kraftig have bidraget til Hensigtens Fylde, at 155 Rdlr. — indberegnet 5 Rdlr. fra en ubenævnt — bleve uddelte til 70 Husarme." Forestillingen havde bestaaet i F. W. Wiwets „Datum in blanco eller den af sin egen Last straffede Aagerkarl, et Skuespil i fem Optoge," [2]) som derfor maaske efter Fru Dunker (ovenfor S. 137) urigtigen er angivet som opført omkring 1790, med mindre Stykket skulde være spillet til begge disse Tider. Derimod kan det vistnok ansees fuldkommen sikkert, at den sammesteds nævnte Opførelse af Jeppe paa Bjerget med Christopher Weidemann som Nille maa blive at henføre til nærværende Vinter, da Weidemann (f. 1779 † 1858 som Sorenskriver paa Thoten) først 1790 blev indsat i Latinskolen, kun $11^1/_2$ Aar gammel, medens han allerede 1795 blev Student, hvortil kommer, at Professor Hansteen (f. 1784) beretter, at han godt kan erindre Weidemann i denne Rolle. — 20 Februar 1795 sees der (af et Avertissement om en forbyttet Finmut) at have været givet en Forestilling i Grændsehaven, uvist af hvilket af de to Selskaber. [3])

I denne Vinter mistede det musicalske og det dramatiske Selskab en af sine bedste Støtter, idet James

[1]) N. Intell. Sedl. 1794 No. 35.

[2]) Trykt i „Nye originale Skuespil" 2 B. Kbhvn. 1778. 8.

[3]) N. Intell. Sedl. 1795 No. 8 og 13. Brev af 15 Novbr. 1852 fra Professor Hansteen til Søsteren Fru Dunker (i Rigsarchivet).

Collett 15 Novbr. 1794 afgik ved Døden, omtrent 66 Aar gammel. Hans gjenlevende Søn John Collett og dennes Hustru Martine Elieson vedbleve imidlertid som før at vie disse Kunsters Dyrkelse den varmeste og mest opofrende Interesse.

1795—96.

Hr. Lailson viste Thorsdag 17 Septbr. 1795 „sine Manoeuvres" til Bedste for de fattige. Billeter erholdtes hos Fattigforstanderne Jakob Bølling og Iver Aalgaard samt ved Indgangen.[1]) Han har altsaa formodentlig givet flere Forestillinger forud. — Dansemester F. Hassel fra Kjøbenhavn, der har været adskillige Steder i Europa, deriblandt som Solodanser ved det kongl. Theater i Berlin i 3 Aar, tilbyder fra Octbr. „Information i Dans efter den nuværende Methode baade med Tourer og Navne." Ligeledes sælger han „Engelske Danse med alle Stemmer og trykte Tourer til, som kan bekommes hos ham for Aaret 1796, naar de blive bestilte 8 Dage forud."[2]) — 24 Novbr. 1795 gav J. B. Førster en Concert paa Raadhussalen. Billeter à 48 Sk.[3]) — Fredag 22 Januar 1796 Kl. 6 lode med høi Øvrigheds Tilladelse tvende kongl. Kammermusici fra Stockholm, Wilhelm Frederik Peters († 1843) og Gustaf Bratt, sig høre paa Raadhussalen, den første med Fagotconcert, den anden med Flauteconcert samt Variationer paa Fortepiano. Billeter à 2 Mk. 4 Februar gave de sin sidste Concert sammesteds, bestaaende af Soloconcert paa Fagot (ved Peters), Soloconcert paa Flaute, og Soloconcert paa Violin (ved Bratt) samt endelig en Quatremains paa Clavecin. Samme

[1]) N. Intell. Sedl. 1795 No. 37.
[2]) Ibid. 1795 No. 39.
[3]) Ibid. 1795 No. 46.

Pris.[1]) — I Slutningen af April 1796 sees Hr. Dupinier at have holdt Concert, da han aflægger sin Tak til Byens Indvaanere fordi de have bivaanet den.[2]) — Tirsdag 14 Juni 1796 Kl. 7 gav Frederik Christian Nielsen, der af Profession var Kunstdreier men derhos en duelig Musiker, en Fløiteconcert paa Raadstuesalen. Billeter à 2 Mk.[3]) — I Juni 1796 tilbyder Brehmer og Kone fra Berlin de Herskaber, der forlange dem til sig eller ville besøge dem i deres Logis hos Hr. Schrøder, Opvartning med Musik paa tvende Instrumenter nemlig Kong Davids Harpe og Flaute travers, hvorhos Madame Brehmer synger adskillige Tydske og Italienske Opera-Arier. Brehmer spiller solo paa Harpe adskillige Stykker af Haydn, Pleiel og Vanhelt. „Han har havt den Naade i Stockholm at spille for de kongl. Herskaber i 3de Maaneder."[4]) — I. Wiinholt synes denne Vinter at have staaet i Spidsen for de ugentlige Concerter; i alle Fald melder han „Interessenterne", at den sidste Concert for Vinteren afholdes Tirsdag 15 Marts 1796 Kl. 6 Aften.[5])

Det ældre dramatiske Selskab fortsatte i denne Vinter sin Virksomhed, men med Sikkerhed kjendes kun en fornyet Opførelse af Voltaires Skuespil Skotlænderinden eller Caffehuset, hvor nu Mad. Martine Collett med stort Bifald spillede Lindanes Rolle.[6]) Omtrent ved denne Tid[7]) maa ogsaa B. Ankers Tragoedie Major André være gjenoptaget med følgende for Birollernes Vedkommende

[1]) N. Intell. Sedl. 1796 No. 3 og 5. Dahlgrens Anteckn. S. 547 og 552.

[2]) N. Intell. Sedl. 1796 No. 17.

[3]) Ibid. 1796 No. 23.

[4]) Ibid. 1796 No. 23 og 26.

[5]) Ibid. 1796 No. 10.

[6]) Brev fra Ditlevine Feddersen til Matthia Anker af 12 Marts 1796 (Rigsarch., Fayes Msscr.-Saml.) og Fru Dunkers Optegn.

[7]) I ethvert Fald var det før Udgangen af Saisonen 1795—96, da Jess Ankers Hustru Karen Elieson, der spillede med, døde i Septbr. 1796.

(siden Opførelsen i 1788) forandrede Besætning: Major André, B. Anker; Jones, hans Kammertjener, Regimentsqvartermester J. S. Hiort; Emilia André, Madame P. Colletts; General Washington, Kammerherre Kaas; General Arthur Lee, Jacob Nielsen; General Horatio Gates, Thomas Bagge; General Green, Nils Lasson; Oberste Warren, Generalkrigscommissair Anker; General Arnold, Capitain Haffner; Generalfiscal Livingston, Justitsraad Bukier; Ephraim, Jøde, Claus Tullin; Gevailleren, John Collett; Marquisinden af Rochambeau, Fru Jess Ankers. Formodentlig i Anledning af den fornyede Opførelse har Anker foretaget et Par mindre Forandringer i sit Manuscript; den væsentligste bestaar deri, at Jones i 2den Scene ikke fuldt ud betror Jøden sin Herres Planer. Det kan dog bemærkes, at den her omtalte Opførelse af „Major André" muligens snarere er foregaaet paa Mosse Jernverk, hvor B. Anker havde indrettet et Theater, hvorom mere nedenfor saavelsom om en Opførelse der i Octbr. 1795 af Comoedien Skorstensfeieren og en Epilog i Anledning af Stiftamtmand Moltkes Afreise fra Norge.

1796—97.

9 Juli 1796 bekjendtgjør Stadsmusicus F. C. Groth „for de respective Damer og Herrer, som have havt den Godhed at antegne sig som contribuerende til den foreslaaede Vand-Musique", at denne „vil gaa for sig hver Onsdag og Søndag Eftermiddag Kl. 7, om Veirliget skulde tillade det, hvis ikke, da næstfølgende Dag, som Veirliget er godt". Om flere ville bidrage til Musiquen, antegnes de i hans Logis hos Visiteur Francke. Foretagendet synes at have vundet Bifald og at være bleven fortsat langt udover Høsten, da Groth underretter de contribuerende om, at Vandmusiquen finder Sted sidste Gang Søndag 2 Octbr., „men skulde Veirliget ikke tillade det,

da Dagen efter“ [1]). — Senhøstes kom den ovennævnte Harpenist Bræmmer (saa skrives nu Navnet) med Kone igjen til Christiania og „erbyder det ærede Publico“ i Løbet af Novbr. og Decbr. sin Opvartning med Musik, bestaaende i Harpe- og Fløitespil samt Sang [2]). — Groth har i denne Vinter staaet i Spidsen for Concerten, thi til Fredag 20 Januar 1797 Kl. 6½ anmelder han Concert paa Raadstuesalen, der aabnes Kl. 5½. Billeter erholdes hos ham Dagen forud for 2 Mk. Stykket. Ligesaa Søndag 19 Marts. Samme Pris [3]). — I Slutningen af April 1797 foreviste Campioni fra Fyen et Voxcabinet med over 40 Figurer [4]).

Om Høsten 1796 led de dramatiske og musicalske Foreninger i Christiania et meget følelig Tab ved Jess Ankers Hustru Karen Eliesons Død, der indtraf 18 Septbr., som tillige var hendes Fødsels- og Bryllupsdag. Hun var da 37 Aar gammel og havde allerede, som ovenfor omtalt, i flere Aar været svagelig, uden at hun dog ganske havde ophørt at deltage i de musicalske og dramatiske Øvelser, som hendes hele Familiekreds drev med saa megen Iver, og hvorfor hun besad et saa afgjort Talent. Hun havde nydt en meget omhyggelig Opdragelse, der heldig havde udviklet hendes betydelige naturlige Begavelse, og Samtiden er uudtømmelig i hendes Ros. I en af Gravskrifterne over hende hedder det: „Hendes dyrkede Forstand gjennemtrængte alting, alle. Hendes fine Smag og Vittighed glimrede, glædede overalt; saarede, hvor den maatte. Rent var hendes Sprog og ædelt som hendes Hjerte; hendes Stemme Velklang og Harmoni“. Endnu meget stærkere Udtryk bruger Svogeren Bernt Anker i sin af Samtiden beundrede Grav-

[1]) N. Intell. Sedl. 1796 No. 28 og 39.
[2]) Ibid. 1796 No. 47 og 49.
[3]) Ibid. 1797 No. 3 og 11.
[4]) Ibid. 1797 No. 17. I April 1798 var han i Laurvig. ib. 1798 No. 16.

skrift, hvori han kalder hende „Skaberens Mesterverk iblandt Støvets Ruiner", „salige Skygge—opløste Engel — Du var et Mynster paa Jorden — Du bliver en Prydelse i Himmelen." Det hedder her endvidere: „Hendes Anstand var Appolonisk Visdom med Chariternes Ynde. Ren, uskyldig, blid og stille-høitidelig gjenstraalte hendes Blik den himmelske Saligheds Morgenrøde. Hun talte — hun skrev — hun sang — hun bevægede sig og Cymblet med hele Harmoniens fortryllende Kraft. Hun — Mester i alt — lærte fra sig og ordnede sit Hus saa klogt og kjærligen, at enhver adlød i at elske og beundre hende. Fød med alle Naturevner, hendes Flid havde dyrket til muligste Fuldkommenhed, var hendes Udvortes dog simpelt, glimmerløst og beskedent. Blufærds milde Rødme, ædel Anstand og de reneste Sæder advarede Letsind om (ɔ: mod) hvert afvigende Skridt, og hendes hele Forhold var indrettet efter Maadeligheds, Anstændigheds og Dydens hellige Forskrift" o. s. v. Endelig roses „hendes vel anvendte Liv, da hendes Ro i Opløsningens gyselige Øieblik forkyndte, at hver Lidenskab var hendes Slave, at salig Bevidsthed om Pligters Opfyldelse gav Adkomst til lyksalig Evighed, at hun var Herre over sit Hjerte — i Fred med sig selv — og kjendte Gud"[1]).

Omtrent ved denne Tid maa et lidet „Efterstykke" af Bernt Anker ved Navn Emigranten være bleven opført i Christiania, skjønt det neppe med fuld Sikkerhed kan bestemmes, om det er sket i denne eller i den følgende Vinter. Stykket, der er meget kort, havde da følgende Rollebesætning: Emigranten Bernt Anker; hans Hustru Mad. M. Collett; deres Døtre Frederikke Hober (Haaber) og Tina Collett (et Barn, f. 1789); deres Pleiesøn Capitain J. F. W. Haffner; Zelima, en

[1]) Se Gravskrifterne over hende (B. Ankers i N. Intell. Sedl. 1796 No. 39) og Fru Dunkers „Gamle Dage" S. 162—63 og 383.

Tyrkinde, Miss Euphrosyne Talma. Fru Dunker beretter, at Anker gav Emigrantens Rolle med megen Adel og Værdighed, og om den berømte Skuespiller François Joseph Talmas Søster, Miss E. Talma, hvis Billede er saa smukt tegnet af den nævnte Forfatterinde i hendes Erindringer, hedder det i denne Anledning: „Jeg behøver ikke at sige, hvor elskelig Zelima var, endog den noget fremmede Udtale af Sproget var behagelig, hun var jo en Tyrkinde“ [1]). — Stykkets Indhold er følgende:

I første Scene mellem en Husvert og Tjenestepigen Annette spørger den førstnævnte hende om, hvoraf hendes Herskab lever, da London siden sidste Blodbad i Paris er oversvømmet af Emigranter. Han omtaler de store Skatter, „det Helvedes Menneske, den Pitt“, paalægger Folk, hvorfor de, der skulle leve af logerende, ikke kunne holde ud, hvis de ikke faa sin Betaling rigtigt. I Begyndelsen betalte hendes Herre ordentligt, men nu synes det at knibe, da han har en hel Maaneds Husleie tilgode. Han vil dog ikke kræve ham, da de ere saa brave Folk. Annette oplyser, at de i Førstningen levede af, hvad de medbragte fra Frankrige, som dog ikke var stort, da de over Hals og Hoved maatte flygte for ei at blive myrdede af „September-Afskummet“, men nu, da hans Penge ere forbi, lever han af at skrive for Folk og hjælpe Forfattere med deres Verker, og hans Kone og Datter tegne, sy og brodere. Verten indrømmer, at det er godt at have lært noget, men mener, at dette ikke forslaar til at leve af i London. Annette roser sit Herskab og beder ham ei at være haard. Han undskylder sig med de store Skatter og spørger, hvad Herren egentlig hedder, og hvad han var i Frankrige. Hun kjender kun Navnet Mr. Bellâme, men mener, han var Hertug og eiede store Godser, der nu ere gaaede tabte. Verten beklager ham, men beder Annette som af sig selv at minde ham om Husleien og gaar. Hun vil dog ikke gjøre dette, da hun selv har Løn tilgode for 2 Aar, som hun ikke vil kræve, da hun ved, at Herren nok betalte, hvis han kunde. I anden Scene dvæler Mr. Bellâme i en Monolog ved sin tidligere lykkelige Stilling, da han uden Mangel levede i huslig Glæde med en elsket Hustru og dydige, velopdragne Børn, indtil hine „sataniske Væsener og kanibalske Sjæle“ fremstode til hans Fædrelands Ulykke. For at undgaa Forfølgelser maatte han med Kone og to Døtre flygte fra Frankrige, medens den elskvær-

[1]) Fru Dunker, „Gamle Dage“ S. 147 ff.

dige Greicourt, der var hos ham som en Søn, kom fra ham, uden at han ved, om han vansmægter i Fængsel eller er død under Guillotinen. Selv flygtede han til London, hvor han og hans Hustru søge at ernære sig og Familie ved sit Arbeide. Hun er imidlertid ligesaa munter som før i bedre Dage. Mad. Bellâme kommer (3 Sc.) og beklager, at han ved sit anstrengte Arbeide svækker sit Syn og sætter sit Helbred paa Spil, da dog hun og Datteren Wilhelmine gjerne ville bidrage til at lette hans Byrde. Hun erklærer, at hun aldrig i Versailles og St. Cloud var gladere end nu, da hun „ofte væder sit Haandarbeide med sine Taarer". Mr. B. erklærer, at Besiddelsen af hende er hans største Lykke. Hun viser ham et Stykke Arbeide, hvormed hun og Datteren Wilhelmine have været beskjæftigede i otte Dage, og hvorfor hun haaber at erholde en Guinée til Afbetaling paa Husleien. Han erklærer, at han tidligere ikke vilde have solgt et saadant Stykke for 1000 Louis, men nu bryder Nøden alle Love. Han vil sende Datteren Wilhelmine dermed til Millner i Bondstreet, hvor der er størst Tilløb. Den lille Datter Eulalie kommer (4 Sc.), og Moderen paalægger hende at kalde paa Søsteren. Hun oplyser, at denne sidder og tegner; hun søger at opmuntre Faderen og mener, at han sidder og skriver formeget. (Gaar). Mr. B. (5 Sc.) venter paa en, der havde bestilt et Forsvarsskrift for hans „stakkels Konge i Blankenburg"[1]), men Hr. Calonne, der havde lovet at give ham 20 Guinéer derfor, kommer ikke, saa han ingen Udvei ved til at betale Verten eller skaffe noget til at leve af for Ugen. Mad. B. trøster ham med, at Wilhelmine har et Arbeide at sælge, der er mindst $1^1/_2$ Guinée værd, medens han frygter for, at maaske ingen vil betale det saa høit, uagtet det nok har Værdien. Wilhelmine kommer (6 Sc.) og spørger til sine Forældres Befindende. Mad. B. paalægger hende at bringe Arbeidet hen til Mad. Chilcott i Bondstreet og forlange $1^1/_2$ Guinée derfor og ikke sælge det under 1 Guinée samt at komme snart igjen. W. lover dette og gaar; Faderen ser hende nødig gaa ud i Byen. — Verten (alene, 7 Sc.) anstiller Betragtninger over sit Tab ved denne Emigrantfamilie. Han kunde leie Værelserne ud for dobbelt Betaling, men har ikke Hjerte til at sige dem ud. Han klager over deres Stolthed, han er vis paa, at mange rige unge Cavalerer gjerne vilde gjøre deres Bekjendtskab for Datterens Skyld, men de holde sig bestandig inde og ville intet saadant fordelagtigt Bekjendtskab gjøre, men Piben faar vel en anden Lyd, naar han forlanger to Maaneders Husleie. (Gaar). Mad. Bellâme (8 Sc.) beklager sig over, at Verten

[1]) D. e. Ludvig den attende.

presser dem for Husleien. Hun ønsker, at Datteren maatte komme tilbage med Penge, saa hun kunde betale ham et Afdrag. Monsr. B. kommer og spørger, om Wilhelmine er vendt tilbage; han er ængstelig for hende i „denne forføriske By, hvor saa mange Snarer lægges for den uerfarne unge". Moderen er ogsaa urolig og vil sende Annette ud for at se efter hende. Hun kalder paa Annette (9 Sc.) og paalægger hende at gaa op i Bondstreet, opsøge Wilhelmine og følge hende hjem, men idet hun gaar, møder hun W. i Døren (10 Sc.). Paa Moderens Spørgsmaal beretter denne, at medens hun ventede i Mad. Chilcotts Bod, hvori der var stor Trængsel, kom en smuk ung Herre og spurgte, hvem hun var; hun forklarede, at hun boede hos sine Forældre i Dukestreet og ernærede sig ved Haandarbeide. Han svarede, at hendes Udseende røbede, at hun ikke var født dertil, men fortjente en bedre Skjæbne, hvortil hun intet svarede; han søgte at tage hendes Haand, som hun trak tilbage, bad om at faa se hendes Arbeide, som han beundrede, og om hvis Pris han spurgte, erklærede, at det var Prisen særligt værd, og gav hende Penge samt spurgte om hendes Navn og nævnte sig Lord Bellcarris. Monsr. B. har ventet sig saadant, men at byde Hertugen af Mirepoix's Datter Penge! Selv under de nuværende usle Omstændigheder var han ikke hendes Haand værdig. Han føler nu dobbelt sin Ulykke, men kan bære alt, naar hun kun vil erindre sin Herkomst. Hun beder Forældrene ingen Frygt nære i denne Henseende. Annette (11 Sc.) bringer et Brev, som en Tjener har leveret, og som skulde leveres W. i Hemmelighed, men da hun ved, at denne ingen Hemmeligheder har for Forældrene, har hun troet at kunne levere det her, hvilket W. bekræfter. Mr. Bellâme spørger, om han maa brække det, hvorom just W. havde havt i Sinde at bede ham. Mr. B. læser Brevet, der er fra Lord Bellcarris; han forklarer, at hun foresvæver ham i hans „søvnløse Nætter", og at han er underrettet om hendes og hendes Forældres Ulykker. Hvis hun vil „leve med ham", vil han udsætte 1000 LSt. aarlig for hende og ligesaa meget for hendes Forældre. Han udbeder sig et Møde med hende, Svar kan nedlægges hos Verten. Mr. B. beklager, at sligt kan bydes hans Datter, og at han ikke ved at tage Lordens eller miste sit eget Liv kan vise ham, at Englands Banco-Sedler intet gjælde mod hans Ære. Han udbeder sig at maatte svare paa Brevet, hvori W. gjerne samtykker. Annette (12 Sc.) melder en Tyrk og en Tyrkinde, der føres ind. Greicourt som Tyrk og „en Slavinde" (13 Sc.). Han udtaler sin Glæde over Gjensynet. Mad. Bellâme spørger om den fremmede Dragt, Mr. B., om hvorledes det er gaaet ham siden den gyselige Bloddag i Paris. Grei-

court beretter, at han i Nattens Mørke kom ud i Skoven ved Paris, gik til Havre, hvor han lod sig hyre som Matros, blev fangen af en tyrkisk Kaper, og maatte arbeide ved Oprensningen af stinkende Kanaler, fandt ved god Opførsel Yndest hos sin Herre, hvortil hans Datter Zelima, som de her se, bidrog meget. Hun ægtede ham, og han gik til England med sine Skatte, fik sin „anden Fader" opspurgt og kommer nu for at bede sine Velgjørere hos dem glemme Livets Gjenvordigheder og Frankrige, som de aldrig mere kunne se igjen. Zelima istemmer i gebrochent Sprog hans Begjæring. Mad. Bellâme omfavner dem og udtaler sin Glæde. Wilhelmine antyder, at hun har elsket Greicourt, men vil nu i Zelimas Arme glemme, at denne er hendes lykkelige Rival. Mr. B. bemærker, at „Skjebnen" sjelden forlader den retskafne; han vil da stræbe at glemme Fædrelandet og blive lykkelig blandt sine Venner.

Af denne Indholdsangivelse vil det sees, at Stykket, skjønt af ringere Effect end „Major André" og som dette Arbeide svagt i Charaktertegningen, dog viser en Smule mere Routine i dramatisk Forfatterskab. Chr. Pram bemærker ogsaa med Rette derom, at det „er for lidet til at indeholde nogen saadan Udvikling af de der forekommende Personers Charakterer, at det kunde opvække nogen synderlig Interesse. Fabelen eller Tildragelsen, som forestilles, synes heller ikke, i det mindste uden en langt større Udvikling og Situationens bedre Benyttelse, skikket til at underholde Læseren eller Tilskueren. Den her forekommende Lord Bellcarris vilde man se straffet for sin Impertinence, naar man skal have den fremstillet; Wilhelmine, som synes at skulde blevet Hovedpersonen, vilde man vide noget mere om, end at hun er ude at hente en saadan Impertinence, ellers er man ingenlunde fyldestgjort. Greicourt og hans Tyrkinde komme i den sidste Scene uforberedte, og især denne sidste synes slet ikke at vedkomme Fabelen. Det hele Skuespil er vel heller neppe af Forfatteren bestemt til andet end som et Par Timers ustuderede Arbeide at more uden Undersøgelse for et Qvarters Tid". Han

fraraader derfor dets Trykning i den af B. Anker i hans Testament paabudne samlede Udgave af hans Arbeider.

Endnu engang inden Aarhundredets Udgang er Stykket blevet opført med følgende noget forandrede Rollebesætning: Marquis Bonâme (saaledes kaldes han her) Bernt Anker; hans Kone Mad. M. Collett; Datteren Wilhelmine Jfr. Annette Thoresen (f. 1782, gift 1802 med Morten Anker); anden Datter Martine Collett; Guillaume, Søn af Marquis Debeau, Lieutn. N. Schiøtt; Pigen Annette N. Clauson (senere Fru Thulstrup; en Slavinde Miss E. Talma, Verten Hummel. Denne Opførelse kan dog muligens være skeet paa Mosse Jernverk, hvorom mere nedenfor. I den lidt forandrede Bearbeidelse, der er benyttet ved denne Leilighed, er den Scene udeladt, der ovenfor er den første. I en tredie, lidet udført Omarbeidelse er Annette i første Scene ombyttet med en Tjener ved Navn St. Jean. Dette tyder maaske ogsaa paa en tredie Opførelse[1]).

1797—98.

„Med høi Øvrigheds Tilladelse" lod „den berømte Abbed Vogler førend sin Afreise til Tydskland sig høre paa Orgelet i vor Frelsers Kirke her i Christiania Torsdagen 24 August (1797) Kl. 11 Formiddag, den sidste aandelige Orgelconcert i 3 Afdelinger, hvorover Beskrivelsen bekommes gratis ved Indgangen". Billeter à 48 Sk. ved Indgangen og i hans Logis hos Madame Lund[2]). Han har altsaa, siden der tales om den „sidste aandelige Orgelconcert", mindst givet en tidligere. I April 1798 var han dog endnu i Sverige, da han først vilde have sin Claverskole færdig. Han havde opfundet en

[1]) Alt ovenstaaende er hentet fra B. Ankers literaire Efterladenskab i Univ. Bibl. i Kbhvn.

[2]) N. Intell. Sedl. 1797 No. 34.

ny Methode til at bygge Orgelverker med den halve Bekostning og til i faa Dage at forbedre et Orgel, saa det ikke stod til at kjende igjen. Han var derfor tilkaldt paa flere Steder og havde i Christinehamn, Carlstad og andre Byer i Nærheden af Norge vist Prøver paa sin Opfindelse, og det nye Orgelverk i Norköping, som var bygget efter hans Plan, besad uagtet et mindre Antal Piber en større Styrke og Finhed, end man kunde vente af dette Instrument[1]). Tirsdag 1 Mai 1798 Kl. 6 Efterm. gav „den kgl. Svenske Musik-Directeur Abbed Vogler" med vedkommendes Tilladelse „en aandelig Orgelconcert" i vor Frelsers Kirke i Christiania. „Orgelverket bliver til denne Concert forbedret, vinder mere Styrke, Mangfoldighed og Finhed og faar nogle Egenskaber af Abbedens nyopfundne Orchestrion. Beskrivelsen herover og Indholdet skal nærmere bekjendtgjøres. Ligesaa opførte han Fredag 4 Mai Kl. $6^1/_2$ sammesteds en aandelig Orgelconcert, hvoraf hele Indkomsten tilfaldt Kirken og de fattige. Billeter a 24 Sk. hos Mad. Lund og ved Indgangen. „Iblandt mange nye Piecer opføres den bekjendte norske Dølevise med Forandringer". Følgende Beskrivelse over den nye Indretning af Orgelet kan maaske interessere Fagmænd: „I Orgelet er 1134 Piber blevne til Side satte, men Orgelet har desuagtet vundet mer Styrke; Pedalen ved Deltagelse i Manual-Registeret; Manualen ved den Trias harmonica, som saavel i Pedalen som Manualen ere blevne indrettede for at gjøre Tonen endnu mandigere. Een crescendo Svæller er bleven forøget ved et Skab, som indeslutter Piberne, og en Jalousie-Lade, som aabnes og lukkes; ligeledes en Vind-Svæller (en Slags Luftpumpe), som slukker Tonen ud som Lys, saa at Fjerdedels-Tonen synes at forekomme"[2]). Sin „Jubelconcert" (den sidste af 100 i Sverige

[1]) Notits paa Svensk i N. Intell. Sedl. 1798 No. 16.

[2]) N. Intell. Sedl. 1798 No. 17, Tillæg og No. 18. Den nævnte Dølevise er formentlig: „Stusle Søndagskvelden" etc.

givne Concerter) gav han 28 Novbr. 1798 og forlod først 1799 Sverige for at træde i Tjeneste hos Storhertugen af Hessen, ved hvis Hof i Darmstadt han opholdt sig til sin Død 6 Mai 1814[1]). — Onsdag og Thorsdag 20 og 21 Septbr. fremviste James Price „sine Kunster med adskillige Forandringer paa sædvanlig Sted og Tid. Paa Løverdag (23 Septbr.) bliver det til Bedste for de fattige, og paa Søndag spilles sidste Gang for mig selv“[2]). Ogsaa af dette Avertissement fremgaar, at der er givet flere Forestillinger forud. Dette er første Gang, at det senere i den danske Theaterhistorie (navnlig i Balletten) saa vel bekjendte Navn forekommer i Norden; i Kjøbenhavn omtales først hans Optræden paa det kgl. Theater med gymnastiske Øvelser og Pantomimer om Vaaren 1801[3]).

Stadsmusicus F. C. Groth bekjendtgjør 17 Octbr. 1797, at han i Forening med et Selskab Musikelskere agter i tilstundende Vinter paa Raadstuesalen at opføre en Concert ugentlig, nemlig hver Onsdag Kl. 6—8 Aften, hvilket skal tage sin Begyndelse først i November Maaned, naar Publicums Subscription har sikret Omkostningernes Dækning. Man tegner sig hos Indbyderen i forrige Kjøbmand Fougners Gaard i Grændsegaden for Billeter til 5 Rdl. Stykket, der gjælde for hele Vinteren og give Adgang for en Herre og Dame med deres halv-

---

[1]) Dahlgrens Anteckn. S. 527.

[2]) N. Intell. Sedl. 1797 No. 38.

[3]) Overskou, D. danske Skueplads III, S. 759. Jfr. A. Bournonville, Theaterliv og Erindringer, II, S. 101 f. Om Vaaren 1798 var „Liniekunstneren“ J. Price i Throndhjem, da han 8 Mai ansøgte om at erholde Raadstuesalen til derpaa at forevise sine Kunster. Han ønsker den ogsaa 3 Uger i Forveien, for at hans Kone og Børn „imidlertid kunne øve sig udi Kunsten“, hvilket bevilges paa Vilkaar, at det ikke sker til Hinder for Forretningerne. (Meddelt af Stiftsarchivar W. Bøgh).

voxne Barn. Concertens Begyndelse, der er afhængig af Subscriptionen, vil nærmere blive bekjendtgjort. „Iøvrigt skal det ikke mangle paa al den Afvexling og Fuldkommenhed, som jeg efter mine Evner kan give denne Forlystelse, da Publici Bifald skal være min kjæreste Opmuntring“ [1]). — 25 October indkalder C. L. Steen udlaante Bøger og Musicalia saavel af sin egen som af det musicalske Selskabs Samling [2]). — 2 Novbr. bekjendtgjør Groth, at Concerten paa Raadstuesalen nu begynder og continuerer hver Onsdag Aften fra Kl. 6 til 8. Billeter à 1 Mk. 8 Sk. Stykket, gjældende for en enkelt Person, afhentes hver Gang forud i Fougners Gaard i Grændsegaden [3]). — Onsdag 27 Decbr. 1797 opførtes formedelst indtrufne Omstændigheder ingen Concert, hvorfor Groth lover Erstatning ved en Concert efter Paaske [4]). Dette Løfte indfriede han ved at opføre Passions-Musik paa Raadstuesalen Onsdagene 21 og 28 Marts 1798 Kl. 6, hvortil de abonnerende havde fri Adgang; enkelte Billeter kostede 2 Mk. — Onsdag 11 April Kl. 6 holdtes sidste Concert i denne Vinter paa Raadstuesalen, ved hvilken Leilighed Abonnements-Billeterne skulde tilbageleveres. Onsdag 18 April Kl. 6 gav han en Concert til Bedste for Byens almindelige Fattigvæsen, hvortil Billeter à 1 Mk. 8 Sk. erholdtes hos Gjøøs og ved Indgangen [5]). — Søndag 25 Marts foreviste Mechanicus Poulson paa Raadhuset „sine Kunster med adskillige Forandringer“. Pris 2 Mk. paa første og 1 Mk. paa anden Plads. Paafølgende Tirsdag og Thorsdag skulde han foruden sine mechaniske og eqvilibriske Kunster vise „den store Kunst at fremkalde Aander“. Billeter à 2 Mk.

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1797 No. 42.
[2]) Ibid. 1797 No. 43.
[3]) Ibid. 1797 No. 44.
[4]) Ibid. 1797 No. 51.
[5]) Ibid. 1798 No. 11, 14 og 15.

Stykket. Thorsdag 29 Marts viste han sine mechaniske Kunststykker og physicalske Experimenter til Bedste for de fattige og udbeder sig derfor talrigt Besøg, da han hidtil har vundet stort Bifald. Billeter a 1 Mk. hos Fattigforstanderne og ved Indgangen[1]). — I Juni 1798 tilbyder Mr. Manara, „Maitre paa Mandolin og Cithar", boende hos Sr. Nils Aasen næst ved Glasmagazinet, „sine Talenter til Liebhabere, som ere nysgjerrige at høre ham", da han vil indfinde sig hos dem. „Han accompagnerer sig, i det samme han forestiller og synger den alvorlige og dumme eller Bouffon, og forestiller i egen Person en liden Concert"[2]). — Stadsmusicus C. F. Groth bekjendtgjør for Dhrr. Subscribenter, som have tegnet sig for Bidrag til Musiken for denne Sommer paa Fæstningen, at den tager sin Begyndelse Thorsdag 21 Juni Kl. 6 og vedvarer i 2 Timer. Siden continuerer den hver Søndags og Thorsdags Eftermiddag, naar Veirliget tillader det; i andet Fald hver næstfølgende Godveirsdag[3]). — Den ovenfor oftere nævnte J. Førster udgav i Begyndelsen af Aaret 1798 paa Subscription 12 nye Engelskdanse[4]). — Den eneste Danselærer, der vides at have virket i Christiania i denne Vinter, var den ovennævnte Sven Walcke[5]).

Jess Anker, der ovenfor er omtalt som en Ynder og Befordrer af Musikens Dyrkning i Christiania, og som selv var en dygtig Dilettant afgik 28 Mai 1798 ved en frivillig Død i Bath i England, hvorhen han havde begivet sig kort efter sin begavede og elskværdige Hustrus Død i Septbr. 1796 „for om muligt at undfly sig selv". Broderen Bernt Anker omtaler ham, uagtet de store Tab, han

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1798 No. 12 og 13.
[2]) Ibid. 1798 No. 24 og 25.
[3]) Ibid. 1798 No. 25.
[4]) Ibid. 1798 No. 7 og 16.
[5]) Ibid. 1798 No. 1.

led ved hans Letsindighed, altid med stor Ros som den „grundredelige, talentfulde og elskværdige Mand, hvis hele Liv var en Kjæde af ædle Handlinger"; — „Jess Ankers Løfte var en Ed, og den Dag, da han første Gang ikke kunde opfylde det, da gad han heller ikke leve" [1]).

Skuespil-Opførelser, der med Sikkerhed kunne henføres til denne Vinter, kjendes ikke.

1798—99.

Frederik Blom averterer Concert Mandag 27 August 1798 Kl. 7 Aften i Halfdans Klubsal. Billeter à 2 Mk. erholdes hos Stadsmusicus F. C. Groth og ved Indgangen [2]). — Groth bekjendtgjør, at Musiken paa Fæstningen opføres sidste Gang i Saisonen Søndag 16 Septbr. Kl. 5 [3]). — Tirsdag 18 Septbr. Kl. 6 opførtes Concert af det musikalske Selskab i Halfdans Klubsal. Billeter à 2 Mk. hos F. C. Groth og ved Indgangen. Senere averterer Stadsmusicus Groth Concert sammesteds Tirsdag 6 Novbr. fra Kl. 6 til 8 Aften, hvormed skal fortsættes for Vinteren hver Tirsdag til samme Klokkeslet; saavel Klubbens Medlemmer som andre kunne tegne sig for Billeter til 6 Rd. Stykket for Vinteren, hvilket giver Adgang for en Herre og en Dame samt et halvvoxent Barn. Enkelte Billeter koste 2 Mk. Concerter sammesteds omtales ogsaa 13 og 27 Novbr. samt 4, 11 og 18 Decbr., da der var Anledning for Herrer og Damer at forblive til Aftensmaaltid, naar det anmeldtes hos Restaurateur Thoms inden Kl. 1 samme Dag. I sidste Halvdel af Novbr. er der endnu Adgang til for 5 Rd. at tegne sig

---

[1]) W. Lassen, Norske Stamtavler I, S. 96—97; N. Intell. Sedl. 1798 No. 26; Fru Dunker, Gamle Dage.

[2]) N. Intell. Sedl. 1798 No. 34. F. Blom var en Broder af „den kronede Nationalsangs" Componist Chr. Blom og skal være død i Vestindien.

[3]) Ibid. 1798 No. 37.

for de gjenværende Concerter. Paa Grund af Jule- og Nytaarshøitiderne opførtes ingen Concert mellem 18 Decbr. 1798 og Onsdag 2 Januar 1799; senere skulded en igjen holdes hver Tirsdag fra Kl. 6—8[1]). Senere nævnes Concerter dersteds Tirsdagene 8, 15 og 22 Januar 1799 med Adgang for Herrer og Damer til at spise til Aften[2]). Da Halfdans Klub holdt Bal Tirsdag 29 Januar i Anledning af Kongens Fødselsdag, blev Concerten opsat til Fredag 1 Februar[3]). Derpaa nævnes endnu Concerter sammesteds Tirsdagene 5, 12, 19 og 26 Februar samt Onsdag 27 Marts for sidste Gang i denne Vinter[4]). — Brødrene August og Henrich Poulson gave i Januar og April 1799 paa Raadstuesalen flere Gange Forestillinger, bestaaende af Legemsøvelser og Balancerkunster. Henrich Poulson, der kalder sig „Russisk keiserlig Kammermusicus", gav ogsaa i Januar to Gange Instrumentalconcerter paa den Halfdanske Klubs Concertsal, sidste Gang Fredag 18 Januar Kl. 6, hvorved han udførte Nummere „dels af de bedste fremmede Autores, dels af egen Composition". Billeter à 48 Sk. Han spillede Viqlin og var Elev af Viotti[5]). — Løverdagene 9 og 16 Februar 1799 gav „den Italienske Opera-Synger Hr. Comoglio med respective Musikelskeres Assistence" Vocal- og Instrumentalconcerter paa den Halfdanske Klubs Concertsal, hvor han selv sang Italiensk Operamusik, medens den overnævnte H. Poulson paa den første Concert foredrog en Violinconcert og F. C. Nielsen paa den sidste

[1]) N. Intell. Sedl. 1798 No. 37, 43, 45, 47—51.

[2]) Ibid. 1799, No. 1, 2 og 3.

[3]) Ibid. 1799 No. 4. Baller afholdtes ellers i Regelen næsten hver Søndag om Vinteren i Halfdans Klub.

[4]) Ibid. 1799 No. 5—8 og 12.

[5]) Ibid. 1799 No. 2, 3 og 15. Dahlgrens Anteckn. S. 591. Johan Henrik Poulson eller Poulsen var ikke, som paa sidstnævnte Sted angivet, Nordmand, men var født i Kjøbenhavn 12 Marts 1770 og døde i Christiania 28 Juli 1833 (ifølge hans Gravskrift paa Vor Frelsers Gravlund i Chra.)

en Fløiteconcert. Billeter à 48 Sk.[1]). — Løverdag den 16 Marts 1799 gave Dhrr. Poulson og Comoglio Concert i Drammen, hvorved Nielsen assisterede med en Fløitekoncert og en Qvartet af Viotti udførtes af Dhrr. Blom, Franck, Groth og Poulson. Løverdag 30 Marts opførte de samme „for sidste Gang" en Concert paa den Halfdanske Klubs Concertsal, hvorved blandt flere „Musikelskere her af Staden" Nielsen spillede Fløite, medens en Musikliebhaberinde sang en Duet med Comoglio af (Cimarosas) „Matrimonio secreto" og en anden foredrog en Claverconcert[2]). — Tirsdag 9 April Kl. 6½ gav Fløitisten C. Hammer en Concert paa Halfdans Klubsal, hvorved Poulson spillede Violin og desuden i Forening med Comoglio sang en Duet[3]). — Tirsdag 16 April Kl. 6½ gav den ovennævnte Fløitist F. C. Nielsen, assisteret af Comoglio og Poulson, sammesteds en Vocal- og Instrumentalconcert, „da Musiken i denne Vinter havde borttaget mere Tid fra hans Forretninger som Kunstdreier, end hans økonomiske Forfatning taalte", hvorfor han „igjen ved Hjælp af samme (og det ærede Publicums Medvirkning) maatte søge at faa nogen Erstatning"[4]). — I Februar 1799 tilbød Italieneren Mont Alberti sig at opvarte med Musik i Selskaber og Huse „paa fire Instrumenter paa engang, nemlig Cithar, Mundorgel, Triangel og Tromme"[5]). — En Physicus og Mechanicus Pierre Galliver, „en Eleve af den store Comus i Paris", foreviste i August og September 1798 forskjellige Ting i Christiania, hvoriblandt en mechanisk Figur, „en Dame i Legemsstørrelse, der optrækkes som et Uhr og gjør

[1]) N. Intell. Sedl. 1799 No. 6 og 7, Till.
[2]) Ibid. 1799 No. 11 og 13. Comoglio optraadte i Octbr. s. A. paa det kgl. Theater i Kbhvn., Overskou, D. danske Skuepl. III, S. 740.
[3]) N. Intell. Sedl. 1799 No. 14, Till.
[4]) Ibid. 1799 No. 15.
[5]) Ibid. 1799 No. 6, Till.

mange Kunster paa Linie saaledes, som intet Menneske kan eftergjøre"; han opsendte endvidere Luftbaloner og afbrændte Fyrverkeri samt udsolgte forskjellige Salver, Vande, Pulvere etc. I Novbr. 1798 opholdt han sig i Drammen[1]). — Thorsdag 28 Marts og sidste Gang Thorsdag 4 April 1799 foreviste den kgl. Preussiske Hofmechanicus E. S. Gillin med sit Selskab paa Raadstuesalen forskjellige Akrobatkunster, „et stort Akademi af oprettede Canarifugle" etc.[2]). — Den eneste Danselærer, der nævnes i Christiania i denne Vinter, er den ovenfor omtalte S. H. Walcke[3]).

I denne Saison, i alle Fald i dens anden Halvdel (1799), vides med Sikkerhed private Skuespil at være opførte i Christiania, og navnlig var det den vellykkede Opførelse af Schillers „Die Räuber", der gav Stødet til Stiftelsen af det faste, i henimod 40 Aar virkende dramatiske Selskab, der atter banede Veien for det offentlige Theater, som oprettedes i Christiania et halvt Snes Aar efter Norges Adskillelse fra Danmark. Det skal have været Officiererne ved det Norske Jægercorps (der allerede i 1796[4]) var forlagt fra Moss til Christiania), som først fattede den Tanke at opføre „Die Räuber", og dels den Omstændighed, at flere af dem vare tydsktalende, dels vel ogsaa Vanskeligheden ved at tilveiebringe en brugbar Oversættelse bevirkede, at man bestemte sig for at give Stykket i Originalsproget; af et Par Øienvidners Beretninger kan det sluttes, at man benyttede den for Mannheimer-Theatret af Forfatteren selv foretagne Omarbeidelse, der er trykt i Mannheim 1782 og først nylig igjen optaget i et Par af de samlede

[1]) N. Intell. Sedl. 1798 No. 33—36, 39, 45, 46.

[2]) Ibid. 1799 No. 13 og 14, Till.

[3]) Ibid. 1799 No. 4 og 5.

[4]) Ikke 1798, som Fru Dunker angiver i Gamle Dage, S. 191. Om Festlighederne paa Moss i Anledning af Afreisen 27de April 1796, Festsangen, Ankomsten til Christiania Thorsdag 28 April m. m., se N. Intell. Sedl. 1796 No. 18, 20 og 22.

Udgaver af Schillers Skrifter, mest correct i 2den Del af Karl Goedekes store historisk-kritiske Udgave (ved W. Vollmer. Stuttgart 1867). Foruden at være betydelig forkortet er den ogsaa i andre Henseender mere afpasset efter Scenens Fordringer end den oprindelige Udgave, hvis Kraft dog Bearbeidelsen paa flere Steder savner, og navnlig høre enkelte af dennes nye Scener og Repliker til de svageste Punkter. Af „Skuespillets" Personale har „Sørgespillet" aldeles sløifet Røveren Schwarz og Pastor Moser samt ombyttet „Pateren" med en „Magistratsperson", der da ogsaa navnlig i Begyndelsen af Scenen tiltaler Røverne i en fra Paterens temmelig forskjellig Tone. Med Undtagelse af Grimms og Razmanns Roller, hvis Besættelse er ubekjendt, vare de øvrige saaledes fordelte: Grev Maximilian v. Moor Lieutenant Ratlew; Karl og Franz, hans Sønner, Lieutenant Lindemann og Stinzinger, Provisor paa Elephantapotheket; Spiegelberg Capitain Haffner; Schweizer Capitain Hummel; Schufterle Regimentschirurg Thulstrup; Roller Lieutn. Wolff; Kosinsky Lieutn. Fleischer; Herrmann Lieutn. Schiøtt; Daniel spilledes af en gammel tydsktalende Underofficier ved Jægercorpset, Magistratspersonen af Kammerjunker Petersen. Den største Vanskelighed frembød Besættelsen af Amalias Rolle, da den allerede som Skuespillerinde routinerede Eleonore Clauson (fra Juni 1799 Fru Thulstrup) ikke forstod Tydsk, og den senere bekjendte Henriette Tullin (fød Wilster), der talte Tydsk, endnu ikke havde forsøgt sig som Skuespillerinde og derfor ikke vovede at paatage sig en saa vanskelig Rolle. Bernt Anker foreslog nu Christiane Frederikke Thoms (f. 1782 † 1864), en Datter af den ovennævnte Tracteur Thoms og senere gift med Korpslæge M. C. Hundevadt. Uagtet hun heller ikke kunde Tydsk eller tidligere havde betraadt Scenen, opnaaedes det dog ved tre Ugers Udsættelse, i hvilken Tid Provisor Stinzinger underviste hende i Tydsk

og Bernt Anker instruerede hendes Declamation, at hun kunde spille Amalias Rolle „vistnok ikke som en Kunstnerinde, men meget bedre end man skulde have formodet“. Af de øvrige spillende vakte især Holsteneren Lieutenant Paul Peter Lindemann (f. i Tellingstedt i Ditmarsken 18 Octbr. 1771, † p. Holleby i Smaalenene som Major 16 Juli 1845) stor Begeistring ved sit Spil i Carl Moors Rolle, ja man vil endog vide, at dens Udførelse foranledigede hans 29 April 1800 indgaaede Ægteskab med den ovenfor oftere nævnte betydelig ældre Karen Elieson, Enke efter Peter Collett, der bragte ham Holleby i Medgift. Ogsaa Capitain Carl E. Hummels Schweizer skal have været fortrinlig: „han spillede ikke, han var Schweizer“. Naar imidlertid hans Giftermaal med Præsident Willemsens Enke, Else Margrete Lachmann, sættes i Forbindelse med Opførelsen af „Die Räuber, er dette urigtigt, da de dengang allerede vare gifte for flere Aar siden. Kammerjunker J. D. F. Petersen var Magistratspersonen, der tilbyder Røverne Pardon, „og denne Scene var ikke den mindst gribende i Stykket“. Den gamle Tydske Jægerunderofficier „var en fortræffelig Daniel, og hans Spil var ligesaa rystende som nogen af de andres.“ Ogsaa Stinzinger synes at have været heldig som Franz Moor. Kun Lieutenant Wolff (Roller) betegnes som klodset. Opførelsen har utvivlsomt fundet Sted Løverdag 20 April 1799. I et fra Christiania skrevet Privatbrev omtales Forestillingen paa følgende Maade: „Et dramatisk Selskab her i Byen har i denne Uge med en utrolig Held opført det Tydske Skuespil „Die Räuber“; og omendskjønt de fleste (!) af Acteurerne til dette Stykkes store Personal aldrig har lært det Tydske Sprog, udførte de dog deres Roller med en saa beundringsværdig Fuldkommenhed, at dette Stykkes udødelige Forfatter Kotzebue (!) vist ikke har noget imod, at hans Carl Moor med sin øvrige Bande har ladet sig se i Norge.“ Ogsaa Fru Dunker omtaler i stærke Udtryk

den aldeles utrolige Sensation, Stykkets Opførelse vakte: man talte nu i Christiania ikke om andet end „Die Räuber“ og Theatret; i Theaterhistorien var den epochegjørende.[1])

Løverdag 27 April 1799 opførtes „Elskovsbarnet“ (Das Kind der Liebe) af Kotzebue, ifølge det omtalte Privatbrev oversat af den nysnævnte Capitain Hummel under Titelen „Frillebarnet“, men efter Brevskriverens Tanker „taber dog Skuespillet sig meget formedelst de Germanismer, som ved Oversættelsen ere blevne tilbage“. Capitain Hummel spillede selv Titelrollen, Bernt Anker Obersten, Fru Kaas Wilhelmine, den forladte Elskerinde, Eleonore Clauson Amalia. Ogsaa dette Stykke „morede og glædede meget.“[2])

Inden der skrides til Behandlingen af det mest bekjendte „dramatiske Selskabs“ Oprettelse om Høsten 1799 og sammes Virksomhed, vil det være hensigtsmæssigt at betragte de dramatiske Forestillinger og Optog, der allerede i længere Tid vare givne paa to Theatre, der vistnok laa udenfor Christiania, men hvor dog de samme Personer optraadte som Skuespillere, og som følgelig kun blive at betragte som Filialer af den Christianianiensiske Scene, nemlig Theatrene paa Fladeby og Mosse Jernverk. Det er atter her de samme Navne, man møder, som i Christiania: Familierne Collett og Anker vare Ophav

[1]) Fru Dunker, Gamle Dage S. 191—94, 344, 352—55; hendes utrykte Skrift om Theatret; utrykt Brev fra Professor Hansteen til Søsteren; Brev, dat. Christiania 27 April 1799, fra Capt. H. E. v. d. Weyde Prydtz til Regimentsqvartermester Garben i Frederiksstad (Rigsarchivet, Personalia, Prydtz), her nævnes „Magistratspersonen“; N. Intell. Sedl. 1799 No. 17 og 19, hvor det af Avertissementer om forbyttede Parapluier sees, at der var Skuespil i Grændsehaugen 20 April; A. Collett, Familien Collett S. 60.

[2]) Fru Dunkers utrykte Skrift om Theatret, jfr. m. Gamle Dage, S. 167. Noget Stykke af Kotzebue med denne Titel vides ikke at existere.

til og Bærere af de selskabelige Sammenkomster og Forlystelser, der paa Fladeby fandt Sted i mere end et halvt Aarhundrede, medens Mosse Jernverk vistnok kun i Bernt Ankers Eiendomstid var et Samlingssted for Christiania-Patriciernes Omgangskreds.

Fladeby.

I Aaret 1753 var den ovenfor oftere nævnte James Collett efter sin Morbroders Død kommen i Besiddelse af det betydelige Fladeby-Gods i Enebak med 13 underliggende Gaarde, talrige Sagbrug og store Skove, hvilket siden 1697 havde tilhørt hans Mødreneslægt, Familien Rosenberg. Allerede faa Aar efter vides de store Høstjagter paa Fladeby at have været i fuld Gang, da de ældste der gjældende „Jagtlove" vare daterede 9 Septbr. 1756, medens det første Spor til Julesammenkomsterne sammesteds findes i et Brev fra Tullin af 3 Januar 1761, hvoraf sees, at han har tilbragt Julen der.[1]) J Januar 1786 skriver James Colletts Søster Fru Ditlevine Feddersen til Søsteren Matthia Anker: „Var Du paa Fladeby i Julen? Og om saa var, saa vid, at Du skylder mig en Fortælling om de Glæder, som der foregik sig: kryddede har de vist været."[2]) I Julen 1790 var den allerede dengang fra Svensksund bekjendte og senere saa berømte William Sidney Smith (f. 1764 † 1840) paa Fladeby under sit Ophold i Norge, som det antoges, i Kong Gustav III.s Ærende. Til Erindring om ham bevaredes paa Fladeby et Glas med hans Navn.[3]) Noget tidligere (mellem 1763 og 1783) skriver

---

[1]) Illustreret Nyhedsbl. 1861 S. 123 (Separat-Aftr. S. 14).

[2]) Brev, dat. Kbhvn. 28 Januar 1786 i Rigsarchivet (A. Fayes Saml.) — Jfr. om en Julesammenkomst paa Fladeby i James Colletts Tid Fru Dunkers Gamle Dage S. 343.

[3]) Se L. Daae, Af Geheimeraad J. v. Bülows Papirer S. 46—48, Det gamle Christiania S. 218 og 231, Fru Dunker, Gamle Dage, S. 152.

Professor J. N. Wilse: „Paa dette Sted, tilhørende Hr. James Collett i Staden, har man vidst i disse senere Tider at anrette Divertissements af forskjellig og artig Smag. Saaledes paatager en Del Damer af Selskabet sig at være Værtinder hver sin Dag, man spiller, man danser, man synger, man samtales, ingen Debauche, ingen ufornøden Tvang, den gode Opdragelse, utvunget Venskab og Lyst til at contribuere hver sit til Selskabets Behag angiver Tonen; men det usædvanlige her i Landet er de Skuespil, Liebhabere af denne Slags Fornøielse blandt Selskabet, sammesteds anstille, hvorved Kjøbenhavns største Vinter-Divertissements, som denne Hovedstad har alene for sig, saavidt kun lidet savnes; men hvad endnu er mere synderligt, en paatager sig dels i Egenskab af Vert, dels ellers at spille en Art af Solo-Rulle den Dag, Vertskabet falder ham til, det være sig som Haandverksmand eller en høiere Betjening, og paa saadan Maade har Paven i Rom selv været her — i en Hast saa jeg engang lidt af saadant Optog, og dette er alt hvad jeg kan melde derom.“ [1]) Denne Beskrivelse stemmer i det væsentlige med den, der gives over Livet paa Fladeby ved indeværende Aarhundredes Begyndelse af Fru Dunker og i det bevarede Fragment af „Fladeby-Journalen“, hvorom mere nedenfor. Man gjenkjender heri med Sikkerhed en dengang gammel men endda tildels brugelig Hofforlystelse, der i Tydskland var bekjendt under Navnet Wirthschaft, og som egentlig var et Slags improviseret dramatisk Forestilling, hvorved „de høie Herskaber“ selv spillede f. Ex. en Kromand og en Krokone, medens de indbudne forestillede Krogjæsterne, der da vare af de forskjelligste Nationer og Stænder. Den lystige Person — „Skjærsliberen“ —, der havde den frieste Ret til at sige, hvad han vilde, valgtes i Almindelighed ved Lodkastning.

[1]) Wilses Reise-Iagttagelser I. (Chra. 1790) S. 253—54 jfr. m. J. Bernoulli's Sammlung kurzer Reisebeschreibungen X. S. 55.

I sidste Halvdel af det 18de Aarhundrede flyde disse Forlystelser imidlertid som oftest sammen med Maskeraderne; dog var selv ved Ludvig den 16des Hof Sagen endnu ikke gaaet ganske i Forglemmelse.[1]) Det er klart, at James Collett under sit lange Ophold udenlands i sin Ungdom har faaet Smag for disse Forlystelser ligesom overhovedet for de skjønne Kunster, navnlig Musik og Skuespilkunst, og efter sin Hjemkomst har han været virksom og heldig i at udbrede Sandsen derfor i sin Familie- og Omgangskreds i Christiania, understøttet deri af flere andre af de unge Christiania-Patriciere, der i Udlandet havde faaet lignende Interesser, navnlig Christian Anchers Sønner og blandt disse fortrinsvis Bernt. Lord Brougham, der tilbragte Julen 1799—1800 paa Fladeby, omtaler Optogene og de dertil svarende Opsatser paa Spisebordet den følgende Dag som en dengang gjennem 30 Aar fortsat Skik.[2]) — Den sædvanlig iagttagne Orden ved Fladeby-Forlystelserne var følgende: de indbudne Gjæster — i Regelen omtrent 30 — samledes Juleaftens Morgen hos Bernt Anker i det nuværende Palais, hvorfra Toget, der undertiden skal have udgjort indtil 30 Slæder, udgik og paa godt Føre i forholdsvis kort Tid tilbagelagde de fire Mile mellem Christiania og Fladeby, hvorhen man i Regelen kom om Eftermiddagen, hvorpaa der strax skredes til Valg af Embedsmænd, saasom en Journalfører eller Protocolsecretair, en Læge m. fl. Derefter foregik Lodtrækningen: femten Kugler for Herrer lagdes i en Pose og femten for Damer i en anden; da man opholdt sig i ti Dage paa Fladeby, fik 5 Herrer og 5 Damer Nuller og vare dermed fri for egentlige Functioner. De Herrer og Damer, der fik samme Nummer, forestillede Mand og Kone i de ti Dage og vare forpligtede paa en ved samme Lodtrækning bestemt Aften

[1]) Jfr. Werlauff, Hist. Antegn. til L. Holbergs Lystspil S. 212 ff. og de der citerede Kilder.

[2]) The life and times of H. Lord Brougham, vol. I.

at opføre et „Optog“ (Skuespil), ved hvis Slutning de havde at invitere det hele Selskab til den følgende Dag, da de skulde fungere som Vert og Vertinde og blandt andet besørge til Middagsbordet et Opsats med Figurer, der havde Hensyn til det af dem givne Optog, og til hvis Forfærdigelse der paa Gaarden fandtes Dreier, Maler og Paparbeider. Dagens Vert og Vertinde maatte være de første, der indfandt sig ved Frokosten, hvis de ei vilde hentes med Trommeslag og senere være Gjenstand for allehaande Spot. Vertinden maatte servere for Gjæsterne, Verten skaffe Tobak, Kort m. m., og begge i det hele paa bedste Maade sørge for sine Gjæsters Bekvemmelighed. Efter Frokosten gik Vertinden i Kjøkkenet for at faa Besked om Maden, da hun vilde være bleven Gjenstand for Latter, om hun ligeoverfor nogen af Gjæsterne havde vist sig uvidende i dette Punkt. Senere vare Verten og Vertinden beskjæftigede med Forfærdigelsen af Opsatset, hvormed nogle af Gjæsterne undertiden kunde være behjælpelige, medens de andre fordreve Tiden med Spil, Musik, Julelege eller Kjøretoure; atter andre forberedte Aftenens Optog. Collett og hans Hustru kaldtes Obervert og Obervertinde, men kunde dog ved Lodtrækningen komme med blandt de enkelte Dages Functionairer. Ved Middagsbordet udbragtes en Mængde Skaaler: for Selskabet, for Vert og Vertinde, for Obervert og Obervertinde o. s. v., oftere ledsagede af Sange. Efter Kaffeen blev der i Regelen danset og spillet Kort indtil Aftensmaaltidet, hvorefter „Optoget“ fulgte. Dette fik ogsaa en Del af de omboende Bønder Anledning til at se gjennem Salens aabenstaaende Døre. Undertiden fulgte herpaa Gramsning om Smaapenge af de tilstedeværende Bondegutter. Naar Klokken var tolv, satte Verten to Stole midt paa Gulvet; han satte sig paa den ene og Vertinden paa den anden, hvorpaa den ene efter den anden af Herrerne gik frem og kyssede Vertinden paa Haand og Mund, Damerne

kyssede Verten og denne sin Vertinde, hvormed Dagens Lystighed var tilende. Nytaarsdags Aften gjorde en Undtagelse, da der var Maskerade og ikke „Optog"; man gik ikke tilsengs, men dansede hele Natten. Til Benyttelse ved Maskeraderne og Optogene fandtes paa Gaarden en betydelig Samling af forskjellige Slags Dragter. Hele Bygningen holdtes stadig opvarmet af en dertil beskikket Fyrbøder, og alle Døre stode aabne; Værelsernes Rengjørelse foregik om Natten. — Ikke altid var dog den Underholdning, der bødes paa Fladeby, udelukkende af munter Charakter; saaledes findes der blandt Bernt Ankers literaire Efterladenskaber en af ham selv skreven Minde- eller Sørgetale over Svogeren James Collett, og hans Søn Peter, hvori det dog antydes, at Sorgen over dem mildnes ved Tanken om, at John Collett lever. Om denne Tale tør det vistnok sikkert antages, at den er holdt paa Fladeby, uden Tvivl i Julen 1794, en Maanedstid efter James Colletts Død.

Det faste Selskab paa Fladeby kunde for enkelte Dage betydelig forøges, idet en Del fjernereboende ofte kunde tilbringe en eller flere Dage der, og tilfældig forbireisende undertiden indbødes til Deltagelse i Forlystelserne, ligesom ogsaa flere eller færre af Omegnens Honoratiores gjerne indfandt sig i Løbet af Juledagene efter de Indbydelser, som udfærdigedes allerede den samme Dag, Selskabet kom til Fladeby. — Samtidens Dom om disse Juleforlystelser var vistnok i Regelen temmelig mild og faar uden Tvivl i Professor Wilses ovenanførte Udtalelser et sandt og rigtigt Udtryk; paa den bornerede Stiftsprovst Lumholtz's Udladelser om dem, „der fore paa deres flade Veie", bør der vistnok ikke lægges nogen Vegt. At imidlertid disse Sammenkomster i nogen Grad bare Præget af Tidens Frivolitet, kan vistnok ikke negtes, men heller ikke forundre nogen; det er dog først Eftertiden (der desuden blev Vidne til en Tilbagegang), som fra et senere indtaget Standpunkt

har udtalt en strengere Dom derover, hvad der dog for en Del er fremkaldt ved Ubekjendtskab til Sagen og ved Misforstaaelser. Samtidens bedste og mest anseede Mænd og Kvinder i alle Stænder saavelsom notable Udlændinge indfandt sig uden Betænkelighed ved disse Festligheder, og i det bevarede Fragment af „Fladebyjournalen", der ingenlunde synes at lægge Skjul paa noget af det passerede, vil man have Vanskelighed ved at opdage noget, der kunde støde selv Nutidens Begreber om det passende.[1]) Ved Hjælp af den omtalte Journal, der uden Tvivl oprindelig har omfattet John Colletts hele Eiendomstid (1794—1809), kan Fladeby-Theatrets Virksomhed temmelig nøie følges i nogle af Aarene mellem 1800 og 1808 og vil nedenfor blive medtaget som en Underafdeling af det dramatiske Selskabs Præstationer; for et Par Optog, der findes blandt Bernt Ankers Papirer, og hvis Opførelse falder i forrige Aarhundredes allersidste Del, skal her udførligere gjøres Rede, for at de kunne tjene som anskuelige Exempler paa denne dramatiske Genre. Det ene er et Stykke uden Titel, men som formodentlig maa have hedt „Reisen til Maanen" eller noget lignende, skrevet med B. Ankers egen Haand; i Almindelighed er kun Indholdet angivet, blot paa enkelte Steder ere de spillendes Repliker anførte. Fladeby-Optogene vare nemlig i Regelen for største Delen improviserede ligesom de gamle omreisende Troupers Skuespil, hvilket vistnok paa den ene Side kunde tjene til at forstærke Illusionen men paa den anden Side stillede store Fordringer til de spillende. Stykket er delt i 3 Acter

[1]) Fru Dunker, Gamle Dage, S. 149—52; L. Daae, Det gl. Christiania S. 229—34; A. Collett, Familien Collett S. 37—39, 67—68; Fladebyjournalen, Manuscript, tilhørende Cand. jur. A. Collett. — I Henrik Wergelands Syttendemai-Farce „Norge i 1800 og 1836" (Saml. Skr. VI. S. 289—327) foregaar første Act og Mellemspillet paa „den Collettske Eremitage Fladeby", men Skildringen af Livet der er ganske incorrect.

og maa være opført før April 1798, da Claus Tullin og Frøken Karen Henrikke Wilster bleve gifte, vistnok snarest i Julen 1797. Indholdet er følgende:

1ste Act. (1 Sc.) Lunardi (Bernt Anker, klædt som Officier). Kjed af Jorden vil han gjøre en Reise til Maanen; hans tro Tjener Peter skal følge ham. Taler om de nye Opdagelser, om Planeter, at de maa klæde sig luftigt for at være tyndere og lettere end Atmosphæren, hvilket er det aerostatiske Princip etc. Peter (Tullin, klædt som Crispin). Vel elsker han sin Herre, men tror dog nu, at Fanden rider ham; han tror, at Kjedsomheden vil følge ham som Klæggen, om han saa reiser „til Sol, Maane, Fixstjerner, ja i selve Rumpen af Cometerne." Han vil ikke brække sin Hals og i Aviserne faa den Ros, at de „2 Luftreisere fløi afsted som gale Maaker op i Luften", og tilsidst faldt ned i tusinde Stykker som Pilotier Rozier, eller hvad han heder, af hvem et Lem faldt i Arabien, et andet paa Vesuv, et i Opslo[1]) og et i Rom. Stumperne kunde da ikke faa christen Jord eller paa Dommedag samles igjen, hvad enten man „skal kose sig med Engle eller husere med Djævle og Fandens Pak." B. A. fortæller en lang Ramse om Luftreisers Nytte, Opdagelserne, Distancerne mellem Himmellegemerne og den Udødelighed, der vindes ved sligt et dristigt Foretagende. Peter giver efter. De gaa. (2 Sc.) Ballonen stiger, og naar den falder, staa B. A. og Tullin klædte i tyndt, let Tøi. Peter synes, der ser øde ud paa Maanen, han ser dog Lignelse af en By, mærker at Luften tærer ligesom Søen. B. A. er enig heri, han ser en Mamselle komme trippende, af Skabning som paa Guds grønne Jord, men i en snurrig Toilette, som nok er Maanens Costume. Han vil lade Peter tale med hende, da han har „havt saa meget med Fruentimmer at bestlle paa Jorden, at han just ikke skjøtter om, at det skal være det første Dyr, han ser i Maanen." Peter negter det, han „vil ikke tale med det Mormeldyr, som ser ud som den skinbarlige Natugle" etc. (gaar). Miss Talma som Azema i Maanens fremmede Dragt. B. A. Spørger, hvem hun er. Azema forstaar ikke. B. A. taler Portugisisk, Spansk, Tyrkisk, Engelsk, Fransk.[2]) Hun forstaar ikke. B. A. taler Italiensk. Azema springer ham om Halsen og udtrykker paa Italiensk sin Glæde over at have fundet en Landsmand. Hun

[1]) Variant: paa Fladeby.

[2]) Bernt Anker siger selv etsteds, at han „kan til Grunden 7 Sprog, mit eget inclusive." (L. Daae, Det gamle Christiania S. 244, 251.)

gaar for at søge Signora Wilster. Hofdamen (Frøken Wilster) kommer i lignende Dragt som Azema. B. A. finder hende nydelig og fortryder ikke sin Luftreise; han tiltaler ogsaa hende paa Italiensk, som hun ikke forstaar, ligesaalidt som Engelsk og Fransk. B. A. taler Dansk. Fr. W. hopper af Glæde over at høre sit Modersmaal, og spørger, om han er hendes Landsmand. B. A. forklarer da, at han er født „i et Hul ved Opslo, nær ved en stor By, som har Pebervigen, Grønland og Vaterland til Forstæder." Fr. W. siger, at det samme er Tilfældet med hende, og spørger, hvorledes man lever der. B. A. „Skidt, min Moer, bare Skidt." Fr. W. beklager det og spørger efter nyt under Maanen. B. A. mener, at det er det samme som i Maanen. „Man narres og narrer, spiser, drikker, gaber, ler, danser lidt og ærgrer sig saa over andre, at man glemmer sig selv." Fr. W. mener, at man da har det bedre her. Der er en herlig Keiserinde, som nu skal giftes, men det sker ifølge Loven ved Lodkastning, hvori alle kan tage Del, hvorfor hun raader ham til at forsøge sin Lykke. B. A. vil ikke, da han just har givet sig ud paa Planetreiser for at være fri for Konger, Hof, Narre etc. (gaar). Fr. W. og Miss Talma ville forkynde Keiserinden de to fremmedes Ankomst.

2den Act. (1 Sc.) Keiserinden (Mad. P. Collett), Miss Talma og Frøken Wilster. Keiserinden ennyerer sig ved at leve ene. Giftermaalet er rigtignok Slumpelykke. Hun ønsker helst en fremmed, da Maanefolkene ere „saa underlige, stolte, trevne, bedrøvede, surseende, bagtalende eller taabelige, narriske og lumpne." Fr. W. „Se der kommer en underlig Figur." (2 Sc.) Tullin (i sin første Dragt) kommer og beklager sig over sin Sult. Da han ser nogle menneskelige Figurer, taler han til dem for at erfare Forholdene paa Maanen, spørger, hvem de ere, fortæller om Jordens Daarligheder og sin dristige Reise. Keiserinden fortæller om Ceremonierne ved Lodkastningen og opfordrer ham til at melde sig, da alle have Adgang; han kan da gjøre sin Lykke og kan være ligesaa god som en anden. Tullin siger, at skjønt han har Aversion mod Giftermaal baade i Maanen og paa Jorden, maa man dog forandre Mening ved at opdage saa „godlidendes Skabninger". (3 Sc.) Mufti kommer ind og Kaja,[1]) hvidklædt, med Lodkastningens Kiste med Nummere i, og en Trompeter udklædt. Mufti holder en Tale, om hvorledes gamle Skikke maa vedligeholdes, om det skal gaa Planeten vel, „og derfor maa den allerherligste, durchsichtigste og af Solen oplyste Majestæt Keiserinden over Ebbe og Flod, over Maanen og alle mindre Planeter Lenovnovna Saturnia Bodicea Karnapiana

[1]) Karen C. Collett, John Colletts Broderdatter og Pleiedatter.

Fabeliana" vælge sig en Medregent og Keiser over sine Undersaatter. Han befaler at blæse i Trompeterne, for at alle Maanens og Naboplaneternes Mænd kunne indfinde sig og se, om Lykken vil begunstige dem. Nu komme alle, som kunne komme ind, og Lodkastningen begynder; den ene trækker efter den anden og den, som faar No. 1 (Tullin) udraabes til Keiser af Mufti, som præsenterer ham for Keiserinden, der omfavner ham og med Mufti takker Guderne for det lykkelige Valg. Alle knæle for Keiseren og lykønske ham; han forsikrer dem om sin Protection. Alle gaa med Undtagelse af Tullin (4 Sc.), der taler om sine underlige Fata i Maanen, hvor man ligesom paa Jorden kan blive, hvad man slet ikke er skikket til. Han beklager sin stakkels Nanna paa Jorden, som han nu maa forsage, men andre give sine Kjærester Afsked for mindre end et Keiserdømme, og han kan vel som andre affinde sig med sin Donna med Penge, hvis han ikke kan faa hende transporteret til Maanen og give hende et af sine Slotte. (5 Sc.) B. A. kommer ind og spørger, om han har ladet sig narre til at blive Keiser. T. undskylder sig med den store Fristelse og det gode, han vil gjøre. B. A. forestiller ham Postens Farlighed. T. vil gjøre ham til sin Storvizir. B. A. vil ikke tage derimod og fortæller ham, at Keiseren, naar han har regjeret 1 Aar, bliver sat ud paa en øde Ø og opspist af vilde Dyr. T. beder da B. A. at passe paa sin Ballon, saa de igjen kunne komme ud af den Helvedes Planet Maanen, hvor man er udsat for at dø af Sult.

3die Act. (1 Sc.) Thronen er oprettet i Fonden af Theatret. Processionen. To Damer i hvide Klæder, som strø Blomster. Mufti. En Dreng foran ham, som bærer den hellige Olie til at salve Keiseren med. Trompeteren vel decoreret. Keiseren. Generalen (Lieutn. H. Stockfleth) bærer Keiserens Slæb. Kammertjener (B. A.) og Hushofmesteren (Ole[1]). Keiserinden med 2 Hofdamer efter sig. 2 veludklædte Tjenere. Tilsidst en Arlequin i sin Dragt. Mufti holder Bøn, gjør Hocuspocus og kroner og salver begge. Mufti og Generalen føre Keiseren, og 2 Damer Keiserinden til Thronen. Alle knæle for Keiseren og raabe: „Allaballa hospomodelios!" Alle gaa ud undtagen Keiseren, som sidder og gisper, forbander sit ennyante Embede og vil have Mad, raaber: „holla — putsa, qui est la?" (2 Sc.) B. A. (Kammertjeneren) kommer og spørger, hvad han har at befale. Keiseren bliver bange for den galante Kammertjener, bukker og beder om Forladelse, fordi han lod ham kalde. B. A. forklarer, at han er Kammertjener. Tullin tog ham for Medregenten eller Premierministeren. Han beder da

[1]) Uden Tvivl en gammel Tjener i Huset.

om et godt Maaltid Mad og god Vin. B. A. siger, at det er Hushovmesterens Sag, som han skal give Ordres. Tullin bander, at han vil have noget, hvis Sag det saa er. Ole kommer ind med nogle smaa Assietter og Vin paa et Thebord samt en Stol. Keiseren sætter sig til at spise, men falder i Søvn. Ole tager Bordet ud. Keiseren vaagner og klager igjen over Sult, undrer sig paa, om han intet skal faa, tramper og spørger, hvorfor man ikke bringer, hvad han har forlangt. Ole forsikrer, han har faaet. Tullin spørger, om han vil bilde ham noget ind; hvad han da har faaet? Ole siger lidt Ris, Olie og smaa Vagtler. Tullin siger, det er Spurvekost, han vil have Skinke, Kapun med Østerssauce og et godt Stykke Hamburgerkjød. Ole siger, at det ikke haves. T. beder ham gaa Fanden i Vold og bringe ham et Par Flasker Vin. Ole bringer det. T. taler om Udsigterne til et „Skidt Liv" og forbander Nummeret, der traf ham. Naar det gaar saa slet med Mad og Drikke, som er det fornemste, hvorledes skal det saa gaa med det øvrige? Raaber: Holla. Generalen (Stockfleth) kommer. T. spørger, hvem han er. S. svarer, at han er General over alle hans Armeer, og spørger, hvad han har at befale. T. siger, at han staar ham an, og da han vel har en Post uden andre Indkomster end Ære, vil han give ham Indkomster uden Ære. Efter nogen Samtale gaar S. T. springer af Thronen og drikker Vin; stiger op igjen og raaber: Holla. Secretairen (B. A.) kommer og forklarer, hvad han er. T. finder, at et saadant Creatur er en høist fornøden Ting, da han som andre Potentater ikke forstaar sig synderlig paa at skrive eller læse. Han befaler ham at tage Papir, Pen og Blæk frem og dicterer et Brev til sin kjære Nanna. B. A. leverer ham det til Underskrift, men T. vil, at han selv skal gjøre det. B. A. tør ikke efterskrive Keiserens Navn. T. befaler det. B. A. foreslaar ham da at læse, hvad han har skrevet. T. holder Brevet omvendt. B. A. retter det. T. siger, at han er saa bevandret i Læsning, og han vil vise, et han kal læse det, paa hvilken Kant, det holdes. B. A. gaar efter at have spurgt, om han har mere at befale. T. springer ned og drikker; op igjen og raaber: Holla. (3 Sc.?) John. Collett, Finantsminister, kommer ind. Der opstaar en lang Samtale om hans Fedme,[1]) der viser, at han som alle Finants-Ministre plyndre Staten. J. C. erklærer, at dette saa langt fra er Tilfældet med ham, at han maa søge Pension af Hs. Maj. paa Grund af sine slette Omstændigheder. T. spørger, om han har Heste og Vogn — et vel meubleret Hotel — et Snes Kjøre- og Rideheste

[1]) John Collett var bekjendt for sin Fedme; han skal have veiet et Skippund.

— meublerede Hoteller paa Landet — Jagthunde og Maitresser, hvilket alt besvares bekræftende. T. raaber da paa Generalen og befaler ham at sætte Finants-Ministeren paa Vand og Brød i 14 Dage og lade ham give 20 Dasker[1]) af den bredeste og stærkeste Næve i hele Riget „paa hans bare R—." C. gaar ud lamenterende. En Bondepige — Kaja — kommer og beder for sin Kjæreste, som man har taget til Soldat. T. klapper hende og lover hende godt.[2]) (4 Sc.) Keiserinden med Hofdamer komme. Hun spørger, naar han vil give Festiviteter i Anledning af Kroningen. T. svarer, at han maa have Tid til at puste ud. (5 Sc.) Donna Bellona (Mad. John Collett) kommer og beklager sig over hans Troløshed; erklærer at foragte den, der saaledes kan glemme sine Løfter til et dydigt Fruentimmer. T. siger, at man dog ikke kan holde i Maanen, hvad man lovede paa Jorden, og beder hende bie, til han kommer til denne Planet, da han vil se, hvad han kan gjøre. Hun og Keiserinden trætte om T. Han gaar imellem og søger at stagge dem, hvorpaa de gaa ud. (6 Sc.) B. A. kommer som Lunardi og forestiller T., hvor rasende han har handlet i at paatage sig dette Hverv. Hvis han ikke flygter over Hals og Hoved, vil han komme paa Øen til de vilde Dyr. T. bliver bange, men siger, at det dog er tungt at forlade alle disse Herligheder, især da hans Herre maaske vil drage til andre Planeter, og de komme til at brække Lem for Lem, inden de naa Jorden igjen. Efter nogen Tale frem og tilbage beslutte de at gjøre Ballonen færdig og i Stilhed forlade Maanen. (7de Sc.) Azema alene, net klædt i Europæisk Costume. Beklager sig paa Engelsk, over at hendes kjære Peter has left her, that he is gone in a balloon to the moon, and that she hopes for his safe return. She sings a melancholy english song. Saa kommer Ballonen sagte ned, og T. og B. A. frem fra Coulissen i det samme. T. bliver glad over at se sin kjære Nanna, lyver hende lidt for om Reisen til Maanen og siger, at det var Skidt der som paa Jorden. B. A. siger det samme og foreslaar T. at overlade ham Azema (o: Nanna?), hvortil han er villig, naar B. A. vil tie med hans Keiserværdighed og Formæling i Maanen. B. A. taler paa Engelsk til Azema. — B. A. inviterer ved Epilog.[3])

Det andet Stykke, kaldet „De Ulykkelige", er skrevet med flere forskjellige Hænder, hvoraf ingen er

[1]) Variant: 24 Stokkeprygl.

[2]) Variant: Vil tale med hende i Aften.

[3]) Et ganske kort Udkast til det samme Stykke (med B. Ankers Haand) findes sammesteds blandt „Dramatica".

Bernt Ankers, og er vistnok et Fællesarbeide af flere Personer. Det er tydeligvis opført paa Fladeby 27 Decbr. (uden Tvivl 1798 eller 99) og er af følgende Indhold:

(1 Sc.) Den rige Peter Falk taler med sin Tjener Senf og tilfredsstiller hans Nysgjærrighed med Hensyn til de Forberedelser, han har ladet gjøre paa sit Slot til Modtagelsen af en Mængde Gjæster, ved at vise ham et Avertissement i en Avis, dat. Fladeby 27 Decbr., som han selv har ladet indrykke, og hvori han, den rige Vestindiske Skibseier, angives død paa sit Landgods Holmsbo 3 Mile fra Drøbak. Da han ikke har Kone eller Børn men en stor Formue, har han testamenteret denne til den af hans Slægtninge, som kan bevise at være den ulykkeligste. Han er født i Enebak og har sin Slægt spredt rundt omkring. 27 Decbr. skulle de, der mene sig berettigede til at være Arvinger, melde sig paa Slottet Fladeby. Dette er idag. Han vil nu selv vælge den ulykkeligste og beholde denne hos sig; derfor vil han forestille Executor testamenti. Saaledes opnaar han, der nu er over 50 Aar gl., at vide, hvem han skal efterlade sin Formue til, samt at dette bliver den værdigste. Han hører, at nogle ere komne, og befaler Tjeneren at lade en efter en komme ind. (2 Sc.) Digteren Edvard Taube, hvis rette Navn er Jeremias Falk, melder sig som en ulykkelig Forfatter, som intet har at leve af. Naar Falk har talt en Stund med ham, viser han ham ind i næste Værelse, hvor der staar et dækket Bord. (3 Sc.) Mad. Juliane Høst, født Falk, træder ind og erklærer sig for det ulykkeligste Fruentimmer. Hun er Enke (for 7 Aar siden) men bærer endnu Sorg, fordi sort klæder hende bedst. Hendes eneste Barn laa Ammen ihjel, da hun ikke kunde udsætte sin Skjønhed for at lide ved at give Die. Hun har før været meget afgjort, men nu rykker Alderen frem, og dette er hendes Ulykke; hun har ogsaa forsøgt sig med Hellighed, men det vilde ikke gaa; nu er alt hende ligegyldigt. Falk viser hende ind til Poeten. (4 Sc.) Francisca Falk træder ind. Hun er Datter af en fattig Landsbyprest; hendes Moder er død og hendes Stifmoder har fjernet hende af Huset. Hun er nu Kammerpige hos en Dame paa Bogstad. Hendes Ulykke bestaar deri, at hun og hendes Fætter Gustav, der er Landmand, elske hinanden, men ingen Udsigter have til at faa hinanden. Hun bliver ogsaa vist ind til de andre efter at have sunget en Arie om sin elskte Gustav. (5 Sc.) Emanuel Falk optræder. Han har i 30 Aar søgt efter Sandheden men kun fundet, at alt — med Undtagelse af de mathematiske Sætninger — er Blendverk. Dog frygter han Døden, som er Tilintetgjørelse. Paa Spørgsmaal om, hvad han vil med en Arv,

svarer han, at han paa rige Folks Vis vilde samle Narre og Hyklere om sig, der skulde forjage de ubehagelige Tanker. Dernæst vilde han betale Philosopherne for ei at skrive og Boghandlerne for ei at trykke samt opkjøbe alle i Omløb værende Systemer og saaledes blive Menneskehedens Velgjører. Peter Falk viser ham ind til de øvrige. (6 Sc.) Herman (Falk?) optræder. Han siger lutter Complimenter og forklarer endelig, mest paa Fransk, at han har været Oberkjøkkenmester og Obergarderobemester hos hans høifyrstl. Durchl. Fyrsten af Anhalt-Koethen, „un des princes à la douzaine d'Allemagne". Han var ogsaa Intendant „de ses menus plaisirs". Han var Fordanser paa alle Baller, ingen valsede som han, han kunde alle Drikkeviser, „dans les orgies de la cour" vare alle forgabede i hans Stemme, og han kjendte „la chronique scandaleuse de l'univers entier"; han havde i de mest serieuse Materier „le petit mot pour rire", og Fyrsten var aldrig à son aise uden i hans Selskab. Alle Naadesbevisninger gik gjennem ham, han protegerede „tout le monde" men fik alle til Fiender. Endelig fik en Hofdame par surprise i sine entrevues med Fyrsten udvirket i Forening med en Ligue af „femmes intrigantes", at han fik sin Congé uden Pension og med Defense aldrig at komme for Fyrstens Øine. Han var nu blottet for alt og vidste ingen Udvei, da han af Gazeterne fik se sin Cousins Død, og at denne havde testamenteret sin Formue til sin ulykkeligste Slægtning, hvilket han er, hvad han haaber den anden ogsaa vil erkjende. Falk viser ham ind i næste Værelse til en delicieux soupé etc. etc. Herman takker paa Fransk og omfavner ham. (7 Sc.) Falk undrer sig over de mange originale ulykkelige. (8 Sc.) Gustav Falk (Lieutn. Carlsen) spørger, om han er Peter F. Denne bekræfter det og spørger om hans Forlangende. Han melder sig som sin Farbroders ulykkeligste Slægtning, da han af Armod har maattet lade den deilige Francisca gaa ud i den vide Verden og ikke seet hende i 2 Aar; sin fattige Fader, som han maa ernære, kan han ved sine Hænders Arbeide ikke tilstsækkelig understøtte. Falk spørger, om der ikke er Piger nok at faa for en „saadan ung, rask og bomstærk Knøs".[1]) Gustav svarer, at en Pige som Francisca gives ei paa Jorden. Falk siger, han maa være hungrig og byder ham at gaa ind og faa Vin og noget at spise. Han foreslaar at erstatte ham Francisca med en anden Pige og give ham hele Arven. Gustav erklærer, at uagtet han i mange Tider kun har drukket Vand og spist „Vasvelling" og ikke har en Skilling i Lommen, vil han dog ei høre Tale om Giftermaal med en anden, om hun end

[1]) Sigter til Lieutenant Carlsens kraftige Udseende.

havde den store Moguls Skatte; han vil lade sig nøie med tørt Brød og Vand og Francisca. Falk beder ham give sig tilfreds og gaa ind. (9 Sc.) Falk (alene) ønsker ham tillykke. Han skal nok blive Arvingen, et saadant Par som Gustav og Francisca fortjener at blive lykkeligt, om Penge kan gjøre det. (10. Sc.) Presten (Tullin) melder sig som en Slægtning af den afdøde og erklærer sig for den ulykkeligste, hvis Armod kan gjøre ham dertil. Falk spørger, hvad hans Ulykke er.

Resten mangler, men Stykket sees af det anførte at være en localiseret Bearbeidelse af Kotzebues „Die Unglücklichen", Lystspil i 1 Act, først oversat af T. L. Cron. Kbhvn. 1801. 8. og senere i „nyeste" Omarbeidelse af N. T. Bruun. Kbhvn. 1815. 8., i begge Oversættelser kaldet „De pudserlige Arvinger". Stykket er mellem 1800 og 1823 opført 41 Gange paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn.[1])

Mosse Jernverk.

Allerede i 1776 kjøbte Brødrene Bernt og Jess Ancher Mosse Jernverk, der da tilhørte deres Farbroder Erik Ancher. 1784 blev Bernt Anker Eneeier af Verket, der i hans Besiddelsestid kom i megen Anseelse især som Kanonstøberi. Den allerede før anseelige Bygning og Have blev betydelig udvidet og forskjønnet, og blandt de nye Indretninger, der hidrørte fra ham, var ogsaa et Theater, der tillod Opførelsen af betydeligere Stykker. Flere Gange om Aaret, dog, som det synes, ikke til saa bestemte Tider som paa Fladeby, drog Bernt Anker med en indbuden Kreds af Familie og Venner til Mosse Jernverk, hvor man uden Tvivl fordrev Tiden paa en Maade, der meget mindede om Fladebyforlystelserne, om man end ikke fulgte et saa fast Program; men ligesom der udgjorde de dramatiske Forestillinger en væsentlig Del af Selskabets Tidsfordriv, især da Anker blandt sine mange Talenter var mest stolt af det dramatiske.[2])

[1]) Overskous Haandbog etc. S. 68.

[2]) Om slige Sammenkomster paa Mosse Jernverk 1790 og 1791 om Høsten, se „Af Geheimeraad J. v. Bülows Papirer" ved

Fru Dunker beretter at have hørt ham declamere efter Talma en Scene af Voltaires „Tancred", og de Roller, han især yndede, vare Oberstens i „Das Kind der Liebe"[1]) og Moorlands i „Die Verläumder" (Skumlerne) af Kotzebue, og disse spillede han baade i Christiania og paa Moss.[2]) Utvivlsomt er, som ogsaa ovenfor berørt, hans eget Sørgespil „Major André" og maaske ogsaa „Emigranten" blevne opførte paa dette hans eget Theater. Blandt Ankers efterladte Papirer findes ogsaa et Slags Festspil i 3 Acter, med Titel: „Den 16de Julij", der er skrevet til Høitideligholdelsen af denne Dag, der var Fru Margrete Moltkes Fødselsdag. Denne Dame, der var Norsk af Fødsel (en Datter af Kammerherre Herman Løvenskiold) og gift med Stiftamtmand Frederik Moltke, var bekjendt for sin Skjønhed og Elskværdighed og meget afgjort i Christiania. Stiftamtmand Moltke, der, som bekjendt, havde havt Ewald til Lærer, delte B. Ankers Interesse for Literatur og Æsthetik og stod altid paa en meget venskabelig Fod med denne; ved nærværende Leilighed (maaske 16 Juli 1795) maa han med sin Frue have været tilstede paa Mosse Jernverk, hvor Stykket utvivlsomt er opført. De optrædende Personer ere følgende: Grev Belfort, B. Anker; Crispin, Hr. Tullin; Wilhelmine, Frøken Staffeldt; Friderich, Christian Anker; Hans, Morten Anker; Annette, Frøken Wackenitz; Dorothea, Jfr. Nore Clauson; Peter, David Thrane; Pernille, Mad. Lasson; Fru Belfort, Fru Jess Anker; Fru Landane, Fru Kaas; Per Klokker, Generalkrigscommissair Anker; En Jøde, Hr. Tullin; En Qvaksalber, B. Anker; to drukne Offi-

---

L. Daae S. 73. Blandt Gjæsterne nævnes ved disse Leiligheder Moltkes, Kaas's, Haxthausens og Wessels Familier, den Svenske Generalconsul I. C. Martineau og en Del unge Mennesker for Dansens Skyld.

[1]) Se ovenfor S. 175.

[2]) Fru Dunker, Gamle Dage S. 167.

cierer, J. S. Hiort og B. Anker; Rasmus Kudsk, Hiort; Bouillon, Kok, B. Anker. Indholdet er saadant:

1ste Act. (Grev Belfort. Crispin.) Crispin klager over sin Herres forbistrede Poëtisering, der gjør, at han hverken har spist eller sovet i flere Dage. Da bærer han sig selv meget fornuftigere ad, hvorpaa han giver Exempel ved at citere et Vers (Impromptu), han nylig gjorde til Lisettes Navnedag. Han vækker sin Herre af hans Drømme og raader ham til heller at gaa ud i den frie Natur, Livet og dets Glæder ere kortvarige etc. Grev B. giver ham Ret, men man maa ogsaa iblandt „fæste sin Opmærksomhed paa Gjenstande, hvor Dyd og Skjønhed kappes om Fortrin." Han er just idag „stemt til at lade sit Hjerte nyde en festlig Anledning til Fryd" og vil, at Crispin skal bringe alt i Orden, saa at hans Gjæster kunne være glade „paa denne skjønne og herlige Dag". (Crispin gaar). Grev B. udbreder sig vidtløftig over Dagens Skjønhed, „saa blid som den, hvis Fødselsdag det er", og den Virkniug, Naturen udøver paa Sindet, først i høitravende Prosa og siden paa Vers, der ere laante fra Ewald. Slutningen, der igjen er original og indeholder Oplysning om Anledningen til Dagens Festlighed, lyder saaledes:

Hvad Farver skildrer, hvilket Ord betyder
det Nu, min Margarethe,
da du blev fød — og da din Sjæl bortflyder
ved Friderich, din Friderich at see —
— — — — — — — — — — — — —
Du leve skal lyksalig — i lutter blide Dage
i skjøn harmonisk Fryd,
Du Venskabs Salighed skal immer smage
i Moltkes Aand og Dyd o. s. v.

3 Hyrder og 3 Hyrdinder (ɔ: Friderich, Hans, Peter, Wilhelmine, Annette og Dorothea) komme dansende. Naar Dansen er standset, siger Wilhelmine, at hvis de havde hørt om den Munterhed, som idag skulde være der i Egnen, vilde de være nysgjerrige efter at erfare Grunden. De tilkjendegive mere og mindre ligefrem sin Nysgjerrighed. Friderich siger, at hvis de kun havde Klokkeren fat, behøvede de ikke at „krysse" Wilhelmine. Denne spørger, hvad de ville give hende for at faa Hemmeligheden at vide. De tilbyde hver forskjellige Ting (deriblandt Peter et trofast Kys). Wilhelmine vil dog give bedre Kjøb, hun forlanger kun, at Dorothea skal synge den Sang, hun ved, hun holder af at høre. Efter nogen Vægring synger Dorothea en Sang om at bruge den korte Ungdomstid og forlanger derpaa, at Wilhelmine skal opfylde sit Løfte. Denne

erklærer sig nu beredt dertil, men fordrer Løfte om ikke at røbe Sagen; dog holder hun dem fremdeles op med Snak, om hvor farligt det er at røbe Hemmeligheder, hvilket hun nylig havde Bevis paa, da hun havde aabenbaret Marthe Husholderske, at den graa Kat havde faaet 4 Unger paa Høloftet, hvilket denne røbede, hvorpaa de alle bleve dræbte. Tilhørerne blive utaalmodige og under Taushedsløfte fortæller da W., at „det er det store, forunderlige Dyr Rinoceros, som er kommet fra Kammeratapata eller Kamschatka, der, hvor der hverken er Sol eller Maane; hvor alle Folk gaa nøgne og ere sorte som Blæk; hvor der er hverken Prest eller Kirker" etc. etc. — „Og denne Rinoceros, som er fæl og stor som en Bjørn og Graaben og lang som en Hvalfisk, — den er stegt, og den skal spises i Aften." Hun beder dem tie hermed; de ville nu gaa, da de mærke, de ere narrede. Hun roser sig af, at hun nok kan bevare en Hemmelighed og synger derom en Sang paa Melodien: „Snart, hvor snart er alt forvandlet!"

2den Act. Crispin og Per Klokker drille hinanden. C. foreslaar en Alliance, som Per først af Hovmod over sine vigtige Forretninger afslaar men senere gaar ind paa, da Crispin byder ham paa Skinke og ferskt Øl samt smigrer ham lidt. De vrøvle noget em Orthografi (ɔ: Geografi) men komme saa igjen tilbage til Skinken og synge en Sang. Pernille kommer og spørger, under Drillerier fra Crispins Side, Per tilraads, om hvad der kan være paafærde, da der gjøres saa mange festlige Forberedelser hos Grev Belfort, hvorom dog Wilhelmine ingen Oplysninger har villet give. Per Klokker raadspørger sin Lommebog for at udfinde, hvilken Navnedag det er; han finder da, at det er Margaretes Dag, og da det er Jomfruens Himmeltegn og Nymaane, slutter han, at det er en Jomfru Margarete, der skal giftes, forøvrigt maa han gaa ind og gjøre astrologiske Udregninger og opfordrer nu Crispin til at følge med til Skinken og Cognaken (som der sidst var Tale om istedenfor Øllet); (gaar). Crispin siger Pernille, at hvis Per ikke kan udfinde det, kan ingen; han skal nu drikke ham fuld. (Kysser Pernille og gaar). Hun er misfornøiet over at kysses „saa offentlig", i Enrum kunde det gaa an. Hun skal nu fortælle de andre, at hun har Haab om at opdage Hemmeligheden. Fru Belfort kommer og sender Pernille ind til sit Arbeide, da alt maa være i Orden til Aftenen, da hun venter en Veninde, hvis Ankomst glæder hende meget. Hun udtaler i en Monolog sin Glæde over at kunne gjøre sin Mand tilfreds; idag føler hun samme Glæde som han, da hun skal se en Veninde, hun sætter saa høit. Synger en Arie om en Rose, som stod ensom i Lunden, men ved Venus's Hjelp blev funden af en Hyrde, en Skjebne, som ønskes alle andre

i lignende Tilfælde. En Tjener melder Fru Landane, som træder ind. Fru B. udtaler sin Glæde over at se hende, da hun og hendes Mand idag ville høitideligholde en kjær Venindes Fødselsdag. Fru Landane, der ellers ynder Ensomhed, vil dog ikke ganske udelukke sig fra Livets uskyldige Glæder, som hun just finder her hos „blide Mennesker, som med Smag og Venlighed modtage sit Selskab." Fru B. ønsker, at enhver hos hende maa føle sig hjemme, og al Stivhed være forjaget. Fru L. er henrykt over hendes Tænkemaade og ønsker at gjøre hendes nærmere Bekjendtskab. Fru B. ligesaa. Fru L. vil da glemme sine udstandne Sorger. Hun synger en Arie: Jeg fremmed her til Stedet kom (de 4 første Linier som sædvanligt, de 2 sidste):

Fru Belfort du har fængslet mig,
Og du har gjort mig lykkelig.

Fru B. ønsker at fortjene de brugte Udtryk. „Deres fortræffelige Tanker ligne Deres yndige Stemme" etc. De ville gaa ind for at bringe alt i Orden og derved gjøre Hr. B. en Glæde. Høitideligheden gjælder „en Frue, som har alles Bifald, og som fortjener det."

Duet: Held Dig, vort Norges Skyts-Gudinde!

3die Act. Fru Belfort. Pernille. Fruen spørger, om alt er i Orden, hvilket Pernille forsikrer. Hun faar Ordre at kalde paa Kokken Bouillon. Denne kommer og Fruen confererer med ham om, hvad der kan tilveiebringes til Aftenens Fest. I en forfærdelig Blanding af Fransk, Tydsk og Dansk opregner han en Mængde Retter, hvormed han kan opvarte og lader Fruen smage en Ragout-Sauce, som hun bifalder; hun roser ham, da han er gaaet, som en habil Kok og mere renlig end de Franske Kokke i Almindelighed. Han vender tilbage og taler om Desserten, hvoraf han atter opregner en Mængde Sorter; Fruen forlanger kun en elegant Souper. Han roser sig og sin Kunst. Rasmus Kudsk kommer og fortæller, at han skal ud med den nye Stadsvogn og de nye Sæler, alt er saa pudset, at Storfyrsten af Ruslands Kudsk bliver en Sinke mod ham. Beskriver udførlig sin Kjørekunst. Crispin kommer og omtaler hans elegante Udseende (Knebelsbarter, Støvlemanchetter og Bouquet, stive Støvler og prægtig Pidsk). De drille hinanden en Stund. Rasmus spørger Crispin, hvad der er paafærde, siden der gjøres saa megen Stads, men faar ingen Besked, hvorfor han siger Cr., at han aldrig skal faa nogen Hest hos ham, om han aldrig saa gjerne vil have den. De skilles med nogle spøgende Skjældsord. Rasmus synger en Vise: Sørge, hvo sørge vil, Jeg har ei Tid dertil o. s. v. (Tæppet falder.) Per Klokker og 2 fulde Officierer. Per glæder sig over Crispins Skinke og Cognac. Officiererne beklage sig paa Tydsk

over, at intet er at erholde her, og at Folkene er noget Pak, og da Per modsiger dem, bliver han udskjeldt og truet med Prygl; de finde ham skikket til Marketenter eller Trodsknekt, og da Recruteringen „her i den Schwabiske Kreds" ikke gaar godt fra Haanden, ville de tage tiltakke med ham, og forespeile ham den Skjæbne som given at blive tagen af Pandurer ved et Udfald fra en beleiret By og spist som Carbonade. Han siger, han har andet at bestille end at staa og høre paa deres „Tydskeri", og raader dem til at sove Rusen ud (gaar). De skjelde efter ham, men beslutte at give ham en god Dag og efter sine Strabadser at drikke et Par Flasker Vin i „Den røde Løve". 1ste Officier synger en Arie: „Die Ehre bleibt doch auf der Welt".[1]) En Jøde kommer og beklager sig over, at der intet er at fortjene, da Handelen ved Krigen i Frankrige ligger ganske nede. Han ser „den guten Rosamundo universal Magicus", der gjør saa mange Kunster, komme. Quaksalberen kommer og spørger, om Fanden endnu ikke har taget Ephraim, siden de traf sammen paa St. Marcuspladsen i Venedig, da Cagliostro gjorde Paven gal i Rom. Jøden undrer sig over, at Quaksalberen ikke er bleven ophøiet for sine Fortjenester og spørger, hvad han fører med sig. Denne erklærer, at det er Specifica til at curere alle Sygdomme, hvoraf han opregner en Del. Jøden spørger, hvad for Curiositeter han har. Han svarer „die Chiromantie, die Hexerie und die Lanterna Magica." Jøden beder om at se noget deraf. Quaksalberen viser ham „Lanterna" Magica og gjør Kunster med Bægeret og med Kugler samt synger derpaa en Sang: Jeg gaar omkring baade Land og Strand, Og lever af min Kunst etc. (Tæppet falder). Per Klokker og Pernille. Pernille spørger ham, om han nu har udfundet, hvad der er paafærde. Han forsøger at caressere hende, hun vægrer sig; han lover hende at sige alt, hvad han ved, hvis hun vil være ham god igjen. Hun lover det og spørger paanyt. Han spørger, om hun da er nysgjærrig. De afbrydes af Fru Belfort, Fru Landane og de 3 Hyrder og Hyrdinder. (Et aabent Rum, der maaske har været udfyldt med Sang eller Dans). Per fortæller Fru Belfort, at man har plaget ham meget for at faa at vide, hvad der skulde passere i Aften, men han har ikke villet røbe Hemmeligheden. Wilhelmine siger det samme. Fru Landane finder det underligt, at just Fruentimmerne beskyldes for Nysgjærrighed, da dog Mændene ere ligesaa plagede deraf. Fru B. bemærker, at Indbildningen forstørrer Hemmelighederne, men Illusionen forsvinder snart igjen. Hemmeligheden

[1]) Oprindelig kom Officierernes Scene efter Jødens og Quaksalberens, men senere er dette forandret.

er her: „Til Glæde og blid Følelse i Venskabs Barm var Festen bestemt. Et Hjerte, jeg hylder, fremkalder vor Fryd. Venskab er denne Dag helliget." Hyrderne og Hyrdinderne danse og „udfolde Stokke". Fru B. siger: „Og denne Dag skal hellig være — For Kjønnets Zir og Norges Ære." (Først var her sat en Duet mellem Fru B. og Fru L. om Vaarens og Ungdommens Skjønhed og Kortheid og Opfordring til at nytte Tiden til Nydelse deraf; dette er forandret til et almindeligt Chor af nogenlunde lignende Indhold, hvilket oprindelig var sat ved Enden af første Act under Hyrdernes og Hyrdindernes Bekransning af en Buste.)

Pram bemærker med fuld Ret om dette Arbeide, at det, uagtet sin Længde og Inddelingen i Optog og Optrin, alligevel slet ikke er noget Drama eller opfylder Betingelserne for et Skuespil, at Optrinene gjerne uden Skade kunde gives i hvilkensomhelst Orden, at her er slet ingen Fabel, ingen Knude, altsaa ingen Opløsning, ingen dramatisk eller enkelt Handling. Den temmelig lange versificerede Declamation i 1ste Acts 1ste Scene er med nogle Udeladelser og faa, ei heldige Forandringer taget af Ewalds bekjendte Digt „Haab og Erindring", medens Visen: „I Ungdommens Dage" er af E. Falsen og „Jeg er af Naturen saa ferm som en Mand" af Troyel. Da Arbeidet desuden kun er anlagt paa at more ved en speciel Leilighed i en bestemt Kreds, fraraader han (og E. Falsen) dets Trykning i den paatænkte Udgave af Ankers efterladte Arbeider. — Hensigten at more for Anledningen er imidlertid uden Tvivl naaet, da Rollerne øiensynlig ere skrevne med de spillendes anerkjendte Dygtighed i bestemte Retninger for Øie, saaledes Ankers i Declamation, Fruerne Kaas's og Ankers samt Nore Clausons Færdighed i Sang, nogles Dygtighed i comiske Roller og andres i Dans o. s. v. Sandsynligvis har det behaget saa meget -- vel især ved Udførelsen — at det ved en anden Leilighed er blevet gjenopført, vistnok ogsaa paa Mosse Jernverk, men da med Fjernelse af alt, som henpegte paa Moltke og hans Frue og den specielle Anledning; en Del herhen sigtende Forandringer findes

nemlig foretagne i det oprindelige Manuscript. Som det nedenfor vil sees, ere ogsaa Dele af Stykket benyttede i i et andet lignende Arbeide, som nu skal omtales.

Da Stiftamtmand F. Moltke i Slutningen af October 1795 forlod Christiania, fulgte Bernt Anker og flere af Christiania Honoratiores ham langt paa Veien; et Ophold maa være gjort paa Mosse Jernverk, hvor blandt andre Forlystelser ogsaa et Skuespil blev opført, der tildels var bearbeidet af Anker og endte med Epilog, Sang etc. til de reisendes Ære. Stykket, der findes blandt B. Ankers Efterladenskab, nedskrevet med hans egen Haand, kaldtes Skorstensfeieren; kun Indholdet af Scenerne er angivet, Resten er overladt til de spillendes Improvisation. Disse vare Mad. Peter Collett — Fru Bellamy; Mad. John Collett — Lisette; Jess Anker — Tanddoctor; B. Anker — Greven; Hiort — Skorstensfeieren; Jens Gram — Forvalteren; Tullin — Crispin; P. Anker — Klokker; Stockfleth — Studenten; Melsted — Skrædderen; Hiort og B. Anker — Tydske Hverveofficierer.

Stykket begynder med, at (1 Sc.) Crispin undrer sig over, at hans Herre kan være „saa rasende forliebt" i Fru Bellamy, som han dog maa forstaa bedrager ham. Lægger alt tilrette af Herrens Garderobe, hjulpet af en Skrædderdreng, og sætter hans Frokost frem. (2 Sc.) B. Anker kommer og klager over Vapeurs og Kjedsommelighed, omtaler sin Kjærlighed til Fru Bellamy, taler om disse Ting med Tullin og om Selvmord, naar man har nydt formeget. Beder ham klæde sig paa. (3 Sc.) B. Anker ene (kort, maa gaa). (4 Sc.) Hiort kommer gjennem Kaminen, ser sig i Speilet, beundrer de smukke Klæder og faar Lyst til at prøve dem; tager dem paa. (5 Sc.) Tullin bringer Frokost og forsikrer, at den vil smage. Hiort bliver altereret, siger Tilskuerne ved Pantomime, at han maa skjule sig, fingerer Tandpine og holder Tørklædet for Ansigtet. Tullin sætter en Stol frem til ham, complimenterer ham og spørger, om han har videre at befale. Hiort nikker og lader, som han vil sætte sig til at sove med sin Tandpine, men naar Tullin er gaaet, griber han graadigen efter Frokosten, morer sig over Forvexlingen, beskuer sine smukke Klæder og beslutter at holde ud i sin Rolle. (6 Sc.) Herren kommer ind,

og Hiort kryber under Bordet. Herren sætter sig i Sophaen og omtaler den Mistanke, som Lisette har indgivet ham mod Fru Bellamy (først har her været paatænkt at lade Lisette optræde). Han ser Skorstensfeierens Dragt, som Hiort har kastet, og antager, at der maa have været en Skorstensfeier, som har faaet Lyst til hans Klæder. Han finder, at det kunde være artigt i denne Dragt at komme efter Fru B.s Utroskab, iförer sig Skorstensfeierens Dragt og gaar ud. Hiort, som under Bordet af og til har kiget paa Tilskuerne (med sort Ansigt), kryber frem og puster over den udstaaede Forskrækkelse, men finder dog Klæderne saa smukke og Frokosten saa god, at det lønner sig at continuere, som han har begyndt, og lægger sig paa Sophaen. (7 Sc.) Tullin kommer ind med Klokkeren; tør ikke vække Herren. De tale om Forandringer paa Godset, om den nye Prest. P. Anker siger, at han selv er en Mand af Lærdom og kunde præke, præker lidt, beder Tullin recommandere ham. T. siger, at han vel kan bræge, men han præker som et Asen. P. A. svarer. T. siger, at han burde faa Fru B., som Herren er forliebt i, til at recommandere sig eller Lisette, i hvem han er nok saa forliebt. De mundhugges lidt, synger af 6te (ɔ: 16de) Juli om Skurk og Slurk, invitere hinanden paa Øl og Skinke og „blive Busser"; Tullin lover ham Prestekaldet, de gaa trallende. (8 Sc.) Skorstensfeieren vaagner, Tullin melder Lisette, der hilser fra Fru Bellamy og spørger efter hans Befindende; beder ham efter Løfte besøge hende, spørger, hvorfor han har været saalænge borte, om han er bleven koldsindig. Hiort foregiver Tandpine, men nærmer sig og klapper Polly (ɔ: Mad. John Collett) med Tørklædet for Ansigtet, trækker hende til sig paa Sophaen og vil caressere hende og giver hende en Pung, han har fundet paa Thebordet. Hun takker og siger, det er Synd, at han skal blive narret, og at Fru Bellamy har mange Galaner (gaar). Tullin melder Skrædderen, der raisonerer over Moden og tager Maal, og derpaa Forvalteren (Gram), der taler om Godsets Tilstand og Indtægter og leverer ham Qvartalet fra Mølleren. Hiort putter Pengene i Lommen og gjør Pantomimer over sit Held i at faa Kys, Mad, Klæder og Penge. Tullin kommer og beklager Herrens Upasselighed, gjør adskillige Spørgsmaal angaaende Hussager og forbauses over Herrens Opførsel. Tullin melder en Student, der er i daarlig Forfatning, og beder, at Herren vil give ham noget til Reisepenge. Hiort giver ham de modtagne Penge og vinker, at han skal gaa. Tullin siger, at da Herren har Tandpine, vil han give Studenten Pengene, og saa kan han senere tale med Herren. B. A. (9 Sc.) kommer ind som Skorstensfeier, kaster denne Dragt og tager Schlafrock paa, siger, at han nu er overbevist om Mad.

Bellamys Utroskab; han har i denne Dragt opdaget, hvad han vilde. Ringer paa Tullin og begjærer Frokost, som denne siger, at han har faaet. B. A. spørger, om han er gal. Tullin tror, at han er bleven det af Tandpinen, og undrer sig over, hvorfor han har klædt sig saa mange Gange om. (Hiort under Bordet titter til Parterret.) Tullin gaar, men kommer strax og melder Forvalteren, som begjærer Kvittering for Pengene. B. A. negter at have faaet dem. Forvalteren tager Crispin til Vidne. B. A. benegter. Cr. og Forv. gaa frem i Forgrunden og tale alvorlig om Herrens Sygdom; de antage, at Tandpinen berøver ham Sands og Samling. Forvalteren gaar. Tullin melder Studenten, der kommer og takker. Samme Forvirring. Polly meldes og beder om Svar paa Billeten fra sin Frue; takker for Presenten. Atter Forplumring. Lisette gaar. (10 Sc.) Tullin synes, at dette gaar forvidt, og vil hente en Tanddoctor. B. A. kaster sig i Sofaen og beklager sig over sine Folks Raseri. (11 Sc.) Tanddoctoren og Tullin komme med et Par Tjenere, man vil tvinge Herren til at trække Tanden ud og aarelades. Denne bliver rasende og vælter Bordet, der staar Hiort paa Knæ i gallonerede Klæder og fortæller, hvorledes Klæderne og Frokosten fristede ham til at spille Herrens Rolle, da han ved at feie Piben kom ind i Værelset. B. A. tilgiver ham. (De gaa.) (12 Sc.) Peder Anker og Tullin komme og tale om Prestekaldet. T. fortæller om Forvexlingen, og hvem, der har lovet ham Kaldet.[1]) P. A bliver ærgerlig. (NB. Scenen maa være lidt lang.) (13 Sc.) Hiort og B. A. som Hververofficierer spille Rollen af 6te (ɔ: 16de) Juli med P. A. som Klokker. Tullin er før Officierernes Indtræden gaaet ud efter kortelig til Parterret at have talt om Løftet og det skuffede Haab. Klokkeren jages som i 6te Juli. Hiort og B. A. continuere som i 6te Juli og synge den Tydske Vise, som Musiken accompagnerer. (14 Sc.) Fru Bellamy, Lisette, Forvalteren, Tullin og Klokkeren komme ind til Hiort og B. Anker. „Intet tales, men de bukke alle for Parterret, thi de staa ved Alteret og Decorationen i Theatrets Fond, hvorfor er imidlertid et Forhæng — og da udsynges den af Bull[2]) componerede Vise, først af 2 Damer (Fru Bellamy og Lisette) om muligt, ellers af Mad. John Collett — i Theatrets Fond maa Fru B. Anker, foruden et Alter, decoreret med M. M. i Træk og med det glimrende Blik-Plafond og Devisen i Blik-Plafonden, have Lampen med Vestæ Ild og Kaja til Vestal, som nærer den med Olie, og kunde Herman nedsænkes i Skyer for deri at kaste

---

[1]) Dette stemmer ikke rigtigt vel med det forud passerede.

[2]) Andreas Bull, Politimester i Christiania, bekjendt som Digter.

Røgelse og Blomster paa Vestæ Alter. B. Anker har sneget sig ud, klæder sig om og kommer frem med Epilogen, og de andre blive ved Alteret paa hver Side."

Pram anser Stykket for et Udkast til et Fladeby-optog, men vil, skjønt han finder Planen god, ikke have det medtaget blandt Ankers Skrifter, da det kun skal være et Udtog af et lidet Engelsk Skuespil.[1]) Den af Anker forfattede og fremsagte Epilog lød saaledes:

„Den Mand — hvis Aand med Hjertet aldrig stred,
som altid veied jordisk Almagts Bud
mod Borgerheld og Selskabs faste Baand,
som Uskylds Tilflugt var mod mægtig Ran
og — døv for Venskabs Røst — beskjermede
den usle fra Vemods bitre Taarer —
forfulgte Avindsmand, den nedrige,
hvis gustne Pust forgifter ædel Daad —
forstod at prøve Egennyttens Færd,
skjult med Fædrelandets Gavn som Maske
i Hjertet Ondskab bær til Slægters Kval —
Den Mand — som elsket blev ved ædel Daad,
ved Byrd i Sjæl og driftig Embedsild
at fremme godt til Brødres sande Vel;
Den Mand — den ædle Mand — han rives bort
midt i hans Hæders Bane — ved Maalet,
hvortil han sigted med mange Planer,
som Norges onde Aand altid forbød
at se fuldendt til Slægters varig Held,
da Hovedstadens rænkefulde Svælg
opsluger alt og bryder Forbunds-Lov:
med samlet Kraft at virke fælles Vel.
O Fædreland — miskjendt — tilsidesat
for Øieblikkets Storm du Offer blev —
Lynstraalen farer frem til elskte Hjem
og nedslaar Spiren, naar den hæver sig.

[1]) Skorstensfeieren eller Klæder skaber Folk, Comedie i 1 Act, oversat af Fransk ved N. T. Bruun. Kbhvn. 1808. 8. Opført 3 Gange af den kgl. Danske dramatiske Skole paa Hoftheatret 1807—8, se Overskous Haandbog S. 76. Den ovenfor omtalte Bearbeidelse, der meget afviger fra Bruuns Oversættelse, er altsaa vistnok foretagen af B. Anker selv.

Saa blev vor Skjæbne nu og denne Gang
at miste Moltke — den oplyste Mand!
Et sorgfuldt Bud for hver, som kjendte ham,
men mest for mig — som kjendte Mandens Sjæl —
hans ædle Hjerte — o hvilket Budskab!
Saa er da Skyggen — evig — evig — alt,
hvad Sjælen nyder af Lyksalighed —
er Støvets Lod at elske til sin Kval.
Velan! Obaddon! stig til Jorden ned,
Kun du kan læge Norges dybe Saar.
Bag disse Fjeld et Glimt af Lys jeg saa,
af ædel Smag, af Aand, af Liv og Fryd,
men nu jeg vanker om i Mørkets Dal,
og alt forkynder Fædrelandets Tab.
Som trætte Vandringsmand fra Ørken kom,
forjagt af Slud og Stormens kolde Vind,
og glædes ved at se den blide Dal,
jeg øined' Solens Glands bag Dæmrings Gry,
men strax i svanger Sky mit Haab forsvandt.
Fortvivlelse forener sig med Suk,
naar sidste Tilflugt — Haabet selv forgik.
Se Billedet paa mit beklemte Bryst:
hvert Ord er mat, mod hvad mit Hjerte led,
men Tak, o evige, for Taarers Sprog —
hvor de rinde — ved disse Venners Tab!
hvis Minde aldrig — aldrig — slukkes ud.
Farvel — Farvel — o dette er det sidste
fra mit beklemte Bryst — mit Hjerte brast —
Dog vid: at Himlens Vink er Støvets Vel."

Pram (og E. Falsen) mene om denne Epilog, at den upaatvivleligen har Digterværd, men finde dog, at „det heftige Udbrud af Misnøie med et og andet, hvorved Norge kunde synes mindre ømmeligen behandlet, og som neppe kan erstattes, uden at det hele falder bort", gjør det betænkeligt at offentliggjøre dette Arbeide. At B. Anker oftere har udtalt sig paa lignende Maade om Norges Tilsidesættelse, har ogsaa B. Moe bemærket i sit Tidsskr. f. norsk Personalhist. 1 R. S. 378—79.

B. Anker fulgte Moltke og hans Familie, med hvem ogsaa den ovennævnte Frøken Wilhelmine Staffeldt (senere gift

med Lieutenant H. Stockfleth) reiste, lige til Svinesund, hvor han skrev Afskedssange til hver enkelt, hvilke han selv betegner som Impromptus og har ladet trykke saavel særskilt som i „Hermoder“ 2 D. Afd. 5. S. 120—23. Anker har i Anledning af Afreisen ogsaa ladet trykke nogle Vers paa Fransk med Titel: „Les Adieux d'un Ami à Monsieur et Madame de M.“ 8 S. 4.[1])

Om et Ophold paa Mosse Jernverk om Høsten 1800 findes en Beretning af Fru E. Munch, fød Barclay, i hendes Optegnelser om sit Liv.[2]) Da den giver den udførligste Efterretning, der hidtil kjendes, om Livet paa dette Sted, meddeles dens væsentligste Indhold. Jomfru Barclay havde paa en Visit hos sin Gjenboerske Fru Thulstrups Søster truffet Bernt Anker, der formentlig forud kjendte hende fra det dramatiske Selskab, og han spurgte hende nu, om hun havde Lyst at følge med ham til Mosse Jernverk, hvor han dengang opholdt sig for en Tid med hele sin Husholdning, og hvor der forud var flere unge Piger. „Han holdt“, heder det, „et lille Hof dernede dengang. Enhver, der gjorde Opvartning eller Visit, blev indbuden til Middag;[3]) mange Retter Mad og flere Slags Vin bleve serverede af tre Tjenere, hvoraf en sort; kort, der gik meget elegant til. Hans Kone, en fortræffelig Dame, gjorde Honneurs; hun var meget ældre end han og Enke, da han giftede hende, men overordentlig elskværdig og klog; hun rettede ofte paa den unge Pige,[4]) der saa hovedkulds var kommen ind i Verden, og som vist trængte meget dertil. — I sex Uger varede denne Herlighed, adskillige Fester og Baller bleve givne, selv Optog, hvor Gratierne vare tilstede. Men som alt i denne Verden

[1]) Om Moltke se „Bidrag til Geheimeraad F. Moltkes Levnetsbeskrivelse“ af L. J. F. Moltke i (Dansk) Hist. Tidsskr. 4 R. 3 B. S. 1—128.

[2]) Manuscript i Familiens Eie, velvilligt overladt til Benyttelse.

[3]) Jfr. Fru Dunker, Gamle Dage, S. 211—12.

[4]) Hun var kun i sit 15de Aar.

har Ende saa denne fornøielige Tid ogsaa. Reisen derned foregik i lukket Slædevogn med fire Heste for, bepelset Kudsk og Tjener — Anker, Fru Collett og jeg — vi vare snart dernede og bleve modtagne af den elskværdigste gamle Kone. Hjemreisen foregik i Fru Ankers egen Vogn og i Selskab med hende selv."

Et Ophold her i 1801, der 2 Juni siges at have varet en Maanedstid, nævnes i et nedenfor nærmere omtalt Brev fra B. Anker til Fætteren C. Anker.

1799—1800.

Musicus C. Hammer bekjendtgjør i August 1799, at han af Hensyn til Musikundervisningens Kostbarhed for unge Mennesker med Lyst og Genie, naar den skal betales i Timevis, vil paatage sig at give samme paa forskjellige Instrumenter i Aarevis i sit Logis hos Bødker Lorentzen paa Revieren. Han vil ogsaa give Undervisning i Regning og Skrivning samt, om det ønskes, skaffe en Sprogmester til at undervise i Engelsk.[1]) Hvorvidt denne Undervisningsanstalt er kommen i Gang er ubekjendt. — Den ovennævnte Bendreier F. C. Nielsen bekjendtgjør, at han for at sikre sit Udkomme i Norge nødsages at tilbringe Vinteren i Kjøbenhavn, og agter nu før sin Afreise at give en Instrumental-Concert Onsdag 9 Octbr. 1799 Kl. 6 paa Klubsalen hos Hr. Thoms, hvor han selv vil udføre en Fleute-Concert af Hofmeister og en af Pleyel og Hr. Francke vil spille en Violin-Concert af Viotti. Forøvrigt gives en Symphonie af Mozart, en Clavecin-Trio af Pleyel og Finale. Pris 2 Mark.[2]) — Stadsmusicus Groth annoncerer Concert til 18 (senere udsat til 20) Decbr. 1799 Kl. 6 i Halfdans Klubsal. Pris 2 Mark. Han tilbyder ogsaa at tage en Dreng i

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1799 No. 34—37.
[2]) Ibid. 1799 No. 40.

Lære og averterer Musicalier og Instrumenter.[1]) — 6 Januar 1800 opførtes paa Cathedralskolen en „Cantate ved Talen, som Hr. Dr. Treschow holdte i Anledning af Cathedralskolens nye Indretning i Christiania.“ Sat og opført af I. A. Flintenberg, Cantor. Af denne didaktiske Poesi anføres her det første charakteristiske Recitativ:

Paa nye i Dag vi hylde Dig,
Oplysning!
Du, vor Skyds-Gudinde!
for mere Lys fra Dig at vinde,
vort Tempel har udvidet sig.
Ei blot, som før, kun døde Sprog
mørk Grublen Dig skal Offer byde;
nej! Granskning i Naturens Bog,
de lærerige Dagens Sprog,
Ja Borgervidenskab endog
sin Skierv paa Alteret vil yde.
Hvi skulde dog den tærende
(og — Himmel! ej den nærende)
Medborger ikkun nyde
Gudinde!
Din Velsignelse?

Endvidere fulgte før Talen en Qvartet og følgende Chor:

Ja! Klippens Søn, brug Sværdet (o: Fornuftens) saa,
Du Din Bestemmelse kan naae;
vil Du til Englers Rang opstige,
Du maa med Dyder Dig berige:
lad Siele-Evnen vikles ud
og — Du er Billede af Gud.

Efter Talen fulgte Duet, Recitativ og Chor.[2]) — Thorsdag 16 Januar 1800 Kl. 6 gav Stadsmusicus Groth Vocal- og Instrumental-Concert paa Halfdans Klubsal. Pris 2 Mark.[3]) — F. Blom averterer Concert sammesteds til

[1]) N. Intell. Sedl. 1799 No. 50 og 51.
[2]) Et Exemplar (trykt hos J. Ø. Berg. Chra. 4.) findes i Christiania Cathedralskoles Bibliothek.
[3]) N. Intell. Sedl. 1800 No. 2 og 3.

Thorsdag 13 Januar (senere udsat til Fredag 14 Jan.) Kl. 6. Selv spillede han en Violin-Solo, en Concert af Alday og en concerterende Duet sammen med Francke. Billeter til 2 Mark hos Hr. Grimsgaard lige over for Kammerherre Anker og ved Indgangen.[1]) — C. Hammer averterer Instrumental-Concert til Thorsdag 8 Mai (paa Grund af Bededagsaftenen senere udsat til 10 Mai) Kl. 6 paa Halfdans Klubsal. Selv gav han to Fløitenummere og Blom spillede to Violinsoloer. Billeter à 48 Sk. hos Concertgiveren i Skomager Ludv. Pettersens Gaard lige over for Prinsestalden og ved Indgangen.[2]) — Luckow bekjendtgjør, at der „med høi Øvrigheds Tilladelse bliver opført Harmoni-Musik paa Raadhussalen af fremmede Musici Fredag 16 Mai Kl. 7. Instrumenterne bestaa af 2 Violiner, Davidsharpe, Flautetraver, Bass og Valdhorn. Billeter à 62 Sk. hos Thoms og ved Indgangen.[3]) — E. Jernberg, der i 15 Aar har været Danser og Figurant ved det kgl. Theater i Stockholm og nu er antaget som Dansemester ved det Norske militaire Institut, tilbyder i Septbr. og Octbr. 1799 Undervisning i Dans.[4]) — Den ovennævnte S. H. Walcke begyndte ogsaa sin Danseundervisning i Octbr. s. A. Han oprettede ved samme Tid en Drengeskole paa 16 Elever, hvori ogsaa gaves Undervisning i Dans og Musik (paa Violin og Blæseinstrumenter).[5]) — 24 (29) Mai 1800 udgik et Cancellicirculaire, hvorefter Stadsmusicantposterne i Danmarks og Norges Kjøbstæder ved indtræffende Vacance skulde forenes med Organistembederne, hvorhos de førstnævntes Eneret til Musiken paa Landet da skulde ophøre. De kongelige Kapelmusici fik den samme Rettighed med

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1800 No. 6 og 7, Tillæg.
[2]) Ibid. 1800 No. 18 og 19.
[3]) Ibid. 1800 No. 20.
[4]) Ibid. 1799 No. 37, 39, 41, 42.
[5]) Ibid. 1799 No. 39, 42, 43.

Hensyn til de forenede Poster, som de hidtil havde havt til Stadsmusikantbestillingerne.[1])

Oprettelsen af et fast dramatisk Selskab og dettes tidligste Medlemmer.

Det var vistnok især Tilfredsheden, med hvad der den foregaaende Vinter var præsteret i dramatisk Retning, som endelig ledede til Stiftelsen af et fast dramatisk Selskab i Christiania. I August Maaned 1799 sammentraadte 74 Personer (34 Herrer og 40 Damer), uden Tvivl for største Delen Medlemmer af den eller de ældre dramatiske Foreninger, for at tage de forberedende Skridt hertil. Disse, der altsaa bleve dette i sin Tid betydningsfulde Selskabs stiftende Medlemmer, tilhørte næsten samtlige Christiania daværende høiere Societet og vare følgende: Kammerherre Bernt Anker og Frue, fød Collett; Proprietair Morten Anker; Generalkrigscommissair Peder Anker og Frue, fød Cold; Frøken Anker, senere (1804) Fru Nilson; Raadstueskriver Peter Arbin og Hustru, fød Juel; Jfr. Sophie Arbin, senere (1810) Fru Rasmussen; Regimentsqvartermester C. Anker Bergh og Frue, fød Schejtlie; Oberstlieutenant C. Bielefeldt; Veimester Blix; Generalauditeur Bornemann og Frue, fød Svane; Justitsraad P. Bukier og Frue, fød Cudrio; Jfr. K. S. Bukier, senere Fru Lumholtz; Lieutenant P. H. Butenschøn; Mademoiselle D. M. Carthier; Jfr. Kirsten Clauson; Kjøbmand John Collett og Hustru, fød Elieson; Jfr. Mette Dampe; Jfr. Marie Devegge; Jfr. Cathrine Devegge, senere (1802) Fru Treschow; Oberstinde Favin; Generalkrigscommissairinde Fleischer; Assessor B. S. Fleischer og Frue, fød Qvislin; Frøken Fleischer;

---

[1]) Wessel-Bergs Rescr. Saml. og L. Roverud, Et Blik paa Musikens Tilstand S. 24.

Lieutenant P. R. Fleischer; Jomfru K. Germann; Assessor J. Gram; Jfr. F. Haaber; Capitain Haffner og Frue, fød Hagerup; Jfr. Karen Hagerup; Raadmand Ingstad; Kammerherre F. J. Kaas og Frue, fød Nilson; Controleur N. Leuch og Hustru, fød Borchgrevinck; Lieutenant P. P. Lindemann; Assessor H. Mathiesen og Frue, fød Monsen; Lieutenant Henrik Meyer og Frue, fød Moss; Kjøbmand Jacob Nielsen og Hustru, fød Berg; Assessor N. Nilson og Frue; Ritmester P. V. Nilson; Etatsraad Petersen og Frue; Kammerjunker Petersen og Frue, fød Skeel; Præsident M. G. Rosenkrantz og Frue, fød Juel; Lieutenant Schetelig; Lieutenant N. Schiøtt; Lieutenant Stanley; Miss E. Talma; Jfr. Christiane og Jfr. Maren Thoms; Jomfru A. Thorsen, senere (1802) gift med Morten Anker; Kjøbmand P. Thrane og Hustru, fød Clausen; Regimentsfeldtskjær M. Thulstrup og Hustru, fød Clauson; Kjøbmand Claus Tulllin og Hustru, fød Wilster; Mademoiselle E. Urbin; Lieutenant Wolff. Efter et Par Maaneders Forhandlinger var man kommen saavidt, at 61 af disse 74 Personer den 25 Octbr., som derfor betragtes som Selskabets Stiftelsesdag, undertegnede en saakaldt Convention, der udgjorde Selskabets første Love, men hvoraf intet Exemplar nu kjendes.[1]) Da eller maaske allerede tidligere valgtes til Directeurer: Oberstlieutenant Bielefeldt, Generalauditeur Bornemann, C. Tullin, John Collett og Capitain Haffner, samt til Directrice Kammerherreinde Anker.[2]) De 12 Repræsentanter vare: Præsident

[1]) De 13 Personer, der ikke havde undertegnet Conventionen, synes at have været følgende: Mademoiselle Carthier, Oberstinde Favin, Jfr. Hagerup, Raadmand Ingstad, Jacob Nielsen og Hustru, Etatsraad Petersen og Frue, Miss Talma, Paul Thrane og Hustru, Jfr. Thorsen og Demoiselle Urbin. Ikke desto mindre opføres de senere som Medlemmer af Selskabet fra August 1799.

[2]) Naar Stemmerne ved Directionens Voteringer vare delte lige, havde Directricen to Stemmer.

Rosenkrantz, Kammerjunker Petersen, Assessor Mathiesen, Assessor N. Nilson, Kammerherre B. Anker, Regimentsfeldtskjær Thulstrup, Raadstueskriver Arbin, Assessor Gram, Ritmester Nilson, Assessor Fleischer, Justitsraad Bukier og Kammerherre Kaas. Secretair var C. Anker Bergh.[1]) Allerede i Directionsmøde 26 Octbr. blev det besluttet at foreslaa Repræsentanterne følgende Tillæg og nøiere Bestemmelser til Conventionen, der, som det vil sees af Resolutionerne, i det væsentlige bleve bifaldte:

ad § 8.

a) Foreslaaes ved en Bekjendtgjørelse i Intelligents-Sedlerne at indbyde de af Byens Indvaanere, som ønskede at indtræde i Selskabet, til at efterlæse Conventionen, som til den Ende kunde henlægges i Bogtrykkeriet.

Bifaldes tilligemed det fremlagte Concept, dog saaledes, at Repræsentanterne i dette enkelte Tilfælde frafalder sin Ret til ene at votere paa dem, som have tegnet sig, overdragende denne Ret til det hele Selskab, som 25 Octbr. har underskrevet Conventionen, og som til den Ende sammenkaldes 8 Novbr.

b) Foreslaaes, at Enker kunne indtræde i Selskabet, uden at noget Mandfolk af deres Familie nødvendigen behøvede at være Medlemmer af samme.

Bifaldes.

c) Det samme foreslaaes i Henseende ugifte Fruentimmer, som have været Medlemmer af det ældre dramatiske Selskab.

Bifaldes.

ad § 9.

Foreslaaes, at ethvert af Selskabets Medlemmer maa være berettiget til ved Generalprøverne at give sin Billet til en sin Domestik eller til en uconfirmeret over 10 Aar.

Bifaldes.

ad § 12.

Foreslaaes, at intet Medlem erholder Entré-Billet for den anstundende Termin, førend han betaler Kontingentet for samme Termin, og at ved hver ny Kontingents Erlæggelse tillige erholdes ny Billet, som gjælder for den betalte Termin og derefter indleveres.

Bifaldes.

---

[1]) Hvor her og nedenfor ingen andre Kilder citeres, hviler Fremstillingen paa Documenter og Protocoller i Selskabets Archiv, der i Decbr. 1869 er afgivet til Rigsarchivet.

ad § 14.

a) Foreslaaes, at Skuespillene opføres hveranden Onsdag og efter denne Regel — med Undtagelse for indtræffende Helligdage og med Hensyn til Markedsdagene — for anstundende Vinter fastsættes til: 13 Novbr. d. A., 27 do., 11 Decbr., 18 do., 15 Januar 1800, 22 do., 5 Februar, 19 do., 5 Marts, 19 do. og 2 April.

Vedtages saaledes, at Selskabet ikke spiller oftere end hveranden Onsdag men vel sjeldnere, naar indtræffende Omstændigheder maatte gjøre det vanskeligt at spille saa ofte, hvilket Repræsentanterne herved overdrager Directionen at bestemme.

b) At Forestillingerne begynde precis Kl. 6.

Bifaldes.

Videre

foreslaaes, at det vedtagne Tillæg til Conventionen. hvorefter de, som herefter indtræde i Selskabet, forpligtes til at betale et Indtrædelses-Kontingent, for det første udsættes.

Indtrædelses-Kontingentets Erlæggelse udsættes, indtil det nærværende Selskab haver anskaffet Decorationer eller Inventarium, som de senere tiltrædende burde betale noget ved Indtrædelsen for at faa Del i.

Undertegnet af følgende 7 Repræsentanter: Rosenkrantz, Petersen, N. Nilson, Thulstrup, Arbin, Fleischer, Bukier.

31 Octbr.[1]) udlagde Selskabets Secretair efter en senere Directionsbeslutning (formentlig fattet i Mødet 28 Octbr.) i „Bogtrykkeriet" en Liste, hvorpaa man — istedenfor efter Conventionens 8de § skriftlig at melde sig hos Directionen — kunde antegne sig som „contribuerende Medlemmer" samt anmelde sine Koner, Døtre eller andre til ens Hus hørende Fruentimmer til Indvotering. Til 6 Novbr. om Aftenen havde der her meldt sig 44 Medlemmer (omtrent lige mange af hvert Kjøn), hvilket med de 61, der havde underskrevet Conventionen, altsaa udgjorde 105. — Blandt disse var kun en Person musikalsk. Hvorlænge Listen laa ude, vides ikke, men

[1]) Allerede da sees Selskabet at have brugt et eget Segl, maaske et Arvestykke fra det ældre Selskab; det indeholder en Maske, bag hvilken et Sværd og en Brix korslagte. Omskriften er: Det dramatiske Selskabs Segl.

ved dens Inddragelse indeholdt den Navnene paa 83 Personer (51 Herrer og 32 Damer), nemlig: Capitain Aamodt og Frue, født Hansteen, Apotheker Maschmann, Student Jacob Borch og Kone, Generalkrigscommissair Haxthausen og Frue, født Oldenburg, Doctor med. J. Müller og Kone, født Young, Dr. phil. Treschow, Apotheker Niemann og Kone, Kjøbmand Jacobsen, Overlærer S. Rasmussen, Kjøbmand Nils Ring, Kjøbmand Andreas Bergh og Kone, Kjøbmand Jens Thyrholm, Kjøbmand Wilhelm Hansen, Procurator N. Rosenfeldt, Stadsmægler Erik Smith, Kjøbmand G. Dallas, Justitsraad S. Hagerup, Student Harald Hagerup, Halvorsen, Fuldmægtig paa Stiftscontoiret, Kjøbmand H. I. Clauson med Kone, født Parsons, Miss H. Parsons, Jfr. Dorothea Clauson, Lovise og Kirstine Wedøe, Generalveimester Ingier og Kone, født Juel, Regimentsfeldtskjær Reichborn og Kone, Kjøbmand Heidemark og Kone, Procurator Lumholtz, Kjøbmand Hans Jacob Hanson, N. E. Arbin, junior, Bogholder Thomas Bagge og Kone, Jomfru K. Sang, Major K. Colbiørnsen, Feldttøihusskriver C. Nielsen, Capitain J. Næss og Frue, Fændrikkerne Ramm, Jensen og J. Munch, Jacob Christlieb Schandorff, Studiosus chemiæ et pharmaciæ, Kjøbmand Nicolai Bøgh og Kone, Oberste Thome og Frue, født Brochmann, Kjøbmand Pløen og Kone, født Fuglberg, Jfr. H. Fuglberg, senere (1800) Fru Sommerhielm, Jfr. Cathrine Pløen, senere Madame Ingstad, Enkefru Leth, Johan David Conradi, Contorist hos Generalkrigscommissair Haxthausen, Hans Jacob Andkier hos Mad. Breining, Kjøbmand Ole Breede og Kone, født Stenersen, Guldsmed og Probermester E. Rømer, Raadmand Larsen og Kone, Erichsen, Contorist hos Jess Anker, Kjøbmand Schiøller, Justitsraad P. G. Smit og Frue, født Rieck, Cancelliraad M. L. Monsen, Artillerilieutenant C. Kierulf, Major Arenfeldt og Frue, født Harbou, Generalmajor C. F. Kaltenborn og Frue, født Lorenz, Frøken Kaltenborn, Lieutenant F. Clauson, Capitain Krebs og

Frue, Bogtrykker J. Ø. Bergs Kone Lene Cathrine, fød Brandt, og Datter Jessine. Af disse 83 Personer regnes imidlertid kun 79 paa Listen som virkelige Medlemmer, idet Lovise og Kirstine Wedøe, Jfr. Sang og H. J. Andkier igjen ere udslettede; ikke desto mindre opføres Andkier senere som Medlem fra Octbr. 1799 og Jfr. Sang fra 1800,[1]) medens N. Rosenfeldt, der aldeles ikke opføres paa den senere Medlemsfortegnelse, dog andensteds findes at have tilhørt Selskabet, idetmindste i Saisonen 1801—2, i hvilket sidstnævnte Aar han forflyttedes til Drammen. Som nævnt var der i Repræsentantmødet 28 Octbr. bleven besluttet Afholdelsen af en Generalforsamling af Conventionens Undertegnere i Kammerherre Ankers Hus Fredag 8 Novbr. Kl. 4, hvor der skulde voteres over de Personer, der senere havde anmeldt sig til Optagelse. Hertil indkaldte Secretairen ved to den 7de Novbr. omsendte Lister. Ved denne Leilighed optoges da som nævnt henved 80 nye Medlemmer. Paa de senere førte Lister over Medlemmerne anføres endvidere som optagne i denne Saison: i Novbr. Madame og Jfr. Arentzen, Major P. F. Broch og Frue, fød Thulesius, Madame Calmeyer, Procurator Fougner og Kone, Jfr. Thrine Kofoed, senere Mad. Hagerup, Stadsmægler A. Lie, Kammerherre Staffeldt og Frue, fød Herfort,[2]) Kjøbmand Adam Steen, Mad. Even Steens, Skibscapitain Balle Thorsen og Kone, fød Smit, Madame Thyrholm, tilsammen 16; i Decbr. Dr. med. Baumgarten og Kone, fød Lachmann, Lieutenant C. Carlsen, stud. pharm. Nils Conradi, Farver J. C. Delphin og Kone, fød Schandorff, Proprietair N. Lasson og Kone, fød Bremer, Overmasemester Sköldberg, Generalauditeur Sommerhielm, Lieutnnant Voigt og Frue, til-

[1]) Hun er formentlig som Medlem af det ældre dramatiske Selskab bleven optagen i Henhold til den ovenomtalte § 8. c, medens Jomfruerne Wedøe ikke have havt denne Adkomst.

[2]) Idet det er antaget for en Skrivfeil i Medlemsfortegnelsen, naar Fruen er opgivet som indkommen i Selskabet allerede i October.

sammen 12; i Januar 1800 Jfr. E. Barclay, senere Fru Munch, Bordskriver Christopher Borch og Kone, Madame Maren Magdalena, David Breedes, Etatsraadinde E. Colbiørnsen, fød Carlsen, Generalmajor Hesselberg, Kjøbmand Hübertz, Regimentsqvartermester Ole Juell og Kone, Bogholder H. Lynge, Contorist L. Steensgaard, Generalinde Wackenitz, fød Adeler, tilsammen 12; i Marts s. A. Fru Hartvig, Jfr. Nielsen, Jfr. Preus, Capitain Christian Juell, Overlærer Dr. phil. Rohde, Student Stabel, Overlærer Sverdrup, tilsammen 7 Personer. — Som udgaaede af Selskabet i denne Saison nævnes i Marts 1800 Justitsraad Smit († 23 Marts 1800) og Frue, i April Generalmajor Kaltenborn († 20 Marts) og Frue, samt i 1800 uden nærmere Angivelse af Tiden: Mademoiselle Carthier († i April 1800), Generalkrigscommissairinde Fleischer, Frøken Fleischer, Kjøbmand Hübertz, Jfr. Haaber, Lieutenant Lindemann (vistnok fra Saisonens Slutning), Lieutenanterne Schetelig og Stanley samt Student Stabel, tilsammen 13 Personer. Det maa dog herved bemærkes, at det vel i Listerne anføres, at et Medlem er udgaaet, medens ofte ikke engang Aaret, da dette skede, er angivet.

16 Novbr. 1799 omsendte Secretairen efter Directionens Beslutning til Selskabets musicalske Medlemmer følgende Bekjendtgjørelse: „1) At Hr. Stadsmusikant Groth er valgt til Musikdirecteur. 2) At Skuespil opføres paa Onsdag (og begynder precis Kl. 6) den 20 Novbr., og at Spilleaftnerne for Fremtiden skal blive bekjendtgjort i Intelligenz-Sedlerne.[1]) 3) At Dhrr. musikalske Medlemmer vilde behage at indfinde dem i Orchestret precis Kl. $5^1/_2$ paa Onsdag og paa enhver bekjendtgjort Spilleaften. 4) At deres musicalske Instrumenter skulle blive afhentede Spilledagenes Eftermiddage imellem Kl. 2 og 3 og henbragte til Skuespilhuset, til hvilken Tid de respective

[1]) Er dog ikke nogensinde iagttaget.

ville behage at holde dem færdige. 5) At Musikdirecteuren besørger alt, hvad Orchestret vedkommer, og at Musiken efter hans Direction opføres. 6) At Dhrr. ville behage hos Hr. Raadmand Ingstad at afhente deres Billeter uden Betaling." De musikalske Medlemmer vare: Stadsmusikant Groth, Musikdirecteur, Uhrmager Riis, Cantor Flintenberg, Gustav Thrane, Lieutenant v. Hoel, Organist Sang, P. Hammer, C. Hammer, Balle, samt endnu tre, der synes at have staaet i et løsere Forhold til Selskabet, nemlig Hans Francke, F. Blom og C. F. Nielsen. Disse, af hvilke flere ville være bekjendte fra tidligere Musikopførelser i Christiania, have med Undtagelse af den sidstnævnte paategnet Bekjendtgjørelsen, at den er dem forevist. I en senere ført Fortegnelse over de musikalske Medlemmer mellem 1799 og 1805 forekomme af de ovennævnte ikke Uhrmager Riis, Lieutenant Hoel, P. Hammer, H. Francke og Blom men derimod følgende, som vel ere indkomne mellem 1800 og 1805: Organist Krøyer (var Medlem i Novbr. 1802), Administrator Lasson, Lorentz Meyer, Student Roverud, Ritmester Nilson, David og Johannes Thrane samt Thulstrup; af disse ere Lasson, Nilson og Thulstrup ovenfor nævnte som ordinaire „contribuerende" Medlemmer af Selskabet allerede i den første Saison. Medlemmernes Antal i denne Saison udgjorde altsaa — fraregnet de 12 musikalske — lidt over 200, nogenlunde ligemange af hvert Kjøn med en liden Overvegt af Herrer. Allerede blandt disse fandtes en stor Del af dem, der senere bleve Selskabets bedste eller i alle Fald dets mest anvendte Kræfter, som Bernt Anker, Mad. M. Collett, Capitain Haffner, Kammerjunker Petersen, Præsident Rosenkrantz, Jfr. Sang, Lieutenant Schiøtt, Regimentsfeldtskjær Thulstrup og Hustru, C. Tullin og Hustru, Capitain Aamodt og Frue, senere Fru Dunker, Fru Baumgarten, Lieutenant Carlsen, Lieutenant Kierulf, Schandorff m. fl.

Kasserer var i denne Saison Raadmand Ingstad; Oberstlieutenant Bielefeldt og Capitain Oppen synes at

have ført Opsyn med Inventariet. Af de bevarede Regninger kunne enkelte af Anskaffelserne til dette endnu sees; deriblandt mærkes: graat Surtoutklæde til Gulvtæppe paa Theatret, en Haandsprøite (i Decbr. 1799), 4 Fakler, „en Machine til at forestille Lynild med.“ [1]) Til Belysningen anvendtes en Lysekrone, hængende Lamper med Bomuldsvæger bag Coulisserne og 40 Talglamper med Voxvæger foran Theatret. En Regning fra Maler F. Wanelius af Febr. 1800 omfatter kun mindre Sager, saasom: Et Galeri malet med Dukker, „2de Vinduer til Døre“, Vinduer malet transparente, Væggen til „Graastuen“ at male etc. Directionen anviste Regningerne til Udbetaling, hvilken iallefald tildels gik gjennem Secretairen f. Ex. for Rolleafskrivning (Febr. 1800).

I et Privatbrev af 22 Novbr. 1799 fortælles følgende: „Det nyoprettede dramatiske Selskab her i Byen bestaar af 160 Personer, hvoraf hver Cavalier betaler 6 og hver Dame 3 Rdlr. i Indskudspenge, hvilke Penge blive anvendte til Musiken, Brænde, Lys, Decorationer m. m.“ [2]) Fru Dunker oplyser, at „Directeurerne afvexlede med hverandre i at administrere en ad Gangen hvert Stykke; de spillede selv meget ofte, og næsten i hvert Stykke spillede 2 eller 3 af Directeurerne; de valgte Stykkerne og besatte Rollerne. Repræsentanternes Pligt var vexelvis

---

[1]) Uden Tvivl til „Barberen i Sevilla“, 4de Act.

[2]) Brev fra Lieutn. J. A. v. Stricker i Christiania til Regimentsqvartermester Garben i Frederiksstad (Rigsarch., Personalia). Skjønt Lieutn. Stricker oftere sees at have overværet Selskabets Forestillinger, findes han dog ingensteds anført som Medlem. Fru Dunker kalder vistnok correctere Medlemmernes Ydelse „Contingent“, der for hver af de to „Saisoner“, hvori Vinterhalvaaret var delt, udgjorde 3 Rdlr. for Herrer og $1^1/_2$ Rdlr. for Damer og erlagdes forskudsvis, hvorimod Indtrædelsespenge, der ikke betaltes af Selskabets Stiftere, for senere tilkommende Medlemmer vare 10 Rdlr. Ogsaa Directeurerne betalte Contingent. 12 Forestillinger skulde gives i Vinterens Løb.

efter Tour at møde i Vestibulen, før Stykket begyndte, holde over Orden der og lade sig forevise Billeterne. Til reisende og fremmede var bestemt et vist Antal Billeter ved hver Forestilling uden Betaling, og man kunde læse i Loven, hvad der forstodes ved reisende og ved fremmede. Medlemmerne af Selskabet vare ligeledes berettigede til at overlade sin Billet til en fremmed eller reisende." — Den ovennævnte Jfr. Emerentze Barclay, der blev Medlem af Selskabet i Januar 1800, fortæller i sine Optegnelser om sit Liv, at saasnart hun var vendt tilbage til sin Farmoders, Etatsraadinde Colbiørnsens, Hus i Christiania efter tre Aars Ophold i en Pension for unge Piger paa Gaarden Vilberg i Sørum, var det første man begyndte med at undersøge, om hun havde Talent for Theatret: „det dramatiske Selskab var dengang Brændpunktet, jeg fik en Rolle og skulde til Læseprøve hos Collett, en af Directeurerne, — jeg var mere død end levende." Skjønt kun i sit 15de Aar havde hun allerede i Pensionen, hvor man forresten „ikke lærte det mindste bogligt", været med at spille i de Comedier, som Eleverne selv lavede af de der forefundne Romaner og spillede paa Loftet, hvor der fandtes nogle gamle Coulisser. Hvilken Rolle, Jfr. Barclay første Gang spillede i det dramatiske Selskab (formodentlig ved Forestillingen 22 Januar eller 5 Februar 1800), vides ikke, men hun beretter selv: „Jeg har aldrig gjort Lykke som Actrice, uagtet jeg har spillet flere Roller og været med ved alle Slags i mange Aar." Allerede om Sommeren s. A. blev hun forlovet med den ovennævnte Fændrik Jacob Munch, senere bekjendt som Maler.[1])

Forestillingsdage og Repertoire.

Om den første Forestilling efter Bestemmelsen blev given 13 Novbr. 1799 vides ikke, hvorimod man af det

[1]) Mscrpt. i Familiens Eie.

ovennævnte Brev fra Lieutn. Stricker ved, at en Forestilling blev given Onsdag 20 Novbr., som altsaa maaske har været første Forestillingsdag, men mere kan ikke deraf erfares, da han kun beretter, at der om Aftenen var saa stærk Taage, at Folk, der kom „fra Comedien" gik sig vild i Byens Gader, da „det ei var muligt at se 5 Skridt fra sig." Fru Dunker beskriver derimod — uden at nævne Dagen — den første Forestillingsaften saaledes: „Selskabet samledes, Orchestret spillede, Tæppet gik op, og et Hav af Vellugt strømmede ud over det hele Hus; der var bleven røget med Virak paa Theatret. Nu hørte man mange Stemmer, mandlige og kvindelige, at tale om hverandre i nogen Afstand, uden at man forstod, hvad det var, de sagde; da der var bleven stille igjen, kom Bernt Anker leende frem fra Coulisserne og fortalte os i smukke og flydende Vers, hvorledes de, der skulde spille i Stykket vare misfornøiede med deres Roller. En sund, kraftig Mand skulde spille en svindsottig Patient, en smuk sextenaars Pige skulde vise sig som en gammel, hæslig, ondskabsfuld Husholderske, en anden smuk og ung Dame skulde komme frem som en gammel udlevet Tjenestepige, en elskværdig, beleven ung Mand skulde forestille en gammel, ondskabsfuld Procurator. Da Prologen var ude, faldt Tæppet, og Orchestret spillede paanyt. Da Tæppet atter gik op, blev der opført De to Brødre af Kotzebue.[1]) Personerne vare: Philip og Frantz Bertram, Tvillingbrødre, Capitain Aamodt og Assessor Gram; Greven, Lieutenant Schiøtt; Philips Læge, Thulstrup; Hans Block, en Matros, Claus Tullin; Nils, en Skomagersvend, Capitain Haffner; Procurator Schmidt,

[1]) Skuespil i 5 Acter, opført et Par Maaneder tidligere i Kbhvn. i N. T. Bruuns Oversættelse, der er trykt i Kbhvn. 1798 8., og som ogsaa benyttedes her. En anden Oversættelse af F. Schwarz der har beholdt Originalens Navn „Forsoningen", er trykt i Odense 1798 og opført der 1 Octbr. s. A.

Kammerjunker Petersen; Mally, Philips Datter, Fru Thulstrup; Madame Isegrim, Bertrams Husholderske, Christiane Thoms; Anne, Philips gamle Tjenestepige, Mad. Collett. Maaske lever der ikke mange af dem, der vare tilstede ved denne Forestilling, men de, som endnu ere tilbage, ville sikkerligen ikke have glemt det Indtryk, det dengang gjorde paa dem. Under hele denne Forestilling var jeg som i Himlen. Om Aftenen efter vare de spillende og deres Familie samlede hos Bernt Anker." Af samme Kilde vides, at den næste Forestilling bestod af Holbergs Den honette Ambition (3 Acter) og Efterstykket De to Sedler, Lystspil i 1 Act af Florian (oversat af D. F. Staal). Af Rollebesætningen i det førstnævnte Stykke er følgende bekjendt: Jeronimus, Paul Thrane; Magdelone, Fru Aamodt; Leonora, Cathrine Devegge; Leander, Lieutenant Fleischer; Pernille, Christiane Thoms; Heurich, Jacob Borch; Dobre Podolsky, Lieutn. Butenschön; en Skrædder, Hieronymus Clauson; en Lakei, Lynge, Contorbetjent hos Collett.[1]) Hvem der spillede Arvs og Leonards Roller vides ikke, maaske har dog Lieutn. Carlsen allerede nu ligesom senere været Arv. I Directricen Fru Ankers Sted fungerede Mad. Collett. „Hun bragte mig", beretter Fru Dunker, „nogle gammeldags Klæder, og Christiane Thoms malede mit Ansigt næsten ganske sort, men da Madame Collett kom til, lod hun mig vadske Sværten af, idet hun sagde til Christiane, at om Folk vare gamle, vare de derfor ikke sorte i Ansigtet. „Se paa Fru Anker! hun er en meget gammel Kone og har endnu røde Kinder, kun at hendes Roser ere sunkne længer ned paa Kinderne." Hun lagde mig nu noget Carmin paa, og Treschow sagde siden, at jeg snarere havde seet yngre end ældre ud, end jeg var, nemlig nitten Aar. Kritiken var spagfærdig i den Tid,

[1]) Han angives ellers først at være bleven Medlem af Selskabet fra Januar 1800.

hvorvel der dog fandtes enkelte competente Kunstdommere; man morede sig, var taknemmelig derfor, og ved det, der mislykkedes, taug man for det meste stille, og denne humane Fremgangsmaade havde den Fordel, at intet godt Subject blev skræmt tilbage ved det første, om end mislykkede Forsøg. Min Magdelone var uden Tvivl slet, men jeg hørte hverken Dadel eller Ros." Cathrine Devegge var efter sit eget Ønske bleven instrueret af Jacob Borch, hvem Fru Dunker beretter ved denne Leilighed at have seet for første Gang.[1]) — Rollebesætningen i „De to Sedler" var: Anders, Capitain Haffner; Snaps, en Barber, Claus Tullin; Grethe, Madame Collett. — Om Saisonens øvrige Repertoire ved man kun med Sikkerhed, at Dumaniants Treactscomedie Høg over Høg eller Aabenbar Krig (oversat 1791 af F. Schwarz for Kjøbenhavns Theater), „et meget interessant og latterligt Stykke", opførtes Onsdag 19 Februar 1800, der var en af de oprindelig fastsatte Spilledage, og at der næste Onsdag (vil maaske sige næste Spille-Onsdag, 5 Marts), skulde opføres Barberen i Sevilla eller Den unyttige Forsigtighed,[2]) Comedie i 4 Acter af Beaumarchais, oversat af Schwarz. I førstnævnte Stykke spillede Capitain Aamodt Baron Frydenhjelm og forøvrigt har formodentlig det meste af Rollebesætningen været saadan, som den ved Gjenoptagelsen i 1807 først blev ansat nemlig: Charlotte, Mad. Tullin; Jfr. Sørensen, Jfr. Sang; Lise, Fru Baumgarten; Sletfod, Kjøbmand Thyrholm; Frantz, Lynge; Grev Krogenskjold, Carlsen; 3 af de 4 Dragoner, Kjøbmændene Bøgh, Jacob Nielsen og Breede; for fire Rollers Vedkommende vides ingen Besked. Efter Stykket har sandsynligvis et Enactsstykke været opført,

[1]) Gamle Dage S. 227.

[2]) Brev, dat. Chra. 19 Febr. 1800, fra den ovennævnte Lieutenant Stricker til Regimentsqvartermester Garben i Frederiksstad, (Rigsarch., Personalia, S.).

men dette nævnes ikke. — Rollebesætningen i Barberen i Sevilla[1]) var vistnok følgende: Grev Almaviva, Capt. Haffner; Rosine, Fru Thulstrup; Dr. Bartholo, Assessor Fleischer; Figaro, Lieutn. Schiøtt; Guzman, Thyrholm; Pedrillo, Conradi; Notarius, Kjøbmand Jacobsen; den ene Retsbetjent Kjøbmand A. Bergh; om tre Roller haves ingen Oplysning. Til Stykket var, som man ser af Musikdirecteurens Regning, „Noderne" forskrevne fra Kjøbenhavn og kostede i Porto 2 Mk. 22 Sk. — Mere af Vinterens Repertoire kjendes ikke med Sikkerhed, men man feiler neppe ved at sætte den Opførelse af Groszmanns Femactscomedie Kun sex Retter, hvorved Generalauditeur Bornemann spillede Sadelmager Wunderlich saa godt, at Fru Dunker regner Udførelsen for det fortrinligste, hun har seet i dette Genre, til denne Saison. Af de andre Rollehavende nævner Fru Dunker sig selv som Hofraadinden og omtaler tillige, at Bernt Anker, der spillede Oberst v. Altdorffs Rolle, forekom hende at bifalde hendes Spil, skjønt han ikke med Ord gav det tilkjende. Fru v. Schmerling udførtes af Madame Peter Collett, og Fru Dunker nævner Rollen som hendes bedste. „Jeg ser og hører endnu", siger hun, „den Stilling, den Mine og den Tone, hvormed hun sagde: Pain bis et honneur vaut mieux que de ramper devant la crapule.[2]) B. Anker, der forestillede hendes Broder Obersten, havde saaledes sat sig ind i Rollens Aand, at da Friderich forklarer Lise, hvad et Appendix er, og dertil bruger Exemplet Obersten og Søsteren, hans Appendix, og Lise falder ham ind i Talen med de Ord: Nei, omvendt! hos Fruen er Obersten et Appendix,[3]) da maatte man le, og finde, at Lise havde Ret. Vare disse gamle Stykker", tilføier hun, „bedre end de nyere, eller vare Skuespillerne

[1]) Se nedenfor under Repertoiret i Saisonen 1802—3 og 1805—6.
[2]) Hendes Udgangsreplik i 5 Acts 9de Scene.
[3]) 3die Act, 1ste Scene.

bedre? Vistnok ingen af Delene; men hvad fattes os? — Modtagelighed.“ [1]) Af de Rollehavende ved Stykkets Gjenoptagelse i Februar 1811 kunne følgende allerede ved denne Leilighed have indehavt de nedennævnte Roller: Lieutn. Lindemann, Hofraad Reinhard; Fru Thulstrup, Wilhelmine; Overlærer Rasmussen, Geheimeraad v. Schenck; Capt. Haffner, Major v. Wurmb; Lieutn. Kjerulf, Lieutn. Altdorff; Lieutn. Schiøtt, Philip. — Ogsaa en Opførelse af Beaumarchais's Figaros Giftermaal, hvori Jacob Borch med megen Dygtighed skal have spillet Don Bazile, [2]) maa sandsynligvis henføres til denne Saison. Følgende have formentlig allerede da havt de samme Roller som ved Gjenoptagelsen i Januar 1805: Thulstrup, Grev Almaviva; Madame Collett, Grevinden; Schiøtt, Figaro; Madame Tullin, Suzon; Lieutn. Carlsen, Antonio; Nils Ring, Gripesoleil; Assessor Fleischer var vistnok Dr. Bartholo. Blandt de spillende udmærkede sig især Mad. Tullin, hvis Udførelse af Suzons Rolle sattes over, hvad der samtidig præsteredes i Paris. — Endvidere kan maaske den første Opførelse i Christiania af det yndede Syngespil Nonnerne i 2 Acter af Picard med Musik af Devienne, oversat af E. Falsen, have fundet Sted ved denne Tid, da Jacob Borch spillede Belfort; Fru Thulstrup var Abbedissen, maaske kan ogsaa, ligesom i Decbr. 1812, Thulstrup have spillet Dr. Belfort og Haffner Gregorius. Fru Dunker [3]) beretter, at Borch i Nonnedragten var saa smuk, at Abbedissens Berømmelse over den nye Novices Skjønhed ikke fandtes overdreven. — Sammen med „Nonnerne“ er maaske P. A. Heibergs Enactscomedie Virtuosen bleven spillet; i alle Fald vides den at være opført omtrent ved denne Tid med

[1]) Gamle Dage, S. 167, 200, 343—44.
[2]) Fru Dunker, Gamle Dage S. 258.
[3]) Gamle Dage S. 232.

Paul Thrane som Hr. von Borgen. Fru Dunker[1]) har i denne Anledning bevaret følgende Træk, der meget morede Skuespillerne: „Man erindrer, at Heiberg lader Spatzier, som er en Tydsker, bestræbe sig for at tale Dansk og naturligvis meget slet, medens v. Borgen, der er Dansk, stræber med lige Held at tale Tydsk. Han siger om sin Kone: Sie will so gerne auf der Erde liegen[2]) o. s. v. Paa en Generalprøve hørte jeg en Snedkersvend sige: Ja, dersom jeg ikke kunde mere Tydsk end Thrane, da vilde jeg saagu' ikke lade nogen høre det." Hvis Opførelsen er skeet efter Januar 1800, har formodentlig Jfr. Sang spillet Fru v. Borgen ligesom ved Gjenoptagelsen i Novbr. 1808. — Ligeledes er formodentlig en Opførelse af Skumlerne, Skuespil i 5 Acter af Kotzebue, oversat af A. B. Bentzon (Kbhvn. 1797. 8.), at nævne omtrent her. Ved denne tidligste Opførelse spillede Bernt Anker Moorlands Rolle ligesom noget tidligere eller senere ved en Opførelse af Stykket paa Mosse Jernverk.[3]) Størsteparten af Rollerne indehavdes da uden Tvivl af de samme, der udførte dem i Februar 1806, idet formentlig Mad. Collett har været Emilie, Mad. Tullin Jenny, Capt. Aamodt Grev, Scharfeneck, Lieutn. Schiøtt Kammerjunker Scharfeneck, Schandorff Albrand, Overlærer Rasmussen Thomas, C. Tullin Prunch, Thulstrup Capt. Ellfeld og Jfr. Sang Eva. — Endelig maa ogsaa en Opførelse af Ifflands Femactsstykke Jægerne, oversat af C. D. Biehl, rimeligst henføres til denne Saison. Fru Dunker beretter, at Jfr. Thrine Kofoed (siden Mad. Hagerup og endnu senere Fru Aars) her i en Alder af 16 (ɔ: 18?) Aar havde sin første Rolle som Barbara. „Denne Rolle", siger hun, „ser rigtignok ud, som den skulde være ubetydelig, men saadan, som hun gav den, var den saa morsom, at den,

[1]) Gamle Dage S. 226.
[2]) D. e. ligge paa Landet, Virtuosen No. 2, 4de Scene.
[3]) Fru Dunker, Gamle Dage S. 167 og ovenfor S. 190.

som saa den, aldrig kunde glemme den. Scenen foregaar, som man ved, i tredie Act i Kroen, og Fru Bergh, som havde Krokonens Rolle, gav den uforlignelig skjønt. Krokonen er livlig, opvakt, virksom, og Datteren Barbara phlegmatisk, dorsk, tung til Ærgrelse for den livlige Moder. Da Anton kommer ind i Kroen og forlanger et Glas Vin, som Barbara skal skjænke for ham, saa hun næsten ud, som hun gik i Søvne, og da hun skulde skjænke Vinen for ham, bed hun i Proppen for at tage den op med Tænderne, og man kunde se paa Moderen, hvorledes Antons Nærværelse alene forhindrede hende i at tilse Datteren med et Par Ørefigen. Naar man nu spiller „Jægerne", hvilket rigtignok kun sker sjelden, udelader man Scenerne i Kroen, hvilke Scener dog ere de morsomste i hele Stykket; de gribe ikke ind i Handlinger, siger man; det synes mig dog, at de fuldkommen gjøre, her lærer man endnu bedre at kjende Anton, og man kan ikke kjedes ved at lære at kjende den agtbare og elskelige Krokone, og man morer sig ved at se hendes Datter Barbara, den Fru Aars vidste at gjøre elskværdig trods hendes Dorskhed." Foruden de to ovennævnte Rollehavende have formodentlig — ligesom om Høsten 1801 — Capitain Aamodt og Jfr. Sang (Wahrberger og Kone?) samt Capt. Næss spillet i Stykket. Det var vistnok ogsaa ved denne Leilighed, at Jfr. Hanne Bull fra Bergen,[1]) skjønt ikke Medlem af Selskabet, spillede Frederikkes Rolle. „Da man efter de hjerterystende Scener", fortæller Fru Dunker, „er kommen til en glad Beroligelse, ender Stykket med, at Faderen rækker

[1]) Johanne Magdalene Bull (f. 1780) var en Datter af Apotheker Ole Bornemann Bull og altsaa en Faster af den berømte Violinist Ole B. Bull. Hun var da i Besøg i Christiania hos sin Farbroder Justitiarius Bull og blev i 1801 gift med Byskriver (senere Assessor) i Bergen P. B. Heiberg. Fru Dunker omtaler hende som en saare elskværdig Pige og sammenligner hende med Raynals Eliza Draper.

de tilstedeværende et Glas Vin til Styrkelse. Frederikke tog Glasset, men hendes Haand zitrede, saa hun spildte Vinen, og dette var intet Comediespil, det var Sandhed, hun vidste selv intet deraf." [1])

Theaterbygningen.

Allerede i denne Saison følte Trangen til et bedre og rummeligere Skuespilhus, og de 5 Directeurer udstedte derfor til Selskabet under 14 Januar 1800 følgende

Promemoria.

For at kunne give det nærværende dramatiske Selskab Varighed og forskaffe det de Bekvemmeligheder, som det nu formedelst det indskrænkede Locale maa savne, samt for at kunne delagtiggjøre flere af Byens Indvaanere i denne ædle og under en fornuftig Bestyrelse for Sæderne uskadelige Fornøielse, har Selskabets nærværende Direction troet, at en Plan til et nyt, rummeligt og velindrettet Skuespilhus vilde være Selskabet kjærkomment.

Den giver sig ifølge deraf den Ære herved at fremlægge et i Form af en Contract forfattet Document, hvorpaa det foreslaar Selskabets Medlemmer at tegne sig for saa mange rentebærende Actier, hver til 25 Rd., som enhver finder Lyst eller Evne til.

Den tilbyder sig tillige, naar Selskabet vil give den et Par af dets bygningskyndige Repræsentantere til Hjælp, med disse under Navn af en Bygningscommission at overtage og med yderste Flid at forvalte Overbestyrelsen ved dette Arbeid, hvortil den vil lade forfærdige Tegninger og efter Brevvexling med de dueligste Bygningskyndige i Kjøbenhavn vælge den efter Omstændighederne mest passende, til hvis Udførelse skal blive antaget en paalidelig og kyndig Mand, som kan have den bestandige Opsigt med Arbeiderne under Bygningscommissionens Overopsyn.

Førend en Capital af 8000 Rdlr. er tilveiebragt, tror Directionen ikke, det bør voves at begynde paa nogen Bygning.

Directionen formoder, at denne Sum eller dog det meste deraf vil kunne tilveiebringes inden Selskabet, hvilket og var ønskeligt, da det gav Selskabet friere Hænder i at vælge dets flere Medlemmer, naar det fik mere Plads. Skulde derimod dette ikke lade sig gjøre, da foreslaar Directionen at indbyde de af Byens Indvaanere, som

[1]) Gamle Dage S. 264.

maatte have Lyst at entrere i denne Entreprise, skjønt dette Middel formodentlig ei vil være af synderlig Virkning, med mindre de indbudne tillige derved tilstaaes Rettighed til uden Votering at indtræde i Selskabet.

Forslaget har vundet Bifald, thi i Norske Intelligents-Sedler for 29 Januar og 5 Febr. 1800 (No. 5 og 6) findes følgende Avertissement:

NB. For at tilfredsstille de manges Ønsker, der attraa at deltage i de dramatiske Øvelser, har man lagt Plan til at faa opbygd et nyt og rummeligere Skuespilhus. Det dramatiske Selskab indbyder dets Medborgere, som have Lyst og Evne til at deltage i denne Entreprise og derved tillige blive Medlemmer af Selskabet, inden 14 Dage fra Dato at efterlæse Planen, som fra anstundende Mandag af tillige med Selskabets Convention findes nedlagt i Bogtrykkeriet.

Af bemeldte Plan vil ogsaa erfares, hvor langt fra Byen man maa bo for i Fremtiden at faa Adgang som Reisende.

Christiania 29 Januar 1800.

12 Februar 1800 bekjendtgjøres, at Subscriptionsplanen til det nye Skuespilhus indtages fra Bogtrykkeriet Løverdag Eftermiddag 15 Februar Kl. 3.[1])

Blandt Repræsentanterne udvalgtes 2de Bygningscommissairer nemlig Byskriver Arbin og Justitsraad Bukier; desuden havde Kammerherre Kaas 4 Stemmer.

Fladeby.

Om Julen 1799 haves ingen Optegnelser i det nu bevarede Fragment af „Fladebyjournalen“;[2]) derimod vides det af andre Kilder, at to senere bekjendte Mænd dette Aar tilbragte Julen her, nemlig Franskmanden de Latocnaye og den siden som Statsmand berømte Lord Brougham. Den førstnævnte bemærker, at man næsten kunde sige, at altfor mange Nydelser hurtig afløste

[1]) N. Intell. Sedl. 1800 No. 7.

[2]) Defect Manuscript i Cand. jur. A. Colletts Eie.

hinanden: Dans, Comedie, Spil, gode Maaltider; man fik neppe Pusterum. Han omtaler derpaa de i de fleste Norske Byer brugelige private Skuespil, som han anser for meget hensigtsmæssige til dermed at øve Ungdommens Hukommelse og med Tiden formilde Sæderne. „Man lægger stor Vægt derpaa", tilføier han, „og denne Art Skuespil er meget interessant."[1]) Fru Dunker ved at berette, at han ved Lodtrækningen havde faaet Madame Tullin til Vertinde, og at de havde opført en Fransk Comedie, der efter Lord Broughams Beretning var en Bearbeidelse af (Shakspeares) „Taming of the shrew."[2]) Henry Lord Brougham (f. 1778 † 1868) giver i sine Memoirer en Skildring af sit Ophold paa Fladeby, hvoraf her et Uddrag meddeles som Supplement til Fru Dunkers ovenfor givne Beretning, der her af en upartisk Iagttager i alt væsentligt stadfæstes. Efter at han tilligemed sin Ven og Ledsager Charles Stuart paa sin Reise i Skandinavien i Juledagene 1799 var kommen til Christiania, vare deres Introductionsbreve til Bernt Anker om Morgenen 27 Decbr. blevne sendte til denne, der „efter Stedets Skik" tilbragte Julen paa Mr. Colletts Landsæde, hvis Afstand fra Byen angives til „50 miles". Allerede Kl. 5 om Eftermiddagen, „intet slet Exempel paa hurtig Befordring", modtoge de en i de høfligste Udtryk affattet Indbydelse fra Anker til at indfinde sig sammesteds, og den følgende Morgen Kl. 7 stode to Spidsslæder med prægtige Heste for Døren og førte dem med en Fart, som Brougham beregner til tre Minuter pr. „mile" og derfor finder ubehagelig, til Fladeby, hvor de modtoges med al mulig Gjæstfrihed og Venlighed og saa meget af Landets Levemaade og Skikke. Selskabet gik ganske op

---

[1]) De Latocnaye, Promenade d'un François en Suède et en Norvège. à Brunswick. 1801. p. 227—29.

[2]) Gamle Dage S. 155; The life and times of Henry Lord Brougham written by himself. vol. I. (2 edit.) p. 217.

i Skjemt og Munterhed. Den mest ubundne Frihed herskede, idet Ungdommen stadig var optaget af alle Slags uskyldig Lystighed; kun den store Mængde Kys fandt Brougham kjedsommelig, da dette var Enden paa enhver Leg. Selskabet bestod ved de to Englænderes Ankomst af 29 Personer og voxede senere til 35. Brougham har bevaret Navnene paa de nævnte 29, men 6 af disse har Udgiveren af hans Memoirer ikke kunnet læse; de øvrige ere (med de fornødne Rettelser) følgende: Collett og Hustru, B. Anker og Hustru, Stiftamtmand Kaas og Frue, Thulstrup og Hustru, Tullin og Hustru, Miss Talma, Jfr. Collett, Jfr. Clauson, Frøken Kaas, Frøken Anker, Capitain Nilson, Lieutenant Carlsen, Cadet Clauson, Mr. de Latocnaye, Generalkrigscommissair Anker, Gram, Collett, Maribo; af andre besøgende omtales Rosenkrantz. Brougham beretter derpaa om de daglig vexlende Verter og Vertinder, om Oberverten og Obervertinden, hvis Sundhed stadig blev drukken ved Middagsbordet, samt om „Optogene", der opførtes af den følgende Dags Vert og Vertinde med Bistand af nogle andre samt endende med en Indbydelse til den følgende Dag. Huset selv omtales som stort, tarveligt bygget, liggende paa en Høide og dygtig koldt men kun brugt i Julen og Jagttiden. Theatret er i Enden af Salen, løst og simpelt opsat, da intet andet end det dertil brugelige Papir maa føres fra Byen. Rollerne vare indstuderede men Ordene improviserede undtagen i et Tilfælde, nemlig da den Franske reisende de Latocnaye opførte et Skuespil paa Fransk efter (Shakspeares) Taming of the shrew. Dagen tilbragtes — skjønt enhver havde den fuldstændigste Frihed til at gjøre ganske, som han syntes, uden at nogen saameget som spurgte, hvor han var — hovedsagelig paa følgende Maade: Efter Frokosten (som varede i 2 à 3 Timer, efter som Gjæsterne kom ind) spadserede man ud, spillede, læste, kjørte, gjorde Besøg paa hinandens Værelser, spillede Kort og røgte Tobak. Derpaa fulgte Mellemmad

og Kl. 2 Middag, hvorunder der stadig blev sunget og drukket Skaaler som „Det hele Selskabs Skaal", „Venskabs Skaal", „Pigernes Skaal", „Norges Skaal" o. s. v. Midt paa Bordet var stillet en Slags emblematisk Figur (Opsatset), der havde Hensyn til det sidst givne Optog. Rundt Spiseværelset og Panelet var ophængt et stort Antal af saadanne Figurer, der vare samlede i de 30 Aar, denne Skik var iagttaget i Familien. Efter Maaltidet trak man sig tilbage til det næste Værelse, hver Herre førende sin Dame, som han kyssede paa Haanden; derpaa fulgte Caffe og Tobak, siden The, saa Julelege eller en Dans, Kort og Tobak, Aftensmaaltid, Optog, Dans og Kort, Afskedstagen med Vert og Vertinde med Kys af samtlige Gjæster. Den sidste Nat holdtes en tarvelig Maskerade istedenfor Optog; nogle af Tjenerne dansede Hallingdans, „en meget underlig, vild Dans fra det indre af Landet af umaadelig Vanskelighed, udfordrende stor Styrke og Behændighed"; Dansen forklares hovedsagelig at foregaa paa Hælene og Tærne, rundt i Værelset, idet Deltagerinden hvirvles rundt, og Danseren hopper og svinger sig over hende.[1]) Til Broughams Forundring dansede en af Damerne denne Dans med en Tjener.[2])

1800—1801.

Forskjellige Kunstneres Optræden.

Stor Instrumentalconcert opførtes paa Klubsalen hos Hr. Thoms Thorsdag 24 Juli (først averteret til 23 Juli) 1800 Kl. 7 af Althaus, Hirschfeld og Schön. Af disse var Johann Michael Friedrich Hirschfeld (f. i Thüringen 1776 † 1841) bekjendt som en af de ypperste Waldhornister og ansat ved det kgl. Kapel i Stockholm 1801—33.

---

[1]) Brougham sammenblander her Halling og Springedans.

[2]) The life and times of H. Lord Brougham vol. I. (2 edit.) p. 215—20.

Schön var Fagotist og Althaus Oboist. De to sidstnævnte gave Concert i Stockholm i Mai 1801. Thorsdag 31 Mai Kl. 7 gave de atter Concert hos Thoms. Billeter à 2 Mark i deres Logis hos Ole Storhoff i Raadstuegaden.[1]) — Løverdag 10 Januar 1801 Kl. 6 opførte Groth en Vocal- og Instrumentalconcert i Grændsehaugen, hvorved spilledes en Violin-, en Klaver- og en Fleute-Concert og to Arier bleve sungne. Parterret 1 Rdl. Galeriet 2 Mark.[2]) — I Mai Maaned 1801 gav den Italienske Sangerinde Madame Amati to Concerter paa Klubsalen hos Hr. Thoms, den sidste Fredag 15 Mai. „Iblandt de flere Syngestykker vil hun synge adskillige Venetianske Arier med Accompagnement paa Klaver, som meget vil interessere Tilhørerne." Billeter à 2 Mark. I 1798 og 1800 besøgte hun Stockholm og i 1799 Kjøbenhavn.[3]) — Mechanikus I. L. Paulson fra Kjøbenhavn viste Mandag 24 Novbr. 1800 Kl. 5 paa Raadhussalen sine mechaniske Kunster og physikalske Experimenter. Billeter à 48 Sk. og 24 Sk. Thorsdag 27 Novbr. foreviste han sammesteds mechaniske Kunststykker samt physikalske og optiske Experimenter; en Luftballon opsættes i Salen, om ønskes af Tilskuerne selv; til Slutning Dans og eqvilibriske Øvelser. Mandag 15 Decbr. lod han to Luftballoner opgaa i Glasmagazingaarden.[4]) — Af Musiklærere forekommer C. Hammer, der efter sin Broders Afreise i Septbr. 1800 tilbyder Information paa Klaver, og Madame Ferrary, der i April og August 1801 tilbyder Undervisning i Harpespil.[5]) Fru Dunker, der giver nærmere

---

[1]) Norske Intell. Sedler 1800, No. 29, Till., 30 og 31; Dahlgrens Anteckn. S. 554 og 590.

[2]) N. Intell. Sedl. 1801 No. 1.

[3]) N. Intell. Sedl. 1801 No. 19; Dahlgrens Anteckn. S. 579 og Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 715.

[4]) N. Intell. Sedl. 1800 No. 47, 48, 50.

[5]) Ibid. 1800 No. 38 og 1801 No. 16 og 33.

Oplysninger om hende, omtaler, at ogsaa hendes Broder Köhler underviste i Harpespil.[1])

Hvad der imidlertid mest og længst optog Publicums Opmærksomhed i denne Saison var det saakaldte store Italienske Selskab, der opholdt sig i Christiania fra Slutningen af October 1800 til Slutningen af April 1801 og under Direction af Kunstberideren Jean Lustre foreviste en Mængde Kunstpræstationer i de forskjelligste Retninger. Det hele talrige Selskab synes ikke paa engang at være kommet til Christiania; først foreviste Lustre fra 25 Octbr. til 9 Novbr. 1800 i Kjøbmand Herman Fougners Gaard paa Torvet et stort Voxkabinet paa 44 Figurer, fordelte i 3 Sale; i Januar 1801 foreviste Lorenz Ferzi et optisk Theater. Thorsdag 13 Novbr. opførte Lustre med Selskab for første Gang „General Marlboroughs store Bataille samt hans heroiske Død, en historisk Tildragelse" m. m., Løverdag 15 Novbr. gav han sin tredie Forestilling i Grændsehaugen, hvorved omtales en liden Hest og Taskenspillerkunster. Thorsdag 20 Novbr. skulde Hr. Jean Casorti vise sin Dygtighed i Springning. Fredag 21 Novbr gaves en Forestilling til Indtægt for de fattige; Løverdag var der Forestilling i Grændsehaugen, hvorved omtales den lille Hest og Canarifuglene samt en ny Comedie „L'ombre inpalpabile". Thorsdag 27 Novbr. gaves Forestilling i Ridehuset paa Kammerherre Ankers Bordtomt, hvorved foruden de forhen viste Kunster i Ridning og Voltigering for sidste Gang afbrændtes et stort Fyrverkeri i alle Couleurer, hvorigjennem Hr. Lustre springer 6 à 7 Gange med sin Hest. Nedsatte Priser: 1 Rdlr. — 64 Sk. — 40 Sk. — 16 Sk. Fredag og Løverdag nye Kunster, foruden de forhen viste, ved disse to sidste Forestillinger i Grændse-

[1]) Gamle Dage S. 254—55. Endnu i Juli 1802 opholdt Ferrary sig her, se N. Intell. Sedl. 1802 No. 28.

haugen. Søndag 30 Novbr. Kl. 5½ gaves i den Latinske Skoles Gaard for første Gang et Divertissement i 5 Acter, „blandet med forskjellige Forandringer i Legemsøvelser." Til Slutning en comisk Pantomime: Harlequin sin Herres Hustyv m. m. Thorsdag 4 Decbr. gjentoges samme Forestilling. Priser: 72 Sk., 48 Sk., 24 Sk. Fredag Forestilling paa Kammerherre Ankers Bordtomt til Indtægt for de fattige. Løverdag 6 Decbr. Kl. 6 gav Comoglio en Subscriptions-Concert paa Theatret i den Latinske Skoles Gaard, hvorved opførtes Musik af Pettoletti, Selskabets Kapelmester, Sarti, Viotti, Paisiello, Hofmeister og Anfossi. — Lustre bekjendtgjør, at Selskabet altid spiller 2 Gange i Ugen (Søndag og Thorsdag) og hver Gang nye Stykker; naar der ellers spilles, bliver det bekjendtgjort ved Placater. Billeter hos Comoglio i Kjøbmand Fougners Gaard paa Torvet. Thorsdag 18 Decbr. opførtes Hvervingen eller det forstyrrede Bryllup, Pantomimeballet i en Act, Fredag 26 Decbr. Pantomimen Harlequin Kok eller Pierrot forfulgt af Fruentimmer. — Thorsdag 1 Januar 1801 gaves atter Hvervingen, Thorsdag 8 Januar den store Ballet Christiania Vaskerkoner. 18 Januar aabnedes atter Ridebanen (opsat fra 14 Januar paa Grund af Forhindringer); Forestillingen bestod af Ridning og Voltigering. Fredag 30 Januar opførtes en ny comisk Pantomime i en Act, kaldet den store Bal og Maskerade. 31 Januar afbrændte Lustre et stort Fyrverkeri, hvoriblandt saaes Kongens og Kronprinsens Navneziffre samt Christiania Bys Vaaben. — Mandag 2 Februar Kl. 6 gaves med Assistence af Byens Musikelskere en stor Vocal- og Instrumentalconcert til Indtægt for Selskabets Musikcompositeur Carl Johan Pettoletti og hans Søn Philip, der spillede Violin. Duetter af Cimarosa og Paisiello udførtes af Signora Bissi og Hr. Comoglio. — Thorsdag 5 Februar opførtes en ny Ballet i en Act: Den ærlige Pige i Grevens Hænder

Thorsdag 12 Februar en ny Ballet i en Act Harlequin sin Herres Medelsker; Fredag 13 Februar var der Forestilling til Indtægt for de fattige. Thorsdag 19 Februar gaves den nye Ballet Harlequin sin Herres Medelsker, og Hr. Concetto Locco viste Hercules's Styrke, præsenterende en Pyramide af 12 Personer. Thorsdag 26 Februar opførtes Balleten Mechanisten eller Harlequins levende Statue. Søndag 1 Marts vilde Hr. Bissi vise sig første Gang paa Linien. — Tirsdag 14 April opførtes med Understøttelse af Dhrr. Pettoletti, Hr. Comoglio o. fl. en stor Instrumental- og Vocalconcert paa det Italienske Theater i Latinskolen til Benefice for Mademoiselle Theodora Bissi. Thorsdag 23 April 1801 opførte det store Italienske Selskab et Divertissement i 9 Acter til Indtægt for de fattige. — Lustre bekjendtgjør 8 April, at hans Afreise fra Christiania skede saa hastig, at han ikke fik Tid til offentlig at anmelde samme, hvorfor det ugrundede Rygte har udbredt sig, at han ikke skulde have afgjort sine Affairer; vedkommende henvises til hans Commissionair Concetto Locco.[1]) — Det Italienske Selskabs Legemsøvelses-Musik, udsat for Klaver, Zithar og andre Instrumenter af C. Hammer, 18 à 19 Nummere, averteres i Juni og Juli 1801. Han gav paa samme Tid Undervisning paa de 2 nævnte Instrumenter.[2])

Flere samtidige omtale dette Italienske Selskabs Præstationer som noget i sit Slags ualmindeligt og udmærket. Den ovennævnte Capitain H. E. v. d. W. Prydz omtaler, at Markedsgjæsterne i Christiania i Januar 1801 toge Del i „6 forskjellige Skuespil, der ere indrettede til Fornøielse og Pengespildelse", og et andet Sted omtaler

[1]) N. Intell. Sedl. 1800 No. 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50. 51, 52, 53; 1801 No. 1, 2 (Till.), 4, 5, 6, 7 (Till.), 8, 14, 16. Det er selvfølgelig kun en mindre Del af Selskabets Forestillinger, der omtales i disse Avertissementer.

[2]) N. Intell. Sedl. 1801, No. 24 (Till.), 25, 26, 27.

han, hvad han selv har forsømt over et Regnskabs Aflæggelse „ved at blive hjemme fra Comedien og ikke at se Lustre og det store Italienske Selskab i 6 fulde Dage.“ [1]) — Fru Dunker fortæller i sine utrykte Optegnelser følgende om dette Selskab: „I Aaret 1800 kom der en Trup Italienere til Christiania for der at opføre Pantomimer og Balleter; de vare med Fruentimmer og Børn omtrent 60 Personer, og Formanden hed Lustre. Han leiede Værelser til dem i mange særskilte Huse. Man spurgte ham, hvorfor han ikke leiede et stort Hus, hvor han kunde have dem allesammen under et Tag. Han svarede: Dette vilde ikke gaa godt, Folket her er saa roligt, saa stille, undskyld mig, saa dorskt, og Italienerne ere saa livlige, saa støiende, de tale saa høit, de gesticulere saa stærkt, at naar de alle vare samlede i et Hus, saa vilde Folket, som ikke forstod, hvad de sagde, tro, at de trættedes paa Liv og Død, om de ogsaa talede noksaa venligt med hverandre. — Treschow, som dengang var Rector for Christiania Latinskole, overlod Italienerne en Tomt, der tilhørte Skolen, og paa denne opførte Italienerne et Theater af Træ, hvori de gave sine Forestillinger. De fleste Pantomimer vare forfattede af Casorti og Musiken dertil componeret af Pettoletti. Alle baade kunstforstandige og ikke kunstforstandige saa og morede sig ubeskriveligt over disse Pantomimer og Balleter. Men, vil man sige, hvad kommer dette det dramatiske Selskab ved? Maaske dog; maaske i et eller andet Individs Inderste vaagnede en slumrende Evne, som ikke havde været sig tilforn bevidst, og maaske sagde de ligesom Correggio ved sig selv: Ogsaa jeg er en Maler.[2]) Casortis Pantomimer vare for det meste sindrige og

[1]) Breve af 17 og 24 Januar 1801 til Regimentsqvartermester Garben i Frederiksstad (Rigsarch. Personal.)

[2]) Om Casortis Optræden paa Kjøbenhavns Theater i Septbr. 1801 og hans Indflydelse paa de Danske Comikere, navnlig Frydendahl, se Overskou, Den D. Skuepl. III. S. 759 og 766.

Musiken overordentlig skjøn. Personerne i de fleste Pantomimer vare: Cassander, en gammel Mand, Bissi; Harlequin, hans Tjener, Pettoletti; Columbine, Harlequins Kjæreste, Mad. Pettoletti; Pierrot, Casorti. Pantomimerne Harlequin sin Herres Hustyv, Harlequin Statue, Harlequin Skelet vare forfattede af Casorti selv saavelsom flere andre. En af dem, som han havde kaldet Les blanchisseuses de Christiania var vel ikke synderlig sindrig men dog meget behagelig at se. Naar Tæppet gik op, saa man ved begge Sider af Theatret unge Vaskerpiger med opkiltrede Ærmer og i et rigtignok noget idealiseret Costume som Christiania Tjenestepiger ivrig beskjæftigede med at vaske. Orchestret spillede Danske og Norske Melodier; med et standsede Musiken, og man hørte i en Afstand Militairmusik. Den nærmede sig, og Soldater i den smukke høirøde Danske Uniform marcherede ind, gjorde en Tour om Theatret, hilsede Pigerne, satte derpaa Geværerne fra sig i Baggrunden og opfordrede Pigerne til Dans; der blev nu danset en Ballet, hvori Italienerne og Italienerinderne udfoldede Ynde og Lethed. Faderen Pettoletti blev i Danmark til sin Død, hvor Kongen havde givet ham en Pension." — Ogsaa Bernt Anker interesserede sig meget for Selskabet; 2 Juni 1801 tilskriver han fra Mosse Jernverk sin Fætter Conferentsraad C. Anker i Kjøbenhavn paa følgende Maade: „Casorti, som presenterer sig, har med Kone og Børn været hos mig en Maaned. Disse Folk vare agtede og elskte af alle; han har lært de unge Mennesker her at danse og naturlig god Anstand, som bær Opdragelsens Stempel. Du skulde blive forundret, om Du saa hans Elever, indtil Sembs lille Datter. Konen er Ferzis Datter, en fortræffelig Kone, som er et Exempel af Moder i at have Omsorg for sine Børn. Saa moralske gode Mennesker, hvis hele Liv er strenge Pligters Opfyldelse under den nøisomste og tarveligste Levemaade, har jeg aldrig kjendt. Din Kone, som just er en

Madame Casorti, vil glæde sig at se denne Kone med sine Børn. Kan Du anbefale ham i Huse til at lære fra sig, obligerer Du Forældrene og hjælper en saare værdig Familie." [1])

Det dramatiske Selskab.

Medlemmer.

I Løbet af Saisonen optoges 33 nye Medlemmer, nemlig i Septbr. 1800: Sorenskriver J. Aars og Hustru, fød Hocherup, samt Datteren Philippa, senere (1803) Fru Dietrichson; i Octbr. s. A.: Lieutenant Julius Aars, Mad. Ankier, Jfr. Elisabeth Arbin, senere Fru Schiøtt, Major J. H. Blendermann, Mad. Boyesen, Regimentsqvartermester Bruenech, Mad. Devegge, Mad. Hansteen, fød Treschow, Mad. Hiorth, Fru Mine Juell, Proprietair Erik Monsen, Dr. med. J. C. Schmincke, Mad. Schiøller, Postfuldmægtig Gabriel Smith, Styrmand Christopher Thorsen, Lieutn. Widding; i Februar 1801: Factor Nils Berg, Garver Morten Berner, Proprietair F. Glad og Hustru, f. Dallas, Stud. pharm. Hammer, Contorist Iversen, Lieutn. Ferdinand Kaltenborn, Bergraad I. Neumann og Frue, f. Hersleb, Blikkenslagerne Christian og Andreas Schøne, Mad. Schøne, Generalinde Sehestedt, Jfr. Beate Widding. — Følgende Udtrædelser af Selskabet kjendes: i Octbr. 1800 Regimentsqvartermester Ole Juell og Frue, i Januar 1801 Christopher Borch († 10 Januar) og Mad. Devegge; 17 Mai 1801 døde Proprietair Erik Monsen i sit 31te Aar; Bernt Anker siger i Gravskriften over ham, at han var „skjøn som den Pythiske Apollo"; uden nærmere Angivelse af Tiden siges følgende at være udtraadte i 1801: Justitsraad S. Hagerup, Kjøbmand W. Hansen, Kammerjunker Petersen og Frue, Lieutn. Ramm, Dr. Schmincke († 1803), Miss Talma, Lieutn. Voigt og Frue, tilsammen 14. — Ogsaa i denne Saison var altsaa Medlemmernes

[1]) Utrykt Brev i Rigsarchivar Birkelands Eie.

Antal noget over 200, Herrernes omtrent en Tiendedel talrigere end Damernes. Directionen bestod af de samme Personer som forrige Aar, ligesom ogsaa C. Anker Bergh fremdeles fungerede som Secretair og Raadmand Ingstad som Kasserer. Oberstlieutenant Bielefeldt havde fremdeles Befatning med Selskabets Økonomi.

Forestillingsdage og Repertoire.

I Saisonens Løb blev givet 12 Forestillinger nemlig 22 Octbr. 1800, 5 og 19 Novbr., 3 og 17 Decbr., 7 og 28 Januar 1801, 18 Februar, 4, 18 og 25 Marts, 8 April. Enkelte Uregelmæssigheder i Spilledagene have saaledes fundet Sted, blandt disse endog en, der strider mod Lovene, idet der mellem Forestillingerne 18 og 25 Marts 1801 kun ligger 8 Dage, medens Tidsrummet mindst skulde være 14. Den Forestilling, der skulde være givet 21 Januar 1801, blev, som det sees af Intell. Sedlerne for 14 Jan., „formedelst indtrufne Forhindringer" udsat til 28 s. M. med Generalprøve „Dagen forud som sædvanlig."[1]) Grunden til Uregelmæssighederne ved Forestillingerne i Januar og Februar Maaneder 1801 ligger maaske for en Del i det ovennævnte store Italienske Selskabs hyppigere Optræden omkring Markedstiden, da Byen besøgtes af en Mængde reisende, der ofte mest indfandt sig for Fornøielsernes Skyld. Saisonens første Stykke var Falsk Undseelse, Comedie i 4 Acter af Kotzebue, oversat af N. T. Bruun, hvilket opførtes 22 Octbr. 1800 Kl. 6 med Generalprøve Dagen forud.[2]) Følgende kunne dengang ligesom ved Gjenoptagelsen i November 1807 have spillet disse Roller: Maschmann Justitsraad Heldmann, Mad. Collett Fru Heldmann, Mad. Tullin Emmy, Thulstrup Capitain Juul, Tullin Frelon. — I

[1]) N. Intell. Sedl. 1801 No. 2.
[2]) N. Intell. Sedl. 1800 No. 40 og 41.

Novbr. s. A. spilledes Pebersvendene eller Høhøsten, Comedie i 4 Acter af Iffland, oversat af E. Falsen. Om denne Opførelse har Fru Dunker bevaret Erindringen i sin Stambog; paa et Blad, hvorpaa er skrevet med en Barnehaand:

Mama remember Jens and

Augustus Muller.

Christiania 28 Novbr. 1800,

har hun nemlig tilføiet nogle Oplysninger, der omtrent lyde saaledes: Denne elskværdige lille Englænder var en Søn af Johannes Müller, Professor og Dr. med., en Jyde af Fødsel, der i nogle Aar havde været bosat som praktiserende Læge i London, hvor han havde giftet sig med en Datter af en Uldhandler, en særdeles agtværdig og elskelig Dame. I Aaret 1792 flyttede han paa Opfordring af Collett, Bernt Anker m. fl. til Christiania, hvor de sikrede ham 1400 Rdlr. i fast Gage. August, deres eneste Barn, var dengang 7 Aar gammel. Han gik ikke i nogen Skole, Forældrene gave ham selv Undervisning. Faderen blev vor Ven og vor Læge og besøgte os ofte. Han bad Aamodt om at lære August at tegne, og saaledes kom ogsaa denne ofte til os. Børn have ofte Tanker om deres Fremtid, og hvad de skulle foretage sig, naar de blive voxne; August vilde blive Bonde og Forældrene havde intet herimod. Ved Opførelsen af Pebersvendene i det dramatiske Selskab var jeg Sophie og August den lille Jens, derefter kaldte han mig Mama. Jomfru Sang var en fortræffelig Sybille, C. Devegge var Grethe, Aamodt var Dahlstrøm, Gram var Rosendahl, G. Sverdrup var Paul, Jakob Borch var Claus og Tullin var Jøden. Den lille Bolly Haffner var Thrine, og af hele dette Personale er nu (1854) ingen tilbage uden hun (nu Baronesse Wedel-Jarlsberg) og jeg. Da jeg i 1810 efter 3 Aars Ophold i Tydskland kom tilbage til Christiania, var August Müller død i sit 17de Aar. Moderen fulgte ham snart efter, og Faderen vendte senere tilbage

til England, hvor han døde i Brighton 1825.[1]) Et andet Sted[2]) har Fru Dunker bevaret endnu et Træk fra dette Stykkes Opførelse. Efter at have omtalt Assessor Grams gastronomiske Tilbøieligheder siger hun: „Rosendahl i Falsens Oversættelse af Ifflands Pebersvendene ligner Gram, som om den var skrevet om ham; han blev tildelt denne Rolle og spillede den mesterligt, men da han havde læst den, sagde han leende til Directeurerne: I ere dog ret nogle Kjeltringer." — I denne Saison faldt ogsaa Opførelsen af Lafontaines Naturens Datter, og herom haves atter Fru Dunkers Beretning: „Bielefeldt kom tilbage fra Pyrmont, han bragte mange Tydske Skrifter med, blandt andre forærede han mig Die Tochter der Natur af Lafontaine. Da Aamodt engang ytrede, at jeg dog neppe forstod Tydsk, saa satte jeg mig til at oversætte dette Stykke for at vise ham, at jeg havde forstaaet det. Da jeg havde begyndt paa dette Arbeide, kom Treschow ind, og da han saa det, antog han, at Meningen var at faa det opført. Bielefeldt var af samme Formening, og jeg hørte ham sige til Aamodt: Kann nicht ihre Frau die Rolle spielen? Her gik et Lys op for mig; den Tanke var aldrig falden mig ind; til at spille saadanne Roller, tænkte jeg, maatte man være belle comme le jour; men da Cathrine og Marie Devegge og flere Personer, jeg havde Tillid til, sagde mig, at det gik an, da var jeg lykkelig. Aamodt leverede Oversættelsen til Directionen, der antog og besatte Stykket.

Leopold, forfulgt af Vanskjebne, paaført ham af en mægtig Mand, der har søgt at forføre hans Hustru, har skyet Menneskers Selskab og lever med sin Datter, som han har ladet opvoxe som Naturens Barn, i en afsides Krog paa Landet. Carl, en Søn af denne mægtige President, kommer paa en Reise, ledsaget af sin Tjener Henrik, hen til dette Sted; han møder Louise, taler med

[1]) Jfr. ogsaa F. Kiær, Norges Læger i d. 19de Aarh. S. 299.
[2]) Gamle Dage S. 204.

hende, og hendes naive Uskyldighed fængsler ham til Stedet. Ogsaa Henrik har forliebet sig i Bondepigen Rose. Presidenten, der er bleven underrettet om Sønnens Opholdssted og Kjærlighedsforstaaelse, reiser efter ham med Lieutenant Woldek for at gjøre Ende paa Sagen. De komme til Vertshuset, hvor de spørge en ung Bonde, Bosse, om den unge Herre, der skal opholde sig incognito i Landsbyen. Bosse, der har seet Henrik, tror, at han er den forklædte unge Herre, og svarer, at han kjender ham kun altfor vel, han har taget Rose fra ham. Vel havde Rose ikke lovet at ægte ham (Bosse), men hun havde sagt: vi ville se til, og naar Pigerne sige: vi ville se til —. Presidenten befaler ham at hente Pigen og siger hende, at den unge Mand, der har villet ægte hende, er hans Søn, at han forbyder dette Ægteskab, men dersom hun paa Øieblikket vil lade sig vie til Bosse, da vil han give hende et godt Udstyr. Henrik kommer nu og gjør Indsigelse, men Rose raaber forskrækket: Jeg vil have Bosse, ingen anden i Verden end Bosse, det har aldrig været mit Alvor, at jeg vilde ægte den fornemme Herres Søn. Henrik forsikrer, at hun gjerne tager ham, og Presidenten byder hende at vælge mellem de to. Forbauset herover vælger hun Henrik, og siger, idet hun gaar for at lade sig vie til ham: Naadige Herre, jeg er uskyldig, hvis det skulde angre Dem. Presidenten bliver noget urolig ved disse Ord og siger til Woldek: Pigens sidste Ord klang som en Trudsel. — Carl og Louise mødes efter Aftale, hun taler til ham om hendes Faders Lærdomme og Frygt for Mennesker: Min Fader har Uret, kjære Carl, ikke alle Mennesker ere onde — og du er god. Louise fortæller Leopold alt om hendes og Carls Kjærlighed og Sammenkomster; med Naturens Veltalenhed beskriver hun ham, hvor lyksalig hun nu er. Leopold, forskrækket, siger hende, at den unge Mands Hensigt er at gjøre hende ulykkelig og derpaa forlade hende. Dersom han virkelig elskede dig, da havde han sagt dette til mig og ikke til dig. — Og hvorfor da til dig og hvorfor ikke til mig? Det var jo, som om jeg vilde sige til vor gamle Thomas, at jeg elskede dig — nei, det siger jeg til dig selv. — Presidenten lader sin Søn vide, at Pigen nu er viet til hans Tjener og med hendes eget Samtykke. Han vil nu reise med Faderen. Leopold underretter Datteren om Carls Afreise: Han har bedraget dig, han er borte. Hun besvimer, og han bærer hende ind i Huset. — I den følgende Act er Louise gaaet ud at indhente Efterretning om Carl; hun møder Obersten, Presidentens Broder. Hvo er du, siger hun, ser ham i Ansigtet og ser, at han er en god Mand, at han ligner Carl; hun spørger efter denne og fortæller ham alt hende angaaende. Obersten bliver strax hendes Ven og Beskytter, og

det viser sig nu, at Presidenten er den mægtige Mand, der har voldet Leopolds Ulykke, været Aarsag i hans Hustrues tidlige Død o. s. v. Ved den muntre og godmodige Obersts Mægling tilgiver Leopold Presidenten, og denne samtykker i Sønnens Ægteskab med Louise.

Arenfeldt var Obersten, Aamodt Presidenten, Fleischer Woldek, Haffner Carl, Treschow Leopold (til Forargelse for Lumholtz, som sagde: vi have kun en Doctor theologiæ i hele Landet, og han spiller Comedie!), Schandorff var Henrik, Cathrine Devegge Rose, Halvorsen, en af Colletts Contorbetjente,[1]) Bosse. Jeg behøver ikke at sige, hvem der var Louise. Cathrine og Marie Devegge havde hjulpet mig med Costumet, Marie havde bundet en Krans, som jeg bar paa Haaret. — Om Publicum fandt Behag i min Maade at fremstille Naturens Datter paa, ved jeg ikke, men Generalauditeur Bornemann, der var administrerende Directeur, var utrættelig i at berømme min fortræffelige Declamation, som han kaldte det. Den Replique, jeg har anført, og nogle lignende, tror jeg nok, at jeg fremsagde med Sjæl, men hvorvidt dette tilkommer Navn af Declamation, ved jeg ikke. Saalænge Bornemann var hos os, foretrak han mig ved mange Leiligheder, og hvis jeg sidenefter brak min theatralske Hals, saa havde jeg ham at takke derfor. Naturens Datter var ogsaa Aarsag i, at jeg fik en anden og mere decideret Tilbeder end Bornemann i Doctor Rohde; dog derom mere en anden Gang."[2]) — Professor Hansteen omtaler, at han erindrer at have seet „Naturens

[1]) Skal vel være: Fuldmægtig ved Stiftscontoret.

[2]) Gamle Dage S. 195—97. Ibid. S. 211 berettes, at Doctor Rohde efter indstændig Begjæring havde faaet et Stykke af den Krans, Fru Aamodt havde baaret som Naturens Datter, og at han senere lagde et Blad deraf i et Brev fra sin Søster Madame Alette Thyrholm, hvori denne indbød Capitain Aamodt og Frue til et Besøg; hun troede nemlig at maatte finde en medfølende, længe søgt og savnet Veninde i den, der med Hjerte og Sjæl havde fremstillet Naturens Datter etc.

Datter", samt at Treschow var Faderen; han tror dog, at dette var den eneste Gang, han betraadte Brædderne.[1]) — Ifølge Fru Dunker maa en Opførelse af Lessings Emilie Galotti, Tragedie i 5 Acter, oversat af C. D. Biehl, have fundet Sted i denne Saison; om Rollebesætningen vides intet andet med Sikkerhed, end at Capitain Aamodt spillede Odoardo, og formodentlig har Fru Thulstrup været Emilie. Af Stykkets øvrige Personer kan (ligesom i Novbr. 1804) Prinsen have været spillet af Lieutenant Schiøtt, Marinelli af Thulstrup, Camillo Rota af Controleur Leuch, Conti af Capt. Haffner, Appiani af Schandorff, Orsina af Mad. Collett, Angelo af Lieutn. Wolff, Pirro af Maschmann, Battista af Kjøbmand Jacobsen.[2]) — Ligesaa maa vistnok den Opførelse af Maskeraden, Comedie i 3 Acter med Intermedium af Holberg, hvorved Jacob Borch spillede Henrik,[3]) have foregaaet i denne Vinter. Af dem, der spillede i Stykket ved Gjenoptagelsen i Novbr. 1812, kunne maaske Lieutn. Carlsen allerede nu have spillet Arv og Fru Aamodt Magdelone. — Ogsaa O. C. Olufsens Femactscomedie Gulddaasen maa være bleven opført i denne Saison. Jacob Borch spillede Trækom[3]) (senere kaldet Forvalter Ebeltoft), og af dem, der i Marts 1806 spillede i Stykket, kan maaske allerede ved denne Leilighed Apotheker Maschmann have spillet Wilberg, Cathrine Pløen Wilhelmine, Jfr. Sang Jfr. Trækom, Capt. Haffner Faldsmaal, Delphin Tapper, Sophie Arbin Mette, Mad. Thyrholm Grethe, Lieutn. Wolff Jochum og Lynge Hans Hjulmand. — Fru Dunker henfører ogsaa[3]) en Opførelse af Strelitzerne, Skuespil i 4 Acter af F. J. M. v. Babo, oversat af D. F. Staal, til denne Saison; i saa Fald har formentlig, ligesom i Januar

[1]) Utrykt Brev af 15 Novbr. 1852 fra Professor Hansteen til Fru Dunker (Afskr. i Rigsarch).

[2]) Maaske kan dog her en Forvexling med Opførelsen i Begyndelsen af Aaret 1804 finde Sted.

[3]) Fru Dunkers utrykte Optegnelser.

1805, Thulstrup spillet Peter Alexiowitz, Controleur Leuch Oberst Ossakof og Capt. Haffner Fedor Ossakof. — Hvis Fru Dunkers Angivelse,[1]) at Beaumarchais's Barberen i Sevilla blev opført 1801, er rigtig, maa det være skeet i denne Saison; maaske er det dog kun en Forvexling med Opførelsen i det foregaaende Aar, hvorom se ovenfor S. 217—18. Derimod er det vist, at Opførelsen af Samsøes Dyveke med tilhørende Epilog ikke fandt Sted i 1801, da Fru Dunker selv[2]) nævner Envold Falsen som Forfatter af Epilogen og ham og Frue som spillende i Stykket, hvoraf følger, at Opførelsen kun kan være skeet om Vinteren 1803—4, da Falsen og Frue først fra Høsten 1803 bleve Medlemmer af Selskabet. — Muligvis er ogsaa Armod og Høimodighed, Comedie i 3 Acter af Kotzebue, oversat af Staal, blevet opført i denne Saison, da Rosenkrantz skal have spillet Lieutn. Cederstrøms Rolle,[1]) der ogsaa var bestemt for ham, ved Gjenoptagelsen i Octbr. 1804, da han dog blev remplaceret af Capitain Schiøtt. Forøvrigt har formodentlig Capitain Aamodt spillet Henrik Plum, Mad. Tullin Josepha, Lynge Fabian, Jfr. Sang Madame Rose, Cathr. Pløen Louise, Kjøbmand Thyrholm Claus og Schandorff van der Husen. — Endelig hører maaske Florentineren eller Den hildede i sin egen Snare, Comedie i 1 Act af la Fontaine og Champmêlé, oversat af B. W. Luxdorph, til denne Vinters Repertoire. Stykket har i saa Fald formodentlig havt samme Rollebesætning som ved Opførelsen paa Fladeby i Julen 1801, da Jacob Borch var Harpax (Florentineren), Lieutn. Schiøtt Leander, Fru Aamodt Leonore og Lieutn. Carlsen Smeden.[3]) Det er

[1]) Fru Dunkers utrykte Optegnelser.

[2]) Gamle Dage S. 30 og hendes utrykte Optegnelser.

[3]) Fru Dunker, Gamle Dage S. 170. Det er ikke umuligt, at ogsaa andre af de nedenfor under Fladebyoptogene omtalte Stykker som Molières „Adelsgale Borger", Garricks „Løgnagtige Tjener", Kotzebues „Enken og Ridehesten", Duvals „Huskjøbet",

uden Tvivl ogsaa ved sidste Forestilling i denne Saison, at der var en Festlighed i Anledning af Directeuren Generalauditeur Bornemanns Afreise fra Christiania, uagtet han og Frue i Medlemsfortegnelsen først angives udtraadte af Selskabet fra Septbr. 1801. Fru Dunker omtaler hans Afreise som et stort Tab for Theatret, da han baade „som administrerende Directeur og som Skuespiller var høit at prise". Hun betegner ham derhos som en meget munter, vittig og underholdende Mand, uudtømmelig i Anekdoter. „Han havde havt Johan Herman Wessel til Lærer, kunde hans Digte udenad og fremsagde mesterlig Johan v. Ehrenpreis." Han spillede comiske Roller fortræffelig, og hans Sadelmager Wunderlich i „Kun sex Retter" nævnes som „uforlignelig." Han befandt sig saa vel i Christiania og i det dramatiske Selskab, at det skal have kostet ham Overvindelse at modtage Tilbudet om Ansættelse i Kjøbenhavn, medens derimod hans Frue var yderst misfornøiet med Opholdet i Christiania. Selskabets Secretair Regimentsqvartermester Bergh bad før Afreisen Fru Dunker at gaa med ham til hendes Onkel Rector Treschow for at formaa denne til at skrive en Epilog, der kunde fremsiges i det dramatiske Selskab til Afsked for ham. „Da vi kom derhen", beretter Fru Dunker, „sad Treschow allerede og skrev en saadan Epilog. Den blev fremsagt af Fleischer den ældre (Assessoren) og blev siden trykt; jeg erindrer ikke mere deraf end en Linie: Du elskede vort Land, for Dig og os den Ros var skjøn." Det maa sandsynligvis være ved denne Leilighed, at den af Fru Dunker omtalte Begivenhed indtraf med Theaterbilleten, som hun først forærede sin Broder Christopher Hansteen og siden Mad.

Sedaines „Væddemaalet", Holbergs „Julestuen", Patrats „Ægteskabet ved Feiltagelse" m. fl. kunne være opførte af det dramatiske Selskab i en af de første Saisoner, hvis Repertoire ikke fuldstændig kjendes, og da vel omtrent med samme Rollebesætning som paa Fladeby.

Thyrholm. Da Falsens Epilog til Dyveke opførtes var Broderen nemlig allerede Student.[1])

Selskabets Økonomi, Theaterbygningen m. m.

Af Regnskabsvæsenet for denne Saison er kun lidet bevaret. Til samtlige „Theateropvartere" sees at være udbetalt 130 Rd., nemlig til Peter Sørensen for Rengjørelse 8 Rd., til Politibetjenterne 6 Rd., til Drikkepenge for Haandverksfolk etc. 3 Rd. 1 Mk., til Elling Hansen (et Slags Restaurateur, der boede i Theaterbygningen) efter Contrabog 70 Rd. 1 Mk. 6 Sk. Musikdirecteuren for Orchestret F. C. Groth erholdt sit for Saisonen bestemte „Gratiale" udbetalt med 20 Rdlr. samt „for extraordinair Opvartning med Tyrkisk Musik paa Theatret" 5 Rdlr.; to Jæger-Valdhornister, Brødrene Hindrum, fik for „Opvartning ved Musiken" i Vinterens Løb hver 9 Rdlr.

Den i forrige Saison udstedte Indbydelse til at tegne Bidrag til en ny Theaterbygning førte ikke strax til det forønskede Resultat, hvilket sees af Directionens efterstaaende Bekjendtgjørelse af 29 Septbr. 1800:

Det dramatiske Selskabs Direction lader herved bekjendtgjøre:

1) At mange sammenstødende Aarsager for nærværende Tid forbyde et nyt Skuespilhuses Opbyggelse; at Selskabet følgelig ei kan antage et større Antal Medlemmer end hidindtil, men vedbliver i samme Form som forrige Vinter.

2) At Eieren af Skuespilhuset i Grændsehaven for det første har tilstaaet Selskabet Brugen af dette Locale indtil 31 Januar 1801, som er første Termins Udgang; men at han ønsker, Selskabet inden den Tid vilde bestemme sig, enten det attraaede at afkjøbe ham Stedet eller ikke.

---

[1]) Fru Dunkers utrykte Optegnelser og Gamle Dage S. 199—202, jfr. m. S. 30.

3) At Directionen i denne Anledning vil være betænkt paa at gjøre Selskabet Forslage, som den 1ste December skulle blive nedlagte i Bogtrykkeriet til Medlemmernes Eftersyn.

4) At Øvelserne begynde den 22de October Kl. 6 Eftermiddag med Skuespillet Falsk Undseelse af Kotzebue; og at Medlemmerne kunne behageligen disponere deres Billeter til Generalprøven Dagen forud, ligesom i forrige Vinter blev vedtaget.

5) At Billeterne for 1ste Termin behageligen inden 12te October mod det sædvanlige halve Contingent maatte afhentes hos Kassereren; og at de, som ikke inden den Tid have løst Billeter, ansees som ei at ville vedblive at være Medlemmer, da deres Pladser ved næste Repræsentant-Møde besættes.[1])

Den ommeldte nye Plan blev imidlertid ikke nedlagt i Bogtrykkeriet men ombaaret til samtlige Medlemmer.[2]) Dette ledede til, at der i Henhold til Conventionen af 1 Decbr. 1800 tegnedes en betydelig Del Actier à 7 Rdlr., hvorefter man „blev Eier af en Lod i Skuespilhuset i Grændsehaven med alt Tilliggende efter Skjøde af Dags Dato" (d. e. 2 Februar 1801).[3]) Paa denne Dag er nemlig det Skjøde udstedt, hvorved John Collett solgte „til saamange af Christianiæ dramatiske Selskabs Medlemmer, som paa vedheftede originale Forening af 1ste Decbr. f. A.

[1]) N. Intell. Sedl. 1800 No. 40 og 41.

[2]) Ibid. 1800 No. 48.

[3]) Da disse Actier igjen bleve indløste i 1812, er en Del af dem, hvilke samtlige ere udstedte 2 Febr. 1801 og undertegnede af to Directeurer og Kassereren samt forsynede med Selskabets Mærke, bleven opbevaret i Theaterarchivet; disse ere udstedte til Sorenskriver Aars (3 Stykker), Mad. Maren Breede, Major Brock, J. Clauson, Kjøbmand Jacob Heidemark, Raadmand Larsen (hver 2 Stykker), Controleur Leuch, Stadsmægler Lie, Regimentsfeldtskjær Reichborn (hver 1). De her nævnte Actier have Løbenummere mellem 90 og 185. Bernt Anker eiede i 1804 Actier for 380 Rdlr. i Bygningen.

have tegnet sig for Bidrag til Indkjøbet, en efter Auctionsskjøde af 12 April 1756 til Handelshuset Collett & Leuch solgt, ved Paategning paa samme Skjøde af 31 Marts 1772 min sal. Fader James Collett overdragen og mig efter ham arvfalden Have, Grændsehaven kaldet, beliggende i Agersgaden ved Christiania under Forstædernes Grundtaxt No. 364 og 365 med alle derpaa staaende Bygninger, som tilsammen ere assurerede i benævnte Bys Brandcassa for den Summa 400 Rdlr.[1]), samt al løs og fast Indretning i Husene og Haven, intet undtagen, saaledes som den mig efter bemeldte Skjøde og Rettigheder samt efter Forlig med Hr. Possementmager Møller af 4de Septbr. 1795 er tilhørende, for den Summa 1400 Rdlr.", som han erholdt udbetalt af Selskabets Kasserer Raadmand Ingstad, og derfor overdrog han dette alle ældre Adkomster og Rettigheder samt frigjorde Eiendommen for alle Skatter og Afgifter til Aarets Udgang. — 10 Februar 1801 averterer Directionen, at „de, som endnu ikke have indløst deres Actiebreve, og betalt Indskuddet for anden Termin i det dramatiske Selskab, vilde behageligst lade dem afhente hos Hr. Raadmand Ingstad om Fredagen d. 13 og Løverdagen d. 14 Februarii mellem Kl. 10 og 12 om Formiddagen. Efter den Tid kan ingen Billeter mere faaes til anden Termin."[2]) — I April og Mai 1801 averteres Grændsehaven med Undtagelse af Comediehuset til Kjøbs eller Leie.[3])

Til denne Tid høre uden Tvivl to i Copier bevarede, udaterede Breve angaaende en ny Theaterbygning, skrevne til Professor J. H. Rawert, der — efter tidligere at have været Lærer ved den mathematiske Skole i Christiania —

[1]) 1 April 1802 er Assurancepolice udstedt til Selskabet for samme Sum, men ved Vurderingsforretning af 15 April 1799 sees Bygningen at have været taxeret for 1027 Rdlr. (eller med Fradrag af de befalede 25% for 770 1/4 Rd.)

[2]) N. Intell. Sedl. 1801 No. 6.

[3]) Ibid. 1801 No. 16—18.

nu var ansat i Kjøbenhavn; de hidsættes, da de vise, hvorledes man ønskede og i det væsentlige ogsaa fik Bygningen indrettet:

1.

Et Selskab her i Byen, som mellem sig selv morer sig med dramatiske Øvelser, har besluttet til dets Brug at opføre et Skuespilhus.

Den Capital, som det hertil vil anvende, beløber sig, efter at Grunden er indkjøbt, til omtrent 7000 Rdlr.

Selskabet, som indser, at denne Capital kræver den strengeste Økonomi for at blive tilstrækkelig efter dets Plan, har besluttet at renoncere paa al udvortes Prydelse, og det saameget mere som Stedet, hvor Bygningen skulde opføres, ei ligger synderlig til Skue. Det kræver derimod følgende Bekvemmeligheder ved den indvendige Indretning:

1) At Parterret og 1 à 2 Rader Galleri kan rumme 500 Mennesker og have et passende Orchester.

2) At 2de Paaklædningsværelser, et Maskinkammer, en Garderobe og en Foyer for de spillende anbringes bag Skuepladsen samt en passelig Vestibule og derover en Forfriskning-Sal foran ved Hovedindgangen, som efter Situationen bliver i den ene Ende af Bygningen.

3) At foruden bemeldte Hovedindgang, som med muligste Sparsomhed ønskedes indrettet saaledes, at Vognene kunde kjøres under Tag, imedens man steg ud og ind, maatte for Bekvemmelighed og i Tilfælde af Ildsvaade anbringes 3 andre Udgange.

4) At i den lave Etage under Theatret kunde indrettes en Stue med Kjøkken og et lidet Kammer for en gift Familie, som skulde ansættes der for at passe Bygningen.

Endnu lægges til, at Pladsen, hvorpaa kan bygges, er 90 Alen lang og 40 Alen bred, og at Selskabet vel helst ønskede Bygningen af Grundmur men vilde, ifald Besparelsen blev betydelig, være tilfreds med, at den blev af Bindingsverk.

Til en Bygning, indrettet efter disse Grundsætninger, ønsker Selskabet sig fuldstændige Tegninger, forenet med Overslag over Mængden af Materialier, som i begge Tilfælde — Grundmur eller Bindingsverk — dertil udkrævedes, samt Forslag til det letteste og mindst bekostelige Maskinvæsen.

2.

Deres Velb. undskylde, at jeg først nu paa engang giver mig den Ære at besvare begge Deres resp. Skrivelser af 1ste og 15de dennes. Nogle Ugers Upasselighed har hindret mig fra at kunne tage den nødvendige Aftale med Bygningscommissionen.

Det dramatiske Selskab her i Byen og i Særdeleshed jeg er Deres Velb. i høieste Maade forbunden for den Beredvillighed, hvormed De har antaget den Dem af mig angaaende et nyt Skuespilhuses Opbyggelse anbefalede Sag; og vi erkjende dobbelt Deres Obligeance i at sende os den foreløbige Tegning saavelsom den omstændelige Beskrivelse, Deres meget ærede af 15de dennes indeholder.

Jeg havde ønsket med denne Post at kunnet meddele Deres Velb. fyldestgjørende Svar paa enhver af deres Spørgsmaale og Bemærkninger, men adskillige mødende Vanskeligheder, som fornemmelig reiser sig fra den indskrænkede Capital, som Selskabet har kunnet bestemme til denne Entreprise, gjør, at Directionen maa gaa frem med yderste Forsigtighed for ikke i Tiden at paadrage sig Ansvar og Bebreidelser.

Man har til den Ende holdt det fornødent at sammenkalde en Generalforsamling af samtlige Interessentere, og da man gjerne derved ønskede Bygmester Kocks Nærværelse, er det nødvendigt at opsætte denne Sammenkaldelse indtil hans Ankomst hertil, der ventes om 2 à 3 Uger.

Man har saa meget mere anseet denne Forsigtighed nødvendig, da man, førend Interessentskabet tager en Beslutning, som kan hæve den store Hovedvanskelighed, meget ugjerne bebyrder Deres Velbr. med at udarbeide de udførligere Tegninger.

Directionen anbefaler sig imidlertid Deres Velbaarenheds fremdeles gode Bistand og forbeholder sig saa hastig, de nødvendige Bestemmelser ere tagne, nærmere at benytte sig af Deres Tilbud derom.

I denne Saisons Slutning var man betænkt paa at skaffe Selskabet nye Love, hvorfor Generalauditeur Bornemann fra et dramatisk Selskab i Kjøbenhavn (det Borupske?) forskaffede to Exemplarer af dettes Love. Disse ligge vel altsaa til Grund for Lovene af 2 Novbr. 1802.

Fladeby. 1800—1801.

Fru Dunker har i sine Memoirer[1]) givet en livlig og nøiagtig Skildring af dette Aars Jul paa Fladeby, og derfra er det ovenfor meddelte almindelige Program for de der stedfindende Juleforlystelser for en stor Del laant;

---

[1]) Gamle Dage S. 149—55.

her vedkommer os imidlertid kun det mere specielle, der angaar just dette Aar. Af de paa Fladeby for kortere eller længere Tid tilstedeværende Personer kjendes[1]) foruden John Collett, hans Hustru og deres Pleiedatter Jfr. Tina Collett følgende: Bernt Anker og Frue, Capitain Aamodt og Frue, Lieutenant Lindemann og Frue, Tullin (og Kone?), Capitain Haffner, Oberstlieutenant Bielefeldt, Ritmester Elieson, Lieutenant Schiøtt, Lagmand Gram, Clauson, Kjøbmand Nils Ring, Jacob Borch, Mad. Horster, Frøken Lillienskiold, Miss Talma, Jomfruerne Barclay og Thoms. — Af Besøgende fra Omegnen nævnes Lieutenant Nannestad og Jomfruerne Nannestad, Børn af Bygdens Sogneprest, hvem Fru Dunker ogsaa omtaler som Gjæst for en Dag. — En Dag ved Bordet blev der talt om, naar Aarhundredet begyndte, nogle mente 1 Januar 1800, andre 1801; Debatterne varede noget længe, og Bernt Anker improviserede da følgende Sang:

Lad de lærde trættes om,
Naar vort Seculum har Ende,
Hjernen bliver derved tom,
Og vort Hjerte kan ei brænde.
Men det Hjerte, som ei brænder
For vor Collett og hans Hus,
Det til Venskabs Fryd ei kjender,
Han maa have evigt Rus.

Derpaa blev af hele Selskabet afsunget smukke Vers til Fru Ankers Pris, og nu sang Madame Collett alene:

Og jeg, som fik af denne Moder
Det største iblandt Livets Goder
— Selv dette Hjertes Følelser —,
Min inderligste Tak fremstræber
At trænge gjennem matte Læber etc.

Fru Anker havde forud skrevet til sin Søster, den ovenfor omtalte Fru D. Feddersen i Kjøbenhavn: „Jeg er ikke vel, dog reiser jeg til Fladeby, maaske for sidste

[1]) L. c. og „Fladebyjournalen".

Gang", og denne havde svaret: „Nei, mange Aar skal Fladeby endnu se Dig og Verden eie Dig til dens Nytte og Glæde."[1]) Fru Ankers Anelse var imidlertid rigtig; hun døde den paafølgende Sommer.

Paa Grund af den før omtalte Fladebyjournals defecte Tilstand vides der ikke nøiere Besked om flere end de tre sidste af de i dette Aar opførte Optog, hvilke netop ere de samme, som Fru Dunker omtaler.[2]) Da der er nogen Uoverensstemmelse mellem disse to Kilder, lægges Journalen som den samtidige Optegnelse til Grund for de følgende Meddelelser, der kun suppleres efter Fru Dunkers Optegnelser. Capitain Haffner og Jfr. Emerentze Barclay havde tidligere givet et Optog, hvis Indhold dog ikke kjendes; den sidstnævntes Beretning herom indeholder nemlig kun følgende: „Det var ingen let Sag for et Barn som jeg (hun var 15 Aar gammel), men jeg var saa lykkelig at trække et heldigt Lod. Min Cavaler var Artillericapitain Haffner, en af de aandrigste og morsomste Personer fra den Tid, saa at det gik noksaa godt."[3]) Af Fladebyjournalen sees, at der tilsidst af Haffner gaves l'ombre inpalpabile, som det i Christiania ved denne Tid optrædende Italienske Selskab tidligere havde givet der. — Mandag 29 Decbr. 1800 skulde Kjøbmand Ring og Fru Aamodt give Optog. Den sidstnævnte giver følgende morsomme Skildring af sin „Vert": „Lodtrækningen havde givet mig Nils Ring til Vert. For dem, der ikke have seet ham, maa jeg vel sige noget om ham. Han var en meget pen, blond, fin, hvid, zirlig liden Mand, almindelig kaldet Jomfru Ring. Han var saa zirlig, at han ikke hilsede simpelt hen Godmorgen, men: en stadselig Godmorgen med Sølvfryndser paa. Han havde staaet i Kramboden hos en Onkel, der

[1]) Brev af 21 Febr. 1801 i N. Rigsarchiv (Fayes Saml.).
[2]) Gamle Dage S. 153—54.
[3]) Manuscript i Familiens Eie.

var død, og Enken havde overdraget ham Boutiken og Handelen. Hans høieste Attraa var Omgang med, hvad man i England kalder, high people, og da Grev Moltke var Stiftamtmand i Christiania, gav Ring dennes Tjener Løfte om fem Rigsdaler, hvis han kunde mage det saaledes, at han (Ring) blev buden i Selskab til Greven. Tjeneren fortalte sin Herre, hvad Ring havde lovet ham, og Greven tillod Tjeneren at vinde de fem Rigsdaler." Om Optoget beretter hun dette: „Jeg havde sat sammen nogle Scener til mit Optog; Ideen havde jeg taget af Kotzebue, men jeg erindrer ikke mere af kvilket Stykke, heller ikke erindrer jeg noget deraf, uden at de handlende Personer vare Bønder, at jeg var en Bondepige Grethe og Madame Collett min Stifmoder Marthe. Ring havde formaaet Lieutenant Schiøtt til at sætte sammen nogle Scener for ham; vedkommende vare saa artige at foretrække mit Makverk, og Schiøtt var formeget galant homme til at fortryde derpaa; om Ring kunde ikke være Tale. Han besørgede en Opsats, der passede til Stykket. Madame Collett og Jacob Borch, de bedste Skuespillere, vi havde, vare mig behjælpelige ved Udførelsen. Collett ytrede imidlertid nogen Misfornøielse herover, dog ikke for mig, men vi hørte ham sige til sin Kone, at dette var imod al gammel Skik og Orden, at Optoget stedse var bleven besørget af Verten og Opsatset af Vertinden." Borch kom først til Fladeby ud paa Eftermiddagen, og da man derfor havde opgivet at faa Aftenens Optog istand, havde Fru Aamodt allerede fortalt Indholdet deraf. Stykket, der nu alligevel blev givet og havde Titelen „Landsbytheatret", var ifølge Journalen af følgende Indhold:

En Bonde og hans Kone have aftalt et Ægteskab mellem sin Søn Anton og en rig Nabos Datter. Da han efter Forældrenes Paalæg skal gaa hen for at fri til denne, mærker han først, at han elsker sin Faders Broderdatter Grethe, som af Naade var taget i Forældrenes Hus, da hendes Fader var gaaet tilsøs. Mellem de unge er Sagen strax klar, men Forældrene ville intet høre herom,

og hine beslutte nu at henvende sig til en anden Farbroder, der bor i Byen og er Justitsraad. — De komme ind i hans pragtfulde Hus, træffe ham og fremføre sit Erinde men faa ingen Trøst, da han ei vil vide af sine simple Slægtninge, som han truer med at jage bort, hvis de ei godvillig ville gaa. Medens de begræde sin Skjebne, kommer en Mand ind, der spørger dem om Aarsagen til deres Sorg. De forklare ham den, og Manden viser sig nu at være Grethes Fader, som er bleven en formuende Mand og lover hende en stor Medgift, hvorved alle Vanskeligheder hæves, og det unge Par indbyder nu Fladeby-Selskabet til Brylluppet næste Dag.[1])

„Man kan ikke negte", tilføier Journalisten, „at dette Optog blev i alle Dele overmaade godt udført, og Hr. Borch, som spillede Antons Rolle, bidrog meget." Hvilken Rolle, Ring spillede, angives ikke, men „Opsættet" til den følgende Dag var forfærdiget af ham og forestillede en stor Bygning (Fladeby), ved Siden deraf et Skib paa Søen og paa Skibet en pyntet Matros. — Tirsdag 30 Decbr. var det Claus Tullin og Miss Talma,[2]) der skulde give Optog. Han ankom samme Dag til Fladeby (sammen med Clauson) og blev ikke synderlig tilfreds, da det forkyndtes ham, at han maatte sørge for Aftenens Optog. Man forsikrede ham, at hans Vægring kun ansaaes for en Maske, da man paa Fladeby havde faaet spurgt, at han i de Dage, han havde været i Byen, havde været occuperet med at sammensætte et Optog, om hvis Godhed alle vare overbeviste. Han erklærede, at han endnu ikke havde den mindste Idee, og lod saaledes Selskabet indtil videre i Uvished. Optogets Sujet var følgende:

---

[1]) Af denne Indholdsangivelse sees, at det er Kotzebues Femactscomedie „Slægtskabet eller de tre Brødre", der først blev oversat paa Dansk af N. T. Bruun 1809, hvorfra Fru Dunker hentede Sujetet til Optoget.

[2]) Miss Talma havde altsaa ikke, som Fru Dunker tror (Gl. Dage S. 154), ved Lodtrækningen faaet en Nite, men da hun ingen Rolle havde i Optoget, er det let begribeligt, at hun ikke erindrer hende som Vertinde.

En Kone paa Landet beklager sig over, at hun maa sidde alene hjemme, da hendes Mand er reist til Fladeby for at give Optog, hvor han formodentlig morer sig godt, medens hun ikke har seet et Menneske i Julen, ikke engang sin Veninde paa nærmeste Herregaard. Tjeneren melder nu denne, hvis Besøg naturligvis er meget kjærkommet. Denne fortæller, at ogsaa hendes Mand er reist til Fladeby, og at hun derfor har kjedet sig i Julen som aldrig før. For nogle Dage siden er en af hendes Bekjendte kommen fra Christiania og har fortalt, at man der kan fornøie sig excellent. En Berider viser mange skjønne Kunster, og et andet stort Selskab giver hver Aften Comoedie; hun er derfor kommen for at foreslaa hende en Tour til Christiania, medens Mændene ere paa Fladeby, uagtet hun rigtignok kun har 6 Rdlr. i Kassen. Den første er meget fornøiet over Propositionen, men ogsaa hendes Kasse er i maadelig Forfatning. Den fremmede Dame er vel kjendt med alle Ting i Christiania, skjønt hun aldrig selv har været der; hun foreslaar at medtage gammelt Sølv, Ringe og Klæder, som skal kjøbes af en Mand ved Navn Jens Giested,[1]) samt at reise i bred Karjol med en Hest. De blive enige herom og forlade Værelset for at drage til Christiania.[2])

„Fru Lindemann og Hr. Tullin", tilføier Journalisten, „spillede disse to Koner, og enhver, som kjender begge deres Genier til Dramatiken, vil strax gjøre sig Forestilling om, hvor godt denne Farce blev udført." Derefter blev givet l'ombre inpalpabile ligesom ved Capitain Haffners Optog, og tilsidst blev Selskabet inviteret til følgende Dag af den tilkommende Vert og Vertinde. — Onsdag 31 Decbr. gjør Journalen Anmærkninger ved Opsættet, som det „for Vertens og Vertindens Skyld næsten var bedre slet ikke at nævne"; det beskrives som et gammelt Piedestal, beklædt med rent Papir, hvorpaa Verten selv havde malet de forskjellige Figurer,

[1]) Se om ham Fru Dunker, Gamle Dage S. 66. Han var død en Maanedstid forud (28 Novbr. 1800).

[2]) Fru Dunker har her erindret noget feilagtigt, idet hun angiver, at Tullin var en Bonde fra Enebak, der efter sin Hjemkomst fra Christiania fortæller sin Familie om Italienerne Casorti, Ferzi, Pinoli, Pettoletti o. fl.

som vare seede i Skyggeverket i Optoget. Det heder endvidere, at man den Dag sad meget længe tilbords, og at Druesaften smagte Damerne saa godt, at de, der oftere havde været paa Fladeby, forsikrede, at der aldrig havde gaaet saa muntert til. Om Eftermiddagen blev der danset Contredanse og leget Julelege. Af den tilkommende Vert og Vertinde, Capitain Aamodt og Fru Lindemann, gaves et Optog, der var et Uddrag af Kotzebues Enactscomedie „Enken og Ridehesten" (oversat af N. T. Bruun. Kbhvn. 1798). „Da Middagsmaaltidet havde gjort Damerne noget tunge i Hovedet, og Rollerne ikke af sig selv vilde lade sig lære, saa blev dette Stykke, uagtet det gode, passende Sujet til Fladebys Theater, meget maadeligt udført." Fru Dunker beretter herom, at hendes Mand havde lært sin Rolle i Stykket, før han reiste til Fladeby, ligesom hun selv paa hans Begjæring havde lært Enkens; men Christiane Thoms havde bedet hende saameget om at overlade hende Partiet, at hun havde gjort dette. Da hun lidet eller intet kunde af Rollen, stod Fru Aamodt i Coulissen for at soufflere hende. Det gik taaleligt indtil Enkens Replik: „De tror nok, min Herre, at min Taalmodighed er ligesaa uudtømmelig som Enken af Zareptas Oliekrukke"; efter at den to Gange forgjæves var gjentaget for hende, vendte hun sig mod Coulissen og sagde: „Dette kan Du saagu' sige selv, det kan jeg ikke." — Opsættet paa Nytaarsdag roses af Journalisten som meget zirligt malet og forfærdiget af Verten men beskrives ikke, „da enhver meget lettere vil kunne gaa ind i Salen og se det og da strax indse, at det er smukkere, end jeg kan beskrive." Om Aftenen var som sædvanlig Maskerade, hvorfra Fru Dunker fortæller et Par Træk om Forvexling mellem hende og Miss Talma samt mellem Mad. Collett og hendes Søster Mad. Horster, som paa denne Maade fik danse hver Dans. Om denne Maskerade fortæller ogsaa Fru Munch (Emerentze Barclay): „Der fandtes nogle gamle Dragter,

jeg husker ikke mere, hvad jeg forestillede, men derimod husker jeg, hvad jeg aldrig kan glemme, at jeg den Aften havde en meget stærk Hovedpine, og for at kjøle min brændende Pande holdt jeg den tæt til et frosset Vindue. Om det var dette eller Forkjølelse ved jeg ikke, men efter Tilbagekomsten til Byen fik jeg Smerter i mit ene Øie, der snart udartede til en voldsom Inflammation." Enden blev, at hun, tildels ved urigtig Lægebehandling, mistede sit ene Øie. Hun vedblev alligevel senere at tage Del i det dramatiske Selskabs Øvelser uden dog at spille nogen fremtrædende Rolle deri. Fru Munch beretter forøvrigt om dette Juleophold, at hun allerede om Høsten, medens hun, som ovenfor omtalt, opholdt sig paa Mosse Jernverk hos Bernt Anker, havde faaet Indbydelse til Fladeby til Julen, men at hendes Bedstemoder, Conferentsraadinde Colbiørnsen, havde svaret Nei. I et Selskab havde Bernt Anker en Aften spurgt, om han ikke havde den Fornøielse at træffe hende paa Fladeby, hvilket hun havde maattet besvare benegtende. „Jeg vil imorgen gjøre deres Bedstemoder en Visit, og saa skal jeg nok skaffe Dem Tilladelse." Som sagt, saa gjort; hun skulde reise i hans Kones Vogn og under hendes umiddelbare Beskyttelse. Bedstemoderen var imidlertid fremdeles imod Reisen, og endnu samme Morgen, den skulde foregaa, blev Emerentzes Broder sendt hen for at gjøre en Undskyldning men mødte Vognen og fandt, det var for sent. Hun kom da med, glad over at undgaa den triste Jul hjemme. Bygningen paa Fladeby, beretter hun, var stor og ganske indrettet til at modtage mange Gjæster. Efter at have omtalt forskjellige af de allerede ovenfor berørte Beskjæftigelser m. m., navnlig Lodtrækningen og sit Optog i Forening med Capitain Haffner, tilføier hun: „Imidlertid havde jeg en Følelse af, at det Liv, som der førtes, ikke var det sundeste, og tænkte i mit stille Sind: Her maa du ikke komme mer! Der blev spillet meget høie Spil, drukket tæt ovenpaa,

uden at jeg kan sige, der foregik noget imod gode Sæder, men der var dog en temmelig frivol Tone." Det maa imidlertid erindres, at denne Dom er nedskrevet over 60 Aar bagefter, og den mellemliggende Tid har maaske influeret ikke lidet paa Betragtningsmaaden.

1801—1802.

Forskjellige optrædende Kunstnere.

C. Hammer gav Thorsdag 29 Octbr. 1801 Kl. 6 paa Raadstuesalen en Instrumentalconcert, hvor han selv spillede Variationer for Fagot, H. Francke spillede en Violinconcert af Viotti, D. Thrane blæste en Fleuteconcert af Pleyel, og Mad. Ferrary udførte „Instrumental- og Vocalconcert". Billeter à 2 Mk.[1]) — I Septbr. averterede Hammer endnu „Theatermusiken" (d. e. Italienernes) til Claver og Cithar samt til 2 Violiner og 2 Fleuter.[2]) I Decbr. s. A. averterede han tre nye, af ham selv componerede Engelskdanse.[3]) I Januar 1802 averterede han „den Italienske Musik" (især til Efterretning for Markedsgjæster) samt Marscher, Menuetter og Engelskdanse, componerede for Claver af ham selv.[4]) — 25 Novbr. 1801 Kl. 6 gav C. Schmidt paa Raadhussalen en Concert (først bestemt til 9 Novbr.), hvorved opførtes Musik af Haydn, Pleyel og Hoffmeister, og hvor Nielsen spillede Fleute og Francke Violin.[5]) — Mandag 14 Decbr. 1801 Kl. 6 opførte Stadsmusicus Groth ved Hjælp af Musikliebhabere en fuldstændig Instrumentalconcert paa Halfdans Klubsal. Billeter à 2 Mk. — 8 Decbr. s. A. indskjærpede Magistraten i Christiania efter Besværing af

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1801 No. 43.
[2]) Ibid. No. 36.
[3]) Ibid. No. 50, Tillæg.
[4]) Ibid. 1802 No. 2 og 3, Tillæg.
[5]) Ibid. 1801 No. 46.

Stadsmusikant Groth dennes Ret til for sin Levetid at oppebære den accorderede Afgift af Musik-Forpagterne paa Landet i det ham underlagte District, da han er ansat i Henhold til Rescr. 14 Juni 1780 (se ovenfor S. 103); først ved hans Død indtræder den Forandring, som Resol. 25 (24?) Mai 1800 indrømmer (se ovenfor S. 204).[1] — Hans Francke gav Thorsdag 21 Januar 1802 Kl. 6 en stor Instrumental- og Vocalconcert paa Halfdans Klubsal, hvorved bl. a. han selv spillede en Violinconcert af Kreutzer og et Chor af Damer sang en Del af Schultz's Hymne. Billeter à 2 Mk. 16 Sk.[2] — C. Hammer og J. Sang gave Tirsdag 23 Februar 1802 med Assistence af andre Musici en Concert.[3] — Onsdag 17 Marts 1802 Kl. 7 gav første Agershusiske Regiment gratis en militair Concert paa Raadstuesalen.[4] — Nielsen opførte Søndag 21 Marts 1802 Kl. $6^1/_2$ en Concert paa Klubsalen hos Thoms, hvorved Concertgiveren spillede en Fleute-Concert af Pleyel og en dobbelt Fleute-Concert i Forening med (D.?) Thrane, medens (J.?) Thrane sammen med Francke spillede en dobbelt Violin-Concert af Pleyel. Pris 2 Mk.[5] — Søndag 2 Mai 1802 Kl. $6^1/_2$ gav C. Hammer atter Concert paa Halfdans Klubsal, hvorved han selv og Nielsen spillede Fløite, Groth og Francke Violin. Musik af Pleyel, Florello, Gyrowitz og Viotti opførtes. Pris 2 Mk.[6] I Juni s. A. tilbyder han Information paa Cithar, Claver, Fleute og Violin.[7] — I Novbr. 1801 foreviste Carl Friderich Treu „mange skjønne Kunster" paa Raadhussalen.[8] — Den kgl. Svenske Lystfyrverker

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1801 No. 49.
[2]) Ibid. 1802 No. 2—3.
[3]) Ibid. No. 2.
[4]) Ibid. No. 11.
[5]) Ibid. No. 11, Tillæg.
[6]) Ibid. No. 17.
[7]) Ibid. No. 24, 25 og 26.
[8]) Ibid. 1801 No. 46, Tillæg og 47, Tillæg.

J. C. Berg afbrændte i Januar, Februar og Marts 1802 forskjellige prægtige Fyrverkerier.[1]) — I April og Mai 1802 averterer Ole Holmen, at han igjen begynder sin Danseundervisning.[2]) — A. Diurendahl averterer i Januar s. A. ny Dansemusik.[3])

Det dramatiske Selskab.

Medlemmer og Embedsmænd.

Af- og Tilgangen i denne Saison var 24 Personer. Selskabet mistede sin Directrice Fru Matthia Anker, fød Collett, der døde 21 Juli 1801 paa Frogner og 24 s. M. med stor Høitidelighed blev bisat i det Ankerske Gravcapel ved Vor Frelsers Kirke i Christiania. Aarsdagen efter hendes Død 1802 holdt Bernt Anker en Mindetale over hende i det Ankerske Vaisenhus. Talen er trykt i Kjøbenhavn 1803. 8. „for Venner" og tilegnet Fru Maren Rosenkrantz, fød Juel, „som er, hvad hin var". Anker siger deri om sin (9 à 10 Aar ældre) Hustru bl. a.: „Hun dannede mig — jeg velsigner hendes Støv og erkjender det" — „og havde jeg Anlæg, skylder jeg hende — det er ingen Skam at tilstaa det — det lidet jeg er. Hun hindrede mig fra at blive Forfængelighedens Slave" etc. Fru Anker, hvis første Ægteskab med Morten Leuch, som bekjendt, er foreviget i Digtet „Maidagen" af Tullin, der ogsaa oftere besynger hende, var en meget elskværdig og dannet Dame, for hvem Christiania Indvaanere nærede en høi Grad af Agtelse og Kjærlighed. Hverken i det dramatiske Selskab eller paa Mosse Jernverk vides hun nogensinde at have betraadt Bræderne, hvorimod hun i alle Fald paa sidstnævnte Sted sees at have sørget for Arrangementet. Af hendes Virksomhed som Directrice i

---

[1]) N. Intell. Sedl 1802 No. 3, 5, 8, 11.
[2]) Ibid. No. 17—20.
[3]) Ibid. No. 2 og 3.

det dramatiske Selskab har dog intet Spor været at finde.[1]) De øvrige, der udtraadte af Selskabet i denne Saison, vare: fra Septbr. 1801 Generalauditeur Bornemann[2]) og Frue, Regimentsqvartermester Bruenech, Lieutenant Butenschøn, Jomfru Germann, Kjøbmand Jacobsen,[3]) Generalinde Kaltenborn, Lieutn. Ferdinand Kaltenborn, Frøken Kaltenborn, Lieutn. Kierulf, Capitain Krebs og Frue, Lieutn. Henrik Meyer og Frue, Kammerherre Staffeldt og Frue; fra Octbr. 1801 Madame Arentzen og Jfr. Arentzen; fra Januar 1802: Major Arenfeldt og Frue, Lieutn. Fleischer; uden nærmere Angivelse: Conferentsraadinde Colbiørnsen († 8 Mai 1802) og Mad. Schöne. Cancelliraad Monsen døde 3 Mai 1802 men angives først udtraadt fra Octbr. s. A. — De, der indtraadte i Selskabet i denne Saison, vare: fra Septbr. 1801 Student Jens Aars, Jomfru Berner, Jfr. Petrine Clausen, senere Mad. Thrane, Otto Collett, Ritmester I. Elieson, Regimentsqvartermester Glückstad, Frøken Juliane Haxthausen, senere Fru Berg, Student (siden Inspecteur) Hegermann, Frøknerne Petronelle og Beate Hesselberg, Capitain Hummel, Frøknerne Elisabeth og Juliane Lillienskiold, senere Fru Maschmann og Fru Wildenradt, Katechet Lumholtz, Jfr. Peckel, Marcus Pløen, Jfr. Louise Pløen, senere Fru Thygeson, Zahlkasserer Schaft og Kone, fød Green, Kjøbmand David Thrane, Jfr. Anna Wolff; fra Januar 1802 Mad. C. Borchs (igjen indtraadt), Student Christopher Borch, Jfr. Germann (igjen indtraadt), Oberst

[1]) Om Fru Anker kan mere findes i B. Moes Tidsskr. f. Norsk Personalhist. 1 R. S. 385, W. Lassen, Norske Stamtavler I. S. 93 f., Fru Dunker, Gamle Dage (Reg.), N. Intell. Sedl. 1801 No. 29, 30, 32, A. Collett, Familien Collett S. 47 ff.

[2]) Om Selskabets Tab ved hans Afgang som Directeur og Skuespiller er talt ovenfor S. 241.

[3]) Han er dog formentlig snart igjen indtraadt i Selskabet, ligesom Jfr. Germann, da han i den almindelige Fortegnelse opføres som Medlem mellem Octbr. 1799 og Januar 1814.

M. F. v. Heinen. — Det kan derhos bemærkes, at i den første Halvdel af Saisonen nævnes ikke Frøken Anker, Mad. Calmeyer og Kammerherre Kaas som Medlemmer men derimod vel i anden Halvdel, medens det omvendte er Tilfældet med Jfr. Broch. Da Zahlkasserer Schaft og Kone 18 Septbr. 1801 vare indvoterede med de 6 Repræsentanters Stemmer, der bleve afgivne, kunde følgende af Mangel paa Plads ikke blive optagne: Chirurg Schenck og Kone, Madame Debes, Hr. Krum, Kjøbmand H. Fuglberg og Kone, fød Meyer, Jfr. Meyer, Fru M. Ring, Madame Wulff, Capitain D. H. Brochmann og Frue, fød Ring, Hr. og Madame Thoms, Oberstlieutenant Lowzow, Provstinde Bendeke, fød Lowzow, Oberstlieutenant Güldenfeldt. — Da i Januar 1802 af 3 ledige Pladse de 2 vare besatte med ældre Medlemmer (Mad. C. Borchs og Jfr. Germann), indvilgede 7 Repræsentanter paa Secretairens Forslag i, at Christopher Borch erholdt den tredie efter Ansøgning af Broderen Jacob, „der bidrager saa meget til Selskabets Fornøielse", samt at Oberst v. Heinen extraordinairt optages, da Oberstlieut. v. Bielefeldt har forpligtet sig til ei at benytte sin Billet, indtil der bliver en vacant Plads. 14 Januar 1802 bleve imidlertid baade Borch og v. Heinen ved Voteringen optagne som ordentlige Medlemmer. — 20 Septbr. 1801 angives paa de officielle Lister Medlemmernes Antal til 202 (109 Mandfolk og 93 Fruentimmer), hvilket efter en Contingent af 3 Rdlr. for Herrerne og $1^1/_2$ Rdlr. for Damerne for den halve Saison gav en samlet Indtægt af 466 Rdlr. 2 Mk.; 19 Personer havde da som nyindkomne Medlemmer at erlægge 4 Rd. i Indtrædelsespenge, tilsammen 76 Rd. — 14 Januar 1802 angives Medlemsantallet til 205 (110 Mandfolk og 95 Fruentimmer), hvilket i Contingent tilligemed Indtrædelsespenge for de 2 nye Medlemmer gav en Indtægt af 480 Rd. 48 Sk. for den halve Saison. — 18 Septbr. 1801 valgte Repræsentantskabet Madame M. Collett til Directrice istedenfor den afdøde Fru M. Anker,

i hvis Sted hun forøvrigt som oftest havde fungeret. Ved dette Valg har der vistnok især været taget Hensyn til den Interesse og Opofrelse, hun og hendes Mand stadig viste Selskabet. Samme Dag er formodentlig Capitain Aamodt bleven valgt til Directeur efter Generalauditeur Bornemann, da han allerede 20 Septbr. sees at undertegne som saadan. Regimentsqvartermester C. Anker Bergh fungerede fremdeles som Secretair og Raadmand Ingstad som Kasserer, ligesom Capitain Oppen fremdeles synes at have havt Opsynet med Theaterbygningen. Souffleurtjenesten udførtes af Secretair Sven („Schwenn") Rye,[1]) som derfor oppebar 50 Rdl. for Vinteren.

Forestillingsdage og Repertoire.

Selskabets Medlemmer varsles om at afhente sine Billeter for første Termin hos Kassereren 10, 11, og 12 Septbr. 1801 og for anden Termin 15 og 16 Januar 1802 hos Controleur Leuch. De, der ikke indløste sine Billeter til den angivne Tid, ansaaes udtraadte af Selskabet.[2])

Ved Hjælp af Regningerne fra Rolleafskriveren I. P. Nerdrum og Vognmanden I. Hansen lader følgende sig udfinde angaaende Spilledagene, Repertoiret og — tildels — Rollebesætningen:

1. 1 Octbr. 1801. Jægerne, Comoedie i 5 Acter af Iffland, før formentlig opført i Saisonen 1799—1800. Blandt de spillende: Fru Bergh (Krokonen), Capitain Aamodt og Jfr. Sang (Warberger og hans Kone?) samt maaske Capitain Næss.

2. 21 Octbr. 1801. Epigrammet, Comoedie i 4 Acter af Kotzebue.[3]) Blandt de spillende: Apotheker

---

[1]) Han var ellers Archivarius og Copist ved det Norske Generalitets- og Commissariats-Collegium (f. 1769 † 8 Septbr. 1813).

[2]) N. Intell. Sedl. 1801 No. 35 Till. og 36; 1802 No. 2.

[3]) Hvis N. T. Bruuns Oversættelse er benyttet ved Opførelsen her, maa den være kommen fra Kjøbenhavn i Manuscript,

Maschmann og Capitain Aamodt (Directeur Løve og Capitain Klinker?). Af de øvrige Roller kunne følgende maaske have været spillede af de samme, der indehavde dem ved Opførelsen 17 Decbr. 1806: Fru Løve af Mad. Collett; Caroline af Mad. Ingstad; Edvard af Schandorff; Doctor Busch af Capt. Haffner; Kammerraad Hippeldanz af John Collett; Corporal Møller af Proprietair Glad; Louise af Jfr. Sophie Arbin; Jacob af Iversen.

3. 4 Novbr. 1801. Menneskehad og Anger, Comoedie i 5 Acter af Kotzebue, oversat af Fr. Schwarz (2 Opl. Kbhvn. 1800. 8.) og allerede opført i Kjøbenhavn 19 Octbr. 1790. Stykket var, som bekjendt, dengang trods sine mange Svagheder meget yndet og anseet og fandtes paa ethvert Theaters Repertoire.[1]) Jacob Borch spillede Bittermanns Rolle og blandt de øvrige spillende vare Capt. Aamodt (Major von der Horst?), Controleur Leuch (Grev Wintersee?) og Major Arenfeldt (Frantz?). Forøvrigt kunne følgende allerede nu have havt de samme Roller som ved Opførelsen 9 Decbr. 1807: Mad. Collett, Grevinden; Fru Thulstrup, Eulalia; Schandorff, den ubekjendte; Lieutenant Carlsen, Peter.

4. 18 Novbr. 1801. Feiltagelserne, Comoedie i 5 Acter af Goldsmith, oversat af F. Schwarz.[2]) Jacob Borch spillede Tonny Lumpkin, hans Hustru Fru Hardcastle, Schandorff Marlow. Ligesom i Novbr. 1806 kan Justitsraad Bukier have spillet Sir Charles, David Thrane Hastings, Thyrholm Digorry, Delphin Verten, Mad. Tullin Frøken Thrine, Jfr. Aars en Pige, Conradi og Aamodt 2den og 3die Gjæst, Lieutenanterne Schiøtt og Aars 1ste

(et saadant sees ogsaa virkelig af Bogbinderregningen af 7 Octbr. at være indheftet i Christiania). Bruuns trykte Oversættelse bærer Aarstallet 1802 og opførtes først 2 Mai s. A. i Kjøbenhavn. Jfr. Overskou, Den d. Skuepl. IV. S. 19 og J. Baggesens danske Verker (2 Udg.) 11 B. S. 331.

[1]) Jfr. Overskou, Den danske Skuepl. III. S. 462—65.

[2]) Jfr. Overskou ibid. III. S. 323.

og 2den Tjener. Om denne Opførelse fortæller Professor Hansteen[1]): „Jeg sad engang paa en Bænk paa Galleriet i Grændsehavens Theater, da Feiltagelserne gaves, ved min Moders venstre Side, og Dr. Rohde[2]) sad paa høire Side af hende, da den fortræffelige Tonny, som forestilledes ypperlig slyngelagtig af Jacob Borch, sad i en Kneipe og drak Punsch med et Par andre Lømler. Han sang:

Lad den skrantende Magister,
Fuld af Støv og Snustobak,
Rode om i Lærdoms Kister
Efter alskens Pølsesnak; o. s. v.

Idet han sang Ordet rode, saa jeg, at Dr. Rohde vak, som om der var stukket en Kniv i ham. Da Skildringen af den skrantende og af Støv, Snustobak og Lærdom befængte Magister passede saa aldeles paa ham, undres jeg ikke over, at han blev skræmt." Og Fru Dunker beretter: „Da vi kom hjem, sagde Moder: Jeg blev ganske forskrækket, da Rohde blev afmalt fra Theatret, men det værste var, at Borch endog nævnte hans Navn."

5. 2 Decbr. 1801. Sølvbrylluppet, Skuespil i 5 Acter af Kotzebue, oversat af C. Kr. Schiøtz[3]). Jacob Borch var Amtskriver Steckrübe, Rosenkrantz Ludvig, Controleur Leuch Grev Lohrstein, Fru Bergh Moder Anna, og Capitain Aamodt formodentlig Fader Welling. De fleste øvrige Roller have formodentlig været besatte som i Octbr. 1806, nemlig Fritz's med Apotheker Maschmann, Paulines med Fru Thulstrup, Roses med Mad. Ingstad, Adjunctus Rehbergs med Capitain Haffner, Oberførster

[1]) I et utrykt Brev af 21 Febr. 1853 til Søsteren Fru Dunker.

[2]) Dr. philos. og Overlærer ved Kathedralskolen Ulrik Andreas Rohde, en lærd men pedantisk Mand, om hvem se Fru Dunkers „Gamle Dage", især S. 48—49.

[3]) Overskou (Haandbog etc. S. 83) angiver Stykket oversat af N. T. Bruun. Jfr. ogsaa Overskou, D. danske Skuepl. IV. S. 19.

Bjørns med Glad og Cancellisecretair Zahns med Secretair Arbin.

6. 16 Decbr. 1801. Han har sin Næse allevegne, Comoedie i 5 Acter af Jünger efter Susanna Centlivres „The busy body", oversat af Staal.[1]). Lieutenant Carlsen spillede Plumper, og formodentlig have ogsaa følgende spillet de samme Roller som i Novbr. 1804: Lynge gamle Hermann, Thulstrup Carl Hermann, Mad. Tullin Eveline, M. Pløen Baron Wilburg, Major Ingier Mileck, Jfr. L. Pløen Charlotte, Eriksen Kjeldersvenden.

7. 20 Januar 1802. Bortførelsen, Comoedie i 3 Acter af Jünger, oversat af F. Schwarz,[2]) og De pudserlige Arvinger, Comoedie i 1 Act af Kotzebue, oversat af N. T. Bruun (ogsaa af Tr. L. Cron, Kbhvn. 1801. 8.). I Bortførelsen har formentlig ligesom i Novbr. 1808 Paul Thrane været v. Sachau, Mad. Tullin Wilhelmine, Schandorff Baron Rosendal, Iversen Jacob, Capitain Aamodt maaske v. Buchenhein, og i De pudserlige Arvinger — ligesom i Decbr. 1807 — Capitain Næss Peter Falk, Rasmussen Johan Falk, Otto Collett (eller Carlsen) Gustav Falk, Widding Baron Falkenberg, Maschmann Emanuel Falk, Justitsraad Bukier Charles Valcau, Glad Senf, Jfr. Sang Emilie Falk og Mad. Borch og Fru Aamodt vistnok Madame Herbst og Madame Freude.[3])

---

[1]) I Begyndelsen af Decbr. (N. Intell. Sedl. 1801 No. 48) anmodes den, der maatte eie denne Comoedie, om snarest muligt at anmelde det i Bogtrykkeriet. (Averteres som Selskabets øvrige Bekjendtgjørelser.) Det har været dette Avertissement, som Raadstuebudet Jeberg ansaa som en „Sature" paa sig (se Fru Dunker, Gamle Dage S. 43). Jfr. ogsaa Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 629.

[2]) Jfr. Overskou III. S. 554.

[3]) Det har sandsynligvis været efter denne Forestilling, at der var Assemblée hos Præsident Rosenkrantz, ved hvilken Leilighed Fru Aamodt og Mad. Borch havde Uheldet i Theatervognen (se Fru Dunker, Gamle Dage S. 227—28).

8. 3 Februar 1802. Udstyret, Comoedie i 5 Acter af Iffland, oversat af Frankenau. Formentlig spillede Capitain Aamodt Commissair Walmann, Fru Aamodt Jfr. Jacobi, Schandorff Morfeldt, Controleur Leuch Cancellidirecteur Darner, Student Aars Secretair Benfeld og Conradi 1ste Tjener. Endvidere har maaske, ligesom i Decbr. 1805, Thulstrup spillet Kammerraad Walmann, Mad. Collett Kammerraadinden, Christian Anker Advocat Walmann, Fru Thulstrup Sophie, John Collett Amtmand Riemen, Hegermann Hans Gartner og Otto Collett en Tjener.

9. 17 Februar 1802. Fætteren i Lissabon, Comoedie i 3 Acter af Schrøder, oversat af Staal, og Den døve Elsker, Comoedie i 2 Acter, Bearbeidelse efter Pilons „The deaf lover" ved Schrøder, oversat af M. Rosing.[1]) I det førstnævnte Stykke, der ikke findes opført oftere her, synes Jfr. Sang at have spillet Mådame Albert og Lieutenant Schiøtt maaske Sivers; i det andet var formentlig Jacob Borch Qverfeld og Jfr. Aars Miche, medens følgende kunne have havt de samme Roller som i Januar 1810: Haffner Sternheim, Lynge David, N. Ring Henrik, Thyrholm Staldkarlen, Fru Brock 2den Dame og Dr. Baumgarten 1ste Herre.

10. 3 Marts 1802. Den nysgjerrige,[2]) Lystspil i 5 Acter af Stephanie den yngre. Om denne Opførelse beretter Fru Dunker[3]): „Det var en stor Fornøielse at spille med Borch, især erindrer jeg et Stykke af Stephanie den yngre, der hed, tror jeg, den nysgjerrige. Borch var Verten (Stændler), der er saa nysgjerrig, at han har boret Huller i Dørene for at se, hvad Gjæsterne foretage sig; jeg[4]) var hans Kone, der idelig driller ham for hans

[1]) Jfr. Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 430 og 523.
[2]) Jfr. Overskou III. S. 231.
[3]) Gamle Dage S. 228.
[4]) Da Fru Aamodt.

Naragtighed, Sverdrup var en Opvarter Frants, der er en vigtig Person i Stykket, og Cathrine Devegge var Jakobine, Frants's Kjæreste; Capitain (da Lieutn.) Munch (Maleren) var en Landstryger Casimir, der giver sig ud for en Prins. Det kan gjerne være, at Stykket var maadeligt, det blev heller ikke givet mere end en Gang, men os morede det ubeskriveligt, og det havde vi fornemmelig Borch at takke for, han kunde gjøre det ubetydeligste interessant." — Af de øvrige spillende vides Capitain Aamodt, Lieutenant Schiøtt og Lieutenant Carlsen; de to sidste have maaske spillet Louis og Lars.

11. 17 Marts 1802. Indianerne i England, Comoedie i 3 Acter af Kotzebue, oversat af Sønnichsen.[1]) Controleur Leuch og Jfr. Sang vare Sir John Smith og Mrs. Smith, Student Aars var maaske Fazir, hvorimod det er uvist, hvilke Roller Capitain Aamodt og Frue, samt Lieutenant Widding, der ogsaa spillede i Stykket, have indehavt. Maaske kan Fru Aamodt ved denne Opførelse have havt Gurlis naivt forskruede Rolle paa Grund af dens Lighed med Louises i „Naturens Datter", og dette kan da være en af de Leiligheder, hvorved hun „brak sin theatralske Hals", og hvortil hun hentyder i sine Memoirer.[2]) I alle Fald maa hun have spillet enten Gurlis eller Liddys Rolle. Da Stykket gjenoptoges i Januar 1808, var hun allerede gift med sin anden Mand, Assessor Dunker, og befandt sig i Tyskland, og Fru Thulstrup spillede da Gurlis Rolle. Samtlige de øvrige Roller kunde allerede nu have været spillede af de samme Personer som i 1808, hvilket dog i det mindste for to Rollers Vedkommende ikke har været Tilfældet, siden Capt. Aamodt og Lieutenant Widding spillede i 1802. Hvorledes dette uagtet sin Sentimentalitet og Unatur engang saa yndede Stykke behagede i

[1]) Jfr. Overskou, Den danske Skuepl. III. S. 553.
[2]) Gamle Dage S. 197.

Christiania er ubekjendt; det blev i alle Fald gjenoptaget i 1808 og 1811.

12. 31 Marts 1802. Den skinsyge Kone, Comoedie i 5 Acter af G. Colman den ældre og Garrick, oversat af Rahbek.[1]) Af Rollebesætningen kjendes følgende: Mrs. Oakly var Fru Bergh, Sir Oakly Jacob Borch, Henriette Russet Cathrine Devegge, Toilette Marie Devegge, Carl Oakly formentlig Student Aars, Major Oakly Capitain Aamodt og Lord Trinket Schandorff. Frü Dunker fortæller[2]), efter at have omtalt et Bevis paa Mad. Borchs Jalousie, fra denne Opførelse følgende Anekdot: „Marie Devegge var Kammerpigen, der i en Scene kommer ind at hviske sin Herre en Erindring fra Fruen i i Øret.[3]) Marie sagde siden, at hun havde hvisket til Borch: Spiller de ikke Mr. Oaklys Rolle ogsaa udenfor Theatret?"

Økonomi.

Regnskabet for Theateraaret 1801—2, der afgaves af Kassereren Raadmand Ingstad 12 Novbr. 1802, udviser en Indtægt af c. 1181 Rdlr., nemlig Kassebeholdning c. 128 Rd., Medlemmernes Contingent for 1ste Termin c. 466 Rd., for 2den Termin c. 480, Indtrædelsespenge for 19 nye Nedlemmer 76 Rd. og Leie af Grændsehaven for Sommeren 1801 30 Rd. Udgifterne beløbe sig til c. 876 Rd., hvoriblandt til Fattigvæsenet 5 Rd. „efter Directionens mundtlige Ordre". Kassebeholdningen var altsaa c. 305 Rd. — S. Rasmussens Antegnelser, der dreie sig om nogle Skilling, ere daterede 11 Decbr. 1802 og Directionens endelige Decharge 19 April 1803. Lønningerne til Theatrets Betjente i Saisonen udgjorde 140 Rd., fordelte paa følgende Maade: Elling Hansen og

[1]) Jfr. Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 400.
[2]) Gamle Dage S. 227.
[3]) Femte Act, 6te Scene.

Kone, der førte Opsyn med og beboede et Værelse i Bygningen, 50 Rdlr., „den gamle Mago", Søren Kjøstelsen og Peder Arnesen hver 10 Rdr., Theaterbudet 20 Rdr., Theaterfriseuren 24 Rdr., „den, som henter Instrumenterne", 10 Rdr., „den, som opraaber Vogne", 6 Rdr. — Stadsmusikant Groth fik som i forrige Saison sin „Douceur" 20 Rdr. og Souffleuren Secretair Rye i „Salarium" 50 Rdr. En Reise, som Capitain Oppen foretog til Drammen i Selskabets Anliggender, godtgjordes ham med c. 11 Rdr. — Den ovennævnte Elling Hansen besørgede Theatrets Forsyning med Brænde og Lys, samt hvad der medgik til Fortæring paa Scenen og til den Beværtning, som gaves de spillende paa Prøverne og Forestillingsaftnerne.[1]) Hans Regnskab for Saisonen viser derfor en Udgift af omtrent 140 Rdlr., fordelte paa følgende Poster: Brænde c. 36 Rd., Kringler og Fløde c. 13 Rd., Brød c. 8 Rd., Tællelys c. 31 Rd., Rødvin c. 10 Rd., Aqvavit c. 10 Rd., Rom 13 Rd., Citroner c. 10 Rd., Smaaudgifter (Røgelse, Sminke, Æbler etc.) c. 7 Rd., Inventarium (d. e. Tallerkner, Glas, Thekopper og Kande, Knive etc.) c. 5 Rdlr.

I denne Saison, om ikke før, har Selskabet begyndt at anskaffe et Theaterbibliothek; fra den Gyldendalske Boghandel i Kjøbenhavn er saaledes anskaffet Skuespillene: Sølvbrylluppet, Medbeilerne, Hvad vil Folk sige, Løgneren og Rainaldo, af hvilke kun, som vist, det første blev opført denne Vinter.

Af Decorationer nævnes Skovtæppet, en Havedecoration, Arrestværelset, det gule, det grønne og det røde Værelse. Anskaffelserne fra nyt synes at have indskrænket sig til mindre Sager og Sætstykker som f. Ex. en Kamin med Skjærm, et Skab med Dukker ovenpaa, en Vandpost eller Brønd med Bøtte, en Stakitport,

[1]) Jfr. Fru Dunker, Gamle Dage S. 227.

en Græsbænk,[1]) en dobbelt Dør, en Niche, en Portechaise.[2])

Fladeby. 1801—1802.

Som sædvanlig begave Fladebygjæsterne sig Juleaftens Morgen paa Veien, dette Aar i en Række Slæder,[3]) da der var Føre, men Toget er neppe denne Gang udgaaet fra Bernt Ankers Hus (Palaiset), da Fru Anker, hos hvem man ellers samledes, som ovenfor omtalt var død den foregaaende Sommer. Fru Dunker beskriver nærmere Reisen og det Uheld, der traf Kirsten Clauson(-Kaas), som fik „Søsyge". De fleste af Selskabet kunne navngives ved Hjælp af „Fladebyjournalen" og Fru Dunkers Optegnelser og vare følgende: John Collett og Hustru samt Pleiedatteren Tina Collett, Capitain Aamodt og Frue, Thulstrup og Frue, Kjøbmand Clauson og Hustru, Frøkenerne E. og J. Lillienskiold, Jfr. Kirsten Clauson, Jfr. Annette Thorsen, Madame Horster, Assessor Gram, Assessor Mathiesen, Justitsraad Dahl, Ritmester Elieson, Lieutenanterne Carlsen og Schiøtt, Schandorff, Morten Anker, Balle Thorsen, Jacob Borch, Møller fra Porsgrund; for kortere Tid Bernt Anker, der dog mest var paa Vestby hos Kammerraad Juel, Præsident Rosen-

---

[1]) De tre sidstnævnte Ting vistnok til 2den Act i „Epigrammet".

[2]) Vistnok til „Bortførelsen".

[3]) Naar saavel Fru Dunker (Gamle Dage S. 169) som Wilse (Reiseiagttagelser I. S. 253) angiver Slædernes Antal til 30 (hvilket omtrent var Fladebygjæsternes samlede Antal), medens der dog kjørte to Personer paa hver Slæde, da er Sammenhængen dermed den, at de Gjæster, der skulde tilbringe Julen paa Kammerraad Juels Gaard Vestby i Enebak, ikke langt fra Fladeby, forlode Christiania i Følge med Fladebygjæsterne og først skiltes fra disse ved Vestby; selvfølgelig har ogsaa Bagagen optaget nogle Slæder. Paa Vestby gaves ikke „Optog". (Se J. N. Wilse i J. Bernouilli's Sammlung kurzer Reisebeschreibungen X. S. 51, 54.)

krantz, Major Ingier og Lieutenant Meyer. Man ankom til Fladeby om Eftermiddagen og skred strax til Lodtrækningen og Valget paa Embedsmænd. Lieutenant Schiøtt havde det foregaaende Aar udført sin Function som Journalfører saa vel, at han blev valgt paanyt; Justitsraad Dahl valgtes til Læge og var efter Fru Dunkers Beretning[1]) meget heldig med sine Cure, af hvilke hun som Exempel anfører den, han anvendte mod Smerter i Haanden hos en af de unge Herrer. Han ordinerede nemlig denne at lægge sig paa Gulvet paa Ryggen med udstrakte Arme, hvorefter Damerne, den ene efter den anden, skulde sætte en Fod paa den syge Haand; Curen lykkedes naturligvis fuldkommen.

Det første Optog gaves Thorsdag 24 Decbr. af Lieutenant Carlsen og Frøken Juliane Lillienskiold; Indholdet var ifølge Fladebyjournalen følgende:

En Enke (Mad. Collett) vil sælge sit Hus, og hendes gjerrige Nabo (Assessor Gram) ønsker at kjøbe det, men da han ikke vil give de forlangte 14,000 Rdlr., skilles de ad som Uvenner. Tvende unge Avanturiers (Carlsen og Thulstrup), der give sig Airs af fornemme Herrer, komme og se paa et Skildt, at Huset er tilkjøbs eller tilleie. De ringe paa, Vertinden kommer ud og tager venlig mod dem og byder dem Mad, som de afslaa, skjønt de ere sultne; hun nøder dem dog dertil, og et Bord indbringes af en drukken Tjener (Lieutn. Schiøtt). De fremmede sluge Maden og tale om sin Equipage, som de have efterladt i Landsbyen; Enken beder dem at lade den kjøre op til Gaarden, hvorved de blive forlegne, da de ere komne tilfods, men paaskyde, at Axelen er gaaet itu, saa Vognen maa blive i Landsbyen for at repareres. Den ene af Herrerne følger nu Enken for at bese Huset. Imidlertid kommer Enkens Datter (Frøken Juliane Lillienskiold) fra en Spadseretour og træffer i den anden Herre sin Kjæreste, en fattig Musicus, for hvis Skyld Moderen har taget hende fra Byen. Stor Glæde paa begge Sider. Moderen kommer og er bleven enig med den anden Herre om en Pris af 14000 Rdlr. for Huset, og Herrerne skulle nu gaa for at hente Pengene. Imidlertid kommer Enkens Karl og beretter, at de nok ikke ere dem, de udgive sig for; hun alarmeres og vil fragaa Handelen, da de fremmede komme igjen. Musicusens

[1]) Gamle Dage S. 169.

Ven spørger, om hun ei er fornøiet med sin Naboes Vexler og leverer hende et Brev fra sin Fader, som hun skal læse, medens han henter Vexlerne. Dette befindes dog utilfredsstillende, da det begynder med en Bebreidelse til Sønnen, fordi han løber Landet rundt med den fattige Musicus Bocorinie.[1]) Enken gjenkjender Navnet paa sin Datters Elsker og skjænder paa hende, fordi hun har villet bedrage hende ved at skjule, at hun kjendte ham. Vennen kommer med Vexlerne, og Kjøbet er til Enkens Fornøielse sluttet, men i Datterens Giftermaal vil hun ingenlunde samtykke. Vennen, der er en rig og godhjertet Mand, spørger, om hun har noget imod Bocorinie, naar han har godt Udkomme; da hun negter dette, skjænker Vennen ham 10,000 Rdlr., alt er godt, og Selskabet indbydes.

Optoget sees heraf at være en for Fladebytheatret indrettet Bearbeidelse af A. Duvals Syngespil „Huskjøbet", der først et Aarstid senere opførtes første Gang paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn i en af R. Frankenau til d'Alayracs Musik besørget Oversættelse, der er trykt Kbhvn. 1802. 8. Elskerens Navn er der Dermont.

„Opsættet", beretter Fladebyjournalen for 25 Decbr., „bestod af Huset, som blev kjøbt, men dog maa jeg sige, at dette Hus var ei ganske nyt; Væggene maatte igjen berøves noget af deres gamle Prydelser, og blev der nyt Papir klistret over samme; et Bord stod udenfor, hvor Enken med de 2de Gjæster sad og spiste; disse vare nogle vakre Figurer, dog var det Synd at chicanere Verten og Vertinden."

„Efter Aftensbordet skulde Invitationen til næste Dag ske; vi satte os nu alle i behørig Orden, og efter at vi havde fornøiet vores Øine med at se en nydelig Allemande en deux af Fru Thulstrup og Jomfru Thorsen, blev Dækket optrukken; her sad 5 Mennesker i en Basset, nu kom Thulstrup og Mad. Clauson ind og bad dem holde op med Spillet, da de maatte invitere et Selskab til imorgen, dermed var den hele Stads forbi. Hvad synes man vel herom af en Mand som Thulstrup, der er be-

[1]) Her er formentlig tænkt paa Componisten Luigi Boccherini.

kjendt for Vittighed og Smag? Vi bleve alle, hvad Engelskmanden kalder planetstruck; men han undskyldte sig med, at efter Obervertindens Begjæring havde han maattet hjælpe paa de unge Mennesker, som fik No. 1, og altsaa maatte vi alle tie, og han har ogsaa gjort det altsammen godt igjen med sine smukke Sange ved Bordet, som vare ganske nye, til Selskabet samt Obervert og Vertinde, og omendskjønt han hele Dagen har siddet ved Whistbordet, kan man dog ei sige noget, da han har constitueret sin elskværdige Kone, Nore, som Vicevert." — Fru Dunker omtaler, at Thulstrups „Vertinde" Mad. Clauson, „en yndig, allerkjæreste lille Kone, en Englænderinde", der nylig var kommen fra London, kun talede Engelsk og Fransk, hvilket vel tildels var Aarsagen til, at Thulstrup indrettede sig som ovenfor berettet. Ogsaa Fru Dunker[1]) beretter herom, dog uden Misbilligelse:

„Den Aften, Thulstrup skulde have sit Optog, blev jeg ingen Forberedelser var. Da Tiden nærmede sig, gik jeg op paa Mad. Clausons Værelse; hun havde pyntet sig, stod for Speilet og lagde Rouge paa Kinderne. Jeg spurgte hende, hvad der skulde forestilles. Hun svarede mig, hun vidste intet derom; Thulstrup havde bedet hende holde sig færdig, han vilde komme at hente hende. Han kom, bød hende Armen, og de gik ned. Jeg gik ned i Salen, hvor Tilskuerne allerede havde taget Plads. Musiken begyndte, Tæppet gik op. Paa Scenen stod et Bord med Flasker, Glas, Tobakspiber; om dette sad nogle lystige Karle, der sang muntre Viser. Da vi havde hørt en Stund paa dem, kom Thulstrup ind med sin Dame ved Armen og bad dem meget høfligt om at overlade ham Scenen, da han og hans Dame her skulde opføre et Skuespil, men de lystige Fyre vedbleve at synge og negtede at gaa af Pletten. Thulstrup bad nu Publicum undskylde, at han ikke kunde give nogen Forestilling den Aften, da Scenen var optagen af berusede Mennesker, der ikke vilde modtage nogen Raison. Han og hans yndige Dame indbøde imidlertid Selskabet til den følgende Dag."

Opsatsen den følgende Dag (26 Decbr.) var en af Mad. Clauson medbragt Voxfigur, af hende selv iklædt

[1]) Gamle Dage S. 171 f.

„en nydelig blaa Kjole, med Symboler, og forestillende Gudinden Hebe,[1]) i hendes Bæger laa et nydeligt Vers, forfattet af Miss Parsons[2])“ (paa Fransk). Fru Dunker beretter endvidere, hvorledes en ubetænksom Yttring af en af Herrerne om denne Figur forvoldte, at den angivelig i Norsk ukyndige Mad. Clauson fik et hysterisk Anfald.

Om Aftenens Optog beretter Fladebyjournalen: „Schandorff og Fru Thulstrup gjorde Indbydelse, som var et Udtog af Comoedien Veddemaalet; dette Stykke havde et godt Udfald, og de spillende fortjente Selskabets Taksigelse. Fru Aamodt og de øvrige havde lært deres Roller, og nogle sige førend Ankomsten til Fladeby.“ Den sidstnævnte beretter selv nøiagtigere herom,[3]) skjønt hun urigtig angiver Stykket som Capitain Aamodts og Mad. Colletts Optog:

„Et kvikt lidet Lystspil, Veddemaalet, oversat af Fransk, blev opført. Greven og hans Hustru bo paa Landet paa deres Slot; Greven er nylig reden ud, og Kammerpigen Gotte kommer og siger Grevinden, at hun har seet en ung Dame sidde ved Vinduet i Grevens Værelse. Grevinden sender Gotte hen at indbyde den unge Dame. Adele kommer: hun er Grevens Myndling; han har hentet hende fra Pensionsskolen og befalet hende at blive paa hans Værelse, indtil han kommer tilbage. Grevinden tillader hende at begive sig derhen igjen, og nu befaler hun Gotte at stille sig ved Landeveien og indbyde til Slottet den første reisende, der kommer forbi. Gotte kommer tilbage med Theodor, en ung Officier, der med Glæde har modtaget Indbydelsen; men nu ser Grevinden gjennem Vinduet Greven komme op ad Alleen; hun lader Officieren gaa ind i et Cabinet og tager Nøglen dertil i sin Lomme. Greven kommer, hun leverer ham 400 Ducater, som ere indbetalte til ham i hans Fraværelse. Men, siger hun, jeg vil indgaa et

[1]) Fru Dunker har (vistnok urigtigt): Ceres.

[2]) Vistnok Mad. Clausons Søster, Miss Harriet Parsons, senere Fru Bornemann, der vel altsaa ogsaa var tilstede paa Fladeby. Deres Moder Mrs. E. Parsons var en bekjendt Romanforfatterinde (Fru Dunker, l. c. S. 171 og 201 f.).

[3]) Gamle Dage S. 175 f.

Veddemaal med Dem og sætte andre 400 Ducater derimod, at De ikke er istand til at nævne mig alle de Stykker, der høre til en Dør. Greven mener, dette er en let Sag, og regner op Hængsler, Skodder o. s. v. Veddemaalet, siger hun, har De nu vel vundet, og jeg vil nu fortælle Dem, hvad der har tildraget sig i Deres Fraværelse. Jeg sendte Gotte hen at indbyde den første reisende, der kom forbi, og der kom en meget elskværdig ung Mand, der sagde mig mange smukke Ting; da saa jeg Dem komme, og da jeg ved, De er jaloux, saa lod jeg ham gaa ind i dette Cabinet. Greven vil nu gaa derind, men Nøglen er ikke i Døren. Han raaber med Heftighed: Nøglen! Veddemaalet har De tabt, siger hun, Nøglen hører til Døren, og den havde De glemt. Historien med den fremmede er ikke desmindre sand, og der er Nøglen. Den unge Mand træder frem og befindes at være Adeles bestemte Brudgom. — Aamodt var Greven, jeg var Grevinden, Schandorff var den unge Elsker og Lise Lillienskiold var Gotte. Opsatsen var fire Fløidøre, ved hver stod en Rouleau med Paaskrift: 400 Ducater."

Stykket er, som Fladebyjournalen rigtig bemærker, et Udtog af Sedaines Enactscomedie La gageure (oversat af Jfr. C. D. Biehl). Schandorff, der den følgende Dag (27 Decbr.) for første Gang var Vert, blev meget plaget. — „Om Aftenen", siger Fladebyjournalen, „gjorde Ritmester Elieson og Jfr. Thorsen Indbydelse. De tvende Formyndere eller Rivaler, et originalt Stykke af Hr. Ritmester Elieson, blev nu opført. Capitain Aamodt var den ene Rival, han gik paa Krykker, og Hr. Collett var den anden og maatte bæres i en Stol, da han yderlig var plaget af Podagra. Her forefaldt megen Passiaring, og Enden blev, at Annette Thorsen, som ellers er et meget fromt og uskyldigt Pigebarn, havde tilstrækkelig Behændighed til at bedrage begge sine Formyndere og endelig giftede Elieson, som var hendes Elsker. Dagen endtes som sædvanlig med nogle Danse, og man saa Yndighed at kappes med Kunst,[1])

[1]) Her er virkelig Tale om Kunstdanse, hvori adskillige af Ungdommen i Christiania ved denne Tid oplærtes af Dansemesterne. Den foregaaende Dag har Journalen omtalt blandt Dansene: Engelske Danse og Allemande en deux et en trois.

især vare mange af Bygdens Tilskuere meget glade ved en Hr. Bajads, som virkelig gjorde sine Sager meget godt."

Om Optoget Mandag 28 Decbr. beretter Fladebyjournalen: „Capitain Aamodt og Obervertinden skulde nu frem og vise deres vel bekjendte dramatiske Evner, Dækket optrækkes, og man fornøiede sig meget ved at se et complet udstuderet Stykke[1]): Ægteskabet ved Feiltagelse. Fru Aamodt spilte en ypperlig Kammerpige, og Fru Thulstrup fortryllede os ved sit Spil og hendes yndige Person. Stykket gik mesterligt, og man ydede de spillende en vel fortjent Ros." — Fru Dunker, der urigtigt angiver Optoget som Schandorffs og Fru Thulstrups („den skjønneste blandt alle skjønne"), meddeler Indholdet deraf saaledes[2]):

Clara, en ung Enke (Frû Thulstrup), har givet flere Beilere Afslag; Ferdinand, en ung Officier (Schandorff), betror sin Søster Sophie (Mad. Collett), at han har seet Clara, ubemærket af denne, bleven forelsket, ladet sig melde hos hende, men svæver i stor Frygt for, at han vil have samme Skjebne som de andre Beilere. Uden at lade Broderen vide noget deraf, har Sophie udtænkt en List til hans Fordel: hun forklæder sig som Bondepige og gjør sig et Ærende i Claras Hus; hun faar Kammerpigen Lise (det var mig) i Tale, lader, som hun tjener i samme Hus som Ferdinand og Sophie bo, og da de to ere komne i en ret fortrolig Passiar om deres Herskab, er hun villig til at betro Lise en Spøg af hendes Frøken: „men ulykkelig er jeg, dersom du røber mig." Lise lover høit og dyrt intet at røbe, og nu fortæller Bondepigen, at den unge Officier, der har ladet sig melde hos Clara, er ingen anden end Frøken Sophie, der har taget sin Broders Klæder paa. „Du kan tro, det var Løier at se paa, hvordan hun stod for Speilet og øvede sig i at gjøre Complimenter paa Mandfolkemaner." Saa-

[1]) Fru Dunker (Gamle Dage S. 173) siger, at Stykket blev extemporeret. — Ægteskabet ved Feiltagelse, Skuespil i 1 Act af Patrat, oversat af F. Schwarz, findes i 10de Bind af Skuespil til Brug for den danske Skueplads (Kbhvn. 1786. 8.) S. 297 ff., hvor Rollebesætningen er anført, skjønt Stykket ikke nævnes i Overskous Haandbog.

[2]) Gamle Dage S. 172 f.

snart Bondepigen er borte, fortæller Lise sin Frue alt dette, og da Ferdinand kommer, bliver han mod Formodning modtaget saa venligt og forekommende af Clara, at han vover en Kjærlighedserklæring; ogsaa denne møder ingen Indvending, han beder om hendes Haand, hun rækker ham den. Den uventede Lykke gjør Ferdinand saa glad og henrykt, at Clara begynder at se, hun er ført bag Lyset. Sophie kommer, og Clara ser nu, hvorledes hun har taget feil, men Ferdinand behager hende, og hun tager ikke sit Ord tilbage. — Schandorff var dengang 24 Aar, han var ikke stor af Vext og af meget spæd Figur.

Det for Fladebytheatret indrettede Udtog af Stykket maa idetmindste have bibeholdt endnu en af Personerne: Luville, Sophie Delvals Elsker, hvilken Rolle maa have været spillet af Capitain Aamodt. — Opsatsen, der roses som overordentlig smagfuld, beskrives af Fladebyjournalen, der her maa have Fortrinet for Fru Dunkers Beretning, paa følgende Maade: „en Piedestal, hvorpaa stod en liden Voxfigur, som forestillede Frøken Sophie Delval; hun var klædt i en blaa Kjole og havde en Mandfolkehat og Sabel hængende paa Siden; paa de fire Kanter stod: 1) Lad vore Hjerter bestandig være delt mellem Kjærlighed og Venskab,[1]) 2) Capitain Aamodt, 3) Fru Martine Collett, 4) Den 28de Decbr. 1801. Piedestalen stod paa en Forhøining af 2 Trappetrin, paa det nederste var 4 Stolper, og imellem hang Lænker af Kort, som var malet som Jern, det hele saa ud som Marmor.“ — Selskabet var denne Dag forøget med Gjæster fra Proprietair H. Juels nærliggende smukke Gaard Vestby, nemlig dennes Svoger Præsident Rosenkrantz og Svigersøn Major L. Ingier samt Lieutenant Meyer; Dagen var mere end almindelig festlig, der tracteredes med Champagne o. s. v. Da Vestby-Selskabet ønskede at reise tidlig hjem, blev Comoedien spillet før Bordet, „og for at fornøie vore fremmede Gjæster“, siger Fladebyjournalen, „blev først opført Comoedien Ægteskabet ved

[1]) Stykkets Slutningsreplik, lagt i Sophie Delvals Mund.

Feiltagelse fra forrige Aften, som havde megen Bifald; derefter Indbydelsestykket af Hr. Møller og Frøken Lise Lillienskiold, som var Den sovende Elsker, Originalstykke forfattet af Hr. John Collett. Dette Stykke var saare latterligt, de spillende kunde ei bare sig for at le, og Tilskuerne vare særdeles fornøiede." — Fru Dunker[1]) beretter udførligere herom:

Der opførtes en Farce, kaldet Lieutenant Compas eller den sovende Elsker, der havde John Collett selv til Forfatter. Rollerne dertil vare lærte udenad. Personerne vare: Apothekeren, John Collett; hans Kone, Madame Collett; Judith, deres Datter, Lise Lillienskjold; Susse, deres Tjenestepige, blev mig tildelt; Compas, Sølieutenant, Judiths Elsker, Møller fra Porsgrund; Per, en Matros, Susses Kjæreste, Thulstrup. — Apothekeren og Konen staa færdige til at gaa ud; Madamen giver Susse mange Forholdsregler at iagttage, medens de ere fraværende, og Apothekeren leverer hende en Flaske Mixtur, der skal afhentes til en Person, der lider af Coliksmerter. Susse lover at udrette alt troligen. Apothekeren og Madamen gaa. Per kommer, og der bliver nu megen Glæde og en kjærlig Scene mellem ham og Susse, der ikke formodede hans Hjemkomst saa nær. „Men hvor bliver der af din Lieutenant? Vil han ikke benytte det heldige Øieblik til at se sin Judith?" Nu fortæller Per i sit Sømandssprog, hvorledes Lieutenanten allerede var gaaet i Land, men, overfaldet af en pinagtig Colik, ligger paa Sengen i Huset næst herved og vrider og vender sig af Pine. Susse giver Per Flasken med Mixturen, beder ham skynde sig dermed til Lieutenanten, den indeholder Lægemiddel mod Colik. Per skynder sig afsted dermed. Susse kalder paa Judith og fortæller hende alt dette. Judith ytrer Frygt for, at Mixturen kunde gjøre Skade, men Susse er vis i sin Sag og beroliger hende. Lieutenanten kommer, ledet af Per. Coliksmerterne ere gaaede over, men Mixturen har havt en stærk Tilsats af Opium, og for at være ret sikker har han tømt mit eins hele Flasken; han overvældes af Søvn, falder om paa en Stol og sover. Judith taler kjærlige Ord til ham, Compas sover. Susse raaber ham ind i Øret, Compas sover. Per rusker i ham, Compas sover. „Du sover, min Compas? Saa vaagn dog, naar din Judith

[1]) Gamle Dage S. 173—75, hvor der berettes et Slags Fortsættelse af Optoget, idet Hr. Møller 28 Aar senere antager sin Medspillerindes Datter for hende selv.

taler til dig!" Compas sover. Da Judith hører, at Compas har tømt hele Flasken, bliver hun meget forskrækket, og sender Susse hen at opsøge Apothekeren, men da Susse vil gaa, møder hun ham og Konen i Døren. Apothekeren henter Medicin, helder den ved Pers Hjælp i Lieutenantens Mund; han kommer lidt efter lidt til sig selv og anholder om Judiths Haand. Apothekeren giver ikke gjerne sin Datter til en Sømand. „Disse have ofte", siger han, „en Kjæreste i hver Havn." Madamen overtaler sin Mand, han giver sit Samtykke, og da Lieutenanten om faa Dage maa reise igjen, saa tillader han, at Brylluppet maa være Dagen efter. Nu følger Indbydelse til Selskabet.

Fladebyjournalen beretter, at Verten ikke havde megen Del i Forfærdigelsen af Opsættet, da han mest var Tilskuer; „Capitain Aamodt forfærdigede Compas og Vertinden Foden, som bestod af 3 Trappetrin; Ideen var stjaalet fra forrige Dag, da denne syntes at have alles Bifald." Paa Foden, der var grøn med forgyldte Kanter, stod et Compas, „som var virkelig nydeligt tegnet og et Flag paa den ene Side med C. 7, og dette blev først heiset op ved Obervertens Skaal." — Efter Aftensbordet Onsdag 30 Decbr. opførte Hr. Borch og Jfr. Kirsten Clauson „Indbydelsen". „Sujettet var Den løgnagtige Tjener. Man kjender Borch, han behøver kun at vise sig paa Theatret, saa morer han. Ikke desmindre maa Fru Aamodt, Kirsten Clauson, Hr. Schandorff og Elieson ei forglemmes, som gjorde deres Sager ret overmaade godt omendskjønt ingen Rolle-Læring." Optoget har været et Uddrag af Garricks Toactscomoedie af det ovennævnte Navn, hvoraf en Oversættelse ved Fr. Schwarz er trykt i 10de Bind af Skuespil til Brug for den danske Skueplads (Kbhvn. 1786. 8.) S. 233 ff. Blandt Bernt Ankers literaire Efterladenskaber findes Begyndelsen af en Bearbeidelse af Stykket, der uden Tvivl er den, som har været benyttet ved denne Leilighed; den er saalydende:

Act. 1. Sc. 1. Tjeneren Halvor spørger sin Herre Baron Banklem, om han maa gratulere til hans Ægteskab den følgende Dag. Baronen svarer, at Fru Dumpenfeldt nu har givet sit Samtykke. Halvor er

fornøiet herover, thi ellers vilde Morgendagen være bleven forfærdelig. Alle hans Penge ere nu forbi, hans Møbler feiede ud, og alle Creditorer trænge paa. Herren er ruineret og Tjeneren udsultet. Baronen har dog Betænkeligheder over at have bedraget hende og tænker paa at aabenbare hende alt. Halvor raader til at bie til over Brylluppet. Baronen vil dog for sin Æres Skyld gjøre det. Halvor fraraader det atter, da man ikke kan leve af Æren. Naar han faar hendes Penge, kan han jo blive „en Husholder paa sin Hals som salig Nils Brock" og forsone sig igjen med sin Fader etc. etc. Baronen maa da bestemme sig til at handle efter hans Raad. Da det banker, befaler han Halvor at negte ham hjemme, enten det er Creditorer eller Bud fra Fruen, og gaar ind i et andet Værelse. (Sc. 2) Cathrine lader sig imidlertid ikke holde tilbage og tror ikke paa Halvors Angivelse. De tale om Ægteskabet, som Cathrine ikke gjerne ser. Halvor taler om Herrens Formue. Cathrine tror ikke derpaa og spørger, hvor hans Gods ligger. Halvor siger, det er adspredt paa flere Steder. Hun bemærker, at der ser saa øde ud. Halvor siger, at Møblerne ere førte bort, fordi Herren agter at gjøre stort Bal der Dagen efter Brylluppet. Cathrine skulde just bede fra Fruen, at han vilde gjøre det iaften før Brylluppet, men kun 10 à 12 Par og ligesaa mange Retter med Desert etc. Hun har inviteret nogle Tjenere og vil have en Dans i Kammeret ved Kjøkkenet. Han maa nu se til at faa fat paa Herren (som hører alt fra Døren til Sideværelset) og gjøre alt istand. Hun bemærker, at Halvor ser saa tynd ud.

Videre er der ikke skrevet. Selvfølgelig har Jacob Borch spillet Tjeneren Halvor og Schandorff Baronen, Fru Aamodt formodentlig Cathrine og Kirsten Clauson Fru Dumpenfeldt, hvis ikke nødvendigvis Borch og Kirsten Clauson af Hensyn til den følgende Dag til Slutning maatte blive et Par. — „Opsættet" Thorsdag 31 Decbr. „forestillede en Hauge, som var ret nydelig, med et Bord i Midten, hvorpaa der stod en nydelig Kurv med Voxfrugt, forfærdiget af Vertinden Kirsten Clauson. Om Aftenen var det Lieutenant Schiøtts og Fru Aamodts Invitation; det var et Udtog af Florentineren, som ret morede os meget; alle de spillende fortjente fortrinlig Ros. Smeden, iblandt andet, som var Lieutenant Carlsen, gjorde sit Spil saa latterligt og godt, at han havde alle

Tilskuernes Bifald." — Fru Dunker[1]) har ogsaa om dette Optog følgende nærmere Oplysninger:

Jeg fik Nummer med Schiøtt; han bukkede for mig og sagde: „Jeg har den Ære." Jeg tror ikke, han var synderlig glad over sit Nummer, jeg derimod havde Aarsag at være tilfreds, da jeg havde faaet en Vert, der vilde og kunde besørge alt paa det bedste. Vi havde et lidet Optog: Florentineren eller den hildede i sin egen Snare.[2]) Stykket blev extemporeret, men gik dog ret godt. Florentineren (Jacob Borch) var en gammel Formynder, der selv vil ægte sin rige Myndling; han spærrer hende inde, men en ung Elsker har vidst at skaffe sig Adgang til at tale med hende i Haven. Formynderen lader en Smed forfærdige en Snare for deri at fange Elskeren, men denne har bragt Smeden paa sin Side, og da han kommer for at forevise Snaren, faar han Florentineren til først at forsøge den. Smeden negter nu at løse ham, Myndlingen og Elskeren komme til og hjælpe ham ikke ud, før han har givet Samtykke til deres Forening. Saavidt gik det godt, saalænge vi extemporerede, men nu skulde vi til Slutning fremsige nogle Vers, som vi havde lært udenad. Da jeg havde fremsagt mit, gik Schiøtt frem; han havde spillet Kort og været uheldig, tabt betydeligt, jeg tror, henimod 100 Rdlr.; han sagde den første Linie, men kunde ikke mere, han stammede og begyndte paa nyt. Da begyndte Smeden, Lieutenant Carlsen, at le høit. Schiøtt vendte sig nu til ham: „Hvad ler han af, min kjære Smed?"

„Jojo, de ere fede,
Som vil Poeter hede,"

svarede Smeden, og nu brast alle i Latter baade paa Scenen og i Parterret. Schiøtt førte mig nu frem med sig og sagde: „Siden dette vort Optog har faaet en saa lystig Ende, saa haabe vi, at Selskabet ikke negter os den Ære og Fornøielse imorgen at være vore Gjæster." Tæppet faldt under Applaus. Bordopsatsen var en Piedestal, hvorpaa der stod en Dukke i en Snare. Dukken var costumeret ligesom Florentineren. Piedestalen var prydet med Tegninger, der var endog en Krans med vore Navne i. Min Vert havde besørget alt, jeg hjalp ham blot med at klistre de af ham forfærdigede Tegninger paa Piedestalen.

Fladebyjournalen beskriver „Opsættet" paa Nytaarsdag som en Pyramide, hvorpaa en Tøndebaandfælde med

[1]) Gamle Dage S. 169—70.

[2]) Se ovenfor S. 240. Blandt B. Ankers Papirer findes nogle Scener af Stykket, uden Tvivl Levninger af dette Optog.

den fangne Harpax, repræsenteret af en Voxdukke med rød Kappe, Hat og Paryk; paa de tre Sider af Piedestalen stode Versene, som Leonore, Leander og Smeden fremsagde, og paa den fjerde stod: Conradine Aamodt og Nils Schiøtt. — Nytaarsdags Aften var der som sædvanlig Maskerade, og Løverdag 2 Januar 1802 reiste det hele Selskab hjem til Christiania.

1802—1803.

Forskjellige Kunstneres Optræden.

Hr. S. de Villiers, „Professor i den Franske Declamation", lod Mandag 12 Juli 1802 Kl. 6 i Klubsalen hos Hr. Thoms „opføre" følgende Skuespil: Henrik den 4des Jagt, Comoedie i 1 Act, Bewerley, Drama paa Vers i 1 Act[1]) og Jacob Spleen, „et meget lystigt Skuespil med Musiqve imellem Acterne." Billeter à 48 Sk. D. Cour. eller $^1/_2$ Rd. pro persona erholdtes hos Thoms. „Hr. Villiers, som har havt den Lykke at vinde Bifald ved Hofferne og blandt Publicum i London, Kjøbenhavn og Stockholm, tør haabe at fortjene ligeledes alle tilstedeværendes Yndest." — Hvori denne „Opførelse" har bestaaet, og hvem der muligens har assisteret ham er ubekjendt. Om Vaaren 1801 havde han med Bistand af den bekjendte Skuespiller Frydendahl givet en Forestilling paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn, men af større Indflydelse paa de Danske Skuespillere havde dog hans stærkt besøgte og med Bemærkninger ledsagede Oplæsninger af Franske Skuespil været.[2]) — J. Paczensky, Kammermusicus fra Warschau, opførte Mandag 3 (2?) August 1802 „en complet Instrumental-Concert i Hr. Thoms's

---

[1]) Formentlig, Collés og Saurins Skuespil af disse Navne, reducerede hvert til 1 Act.

[2]) N. Intell. Sedl. 1802 No. 27; Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 759 og 765.

Gaard", ved hvilken Leilighed han ogsaa vilde lade sig høre paa Valdhorn.[1]) — Hans Francke holdt Fredag 12 Novbr. Kl. 6½ „en stor Instrumental-Concert paa Halfdans Klubsal", hvorved han spillede Violinconcerter af Alday og Viotti; Billeter à 64 Sk. hos Toldbetjent Francke og ved Indgangen.[2]) — C. F. Nielsen opførte Mandag 17 Januar 1803 Kl. 6 „ved Hjælp af Stedets Musik-Amateurs" paa Raadstuesalen „en stor Vocal- og Instrumental-Concert, hvorved opførtes en Symphoni af Haydn, medens han selv spillede en Fløiteconcert og sammen med D. Thrane „Echo" for to Fløiter; J. Thrane og Francke spillede „en dobbelt Violin-Concert", derimod oplyses ikke, hvem der sang Arien af „Den skjønne Arsene" (af Monsigny) eller Duetten af „Trylleføiten". Billeter à 48 Sk. i Concertgiverens Logis hos Mad. Thulesius og ved Indgangen.[3]) — Thorsdag 20 Januar Kl. 6 opførte Groth „ved Hjælp af herværende Musik-Liebhabere" paa Klubsalen hos Hr. Thoms en stor Instrumental-Concert, hvorved han selv spillede en Violinconcert, D. Thrane en Fløiteconcert, J. Thrane en Norsk Polskdans med Variationer samt D. Thrane og Nielsen en dobbelt Fløiteconcert; hvem der udførte Claver-Sonaten nævnes ikke. Billeter à 48 Sk. hos Concertgiveren i Guldsmed Petersens Gaard eller ved Indgangen.[4]) — Mandag 24 Januar gav atter Hans Francke en fuldstændig Instrumental-Concert paa Halfdans Klubsal; selv spillede han en Violinconcert af Viotti og sammen med J. Thrane en dobbelt Violinconcert af Pleyel, forøvrigt gaves Symphonier af Haydn og Pleyel samt Ouverturen til Demophoon. Billeterne som forrige Gang.[5]) —

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1802 No. 30, Tillæg.
[2]) Ibid. 1802 No. 45, Till.
[3]) Ibid. 1803 No. 2, Till.
[4]) Ibid. 1803 No. 3.
[5]) Ibid. 1803 No. 3, Till.

„Efter mange af Christianiæ respective Indvaaneres obligeante Ønske og Forlangende" opførtes Søndag 6 Marts Kl. $6^1/_2$ paa Raadstuesalen en militaire Concert til Bedste for det spillende Selskab. Kun 120 Billeter (à 48 Sk.) kunde udstedes formedelst den indskrænkede Plads. I Intelligents-Sedlerne for 23 Marts aflægges „paa den militaire musicalske Troups Vegne den ærbødigste og forbindtligste Tak for det overmaade ædelmodige Bidrag, som en stor Del af Christianiæ respective Indvaanere i Forhold til Pladsens Indskrænkning saa goddædig udviste ved den sidste Concert", hvorfor man, „dels opmuntret ved det ved samme Leilighed over Forventning smigrende og skjønne Bifald, og dels formedelst den Opfordring, man med saa megen Obligeance paa Stedet modtog til endnu at opføre en Concert" har bestemt sig til at give en saadan Søndag 27 Marts Kl. 7 paa Raadstuesalen, hvor ogsaa Billeterne à 48 Sk. erholdes.[1]) — Mandag 18 April Kl. $6^1/_2$ gav C. Hammer paa Halfdans Klubsal en Vocal- og Instrumentalconcert, hvorved opførtes Symphonier af Wranizky og Pleyel og forøvrigt Pianoforte-, Fløite-, og Violinmusik samt en Arie. Billeter à 2 Mk. hos Concertgiveren i Tinstøber Magelsens Gaard.[2]) — Den ovennævnte Svenske Overfyrverker J. C. Berg afbrændte nogle Gange om Vinteren større Fyrverkerier efter et udførligt Program.[3]) — Af Dansemestere forekomme kun S. Walcke, der underviste i Menuet, Contradans med Franske Trin, Allemande og Engelske Danse med nye Trin samt en ganske ny Valsning med flere Par paa engang, samt Ole Holmen ved Korsveien, der bl. a. underviste i „Allemande med hele og halve Forandringer." I Juni 1803 tilbyder O. G. F. Bagge, Danser ved det kgl. Theater i Kjøbenhavn,

[1]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 9 og 12.
[2]) Ibid. 1803 No. 15.
[3]) Ibid. 1803 No. 4, 5, 12 Till. og 14.

i Løbet af 3 Maaneder Undervisning i Menuets en deux et en quatre, Alemandes, Valser, Contredanse françois et allemande, Skotske Danse og, om forlanges, treatralsk Dans.[1])

17 Decbr. 1802 erholdt den bekjendte Skuespiller og Instructeur ved Kjøbenhavns Theater Frederik Schwarz Bevilling paa i Danmark og Norge i 5 Aar at lade opføre Skuespil og Balleter imod at give noget til de fattige; samt at dette hans private Theater maa føre Navn af „det privilegerede Provincial-Theater."[2]) — Tilladelsen vides ikke at være benyttet i Norge. — I 1802, beretter Fru Dunker i sine utrykte Optegnelser, brændte Theatret i Gøtheborg, og en Svensk Directeur ved Navn Krohn kom til Christiania og forlangte af det dramatiske Selskab, at det skulde overlade ham sit Theater, indtil Theatret i Gøtheborg var opbygget igjen, men hans Forlangende blev afslaaet, og han maatte vende tilbage med uforrettet Sag.

Det dramatiske Selskab.

Theaterbygningen. Økonomi.

Allerede i Slutningen af Novbr. 1801 blev det grundmurede Lysthus, der stod i Grændsehaven, nedrevet, og Materialierne ordnedes og hensattes, formodentlig til Brug ved den paatænkte nye Bygning. Saasnart den sidste Forestilling i Saisonen, som — vistnok af Hensyn til det forestaaende Byggearbeide — synes at være afsluttet noget tidligere end sædvanligt, var given, begyndte man strax paa Nedrivelsen af den gamle Bygning og Bortskaffelsen af Gruset, men medens dette stod paa, indløb der fra Stadthauptmand Paul Thrane, der selv

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1802 No. 29, 39, 40 Till., 41, 48; 1803 No. 2 Till., 7, 11, 23.

[2]) Wessel-Bergs Saml. af Rescr. etc.

var Medlem af Selskabet og Actieeier i Bygningen, en Promemoria af 13 April 1802, hvori han foreslaar at benytte Gruset til Planering af den meget fugtige Havetomt, da den Afgift, der kunde erholdes af Haven, naar den Del fratages, hvori Vandposten[1]) findes, er altfor ubetydelig i Forhold til Nytten af en stor og smuk aaben Plads med Adgang til Huset fra flere Sider. Herved vilde Tomten ogsaa blive særdeles skikket til Exercerplads for Borgerne, som ikke havde nogen Plads i Byen til sine Øvelser, og for hvem det vilde falde besværligt at drage ud af Byen, „foruden den Ubehagelighed for en Borgermand at lade sig lære paa aaben Mark". Han antager derfor, at samtlige Interessenter — hvad han allerede ved for flereS Vedkommende — baade ville have Tomten planeret og indrømme Borgerskabet Adgang til at exercere paa samme. Hvis Directionen billiger Forslaget, vil han paatage sig at indhente Interessenternes Samtykke. — Dagen efter erklærer Directionen sig til Gunst for Forslaget paa følgende Betingelser: „1) At Borgerskabet behagelig selv maa besørge og bekoste Pladsens Opfyldelse uden Byrde for Selskabets Kasse. 2) At da Selskabet med Haven tillige taber al Indtægt af Pladsen, og Nødvendigheden af at indhegne den til Gaden derved bortfalder, saa maatte det dependere af Borgerskabet selv, om det, saalænge det benytter Pladsen, vilde paa egen Bekostning vedligeholde Indhegningen, efter at den nu er bleven istandsat for Selskabets Regning. 3) At Borgerskabets Rettighed til at afbenytte Pladsen ikke strækker sig videre end til derpaa at exercere; at de ikke kunne overdrage denne Rettighed til nogen anden Corporation, og at Interessentskabet, som eier Pladsen og Huset, ei ved denne Indvilgelse er bunden,

[1]) Der fandtes nemlig i Grændsehaven et Vandspring, hvorfor der til Akershus Fæstnings Vandverk svaredes en aarlig Afgift af 4 Rdlr.

ifald det engang i Tiden maatte finde forgodt at tage anden Bestemmelse med Eiendommen. 4) At Springvandet, som Selskabet vedligeholder, og som ved Skuespilhuset er uundværligt, i ingen Maade beskadiges." — Stadthauptmanden fandt disse Betingelser saa billige, at han ikke tog i Betænkning paa Borgernes Vegne at indgaa derpaa og haabede, „at de mange af hans værdige Medborgere, som selv havde Heste og Folk vist vilde bidrage" til Tomtens Opfyldning. Ogsaa Spørgsmaalet om Indhegningen antog han let vilde klares, naar den, der nu opsattes, engang i Tiden forfaldt. Han anbefalede derfor samme Dag Sagen til Interessenterne, som villigen gave sit Samtykke. De, der have undertegnet, ere: Paul Thrane, Ingstad, Nicolai Bøgh, C. & A. Schøne, Andreas Bergh, Heidemark, I. Hartvig, P. Bukier, Jens Delphin, J. Pløen, Aars, A. R. Steen, Ths. Bagge, F. Hegermann, J. Nielsen, Schaft, F. P. Brock, Schandorff, A. Lie, Schmidt, H. Halvorsen, Jens Thyrholm, Balle Thorsen, Niemann, H. J. Hansen, Treschow, Maschmann, Leuch, Rosenkrantz, P. Iversen, Hesselberg, Juell, Favin, P. Arbin, Haxthausen, Blendermann, Thome, E. Smith, Wackenitz, tilsammen 41. — Uagtet det her omtalte Arrangement synes om Vaaren 1803 et andet at have været paa Bane, idet der i April s. A.[1]) bekjendtgjøres, at „da der er skeet Bud paa Skuespilhusets Plads, forsaavidt som den fra Selskabets Brug kan undværes, saa anmodes samtlige Interessentere i denne Eiendom at samles med Selskabets Bygnings-Commission i Skuespilhuset idag (d. e. 21 April) Thorsdags Eftermiddag Kl. 4 for herom at overlægge det fornødne." Noget Salg synes imidlertid ikke denne Gang at have fundet Sted, thi endnu for Aaret 1804 betaler Selskabet Indqvarterings- og Brandvagt-Penge af No. 364 og 365 (tilsammen

[1]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 16.

2 Rdlr. 81 Sk.) og Løkkeskat af Haverne No. 307 og 308 (tilsammen 60 Sk.).

I Løbet af Sommeren og Høsten 1802 fuldførtes den nye Theaterbygning i det væsentlige efter den ovenomtalte[1]) Plan og blev ved Taxations-Forretningen 16 Novbr. s. A. vurderet til 6880 Rdlr. (eller med 25 Procents Rabat til 5160 Rdlr.); paa Selskabets Vegne lode Capitainerne Aamodt og Oppen samme Dag Bygningen assurere i Byens Brandkasse for 3000 Rdlr. foruden de tidligere 400 Rdlr. Til Bygningens Fuldendelse synes det at have været nødvendigt paanyt at udstede en Del Actier i Henhold til en Convention af 15 Februar 1802, hver lydende paa 21 Rdlr., ved hvis Erlæggelse man blev „Eier af en Lod i det nyopbyggede Skuespilhus i Grændsehaven med de Rettigheder, som i Interessentskabets Forsamling den 18de Marts bleve vedtagne." Nogle trykte Actier af denne Serie, der ere daterede 11 August 1802, underskrevne af Directeurerne Bielefeldt og Aamodt samt Kassereren Ingstad og forsynede med Selskabets ovenomtalte Mærke, ere endnu bevarede efter Indløsningen i 1812. De have Løbenummere mellem No. 1 og 40 og have været eiede af Sorenskriver Aars, Oberstlieutenant Brock, Controleur Leuch (hver 1) og Mægler Lie (2 Stykker).

Nyt Maskineri og Decorationer bleve ikke anskaffede strax, den nye Bygning toges i Brug; i et Uddrag af et Brev af Marts eller April 1803 til Directionen fra et af dens Medlemmer, Capitain Haffner, som paa den Tid opholdt sig i Kjøbenhavn, findes derom følgende Oplysninger:

„Med Herr Schandorff er afsendt Tegninger for det dramatiske Selskab.

Vel har bemeldte Hr. Capitaine gjort sig bekjendt med et Maskineri udi Kjøbenhavn, som kunde være passende for her-

[1]) Se ovenfor S. 244—46.

værende Theatre, men han tror dog, at det vilde have sine store Vanskeligheder uden en kyndig Mands Hjælp at gjøre de Indretninger.

For imidlertid at faa alting i den behørige Orden har Capt. v. Haffner talt og proponeret den Mand, som har gjort Indretningen i Kjøbenhavn, at gjøre en Tour til Norge i denne Sommer og her at gjøre en lignende Indretning.

Manden har baade Lyst og Villie dertil, men da han er en meget duelig Dreier og ved denne Profession ernærer Kone og flere Børn, og altsaa maatte opgive denne Sommers Fortjeneste i Kjøbenhavn, saa kan han ikke paatage sig dette Arbeide under 150 Rd. — Alle Materialier, som til Indretningen vilde være fornødne, kunne efter Hr. Capitainens Formening ikke medtage 100 Rd.; det hele Maskineris Kostende vilde altsaa beløbe sig til 250 Rd. — Om dette skulde kunne tilveiebringes, og om man havde Lyst til at entrere med denne Mand, beder Capitainen sig snarest muligt underrettet.

Tilligemed de opsendte Tegninger følger ogsaa Overslag over sammes Kostende; naar hertil lægges, hvad Segldugen vil koste, saa havde man, hvad enhver Decoration vil komme paa.

Ogsaa herom ønsker Capitainen Underretning."

Overslaget fra A. Paulsen, Maler ved det kgl. Theater i Kjøbenhavn, viser, at Skov-, Gade- og Stue-Dækkener (Bagtæpper) af den forlangte Størrelse vilde koste 25 Rdlr. for hvert, de til samme hørende Coulisser (paa Siderne) 5 Rdlr. for hver og Lofter (Soufetter) 5 Rdlr. Stykket, alt for Malingen alene.

Love.

Som ovenfor (S. 246) omtalt havde man allerede for over et Aar siden været betænkt paa en Revision af Selkabets Love, og samtidig med, at den nye Bygning blev tagen i Brug, udkom nu ogsaa de nye Love, vedtagne i Repræsentantmøde 2 Novbr. 1802 af 13 af de 16 Repræsentanter og trykte hos J. Ø. Bergs Enke (Christiania. 32 S. 8). De lyde, som følger:

Love for det dramatiske Selskab i Christiania, oprettet Aar 1799.

§ 1. Enhver, som ønsker at blive Medlem af det dramatiske Selskab, melder sig desangaaende enten selv eller ved en af

Selskabets Medlemmer i et Brev til dets Direction, hvori den anmeldtes fulde Navn og borgerlige Stilling anføres.

§ 2. Alle Borgere i Byen og Proprietairer i Nærheden af samme, alle Embedsmænd, Officierer, Studentere, Handels- og Contoir-Karle samt disses Koner, Enker og confirmerede Døtre kunne være Medlemmer af Selskabet; dog at udenbyes Medlemmer enten om Vinteren opholde sig i Byen eller saansær samme, at de kunne iagttage de Medlemmerne paaliggende Pligter.

§ 3. Ingen uconfirmeret, ingen Eleve, ingen Handels- eller Contoir-Dreng, Haandverks-Svend eller Dreng, ingen Underofficier samt ingen, der gjør personlig Opvartning, kan være contribuerende Medlem af Selskabet. Til musicerende Medlemmer kunne unge Mennesker af anstændig Opførsel uden disse Hensyn admitteres, dog ingen, som er Domestik.

§ 4. Ingen Kone kan være Medlem af Selskabet, uden hendes Mand er contribuerende eller musicerende Medlem, og i sidste Fald er i den Stilling at kunne være contribuerende. Dog naar en Mand udenfor Selskabet, som kunde være dets contribuerende Medlem, selv forlanger sin Kone uden sig indlemmet, kan det tillades. Intet ugift Fruentimmer kan indlemmes, uden en af hendes Forældre eller af dem, som staa hende i Forældres Sted, eller hendes offentlig forlovede Kjæreste eller den Familie, i hvis Hus hun er, ere Medlemmer.

§ 5. Selskabet skal bestaa af 250 contribuerende Medlemmer af begge Kjøn og saa mange musicerende, som Orchestret kan bekvemt rumme; desuden skal der være 30 Fripladse for udenbyes, fremmede og reisende, hvilke, forsaavidt de ei til dette Brug anvendes, kunne tilstaaes Medlemmernes tilvoxende Børn, Brødre og Søstre, der ei selv kunne være Medlemmer, men dog ere over 6 Aar gamle.

§ 6. Selskabet skal have en Direction, bestaaende af 1 Directrice og 7 Directeurer. Af de sidste er en bestandig Maskin-Directeur og de øvrige 6 skiftes til en af Gangen at administrere ved Skuespillene. I Directionens Forsamling bestemmes ved Pluralitet Spilleaftnerne, Stykkernes Valg, Rollernes Fordeling og Prøverne. Maskin-Directeuren haver bestandigt Overopsyn med Selskabets Maskinvæsen, Decorationer og øvrige Inventarium. Den administrerende Directeur ved ethvert Skuespil forestaar Instructionen og besørger det specielle ved sit Stykkes Udførelse. Han aftaler Decorationerne med Maskin-Directeuren og Dragterne med de spillende. I Tilfælde af ulige Meninger gjør den øvrige Direction Udslaget; og ere Stemmerne lige delte i Directionens Forsamling, da følges den Mening, som Directricen er af.

§ 7. Sexten af Selskabets contribuerende Medlemmer af Mandkjøn ere dets Repræsentantere. De samles efter Anmodning af Directionen og altid med denne. De ere Selskabets Lovgivere efter Directionens Andrag, og deres ved Pluralitet afgivne Bestemmelse gjelder for Selskabets Villie i alt, undtagen i at forhøie den aarlige Contingent, hvilket kun i en Generalforsamling kan besluttes. Repræsentanterne vælge ved skriftlig Votering Selskabets Medlemmer blandt dem, som have meldt sig. En af Repræsentanterne vælges aarlig af dem selv til at revidere Cassererens Regnskab; og 4 af dem, som ere Actieeiere, udgjør med Directionen Selskabets bestandige Bygningscommission. Directionen har i Repræsentantmøderne ingen Stemme men gjør Udslaget, naar Stemmerne ere lige delte.

§ 8. Selskabets Casserer modtager dets Indtægter og betaler dets Udgifter efter Directionens specielle Ordres og Anvisninger. Han aflægger Regnskab hvert Aar inden Juni Maaneds Udgang, hvilket Regnskab revideres efter § 7 og decideres af Directionen. Cassereren møder i Directionens Forsamling, saa ofte han derom anmodes.

§ 9. Selskabets Secretaire fører Protocollen i Directionens Forsamling, hvoraf han, dog uden afgjørende Stemme, er Medlem. Han fremlægger under sin Haand i Repræsentantmøderne, som Extract af Directionsprotocollen, de Poster, hvorover Repræsentanternes Bestemmelse søges, hvilke Bestemmelser eller Resolutioner han paafører Extracten og derefter forelægger Repræsentanterne dette Document til Underskrift; ligesaa udfærdiger han under sin Haand overensstemmende med samme Protocol alle Rollebesætninger og Tilsigelser; videre besørger han Selskabets Correspondance, samt hvad der skal trykkes; forvarer Selskabets Segl og vexelvis med Cassereren lader sig paa Spilleaftnerne forevise Indgangsbilleterne

§ 10. Maskin-Directeuren erholder blandt Selskabets contribuerende Medlemmer en Medhjælper, som foreslaaes af ham selv og confirmeres af Repræsentanterne. Denne har specielt Opsyn over Maskinvæsenet og Decorationerne og er Medlem af Bygningscommissionen uden afgjørende Stemme.

§ 11. Af Selskabets contribuerende Medlemmer skal vælges en musikkyndig Mand til Musik-Directeur, som uden at spille i Orchestret bestyrer alt, hvad Musiken vedkommer, efter Overlæg med den administrerende og Maskin-Directeuren. Desuden vælge de musicerende Medlemmer imellem dem selv en Forspiller, som confirmeres af Musik-Directeuren. De Stemmer, som ei med musicerende Medlemmer kan besættes, skal Musik-Directeuren efter

Overlæg med Selskabets Direction søge at erholde for Betaling besatte.

§ 12. Selskabets Bygnings-Commission organiseres efter §§ 7 og 10. Dens Bestemmelse er at have Opsigt med Skuespilhusets Vedligeholdelse og Forskjønnelse samt at bestemme, hvorledes det aarlige Overskud af Indtægterne skal disponeres til Actieeiernes Interessentskabs Nytte. Denne Commission er og bemyndiget i fornødent Fald at sammenkalde dette Interessentskab samt dertil at indbyde Selskabets øvrige Medlemmer, som ikke eie Actier i Huset eller Grunden.

§ 13. Samtlige Embedsmænd skulle forestaa deres Poster i to fulde Aar, uden Hensyn paa hvad Tid af Aaret de ere valgte. Efter denne Tids Forløb er enhver Embedsmand forbunden til selv at melde sig til Aftrædelse og kan da hver Gang vælges paa ny, men er ikke forpligtet til at antage Valget, ei heller til at modtage noget andet Embede i Selskabet førend efter 6 Aars Forløb; dog skal aldrig mere end Halvparten af Directionen paa en Gang kunne afgaa; træffer det f. Ex., at fem paa samme Tid have at udmelde sig, da skal der ved Lodtrækning afgjøres, hvem af disse der endnu paa 1 Aar bør vedblive. Med Undtagelse af Maskin-Directeurens Medhjælper og Forspilleren sker alle Valg paa den Maade, at Directionen til hver ledig Plads foreslaar tre, hvoraf Repræsentanterne vælge en. Den, der modsætter sig lovligt Valg, ansees som den, der 3 Gange har forseet sig mod Selskabets Love. Se § 47.

§ 14. Foruden disse Embedsmænd, som vælges blandt Selskabets Medlemmer, er Directionen berettiget til for Betaling at antage en à to Souffleurer, en Opsynsmand ved Huset, Garderoben og Inventariet, en Rolleskriver, et Bud, en Sadelmager, en Friseur og ellers alle fornødne Opvartere og Arbeidsfolk.

§ 15. Alle contribuerende Medlemmer af begge Kjøn, undtagen Directionens Medlemmer, Cassereren, Secretairen og Maskindirecteurens Medhjælper samt Musik-Directeuren, ere pligtige at udføre de Roller, som dem af Directionen tildeles, saa ofte de ikke hindres af Sygdom, Bortreise eller paa Spilledagene bestemte Embedsforretninger. Ethvert Forfald skal skriftlig bestemt angives for Directionen inden første Prøve, naar det er muligt. Finder Directionen sig beføiet at tvivle om det angivne Forfalds Gyldighed, da undergives det Repræsentanternes Kjendelse, der bestemmer, om et saadant Medlem har forseet sig mod Selskabets Love eller ikke. Naar et Medlem har i en Vinter givet 3 Roller, da behøver han ei at angive nogen anden Aarsag for sin Vægring at udføre flere i den Vinter.

§ 16. Alt det samm gjælder om de musicerende Medlemmer, der ligeledes ere forbundne at møde i Orchestret eller imellem Coulisserne for at spille, saa ofte de af Directionen gjennem Musik-Directionen tilsiges; dog skal i Almindelighed ikke musiceres uden paa Hoved-Forestillingen, naar enten ikke Stykket nødvendigen kræver Musik, eller Directionen af andre Aarsager anseer det fornødent.

§ 17. Et Theateraar regnes fra Høst til Foraar og deles i to Saisons. I Contingent for et saadant Aar betaler et Mandfolk 6 og et Fruentimmer 3 Rdlr.

§ 18. Ethvert contribuerende Medlem afhenter ved hver Saisons Begyndelse til Tid og Sted, som forud bekjendtgjøres i Ugebladet, sin Billet hos Cassereren, eller hvem han paa sine Vegne dertil constituerer, imod 3 Rd. for et Mandfolk og $1^1/_2$ Rd. for et Fruentimmer; denne Billet afleveres igjen den sidste Spilleaften i samme Saison. De musicerende Medlemmer afhente deres Billeter ved Theateraarets Begyndelse hos Secretairen uden Betaling og afleverer dem paa sidste Spilleaften af 2den Saison.

§ 19. I Indtrædelses-Contingent erlægger ethvert nyt contribuerende Medlem uden Forskjel af Kjøn 10 Rd.

§ 20. Disse samtlige Indtægter disponeres ene af Directionen til Selskabets Vedligeholdelse. Udgifterne maa ingensinde overstige Indtægterne for samme Aar; men bliver der Beholdning, da disponerer Bygnings-Commissionen samme efter § 12, saaledes at Interessenterne i Skuespilhuset erholder i Udbytte af deres Actier indtil 4 pro Cento, og bliver der endnu noget tilovers, da anvendes dette til Actiers Indløsning fortrinlig fra udgangne Medlemmer. Hvert Aars Disposition forelægges Repræsentanterne til Efterretning.

§ 21. Ethvert contribuerende Medlem, som ei til bestemt Tid indløser sin Billet, ansees uden videre Anmeldelse som udgaaen af Selskabet.

§ 22. Medlemsbilleterne gjælde paa Hoved-Forestillingsdagene ene for Medlemmerne selv og maa uden Vægring ved Indgangen forevises.

§ 23. Paa Generalprøven kan enhver contribuerende Medlem, naar han ei selv bivaaner Forestillingen, og enhver musicerende, naar han ei er tilsagt at spille, give sin Billet til enhver, som efter § 3 ei kan blive Medlem af Selskabet, kun ei til Børn under 6 Aar, efter § 5. Billeten forsynes i dette Tilfælde med et Omslag, hvorpaa staar, til hvem den er givet, og derunder Eierens Navn, som bliver ansvarlig for, hvem han giver sin Billet til. Uden dette Omslag afvises uden Undtagelse den, som har Billeten.

§ 24. De 30 frie reisendes Billeter uddeler den administrerende Directeur paa Hovedforestillingsdagen fra Kl. 10 til 2 efter skriftlige Anmodninger fra de Medlemmer, som først derom melde sig. I denne Anmodning maa dens Navn, Stilling i Staten og Opholdssted, for hvem Billeten forlanges, blive anført, og Proponenten er selv ansvarlig til dens Opførsel, som han forlanger Billet for.

§ 25. Til disse Billeter have udenbyes Folk, fremmede og reisende, som ere i den borgerlige Stilling, at de kunde være Medlemmer af Selskabet, saa og Medlemmernes uconfirmerede Sønner og Døtre samt Brødre og Søstre over 6 Aar, efter § 5, Adgang paa Hovedforestillingen.

§ 26. Udenbyes kaldes enhver, som ei bor eller opholder sig i Byen eller dens Forstæder, i Gamlebyen eller paa Agershus Fæstning. Fremmed kaldes: 1) Enhver, som ankommer til Byen for at opholde sig en Vinter uden her at være stationeret eller bosat. Disse have for denne Vinter Adgang til Selskabet. Varer deres Ophold længer end en Vinter ansees de derimod som indenbyes bosatte. 2) Enhver, der virkelig som Embedsmand er stationeret andensteds, men ifølge nogen offentlig Foranstaltning opholder sig her i Byen, en saadan Embedsmands Adgang til Selskabet varer saalænge, som denne Foranstaltning forpligter ham til Ophold her, men opholder han sig siden her af eget frit Valg, ansees han som indenbyes. 3) Enhver, som, efter at Selskabet om Høsten er completeret, ankommer her til Byen, enten som Embedsmand eller for at bosætte sig, og angiver til Directionen skriftligt Forlangende om at indlemmes i Selskabet, har Adgang til Selskabet som fremmed, indtil han ved Vacance kan komme paa Votering til Medlem. Dersom den, der er i dette Cas, ei ved Votering indkommer som Medlem, da skal Repræsentanterne tillige bestemme, om hans Adgang til Selskabet maa vedvare indtil næste Votering. Men den, som efter to Voteringer ei er indkommen i Selskabet, maa ei mere nyde Adgang, førend han er bleven antagen til virkelig Medlem.

§ 27. Naar der paa Generalprøven ikke spilles i Orchestret, saa skal 15 Elever af Christianiæ Cathedral-Skole og ligesaa mange af Norske militaire Institut have Adgang til Skuespillet og nyde Plads i Orchestret. Valget af Elever overlades disse Stiftelsers Foresatte. Hvorimod de musicerende Medlemmer selv eller de, som af dem meddeles Billeter, tage Plads mellem de øvrige Tilskuere.

§ 28. Af denne Aarsag bliver ingen af de 30 Fribilleter til Generalprøven udgiven, undtagen i Christianiæ Markedstid, da Orchestret begge Forestillingsdage skal være besat, og ingen andre

gives Adgang til Generalprøven end til Hovedforestillingen, undtagen hæderlige, anstændige og renlig paaklædte Bønderfolk, som nogen af Selskabets Medlemmer kunde ønske indladte.

§ 29. Naar enten alle Fribilleter ere udgivne, eller naar de ikke udgives, kan dog ethvert Medlem, som ei selv vil bivaane Skuespillet, saavelsom de spillende, Directionen og Officiales, der andensteds ere placerede, saavel til Generalprøven som Hovedforestillingen, imod deres egen Billets Indlevering hos den administrerende Directeur, til samme Klokkeslet, som § 24 bestemmer, skriftlig forlange og erholde en reisendes Billet til samme Brug, som efter § 25 om Fribilleterne er bestemt. At en Medlemsbillet ei til Generalprøven behøver at ombyttes for andre end reisende, fremmede og udenbyes, forstaaes efter § 23 af sig selv.

§ 30. Alle reisendes Billeter afleveres ved Indgangen, hvad enten de ere Fribilleter eller ombyttede, til den Embedsmand, som efter § 9 i saadan Henseende der er nærværende, og confereres af Modtageren med en ham af den administrende Directeur meddelt Liste. Reqvirenten af Billeten er pligtig at advare den, til hvem samme reqvireres, at en saadan Billet ei kan overlades til andre, da ingen uden den, hvis Navn findes paa Listen, paa samme indlades.

§ 31. Naar et Medlem, som saaledes efter § 29 har ombyttet sin Billet, siden kunde ønske at bivaane Forestillingen paa et andet Medlems Billet, som er ham overladt, da maa han ved Indgangen anmelde denne Omstændighed, paa det at den Medlems Navn, hvis Billet han nu gaar paa, kan istedenfor hans Navn blive antegnet i den administrerende Directeurs Liste.

§ 32. De til Ombytning indleverede Medlemsbilleter maa Eierne afhente paafølgende Dags Formiddag fra Kl. 10 til 12, da den administrerende Directeur ei længer gjøres ansvarlig for samme.

§ 33. Indgangen til Skuespilhuset sker for Tilskuerne alene gjennem den dobbelte Dør til Gaden, som er nærmest ved Pladsen. Udgangen for dem, som kjøre i Vogne og lukkede Slæder, er igjennem begge Døre til Gaden og for Spidsslæder og gaaende gjennem den enkelte Dør til Pladsen, paa hvilken ingen andre Voiturer end Spidsslæder og de spillendes samt Directionens Vogne maa indlades.

§ 34. I Vestibulen kan Reiseklæder afhænges og maa, naar de ere vaade af Sne eller Regn, ikke beholdes paa eller medtages i Parterre eller Loger.

§ 35. Domestiqver maa under intet Paaskud tilstedes under Forestillingen at forblive i Vestibulen. Naar de mod Slutningen af Forestillingen møde for at afhente deres Herskaber, maa de vel

indlades, men dersom nogen der gjør Ulyd, skal han udføres, uden at hans Herskab derimod maa have noget at indvende.

§ 36. Pladserne i Loge og Parterre ere uden Forskjel bestemte for Fruentimmer og Mandfolk efter enhvers Behag. Den Plads, nogen engang har taget, behøver han ei at vige, men er kun pligtig at give den ankommende Plads til at komme forbi.

§ 37. Naar Forestillingen begynder, maa alle, som har taget Plads paa Bænkene, sætte sig ned, og ikke staa uden i Acten. Derfra undtages de samtlige bagerste Bænke i Loge og Parterre samt Bænkene langs ned Parterrets Sider, hvor de placerede heri kunne bruge deres Frihed uden at genere nogen.

§ 38. Behøver nogen under Spillet at gaa ud, da maa den samme ikke igjen søge at komme tilbage paa sin Plads, førend Dækket falder. Det samme gjælder om dem, som ankomme, efter at Forestillingen er begyndt.

§ 39. De to første Bænke i Parterret og hele Logen for Midten af Theatret reserveres paa Generalprøven for Selskabets Medlemmer, disses uconfirmerede beslægtede og Husjomfruer, og for dem, som have reisendes Billeter, saa at ingen Domestik eller andre af deres Lige der maa tage Plads.

§ 40. Ingen har under, før eller efter Forestillingen Adgang til Theatret uden de spillende, Directionen, Cassereren, Secretairen og Maskindirecteurens Medhjælp; og ingen indlades i Skuespilhuset paa Prøverne uden de ovenmeldte samt de spillende Fruentimmers Mænd eller Forlovede.

§ 41. Den administrerende Directeur har det indvendige Politi i Huset, imedens han administrerer; hvoraf følger, at hans Bestemmelser i alt, hvad som strax maa afgjøres, uvægerlig maa følges, hvad enten det angaar de spillende eller Tilskuerne.

§ 42. Af disse Love skal de §§, som angaa Orden inden Skuespilhuset, separat aftrykkes og opslaaes i Vestibulen og flere Steder, hvor det bekvemt kan læses; ligesaa skal paa førstnævnte Sted hver Spilleaften anslaaes: a) naar og hvilket Stykke næste Gang spilles, b) hvem derved er administrerende Directeur, c) hvad Klokkeslet Skuespilhuset aabnes.

§ 43. Paa samme Maade skal Repræsentant-Resolutioner, der indeholde Tillæg eller Forandringer i disse Love, bekjendtgjøres, og hvert femte Aar skal Lovene eftersees, de senere Bestemmelser sammendrages i et trykt Tillæg, ifald de ere faa; men ere Forandringerne mange og vigtige, da skulle Lovene ganske omarbeides og omtrykkes, hvorover Repræsentanterne resolvere paa Directionens Andrag.

§ 44. Om et Medlem gaar ud af Selskabet og siden igjen ønsker at indlemmes, da kan samme træde ind i første vacante Plads uden Votering og uden at svare Indtrædelses-Contingent, hvilket Directionen foranstalter uden Repræsentanternes Sammenkaldelse, hvorimod det meldes samme ved deres første Møde, dog dersom den ansøgende paa en for Selskabet anstødelig Maade har udgaaet af samme, eller dersom Directionen af den ansøgendes forandrede sædelige Forhold skulde have Grund til at tro, at Selskabet ei ønskede sig den udgangne paa ny indlemmet, kan det andrage Sagen for Repræsentanterne, da man, om disse ere af lige Mening, paa den mindst mulig stødende Maade skal søge at tilkjendegive den vedkommende, at man ikke paa ny kan indlemme samme.

§ 45. Naar en Mand eller Fader, som er Selskabets Medlem, ønsker sin Kone eller confirmerede Datter indlemmet, da skal derpaa tages fortrinligt Hensyn ved Voteringen.

§ 46. Medlemmer af det ældre dramatiske Selskab indtræde ligeledes uden Votering, men ere ei befriede fra Indtrædelses-Contingent.

§ 47. Hvilket Medlem, som forser sig imod nogen af Selskabets Love, gjøres derpaa opmærksom ved en Note af Directionen, hvorpaa Medlemmet er pligtig at tegne, at det er forevist. Forser det samme Medlem sig anden Gang imod samme Lovsted, da er Directionen berettiget at anmelde Sagen for Repræsentanterne, som da skriftligen anmoder et saadant Medlem om selv frivillig at udtræde af Selskabet enten strax eller, efter som Repræsentanterne finder Omstændighederne, naar den løbende Saison er ude; skulde det angjældende Medlem vægre sig derfor, da skrides til formelig at excludere samme, som sker efter Directionens Andrag ved Pluralitet af Repræsentanternes Stemmer. Det Medlem, som forser sig imod forskjellige Lovsteder tre Gange, ansees som den, der to Gange har forseet sig mod samme Lov.

§ 48. Foruden disse af Directionen foreslagne og af os i Selskabets Navn antagne og til Trykken anordnede almindelige Love, skal Directionen være berettiget til af egen Myndighed at bestemme de Regler, som af de spillende blive at iagttage paa Prøverne samt under og imellem Acterne, hvilke Regler skriftlig skal opslaaes i Foyeen og følges under samme Tvangsbestemmelser som disse Love.

Christiania i det dramatiske Selskabs Repræsentantmøde den 2 November 1802.

Arbin. Rosenkrantz. Bukier. Nilson. Juell. Thulstrup. Leuch. Bøgh. Thrane. Haxthausen. Mathiesen. Delphin. Rasmussen.

I disse Love findes endnu ingen Bestemmelser angaaende Selskabets Opløsning, men det kan dog ikke have varet længe, inden saadanne ved en af de paabudne Revisioner ere indkomne deri. Fru Dunker omtaler i sit utrykte Skrift om Selskabet en saadan Bestemmelse, som hun henfører til denne Tid, og som i Tanken har adskilligt tilfælles med de meget senere Lovbestemmelser, som kjendes desangaaende, omend Formen ikke er ganske correct. „Der blev", beretter hun, „oprettet en Contract, der bestemte, at Grændsehaven skulde tilhøre det dramatiske Selskab og maatte ikke sælges eller benyttes til noget andet Brug end til at opføre Skuespil. Hvis det skulde falde nogen ind at ville sælge Theatret, da tabte han sin Andeel deri, og det skulde tilhøre den, der ønskede at beholde det som Theater, og hvis de skulde blive enige paa en eneste nær om at ville sælge det, saa skulde det tilhøre den ene, men hvis ogsaa denne vilde sælge det, da stod det ham frit for, men Pengene skulde tilhøre Fattigkassen." Denne Angivelse i Forbindelse med de senere Loves Paabud om, at Overskuddet i Tilfælde af Selskabets Opløsning efter Stiftsdirectionens Bestemmelse skal tilfalde „en offentlig Stiftelse" i Christiania, gjør det sandsynligt, at man i ethvert Fald helst har villet bevare Eiendommen som Theater, hvorfor man, hvis den allerede i længere Tid bebudede Opløsning af Selskabet virkelig kommer til at finde Sted, neppe bedre vil kunne træffe Stifternes Mening og mere handle i Lovenes Aand end ved at overdrage Eiendommen til Christiania offentlige Theater i Haab om derved at bidrage til dettes Opkomst og gjøre det skikket til at opfylde de Fordringer, der maa stilles til et Nationaltheater og en virkelig Kunstanstalt. At skaffe Christiania det efter Omstændighederne bedst mulige Theater har i alle Fald været Hensigten med alle de Foranstaltninger og Opofrelser, det dramatiske Selskabs Stiftere og Bærere have gjort i en lang Række af Aar.

Medlemmer og Embedsmænd.

I Slutningen af Septbr. og Begyndelsen af Octbr. 1802 anmodes „de, som kunne ønske at komme paa Votering til Medlemmer af det dramatiske Selskab og ei endnu have meldt dem", om at „ville behage inden den 10de Octbr. derom skriftlig at henvende dem til Directionen. Brevene kunne indlægges i Bogtrykkeriet. Formedelst det nye Huses Opbyggelse vil Indtrædelses-Contingenten muligen blive forhøiet til 10 Rdlr.;[1]) men den aarlige Contingent bliver uforanderlig 6 Rdlr. for Mandfolk og 3 Rdlr. for Fruentimmer." Løverdag, Mandag og Tirsdag 16, 18 og 19 Octbr. 1802 skulde Medlemmerne afhente sine Billeter for 1ste Termin, og Fredag, Løverdag og Mandag 11, 12 og 14 Februar 1803 for 2den Termin, begge Gange hos Controleur Leuch, under Fortabelse af sin Ret, om det ikke da skete.[2])

Paa Grund af det større Rum, som den nye Bygning tilbød, kunde nu flere nye Medlemmer optages, end der udgik af de gamle, og følgende 33 Herrer og 31 Damer bleve derfor ved Voteringen i Octbr. i 1802 Medlemmer af Selskabet: Provstinde W. E. S. Bendeke, fød Lowzow, Kjøbmand Boyesen og Kone, Kjøbmand Calmeyer, Assessor Peter Collett og Frue Eilertine S., fød Bendeke, Kjøbmand Fabritius og Kone, Stadscapitain Frost og Kone, Lieutenant Frost, Kjøbmand Fuglberg og Kone, Fru Glukstad, Cancelliraad Hartvig, Fuldmægtig Haslef, Frøken Ulrikke Haxthausen, Kjøbmand C. Holdt, Kjøbmand Ener Holm og Kone Margrete, fød Rein, Mad. Bente Juell, Kjøbmand Krag og Kone, Postcontorist Krum, Forvalter Langballe og Kone, Generaladjutant C. F. P. T. Lowzow, Cancelliraad J. A. Messell, Jacob Meyer, Jfr. Meyer (senere Mad. Eger), Proprietair

[1]) Dette blev Tilfældet, se ovenfor § 19 i Lovene.
[2]) N. Intell. Sedl. 1802 No. 39—41; 1803 No. 6.

Neve Monsen, Kjeld Mostue, Stadscapitain Petersen og Kone, Pastor O. Pihl og Kone, fød Holm, Jfr. Qvislin, Kjøbmand Rasch, Jfr. Rein (senere Mad. Boutet), Fru Ring, Jfr. Ring, Kjøbmand Rosenberg og Kone, Chirurg J. G. U. Schenck og Kone, Feldbereder Schibsted og Kone, Regimentsqvartermester Schøyen, Branddirecteur Jens Christian Smith og Frue, Kjøbmand Lars Smith og Kone, Proprietair Even Steen, Mad. Adam Steen, Lieutenant J. J. Thome, Mad. S. Thoms, f. Raffel, Kjøbmand Hans Thoresen og Kone, Byfoged Jacob Wulfsberg og Kone Henrikke, fød Stoltenberg, Pastor Nils Wulfsberg og Kone Petra, f. Weinholdt, Jfr. Boel Margrete Wulfsberg og Jfr. Bredine Dorothea Wulfsberg. Kun et Medlem optoges i hele den øvrige Del af Vinteren, men denne ene opveiede i Betydning for det dramatiske Selskab alle de øvrige nye Medlemmer; det var Envold de Falsen, der 12 Novbr. 1802 var bleven udnævnt til Justitiarius i Stiftsoverretten i Christiania og 3 Decbr. s. A. til Etatsraad, og som i Februar 1803 blev Medlem af Selskabet. Som ovenfor omtalt, havde han været et virksomt Medlem af det tidligere i 1780 oprettede dramatiske Selskab, men var i 1789, efter at han nogle Maaneder forud var udnævnt til Justitiarius i Overhofretten, pludselig bleven sendt som Lagmand til Nordlandene, hvilket nærmest var at betragte som en Art Forvisning fra Christiania, foranlediget ved det Forhold, der medførte Skilsmissen mellem Generalauditeur O. C. Wessel og hans første Hustru Helene C. Barclay. Efter et Par Aars Forløb nødte hans Helbred ham til at begive sig til Kjøbenhavn, hvor han 1791 opnaaede at blive Assessor i Høiesteret, og hvor han tillige udfoldede en betydelig Virksomhed som original dramatisk Forfatter og Oversætter for Theatret. Hans Helbred svækkedes imidlertid bestandig mere og mere, tildels ved Stridighederne med hans fordums Venner, efter at han havde skrevet Prologen „Festen i Valhal“ til Kongens Fødselsdag 1796. Dog lod han sig endnu i 1801 ved Englændernes Angreb

paa Kjøbenhavn indskrive som Medlem af det da oprettede Studentercorps og skrev sin bekjendte Krigssang: „Til Vaaben! se Fienderne komme", der i sin Tid var paa alles Læber. Da imidlertid Embedet som Justitiarius i Stiftsoverretten i Christiania i 1802 blev ledigt, og Generalauditeur Wessel for flere Aar siden var død (1794), opnaaede han nu denne Post og kom derved tilbage til den Kreds, hvor han havde tilbragt sin Ungdom, og hvorhen hans Hu altid havde staaet. Snart mærkes ogsaa hans Indflydelse i det dramatiske Selskab, men ihvorvel hans Helbred, i alle Fald i Begyndelsen, ikke forværredes efter Ankomsten til Christiania, blev hans Liv der dog ikke af lang Varighed.[1])

I Saisonens Løb udgik 12 Herrer og 10 Damer, nemlig: i Septbr. 1802 Kjøbmand Jacob Borch og Kone samt Student Christopher Borch; i Octbr. Veimester Blix, Mad. Clauson, Mad. Fougner, fød Dorff (allerede † 11 April s. A.[2]), Stiftsfuldmægtig Halvorsen, Generallieutenant Hesselberg, Frøkenerne Petronelle og Beate Hesselberg, Stiftamtmand Kaas og Frue, Frøken Juliane Lillienskiold (senere Generalinde Wildenradt), Cancelliraad og Borgermester Mogens Larsen Monsen († allerede 3 Mai 1802), Assessor Nilson, Miss Parsons (senere Fru Bornemann) og Overlærer Dr. Rohde, som da forflyttedes til Odense; i Februar 1803 Etatsraad Petersen og Frue, Kammerherreinde A. E. Anker, fød Cold († 26 Februar $53^1/_2$ Aar gl.); i Marts (o: Mai?) Assessor Balthasar S. Fleischer († 2 Mai) og i Mai Overlærer Georg Sverdrup, der var forflyttet til Kjøbenhavn. — Blandt disse vare

[1]) Se Forordene til L. S. Platous Udgave af E. Falsens Skrifter, I.; L. Daae, Det gl. Christiania S. 277 f.; J. Aalls Erindringer S. 98 f.; B. Moes Tidsskr. f. Personalhist. 1 R. S. 252; Overskou, Den d. Skuepl. III.

[2]) Gravskrift over hende i N. Intell. Sedler 1802 No. 16, jfr. med No. 15. Hun var f. 1774 4 Decbr. og gift med Procurator Johan Eilert Fougner.

flere af Selskabets Skuespillere, saaledes Assessor Fleischer og Overlærer Sverdrup, der begge oftere benyttedes, navnlig synes den første at have været meget afgjort. Kammerherreinde Anker har vistnok ikke spillet, siden det nye Selskab stiftedes (1799), men, som ovenfor (S. 107) nævnt, synes hun i alle Fald som ugift at have betraadt Bræderne.[1]) Med Hensyn til Stiftamtmand Kaas og Frue er det ogsaa tvivlsomt, om de have spillet siden Oprettelsen af det nye Selskab; i alle Fald optraadte Fru Kaas om Vaaren 1799 i „Elskovsbarnet", og om Ægteparrets tidligere dramatiske og musicalske Præstationer i Christiania er der oftere talt ovenfor. Ogsaa udenfor Selskabet følte imidlertid deres Bortreise som et Tab for Hovedstaden og Stiftet; Borgerne i Christiania og Drammen feirede ham i Løbet af September 1802 med Selskaber, Sange etc., Christiania Bys Repræsentanter overrakte ham en Sølvskaal med en Inscription; ved Høstjagten paa Fladeby opførtes, uagtet saadant ikke ellers var Sædvane ved Jagtsammenkomsterne, 31 August „et landligt Optog" til hans Ære, hvorved en Støtte med hans Navn saaes paa Theatret, og en Sang af Bernt Anker udførtes, hvis fire Vers ere lagte i en Bondes, en Seminarists, en Fjeldkones og en Borgers Mund; og endelig holdt Anker selv 26 Septbr. 1802 en Afskedsfest for ham i sit Hus i Christiania, ved hvilken Leilighed ogsaa en af ham forfattet, trykt Sang blev afsungen, medens Haven (nu Palaishaven) var oplyst med „Sørgelamper" o. s. v. Han blev ved sin Forflyttelse til Kjøbenhavn 1802 Justitiarius i Høiesteret og 1804 Cancellipræsident; i Aaret 1809 kom han atter for en Tid tilbage til Christiania som constitueret Stiftamtmand og var da paanyt Medlem af Selskabet.[2]) — Det uden Sammenligning største Tab led

[1]) Gravskrifter over hende af Falsen, B. Anker, J. Neumann og Hagerup findes i N. Intell. Sedl. 1803 No. 9—11. Alle omtale hende som et Exempel paa en god Husmoder.

[2]) N. Intell. Sedler 1802 No. 37, 39, 42; L. Daae, Af Bülows Papirer S. 114 ff.; B. Ankers Mscr. i Univ. Bibl. i Kbhvn.

imidlertid Selskabet ved Jacob Krog Borchs Bortreise til Kjøbenhavn om Høsten 1802. Han var født i Christiania 28 Juni 1770 og Søn af Bordskriver Christopher Borch og Hustru Anne Malene Jacobsdatter, der begge ovenfor ere nævnte som Medlemmer af Selskabet fra Høsten 1800. Han indsattes 1783 i Christiania Latinskole, og tog, dimitteret derfra, 1788 Examen artium og der følgende Aar Exam. philos. et philol., men da han, navnlig i Forening med en anden begavet men upaalidelig Artiumskamerat ved Navn Caspar Gad, ikke alene havde forødt den ret rigelige Pengeforsyning, der hidrørte fra Faderen, men ogsaa sat sig i en temmelig betydelig Gjæld, kaldte denne ham hjem og paalagde ham for Fremtiden at forsørge sig selv, hvorfor han tog en Huslærerpost hos en Prest paa Landet og senere hos Even Steen i Christiania. En i Studenterdagene letsindig knyttet Forbindelse foranledigede ham imidlertid til pludselig og hemmelig at opgive denne Plads og begive sig til Kjøbenhavn, hvor han nu ægtede den fra sin Mand skilte Fru Falck, der almindelig omtales som en i flere Henseender uheldig Personlighed. Dels for at søge en Levevei, dels vel ogsaa i Følge et indre Kald ønskede han at gaa til Scenen i Kjøbenhavn, uden at det dog lykkedes ham at faa Ansættelse der, som det heder, fordi Rosing ikke ønskede nogen anden Nordmand ansat ved Theatret. Han gik nu til Sverige, debuterede med stort Bifald som Belfort i „Nonnerne" og skal derpaa i 3 à 4 Aar have været en yndet Skuespiller i Stockholm[1]) og Gøtheborg, men det ryggesløse Liv blandt Skuespillerne paa sidstnævnte Sted frastødte ham i høi Grad, og han modtog endelig Faderens Tilbud om at komme hjem til Christiania for at overtage en liden Bondehandel. Da det dramatiske Selskab stiftedes, blev

[1]) Han nævnes dog ikke i Dahlgrens Anteckningar om Stockholms theatrar.

der selvfølgelig strax lagt Beslag paa Jacob Borchs ualmindelige Skuespillertalent, ligesom han ogsaa stadig færdedes i Selskabslivet i Christiania og paa Fladeby, da hans smukke Syngestemme, hans Munterhed og Vittighed, forenet med en vis Tækkelighed og Godmodighed, gjorde ham yndet overalt. Alle samtidige ere enige og uudtømmelige i sin Ros over hans Virksomhed som Skuespiller, og de Smaatræk, der fortælles om ham, synes med temmelig Sikkerhed at give Indtrykket af en Kunstnerpersonlighed, der i mangt og meget maa have lignet den, Nutiden glæder sig ved i Christiania Theaters første Komiker. En mere malicieux og foragtelig Mine end hans har jeg aldrig seet nogen Mand at kunne opvarte med, siger Professor Hansteen i et Brev til sin Søster. Uagtet Borch vistnok har fundet Tilfredsstillelse ved sin Virksomhed i denne Retning, blev dog snart Høkerhandelen ham rent utaalelig, og han besluttede atter at optage de i et halvt Snes Aar afbrudte Studier. Forsynet med en liden Pengesum af sin Moder og Løfte om Understøttelse i et Par Aar af Præsident Rosenkrantz, drog han med sin Kone om Høsten 1802 til Kjøbenhavn og opnaaede virkelig efter halvandet Aars Læsning theologisk Embedsexamen med bedste Charakter. Et Aars Tid senere (1805) blev han residerende Capellan til Orkedalen, men, som rimeligt var, kunde hans Fortid ikke indeholde gunstige Betingelser for en geistlig Virksomhed. Han viste sig snart ganske uskikket for denne og skal derhos være bleven rammet af et apoplektisk Tilfælde, der tildels virkede paa Taleevnen og endog synes at have gjort ham en Smule forvirret eller i alle Fald noget sløv. Efter at have fungeret som Prest et halvt Aars Tid, maatte han søge Afsked og kom allerede om Vaaren 1806 tilbage til Christiania, hvor han atter en Vinter var Medlem af det dramatiske Selskab, selvfølgelig uden mere at betræde Scenen. Som ovenfor vist spillede ogsaa hans Hustru i Tiden mellem 1799 og

1802 undertiden i det dramatiske Selskab men uden Bifald.[1])

Directionen bestod i denne Saison af de samme Medlemmer som i forrige, dog var Capitain Haffner i længere Tid fraværende paa en Reise til Danmark. I Repræsentantmødet 20 Octbr. 1802 valgtes følgende Medlemmer til Selskabets Repræsentanter, „hvis Antal med de forhenværende og vedblivende blev bestemt til 16": Stabschirurg Thulstrup, Overlærer Rasmussen, Stadthauptmand Paul Thrane, Kjøbmand N. Bøgh, Controleur Leuch, Farver Jens Delphin og Capitain Juell. Da imidlertid Stadthauptmand Thrane kort efter blev valgt til Musikdirecteur, blev det nødvendigt at vælge en ny Repræsentant, hvortil Directionen paa den af Secretairen 11 Novbr. 1802 udfærdigede Stemmeliste foreslog: 1) Secretair Arbin, 2) Professor Treschow, 3) Zahlkasserer Schaft. Rosenkrantz, der stemte først, bemærker, at da det kun var foranlediget ved en Feil i Optællingen af Stemmerne ved sidste Valg, at Hr. Arbin ikke da blev valgt, anser han ham nu, da der igjen er Vacance, uden videre for Repræsentant. Denne Mening tiltrædes uden Bemærkning af de øvrige Repræsentanter, der afgive Stemme, nemlig Haxthausen, Delphin, Rasmussen, Mathiesen, P. Arbin, Nilson, Leuch, Juell, Fleischer, Thulstrup og Bøgh, medens Bernt Anker giver sit Samtykke i følgende charakteristiske Paategning: „Uagtet jeg ikke var nær-

[1]) A. Erlandsen, Biogr. Efterr. om Geistl. i Throndhj. Stift, S. 206—7; Fru Dunker, Gamle Dage, især S. 226—32, hvor Borchs Biographi særdeles livlig er gjengivet tildels med hans egne Ord. Naar det ibid. S. 241 heder, at Borch og Kone spille en Rolle i Sogneprest H. B. Motzfeldts Enactscomoedie „Odel og Elskov", et høist maadeligt Arbeide paa rimede Vers, da er dog dette feilagtigt. Dette Stykke, der trods sin Ubetydelighed ved Anvendelse af nogle bekjendte Personligheder og deres Udtryk og Talemaader i sin Tid gjorde en vis Lykke, skal endnu findes i flere Afskrifter i det Nordenfjeldske, hvorfra nærværende Forfatter har havt en til Gjennemsyn.

værende, er Hr. v. Rosenkrantz's Declaration saa paalidelig, at Hr. Secretair Arbin bør have — og altsaa har — min Stemme. Anker." — Samme Dag (11 Novbr.) omsendte ogsaa Secretairen Musikdirecteurens Forslag til Optagelse af Dhrr. C. F. Balle (formodentlig den samme, der nævnes 1799, og som vel er udtraadt for en Tid[1]) og Procurator (senere Advocat) Gram som musicerende Medlemmer af Selskabet, hvilket, „da der endnu var tilstrækkelig Plads i Orchestret", blev bifaldt af de ovennævnte 13 Repræsentanter. Dette blev dem den samme Dag „notificeret" med Tilføielse, at de af Musikdirecteuren vilde erholde Tilsigelse om Øvelsernes Begyndelse. Derimod udmeldte sig et andet af de musicerende Medlemmer, den ovenfor oftere nævnte Hans Francke, i Skrivelse til Directionen af 26 Februar 1803. Han begav sig formentlig kort efter til Kjøbenhavn for at studere; 1810 opholdt han sig i alle Fald der som medicinsk Candidat.

Forestillingsdage og Repertoire.

Skjønt Billeterne for første Termin allerede vare udstedte i October 1802, har formodentlig Arbeidet med Theatrets Ombygning ikke tilladt Forestillingernes Begyndelse til den regelmæssige Tid, da det først 10 Novbr. bekjendtgjøres, at „første Skuespil er Onsdags Aften den 17de Novbr. Kl. 6 og Generalprøven Dagen forud. Indgangen er fra Gaden gjennem den dobbelte Dør nærmest ved Pladsen og aabnes Kl. 5."[2]) Denne Forestilling havde imidlertid nær maattet udsættes, thi 14 Novbr. underrettede Musikdirecteuren, Paul Thrane, Directionen om, at Dhrr. Musici Krøyer, Francke og Groth med sine Folk havde anmeldt for ham, at de af Biskop Schmidt i Oslo vare anmodede om at komme til ham

[1]) Se ovenfor S. 137 og 212.
[2]) N. Intell. Sedl. 1802 No. 45, Tillæg.

just den nævnte Onsdags Aften for at spille under en Høitidelighed, som han vilde holde i Anledning af sit Jubilæum. Da disse Folk ikke kunde negte at opfylde Biskoppens Forlangende, vilde Følgen deraf blive, at der ikke kunde tilveiebringes synderlig Musik ved Forestillingen paa Theatret den nævnte Dag. Thrane overlader derfor til Directionen at bestemme, om Forestillingen kan gives uden Musik, eller om den kan udsættes til den paafølgende Thorsdag, hvormed en Del af Medlemmerne, der skulde til Biskoppen, formentlig vilde finde sig vel tjente. — Allerede samme Dag tilkjendegiver Directionen Musikdirecteuren, at den, endskjønt den af de nævnte Grunde vel kunde ønske en Udsættelse, dog ikke tror at burde tilbagekalde den nu engang offentlig bekjendtgjorte Forestilling af Hensyn til det langt overveiende Antal Medlemmer, der ikke skulle deltage i Biskoppens Fest. Den erkjender vistnok, at Groth som Stadsmusikant og de Musici, der ifølge deres Embede (som Organister) ere Biskoppen subordinerede, efter Lovenes §§ 15 og 16 have lovligt Forfald, men da der endda bliver en stor Del af Selskabets bedste musicerende Medlemmer tilbage foruden dem af de contribuerende Medlemmer, som sædvanlig assistere ved Concerterne, og som ved denne Leilighed antages at ville være villige til at remplacere de fraværende, har Directionen den Tillid til „Selskabets værdige Musikdirecteur", at der nok vil findes Udvei „til en god om ikke just fuldstændig Musik ogsaa ved Forestillingen paa Onsdag." — Den følgende Dag erklærer Musikdirecteuren, at da Directionen uagtet de indtrufne Forhindringer har besluttet Opførelsen til den engang bestemte Tid, vil han forsøge at tilveiebringe saa god Musik som muligt, men Selskabet maa derfor ikke undre sig, om Musiken kun bliver maadelig, naar man ikke har en god Anfører og mangler den bedste Basspiller. — Forsøget lykkedes imidlertid over Forventning, thi allerede samme Dag,

som Forestillingen gaves (17 Novbr.), udfærdigede Directionen efter Repræsentantskabets Beslutning en Skrivelse til Musikdirecteuren, hvori der meldes ham, at man i Anledning af den ufortrødne Flid, hvormed han har ledet Musikens Opførelse, som Erkjendtlighedsbevis oversender ham en Anvisning paa 300 Rdlr. af Selskabets Kasse. Directionen tilføier, at den med saa meget større Fornøielse opfylder dette Selskabets Ønske, som den mere end dets øvrige Medlemmer har havt Anledning til at kjende de Vanskeligheder, som Musikdirecteuren ved dette Arbeides Udførelse saa heldigen har overvundet. — Det maa antages, at Selskabet har grebet denne Anledning til at vise Thrane sin Erkjendtlighed ogsaa for tidligere Tjenester, da Summen ellers synes at være for stor i Forhold til Selskabets Resourcer. Muligens kan ogsaa just da hans private Omstændigheder, der oftere vare vaklende, have indvirket paa Gavens Størrelse. — Ved denne Forestilling saa den største Del af Selskabets Medlemmer for første Gang Theatret efter Ombygningen. Et nyt, i Kjøbenhavn malet Fortæppe[1]) dækkede Scenen; paa Siderne af Prosceniet saaes legemstore Billedstøtter af Melpomene og Thalia, hvide paa gul Grund, malede af Lieutenant Jacob Munch; over Scenen læstes den af Dr. Treschow forfattede nye Indskrift: For Vid og Smag. Assessor Fleischer fremsagde en Prolog (af Treschow?), der udtalte gode Ønsker for den nye Skueplads, og hvis sidste Linie lød saa:

For Vid og Smag den altid aabne sig!

Det Stykke, der ved denne Leilighed opførtes, var sandsynligvis Heckingborn, Comoedie i 5 Acter af P. A. Heiberg, da Fru Dunker bestemt angiver det opført i 1802. Hun selv (da Fru Aamodt) spillede Lady

[1]) Det samme Tæppe (med et Prospect af Svinesund), der benyttedes til c. 1870, eller saalænge Bygningen var Theater. Jfr. J. F. L. Hausmanns Reise durch Skandinavien, II. S. 272.

Fletcher, „den yndige og talentrige“ Frøken Ulrikke Haxthausen (senere Grevinde Knuth) Miss Harriet; Paul Thrane har formodentlig været Admiral Heckingborn, Justitsraad Bukier maaske Dalton, og hvis Schandorff har havt nogen Rolle, har han formentlig været „en gammel Mand“ (d. e. Baron Fletcher). Fru Dunker fortæller[1]) endvidere om Opførelsen: „Da Forestillingen var endt, sagde Schandorff: Iaften have Fruentimmerne høstet Laurbærene. Bukier og Thrane havde havt Roller i Stykket, og som en Indvending mod Schandorffs Paastand nævnte jeg disse. Det var ikke, fordi de havde behaget mig, men jeg havde saa ofte hørt, at de vare gode og øvede Skuespillere, at jeg maatte tro det. Schandorff svarede: Hvergang jeg ser Bukier eller Thrane paa Theatret, da ser jeg en graa Sky, der omringer dem. Jeg maatte give Schandorff Ret, ogsaa jeg saa Skyen, men vidste dengang ikke, hvad den var; nu ved jeg det altfor vel. Skyen var disse Mænds Alder. Med Alderen undgaar ingen den graa Sky.“

Den næste Forestilling har uden Tvivl regelmæssig fundet Sted 1 Decbr. 1802 og har muligens bestaaet af Fusentasterne, Comoedie i 3 Acter, localiseret af E. Falsen efter C. d'Harlevilles (o: F. G. S. Andrieux's) Les étourdis ou le mort supposé, der af Fru Dunkers utrykte Optegnelser vides opført omtrent ved denne Tid eller lidt senere. Som Efterstykke er maaske benyttet Hagemeisters Enactscomoedie Gevinsten i Classelotteriet, frit oversat af N. T. Bruun og i Mai s. A. spillet første Gang i Kjøbenhavn. Dette Stykke vides nemlig med Sikkerhed at være opført denne Vinter saavel i Christiania som paa Fladeby. Om Rollebesætningen vides (fra Fruerne Dunkers og Munchs utrykte Optegnelser) med Sikkerhed kun, at Mad. Tullin var Babet (Elskerinden), og at den tyveaarige Jfr. Thrine Kofoed med stor

[1]) Gamle Dage S. 291.

Dygtighed spillede den gamle, giftesyge Husholderske Jomfru Susanne. Forøvrigt have formentlig de andre Roller snarere været besatte med de Personer, der nedenfor omtales som spillende i Stykket paa Fladeby i Julen samme Aar, end med dem, der optraadte deri ved Gjenoptagelsen i Novbr. 1808. — 15 Decbr. 1802 opførtes Bagtalelsens Skole, Comoedie i 5 Acter af Sheridan, oversat af A. G. Thoroup (Kbhvn. 1788. 8.) Allerede i Septbr. s. A.[1]) anmodes den, der har laant denne Comoedie, om at levere den tilbage paa det Sted, hvor han modtog den. I Stykket var der tildelt Assessor Fleischer en Rolle (maaske den samme, man senere vilde overdrage Justitsraad Bukier), hvilken han med Skrivelse af 25 Novbr. tilbagesender til Directionen, idet han bestemt vægrer sig ved at overtage samme. Han ytrer i denne Anledning, at han for at befries for at give den ham tilsendte Rolle rigtignok ikke kan anføre enten Bortreise eller Sygdom lige saa lidt som nogen bestemt Embedsforretning paa Spilledagene, som han i Lovenes § 15 antager kun betyder de 2de Dage, da Generalprøven og den virkelige Forestilling udføres, men han gjør kun opmærksom paa, at han mod Aarets Slutning har meget at iagttage i Stiftsoverretten, idet det da mere end ellers formedelst de paafølgende Ferier er Pligt at arbeide paa Sagernes Afslutning ved Dom inden Aarets Udgang. I Betragtning af den megen Tid, der optages med Prøver og deslige, er han vis paa, at Directionen vil indse Billigheden og selv Lovligheden af, at han fritages for Rollen, som han derfor i betimelig Tid tilbagesender. Da han befrygter, at det kunde blive ham paalagt at udføre Roller i andre Stykker f. Ex. den af ham før udførte Rolle i „Barberen i Sevilla", udbeder han sig, at det ikke maa blive regnet for Uvillighed, naar han i saa Fald

[1]) N. Intell. Sedler No. 36, Tillæg. Bekjendtgjørelsen er trykt som Selskabets almindelige Bekjendtgjørelser.

bruger samme Fremgangsmaade dermed, thi han nødes virkelig dertil. Han haaber, at Directionen vil erkjende, at han til alle Tider efter Evne har søgt at lempe sig efter dens Ønske. Han undser sig for sig selv ved at tilstaa, at han virkelig sidste Gang gav Bartholos Rolle[1]) med temmelig Vished om, at hans Helbred derved vilde lide. Denne anstrængende Rolle kan han derfor ikke mere udføre. Han beder om Tilgivelse, fordi han for Sikkerheds Skyld har nævnt en Ting, som maaske endnu ei har været tænkt paa. Han er villig til i Vinterens Løb at give tre Roller, naar de ikke ere altfor svækkende for hans svagelige Helbred, og de ikke indfalde paa en Tid, da Embedsforretninger ganske lægge Beslag paa ham. — Sandsynligvis er han bleven fritagen for Rollen, da hans Sygelighed formodentlig var Directionen bekjendt, og allerede 2 Mai 1803 afgik han ved Døden, kun 35 Aar gammel. Han angives i Medlemsfortegnelsen som udgaaet af Selskabet allerede i Marts s. A., hvilket maaske kun er en Skrivfeil for Mai, medmindre en Conflict med Directionen i den ovennævnte Anledning skulde have foranlediget hans Udtrædelse. — Ogsaa et andet Medlem af Selskabet, Justitsraad og Slotsfoged P. Bukier, tilbagesendte den ham tildelte Rolle i det nævnte Stykke (Rowleys), maaske den samme, der var tiltænkt Assessor Fleischer, thi medens dennes Brev er af 25 Novbr., er Bukiers dateret 26 Novbr., og han omtaler, at Rollen er ham sendt den foregaaende Dag. Han erklærer, at han, efter at have gjennemseet den og eftertænkt adskillige ham inden 15 Decbr. forestaaende Reiser og Forretninger, indser Umuligheden af, uagtet den bedste Villie, at paatage sig Rollens Udførelse, thi for det første har han hver Dag indtil 1 Decbr. bestemte Forretninger, og paa denne Dag maa han begive sig til Follo paa Thingreiser, hvorfra han først vender tilbage den 9de, og ligesom

[1]) Formentlig i 1801, se ovenfor S. 240.

han hver Dag paa Reisen har fuldt op at bestille, saa mangler han heller ikke Forretninger efter Hjemkomsten, hvorfor han for denne Gang beder sig undskyldt. — Af dem, der ved Gjenoptagelsen af „Bagtalelsens Skole" i Februar 1807 spillede deri, kunne følgende allerede nu indehavt de samme Roller: Sir Oliver Surface, Præsident Rosenkrantz; Joseph Surface, Thulstrup; Crabtree, Kjøbmand Thyrholm; Sir Benjamin Backbite, David Thrane; Snake, Maschmann; Sir Toby Bumper, Lieutn. Widding; Moses, Tullin; en (stum) Gjæst, Dr. Baumgarten; Rowley, Conradi; Trip, Bogtrykker Berg; Sir Peter Teazles Tjener, Garver M. Berner; Joseph Surfaces Tjener, Iversen; Lady Teazle, Mad. Collett; Lady Sneerwell, Fru Baumgarten; en Pige, Jfr. Meyer. Hvem der spillede Sir Peters og Charles Surfaces Rolle er ubekjendt; maaske har Capt. Haffner havt den sidstnævnte, ligesom Jfr. Sang vel maa have været Miss Candour. — Det er vistnok sandsynligst, at der ikke har været givet flere Forestillinger i Decbr., da den regelmæssige Forestillingsdag vilde have indtruffet 29 Decbr., altsaa paa en Tid, da en stor Del af de vigtigste Skuespillere vare borte fra Byen, paa Fladeby, Vestby o. fl. St.; derimod tør det vistnok sikkert antages, at der i Januar 1803 har været to Forestillinger. Da man paa Grund af Assessor Fleischers Vægring ved at spille Dr. Bartholos Rolle neppe kan gjætte paa nogen fornyet Opførelse af „Barberen i Sevilla", om en saadan virkelig fra først af har været paatænkt, bliver det maaske rimeligst at antage, at den Gjenopførelse af Groszmanns Kun sex Retter (oversat af F. Schwarz), der allerede i Novbr. 1802 paatænktes, idet Selskabet anholdt om at erholde den tillaans,[1]) har fundet Sted ved denne Tid. Hvorvidt Lieutenant Lindemann og Frue nu, ligesom i Februar 1811, have været i Christiania og spillet sine gamle Roller, vides ikke, men forøvrigt have

[1]) N. Intell. Sedl. 1802 No. 46, Tillæg.

formentlig de, der ere nævnte som spillende i Saisonen 1799—1800 (ovenfor S. 218—19), ogsaa nu havt de samme Roller med Undtagelse af Bornemann og Kjerulf, der imidlertid havde forladt Christiania. Derhos kan maaske nu, ligesom i 1811, Glad have spillet Kirkeinspecteur Classens og Jfr. Kirsten Clauson Lises Roller. Indholdet af den anden Forestilling i Januar kan ikke angives, medmindre den har bestaaet i E. Falsens Toactscomedie De snorrige Fættere eller Testamentet, der af Fru Dunkers utrykte Optegnelser vides opført omtrent ved denne Tid, samt et Efterstykke. Om Rollebesætningen er intet bekjendt; først i Decbr. 1819 opførtes Stykket igjen, men af dem, der da havde Roller deri, vare ingen ved denne Tid Medlemmer af Selskabet.

Onsdag 2 Februar 1803 opførtes De fire Formyndere,[1]) Comoedie i 3 Acter, af F. Schrøder bearbeidet efter Susanne Centlivres „A bold stroke for a wife", oversat af J. Wille. Kbhvn. 1795. 8. Af dem, der spillede ved Stykkets Gjenopførelse i Januar 1815, kunne ved denne Leilighed blot Fru Aamodt og Kjøbmand Thyrholm indehavt de samme Roller (Madame Prim og Verten Sakbut). Som Efterstykke er maaske Gevinsten i Classelotteriet, der synes at have gjort stor Lykke, atter bleven opført,[2]) og da med samme Rollebesætning som i Decbr. 1802. — Onsdag 16 Februar 1803[3]) opførtes Den forladte Datter, Comoedie i 5 Acter, oversat og localiseret af E. Falsen efter Holcrofts „The deserted doughter". Rollebesætningen har vistnok været ganske den samme som ved Opførelsen i Decbr. 1804, hvor den vil findes angivet. Fru Dunker omtaler i sine

[1]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 4 (for 26 Januar).
[2]) Ibid. 1803 No. 5 (paa Grund af Udhævelsen).
[3]) Ibid. 1803 No. 6, jfr. m. No. 5. 14 Februar i No. 6 er en Trykfeil for 16 Februar.

utrykte Optegnelser, hvorledes Falsen, der har flyttet Scenen fra London til Kjøbenhavn, ogsaa har ombyttet Originalens gamle Tjener, som der taler i Skotsk Dialect med en Nordmand (Halvor Jerken), hvorfor Rollen i Kjøbenhavn spilledes af Rosing;[1]) her blev den given af Politimester Wulfsberg. Falsen, der i Kjøbenhavn havde seet Baronessens gamle Kammerpige, Birgitte Spydberg, fortræffeligt udført af Jfr. Winther, var i stor Tvivl om, hvem han her skulde betro denne Rolle, og gav den endelig til Jomfru Sang, der skilte sig saaledes ved samme, „at Falsen gik hende imøde ved Udgangen, kyssede hendes Haand og takkede hende saa hjerteligt for den store Glæde, hun havde forskaffet ham, at Erindringen herom forblev som et Glandspunkt i den elskelige gamle Jomfrues Liv", hvilket hun endnu paa sit Dødsleie omtalte[2]). „I det Stykke", vedbliver Fru Dunker, „forekommer en Vertinde i et Bordel; denne Rolle vovede man ikke at byde nogen Dame, den blev givet til Otto Collett, som skilte sig saaledes ved den, at det umuligt kunde gaa an. Fru Falsen, Forfatterens Hustru, tilbød sig, og nu blev Stykket givet, som det burde være." — Onsdag 2 Marts er der uden Tvivl opført en af Holbergs Comoedier.[3]) — Onsdag 16 Marts 1803 gaves Advocaterne,[4]) Skuespil i 5 Acter af Iffland, oversat af Fr. Schwarz (Kbhvn. 1796. 8). Fru Dunker[5]) har bevaret en Anecdot fra denne Opførelse: „Sverdrup havde et vittigt Svar ved Haanden til hvert Spørgsmaal; kun en Gang saa jeg ham forlegen og uden at kunne finde Svar. Vi havde spillet Advocaterne af Iffland, hvor jeg

[1]) Dette kan neppe være rigtigt, da Rosing ifølge Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 729—30 spillede Baron Skumrings Rolle.

[2]) Jfr. ogsaa Gamle Dage S. 193.

[3]) Se Prest Wulfsbergs Avertissement i N. Intell. Sedl. 1803 No. 7, Tillæg (mærk Udhævelsen).

[4]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 10.

[5]) Gamle Dage S. 289.

var Sophie Gleiser og Jens Aars hendes Elsker (Etatsraad Klarenbach), Louise Pløen var Fredrikke og Sverdrup hendes Elsker (Holzførster Gernau). Efter Comoedien var Assemblée hos Pløen. Da Sverdrup kom ind, gik Madame Pløen ham imøde og sagde: Saa er De da nu forlovet med min Datter. Her maatte han blive Svar skyldig." Mere af Rollebesætningen kjendes ikke, og Stykket blev ikke senere spillet af det dramatiske Selskab. — Onsdag 30 Marts er maaske Kotzebues Femactsskuespil Skumlerne[1]) blevet gjenopført; foruden de ovenfor (S. 220) nævnte spillende har formodentlig nu, ligesom i Februar 1806, Delphin været Kroll, Mægler Smith Pilz samt Christopher Thorsen og Kjøbmand Jacobsen Vagten. — Onsdag 13 April gaves uden Tvivl Pebersvendene eller Høhøsten af Iffland i E. Falsens Bearbeidelse, vistnok med samme Rollebesætning som i Novbr. 1800 (se ovenfor S. 235) med den Undtagelse, at Lynge vistnok nu som i Februar 1805 har spillet Claus's Rolle istedenfor Jacob Borch, ligesom muligens Thrine Kofoed allerede kan have overtaget Grethes Rolle istedenfor Cathrine Devegge (nu Fru Treschow). — Sidste Forestilling i Saisonen er formodentlig givet Onsdag 27 April og har bestaaet i G. E. Lessings bekjendte Femactsskuespil Minna af Barnhelm eller Soldaterlykken, oversat af P. T. Wandall. Kbhvn. 1771. 8. Om Rollebesætningen er intet bekjendt, og Stykket har ikke senere været opført af det dramatiske Selskab.[2])

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 12, Tillæg og 14, Till. (NB. Udhævelsen).

[2]) 16 Marts 1803 averteres der efter et Par Exemplarer tilkjøbs eller tillaans af Minna v. Barnhelm og Pebersvendene, se N. Intell. Sedl. 1803 No. 11, Tillæg.

Fladeby. 1802—1803.

Af Fladebyselskabet i denne Jul kjendes — foruden Verten, Vertinden, deres Pleiedatter og deres Pleiesøn (Tina og Otto Collett) — Stiftamtmand Grev Moltke med Frue, fød Bille-Brahe, og to Børn, Etatsraad E. Falsen, Bernt Anker, Thulstrup og Frue, C. Tullin med Kone og Søn, Lieutenanterne Carlsen og Schiøtt, Assessor Gram, Jomfruerne Kirsten Clauson, Thrine Kofoed og Peckel, Mad. Hiort, fød Clauson, Overlærer Rasmussen, J. Aars, Kjøbmand Clauson, „Practicus" Høyer, M. Pløen, Meabour fra England, og for enkelte Dage: Præsidenterne Rosenkrantz og Bull, Capitain H. J. Huitfeldt og Frue, fød Bierregaard, Presteenken Mad. Nannestad, fød Styhr, med Søn og Datter. — Journalen er i dette Aar oftere ført af Madame Collett selv. Fredag 24 Decbr. 1802 beretter Journalen, at man savnede den tilkommende Vert hele Aftenen, og man forventede sig et herligt Optog, da Oberverten ikke engang kunde faa sig en Whist. Ved Aftensbordet gik det muntert til med Skaaler og Sange, især vare Collett og hans Hustru „overordentlig glade ved at se deres Ungdoms Ven, Etatsraad Falsen," i sin Kreds. „Obervertens poetiske Geni begyndte at vise sig, da han i Anledning af sin Vens Tilbagekomst havde forfattet ret et godt Vers.[1])" Da Aftensmaden Kl. 10 var spist, satte man sig „i behørig Orden for at skue Optoget, Forhænget blev optrukket, og man saa Hr. Clauson og Mad. Tullin, holdende et Papir, hvorpaa stod følgende: Hele Selskabet indbydes at spise imorgen hos Mad. Tullin og Hr. Clauson. De havde Hængelaase for Munden og kunde altsaa ei snakke. Hvad kunde man sige herom? Makrel var det, det kan Papiret over

[1]) Ogsaa blandt B. Ankers Papirer findes et Vers af ham selv i Anledning af Falsens Tilbagekomst til Christiania, uden Tvivl afsunget ved en Fest hos Anker i denne Anledning.

Kaminen i Spisestuen bevidne. Da dette Optog kuns varede et Minut, saa fik Oberverten sig en Whist, og de øvrige af Selskabet dansede til Kl. $11^1/_2$ om Natten og forføiede sig derpaa til Sengs." — Løverdag 25 Decbr. viste Munterhed sig paa alles Ansigter — „og kunde det være andet, naar saadan en Vertinde viste sig?" tilføier Journalen. „Opsættet kan ei roses, da det er taget af Væggene og kuns oplivet med noget Tyttebærløv; paa Pyramiden hang tvende Hængelaase, men disse bleve ogsaa Væggene berøvede, da de vare laante af Husholdersken. Dog — Mor Tullin var Vertinde, og hun med hendes Mildhed og indtagende Vittighed og gode Lune bandt alles Tunger; man taug og beundrede den yndige Vertinde." — Hr. M. Pløen og Jfr. Kofoed gave Optog. I Stykket forestillede Pløen en Haarskjærer, hos hvem der kom adskillige ind, der vilde friseres, men alle til samme Klokkeslet: det var tvende Damer (Kirsten Clauson og Mad. Tullin), Lieutenant Schiøtt som en Fransk Petitmaître og Tullin som Jøde. Haarskjæreren forlangte uhyre Betaling for alle sine Customers. En Bondepige (Jfr. Kofoed), der er hans Kjæreste, kommer ind, og da han nu har faaet saa mange Louisd'ors, vil han holde Bryllup og inviterer dertil det hele Selskab. — Journalen for Søndag 26 Decbr. bemærker, at „alle Vertinder ufortalt, bidrog denne særdeles ved hendes Agtpaagivenhed og Munterhed til at fornøie det hele Selskab. Hun sang, gik omkring Bordet for at se, om noget manglede Gjæsterne, ja man kan med Rette sige, at hun opfyldte sine og Vertens Pligter. — — Hun viste sig til det sidste Øieblik i sin fuldkomne Glands." Til Opsatset nedtoges fra Væggene tvende Mænd, forestillende Haarskjæreren og en af hans Kunder, „altsaa heller ikke noget nyt for Obervertens Hylder. En Kone blev laant af Obervertinden, men denne er rent forsvunden." — Aftenens Optog skulde gives af Madame Hiort og Assessor Gram. „Man kjender Gram", siger Journalen, „han, som sædvanlig,

havde aldrig tænkt paa noget Optog og kom denne Gang ogsaa tomhovedet. Falsen var hans Trøst, han kom ind som en Birkedommer med hans Dreng, som havde Lovene; han læste op en fortræffelig vel sammensat Dom for Gram — man kjender Falsens Veltalenhed, og at han er skaaret for Tungebaand, og altsaa kan man slutte, at han med dette meget fornøiede Selskabet. Gram som Delinqvent blev indført og dømt, at han skulde staa i Gabestokken, indtil et Fruentimmer fandt Medlidenhed for ham og løste ham. Adskillige kom da ind og lo ad ham, Mad. Tullin og Kirsten Clauson som Damer, Tullin som Matros og Schiøtt som en Melkepige, alle lo og forsikrede, han havde rigtig fortjent denne Straf. Han skreg og bar sig jammerligt; tilsidst kom da Mad. Hiort, som hans Kjæreste, ind og løste ham, hvorpaa han af Glæde besluttede at have Bryllup næste Dag og inviterede det hele Selskab." Fru Dunker[1]) meddeler (efter Beretning fra andre) følgende Supplement til Journalens Indholdsangivelse: „Man saa, da Tæppet gik op, Gram at staa i Halsjernet. Flere gik forbi og spottede ham. En Dame sagde: Vel fortjent! Erindrer De vel, at De indbød mig engang til et Bal paa Klubben, og at jeg maatte vente Dem forgjæves: De havde glemt det. En anden Dame sagde: De engagerede mig til en Dans og satte Dem i et andet Værelse til at spille Kort, saa jeg maatte sidde over den Dans efter at have afslaaet flere Engagements. En Herre sagde: De indbød mig til at spise til Middag hos Dem paa Ulleren, og da jeg kom,

[1]) Gamle Dage S. 320—21. Naar Fru Dunker angiver, at den omtalte Fru Hiort var Enke efter Overretsprocurator Christian Hiort († 16 April 1802), da er dette urigtigt, da hun ikke tilhørte den Kreds, der samledes paa Fladeby, hvilket derimod just var Tilfældet baade med Mad. Mally Hiort, fød Clauson, (Fru Thulstrups og Kirsten Clausons Søster) og hendes afdøde Mand Regimentsqvartermester og Sorenskriver J. S. Hiort († 15 Juli 1802).

var De reist til Bogstad: De havde glemt, at De havde indbudt mig. Saaledes gik det med flere; da kom Mad. Hiort, hun blev saa rørt ved hans Nød, at hun uden at sige et Ord gik hen og løste ham ud af Halsjernet. Af Taknemmelighed bad han om hendes Haand, hun gav ham den, han indbød Selskabet til deres Bryllup og voilà la pièce finie!" — Mandag 27 Decbr. beretter Journalen, at „Hylden blev hædret med et nyt Opsæt, som bestod af en Gabestok og Lænke. Kl. 8 om Aftenen bleve vi glædede ved Lieutenant Carlsens Ankomst; han er en stor Favorit af os alle,[1]) og da han har i 3 Maaneder været borte i Altona, hvor han er bleven forlovet med en Jomfru Mathiesen, var hans Tilbagekomst os meget kjær." — Kammerherre Ankers og Madame Colletts „Invitation" om Aftenen var ifølge Journalen følgende: „En Borgermand blev plaget med Rangsgriller og vilde endelig for sine Penge blive Baron, men nu, da han skulde sees tilhove, vilde han paa sin gamle Alder blive fuldkommen Cavalier og altsaa fik Dansemester, Syngemester, Fegtemester, Philosophimester, og alle disse Personer forestillede Kammerherre Anker undtagen Syngemesteren, som var Aars; Skrædderen var Tullin, som havde gjort ham en prægtig Baronkjole; Manden var Gram og Mad. Collett hans Kone, som var simpel og vred for alle disse Narrestreger, og over at han lod sig bedrage af Crispin og en Baron Puff (Tullin og Anker). Tilsidst bliver det opdaget, at Baron Puff og Manden ere meget lige, og da Konen er meget nærsynet, saa er det bare et Spilop af Manden for at se, hvorledes hun tager sig af Tingen. Da Manden har givet sig tilkjende, og hun faar sin fornuftige Mand igjen, bliver hun saa glad,

[1]) Den oftere omtalte Fru Ditlevine Feddersen kalder ham i et Brev af 21 Febr. 1801 til Søsteren Matthia Anker, hvori hun omtaler et Besøg af ham: „den smukke Carlsen". (Rigsarch. Fayes Saml.)

at hun ønsker at have et stort Selskab Dagen derpaa og inviterer Fladeby-Selskabet." Da Ankers egenhændige Udkast til Optoget, der kaldes Impromptu à Fladeby, findes blandt hans efterladte Papirer (i Univ. Bibl. i Kbhvn.), meddeles samme her. Personerne: Fru Jordan Mad. Collett, Hr. Jordan Assessor Gram, Musicus Hr. Aars, Magister, Dansemester, Fegtemester, Baron Puff udføres alle af B. Anker, Crispin og Skrædder Knapsnit udføres af Hr. Tullin, Lisette Jfr. Clauson, 2 Tjenere i Livrée, en Skrædderdreng.

1ste Act (Sc. 1). Hr. Jordan i Schlafrock. Han kan ikke faa ud af sit Hoved den Fru Fløitenspring, som han blev forliebt i paa Bal masqué paa Hoftheatret. Han vil ikke længer være Kræmmer men Baron, hvortil hans gode Ven Baron Puff, der er fortrolig med Kongen og „Matskalkerne", skal hjælpe ham. Han vil da vise sig ved Hoffet, hvorfor han har bestilt en prægtig „nymodisk" Klædning, og venter nu Skrædderen, som ikke kommer. Skjænder over Skræddere i Almindelighed. Venter Mag. Pancrasius, som skal lære ham at skrive zirlig til sin Masque; venter sin Dansemester for at lære at gjøre Pas i Forgemakkerne og Hofsalen og gjøre rigtig Reverentz; venter sin Fegtemester for at lære at forsvare sig, om han bliver toucheret; venter sin Musicus for at lære at synge sine forliebte Sange. (Sc. 2.) Tjeneren melder Skrædder Knapsnit, som kommer med en Skrædderdreng, der bærer den nye Klædning. Jordan proberer den galonnerede Kjole; Skrædderen forsikrer, at han aldrig har gjort en saa prægtig Klædning før; han syr for fremmede Prinser og Herrer, der kalde ham mon cher ami, kan tage Maal af en Person blot ved at se ham, uden at der skal blive mindste Feil. Efter megen Snak anbefaler han sig til videre Arbeide og gaar. Skrædderdrengen begjærer en Drikkeskilling, Jordan giver ham nogle Smaapenge, Drengen siger „Tak, velbaarne Herre", hvorfor han faar mere, „Tak, naadig Herre", ligesaa; „Gud velsigne Dem, Hr. Baron" — en halv Daler; „Tusind Tak, Deres Excellence" — en Daler. Dette finder han er andre Titler end Husbond, Fa'er, Principal eller slet og ret Herre. (Sc. 3.) Madame Jordan kommer. Hr. Jordan viser hende sin prægtige nye Kjole, fortæller, at han skal blive Baron og Excellence ved Baron Puffs Hjælp, og fortæller om alt, hvad han skal lære, og at Skrædderdrengen allerede kaldte ham Excellence. Han veed kun ikke, hvorledes han skal faa Skik paa sin Kone. Hun formaner ham til at tænke paa sine borgerlige

Sysler og ikke paa sin gamle Alder tænke paa slige Narrestreger; til at gifte sin Datter med en skikkelig Borger og ikke føre hende til Hoffet etc. Han siger, Piben nok vil faa en anden Lyd, naar hun bliver Baronesse, hun maa vænne sig af med at plante Kaal i rød Bundingstrøie, stoppe Salveter og malke Køer, men lære at bruge Viften, som han sin Chapeaubas, og gjøre rigtig Reverentz, idet hun gaar 3 Trin frem og 1 tilbage. Han venter nu sine Lærere og først Magistren, som skal lære ham Philosophi og Comport i Tale. Madame Jordan mener, at den sande Philosophi eller Phantasi er at betale enhver sit. En Tjener melder Mag. Pancrasius. Hun belaver sig paa Taalmodighed og sætter sig til at strikke. (Sc. 4.) Magisteren kommer. Jordan beder ham om Undervisning i Comport i Tale, og om hvorledes han kan skrive zirligt til Fru v. Føitenspring, som han blev forliebt i paa sidste Bal, og sige hende, at hendes smukke Øine gjør, at han dør af Kjærlighed. Magisteren siger, at dette kan siges paa mange Maader. Jordan er henrykt over Philosophien og spørger, hvorledes man ret lærer det. Magisteren siger: ved Logica og disker op med en Del philosophiske Floskler. Jordan er forbauset over hans Lærdom og beder om Regler for at tale og skrive. Mag. spørger, om det skal være Vers eller Prosa. Jordan ved ikke, hvad Prosa er. Mag. anfører Exempler paa Vers og Prosa. Jordan mærker da med Forundring, at han hver Dag taler Prosa, og spørger, hvorledes det læres. Mag. siger: ved at stave og taler om Vocaler og Consonanter. Jordan er forbauset over alt, hvad han lærer. Han fylder Scenen, til Fegtemesteren kommer. (Sc. 5.) Fegtemesteren kommer og taler om sin Kunst, der bestaar i „at give og ikke at tage", der kan bringe den største Cujon til at forsvare sig etc. etc. Jordan er henrykt over, hvad han lærer. (Sc. 6.) Syngemesteren kommer og fremhæver sin Kunst som den første, opregner en Del virkelige og opdigtede Musikere og synger en Vise; omtaler Harmoniens (i figurlig Forstand) Indflydelse og Nødvendighed i alle Forhold og siger, at man først ved at lære Musik bliver et Menneske (gaar). Jordan har en Monolog. (Sc. 7.) Dansemester Walker[1]) meldes. Han taler Svensk og priser Dansen som den første af alle Kunster, som er nødvendig at lære for ikke at gjøre Feiltrin etc. Han lærer Jordan at danse, denne bærer sig bagvendt ad. Dansemesteren afskediges, naar det bliver ham altfor broget.

[1]) D. e. den ovenfor oftere omtalte Svenske Dansemester Walcke, der var en i Christiania vel kjendt Figur. Hans særegne Udtale (han kunde ikke prononcere K) var let at efterherme.

2den Act. (Sc. 1.) Baron Puff og Crispin tale om Jordan som den største Nar og alle hans gale Indfald for at kunne vække Opmærksomhed, men han bliver dog kun en Carricatur. Imidlertid vil Puff laane Penge af ham, saalænge han har noget, og holde ham op med gode Løfter. Mad. Jordan kommer og beskylder dem for at forføre hendes Mand, hvilket de benegte; de ville kun gjøre ham til en brav og elskværdig Mand. Hun omtaler de Penge, Baronen laaner af hendes Mand, hvilket ruinerer ham. Crispin siger, at de laane mod god og rigtig Rente og betale i 2 Terminer: naar de døe, og naar de staa op. Baronen siger, at han kun laaner af ham, for at han ikke skal anvende Pengene til unyttigt Fjas. (De gaa.) (Sc. 3.) Lisette med en Støvekost; feier og sætter alt i Orden. Hun beklager sig over de mange Folk, Baronen og Crispin føre i Huset, som tilrakker alt saaledes, at hun ikke ved, hvorledes hun skal faa det rent efter dem igjen, og hvis det ikke er rent, faar hun en Ulykke af Madamen. Saadan var det gaaet Dagen før, da hun blev heftet af „den Snørvas" Crispin, „som altid vil kramse og kysse", hvorfor hun gjerne vil give ham en Erindring igjen med Støvekosten. Hun ser „hele Slenget" komme og maa derfor gjøre alt istand til Aften. (Sc. 4.) Baron Puff. Jordan. Tullin som svirende Cavalier. Aars som Officier. Der tales om de skjønne Øine, som har skudt Hr. Jordan, Han spørger, om de saa, hvilke Øine, hun gjorde til ham. Puff spørger, hvormange Penge, han nu har faaet af Jordan. Denne nævner 4,800 Rd. 3 Mk. 23 Sk. Puff nævner de forskjellige Poster (Frøken Springfire, Oberst Menschenscheck, Skrædder Knapsnit, Skomager Trangsko etc. etc.), hvortil de ere forbrugte, og beder om 1100 Rd. 1 Mk. 1 Sk. endnu, saa det bliver 6000 Rd. (sic.), som han vil betale ham paa Løverdag. De andre bevidne, at Baron Puffs Forsikring er som en kgl. Obligation. Jordan lover Pengene til den følgende Dag og beder Puff skaffe ham en Samtale med den deilige Fru Dorimene, hvilket denne lover og gaar med Jordan. (Sc. 5.) Mad. Jordan kommer og beklager sig over, at Manden tilsætter alt paa Baronen og bebreider de andre, at de ikke advare hendes Mand. De undskylde sig etc. Scenen fyldes hermed, indtil Jordan og Puff kunne faa byttet Klæder. (Sc. 6.) De komme ind, igjen saaledes. Alle spørge, hvorledes dette forholder sig, og hvem der er Puff og hvem Jordan. Der forklares nu, at da Baronen, som er en særlig Mand, og Jordan, især ved Lys, ligne hinanden meget, og da Madame Jordan er nærsynet, havde de foretaget at spille denne Comoedie for at narre hende og fingeret Forliebelsen etc. etc. Mad. Jordan er nu meget fornøiet og tilgiver Spøgen;

de ville nu holde Gjæstebud den følgende Dag og invitere det hele Selskab. Jordan ender med følgende Vers:

Ja, til huslig Fryd vil i Vidner være,
Skal i alle her ret velkomne være.
Og vil i da med os tiltakke tage,
Skal vi noget finde paa, som kan smage.
Især velkommen vær i ædle tvende,
Som elskes maa, jo mer man eder kjende,[1])
Og Falsen, du vor gamle vittig Frende.

Pram (med Bifald af E. Falsen) bemærker, at allerede Opskriften paa dette Arbeide giver mere end Formodning om, at dette theatralske Udkast ei let vilde være at optage blandt Forfatterens posthuma. Det er Molières „Bourgeois gentilhomme", lidt adapteret efter, hvad der i Hast kunde forestilles blandt andre improviserede Morskaber paa en Skueplads, hvor deslige gjøre en saare gottende, saare passende Virkning for Øieblikket, uden at der er Tanke om at underkaste denne Morskab Kunstdommer-Undersøgelse. — „Opsættet" Tirsdag 28 Decbr. var en gammel Pyramide, som blev overtrukket med nyt Papir, hvorpaa stod tvende Inscriptioner, paa den ene Side: Den, som laaner paa Puf, maa betale med Uf, og paa den anden: Ved huslig Flid og Konens Dyd man skaffer Manden Ro og Fryd. „At dette ei var ganske nyt og mere zirligt var sandelig ikke Vertindens Skyld, da hun maatte spille Whist hele Morgenen." Ved Middagstid glædedes Selskabet ved Doctor Thulstrups og elskværdige Frues Ankomst. Ved Bordet gik det muntert til med Sang, Bisp og Vin; Verten havde forfattet en Vise til Grev Moltke, som med Frue bidrog meget til almindelig Fornøielse. — Om Aftenen havde Falsen og Kirsten Clauson „et nydeligt Optog":

Han kom selv frem foran Forhænget og beklagede, at han ikke vidste, hvad han skulde gjøre; hans Hoved var saa fuldt af

[1]) D. e. Grev Moltke og Frue.

mange behagelige og sørgelige Erindringer fra hans Ungdoms Dage, da han her havde nydt saa mange behagelige Øieblikke; nu han var der igjen, følte han saa meget, han ei kunde beskrive. Kirsten Clauson kommer ind og spørger, om Onkel, der er en saadan Genimand, ikke har kunnet hitte paa noget ved denne Leilighed, men hans ømme Følelser ere vel Skyld deri. Hun spørger, om hun maa bringe ham en Mand, som er fuld af Ideer. „Send mig ham da!“ Tullin kommer ind som Degnen i Sognet og spørger Falsen, om han vil have Brudevers, Ligvers etc., da han kan forfatte meget smukke Vers til alle Leiligheder, hvorpaa han giver følgende Prøver:

Herunder hviler den, hvis Liv var Dydens Vandel,
Der med den lede Aand ei havde mindste Handel,
Men i det hele var en Dydens Prædicant:
Derfor i Englers Skjød han sin Belønning fandt.

Skjønne Venus, Kydskheds Throne,
Du mit Hjertens Tusindfryd!
Vilde du din Slave krone
Med dit Hjerte, Haand og Dyd,
Skal Du i din Paris' Arme
Smage Livets Honning sød
Og ved Elskovs Ild og Varme
Koge mangen Barselgrød.

Paa Aarets Firmament en Nyaars Sol opstiger,
Der med sin skjønne Glands bestraaled' Land og Riger,
Og fra sit Væsens Kraft blot Glæder lokker frem
Med Velstand, Sundhed, Fred for hvert et enkelt Lem.

O, kunde jeg, Homer! idag din Harpe laane
— den evig lyder høit ifra Parnassi Top —,
De gyldne Strenge jeg paa den ei vilde skaane
Men ifra Qvinten selv til Bassen gjøre Hop.

Thi Evret er for stort for mine svage Kræfter,
Det binder Tungen fast og jager Geisten bort,
Som Hunden efter Vildt i Skov og Marker tæfter,
Saa streifer Tanken om men kommer dog tilkort.

Sku i det ædle Par, som sig idag forener,
Et Dydens Contrafey, indsvøbt i Uskylds Slør; —
Nu fløi min Muse bort, her staar jeg mutters ene,
Jeg derfor tegner mig — très humble serviteur.

Tullin.

Falsen siger, det er ikke det, han vil have; han ønsker at kunne vise sin Glæde over at være kommen tilbage mellem hans Ungdoms Venner. Degnen siger, om han tillader ham, saa har han saadan Kraft, at naar han med sin Fod tramper, skal han faa en nydelig Gruppe af Bønder etc. Han tramper, og Forhænget bliver optrukket; i Midten staar den Støtte, som var opsat for Kaas,[1]) behængt med Krandse, over Kaas's Navn var klistret hvidt Papir, hvorpaa stod: „J. C. & M. C. S. C. helliget." Ved Støtten stod Mad. Tullin og Jfr. Peckel, hvidklædte med grønne Guirlander og hver sin Krands i Haanden, som de holdt over Navnene; Kirsten Clauson, ligeledes hvidklædt, stod paa den ene Side med Christian Tullin, som var en lille Genius og i sin Haand holdt et Papir, hvorpaa stod: „Han ser dem igjen", og omkring dem saaes en Gruppe Bønderkarle og Bønderpiger, som sang Chor, og imellem hvert Vers danser Falsen, løfter Genius op og kysser ham, hvorved hans poetiske Geist vaagner, og han fremsiger følgende Vers:

1. Tag, Collett, tag af skjønne Hænder,
Martine, tag af Venskabs Haand
De Krandse, disse glade binder,
Til Pant paa varigt Venskabs Baand.

2. De minde om de glade Dage,
Hvis Morgenglands omstraaled mig;
Her fandt min Vaar en trofast Mage,
Der gjør min Vinter lykkelig.

3. Her fandt jeg Gjæstfrihed og Glæde,
I Kreds af Venner sad jeg fro;
Til dette Fryds og Venskabs Sæde
Jeg vandrer for at søge Ro.

4. Her saa jeg sølvgraa Gubbe smile,
Naar Glæden livned Vennekreds,
Uskyldig Munterhed at ile
At gjøre Venner vel tilfreds.

5. Jeg hørte Dalens Sønner synge,
Naar Herskab kom til Fladeby,
Og fra den glædedrukne Klynge
Gjaldt Velkomst op i høien Sky.

6. De syntes fjernet bort de Dage,
Til Faste blev min glade Jul,
Men pludselig de kom tilbage,
Og Solen brød det mørke Skjul.

[1]) Ved Optoget 31 August s. A., se ovenfor S. 299.

7. End skal min Haand her Krandse binde
Til Glædernes Uddelere
Og dem om eders Tinding vinde
Ved Venskab, evig grønnende.

8. Jeg krandse vil min Vaars Veninde,
Krands yndigt i min Ungdoms Ven!
I Venskabs Favn skal begge finde
En Forsmag her paa Himmelen.

Derpaa bekrandsedes Collett og hans Hustru, og Bønderne og Pigerne afsang Versene under Dans.

„Man kan neppe tro", siger Mad. Collett, som her fører Journalen, „hvor rørende dette var for os begge; saa mange glade og sørgelige Ting fremkom i vores Hukommelse, næsten alle vore gamle Venner savnede vi — ja, det havde gjort saa meget Indtryk paa mine Følelser, at den næste Dag var jeg ikke mig selv. Gud bevare Søsse![1]) var mit første og sidste Ønske." — Onsdag 29 Decbr. skulde Kammerherre Anker og Grev Moltkes reise, i hvilken Anledning holdtes en liden Frokost, hvortil Falsen forfattede en smuk Sang. Opsættet var denne Dag en Pyramide som den, der stod paa Theatret, med Indskriften: „Venskab, hyldet". Forresten noterer Journalen: „Vi levede herligt — vi havde en munter Vert og Vertinde — Falsen gjorde en smuk Sang til Fladeby":

1. Chor. Se, vort Herskab kom tilbage
For at jule i vort Hjem;
Med dem kommer Glædens Dage,
Ak! med dem de svinde hen!
Jubler, synger nu som før:
Det er Jul, ihvad vi gjør!

2. Collett med sin ædle Kvinde
Livner alting op til Lyst,
Og ved deres Smil vi finde,
Glæden ulmer i vort Bryst.
Alle synge fro som før:
Det er Jul, ihvad vi gjør!

[1]) Kjælenavn paa John Collett.

3. Etiket', polerte Rænker,
Stadens Fisfjas jages bort,
Glæden os Naturen skjænker,
Velment bliver her velgjort;
Ingen Momus skule tør:
Det er Jul, ihvad vi gjør.

4. Naar en henrykt Elsker stjæler
Fra sin Mø det første Kys,
Om den hulde med ham hæler
Og undselig hvisker: Tys!
Et endnu han vove tør:
Det er Jul, ihvad vi gjør.

5. Chor. Lev i Fryd til sølvgraa Alder,
Collett med din ædle Viv!
Staa, til Norges Fjelde falder,
Fladeby, vort Lyst og Liv!
Nutid, Fremtid! syng som før:
Det er Jul, ihvad vi gjør!

Fru Thulstrup og Lieutenant Schiøtt gave Optog om Aftenen. Han var en ung Bondekarl, som havde en smuk Kjæreste (Fru Thulstrup). Ved sin Hjemkomst fra Markarbeidet forefinder han en Underofficier og tvende Soldater, som ere komne til Danmark for at hverve ungt Mandskab til Norge; den unge Lars vil nødig derhen, men de drikke ham fuld, og han lader sig hverve. Hans Kjæreste kommer til og bliver meget forskrækket; hun siger, at hun ikke vil til Norge, hvor Ulve spise Mennesker, og man spiser Brød af Bark. Hun faar sin Kjæreste iklædt Fruentimmerklæder, lægger ham paa en Krak, som om han sov, og iforer en Halmdukke hans Mundering, men da de høre Hververne komme, faar hun Lars stoppet i en Sæk og løber sin Vei. Hververne tro i Førstningen, at han ligger og sover, men da de ville røre ved ham, se de, at det er en Halmfigur; de randsage Værelset, finde Sækken og faa Lars trukket frem. Hans Kjæreste kommer, men Hververen kan uagtet hendes Bedrøvelse ikke lade sig overtale til at give ham fri. Amtmanden kommer, og han lader sig bevæge ved den

smukke Piges Bønner og et Kys. Lars bliver Frimand igjen og skal nu næste Dag holde Bryllup, hvortil han inviterer Selskabet.[1]) — Thorsdag 30 Decbr. beretter Journalen, at den elskværdige Vertinde forrettede sit Vertskab med Ære ligesom Verten Lieutenant Schiøtt. Om Eftermiddagen klædte Damerne sig i Maskeradedragter og kom ned til Herrerne, der ikke kunde kjende dem fra hverandre. „Den søde Christian Tullin blev ganske bange over at se disse Figurer, men Faderen tog ham op i sine Arme og fortalte ham, at det var alle Damerne, hvorpaa dette søde Barn, som er et Exempel paa Lydighed, strax gav sig tilfreds.“[2]) — Jomfru Peckels og Hr. Aars's Optog var Hagemeisters yndede Lystspil Gevinsten i Classelotteriet, der var hentet fra det dramatiske Selskabs Repertoire.[3]) Alle de agerende udmærkede sig ved deres gode Spil: Carlsen som Sommer, Tullin som Elias Trip, Jomfru Kofoed som Susanna (disse mesterlige), Schiøtt som Pyt, Aars som Ludvig, Jfr. Peckel som Babet og Otto Collett som Notarius.“ Opsættet den følgende Dag (Fredag 31 Decbr.) var en liden Dreng og et Lykkehjul, som stod paa tre Trappetrin. Efter at Steensgaard havde bragt Posten, indtraf flere besøgende: Præsidenterne Rosenkrantz og Bull, Capitain Huitfeldt og Frue, Madame Nannestad med Datter og Søn; Assessor Gram kom tilbage fra et Besøg paa Vestby. „Disse Gjæster bidroge meget til Munterheden, og ved Bordet var ogsaa ret lystig.“ — Om Aftenen gave Madame Tullin[4]) og Otto Collett et Optog af følgende Indhold:

[1]) Efter V. Galeottis Ballet „Hververen“.

[2]) Et andet Sted omtaler Journalen „den søde Mutter Tullin med sin ikke mindre nydelige Dreng.“ Han bar Farfaderens fulde Navn: Christian Braunmann, men de Forhaabninger, hans Barndom vakte, skuffedes sørgelig og meget tidlig. Han vil nedenfor oftere blive nævnt.

[3]) Se ovenfor S. 306 f.

[4]) Hun har altsaa to Gange fungeret som Vertinde ved denne Julesammenkomst.

Falsen som Kjøbmand sidder ved et Bord, fuldt med Papirer og Breve; han har faaet Efterretning, at et af hans betydeligste Skibe er forlist, hvorved han maa spille Banquerot; intet gjør ham saa ondt, som at han maa forlade Aglae, en ung Pige, som han har i Huset, og som han er inderlig forelsket i, men hun afslaar ham Haanden, da hun elsker hans Brodersøn Otto. Alt, hvad der kan trøste ham, er, at han har bestilt hendes Støtte, som skal være mesterlig forarbeidet, den vil han tage med sig, da han ikke kan besidde Originalen. Hans Brodersøn kommer ind, og han fortæller ham sit Uheld, leverer ham et Brev til Aglae, som ei maa leveres hende, førend han er reist, siger til ham, at der er ogsaa sørget for ham; men han ved intet af Ottos Elskov til Aglae. — En beskjænket Tjener (Tullin) kommer ind; han beder ham, at han skal gaa til Billedhuggeren og faa Støtten; derpaa gaar Falsen ud i Byen; Otto og Aglae komme ind, han fortæller hende sin Onkels Skebne, hun bliver meget rørt og siger: Det er nu min Skyldighed, at jeg maa tilbyde ham min Haand, du, Otto! maa frasige dig den. Otto bliver bedrøvet; men da de skylde Onklen saa meget og Aglae er rig, saa bifalder han, ihvormeget denne Opofrelse koster ham. Tjeneren, som er saa beskjænket, at han neppe ved, hvad han skal gjøre, erindrer, at han skal hente Støtten; Aglae giver ham Penge for at tie, løber op paa Piedestalen og staar i en Stilling som Støtte. Falsen kommer ind, taler bestandig om sin Aglae, hvormeget han elsker hende, faar Øie paa Støtten, bliver glad, beundrer den, da den har saa meget Liv og Lighed; taler til den om hans Kjærlighed, ønsker at kunne have opvækket Gjenkjærlighed hos Originalen og siger: Gid du kunde elske mig! Støtten svarer: Ja; han bliver bestyrtet; hun hopper ned af Piedestalen og siger, hun vil ægte ham. Han bliver forundret over dette, da hun afslog ham Haanden i hans Velstand, medens hun nu, han intet eier, vil have ham; han bliver henrykt af Glæde. Han spørger, om hun ingen Opofrelse gjør? Hun svarer med et stammende Nei. Notarius kommer ind, som var Hr. Høyer, og som han udførte meget godt; han skriver Contracten færdig, Falsen underskriver og rækker derpaa Aglae Pennen, men da hun skal til at underskrive, falder hun i Besvimelse. Otto ser dette, falder paa Knæ for sin Onkel og tilstaar, at de havde svoret hinanden Troskab. Onklen finder dette Træk saa ædelt af Aglae, at han frasiger sig sin Ret, og Otto underskriver Ægteskabscontracten, og Aglae gjør nu dette med Glæde; imidlertid bringes et Brev til Kjøbmanden; dette melder ham, at det var en falsk Beretning om Skibet, og at

alle Ting er vel bjerget. De blive glade, og næste Dag skal Brylluppet være, hvortil Selskabet inviteres.[1])

Opsættet Løverdag 1 Januar 1803 „var en lille Figur, Aglae, som stod paa en Støtte, men den havde ikke mindste Lighed med Originalen. Vores Vertinde var al Liv, Vittighed og Skjønhed, saa man kunde ei andet end beundre hende; Verten var saamænd ogsaa agtpaagiven og forekommende til Selskabet. — — Kaas's Families samt Fru Lindemanns Skaal blev alle Middage erindret; vi ønskede, vi havde havt dem alle imellem os." — Om Aftenen var formentlig, som sædvanlig, Maskerade, og Søndag 2 Januar drog vistnok hele Selskabet igjen til Christiania.

1803—1804.

Forskjellige Kunstneres Optræden.

Thorsdag 20 Octbr. 1803 Kl. 6 gav Hans Francke en „fuldstændig Instrumental-Concert" paa Halfdans Klubsal, hvorved han spillede en Violinconcert solo og en i Forening med Johannes Thrane, medens D. Thrane udførte en Fleuteconcert. Billeter à 64 Sk.[2]) — Friderich Golditz foreviser eqvilibriske Kunster og Legemsøvelser i sit Logis hos Sr. Nils Aasen Thorsdag 10 Novbr. Kl. 6; Søndag gives to Forestillinger (Kl. 5 og 7), Tirsdag Kl. 6 en Forestilling til Bedste for de fattige.[3]) — G.[4]) Casorti med et Italiensk Selskab, skjønt vistnok neppe saa stort som det, der optraadte her om Vinteren 1800—1801, gav denne Vinter Forestillinger paa Raadstue-

---

[1]) Optoget har ikke mere end Navnet Aglae for Elskerinden og dennes Opstilling som Statue tilfælles med det i sin Tid i Kjøbenhavn yndede Syngespil (i 1 Act) „Aglae eller Støtten" efter de Livry ved Fasting med Musik af Sarti.

[2]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 42.

[3]) Ibid. 1803 No. 45.

[4]) Giovanni?

salen fra Decbr. 1803 til Mai 1804, første Gang Søndag 4 Decbr. Programmet omfattede „Eqvilibrier, Salto mortale og andre Legemsøvelser“ og bekjendtgjordes fuldstændig ved Placater. En til Thorsdag 8 Decbr. bestemt Forestilling indstilledes indtil videre paa Grund af Casortis Sygdom. Thorsdag 29 Decbr. 1803 og Søndag 1 Januar 1804 gav han Forestillinger til Bedste for de fattige. Thorsdag 12 Januar 1804 Kl. 6 gav han og hans Selskab „foruden andre Konster en ny Pantomime, kaldet Harleqvins Squelet“. Billeter à 2 Mk. og 1 Mk. 8 Sk. i hans Logis hos Mad. Brockmann. Søndag 19 Februar 1804 fremvistes en Del skjønne Legemsøvelser og opførtes en ny Pantomime. Thorsdag 11 Marts vistes „forskjellige Konster“ til Bedste for Byens fattige. Forestillingen Thorsdag 5 April begyndte Kl. 7. Søndag 29 April gaves en Forestilling af Selskabet, som endnu kun agtede at give en saadan inden sin Afreise fra Christiania. Imidlertid var Casorti endnu i Christiania 17 Mai 1804, indtil hvilken Tid han afgjorde mulige Fordringer og solgte det af ham benyttede Inventarium paa Raadhussalen. Under sit Ophold her advarer han stadig mod at betro et Medlem af Selskabet ved Navn „Camillo Maria eller den saakaldede Amerikaner“ noget i hans Navn og udlover endog engang en Douceur af 3 Rd. til den, der bevislig kan angive, at han „har gjort nogle Spring eller Kunster paa noget Sted foruden paa Theatret“. Et andet Medlem af Selskabet S. Simonetti, „forhen Fuldmægtig og Sprogmester ved det Casortiske Selskab“, agtede at forblive i Christiania og tilbød Publicum sin Tjeneste i Sprogundervisning og Commissioner.[1]) — J. Belly (eller Belli) foreviste Thorsdag og Fredag 28 og 29 Decbr. 1803 hos Nils Aasen sine dresserede Hunde, der udførte mange nye Stykker, ligesom „Monsieur

[1]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 48 Till., 49 og Till., 50, 52; 1804, No. 2, 7, 9 Till.; 14 og Till., 17, 20, 22.

Africaner" (formodentlig den ovennævnte Camillo Maria) lod se sin Færdighed paa Linien. Hver af de nævnte Dage gaves to Forestillinger. Pris 24 og 16 Sk. Søndagen 15 Januar 1804 Kl. 4—6, Tirsdag, Onsdag og Thorsdag, 17, 18 og 19 Januar Kl. 2—8 gav han lignende Forestillinger „i forrige Jens Teisens Gaard under Kirkemuren". Pris 16 og 8 Sk.[1]) Han tilhørte formodentlig „det Italienske Selskab." — I Decbr. 1803 og Januar 1804 foreviste I. Kørner, Borger i Kjøbenhavn, hos Farver Tollesen i Storgaden en Del Voxfigurer, „ikke i halv Corpus men i fuld Legems Størrelse", nemlig Førsteconsulen Bonaparte i Consulardragt, Generalerne Moreau og Dessaix, to Afrikanske Prinser, som Dessaix havde fanget, og den Spanske Eremit Don Pedro i en Grotte, hvori han havde levet i 30 Aar. Han kunde reise sig og bukke for Tilskuerne. Priser fra 24 til 8 Sk.[2]) — Hübsch foreviste 15 Januar 1804 og følgende Dage (Markedsugen) fra Kl. 3—9 i Snedker Werners Gaard paa Hjørnet af Prinsens og Kirkegaden et optisk Theater, hvor man saa de fleste Europæiske Hovedstæder, den Engelske Flaade, seilende forbi Kronborg, og Slaget paa Kjøbenhavns Rhed 2 April 1801.[3]) — Mandag 16 Januar 1804 Kl. 6 opførte Stadsmusicus Groth „en fuldstændig Instrumental-Concert paa Halfdans Klubsal hos Hr. Thoms", hvorved han selv udførte en Violinconcert af Alday, D. Thrane en Fløiteconcert af Müller og Student Eger en Claverconcert af Mozart. Desuden gaves to Symphonier. Billeter à 48 Sk.[4]) — C. Hammer gav Tirsdag 24 April 1804 Kl. $6^1/_2$ sammesteds „med Dhrr. Musici Assistence„ en Vocal- og Instrumental-Concert, hvorved opførtes Symphonier af Pleyel og

[1]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 51 Till. og 1804 No. 2, Till.
[2]) Ibid. 1803 No. 52; 1804 No. 1—3.
[3]) Ibid. 1804 No. 2.
[4]) Ibid. 1804 No. 2.

Wranizky, en Concert for Fløite, Variationer for Fagot, Duet for Clarinet og Fløite og en Sangduet. Samme Pris.[1]) — Af Danselærere omtales kun de ovenfor oftere nævnte Sven Henrich Walcke, der i Novbr. 1803 maatte overgive sit Bo til Skiftebehandling, samt Ole Holmen.[2])

Det dramatiske Selskab.

Medlemmer og Embedsmænd.

I Saisonens Løb udgik 15 Herrer og 12 Damer, nemlig fra Septbr. 1803: Jfr. Philippa Aars, der forlod Christiania efter sit Giftermaal i Mai s. A. med Sølieutenant, senere Indrulleringschef, G. G. Dietrichson, Kjøbmand H. J. Andkier († 26 Mai 1804) og Kone S. M. fød Boy, Kjøbmand Hieromymus Clauson, Jfr. Kirsten Clauson(-Kaas), der vistnok da forlod Landet, N. J. Conradi, der blev Apotheker i Tønsberg, Kjøbmand G. Dallas, Jfr. Marie Devegge, der formentlig med Moderen og Svogeren da flyttede til Kjøbenhavn, hvor hun senere døde som Zoologen Jens Rathkes forlovede, Procurator J. E. Fougner, der ved denne Tid bosatte sig paa Moss, Kjøbmand Heidemark, Lieutenant Jensen, Katechet L. Lumholtz, Assessorinde Nilson, Capitain Oppen, Jfr. Preus, Professor Treschow og Frue (fød Cathrine Devegge), der flyttede til Kjøbenhavn, hvor han var bleven virkelig Professor, samt Jfr. B. D. Wulfsberg; fra Januar 1804 udtraadte: Cand.theol. Jens Aars og hans Hustru, fød Nielsen, der kort efter forlode Byen, Proprietair Morten Anker og Frue, fød Thorsen, der formentlig da fraflyttede Byen, Capitain C. E. Hummel,[3]) Proprietair Johan Neve Monsen († 7 Januar 1804 i sit 74de Aar) samt endelig senere i Saisonen: Byskriver Peter Arbin († 25 Mai 1804), Mad. E. C. Bagge, fød Hegermann, († 23

---

[1]) N. Intell. Sedler 1804 No. 16.

[2]) Ibid. 1803 No. 48—51; 1804 No. 1—4 og 20, Till.

[3]) Om denne dygtige Skuespiller se Fru Dunker, Gamle Dage, Regist.

April 1804) og Mad. Hiorth fra Juni 1804. — Derimod indtraadte i samme Tid 14 Herrer og 20 Damer, nemlig fra Septbr. 1803: Procurator A. Arntzen (senere Statsraad) og Hustru, fød Knudsen, Mad. Dorothea Boyson, f. Brochmann, Fru D. Carlsen, f. Mathiesen, Fru Conradi, Kjøbmand W. Egeberg og Hustru, f. Muus, Cand. theol. Eger, Fuldmægtig Engebretsen, Etatsraadinde Falsen, f. Mathiesen, Procurator C. M. Falsen, Jfr. Hagerup, Fru Hiort, fød Clauson(-Kaas), Stiftamtmand, Grev G. Moltke og Frue, f. Bille-Brahe, Raadmand J. Mostue og Hustru Anneken, f. Simonsen, Mad. E. J. Mostue, f. Giedde, Overlærer (senere Biskop) P. Krog Meyer, Jfr. Karen Munch (4 Novbr. 1803 gift med Lieutn. J. Aars), Jfr. Anne Munch (i Januar 1804 gift med ovennævnte C. M. Falsen), Forvalter Søren Muus og Hustru, Adjunct L. S. Platou, Fru Rasch, Oberst W. N. de Seue, Mad. Lene Thrane; fra Octbr. 1803 Jfr. Lovise Aars (f. 1788) og fra Januar 1804: Kjøbmand Lars Clausen, Kjøbmand Ole Eger og Hustru, f. Meyer, Kjøbmand S. Rumi og Hustru, f. Harris, Jfr. Scheitli. Medens Theatret af mere anvendte Kræfter tabte Candidat Aars,[1]) Capt. Hummel, Fru Treschow og hendes Søster Marie Devegge, vandt det derimod flere nye, der snart bleve af de betydeligere eller i alle Fald hyppigst benyttede, som Etatsraadinde Falsen, Procurator Falsen og Frue, Mad. Mostue og Adjunct Platou. — Directionen fik i denne Saison efter Lovenes § 6 en Tilvæxt af to nye Medlemmer nemlig Etatsraad Falsen og Thulstrup; Capitain Aamodt findes i denne og den følgende Saison

[1]) Der berettes, at Stiftsprovst Lumholtz o. fl. med Misfornøielse saa, at J. Aars som theologisk Candidat optraadte paa Scenen, medens derimod Biskop C. Schmidt ikke skal have havt noget derimod. Da en Anke herover engang forebragtes Biskoppen, skal han have spurgt, om Aars da spillede saa slet, og da det oplystes, at netop det modsatte var Tilfældet, skal han have svaret, at han da ikke antog, at hans Værdighed led noget Skaar ved hans dramatiske Virksomhed.

ikke at have fungeret, da Plads til hans Navn staar aaben paa alle Anvisninger etc. Som det af et nedenfor meddelt Actstykke, der er undertegnet af 12 af Repræsentanterne, vil sees, ere Blendermann, Maschmann og Schaft nye i denne Saison. Anker Bergh var fremdeles Secretair.

28 Septbr. 1803 findes i Intelligents-Sedlerne (No. 39) følgende Bekjendtgjørelse fra Selskabet: „De af Byens ærede Indvaanere, som have meldt sig om at optages i det dramatiske Selskab, og som ikke i forrige Uge ved Budet ere tilmeldte at være indkomne, have denne Gang formedelst Mængde af søgende ei faaet Plads. Da man nu ei kan vide, hvem der ved forefaldende Vacancer igjen kunde ønske at komme paa Valg, saa har Directionen taget den Beslutning at bekjendtgjøre i disse Blade, hver Gang der er en eller flere Vacancer, paa det at de, som ville komme paa Votering, hver Gang kunde behage at melde sig, da saadan Anmeldelse herefter ei gjælder for flere end en Votering. — Selskabets Medlemmer kundgjøres og herved, at første Forestilling er Onsdag den 12te October Kl. 6 og Generalprøven som sædvanlig Dagen forud. Indgangen aabnes ikke førend Kl. 5.“ — I Henhold til ovenstaaende averteres ogsaa virkelig 5 Octbr. s. A.[1]) en enkelt Plads ledig. „De, som ønske at komme paa Valg ville behage at melde dem skriftlig til Directionen inden Løverdags Middag den 8de dennes, paa det at den, som vælges, endnu kan erholde Billet førend første Forestilling.“ Ved denne Leilighed indkom, som ovenfor omtalt, Jfr. Lovise Aars. — 5 Novbr. 1803 anmelder -- vistnok den ovenfor nævnte — Jfr. Broch sig til Optagelse ved første Vacance; dog er hun uvis om, hvorlænge hun kommer til at opholde sig i Christiania. Hun forekommer imidlertid ikke senere som Medlem af Selskabet.

[1]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 40.

Forestillingsdage og Repertoire.

Det dramatiske Selskabs Medlemmer varsles om at afhente sine Billeter for første Termin 15, 16 og 17 Septbr. 1803 og for anden Termin Fredag og Løverdag 6 og 7 Januar 1804 hos Controleur Leuch mod den sædvanlige Contingent. Undladelse heraf betragtes som Udmeldelse af Selskabet.[1]) — Som ovenfor nævnt holdtes Onsdag 12 Octbr. 1803 den første Forestilling i Saisonen, ved hvilken Leilighed maaske Beaumarchais's Figaros Giftermaal er blevet opført, i saa Fald vistnok ganske med samme Rollebesætning som i følgende Saison (16 Januar 1805). Den næste Forestilling har uden Tvivl regelmæssig været givet 26 Octbr., da der med Vished vides at have været Forestilling 9 Novbr., ligeledes efter Regelen. Hvad der blev opført 26 Octbr. vides vel ikke sikkert, men man feiler neppe meget ved at henføre Opførelsen af Kratters Skuespil i 5 Acter Pigen fra Marienborg, oversat af Fr. Schwarz (Kbhvn. 1799. 8.), der vides at være opført denne Vinter, til den Dag. Om Opførelsen har Fru Dunker i sine utrykte Optegnelser bevaret følgende: „Et af de smukkeste Stykker, der i den Tid blev opført, var Pigen fra Marienborg. Thulstrup var Czar Peter; Aamodt Menzikoff; Mad. Collett Natalia, Menzikoffs Hustru; Cathrine (Cathinka) Fru Thulstrup; Edvard, hendes Broder, Haffner, og Faderen, Presten Glück, var Falsen. I den Scene, hvor han tror, at hans Datter er Czarens Maitresse, var hans Spil hjertegribende, og da han sagde disse Ord: Velsigne dig, det vil jeg ikke — og forbande dig — det kan jeg ikke —[2]), da bævede hans Ansigts Muskler, og hans Stemme dæmpedes saaledes, at man mere saa end hørte de sidst nævnte

[1]) N. Intell Sedl. 1803 No. 36 og 37; 1804 No. 1.

[2]) 3die Acts 8de Scene. I Schwarz's Oversættelse lyder denne Replik saaledes: Forbande dig, vil jeg ikke; men velsigne — velsigne dig — det kan jeg ikke heller.

Ord fra hans Læber. I den Scene, hvor Czaren lader Edvard spille Violin i det næste Værelse[1]) for at komme efter, om Cathrine paa Spillet vilde gjenkjende sin Broder, var det Johannes Thrane, som spillede Violinen, og hans Spil var saaledes, at alle sagde, de aldrig havde hørt noget skjønnere. Hans Broder Waldemar Thrane, som længere hen i Tiden udførte særdeles vanskelige Præstationer, overgik ham formodentlig i Kunstfærdighed, men neppe i Sjæl og Ynde." — Forestillingen 9 Novbr. 1803, der vandt stort Bifald, har maaske bestaaet i den Opførelse af Samsøes Dyveke med Epilog af Falsen, der vides at have fundet Sted i denne Vinter. Rollebesætningen var for de større Rollers Vedkommende væsentlig den samme som i Februar 1807, nemlig Dyveke, Fru Thulstrup; Sigbrit, Fru Falsen; Torben Oxe, Lieutenant Schiøtt; Kong Christiern, Thulstrup; Elisabeth, Mad. Tullin; Fru Møenstrup, Mad. Collett; Pater Johan, Etatsraad Falsen; Faaborg, Schandorff; Diderik Slaghæk var Delphin; Knud Gyldenstjerne, Capt. Aamodt; Capt. Næss maaske som i 1807 Gartneren. Af de større Roller er det kun Klaudias og den ældre Gyldenstjernes, hvis Besætning er ubekjendt. Efter Stykket gaves Falsens Epilog, der var en Udvidelse af den Idee, han havde anvendt til Samsøes Apotheose ved den tredie Opførelse af Dyveke paa Kjøbenhavns Theater 4 Febrnar 1796.[2]) „Da Tæppet gik op", beretter Fru Dunker,[3]) „forestillede Scenen Musernes Lund; paa den ene Side af Theatret og i Forgrunden saa man Clio, Historiens Muse (Fru Aamodt): en Laurbærkrands paa Hovedet, i den ene Haand en Gravstikke, hvormed hun indgravede Heltenes Navne og

[1]) Anden Acts 8de Scene. Som Edvards Instrument er i Stykket forskrevet Cithar.

[2]) Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 641 ff.

[3]) Utrykte Optegn., jfr. m. Gamle Dage S. 30, hvor imidlertid det urigtige Aarstal 1801 er angivet som Tiden for denne Opførelse.

Bedrifter paa de Kobbertavler, hun holdt i den anden Haand. Noget længere inde og i Midten af Scenen saa man Melpomene paa Cothurnen (Fru Envold Falsen); paa Hovedet havde hun et gyldent Diadem og i Beltet en Dolk. Et Par Skridt fra hende saa man Thalia (Mad. Tullin); i den ene Haand holdt hun en Maske, i den anden et Speil, paa Hovedet en Krands af Roser og Vinblade. Melpomenes Tale var til Pris for det lille Theater saa høit i Nord, der bragte hende saa behagelige og skjønne Ofringer. Thalia var af samme Mening som hun, kun beklagede hun, at de Ofringer, man bragte Melpomene, vare kun faa mod dem, man havde bragt hende. Melpomene svarede derpaa. at de Ofringer, man bragte hendes Søster, vare hende ligesaa behagelige som de, der bragtes hende selv:

— — — — — hvor delte jeg din Fryd,
Da nordisk Suzon fra Seinens Palmen rev —

(Fru Tullin havde nylig spillet Suzons Rolle i Figaros Giftermaal). Længere hen i Baggrunden saa man Urania, den himmelske Muse, med Stjerner paa Hovedet (Fru Thulstrup), Polyhymnia (Fru Baumgarten), Euterpe (Louise Pløen), Erato (Sophie Arbin),[1]) Kalliope (Lise Arbin), Terpischore (Mad. Ingstad); disse Muser havde alle Blomsterguirlander imellem sig, som de ophængte i Festons i Baggrunden, og nærmede sig nu til de øvrige Søstre, og samtlige Muser istemte nu et Chor til Pris for Theatret og for den tabte Digter, og derpaa trak de sig noget tilbage mod Baggrunden. Nu saa man Tiden (Tullin, en gammel Mand med hvidt Haar og langt hvidt Skjæg, en Le i Haanden, Vinger paa Skuldrene, Sandaler paa Fødderne), han gik svævende over Theatret og sagde i Forbigaaende: Han er død, men hans Minde lever. Museme sang alle et Chor, derpaa gave de hverandre

[1]) Gamle Dage S. 30 angiver, at Sophie Arbin var Euterpe og Louise Pløen Erato.

Hænderne og gik bort. Saasnart de vare borte, forsvandt ogsaa Lunden, og Scenen var nu et Værelse, hvor Directricen Mad. Collett kom ind, iført en sort Kjole, og fremsagde et langt Digt, hvoraf ikke mere erindres en eneste Sætning. Denne er gaaen tabt tillige med saa mange andre Prologer og Epiloger af Treschow, Herlofsen,[1]) Biskop Munch, Falsen, Pavels og Mauritz Hansen. De ere alle gaaede at strande i Forglemmelsens brandgult-sortsprængte Vande — i Lethe Flod." Ikke mindre Bifald end i Kjøbenhavn vandt „Dyveke" i Christiania og blev, som nedenfor vil sees, ofte gjenoptagen. Navnlig synes denne første Opførelse under Falsens Auspicier at have været særdeles vellykket (selvfølgelig fremdeles under Forudsætning, at Dyveke var Forestillingens Indhold.) I Anerkjendelse af Aftenens baade med Hensyn til Spil og Udstyr udmærkede Præstation sendte nemlig Repræsentanterne 12 Novbr. Directionen følgende smigrende Skrivelse, der var forfattet af Bernt Anker:

Til Directionen for det dramatiske Selskab i Christiania.

Det opførte Skuespil den 9de d M. maa vinde enhvers Bifald, som har Cultur og Følelse for det sande skjønne.

Valget af et saadant herligt Stykke, de ypperlige Decorationer, den sande Costume, forenet med Smag, og Rollernes Uddeling, ledsaget med sund Kritik under Prøverne, ja det hele, vidner om Directionens utrættelige Omhu for alt, som kan bidrage til et privat Theaters Hensigt — den: at blive Skole for Smagen, Viddet, Æren og Dyden.

Dette følte vi, og derfor bør vi paa Selskabets Vegne bevidne vor Taknemmelighed hos vor Beundring.

Cothurnen taaler ingen forestillende, som ei indtrænger i sin Rolle. Derfor sliber man det gode naturlige Anlæg med et lykkeligt Organ, at Charakterernes Skildring, Anstanden og Declamationen nøie iagttages; ellers frarives Scribenten den fortjente Palme i de sublime Træk, naar Acteuren forsømmer den rigtige Gesticulation med Tonefaldet under Talen og Handlingen; Indtrykket for-

[1]) Maaske E. G. Herlofsen (f. 1766 † 1833), der var Katechet i Christiania 1793—97.

feiles, det hjertegribende tabes, og den spændte Opmærksomhed forsvinder eller slappes.

Ikkun den Roscius, som kan handle paa Skuepladsen, som han skriver ved Midnatslampen, viser for medspillende: til hvilken Grad af Fuldkommenhed denne vanskeligste Kunst af alle kan stige. Derfor vare og ere Tænkerne: Baron, Molé, Le Kain, Garrick, Foote, Schrøder, Schiller etc. de største Acteurer. Derfor skabte disse Genier, som deres Lige her, en Efterlignelses Aand, hvoraf Udførelsen i Onsdags bar umiskjendeligt Præg.

Fra Repræsentanterne for det dramatiske Selskab i Christiania d. 12te November 1803.

Anker. Leuch. Arbin. Rosenkrantz. Juell. Nilson. Blendermann. Arbin, junior. Schaft. Rasmussen. Maschmann. Bøgh.[1])

Den omtalte Roscius er selvfølgelig Envold Falsen, og det er uden Tvivl ogsaa ham, der har opsat Directionens beskedne Svarskrivelse af 15 Novbr., der lyder saaledes:

Til Dhrr. Repræsentantere for det dramatiske Selskab i Christiania.

At det sidst valgte Skuespil, saavelsom de senere Forbedringer ved Machineri og Decorationer have vundet det dramatiske Selskabs Bifald, er dets Direction en kjær og agtet Løn for dens uafladelige Stræben til dette Maal.

Dhrr. Repræsentantere ville her modtage den Forsikring, at Directionen i sit hele Omfang føler Vanskeligheden men tillige det ærefulde i at fyldestgjøre et Selskab, der blandt dets Medlemmer tæller Mænd af sjeldent Geni, dannet Aand, udbredt Lecture og den mest forfinede Kunstsmag. Den vil aldrig glemme dette, endog da, naar Billighed og Delicatesse, der er Oplysningens og Culturens Stempel, byder disse Mænd at ytre Bifald til blot redelig Bestræbelse, eller at tie ved Feil og Mangler, som derfor ikke have undgaaet deres øvede Øie.

Kun da skal disse værdiges Bifald eller Skaansomhed hæve Directionens Bestræbelser i dens egne Øine, naar smaa Miskjendelser, der vel ere uadskillelige fra dens Stilling, skulde gjøre Opfyldelsen af dens Pligter mindre behagelige.

Christiania i det dramatiske Selskabs Direction den 15de November 1803.

---

[1]) Skrivelsen findes baade i Theaterarchivet (i Rigsarchivet) og blandt B. Ankers Papirer i Univ. Bibl. i Kbhvn.

Ved Forestillingen 23 Novbr. 1803 er det formodentlig at Ringen No. 2 eller det ved Delicatesse ulykkelige Ægteskab, Comoedie i 5 Acter af Schrøder efter Farquhars engelske Original, er bleven opført. Allerede 12 Octbr.[1]) havde Selskabet udbedet sig et Exemplar af dette Stykke tillaans for kort Tid og „jo før jo heller, da det just skal benyttes i disse Dage." Stykket gjenoptoges i Octbr. 1811, og Haffner, Thulstrup, Muus, Fru Aamodt, Madamerne Tullin og Mostue samt Jfr. Barclay kunne nu allerede havt de samme Roller som da (Major Selting, Holm, Philip, Fru Holm, Majorinden, Mariane og den ubekjendte). — Ved den næste Forestilling 7 Decbr. 1803 opførtes Veien til Ødelæggelse,[2]) Comoedie i 5 Acter, oversat af Skuespiller Fr. Schwarz efter Holcrofts „The road to ruin." Da denne gode Comoedie først gjenoptoges om Vaaren 1816, er der neppe nogen, som ved denne Leilighed har spillet de samme Roller som da, eftersom Schandorff vel neppe i 1803 spillede Dantons Rolle eller Mad. Collett Modehandlerindens. At Jfr. Sang i 1803 har spillet Fru Warrens Rolle tør vel derimod sikkert antages.[3]) — Hvis der, som man næsten maa tro, har været spillet endnu engang før Jul (21 Decbr.), maa det vel være da, at Holbergs Den politiske Kandestøber blev opført. I dette Stykke havde Directionen tildelt Overlærer Krog Meyer en Rolle, som han med Skrivelse af 8 Novbr. tilbagesendte, idet han anholdt om at maatte fritages for at spille ikke alene denne Gang men ogsaa for Fremtiden. „Til at udbede sig en saadan Dispensation fra den af Selskabets Love, der tilholder ethvert Medlem at udføre de det af Directionen overdragne

[1]) N. Intell. Sedl. 1803 No. 41.

[2]) Se Wulfsbergs Avertissementer i N. Intell. Sedler 1803 No. 46—48.

[3]) Om de sidsnævnte Stykker se Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 493 og 591—93, samt G. Brandes, Kritiker og Portraiter S. 13—20.

Roller, har han følgende Grund: Hans Bestemmelse er med Tiden at indtræde i den geistlige Stand, og han anser det til den Ende for Pligt i Forveien at forekomme, at fra hans Side nogen Hindring lægges i Veien for hans Bestræbelsers Fremgang i denne hans tilkommende Virkekreds og derfor, saavidt muligt, at afholde sig fra alt, hvad endog kun enkelte maatte finde uoverensstemmende med deres Fordringer i Henseende til Religionslærerens Gravitet." Sandsynligvis er den vordende Professor og Biskop bleven fritagen for at spille, thi han vedblev at være Medlem af Selskabet, indtil han forlod Landet. Jfr. Sang har uden Tvivl været Gedske og Lieutenant Carlsen nu, ligesom i Octbr. 1813, Henrich; endvidere kunne maaske Mad. Mostue og Engebretsen have havt de samme Roller, som de havde i 1813, nemlig Anneke og Gert Bundtmager.[1]) — I Januar 1804 har der neppe været mere end en Forestilling, vistnok den 18de eller 25de, og Stykket har formodentlig været Lessings Emilie Galotti,[2]) vistnok med samme Rollebesætning som i følgende Saison (4 Novbr. 1804) med den Undtagelse, at Controleur Leuch nu har spillet Camillo Rota, som ogsaa i Novbr. 1804 først var ham tiltænkt. Capitain Aamodt har formentlig allerede nu afgivet sin tidligere Rolle (Odoardo) til Etatsraad Falsen. — I Februar er der formodentlig atter givet to Forestillinger, den 8de og 22de; ved den første er formentlig Kjolen fra Lyon, Comoedie i 4 Acter af J. F. Junger, oversat af P. D. Faber (Kbhvn. 1795. 8.), bleven opført.[3]) Af dem, der spillede i Stykket ved dets Gjenoptagelse i Novbr. 1821, kunne alene Fru Aamodt og Thulstrup allerede nu muligens havt de samme

[1]) 26 Octbr. (N. Intell. Sedl. 1803 No. 43) og oftere samme Vinter averterer Wulfsberg Holbergs Comoedier med udhævet Tryk, vistnok i Anledning af denne Opførelse.

[2]) Se Wulfsbergs Avertissement i N. Intell. Sedl. 1804 No. 2.

[3]) Se Wulfsbergs Avertissement ibid. 1804 No. 2. Jfr. Overskou, III. S. 658.

Roller som da (Fru v. Frey og Ordling). Indholdet af den anden Forestilling kjendes ikke, medmindre man her kunde sætte den Opførelse af O. H. v. Gemmingens Femacts-comoedie Den værdige Fader eller Familien, hvorved Capitain Aamodt spillede Maleren Wermanns Rolle,[1]) men denne ligger vel snarere nogle Saisoner tidligere. — Ogsaa i Marts er der vistnok givet to Forestillinger, formentlig den 7de og 21de; den enes Indhold kjendes ikke,[2]) den anden har formodentlig bestaaet af Babos Fireactsskuespil Strelitzerne, da Selskabet 15 Februar 1804 udbeder sig et Exemplar tillaans paa en kort Tid og leveret i Bogtrykkeriet mod Bevis.[3]) Rollebesætningen har uden Tvivl været den samme som ved Gjenopførelsen i Januar 1805. — Saisonens sidste Forestilling, der skulde været givet 4 April, blev udsat til 11 April „ved sædvanlig Tid om Aftenen". Da det opførte Arbeide var et Syngestykke, hvortil Sangene kunde erholdes tilkjøbs ved Indgangen for 6 Sk.[4]), er det sikkert nok, at det var Falsens Syngestykke i 4 Acter Dragedukken med Musik af Kuntzen, hvilket allerede siden 1797 med stort Bifald var opført i Kjøbenhavn og nu under Forfatterens egne Auspicier første Gang blev bragt til Opførelse i Christiania, hvor dets Modtagelse ikke var mindre gunstig end i Kjøbenhavn, hvortil vistnok Musiken bidrog lige saa meget som Texten, der er noget langtrukken og ensformig. Rollebesætningen har vistnok været den samme som ved Opførelsen i Mai 1805. Fru Dunker omtaler i sine utrykte Optegnelser, hvorledes „alle Rollerne, indtil de ubetydeligste i Gadeoploebet, bleve udførte med den

[1]) Fru Dunkers utrykte Optegnelser.

[2]) Om man paa Grund af Wulfsbergs Avertissement i N. Intell. Sedl. 1804 No. 8 tør tænke paa nogen Opførelse af Syngestykket Rivalerne i Forening med et større Skuespil er vistnok meget usikkert.

[3]) N. Intell. Sedl. 1804 No. 7, Tillæg.

[4]) Ibid. 1804 No. 13 og 14.

største Nøiagtighed og Livlighed." Hun omtaler, at Skuespiller Knudsen fra det kgl. Theater i Kjøbenhavn, hvis Udførelse af Skomagerens Rolle rostes meget, ogsaa spillede denne i det dramatiske Selskab i Christiania, „men at han spillede bedre end Haffner, var noget, som ingen kunde paastaa uden Modsigelse", og om Fru Baumgarten, der udførte Skomagerkonens Rolle, berettes,[1]) at hun i Musik og Sang var uforlignelig, „og Slotsprest Sverdrup, der var var en gammel streng Moralist og havde hørt adskilligt ondt om Fru Baumgarten, sagde, da han havde seet og hørt hende som Lene i Dragedukken: Nu skulle alle hendes Synder være hende tilgivne."

Om Theatrets Anskaffelse af nye Decorationer m. m. efter Ombygningen vides ikke mere, end hvad der ovenfor (S. 336) leilighedsvis er nævnt i Anledning af Forestillingen 9 Novbr. 1803. Sandsynligvis har Directionen gaaet ind paa de Forslag, der ere gjorte i Capitain Haffners Skrivelse fra Vaaren 1803 (ovenfor S. 285 f.).

Fladeby. 1803—1804.

Fladebyselskabet bestod dette Aar — foruden J. Collett og Hustru — af Kammerherre Anker, Etatsraad Falsen, Assessor Gram, Capitain Schiøtt, Procurator Falsen, Lieutenant Falsen, Assessor P. Collett, Practicus Høyer, Otto Collett, Lieutenant Hagerup, Stabschirurg Thulstrup, Boulton, Fru Falsen, Fru Thulstrup, Jfr. Linken Gram, Jomfruerne M. C. og Petronelle Bang, Jfr. Munch samt „de tvende smaa Pigebørn Haagine Falsen og Tina Collett". Desuden kom senere Jfr. Kofoed, Tullin, Overlærer Flor, Capt. Haffner, og Lieutenant Carlsen. Procurator C. M. Falsen, der dette Aar førte Journalen paa en Maade,

[1]) Fru Dunker, Gamle Dage S. 356.

som langt overgaar de tidligere Aars, var meget fornøiet over ved Lodtrækningen at erholde sin Kjæreste (Jfr. Munch), med hvem han blev gift i Januar 1804, til Vertinde saavelsom Høyer over at faa Fru Thulstrup.

Løverdag 24 Decbr. 1803 gaves Assessor Grams og Jfr. Grams Optog Den uventede Hjemkomst. Personerne: Manden — Assessor Gram. Konen — Jomfru Gram. Gjæster — Obervertinden, Practicus Høyer og Otto Collett.

En Kone sees siddende ved et Bord med 2de Lys; hun fortæller, at hendes halve Del er bortreist. Strax kommer en Veninde og besøger hende, ligeledes 2de Mandspersoner: Hr. Practicus som Pedant, hvilket han exeqverede meget godt, og Hr. Otto, som je ne sais quoi; de ville begge tale med Manden, Konen inviterer dem at spise til Aften hos hende, og de glæde dem begge i Haabet om et godt Maaltid. Bordet staar allerede færdigt, men i det samme kommer Manden hjem, han afskediger alle Gjæsterne, da han ingen Mad har til dem, og inviterer hele Selskabet til næste Dags Middag.

Siden blev danset en Allemande (af Jfr. M. C. Bang, Jfr. Munch og Tina Collett), der var meget smuk, og en Barberdans,[1]) hvori Hr. Høyer til alle Tilskuernes Fornøielse indsæbede Otto Collett, skrabede Skjægget af ham med en Flis og dernæst rev ham af Stolen. — Otto Collett og Boulton boxede om Aftnerne paa Cavalier-Kammeret.

Opsættet Søndag 25 Decbr. forestillede Verten (Assessor Gram) i sin Bjørneskinds Pels, siddende med begge Benene oppe i en Slæde uden Styrekarl; for Slæden stod en stubrumpet Hest. Jfr. Gram, Mad. Collett og Fru Thulstrup sang ved Bordet. Om Aftenen gaves følgende Optog af Etatsraad Falsen og Jfr. M. C. Bang (fra Drammen):

En Luftballon med gale Mennesker, hvis Forstand, forvaret i Krukker, er forflyttet til Maanen, ankommer derhen. Scenen er i

[1]) Om Barberdansen se ovenfor S. 16.

et Værelse sammesteds, hvor Krukkerne staa opstillede. Apothekersken, Jfr. C. M. Bang, er først inde og fortæller sin Pige, at hun venter alle disse gale Mennesker. Først triner Lieutn. Falsen ind som Marquis Floripose; han er bleven gal af ulykkelig Kjærlighed og tror nu, at alle ere forliebte i ham; han udbeder sig derfor et Raad, hvorledes han skal blive fri for Overhæng, men afbrydes af Procurator Falsen, der kommer ind som Magister Ruskumsnusk, og holder følgende Tale til Apothekersken:

Lyksaligt Aar, lyksalig Stund, lyksalig Time,
Da jeg Dem kan bevidne min Estime,
Velbaarne Frue!
Skjøn som en Turteldue.
Jeg kan forsikre Dem, at lige fra den Tid,
Ja lige fra den Tid, jeg kom i Splid
Med Monsieur Floripose,
Der ikke kan saa meget som en Glose,
Har jeg tilbedet Dem, Dem, himmelske Gudinde,
Dem, alle sørgendes, forladtes huld' Veninde,
Thi, siger man, De har en Drik,
Hvormed man paa en Prik
Kan lære Vers at gjøre,
Der lade sig med Glæde høre.
O! lad mig denne faa,
Saa vil jeg straxen gaa! (Ser Marquisen.)
Aa! ser jeg Dig igjen, Bedrager!
Jeg laante Dig to Mark til Peberkager,
Kom hid med dem,
Du Pesthuslem!

Floripose. Uforskammede, jeg er Marquis af Floripose,
Tal med Respect om mig, du Skolepog!

Magisteren. Hvordan? han vover mig at kalde
En Skolepog?
Ha, jeg skal synge Dig, saa det skal skralde
I hver en Jordens Krog!
Hvordan? jeg har studert paa 10 Academier,
Jeg Doctor er, har læget 7 Epidemier,
Har kjøbt Magister-Grad,
Og han vil skjælde mig, den Rad?

Floripose. Gaa din Vei, din Nar, hør ei paa ham, Deres Naade!

Magisteren. Jeg Nar? Jeg, Doctor Ruskumsnusk, en Nar?
Vid nu, du Nittengryn, at jeg mig ei udskjælde la'er,
Men vise vil, jeg Karl er for min Hat.
(til Fruen) Tilgiv, min Skat!

(til Floripose) Fort ud, Du Nar, Du Fløs, paa Dør herud!

Floripose. Hvordan, din Flegel, jeg herud?

(De slaaes og drive hinanden ud.)

Efter disse kommer Fru Falsen ind, forestillende en Keiserinde over alle de Russer; Hun har været Hofdame ved et lille Tydsk Hof og er bleven gal, fordi en fremmed Prins førte en Dame til Taffelet, der havde mindre Rang end hun. Efter at have talt om sine Planer at faa sin Sønnesøn Constantin paa Constantinopels Throne m. v. faar hun sin Flaske og gaar. — Nu kommer Practicus ind som Parykmager Skarv; han er bleven gal over, at Parykkerne ere gaaede af Mode, saa han intet har at fortjene. — Kammerherre Anker forestiller Wilhelm Conqvestor; han er bleven gal over, at Landgangen paa England endnu ikke er foregaaet; men han forsikrer, den skal gaa for sig. Tina Collett spiller Mette Giftesyg; hun er bleven gal over, at ingen vil fri til hende. Lieutn. Hagerup kommer ind som Skuespiller Martini; hans Galskab er kommen deraf, at man peb ham ud i Mannheim. — Fru Thulstrup forestiller Madame Isegrim; hun er bleven gal over, at en gammel Tante har forpurret et Giftermaal mellem hende og en smuk ung Mand; hun bilder sig nu ind, at hun selv er den gamle Tante, og vil forhindre alle Partier. — Jfr. Munch spiller Kirsten Pihl, en gammel Kone; hendes Familie har udspredt, at hun var gal, for at hindre hende fra at gifte sig; derover er hun virkelig bleven gal og taler nu blot om Bønnebøger, Huspostiller etc. — Capitain Schiøtt forestiller en Skipper Cornelis; han har seet sin Broder drukne og tror siden, at alting er Vand, og at alle Mennesker ere Makrel. — Alle disse Personer faa hver sin Flaske, hvormed de forføie sig bort. — Endelig kommer da den tilkommende Vert, Etatsraad Falsen, ind; han siger, at han heder Falsen, og at han ikke er gal, men er blot kommen op til Maanen for at erholde Sujet til et Optog paa Fladeby. Kjærlighedshistorier ere saa forslidte, at han ikke gidder bruge dem. — Apothekersken lover da at følge med ham og være Vertinde, hvorover han bliver meget glad og inviterer hele Selskabet til i Morgen Middag, til hvilken Tid han, da der blæser en staaende Vind, tænker at være igjen paa Fladeby, for da at se paa hans lunariske halve Del.

Opsættet Mandag 26 Decbr. var en Luftballon med en derunder hængende Baad, meget net udarbeidet og decoreret; under samme saa man adskillige af de Flasker, der indbefattede de afsindiges Forstand. Om Aftenen

opførte Assessor Collett og Jfr. P. Bang et Optog. Journalisten, der havde glædet sig til at se overordenlige Ting i Optoget, fik Ordre til at deltage og iføre sig en passende Dragt.

Man saa Assessor Collet sidde ved et Bord i en Have i største Knibe for at opfinde et passende Optog; forgjæves mønstrer han alle de tydske Vers, han har taget af Gøthe m. fl., intet forekommer han satisficerende. Hans Kone, Jfr. Petronelle Bang, kommer løbende og spørger ængstelig, om han endnu intet Optog har, da Tiden nærmer sig, da det skal opføres. Han gaar nu en Tidlang og grunder, endelig kommer han til at tænke paa, at Optoget igaar var hentet fra Maanen; i Anledning heraf synes han, det kunde være ligesaa muligt at finde et under Jorden; denne Tanke meddeler han sin Kone, forbyder hende at snakke, saalænge han graver, da de Skatte, han kunde finde, vilde blive forvandlede til Kul, om nogen talte under Arbeidet. Han henter sin Spade og Hakke og begynder at arbeide i et Bjerg; neppe har han gjort 3 eller 4 Slag, førend det forhexede Bjerg styrter sammen med stor Bragen; en Trold kommer ind og truer at slaa ham ihjel, da han har vovet at forstyrre hans Rolighed og at ville bortrøve hans Skat. Assessor Collett beder jammerlig for sit Liv og fortæller Trolden, at han kun har villet grave for at finde et Optog; han underretter ham dernæst om, hvorledes John Fladeby har omskabt alle de ham tilhørende Steder fra Ørkener til Paradiser, han nævner Ullevold[1]) som det største Bevis paa hans Tales Sandhed; der er ingen Plet unyttet; Natur, understøttet af Kunst og Genie, har der frembragt Skjønheder, som den ufølsomste Tilskuer maatte røres og henrykkes ved at betragte; hvor man vender Øiet, opdager man noget nyt, nyttigt og skjønt tillige. John Fladeby og hans ædle Viv Martina søge ved at udbrede Held og Lyksalighed rundt om dem at glæde baade dem selv og andre, og i deres Venners Moro finde de deres største Fornøielse. — Trolden (Etatsraad Falsen) hører med taus Forundring Assessor Colletts Fortælling, han røres selv over dette ædle Pars uegennyttige Virksomhed og lover nu Assessor Collett at bidrage alt sit til at more dem med et fornøieligt Optog. Han slaar mod Jorden med sin Stok; pludselig komme Jætter, Bjergmænd og Nisser frem

[1]) Om Indretningerne paa Ullevold kan f. Ex. læses i Wilses Reise-Iagttagelser I. S. 236 ff. og La Mottes Voyage dans le Nord de l'Europe dans l'année 1807, p. 26 ff.

af Bjerget; Trolden fortæller dem, hvad han har hørt, og strax ere de alle villige at tilbyde John Fladeby og Martina Ullevold deres Tjeneste; nogle vil dyrke Jorden for dem, andre røgte deres Heste, atter andre deres Kjør, kort sagt enhver ønsker paa sin Maade at glæde dem. — Assessor Collett og Jomfru Petronelle takker dem alle, og Stykket endes nu med en Trolddans, hvorpaa Assessoren inviterer Selskabet til i Morgen Middag.

Opsættet Tirsdag 27 Decbr. var et Bjerg, paa hvis Sider var tegnet Hexefigurer etc.; paa Toppen stod en bevinget Hest. Journalen leverer en lang Kritik herover, gjætter paa Olymp etc. etc. — Capitain Schiøtt og Fru Falsen havde det fjerde Optog, kaldet Den uheldige Poet, hvis Indhold var følgende:

En Poet (Schiøtt) bor til Leie hos en Mand, med hvis Datter (Fru Falsen) han er forlovet. Som sædvanlig er med Poeter, indbringe hans Poesier ham ikke det tørre Brød; han er da i stor Knibe og ved ingen Udveie. Hans Creditorer omringe ham paa alle Kanter og fordre Betaling eller true med at stevne etc. Verten (Etatsraad Falsen) kommer og siger ham hans Logis op; mange andre Creditorer melde sig ogsaa: en Procuratordreng (Høyer), en Skrædder (Lieutn. Hagerup), en anden Mand (Otto Collett). I denne Knibe besøges han af en af sine Venner (Thulstrup), som han betroer al sin Nød; denne forklarer ham Aarsagen, som er den, at han (Poeten selv) i Avisen har ladet avertere, at han vil reise bort, og har ladet sine Creditorer indkalde at melde dem inden 3 Dage. Han bliver meget forbitret over denne Streg, som en af hans Fjender maa have spillet ham, men beroliliges dog igjen af sin Ven, der giver ham et Raad til at skille sig ved sine Plagere. Han flyr ham 30 Rd., som han har indcasseret, og lader ham lægge dem i hans Chatol ovenpaa nogle Bunker Lotterisedler; nu kommer en Jøde ind og kræver 20 Rd. Poeten lukker sit Chatol op og kaster ham Pengene i Næsen; Jøden studser, han kikker i Chatollet, ser Pengene og Sedlerne og tror nu, at Poeten har vundet mange Penge i Lotteriet; han faar altsaa store Tanker om Poeten. Denne beder ham lade ham faa en 5 à 600 Rd. i Smaasedler, da han skal udbetale saa mange Regninger; Jøden har ingen hos sig men løber hjem og kommer strax igjen med Pengene; Poeten siger, han vil give ham 100 Rd. for Umagen, naar han vil udbetale alle Creditorerne deres Fordringer og derpaa give kam generel Regning. Jøden er overmaade glad, han sætter sig ned ved Bordet, alle Creditorerne blive nu ind-

kaldte, og Jøden betaler dem med Contanter; imidlertid har Verten faaet Nys om dette og har hørt det Rygte, at Poeten har vundet Pengene i Lotteriet. Han kommer nu ind og tilbyder selv sin Datter til ham, hvorover Poeten bliver meget fornøiet, men forlanger dog 2000 Rd. i Medgift, hvilket Faderen langt om længe indvilger. Poeten begjærer dette skriftlig meddelt, hvilket Faderen er villig til, men forlanger dog først at se de Penge, Poeten har vundet; herover bringes denne i Knibe og maa tilstaa sit Kunstgreb; Faderen bliver meget opbragt, men lader sig ved Datterens rørende Bønner overtale og bliver ved sit Ord. Jøden viser sin Glæde over, at han faar sine Penge. Poeten inviterer Selskabet til at bivaane hans Bryllup i Morgen. — I Begyndelsen af Stykket ser man Poeten sidde at arbeide paa et Gravskrift, hvilket falder saaledes ud:

Grusommelige Død!
Hvor dine Pile rammer,
Der gjøres dybe Skrammer
Og foraarsages Nød.
Den Aand, du nylig saared',
Hans Navn var ubeskaaret.

Dette Vers forfærdiger han under megen Mediteren.

Da den følgende Dags Vertinde, Jfr. Kofoed, paa Grund af det slette Veir og Føre endnu ikke var ankommen, maatte hendes og Lieutenant Falsens Optog udsættes, og Procurator Falsen og Jfr. Munch give sit, hvorfor han indtil Kl. 12 Formiddag var optagen med Forfattelsen deraf. Til Middag ankom dog Jfr. Kofoed og blev modtagen med Hurraraab og megen Glæde. Opsættet Onsdag 28 Decbr. bestod i en Chatol med udslagen Klaf, paa hvilken laa Lotterisedler og Bancosedler med Paaskrift, der lød omtrent saa: Naar forlanges, betaler Banken paa Fladeby til Ihændehaveren 1 Rd. etc. Paa Siden stod: Hvo, som eftergjør denne Lap, er en Nar. Det hele var meget smukt. — Journalisten var hele Eftermiddagen occuperet med at præparere Optoget til Aftenen. — Det hed Dydens Løn. Personerne: Hermoder, Procurator Falsen; Bønderpiger: Jfr. Munch, Fru Thulstrup, Jfr. Gram; Bønder: Etatsraad Falsen, Otto Collett, Høyer; en Tjener, Lieutenant Hagerup.

Da Tæppet gik op, saa man Bønderpigerne og Bønderne beskjæftigede med Markarbeide, med at rive Hø, skjære Korn o. s. v. De synge den bekjendte Sang: Langt mer end Guld er Druen værd. Bønderpigerne bære derpaa Mad og Drikke om til Arbeiderne. En Tjener kommer ind og inviterer dem alle op paa Gaarden til Herskabet Dagen efter. Alle ere glade og muntre. Hermoder kommer ind i Reiseklæder og, forundret over de frugtbare Marker, han ser, over den Glæde, der hersker mellem alle Folk, spørger han en Bonde, hvor han er, og hvem der eier disse Marker. Denne fortæller ham, at han er paa John Colletts Grund, at denne Mand er sine Underhavendes Velgjører, at han og hans Kone Martina kun søge deres Lyksalighed i at befordre andres Vel; alle Bønderne istemme hans Lovtaler, og enhver af dem har nu noget at fortælle om John Colletts og hans Mages Godhed. Hermoder bestyrtses, han afkaster sine Reiseklæder, viser sig som Gud for dem og fortæller, at han er udsendt fra Valhalla af Odin for at opsøge det Par, der ene lever i stille Nydelse af deres gode Handlinger og søge deres Glæde i at udbrede Lyksalighed rundt om dem. Han har nu truffet dette Par og vil derfor give dem en Flaske, Odin har givet ham, hvis Besiddelse skal forsikre dem en varig Lykke. Da han hører, at Bønderne skal op paa Gaarden om Middagen Dagen efter, siger han, at han paa Colletts Regning vil være deres Vert og udvælger den første Bondepige til sin Vertinde. Den gamle Bondemand fører ham og alle Bønderne ud over Theatret, Hermoder overleverer Oververten den varige Lyksaligheds Flaske, og Pigerne krandse Oververtinden. — Stykket endes med en Sang

Opsættet Thorsdag 29 Decbr. var et Tempel, støttet paa 5 Colonner; i dets Midte stod et brændende Alter; paa Façaden rundt om samme følgende Inscriptioner: Dydens Løn — John Collett — og Martina helliget. Paa Colonnerne vare ophængte forskjellige Agerdyrknings-Instrumenter. „De fleste roste Ideen; hvis det var Alvor, vil det være Journalisten overmaade kjært.“ Fru Thulstrup sang ved Bordet, hvor ogsaa en Vise til Mad. Collett, forfattet af Etatsraad Falsen, blev afsungen. Om Eftermiddagen kom Tullin og Overlærer Flor samt Colletts Contorbetjent Steensgaard med Breve og Aviser. Capitain Haffner og Lieutenant Carlsen ventedes forgjæves og kom først om Aftenen. — Lieutenant Falsens og

Jfr. Kofoeds Optræden var en Bearbeidelse af P. A. Heibergs Toacts-Syngestykke Indtoget. De spillende vare: Prinsen eller Elskeren, Lieutn. Falsen; Degnen Bræger, Practicus Høyer; hans Myndling, Jfr. Kofoed; hendes Veninde, Jfr. Gram; Prinsens Cavalierer, Lieutn. Hagerup og Capt. Schiøtt; to med Lygter behængte Personer, Otto Collett og Mr. Boulton. Da Lieutn. Falsen som Prins har faaet Klokkerens skriftlige Samtykke og endelig ogsaa faaet ham overtalt, da han har givet sig tilkjende, ved at love ham at lægge sig efter Musik, inviterer han hele Selskabet til Bryllup Dagen efter.

Opsættet Fredag 30 Decbr. forestillede Prinsen af Marokko, staaende paa en Bærebør, der holdtes af fire Drabanter. Practicus Høyer og Fru Thulstrup havde til sit Optog valgt en Bearbeidelse af Loreaux's Enactsskuespil En Time borte (oversat af L. Kruse. Kbhvn. 1802. 8.). Personerne: Helborn, Commandant, Etatsraad Falsen; Ludvig Helborn, Practicus Høyer; Emilie, hans Elskede, Fru Thulstrup; Henrik, en Tjener, Otto Collett.

Den unge Ludvig har listet sig til at faa sin Onkels, Commandantens, Billet til en Maskerade; der har han seet Emilie og er bleven forelsket i hende. Scenen begynder Dagen efter Maskeraden og er i Onkelens Hus. Denne beklager sig over, at han ikke har været indbuden til den almindelige Maskerade; hans Neveu kommer ind, tilstaar sin Brøde for ham og fortæller ham, at han er bleven forelsket; i det samme bringer en Tjener et Brev til Ludvig, men Onkelen tager det, og da han læser, at en Dame indbyder hans Neveu til en Rendezvous paa Landet, saa vil han benytte sig af denne Indbydelse istedetfor hans Neveu og reiser bort; han siger, at han kun vil blive en Time borte. Ludvig kommer nu ind og taler lidt med sig selv; Tjeneren kommer og siger, at en Dame er udenfor og vil tale med Commandanten; Ludvig vil, for at spille ham et Puds, forestille hans Person og ifører sig hans Slaabrok og Nathue; Damen, Emilie, kommer ind; Ludvig kjender hende strax, men vedbliver at forstille sig; Emilie, som tror, at det er Commandanten, fortæller ham, at hun har havt det Uheld at brække et Hjul itu paa sin Vogn og udbeder sig Tilladelse at blive i hans Hus, indtil det er repareret. Ludvig giver sig tilkjende, Emilie kjender sin Elskede fra

Maskeraden, og de embrassere hinanden paa det kjærligste. Onkelen kommer nu tilbage, men har naturligvis ingen Dame truffet, da Uheldet med hendes Vogn hindrede hende fra at komme; han ser nu det unge Par, og Enden bliver, at han giver dem Tilladelse at gifte hinanden. Selskabet inviteres til Brylluppet.

Siden dansedes en Barberdans og nogle Engelske Menuetter. — Opsættet Løverdag 31 Decbr. „var en paa 5 tykke Colonner hvilende Bygning, til hvilken gik 3 Trappetrin; midt paa det øverste af disse stod en meget fed lille Mand, der saa ud til at have taget sig en Taar, thi han var saa rød som Ild i hele Ansigtet; i den høire Haand holdt han noget, som Verten sagde var et Timeglas, i den venstre en Le. Om sit Legeme havde han et Gevandt, og Haarene hang i en skjøn Uorden om hans elskværdige Hoved. — Oververtindens og Otto Colletts Optog var et Udtog af Syngestykket Nonnerne (efter Picard ved Falsen). Personerne: Doctor Belfort, Otto Collett; Belfort, Lieutn. Falsen; Frontin, Tullin; Priorinden, Fru Falsen; Euphemia, Mad. Collett; Nonner: Fru Thulstrup og Jfr. Kofoed; Gartneren, Etatsraad Falsen; en Postkarl, Høyer. Otto Collett spillede Doctorens Rolle med Krøller i Haaret og forloren Pidsk. — Opsættet om Middagen (Søndag 1 Januar 1804) var et Nonnekloster; ved dette var der intet, hvorpaa Malicen kunde hænge sin Hat; den studsede og forstummede aldeles. Assessor Gram udbragte en Skaal for „den smaa“ (ɔ: Oververtinden); Kammerherre Anker fremsatte Skaalen saaledes:

Den smaa, af alt stort den største,
Blandt alle Vertinder den første.

Dette var sidste Gang, Bernt Anker tilbragte nogen Jul paa Fladeby. Om Aftenen var den sædvanlige Maskerade, og Mandag 2 Januar drog Selskabet tilbage til Christiania.

1804—1805.

Forskjellige Kunstneres Optræden.

Thorsdag 27 Septbr. 1804 Kl. $6^1/_2$ gav Harpespilleren C. T. Niemezeick fra Prag en stor Vocal- og Instrumental-Concert (6 Nummere) hos Thoms, da han blandt andet spillede „Variationer paa Harpen, som ligger omvendt paa et Bord, og Strengene bedækkede med et Silketørklæde, hvorved Instrumentet faar samme Klang som et Fortepiano." Pris 48 Sk.[1]) — Mandag 14 Januar 1805 Kl. 6 opførte Stadsmusicus Groth sammesteds en fuldstændig Vocal- og Instrumental-Concert, bestaaende af 1) Stor Symphoni 2) Sonate for to Pianoforter 3) Violinconcert 4) Fløiteconcert 5) Ouverture 6) Chor. Samme Pris.[2]) — Mandag 18 Marts 1805 opførte C. Hammer sammesteds en stor Vocal- og Instrumental-Concert, bestaaende af Glucks Ouverture til Iphigenia, Duet af Haydns „Skabelsen", Variationer for Harpe, componerede og udførte af Niemezeick, Violinconcert, Ouverture til Stratonice, Arie af Cimarosas Den hemmelige Forlovelse, dobbelt Fløiteconcert og Finale. Pris 2 Mark. Dette er sidste Gang, Niemezeick nævnes i Christiania; da han reiste, forlod den ovenomtalte Harpespillerske Mad. Ferrary sin Mand og fulgte ham.[3]) — Gjennen længere Tid sees der hver Fredag at have været opført militair Musik paa Raadstuesalen, hvortil Billeter gratis vare uddelte. 29 Marts 1805 fandt Opførelsen Sted sidste Gang denne Vinter; de to nærmest foregaaende Fredage var der ikke spillet.[4]) — Den oven-

[1]) N. Intell. Sedl. 1804 No. 39. I Septbr. 1803 optraadte han paa det kgl. Theater i Kjøbenhavn og i Januar 1804 i Stockholm, se Overskou, Den d. Skuepl. IV. S. 45 og Dahlgrens Anteckn. S. 590.

[2]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 1.

[3]) Ibid. 1805 No. 10; Fru Dunker, Gamle Dage S. 255.

[4]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 10 og 12.

nævnte Mechanicus Poulsen foreviste i Januar 1805 paa Raadstuesalen electriske og galvaniske Experimenter samt optiske Stykker. Søndag 7 April Kl. 5 (eller følgende Dag i Tilfælde af ugunstigt Veir) agtede han fra Grændsehaven at lade opgaa en Luftballon à la Montgolfier, 8 Alen høi, 6 Alen i Diameter og 18 Alen i Peripheri. Pris 48 Sk.[1]) — Den eneste Dansemester, der nævnes denne Vinter, er Ole Holmen.[2])

Det dramatiske Selskab.

Medlemmer og Embedsmænd.

I denne Saison fik Selskabet en Tilvæxt af omtrent dobbelt saa mange nye Medlemmer, som der udgik af de gamle. De udgaaende vare: fra Septbr. 1804 Jfr. E. Barclay, der for at søge Lægehjælp for sit Øie reiste til Kjøbenhavn, Stud. pharmaciæ Hammer, Mad. Heidemark, Kjøbmand Christian Holdt, der allerede 28 Juni var omkommen paa Jagten,[3]) Mad. Muus, Mad. Schibsted; fra October 1804: Lieutenant Jacob Munch, der drog til Kjøbenhavn og senere til Udlandet for at uddanne sig i Malerkunsten; fra Decbr. 1804: Jfr. Peckel; fra Januar 1805: Major P. F. Brock (f. 8 Januar 1749 † 6 Marts 1805), Postcontorist C. Krum, Kjøbmand Kjeld Mostue (f. 5 Mai 1776 † 26 Januar 1805[4]); fra Saisonens Slutning (Mai 1805): Kammerherre Bernt Anker (f. 22 Novbr. 1746 † 21 April 1805), Jfr. Berner, Katechet L. Lumholtz, der 25 Januar 1805 var bleven udnævnt til

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 4 og 13.

[2]) Ibid. 1804 No. 41, 44, 45; 1805 No. 7, 13 f.

[3]) Om ham se N. Intell. Sedl. 1804 No. 27 og 28; Fru Dunker Gamle Dage S. 356—57; Novellen „Bortførelsen" i „Bien" B. V H. 2. S. 49—58 (af H. T. Winther). Hans Død betegnes i Gravskriften som et Ulykkestilfælde.

[4]) Se N. Intell. Sedl. 1805 No. 4, Till. og 5.

Sogneprest paa Hvaløerne, og Hustru, født Bukier, med hvem han var bleven gift i Novbr. 1804, Jfr. Louise Pløen, der 5 Juli 1805 blev gift med Stiftamtmand N. E. de Thygeson i Christianssand, og Kjøbmand Stephanus Rumi (f. 10 Septbr. 1772 i Donge i Italien † 8 Marts 1805[1])); Oberst Bielefeldt angives først udgaaet fra Juni 1805. De udtraadtes Tal var altsaa tilsammen 18 (10 Herrer og 8 Damer). Derimod optoges 33 Personer (14 Herrer og 19 Damer), nemlig fra Septbr. 1804: Madame S. M. Andkier, født Boy, Jfr. Matthia Andersen, Skolelærer Paul Arnesen, Student Christian Anker, Madame Bagge, Mademoiselle le Boeuf, Regimentschirurg C. C. Buchholz, Mr. Henry Boulton, Jfr. Anne Marie Eger, Stiftsfuldmægtig Gram, Proprietair Hans Grüner og Hustru, født Smith, Lieutenant Harbou, Søkrigscommissair G. Hetting og Frue, født Carisius, Mad. Jacobsen, Katechet Ludvig Lumholtz, Student Andreas Lumholtz, Generalinde I. Mansbach, f. Oldenburg, Kjøbmand Mathiesen og Kone, Jfr. Ingeborg Muus, senere gift med Jacob Meyer, Lieutenant Omeyer, Frøken K. L. de Seue, samme Aar gift med Kunstdreier F. C. Nielsen, Madame Stabel, Coffardicapitain Knud Thorsen, Jfr. Wittrog, Jfr. Matthia Werner; fra Januar 1805: Fuldmægtig Peter Grüner og Hustru, Jfr. Marthe Johanne Jansen (senere Mad. Muus), Mad. Roverud, Mad. Skøldberg. — Med Undtagelse af Chr. Anker, hvis Virksomhed dog kun blev kortvarig, vandt Selskabet dette Aar ingen betydeligere Kræfter; derimod havde det at beklage Tabet af en af sine kraftigste Støtter ved Kammerherre etc. Bernt Ankers Dødsfald i Kjøbenhavn 21 April 1805. Han havde ikke alene, som ovenfor omtalt, som Forfatter og dygtig Skuespiller efter Evne støttet de private Theaterforetagender i Christiania i de sidste 30 à 40 Aar, men vistnok ogsaa anvendt ikke ganske ubetydelige Pengesummer derpaa, saa hans

[1]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 10—12.

Bortgang altsaa i flere Henseender maa have været følelig for det dramatiske Selskab; hans eget Privattheater paa Mosse Jernværk standsede selvfølgelig sin periodiske Virksomhed med hans Død. Men ikke alene i Hovedstadens højere Selskabsliv og dens æsthetisk dannede Kreds følтes Bernt Ankers Død som et uerstatteligt Tab; maaske var det i endnu højere Grad Tilfældet i Forretningsverdenen og i den vidløftige Kreds, hvortil hans næsten fyrstelige Gavmildhed og Godgjørenhed strakte sig. Det storartede Monument, han havde agtet at reise sig i „det Ankerske Fideicommis", hvortil hans, især for den Tid, colossale Formue (c. 2,000,000 Rdlr.) for største Delen skulde været anvendt, blev paa Grund af flere sammenstødende uheldige Forhold vel ikke, hvad han havde tilsigtet, men ikke desto mindre vil Bernt Ankers Anvendelse af de ham betroede Midler altid blive staaende som et uovertræffeligt og i alle Fald hidtil hos os uovertruffet Exempel. Hans uomtvistelige Dygtighed og betydelige Begavelse i mangfoldige Retninger kunne ikke fordunkles selv ved den umiskjendelige og ofte meget naivt fremtrædende Forfængelighed, hvoraf han stadig var behersket; ikke blot paa Theatret men ogsaa i det virkelige Liv bar han altid Cothurnen. I en Gravskrift over ham heder det derfor med Rette: „Hvo kjendte Manden og blev urørt ved dette Dødsbud? Hvo forstaar at veie store og fortrinlige Talenter, en lys og dyrket Aand og strør ikke under Savnets Taarer en Blomst paa denne Grav? Født til Udmærkelse, blev han hædret af Monarken, men det havde han tilfælles med flere; hvad han var ved sig selv, dele ikke mange med ham. Stor i flere Henseender, førend han blev Stormand, saa han sig hyldet med denne offentlige Agtelse, som ikke kan unddrages den overvægtige Aand. I hans Øine funklede Geniets Ild, fra hans Læber strømmede liflig Tale. Bekjendt med gamle Roms Sprog og dets Mesterverker, havde han tillige gjort sig de fleste Europas Tungemaal

egne, dem han med forunderlig Lethed talede som indfødt til Forbauselse for indfødte. Sine mange og vidtstrakte Eiendomme bestyrede han selv, og Orden, Hurtighed, Kraft drev den store Maskine. For trængende Brødre slog hans Hjerte varmt, og hans Haand aabnedes for dem i runde Gaver; hvor mange bleve ikke hjulpne, ja hvor mange have ikke levet blot ved hans ædelmodige Understøttelse! Herom er ikke og kan ikke være mere end en Stemme; men det er Handlinger, ikke disses skjulte Drivefjedre, som det sømmer os dødelige at dømme. Derfor, saalænge Talenter æres, saalænge Vid og Kundskab hyldes, saalænge Veldaad opfordrer til Hæder og Ros, skal Ankers Minde leve iblandt os." I en anden Gravskrift siges: „Alt, hvad han havde, det havde han mest for andre, thi han behøvede selv ikkuns lidet. Alt, hvad han var, det var han ved sig selv, thi ingen overgik ham, faa var hans Lige." 21 Juni s. A. blev hans Lig under stor Deltagelse fra Byens Indvaaneres Side indsat i Familiebegravelsen ved Vor Frelsers Kirke i Christiania. Ligtoget aabnedes af Børnene i det af ham og Hustru stiftede Ankerske Vaisenhus; paa Hovedet bare de Krandse, som de efter Afsyngelsen af en Sang nedlagde paa Kisten. I J. Wangenstens Digt ved Jordefærden heder det: „Hvo skal, hvo kan udi hans store Fodspor træde?" [1]) — I Louise Pløen (Fru de Thygeson) tabte Selskabet en hyppig anvendt og yndet Elskerinde i Skuespillet. Hun beskrives som yndig, nobel i sin Fremtræden, næsten imponerende og er besungen baade af E. Falsen og Bernt Anker. Som den rige Jørgen Pløens eneste Barn havde hun en stor Arv i Vente, og til hendes Haand skulle flere anseelige

[1]) Se N. Intell. Sedl. 1805 No. 17—19 og 25; B. Moes Tidsskr. f. Personalhist. 1 R. samt foruden de ibid. S. 386—87 nævnte Skrifter, L. Daae, Det gl. Christiania S. 235—62, W. Lassen, Norske Stamtavler S. 93 og Fru Dunker, Gamle Dage.

Beilere have meldt sig. At Bernt Anker friede til hende er vist, og det samme fortaltes ogsaa om Broderen Peder Anker; da „den forgudede Louise Pløen“ i Februar var bleven forlovet med Stiftamtmand Thygeson, heder det, at begge Brødre med den sidste Post forud havde gjentaget sit Tilbud. Brylluppet 5 Juli s. A. gav Byen meget Stof til Samtale. Af Damer havde kun Fru Sommerhielm og Madame Ingstad (Brudens Cousiner) været tilstede, derimod mange Herrer, dog kun Rangspersoner. Man kappedes om at gjøre Selskaber for Brudeparret. Kammerherre Peder Anker vilde beverte tre Dage paa sine forskjellige Lystpalaier, „men Grev Moltke gav kun et Aftenselskab, som mange forundrede sig over. Brudens Kjole var af bare Kniplinger og skal have kostet 300 Rdlr. Her siges“, heder det videre, „at Thygeson forærede sin Kjæreste 100,000 Rdlr. i rede Contanter, som skulde være hendes Morgengave. Man kan ret sige, at disse Mennesker ere fødte under en lykkelig Planet, da alt har forenet sig for at topmaale deres Lyksalighed. Pløen fører kun den sjeldne Klage, at der kommer formange Penge sammen.“ Denne Herlighed blev dog, som bekjendt, ikke af lang Varighed.[1]) — Lieutenant Jacob Munchs og hans forlovedes, Jfr. E. Barclays, Bortreise for flere Aar var af mindre Betydning for Selskabet. Derimod følte Oberst C. F. Bielefeldts Bortreise, da han var bleven ansat ved Artilleriet i Danmark, som et Tab for det dramatiske Selskab, uagtet han vistnok aldrig havde spillet nogen Rolle, da hans Sprog egentlig var Tydsk; men som virksomt Medlem af Directionen og navnlig som Økonomidirecteur havde han vist Selskabet betydelige Tjenester, hvorfor den Epilog, der omtales ved Saisonens sidste Forestilling,

[1]) Breve af 11 Februar og 14 Juli 1805 fra Fru B. Prydtz, f. Aars, til Regimentsqvartermester Garben (Rigsarch. Personalia, Prydtz), Fru Dunker, Gamle Dage S. 290. En Sang til hende findes i N. Intell. Sedl. 1805 No. 37.

uden Tvivl har været givet til hans Ære, ligesom Tilfældet var ved Generalauditeur Bornemanns Afreise.[1]) — Selskabets samtlige Functionairer vare i denne Saison de samme som i den foregaaende.

Repertoire, Rollebesætning etc.

Thorsdag 23 August 1804 Kl. 5 Eftermiddag var der berammet en Samling af alle det dramatiske Selskabs contribuerende Medlemmer.[2]) Dette har maaske været den af Fru Dunker i hendes utrykte Optegnelser omtalte extraordinaire Generalforsamling, der blev afholdt i Anledning af den Misfornøielse med Directionen, der ifølge et Rygte skulde finde Sted, men som neppe har bestaaet i andet og mere end Fortrydelse hos en Del af Publicum over ikke at være bleven optaget i Selskabet, og som endelig ledede til Oprettelsen af et nyt dramatisk Selskab i Christiania, hvorom mere nedenfor.[3]) „Der blev sørget for, at ingen af Selskabet udeblev; Damerne toge Plads paa Balconen og Herrerne i Parterret. Tæppet gik op og Scenen forestillede Salen i Figaros Giftermaal. Falsen kom frem og holdt en Tale, hvori han ytrede at have hørt, hvorlunde flere af Medlemmerne ønskede en ny Direction; han opfordrede en eller flere af de misfornøiede til at træde frem og erklære, hvad de ønskede forandret i Directionens Handlemaade, eller hvem de ansaa bedre skikkede til Directeurer end de, man nu havde. Efter nogle Minutters Taushed hørte man en Stemme sige, at man ikke var belavet paa at holde Taler, og Falsen blev nu ved, at naar dette var Tilfældet, da var der intet andet at gjøre end at votere, samle Stemmer

[1]) Om Bielefeldt se Fru Dunker, Gamle Dage, Registr.
[2]) N. Intell. Sedl. 1804 No. 34.
[3]) Da denne Generalforsamling lededes af E. Falsen, kan den kun have fundet Sted i et af Aarene mellem 1804 og 1808.

om, enten Selskabet vilde have en ny Direction, eller om det vilde beholde den, det nu havde. De, der ønskede at beholde Directionen, vilde behage at lægge en hvid Kugle i Valgurnen, og de, der ønskede en ny Direction, vilde behage at lægge en sort. Madame Collett gik nu om med Valgurnen til Damerne, og alle lagde en hvid Kugle deri; derpaa blev Valgurnen bragt til Herrerne, men kun tre lagde en sort Kugle, og alle de øvrige en hvid. Falsen kom nu frem paa Theatret og erklærede, at da Selskabet, som man saa, ønskede at beholde sin Direction, saa maatte det hermed have sit Forblivende." — Thorsdag, Fredag og Løverdag, 6, 7 og 8 Septbr. 1804 skulde Billeterne for første Termin afhentes hos Controleur Leuch. „De af Byens Indvaanere, som ønske at komme paa Valg til de ledige Pladse, og ei siden sidste Votering have meldt sig, ville behage inden samme Tid i en Skrivelse til Directionen at tilkjendegive deres Ønske." 3 Octbr. s. A. bekjendtgjøres, at de dramatiske Forestillinger begynde 10 Octbr. til sædvanlig Klokkeslet. Generalprøven er Dagen forud som hidindtil. „At efter de trykte Tillæg til Lovene, som ere Medlemmerne ved Budet overleverede, ingen Ombytning af Billeter hos den administrerende Directeur finder Sted for Eftertiden, anmærkes, ifald det skulde have undgaaet nogens Opmærksomhed." [1]) Mandag og Tirsdag, 7 og 8 Januar 1805 afhentedes Billeterne for 2den Termin hos Leuch.[2]) — De i Saisonen opførte Stykker vare[3]):

1. 10 Octbr. 1804. Armod og Høimodighed,[4]) Lystspil i 3 Optog af A. Kotzebue (oversat af Staal. Kbhvn. 1796. 8). Rollebesætningen var følgende: Peter

[1]) Se Lovenes § 29 (ovenfor S. 292).
[2]) N. Intell. Sedl. 1804 No. 36, 40 og 53
[3]) Ved denne Tid begynde de i Theaterarchivet (nu i Rigsarchivet) bevarede Protocoller.
[4]) Jfr. Wulfsbergs Avertissement i N. Intell. Sedl. 1804 No. 36 og ovenfor S. 240.

Plum, en rig Kjøbmand, Etatsraad Falsen; Josepha, hans Datter, Madame Tullin; Henrik Plum, hans Broder, afskediget Major, Stabschirurg Thulstrup; Fabian, hans Bogholder, Lynge; Madame Rose, en Presteenke, som forestaar Husholdningen i Peter Plums Hus, Jfr. Sang; Lovise hendes formente Datter, Mad. Ingstad; Klaus, Tjener, Kjøbmand Thyrholm; von Cederstrøm, fordum Lieutenant paa den Svenske Flaade, Capitain Schiøtt; van der Husen, en ung Hollænder, Schandorff. Oprindelig var Henrik Plums og Lieutn. Cederstrøms Roller bestemte for Capitain Aamodt og Præsident Rosenkrantz, der formentlig havde udført dem ved en tidligere Opførelse af Stykket (se ovenfor S. 240). Administrerende Directeur var C. Tullin. — Sorte Decorationer til Henrik Plums Cabinet i Slutningen af 3die Act havde Theatret fra den forrige Opførelse, men til den nye Scene sees de af Regningerne at være blevne forstørrede og opmalede; derimod mangle alle Efterretninger om, hvorledes man har løst den vanskelige Opgave at lade Meublerne „vidne om melancholisk Sværmeri." Ogsaa Forandringerne af den „graa" og den „blaa" Stue synes foretagne i Anledning af dette Stykkes Opførelse. En Svensk Munderingskjole anskaffedes til Capitain Schiøtt til Cederstrøms Rolle. Prøver omtales 4 og 6 Octbr.

2. 24 Octbr. 1804. Høstdagen,[1]) Skuespil i 5 Acter af A. W. Iffland, oversat af S. Sønnichsen (Kbhvn. 1795. 8). Rollebesætningen var følgende: Selbert, Eier af en Gaard paa Landet, Præsident Rosenkrantz; Fritz, Peter, Marie, Ernestine, hans Børn, Procurator Falsen, Lieutn. Carlsen, Frøken U. Haxthausen, Fru Falsen den yngre; Madame Saaler, hans Svigermoder, Fru Aamodt; Advocat Wanner, Etatsraad Falsen (først bestemt for Tullin); Amalie Fersen, hans Niece, Mad. Tullin;

[1]) Jfr. Wulfsbergs Avertissement i N. Intell. Sedl. 1804 No. 45 og Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 629.

Hr. von Lechner, Schandorff; Andreas, Selberts Tjener, Platou (først bestemt for Lynge). De 8 Bønderkarle udførtes af Lars Clausen, Jacob Meyer, Calmeyer, K. Mostue, Lieutn. Harbou (først Marcus Pløen), Student Eger, Lieutenanterne Thome og Widing. Derimod anvendtes kun 7 Bønderpiger, nemlig: Jomfruerne S. og E. Arbin, Bukier og Ring, Mad. L. Thrane samt Jomfruerne Eger og Collett, medens der fra først af var paatænkt 9, nemlig istedenfor de to sidstnævnte: Madamerne Calmeyer, Eger og Pihl samt Jfr. L. Pløen. Administrerende Directeur var John Collett. Prøver omtales 13, 17 og 20 Octbr. Stadsmusicant Groth erholdt udbetalt 2 Rdlr. og to Hornblæsere ligesaa meget „for produceret Extramusik." Stykket var ikke før og blev ikke senere opført paa det dramatiske Selskabs Scene.

3. 7 Novbr. 1804. Emilia Galotti, Tragoedie i 5 Acter af Lessing, oversat af C. D. Biehl.[1]) Rollebesætning: Emilia Galotti, Frøken U. Haxthausen; Odoardo og Claudia Galotti, hendes Forældre, Etatsraad Falsen og Frue; Hettore Gonzaga, Prins af Guastalla, Capitain Schiøtt; Marinelli, Prinsens Kammerherre, Stabschirurg Thulstrup; Camillo Rota, et Medlem af Prinsens Raad, Assessor Gram (først bestemt for Controleur Leuch); Conti, Maler, Capt. Haffner; Grev Appiani, Schandorff; Grevinde Orsina, Mad. Collett; Angelo, Capt. Wolff; Pirro, Maschmann; Battista, Kjøbmand Jacobsen; Kammertjener, Otto Collett. Administrerende Directeur var Capitain Aamodt.

4. 21 Novbr. 1804. Han har sin Næse allevegne, Lystspil i 5 Acter af Jünger efter S. Centlivre, oversat af. Staal,[2]) samt Nytaarsgaven eller den heldige Feiltagelse, Comoedie i 1 Act af Patrat,

[1]) Jfr. Wulfsbergs Avertissement i N. Intell. Sedl. 1804 No. 45 og ovenfor S. 239 og 339.

[2]) Se ovenfor S. 262.

frit oversat af N. T. Bruun (Kbhvn. 1804. 8). Rollebesætningen i det første Stykke: Den gamle Herman, Lynge; Carl Herman, hans Søn, Procurator Arntzen (først tildelt Thulstrup); Eveline, hans Myndling, Mad. Tullin; Plumper, ogsaa under hans Formynderskab, Lieutn. Carlsen; Baron Willburg, Evelines Elsker, Christian Anker (først tildelt M. Pløen); Milek, Major Ingier (først tildelt Søkrigscommissair Hetting); Charlotte, hans Datter, Jfr. L. Pløen; Lise, Evelines Pige, Jfr. Werner (først Jfr. Wittrog); Hanne, Charlottes Pige, Mad. Thyrholm (først Mad. Mostue, den yngre); Johan, Carls Tjener, Skolelærer P. Arnesen; en Kjeldersvend, Jacob Meyer (først Eriksen); en Tjener hos gamle Herman, Rosenberg; en Tjener hos Milek, Henry Boulton. — I det kvikke og muntre men noget dristige Efterstykke vare Rollerne saaledes fordelte: Merval, en rig Mand, Capt. Aamodt; Dolcy, hans Søstersøn, Hans Grüner; Delcar, en velhavende Kjøbmand, Assessor Gram; Lucile, hans Datter, Mad. Ingstad (først bestemt for Mad. Lena Thrane); Margot, Dolcys Amme, Mad. Frederik Berg[1]); André, hendes Søn, Tjener hos Merval, Lieutenant Aars. Administrerende Directeur var Capitain Haffner.

5. 5 Decbr. 1804. Gamle og nye Sæder, Skuespil i 5 Acter af Iffland,[2]) oversat af Fr. Schwarz (Kbhvn. 1795. 8). Rollebesætning: Herredsfoged Grøndahl, Etatsraad Falsen (først bestemt for Byfoged Wulfsberg); Enken Langenfeldt, en Kjøbmandskone, hans Datter, Jfr. Sang (først Fru Bergh); Jacob og Kirstine, hendes Børn, Capt. Haffner og Mad. Maschmann (først: Schandorff og Mad. Mostue den yngre); Hr. Grøndal, Herredsfogdens Søn, Thulstrup; Fru Grøndal, hans Kone, Fru Falsen den ældre; Louis og Amalie, deres Børn, Schandorff (først: Lieutn. Carlsen) og Mad. Tullin; Landraad von

[1]) Hun nævnes ikke ellers som Medlem af Selskabet.
[2]) Jfr. Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 657 f.

Gärtner, Tullin; Justitsraad Frydensberg, Hartwig; Philippine, Jfr. Aars; Grøndals Tjener, Lieutenant Omeyer. Administrerende Directeur var John Collett. Dette var første Gang, det dramatiske Selskab opførte dette sentimentale Familiedrama; det har vistnok behaget, thi i i den følgende Saison og i Octbr. 1817 blev det gjenoptaget.

6. 19 Decbr. 1804. Den forladte Datter[1]), Comoedie i 5 Acter, oversat og localiseret af E. Falsen efter Holcrofts Engelske Original (Kbhvn. 1802. 8.). Rollebesætning: Baron Skumring, Etatsraad Falsen; Carl Rose, hans Myndling, Capitain Schiøtt; Dalby, Schandorff; Snop, Forvalter hos Baronen, Lynge; Grip, Tullin; Frants Reenbek, Lieutn. Aars; Halvor Jerken, Nordmand, gammel Betjent hos Baronen, Byfoged Wulfsberg; Lovise, Jfr. L. Pløen; Baronesse Skumring, Mad. Collett; Birgitte Spydberg, hendes Kammerpige, Jfr. Sang; Mad. Dufour, Etatsraadinde Falsen (først givet til Nils Ring); Lise, hendes Pige, Jfr. Ring. Administrerende Directeur var Capitain Aamodt. En Prøve omtales 15 Decbr. Ligesom forrige Gang forsøgte man først at lade en Herre spille Mad. Dufours, for en Dame lidet behagelige Rolle, men da Forsøget formentlig atter er faldet slet ud, overtog Fru Falsen ogsaa denne Gang Rollen.

7. 16 Januar 1805. Figaros Giftermaal eller den gale Dag, Comoedie i 5 Acter af Beaumarchais[2]). Rollebesætningen: Grev Almaviva, Thulstrup; Grevinden, Mad. Collett; Figaro, Grevens Tjener, Capitain Schiøtt; Suzon, Grevindens Kammerpige, Mad. Tullin, Cherubin, Grevens Page, Frøken U. Haxthausen; Dr. Bartholo, Lynge; Marcelline, hans Husholderske, Mad. Hagerup (f. Kofoed); Antonio, Grevens Gartner og Suzons Morbroder,

---

[1]) Stykket var før opført 16 Februar 1803, se ovenfor S. 310 f.

[2]) Det vil af Personangivelsen fremgaa, at man her har benyttet en anden Oversættelse end Rahbeks, der er trykt Kbhvn. 1785. 8.

Lieutn. Carlsen; Fanchette, hans Datter, Frøken Falsen[1]); Bazile, Syngemester, Byfoged Wulfsberg; Bridoison, Dommer, Etatsraad Falsen; Tvenæve, Retsskriver, Platou; Rettens Betjent, Glukstad; Pedrillo, Løber, Otto Collett; Gripesoleil, Faarehyrde, Nils Ring; en Tjener, Iversen; en dito, Boulton; tre Meddomsmænd (stumme Personer), General v. Heinen, Forvalter Muus og Oberst de Seue; Spillemænd, Calmeyer og Lars Clausen; Sangerinder, Jomfruerne Pløen og E. Arbin; Dansere: Lieutenant Aars, Procurator Arntzen, Lieutn. Harbou, Jacob Meyer, Overlærer Meyer, Lieutn. Omeyer, Schaft, Lieutn. Thome; Danserinder: Jfr. S. Arbin, Mad. Thyrholm, Mad. H. Mostue, Jfr. Andersen, Mad. Lene Thrane, Jfr. Meyer, Jfr. Ring, Mad. Petrine Thrane[2]). Administrende Directeur var Tullin. Sidste Prøve før Generalprøven var 12 Januar. Til Udsmykning af Salen i fjerde Act laantes 5 Lysekroner fra „Glascompagniet". Dette ligesaa vittige og kunstfærdigt anlagte som dristige og letfærdige Intrigestykke gjorde nu som altid stor Lykke[3]); navnlig var Mad. Tullins og Capitain Schiøtts Udførelse af Suzons og Figaros Roller fortrinlig. I et Privatbrev fra denne Tid heder det: „Det var usædvanlig stille i Markedet, da en Concert (Groths ovenfor nævnte) og en Comoedie var alt, hvad man morede de fremmede med.[4])"

---

[1]) Maa være Etatsraad Falsens Datter Haagine, der her vistnok har havt sin tidligste Rolle, da hun egentlig først blev Medlem af Selskabet fra Høsten 1806; hun vil nedenfor ofte blive omtalt.

[2]) Til første Danser var oprindelig Lieutn. Widing bestemt; da han bortfaldt, blev Schaft indsat som 7de. — Til anden og fjerde Danserinde vare først Fru Anna Falsen og Mad. Lumholtz bestemte.

[3]) Om tidligere Opførelser se ovenfor S. 219 og 333.

[4]) Brev, dat. Chra. 24 Januar 1805, fra Fru A. B. Prydz, f. Aars, til Fru Garben, f. Randulff, i Frederiksstad (Rigsarch., Personal. Prydz). Christiania Marked faldt paa denne Tid altid i Slutningen af Januar.

8. 30 Januar 1805. Strelitzerne, et heroisk Skuespil i 4 Optog efter en Russisk sand Tildragele af J. M. Babo, oversat af D. F. Staal (i Nyeste Saml. af Skuespil, 2 Bind. Kbhvn. 1792. 8). Rollebesætning: Peter Alexiowitz, Czar i Rusland, Stabschirurg Thulstrup; en Minister, Cancelliraad Hartwig; en General, Byfoged Wulfsberg; Ossakof, Strelitzernes Oberst, Controleur Leuch; Paulovna Ossakova, hans Gemalinde, Fru Falsen; Fedor Ossakof, deres Søn, Capt. Haffner; Soukaninn, Anfører for de sammensvorne Strelitzer, Procurator Falsen; Iwanof, en gammel Strelitzer, Etatsraad Falsen; en Officier, Lieutenant Omeyer. Vagten bestod af Stadscapitainerne Petersen og Brede, samt Borgerlieutenanterne Delphin og Rasch. Strelitzer: Doctor Baumgarten, Kjøbmændene Bøgh, Eger og Krag, Raadmand Larsen, Mægler Lie, Jacob Nielsen, Kjøbmændene Mathiesen og Rumi, Regimentsfeldtskjær Reichborn. Hoffolk: Oberste Lowzow, Feldbereder Schibsted, Kjøbmand Ener Holm, Raadmand Mostue. Administrerende Directeur var John Collett. Dette yndede Stykke var tidligere opført[1]) og blev ogsaa oftere optaget. Generalprøven holdtes ikke efter Sædvane Tirsdag 29 Januar, som nemlig var Kongens Fødselsdag, men Løverdag 26 Januar. 15 Januar averteres efter tvende Exemplarer af „Strelitzerne" tillaans, formodentlig fra det dramatiske Selskab.[2]) Der sees at være udbetalt 1 Rdlr. til Valdhornisterne, der brugtes i Stykket (formodentlig i 3die Acts 5te Optrin).

9. 13 Februar 1805. a. Edvard i Skotland eller Flygtningens Nat, historisk Drama i 3 Acter, frit oversat efter Kotzebues Omarbeidelse af Alex. Duvals utrykte Original ved N. T. Bruun (Kbhvn. 1804. 8.) b. Den taknemmelige Søn, Comoedie i 1 Act af Engel, oversat af F. Schwarz. Rollebesætningen i det

[1]) Se ovenfor S. 239.
[2]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 2.

førstnævnte Stykke var denne: Edvard Carl Stuart, Jacob den andens Sønnesøn, Capt. Haffner; Argyle, Commandant paa Kysterne, i Kong Georgs Tjeneste, Capt. Schiøtt; Lord Athol, Kongens Yndling, Schandorff; Lady Athol, hans Hustru, Dronningens Veninde, Fru Aamodt; Malvina Macdonald, hendes Søsterdatter, Mad. Tullin; Cope, Oberst i Kongens Tjeneste, Capt. Wolff; Hertugen af Cumberland, Generalissimus over de kgl. Tropper, General Haxthausen; Tom, Lord Athols Hushovmester, Apotheker Maschmann; to Officierer, Lieutn. Widing og Andr. Lumholtz; en Tjener, Regimensqvartermester Schøyen; en (stum) do., Iversen; Adjutanter: Ritmester Elieson, Procurator Falsen, Regimentsqvartermester Glukstad, Lieutenanterne Carlsen og Thome; Vagt: Kjøbmand Schiøller og Probermester Rømer. — Rollebesætningen i Efterstykket: Rode, en gammel Bonde, Etatsraad Falsen; Lene, hans Kone, Fru Lindemann; Frederik, deres Søn, Ritmester, Ritmester Nilson; Grethe, deres Datter, Jfr. S. Arbin; Michel, en ung Bondekarl, Lars Clausen; Kirsten, hans Moder, Fru Mathiesen; Degnen, Justitsraad Bukier; en Hverver, Platou; nogle Bønder, som tale: Assessor Collett, Bogholder Eriksen, Regimentschirurg Buchholz, Berner. Soldater i Hververens Følge toges af det foregaaende Stykke. Administrerende Directeur var Etatsraad Falsen. — Det svage og usandsynlige men ret effectfulde „historiske Drama" spilledes ved denne Leilighed for første Gang og vandt her, ligesom Aaret forud i Kjøbenhavn,[1]) stort Bifald; det gjenoptoges siden oftere. „Den taknemmelige Søn" var tidligere spillet, maaske den foregaaende Vinter som Efterstykke til „De snorrige Fættere". Den sidste Prøve før Generalprøven var 9 Februar; saavel paa begge disse Prøver som paa selve Forestillingsdagen blev Mad. Fabritius hentet med Theatervognen, paa den sidste Aften ogsaa Mad. Jacobsen; heraf

[1]) Se Overskou, D. danske Skuepl. IV. S. 67.

kunde maaske sluttes, at to af Damerollerne ere blevne ombesatte, maaske snarest Lenes og Kirstens. 14 Rdlr. sees at være udbetalte i Douceur til de i „Edvard af Skotland" anvendte Hautboister (3die Act, 5te Scene).

10. 27 Februar 1805. Pebersvendene eller Høhøsten, Comoedie i 4 Acter, omarbeidet af E. Falsen efter Ifflands Femactscomoedie „Die Hagestolzen" (Kbhvn. 1798. 8.[1]). Rollebesætningen var denne: Peter Dalstrøm, Architekt, Capitain Aamodt; Jomfru Sybille Dalstrøm, hans Søster, Jomfru Sang; Claus, Dalstrøms Tjener, Lynge; en Pige, Jfr. M. Thoms; Advocat Rosendal, Assessor Gram; en Jøde, Tullin; Poul Jensen, Arvefæster paa Dalstrøms Gods, Overlærer Rasmussen; Sophie, hans Kone, Fru Aamodt; Grethe, hendes Søster, Mad. Hagerup; Jens og Trine, Paul Jensens Børn, Alette og Kaja Fleischer. Administrerende Directeur var Stabschirurg Thulstrup. Stykket var forud oftere opført (se ovenfor S. 235 f. og 312), men blev efter denne Tid ikke mere spillet i det dramatiske Selskab. Oprindelig var dets Opførelse ansat til 13 Marts men blev senere rykket frem til 27 Februar, medens Opførelsen af „Hververne", som var bestemt til 27 Febr., blev udsat til 13 Marts. Til tredie og fjerde Act blev malet en Bakke.

11. 13 Marts 1805. Hververne, Skuespil i 5 Acter, oversat efter Stephanie den yngres Tydske Original[2]) ved J. D. Preisler. Rollebesætningen: Hr. von Rosenau, Præsident, Capitain Aamodt; Hr. von Prechtheim,

---

[1]) Der existerer ogsaa en tidligere ligefrem Oversættelse ved Staal (Kbhvn. 1793. 8.); i Falsens Omarbeidelse er Geheimeraad Sternberg og hans Cousine Frøken Sternberg udeladte og omtales kun, hvorimod Jøden ikke findes i den Ifflandske Original, hvis anden og tredie Act hos Falsen ere sammentrukne til en o. s. v. — Jfr. ogsaa Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 706 og Wulfsbergs Avertissement i N. Intell. Sedler 1805 No. 7; jfr. ogsaa No. 9.

[2]) Oprindelig af G. Farquhar.

Borgermester, Cancelliraad Hartwig; Hr. v. Prechtheim, hans Søn, Byskriver, Otto Collett; Hr. v. Werken, Dragoncapitain, Procurator Arntzen; Baron Plume, Husarritmester, Capt. Schiøtt; Baron Wengfort, Dragonlieutenant, Kammerherre Rosenkrantz; Lord Brazen, Infantericapitain, Schandorff; Kittmann, Plumes Vagtmester, Procurator Falsen; Kautzer og Körbel, hans Corporaler, Etatsraad Falsen og Lieutenant Widing; Per, en Bondekarl, Lieutenant Carlsen; to Tjenere, Factor Berg og Mörten Berner (først tildelt Zahlkasserer Schaft); tre Recruter, Thyrholm, Overlærer Arnesen og Forvalter Langballe; Philippine, Rosenaus Datter, Frøken U. Haxthausen; Melinde, en rig Frøken, Fru Baumgarten; Lise, Kammerpige hos Philippine, Mad. Thyrholm; Thrine, Pers Søster, Mad. Tullin; en Vertinde, Fru Aamodt. Administrerende Directeur var ogsaa denne Gang Thulstrup. Da Fru Hiort sees at være hentet til Generalprøven 12 Marts, har hun formodentlig maattet overtage en mindre Rolle, snarest Lises. Denne temmelig confuse og løst sammenføiede Soldatercomoedie blev ved nærværende Leilighed første Gang opført i Christiania og gjorde her ligesom i Kjøbenhavn[1]) stor Lykke, hvorfor den hyppig blev gjenoptaget.

12. 8 Mai 1805. Dragedukken, Syngespil i 4 Acter af E. Falsen med Musik af Kunzen (Kbhvn. 1797. 8.), samt Epilog. Rollebesætning: Jacob Olsen, Skomager, Capitain Haffner; Lene, hans Kone, Fru Baumgarten; deres Børn: Thrine, Jfr. L. Pløen; Sophie (10 Aar gl.), Alette Fleischer; tvende mindre Drengebørn, Bolly Haffner og Christian Tullin; Peter, Snedkersvend, forlovet med Thrine, M. Pløen; en Urtekræmmer, Byfoged Wulfsberg; Faldsmaal, Otto Collett; trende Gjæster, Christian Anker, David Thrane, Lars Roverud; Verten, Lynge; Vægter i Gaden, Lieutenant Carlsen; Vægtere:

[1]) Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 261.

Lieutenanterne Aars, Widing og Harbou, Kjøbmand Thyrholm; Poeten, Ritmester Nilson; to Mænd, Lorentz Meyer og Candidat Eger; Folk paa Gaden, Jomfruerne Sophie og Lise Arbin, Fru Thulstrup, Jfr. Rein, Madamerne E. Holm og Boyson. Administrerende Directeur var Forfatteren, Etatsraad Falsen. — Efter den sædvanlige Tour skulde Stykket være givet 27 Marts, men allerede 19 Marts bekjendtgjøres det, at saa ikke vilde ske; Opførelsesdagen skulde nærmere blive bekjendtgjort. Da Paasken var over, blev Opførelsen bestemt til 24 April, men ogsaa denne Gang indtraadte Forhindringer, og først 30 April averteres der, at den sidste Forestilling for dette Theateraar gives 8 Mai.[1]) Prøver vides holdte 16 og 24 April. 3 Grenaderer, som brugtes til Ronden i 2den Act, fik 3 Rdlr., og Vægterne, der laante sine Kjoler til Brug i Stykket, erholdt 1 Rdlr. i Drikkepenge. Et Par af de som Skuespillere optrædende Personer, nemlig L. Roverud og L. Meyer vare egentlig kun musicerende Medlemmer af Selskabet, men ere formodentlig af Hensyn til Sangen medtagne i Personalet. Alette Fleischer (f. 1792, senere Fru Hagbarth Falsen), en Datter af den ovenfor (S. 299 og 307 f.) omtalte Assessor B. S. Fleischer, der selv var en duelig Skuespiller, spillede formodentlig allerede ved Opførelsen i forrige Saison Sophies Rolle, ligesom hun i Februar 1805 havde spillet Jens i „Pebersvendene"; disse vare formentlig hendes første Roller. Hun blev senere et virksomt og yndet Medlem af Selskabet. Det er ovenfor omtalt, at „Dragedukken" baade i Kjøbenhavn og Christiania gjennem en lang Aarrække var et af Publikums Yndlingsstykker, og dette var ikke alene Musikens Skyld; selve Handlingen og Skildringen af de lavere Klassers Liv tiltalte Samtiden paa en Maade, som Nutiden vel ikke fuldkommen fatter, men hvorom man faar et tydeligt Begreb ved at læse den

[1]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 11 og 17.

begeistrede Anmeldelse i „Kjøbenhavnske lærde Efterretninger" for 1797 No. 26 (S. 405—15), hvor Stykket betegnes som „et skjønt og sandt Digterverk", der vil øve sin Virkning baade paa Moralens og det rent praktiske Livs Gebeter; dets Vittighed, Lune og skjønne Sprog, dets blide, rørende Simpelhed i Skildringen af det idylliske Husliv, de ægte Kjøbenhavnske Gadescener og den gode Charaktertegning berømmes i stærke Udtryk. Vel bemærkes det langtrukne i de to sidste Acter og det rent episodiske i Commissairens Optræden, men Recensenten vil dog nødig give Slip paa noget deraf. — Den til Slutningen givne Epilog var uden Tvivl skreven af Falsen i Anledning af den ene Directeur, Oberst Bielefeldts Bortreise fra Christiania.

Økonomi.

Selskabets Medlemsantal i September 1804 udgjorde 280 (143 Herrer og 137 Damer), hvis Contingent for første Termin var 634½ Rdlr. Da Antallet i anden Termin blev noget større, udgjorde den hele Saisons Contingent derfor c. 1300 Rdlr., Indtrædelsespenge for nye Medlemmer uberegnede. Af Oberst Bielefeldts 24 Mai 1805 aflagte Regnskab sees den samlede Udgift at have udgjort c. 1227 Rdlr., fordelte paa følgende Poster: Skatter c. 3 Rdlr., Extraskat c. 25 Rdlr., Assurance c. 33 Rd., D. Ellefsen for Varer 2 Rd., Snedker A. A. Lædel c. 45 Rd., Tømmermester Ringel c. 25 Rd., Sadelmager A. Erichsen c. 57½ Rd., Feierinspecteur F. Hegermann c. 9½ Rd., Prest N. Wulfsberg (for Bøger) c. 10 Rd., Skrædder Hans Abel c. 10 Rd., Secretair Rye for Soufflering 50 Rd., Musicus A. Hoyer for Harpespil 18 Rd., Smed A. Johansen c. 8½ Rd., Murmester Halvorsen c. 11 Rd., Maler F. Wanelius 45 Rd., Blikkenslager Schøne c. 11 Rd., Elling Hansen efter Contrabog c. 326 Rd. (Brænde 143 Rd., Belysning c. 107½ Rd., Refrai-

chissements c. 48 Rd., Sminke 10 Rd., tilfældige Udgifter, f. Ex. Røgelse, Tobak etc. c. 15 Rd.), Stadsmusicus Groth 38 Rd., Kjøbmand P. Frost efter Contrabog c. 274 Rd. (Voxlys, Drikkevarer, The, Sukker, Ost, Papir, Spiger etc.), Hyrekudsken Jørgen Hansen c. 22½ Rd., Theaterfriseur Torp 8 Rd. (et graat Haar til „Den taknemmelige Søn", et Jødeskjæg; til „Hververne": et lyst Bondehaar, 3 Par Barter, et langt graat Skjæg), Overkrigscommissair Berghs Regning c. 40 Rd. (deriblandt Rolleskriver I. P. Nerdrum c. 21½ Rd., Bogtrykker Berg c. 7½ Rd., Bogbinder H. W. Petersen c. 6½ Rd. m. m.), Lønninger 116 Rdlr. (Elling Hansen og Kone 50 Rd., Theaterfriseuren 24 Rd., Budet 20 Rd., Ole Olsen, som henter Instrumenterne, 12 Rd., Thomas Olsen, som opraaber Vognene, 10 Rd.), Extraudgifter 35 Rd. (Drikkepenge, Douceurer, Extramusik etc.) — Den oftere nævnte Kunstdreier og Lotteri-collecteur F. C. Nielsen synes at have været den i Lovenes § 10 omtalte Medhjælper hos Maskindirecteuren, da han sees at have havt Opsynet med Inventariet. Han erfares ogsaa fra Januar 1805 at have overtaget Prest N. Wulfsbergs hidtil drevne Commissions-Forretning med Musicalier fra Lose & Comp. i Kjøbenhavn. Han drev ogsaa Handel med musicalske Instrumenter og Strenge.[1])

Fladeby. 1804.

Fladebyselskabet bestod, da man Juleaften var ankommen til Gaarden, foruden John Collett med Kone og Pleiebørn (Otto, Kaja og Tina Collett) kun af følgende Personer: Etatsraad E. Falsen med Frue og Datter Haagine Falsen (f. 1790, siden Fru Møller), Procurator C. M. Falsen og Frue, Cancelliraad B. Prahl, Assessor J. Gram, Christian Anker, Andreas Lumholtz, Lieutenant

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 2.

J. Aars, Pastor Ottesen, Hr. Clausen, Mr. Boulton jun., en Broder af ham, der nævnes den foregaaende Jul; men da flere Gjæster ventedes (nemlig Capitain Lindemann med Frue, Lieutenant Carlsen med Frue, Justitsraad C. Pram, Schandorff, Marcus Pløen, to Jomfruer Ottesen m. fl.), blev der trukket Nummere for 5 Suppleanter af Herrer, der skulde fungere, hvis nogen af de først udtrukne Nummeres Indehavere ei ankom, ligesom Tina Collett og Haagine Falsen skulde trække for Jomfruerne Ottesen. Trækningens Udfald var følgende: 24 Decbr. Otto Collett og Fru Falsen jun. 25 Decbr. Assessor Gram og Kaja Collett. 26 Decbr. Andreas Lumholtz og Tina Collett. 27 Decbr. Procurator Falsen og Mad. Collett. 28 Decbr. Christian Anker og Gine Falsen. 29 Decbr. Cancelliraad Prahl og Fru Carlsen. 30 Decbr. Schandorff og Fru Lindemann. 31 Decbr. Justitsraad Pram og Fru Falsen sen. Suppleanter bleve Lieutenant Carlsen, Etatsraad Falsen, Lieutenant Aars, Marcus Pløen og Capitain Lindemann. Journalist var ligesom foregaaende Aar Procurator Falsen. „Optoget hed Den hastige Reconvalescent. Personerne: Otto Collett, Hovedpersonen; Fru Anne Falsen, hans Kone; Christian Anker, Klysterkone; Lieutn. Aars, Degn; Procurator Falsen, Doctor; Andreas Lumholtz, Tjener.

Da Tæppet gik op, saa man Hr. Otto ligge paa en Canapé og ynke sig gudsjammerlig, da han var betaget af Mavekrampe eller Kolik. Hans Kone staar med varme Servietter for at lindre hans gyselige Smerter og beklager især, denne Ulykke skulde arrivere nu, da de havde bestemt at invitere mange fremmede i Morgen. Imidlertid kommer Tjeneren, som har været sendt efter Prest, Doctor etc. tilbage, fulgt af Klysterkonen, Degnen og Barberen. Disse vilde nu hjælpe Patienten hver paa sin Façon baade med Raad og Daad men fik ikke engang Tid at fremføre deres vel udtænkte Taler, da Patienten for op af sit Leie og jagede dem samtlige paa Døren, hvilken Motion bekom ham nu saa vel, at han inviterede hele Selskabet til at spise hos sig til Middag i Morgen."

Journalen oplyser, at Fru Falsen havde vist megen Urolighed om Eftermiddagen, men Otto Collett derimod stort Phlegma. — 25 Decbr. indløb der afslaaende Svar fra flere af de indbudne Herrer og Damer. „Opsættet repræsenterede, hvorlunde Hr. Otto laa paa Sophaen igaar, da han plagedes af Mavekrampe; Copien lignede paa nogen Distance Originalen til Fuldkommenhed, Ansigtet var hvidt som Kalk eller Sne og fordreiet, som det lod, af gyselige Convulsioner. Ved Enden af Middagsmaaltidet blev man sat i en stor Bestyrtelse, da pludselig den paa Sophaen liggende Otto in copia reiste sig af sit Sygeleie, gik bag Sophaen og stod der og betragtede Selskabet. Ingen kunde udfinde Aarsagen til dette Særsyn; imidlertid glædede man sig over, han var saa vel, at han kunde staa op igjen; han kunde maaske ogsaa være bleven sulten, da ingen havde været saa galant at byde ham Mad medens han laa paa ved Bordet.[1])“ Om Middagen blev afsunget en af Otto Collett componeret Vise til Obervert og Vertinde, hvilken behagede meget. „Da man havde seet Assessor Gram hele Tiden med Ligegyldighed at overlade alt til Tilfældet uden at bryde sig det allermindste om at inventere noget, saa ventede man naturligvis ikke noget bedre end det, den samme Hr. Assessor havde foranstaltet ifjor; hvor forundret blev man altsaa ikke, da man fik et virkelig sammenhængende Optog af følgende Indhold:

En Fader (Etatsraad Falsen) har lovet sin Datter (Kaja Collett) til en vis Mr. Robert (Assessor Gram), men hun vil ikke have ham. Stykket begynder med, at Datteren er inde paa Theatret med sin Søster (Tina) og beklager sig gyselig over sin haarde Skjebne, da hun er saa græsselig forliebt i en anden. Moderen (Mad. Collett) kommer nu ogsaa til og anvender ligeledes al sin Overtalelsesevne for at bevæge hende til at tage Robert. Nu kommer Faderen ind og siger: Du skal have Robert og dermed

[1]) Otto Collett var altsaa selv „Opsættet“, men Sophaen maatte selvfølgelig staa ved istedenfor paa Bordet.

Basta; dog virker alt dette langt fra ikke saa meget som Synet af Robert selv, der kommer ind, iført en Domino og Hyrdehat. Kaja Collett bevæges strax, og Stykket endes med en kjærlig Omarmelse, hvorefter Assessor Gram inviterer Selskabet til i Morgen.

Alle vare saa henrykte over dette fortryllende Optog, at de vare færdige at græde af bare Glæde; Damerne attraperede imidlertid Hr. Assessoren og satte ham i en Art af Gabestok eller Faldstrikke. Siden Optoget igaar Aftes havde været saa hjerterørende, ventede man et ligesaa rørende Opsæt om Middagen, men hvad skede? Da man kom ind i Spisesalen, fandt man intet uden en Skammel midt paa Bordet, hvorpaa stod en delicat Fleskeskinke. Verten lod selv til at være meget vel tilfreds med denne Invention, men, foruden at en Skinke just ikke syntes passende til et Opsæt, idetmindste ikke in natura, saa kunde ingen begribe, hvad Relation denne Skinke havde til Optoget fra igaar; formodentlig skulde den som en idea socia bringe os Robert og hans Bryllup i Tankerne. Dog! pludselig forsvandt dette forargerlige Opsæt, og nu saa man en Mand staa i en Faldstrikke, iført Domino og Hyrdehat; denne Figur repræsenterede Verten selv og var inventeret af Vertinden. — Assessoren var idag iført den nye Jagtuniform: grøn Kjole med broderet Krave, sort Vest og graa Pantalons samt Sporer paa Støvlerne.[1]) Om Aftenen havde Andreas Lumholtz og Tina Collett sit Optog: Klokkeren fra Jylland. Personerne: Klokkeren, Etatsraad Falsen; hans Søn, Procurator Falsen; hans Datter, Tina Collett; hans Forvalter, Andreas Lumholtz; Fegtemester Stoszgeber, Lieutn. Aars; Dansemester von Springinsfeldt, Otto Collett.

Da Tæppet gaar op, er Sønnen inde med Fegte- og Dansemesteren og fortæller, at hans Fader, der har været Klokker i Jylland, nu kommer her over til Norge, hvor han har kjøbt sig en Skoveiendom, men da hans Fader er en Gnier og en gammel Nar tillige, saa agter han at narre ham til at deltage i Verdens

[1]) Uden Tvivl reglementeret til Brug ved Fladebyjagterne.

Forlystelser og udbeder sig til den Ende de Herrer Dansemesterens og Fegtemesterens Assistence, hvilken de ogsaa tilsige ham. — De trine da tilside, og strax efter kommer Klokkeren og hans Datter Rikke, som nu have tilendebragt deres Reise, Klokkeren taler meget om de dyre Tider og om Priserne paa Smør etc. Sønnen begynder da at indlede sin Plan hos Faderen og bilder ham ind, at han har taget Examen med bedste Charakter; han fortæller ham dernæst, at naar han kan faa Adgang blandt de store, kan han maaske blive Bisp. Herover bliver Klokkeren hjerteglad, og da Sønnen siger ham, at han først maa lære at danse og fegte, lader han sig langt om længe hertil bevæge. Nu komme de ovenmeldte Maitres ind og forsøge at lære Klokkeren deres Videnskab, men da dette gaar galt, og Stoszgeber støder ham overende, bliver han vred og jager dem begge paa Døren. Forvalteren kommer i det samme ind og opdager Klokkeren, at hans Søn er en Ødeland, og at han ingen Examen har taget, hvorover Faderen gjør denne arveløs. Stykket endes derpaa med Forvalterens Frieri til Rikke og Invitation til i Morgen."

27 Decbr. afreiste Lieutenant Aars og Hr. Clausen; den sidste skulde komme igjen Søndag 30 Decbr. Derimod ankom Marcus Pløen fra Christiania. „Opsættet var to Bordstabler, satte ligesom man ser dem ved en Sag, og en Klokker, som stod midt imellem dem og betragtede dem med taus Henrykkelse. Man observerede, at han stod i en Stilling, som om han havde faaet sig en Taar, og det var da heller ikke at undre sig over." Om Eftermiddagen ankom Capitain Lindemann med Frue og liden Søn. „Mad. Collett og Journalisten gave deres Optog ved Navn Kildereisen. Personerne: en Taskenspiller, Procurator Falsen; en Bondepige, Mad. Collett; Kildegjæster: Fru Falsen jun., Gine Falsen, Kaja Collett, Tina Collett, Etatsraad Falsen, Marcus Pløen, Otto Collett og Christian Anker.

Theatret forestillede en Skov; i et Lysthus saa man to Svirebrødre sidde og drikke og synge; andre gaa og spadsere, en Bonde kommer ind og danser en Halling, Procurator Falsen kommer ind som Taskenspiller og møder sin Kjæreste, Mad. Collett; denne fortæller han da, at han er reist vidt og bredt omkring og har forsøgt at fortjene Penge paa mange forskjellige Maader; har han

saa da besluttet at være Taskenspiller. Han tager nu en Laterna magica frem, som han fremviser for Kildegjæsterne og synger den Vise: Kommer hvo, som komme kan! Til Slutning synger først han, siden Mad. Collett og derpaa Chorus trende paa samme Melodi forfattede Stropher til „Majestæten" (Fru Lindemann), hvori hun ønskes velkommen. For denne Vise, hvoraf de bemeldte trende Stropher vare componerede af Etatsraad Falsen, faar nu Taskenspilleren saa mange Penge ind, at han beslutter at holde Bryllup, og inviterer Selskabet til i Morgen.

Siden fremviste Journalisten, efter at alle Lysene vare slukkede, sin Laterna magica for hele Selskabet. — 28 Decbr. fører en anden Journalen for at kunne give Falsen som Dagens Vert den Ros, han fortjener, og som han er for beskeden til at give sig selv. Den nye Journalist (maaske Otto Collett) udbeder sig Overbærenhed, da han ikke besidder den forriges Capacitet, men lover, at han ikke skal komme med opdigtede Tildragelser om enkelte Personer, hvilket sigter til en vistnok noget udsmykket Beretning i Journalen om et muntert Sammenstød paa Cavalierkammeret, hvori Otto Collet havde spillet Hovedrollen. Af Gjæster ankom denne Dag Grev Moltke med Familie, Lieutn. Carlsen med Frue samt Oberst Bielefeldt. Opsættet var en Mand med en Laterna magica paa Ryggen. — Christian Ankers og Frøken Falsens Indbydelse var en Fransk Comoedie, hvis Navn og Contentum Journalisten beklager at have forglemt; dog erindrer han sig, at Marcus Pløen, der spillede en Notarius, gjorde sin Compliment for Souffleuren istedenfor de spillende. — Paa Grund af en stor Lacune i Journalen mangler Slutningen af Aaret 1804, hvorved formentlig et Par af de interessanteste Optog (Cancelliraad Prahls og Justitsraad Prams) ere gaaede tabte. Først ved det tredie Optog i Aaret 1808 begynder igjen et Brudstykke af Fladebyjournalen.

1805—1806.

Forskjellige Kunstneres Optræden.

Tirsdag 2 Juli 1805 bekjendtgjør Steiner, at „det her ankomne Tydske Skuespillerselskab med det høie Stifts Tilladelse“ fire Dage ugentlig, nemlig Mandag, Onsdag, Fredag og Søndag vil opføre „forskjellige Comoedier, hvis Indhold bliver ved Placater bekjendtgjort.“ Billetpriserne: 1ste Plads 32 Sk., 2den Plads 24 Sk. og 3die Plads 16 Sk.[1]) — Onsdag 30 Octbr. 1805 Kl. 6 gav N. Brøgger „med Dhrr. Musici Assistence“ paa Hr. Thoms's Sal en Instrumentalconcert (først bestemt til 25 Octbr.), hvorved han selv paa Valdhorn udførte Compositioner af Mozart og Haydn.[2]) — Den „unge“ Otto Wetterstrand, „Medlem af det kgl. musicalske Academi i Stockholm“, gav Fredag 29 Novbr. Kl. 6 ved Hjælp af Dhrr. Musik-Liebhabere i Klubsalen hos Hr. Thoms en stor Instrumentalconcert, hvorved opførtes Musik af Mozart, Haydn, Gyrowitz o. fl. Soloinstrumenterne vare Fortepiano, der spilledes af Wetterstrand, samt Violin og Violoncel. Billeter à 48 Sk. I Decbr. s. A. bekjendtgjør han, at da han „ikke før end førstkommende Vaar kan blive færdig med at reise her fra Stedet, saa er det hans Attraa, at han til Forandring af Forretninger kunde opofre sine ledige Timer for dem, der ønske sig en fuldkommen Undervisning i Claverspillen; og ihvorvel han altfor nøie kjender, at her ikke mangler gode Informatores i denne Kunst, saa haaber han dog at kunne gavne og vinde Bifald.“ Han bor i Madame Walckes Gaard i Kirkegaden.[3]) Han bosatte sig senere i Christiania. — Mandag 13 Januar 1806 Kl. 6 opførte Stadsmusicus F. C. Groth „ved Hjælp af Dhrr. Musik-Liebhabere en

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 26.
[2]) Ibid. 1805 No. 58.
[3]) Ibid. 1805 No. 67, 68 Till. og 73.

fuldstændig Vocal- og Instrumental-Concert hos Hr. Thoms (6 Nummere). Pris 2 Mk.[1]) — C. Hammer gav „ved Dhrr. Musikelskeres Bistand" Mandag 10 Marts 1806 Kl. 6 hos Hr. Thoms en stor Vocal- og Instrumentalconcert, hvorved opførtes Musik af Schall, Kunzen, Sterkel, Paësiello og Della Maria. Billeter à 2 Mk. i hans Logis hos Skomager Bakke ligeoverfor Artilleristaldene og ved Indgangen.[2]) — Mandag 28 April Kl. 7 gav „den unge Hr. Wetterstrand før sin Afreise her fra Staden en stor Vocal- og Instrumentalconcert paa Klubsalen hos Hr. Thoms." Musiken var af Mozart, Haydn og Gluck. Pris 48 Sk.[3]) — 29 Januar 1806 tolkede Biskop Bech paa Kathedralskolens Høresal i Anledning af Kongens og Kronprinsens Fødselsdage „de Taknemmeligheds-, Pligts- og Glædes-Følelser, som paa denne Dag gjennemtrængte alles Hjerter", i en „til Dagens Høitidelighed passende, skjøn Tale, hvori han handlede om ægte Fædrelandssind." Til at bivaane denne Høitidelighed vare alle Stadens Rangspersoner og Embedsmænd med deres Damer og ellers saa mange andre af begge Kjøn, som Rummet vilde tillade, indbudne ved et paa Latin og Dansk trykt Program, „hvori den Idee med Hensyn til Tidens Omstændigheder var bleven indført, at vi stærkest føle vore egne Kaar, naar vi kunne sammenligne dem med andres". Før og efter Talen opførtes „en smuk Vocal- og Instrumentalmusik af et talrigt Chor, som for den største Del bestod af Stadens Musikelskere og Elskerinder." Den afsungne Cantate var skreven af Etatsraad Falsen til Musik af Capelmester Knutzens Arbeider. Høitideligheden forkyndtes ved Ringen med Stadens Klokker, og efter at den var forbi, blæstes der fra Kirketaarnet.[4]) — Musikant

---

[1]) N. Intell. Sedl 1806 No. 2, Till., og 3.
[2]) Ibid. 1806 No. 18 og 19.
[3]) Ibid. 1806 No. 32 og 33.
[4]) Ibid. 1806 No. 12.

Echtel averterer i Mai forskjellige Musikstykker af egen Composition til Salgs.[1]) — I Juli 1805 optræder den den Svenske „Danse-Informator" J. P. Strømberg, der senere kom til at spille en saa betydelig Rolle i Byens Theaterhistorie, første Gang i Christiania. Han tilbyder da og hele den paafølgende Vinter „Undervisning i alle Slags nu brugelige Danse som Menuet, Contredanse, Engelske Danse, la nouvelle Allemande, Valsen, Skotske Danse eller de saakaldte Feiere med de nye moderne pas de glissade en variation og pas ballotté." Han giver tillige Undervisning i alle Slags Solo- og Theatre-Danse af hvad Navn og Charakter som helst. „At opofre alt det, som staar i min Magt til mine Elevers Fortgang og Dannelse er min Pligt; men at vinde Bifald udgjør min Ære." Han bor hos Mad. Walcke i Kirkegaden.[2]) — Forøvrigt informere S. H. Walcke, boende hos Skipper Møller i Kirkegaden, og Ole Holmen i Grændsen fremdeles i Dans.[3]) — Af andre Kunstnere nævnes Peter Magrini, der i Septbr. 1805 i Forening med sin Compagnon Joseph Chisi og i Octbr. s. A. alene i Grændsehaugen foreviste „sine store Legemsøvelser".[4]) — Joseph Chisi afbrændte oftere om Vinteren Fyrverkerier og solgte Fyrverkerisager.[5]) — F. Golditz foreviste mange Gange i Løbet af Januar 1806 „forskjellige skjønne Legemsøvelser" paa Raadhussalen, vistnok i Anledning af Markedet.[6]) — Inger Schøyen fremstillede med høi Øvrigheds Tilladelse i Juli 1805 „i al Stilhed til Skue sin usædvanlig lille Fruentimmerskabning i 36te Aars Alder" hos Nils Aasen ligeoverfor Glasmagazinet og

[1]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 40, Till.
[2]) Ibid. 1805 No. 33, 35, 38, 39, 54, 55, 56, 78; 1806 No. 2.
[3]) Ibid. 1805 No. 30—32, 34—36, 60, 61, 70—72; 1806 No. 26, Till. og 27, Till.
[4]) Ibid. 1805, No. 50, 56 Till. og 57.
[5]) Ibid. 1805 No. 59—61, 63, 70, 75 Till., 76.
[6]) Ibid. 1806 No. 3—6.

Madame Walstrøm fra Kjøbenhavn fremviste i Septbr. s. A. „sin særdeles Færdighed i Taffelkunster paa Raadstuesalen hver Aften fra Kl. 6“, sidste Gang Søndag 29 Septbr.[1]) — Af Klubber og Danseselskaber nævnes gjennem den hele Vinter følgende: De norske Brødres Klub, det aarlige forenede Balselskab, Harmonien samt „Friheden“.

Det dramatiske Selskab.

Medlemmer og Embedsmænd.

Selskabets nyindkomne Medlemmer i denne Saison vare følgende, fra Septbr. 1805: Kjøbmand J. C. Andresen, Morten Anker og Frue, fød Thorsen, der formentlig ved denne Tid tilflyttede Frogner, Madame B. C. Arnesen, f. Thorup, som i dette Aar var bleven gift med den ovennævnte Adjunct Paul Arnesen, senere bekjendt som pædagogisk Forfatter, Bordskriver Berner, Mr. Charles Boulton af et anseet Engelsk Handelshus, vistnok ansat paa Colletts Contor, Cand. theol. H. A. Brolund, Huslærer for Grev Moltkes Sønner, Jfr. Kaja Collett, senere gift med Iver Sten, Student Dunker, Mad. Marie Eger, Jfr. Marie Fabricius, Lieutn. Friis, Lieutn. Iver Harbou, Kjøbmand Chr. Heyerdahl og Kone, f. Riis, Mad. Elisa Holst, Jfr. Johanne Kragh, senere gift med Lieutenant Taarvig, Peter Lumholtz, Ludvig Mariboe, der dette Aar var kommen til Christiania for at forestaa den udenlandske Correspondance for det Ankerske Fideicommis, Mad. Maria Meyer, Oberstlieutenant Ohme, Bordskriver Halvor Olsen, Lieutn. Pulich, Cancelliraad B. D. Prahl, der Aaret forud var bleven By- og Raadstueskriver i Christiania, Bispinde I. C. Schmidt, f. Birkenbusch (fra Januar 1806 Mad. Steensgaard), Instrumentmager Schønne

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 29 og 50, Till.

og Hustru, Lieutn. Sparre, Jfr. Maria Smith, Lieutn. Sommer, Jfr. Louise Thrane (senere gift med Kjøbmand Paul Clausen), Jfr. B. Wulfsberg; fra Octbr. 1805: Mad. Jensine Erichson (fra Decbr. 1805 Mad. Ring?) og Hagbarth Falsen (f. 1791); fra Januar 1806: Lieutn. Jensen, Oberstinde Müller, Mad. Bolette Smith (Mægler S.s Hustru), Fru Martha Dorothea Wolff; fra Juni 1806: Oberst Müller, tilsammen 21 Herrer og 18 Damer. Af Damerne var det kun Jfr. Kaja Collett, der i den følgende Tid oftere betraadte Scenen; af Herrerne blev den unge Hagbarth Falsen senere af megen Betydning for Selskabet. Ogsaa L. Mariboe samt Lieutenanterne Harbou, Pulich og Sommer optraadte senere som Skuespillere. Af musicerende Medlemmer fik Selskabet fra Septbr. 1805 to nye, nemlig den som Katechet i Christiania fra Mai s. A. ansatte H. R. Brun og den ovennævnte Musicus N. Brøgger. — I Løbet af Saisonen udtraadte 15 Herrer og 4 Damer, nemlig fra Juli 1805: Oberstinde Favin[1]); fra August: Oberstlieutenant og Provincial-Commissair Kjeld Colbiørnsen († 13 August 1805, 64 Aar gammel),[2]) Assessorinde Fleischer, General v. Heinen; fra Septbr.: Mr. Henry Boulton, der efter et Aars Tids Ophold i Norge (hos Collett?) formentlig vendte hjem til England; Cand. theol. L. J. Eger, Kjøbmand Marcus Pløen, Regimentsqvartermester T. B. Schøyen; fra Decbr.: Generalkrigscommissair Haxthausen og Datter, Frøken Ulrikke H.; fra Januar 1806: Regimentsqvartermester C. Anker Bergh; fra Marts: Cancelliraad og Postmester John Andreas Messel (f. i Bjørnør 1744 † i Christiania 25 Marts 1806); fra April: Madame B. C. Arnesen, f. Thorup (f. i Guldager Prestegaard i Ribe Stift 1776 † i Christiania Natten mellem 1 og 2 April 1806) og Feldbereder Christian Schibsted, Forligelses-Commissair og Borgerskabets Repræsentant (f.

[1]) Om hende se Fru Dunker, Gamle Dage, Reg.
[2]) Se om ham ibid. og N. Intell. Sedl. 1805 No. 89.

27 April 1755 † 29 Marts 1806); hans Hustru, Marthe Marie Omnitz, der tidligere ogsaa havde været Medlem af Selskabet, døde 3 Uger før ham;[1]) fra Mai: Artillericapitain U. A. N. Blix Aamodt (f. 1758 † 5 Mai 1806) og Stiftsfuldmægtig Gram; fra Juni 1806: Assessor i Stiftsoverretten Jens Gram (f. i Januar 1755 † 12 Januar 1806), Overlærer P. Krog Meyer, der 30 Mai s. A. var udnævnt til extraordinair Professor i Theologi ved Kjøbenhavns Universitet og Overlærer ved Kathedralskolen sammesteds (f. i Værdalen 7 Januar 1779 † i Kjøbenhavn 24 Juni 1819 som Biskop over Als og Ærø); fra 1806 (uden nærmere Angivelse) Kjøbmand Adam Steen. — Blandt disse vare flere af Selskabets gode Skuespillere; Capitain Aamodt havde saaledes lige siden Selskabets Stiftelse spillet i de fleste Stykker og efter Professor Treschows Dom „altid correct og godt"; navnlig skal han have udført de „ædle Fædre" med megen Dygtighed. I de sidste 5 Aar havde han ogsaa været et virksomt og dygtigt Medlem af Directionen. Hans Tab var saa meget føleligere, som det ogsaa medførte hans Frues Bortgang fra Scenen for hele fire Aar. — Ogsaa Assessor Jens Grams Død var et Tab for Selskabet, idet han baade i de tidligere dramatiske Selskaber og fra 1799 i det nye ofte og med Dygtighed havde spillet forskjellige Charakterroller, navnlig Egoister i flere Afskygninger, ligesom han ogsaa stadig optraadte paa Fladeby. Da han døde ugift bekjendtgjør hans Embedsbroder og mangeaarige Ven, Envold Falsen, hans Død „efter en langvarig Sygdom, der efterlod adskillige Forandringer, men ingen virkelig Bedring", ligesom han ogsaa satte ham en rosende Latinsk Gravskrift.[2]) — Ved Marcus Pløens Udtrædelse tabtes en oftere anvendt Elsker i den lettere Genre. — Af Damerne var Frøken Ulrikke Christiane Haxthausen

[1]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 26 og 27.
[2]) Ibid. 1806 No. 4 og 5.

den eneste, der efterlod et Savn, men dette var til Gjengjæld stort; hendes Spil som Elskerinderne, baade i det alvorligere og lettere Fag, roses særdeles. Hun blev i 1811 gift med Stiftamtmand i Sjælland, Kammerherre etc. F. C. J. Greve af Knuth, og døde 1819. Hendes Fader, Generalkrigscommissair F. G. v. Haxthausen, havde ogsaa, uagtet en temmelig betydelig Hofteskjevhed, der gav Anledning til Øgenavnet „Skakhausen", enkelte Gange betraadt Scenen for at spille høiere Militaire o. lign. En Del af de øvrige udgaaede Herrer havde vistnok ogsaa været paa Bræderne, dog kun som Statister, f. Ex. Boulton, v. Heinen, Schibsted, Schøyen, ja endog Overlærer Krog Meyer, uagtet han, som ovenfor omtalt, havde vægret sig ved at spille egentlige Roller. Ved Regimentsqvartermester C. Anker Berghs Udnævnelse til Overkrigscommissair og Afgang til Holsten med Artilleriet mistede Selskabet sin nidkjære og dygtige Secretair. Han aftraadte som saadan fra Høsten 1805.[1]) — Istedenfor Oberst Bielefeldt, der med Artilleriet gik til Holsten, og Capitain Haffner, der synes udtraadt af Directionen, sees Capitain N. Schiøtt og Overlærer S. Rasmussen i denne Saison at have fungeret som Directeurer.

Repertoire, Rollebesætning etc.

Billeterne for første Termin skulde under Fortabelse af Stillingen som Medlem af Selskabet afhentes hos Controleur Leuch 12, 13 og 14 Septbr. 1805. De, der ønskede at optages som contribuerende Medlemmer, maatte skriftlig melde sig inden 16 Septbr., da Votering

---

[1]) Om en stor Del af ovennævnte, af Selskabet udtraadte Personer (f. Ex. Aamodt, Bergh, Colbiørnsen, Gram, Haxthausen, og Datter, Meyer, Fru Favin etc.) findes Efterretninger og Notitser i Fru Dunkers „Gamle Dage". Om C. A. Bergh se ogsaa B. Moe, Eidsvolds-Repræsentanter og Storthingsmænd, S. 26—28.

foregik. Øvelserne skulde begynde Onsdag 9 Octbr. Kl. 6, og Indgangen aabnes Kl. 5; Generalprøve som sædvanlig Dagen før.[1]) Billeterne for anden Termin afhentes samme-steds Tirsdag, Onsdag og Torsdag 7, 8 og 9 Januar 1806, da ogsaa første Termins Billeter indleveredes. De dramatiske Øvelser skulde begynde 15 Januar med Generalprøve Dagen forud som sædvanlig.[2]) Vinterens Repertoire var følgende:

1. 9 Octbr. 1805. Barberen i Sevilla eller den unyttige Forsigtighed[3]), Comoedie i fire Acter af Beaumarchais, oversat af F. Schwarz. Rollebesætningen var følgende: Grev Almaviva, Thulstrup (først, ligesom tidligere, tildelt Haffner); Rosine, Fru Thulstrup; Bartholo, Lynge; Don Basile, Byfoged Wulfsberg; Figaro, Capt. Schiøtt; Gusman, Conradi; Pedrillo, Otto Collett (først, ligesom tidligere, tildelt Thyrholm); Notarius, Mægler Smith (først: Kjøbmand Jacobsen); Alcalden, Hetting; to Rettens Betjente, Andreas Bergh og Erichsen (først: Morten Berner); to Tjenere med Fakler betjentes af Gusman og Pedrillo. Første Prøve holdtes 28 Septbr., og administrerende Directeur var C. Tullin. — Denne Beaumarchais's vittige og underholdende Comoedie hørte til det dramatiske Selskabs mest yndede Stykker og var stadig paa Repertoiret. Capitain Schiøtts Udførelse af Figaros Rolle skal have været fortrinlig.

2. 23 Octbr. 1805. Den værdige Fader eller Familien[4]), Comoedie i 5 Acter af Geheimeraad v. Gemmingen, oversat af Fr. Schwarz (i 9de Bind af Skuespil til Brug for den danske Skueplads. Kbhvn. 1784. 8.).

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 46 og 53.

[2]) Ibid. 1806 No. 1.

[3]) Se ovenfor S. 217—18, 240, 308—9; Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 89 f.

[4]) Se ovenfor S. 340 og Overskou, Den d. Skuepl. III. S. 290. Jfr. ogsaa Wulfsbergs Avertissement med fede Typer, Dagen før Opførelsen, i N. Intell. Sedl. 1805 No. 58.

Rollebesætningen: Grev Wodmar, Capitain Aamodt; Karl og Ferdinand, hans Sønner, Capt. Schiøtt og Lieutn. Carlsen (først tiltænkt Procurator Arntzen); Grev Monheim, hans Svigersøn, Thulstrup; Fritz, dennes Søn, et Barn paa 6 Aar, Christian Tullin; Baron v. Dromer, Procurator Arntzen; Wermann, en Maler, Etatsraad Falsen; Adjutanten, L. Mariboe; Grevinde Amaldi, Mad. Tullin; Sophie, Monheims Kone og Grev Wodmars Datter, Mad. Collett; Lovise, Wermanns Datter, Fru Thulstrup; Anne, en gammel Pige, Jfr. Sang; Amadis, Kammerpige, Kaja Collett; en Tjener hos Grevinde Amaldi, Rosenberg; to Tjenere hos Grev Wodmar, Iversen og Lieutn. Thome. Første Prøve holdtes 12 Octbr., og J. Collett var administrerende Directeur. Stykket var opført tidligere, men blev ikke senere spillet af det dramatiske Selskab.

3. 6 Novbr. 1805. Gamle og nye Sæder af Iffland. Stykket opførtes med fuldkommen samme Rollebesætning som i foregaaende Saison.[1]) Administrerende Directeur var denne Gang Capitain Aamodt.

4. 20 Novbr. 1805. a. Fændriken eller den falske Mistanke, Lystspil i 3 Optog af F. L. Schrøder, oversat af F. Schwarz (i 12te Bind af Skuespil t. Brug for d. danske Skuepl. Kbhvn. 1789. 8). b. De to Sedler, Lystspil i 1 Optog efter Florian, oversat af D. F. Staal (Kbhvn. 1791. 8.). Rollebesætningen i „Fændriken" var denne: Baron v. Harrwitz, Byfoged Wulfsberg; Sophie, hans Datter, Jfr. L. Thrane; Wilhelm v. Vizar, Fændrik, L. Mariboe; Capitain Alsing, Schandorff; Doctor Mansberg, Maschmann; Madame Lenten, Mad. Hagerup (først tildelt Fru Aamodt); Conrad og Frants, Baronens Tjenere, Dhrr. Olsen og Andresen. — Anders og Grethe i „De to Sedler" udførtes, ligesom i 1799[2]),

[1]) 4 Decbr. 1804, se ovenfor S. 361 f. Jfr. Wulfsbergs Avertissement i N. Intell. Sedl. 1805 No. 61.

[2]) Se ovenfor S. 216—17.

af Capt. Haffner og Mad. Collett; Snaps, der først var tildelt Lieutn. Carlsen, spilledes af L. S. Platou. Første Prøve holdtes 9 Novbr. Administrerende Directeur var Overlærer Rasmussen. „Fændriken" vides ikke før opført her, men gjenoptoges i Novbr. 1811; „de to Sedler" var derimod hyppig paa Repertoiret.[1])

5. 4 Decbr. 1805. Udstyret, Skuespil i 5 Acter af Iffland, oversat af Frankenau (Kbhvn. 1798. 8). Rollebesætning: Kammerraad Wallmann, Stabschirurg Thulstrup; Kammerraadinden, hans Kone, Mad. Collett; Advocat Anton Wallmann og Sophie Wallmann, deres Børn, Christian Anker og Fru Thulstrup; Commissair Wallmann, Kammerraadens Broder, Etatsraad Falsen (først tiltænkt Platou); Secretair Benfeld, Lieutn. I. Harbou; Jfr. Jacobe Smalheim, Sophies forhenværende Gouvernante, Fru Aamodt; Amtmand Riemen, John Collett; Morfeld, en reisende, Schandorff; Cancellidirecteur Darner, Controleur Leuch; Hans, Gartner, Lieutn. Pulich (først bestemt for F. Hegermann); tre Tjenere, Conradi, Lieutn. Sommer, Langballe (først: Otto Collett). Første Prøve var 23 Novbr. Administrerende Directeur var Capt. Haffner. „Udstyret" var her, som i Kjøbenhavn, et yndet og hyppig spillet Stykke.[2]) I Anledning af Gjenopførelsen i Octbr. 1812 bemærker Slotsprest Pavels i sin Dagbog, at John Collett ved nærværende Opførelse spillede Egoisten Amtmand Riemens Rolle „saa aldeles mesterligen, at han aldrig har seet noget fuldkomnere."

Som Saisonens 6te Forestilling var det bestemt 18 Decbr. 1805 at opføre Edvard i Skotland og De to Officierer eller Ægteskabsforslaget, men paa Grund af Arveprins Frederiks Død 7 Decbr. blev den udsat „indtil videre" og gaves først 30 Januar 1806. C. Tullin skulde have været administrerende Directeur;

[1]) Jfr. om disse to Stykker Overskou, D. danske Skuepl. III. S. 387 og 492 f.

[2]) Jfr. ovenfor S. 263.

første Prøve var bleven holdt 7 Decbr. Det heder derfor herom i et Privatbrev fra Christiania: „Her forestaar en Jul, som vil blive baade mørk og trist — mørk formedelst Mangel af Maaneskin og trist formedelst Mangel af Musik og Baller og Comoedier i Sørgeperioden, hvilket foraarsager vore Damer, idetmindste en Del af dem, megen Kval og Græmmelse.“ [1])

6. 15 Januar 1806. Landsbytheatret eller de forvirrede Planer, Skuespil i 5 Acter efter F. Reynolds „Management“ ved E. Falsen. (Kbhvn. 1802. 8.). Rollebesætning: Capitain Lavish, Lieutn. Carlsen; Mr. Mist, Etatsraad Falsen; Sir Hervey Sutherland, Procurator Arntzen (først givet til Chr. Anker); William Worry, Lynge; Altrade, Otto Collett; Frank, L. Mariboe (først bestemt for Lieutn. Aars, senere for Capt. Schiøtt); Stopgab, Lieutn. Aars; Geoffry, Overlærer Rasmussen; en Haandverksmand, Thyrholm; to Retsbetjente, Lieutn. Omeyer og Cand. Brolund; en Slutter, Kjøbmand Kragh; to Tjenere hos Sutherland, Factor Berg og Raadmand Larsen; en Tjener hos Worry, Morten Berner; Juliane Sutherland, Fru Thalstrup; Mrs. Dazzle, Fru Aamodt; Betty, Mad. Andresen. Ved Maskeraden i Stykket optraadte følgende som dansende Masker: Lieutn. Widing, Calmeyer, Lars Clausen, Lieutn. Harbou, Jacob Meyer, Lieutenanterne Thome og Frost, Nils Ring, Mad. Tullin, Fru Schiøtt (f. Arbin), Jfr. Sophie Arbin, Mad. Hanne Mostue, Mad. Lene Thrane, Jfr. Meyer, Jfr. Ring, Mad. Petrine Thrane. Som figurerende Masker anvendtes: Grev Moltke, Oberst de Seue, Morten Anker, Andreas Lumholtz, Bergraad Neumann, Generaladjutant Lowzow, Grevinde Moltke, Generalinde Mansbach, Kammerherreinde Rosenkrantz, Generalinde Haxthausen, Madamerne Pløen og Bagge. Første Prøve holdtes 4 Januar, og C. Tullin var ad-

[1]) N. Intell. Sedl. 1805 No. 73; Brev af 23 Decbr. 1805 fra Sorenskr. Jacob Aars til Regimentsqvartermester Garben i Frederiksstad (Rigsarch. Pers.).

ministrerende Directeur. Det vil af det omhyggelige Valg af Statister til Maskeraden fremgaa, med hvor megen Anstand og Værdighed den ved nærværende Leilighed har været given, ligesom det overhovedet vil forstaaes, at Chorister og Comparser under saadanne Forhold have kunnet virke ganske anderledes, end hvor de maa hentes fra de lavere Stænder. Stykket, der lider af forskjellige Mangler og Usandsynligheder, men ogsaa har en Del gode Scener og Figurer, var allerede i Aaret 1800 med Held opført i Kjøbenhavn.[1]) Ved denne Forestilling og ved Generalprøven begyndte Stykket Kl. 5, og Indgangen aabnedes derfor Kl. 4, maaske paa Grund af Stykkets Længde.[2])

7. 30 Januar 1806. a. Edvard i Skotland. b. De to Officierer eller Ægteskabsforslaget.[3]) Comoedie i 1 Act af A. Duval, oversat af J. C. v. Westen (Kbhvn. 1802. 8.) Det førstnævnte Stykke gik omtrent med samme Rollebesætning som i Februar s. A. Malvinas Rolle var i Decbr., ligesom dengang, tildelt Mad. Tullin, men blev senere overtaget af Fru Thulstrup. Ogsaa Andr. Lumholtz, Ritmester Elieson, Lieutn. Carlsen og Kjøbmand Schiøller havde i Decbr. faaet de samme smaa Roller som forrige Gang men bleve siden remplacerede med Lieutenant Frost, Morten Anker, Otto Collett og Kjøbmand Boyesen. Denne Gang anvendtes kun fire Adjutanter. Da General Haxthausen imidlertid var udtraadt af Selskabet, spillede Capt. Aamodt Hertugen af Cumberlands Rolle, der først var bestemt for Grev Moltke. Den ene Tjenerrolle udførtes denne Gang af Bordskriver Berner, da Schøyen var udgaaet. — Rollebesætningen i „De to Officierer": Casini, Rosalines Oncle, Etatsraad Falsen[4]);

[1]) Se Overskou, D. dan. Skuepl. III. S. 744, 747 f.

[2]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 3.

[3]) Se ovenfor S. 364 f. og Overskou, D. dan. Skuepl. III. S. 746.

[4]) Rollen var i Decbr. tildelt Assessor Gram, der imidlertid nu var afgaaet ved Døden (12 Januar). Han havde ikke spillet

Germencey, Oberst af Cavalleriet, Lieutn. Carlsen; Belmont, Fændrik i samme Regiment, L. Mariboe; Pedro, Casinis Tjener, Christian Anker; Rosaline, en ung Enke, Casinis Niece, Mad. Tullin; en stum Tjener, Kjøbmand Andresen. Stykket, der er muntert og har en godt anlagt Intrige, fik vistnok med den nævnte Rollebesætning en god Udførelse og spilledes paanyt i Decbr. 1812. Administrerende Directeur var denne Gang J. Collett. Forestillingen, der efter den sædvanlige Orden skulde været given Onsdag 29 Januar med Generalprøve Dagen forud, blev paa Grund af de kongelige Fødselsdage (Kongens og Kronprinsens) udsat til Thorsdag 30 Januar med Generalprøve Mandagen forud. Indgangen aabnedes Kl. 5.[1])

8. 12 Februar 1806. a. Den sorte Mand, Lystspil i 2 Acter af F. W. v. Gotter, oversat af S. Sønnichsen (Kbhvn. 1786. 8.). b. Operetten, Syngestykke i 1 Act af J. Segur, den yngre, og E. Dupaty, oversat af A. G. Thorup, med Musik af Domenico Della Maria (Kbhvn. 1802. 8.). Rollebesætning i det første Stykke: Johnson, en Englænder, Thulstrup (først tildelt Procurator Falsen); Mrs. Johnson, hans Kone, Mad. Collett (først: Mad. P. Wulfsberg); Betty, hendes Kammerpige, Jfr. Kaja Collett; Qvik, en Vert, Byfoged Wulfsberg (først: Krigscommissair Hetting); Mad. Qvik, hans Kone, Jfr. Sang; Rimsmed, en Theaterdigter, Schandorff; Fritz, en Dreng paa tre Aar, Christian Tullin; Peter, en Kjældersvend, Farver Delphin (først: Kjøbmand Eger); Hans og Christopher, Opvartere i Vertshuset, Instrumentmager Schønne (først: Kjøbmand Mathiesen) og Iversen (først:

---

før i Saisonen, og hans sidste Rolle var altsaa Rosendal i Pebersvendene 13 Marts 1805, som nok ogsaa var hans bedste Rolle.

[1]) Se ovenfor S. 385 og N. Intell. Sedl. 1806 No. 7. Jfr. Wulfsbergs Avertissement ibid. No. 8.

Kjøbmand Eger, senere Farver Delphin). Uagtet mangelfuld Motivering og Opløsning og det for et Lystspil altfor alvorlige Sujet, vandt Stykket her som i Kjøbenhavn ikke lidet Bifald og holdt sig længe paa Repertoiret. Rollebesætningen i „Operetten" var følgende: Florimond, dramatisk Digter, Lauras Oncle, Capitain Haffner; Laura, Fru Baumgarten; Armand, Lauras Elsker, Christian Anker; en Tjener, Apotheker Niemann. Med denne Rollebesætning maa Stykket uden Tvivl have faaet en fortræffelig Udførelse baade i dramatisk og musikalsk Henseende, men blev dog ikke oftere spillet her, medens det i Kjøbenhavn holdt sig paa Repertoiret henimod et halvt Aarhundrede. Administrerende Directeur var Etatsraad Falsen. Da der paa Grund af Markedstiden var et stort Antal fremmede i Byen, der ønskede at overvære Forestillingen, henvendte Falsen 11 Febr. følgende Skrivelse til de øvrige Directeurer for at erholde Bemyndigelse til at udstede flere Billeter for Tilfældet:

Der er allerede indløbet en saa stor Mængde af Requisitioner om Billeter til imorgen over de fastsatte 30 reisendes Billeter, at jeg ikke ser noget Middel til at tilfredsstille Requirenterne, med mindre det maatte behage Directionen, da det er et Syngestykke, det gjælder, at decretere 20 Billeter endnu, altsaa 50 reisendes Billeter, at uddeles denne Gang — jeg mener, at Dhrr. Repræsentantere ikke tage os denne Afvigelse i et extraordinairt Tilfælde ilde op — da Erfaringen fra igaar[1]) viser os, at 350 Personer godt kunne rummes i Skuespilhuset — jeg udbeder mig herover Directionens Beslutning som Forholdsregel for mig.

Uagtet de øvrige 6 Directeurer bifaldt den administrerende Directeurs Forslag, synes alligevel mange ikke at have været istand til at erholde Billeter, hvilket fremgaar af følgende Henvendelse til Directionen i Norske Intelligents-Sedler for 21 Februar 1806 (No. 15):

---

[1]) Altsaa fra Generalprøven.

Til Directionen for Hovedstadens Privattheater, indsendt af en Skuespilynder fra Landet.

Enhver skjønsom Iagttager maa prise den Orden, som hersker under Hovedstadens Privattheaters Bestyrelse, en Fuldkommenhed man kan vente hos et Selskab, der tæller saa mange udmærkede Mænd blandt dets Medlemmer, Mænd, som Thalia endog særdeles ynder; men uden at torde bedømme Selskabets Indretning, den han desuden i det Hele ikke kjender, vover Indsenderen dog at paastaa, at det gamle Axiom: Der er ingen Regel uden Undtagelse, ogsaa her kan anvendes. Det hører visselig til god Orden, at Tilskuerne i Almindelighed have fuldkomment Rum, at de ei skulle trykkes eller trænges, men i Markedstiden, da saa mange Fremmede, som ønske at deltage i Hovedstadens Forlystelser, strømme ind fra alle Kanter, synes denne Orden at taale Indskrænkning. Indsenderen fandt, at magelig Hundrede Mennesker kunde rummes flere end de Tilstedeværende ved sidste Forestilling i Markedet, og da nu Stykket gaves tvende Gange, og man antager, at Hundrede Mennesker hver Gang havde kunnet rummes mere end de Tilstedeværende, saa havde to Hundrede flere Mennesker kundet nyde den sjeldne Forlystelse at bivaane et Skuespil. Det vilde visselig geraade det dramatiske Selskab til megen Ære, om det een Gang om Aaret spillede fornemmelig for Landsbyfolk, der sjelden ser Hovedstaden og dens Glæder, og dette Folk vilde vist ei fortryde, om det ikke sad saa mageligt. Directionen slap da den Ubehageligheden at give de mange Supplicantere om Billeter Afslag, og disse for den større Ubehagelighed at modtage samme.

9. 26 Februar 1806. Skumlerne, Skuespil i 5 Acter af Kotzebue (oversat af A. B. Bentzon. Kbhvn. 1797. 8.). Rollebesætning: Syndicus Moorland, Etatsraad Falsen; Emilie, hans Kone, Mad. Collett; Jenny, hans Søster, Mad. Tullin; Edvard Smith, en Engelskmand, hans Skriver, Chr. Anker; Grev v. Scharfeneck, Premierminister, Capt. Aamodt (hans sidste Rolle); Kammerjunker v. Scharfeneck, hans Brodersøn, Capt. Schiøtt; Allbrand, Privatsecretair, Schandorff; Thomas, Moorlands gamle Tjener, Overlærer Rasmussen; Prunk, Kammertjener, Tullin; Capitain v. Ellfeld, Thulstrup; Fru v. Ellfeld, Etatsraadinde Falsen; Benjamin Kroll, Arrestforvarer, Delphin; Eva, hans Kone, Jfr. Sang; Pilz, en Politibetjent, Mægler Smith; Corporalen, Kjøb-

mand Mathiesen; Vagt: Chr. Thorsen og Kjøbmand Jacobsen. Administrerende Directeur var Capitain Haffner. Som de fleste af Kotzebues rørende borgerlige Dramer var Stykket ved denne Tid meget afgjort; senere blev det kun en Gang optaget af Selskabet.[1])

10. 12 Marts 1806. Landsbypoeten eller den forstilte taabelige, Comoedie i 3 Acter, oversat af C. D. Biehl efter Destouches's „La fausse Agnès ou le poète campagnard." Rollebesætningen: Baron Vieux-Bois. Apotheker Maschmann (først tildelt Byfoged Wulfsberg); Baronessen, hans Kone, Fru Aamodt; Angelique, den ældste Datter, Mad. Tullin; Lise, den yngste Datter, Betsy Lasson[2]); Leander, Angeliques Kjæreste, Capitain Schiøtt; Hr. Mazures, forliebt i Angelique, Etatsraad Falsen; Henrik, Leanders Tjener, Lieutenant Aars; Grev Guerets, Lieutn. Carlsen; Grevinden, hans Kone, Mad. Hagerup; Landsdommeren, Cancelliraad Hartvig (først: Justitsraad Bukier); Landsdommerens Frue, Fru Hiort. Som administrerende Directeur skulde Capitain Aamodt have fungeret, men Overlærer Rasmussen maatte overtage hans Forretninger, formodentlig fordi Aamodt allerede da var angreben af den Sygdom, der et Par Maaneder senere endte hans Liv. Stykket, der er noget gammeldags og ikke lidet outreret, har maaske været spillet tidligere, men blev ikke senere givet af Selskabet. Fru Dunker har i sine utrykte Optegnelser meddelt lidt om Udførelsen, idet hun beretter, at hun hørte nogle Damer sige om Mad. Hagerups Spil som Grevinden: „Thrine Kofoed bør vedblive at spille Bønderpiger og gamle Husholdersker, men til Grevinde passer hun ikke." Men selv tillægger hun: „De gode Damer toge Feil. Grev-

[1]) Se ovenfor S. 220 og 312. Jfr. ogsaa Wulfsbergs Avertissement i N. Intell. Sedl. 1806 No. 14 og Overskou, Den danske Skueplads III. S. 705 f.

[2]) Hun var ikke voxen og saaledes ikke endnu Medlem af Selskabet.

inden i Landsbypoeten er ingen ægte Grevinde, ligesaa lidt som Landsbypoeten er en ægte Poet, de ere begge to naragtige Personer og Charakterer, og hun gjorde netop saa meget Carricatur deraf, som det passede sig at gjøre. Falsen som Hr. Mazures gjorde maaske for meget af Carricaturen, da han i en Scene, hvor han taler om de fine Manerer og den slebne Opførsel[1]), gjorde en Rettelse ved sit Toilette, som neppe nogen Bonde vilde have tilladt sig i Dameselskab. Han fortalte os siden, at han i theatre français havde seet dette Stykke opført, og at Frankrigs største Comiker (han nævnte ham ved Navn) i denne Scene og just, naar han taler om de fine Manerer, havde gjort den samme Manoeuvre og derfor høstet rigeligt Bifald." Om Mad. Tullin som Angelique heder det: „Jeg hørte nogle paastaa, som havde seet Caroline Walter i Angeliques Rolle, at Fru Tullin havde overgaaet hende i mere end en Henseende, men da disse Personer ikke vare competente Kunstdommere, saa er det neppe til at fæste Lid til." [2])

11. 26 Marts 1806. Gulddaasen, et Lystspil i 5 Optog af Professor Chr. Olufsen (Kbhvn. 1793, 2 Udg. ibid. 1827. 8.). Rollebesætning: Visberg, en Proprietair, Apotheker Maschmann; Wilhelmine, hans Datter, Mad. Ingstad; Jfr. Trækom, Husjomfru, Jfr. Sang; Trækom[3]), Forvalter, Lieutn. Aars; Landsvig, Lieutn. I. Harbou; Vandbye, Chr. Anker; Faldsmaal, Lommeprocurator, Capt. Haffner; Tapper, en Vert, Byfoged Wulfsberg (først tildelt Delphin); Mette, Stuepige, Jfr. Sophie Arbin; Grethe, Kokkepige, Jfr. Kaja Collett (først: Mad. Thyrholm); Lars, Tjener, Lieutn. Pulich; Jochum, Kudsk, Capt.

---

[1]) Første Act, syvende Scene.

[2]) Jfr. Overskou, D. dan. Skuepl. II. S. 283.

[3]) Allerede i første Udgave af Stykket ere disse Navne forandrede til Æbeltoft og Jfr. Æbeltoft, men de oprindelige Navne holdt sig nogen Tid paa Theatret (ogsaa i Kbhvn.).

Wolff; Hans Hjulmand, Fuldmægtig Engebretsen (først: Lynge); Rasmus Skytte, Halvor Olsen; Christen Smed, Søkrigscommissair Hetting; Peder, Povel, Jørgen og en unævnt, Soldater, Thyrholm, Lieutenanterne Jensen og Omeyer, samt Skøldberg. Administrerende Directeur var Tullin. Gulddaasen havde tidligere været opført her (se ovenfor S. 239) og var i Christiania som i Kjøbenhavn et Yndlingsstykke, der ogsaa siden ofte blev spillet, da det ligesom „Dragedukken" ved sin realistiske og nationale Skildring af Samtidens Liv i høi Grad tiltalte et Publicum, der ellers var vant til megen Svulst og Unatur og i lang Tid væsentlig havde levet paa udenlandske Aandsproducter. Det kunde derfor til Trods for adskillige Svagheder med Rette siges om Stykket i en med dets Fremkomst samtidig Recension, at „siden Fader Holbergs Tid har neppe noget Lystspil opvakt den Sensation og fundet det almindelige Bifald, hvormed nærværende Stykke er bleven udmærket." [1])

12. 9 April 1806. Forplumringerne, Comoedie i 5 Acter af Kotzebue. Rollebesætning: Hr. Langhalm, Lieutn. Carlsen; Fru Langhalm, Mad. Collett; Doris, hans Datter, Mad. Tullin; Fritz Hurlebusch, Capt. Schiøtt; Major Langhalm, Thulstrup; Babet, hans Datter, Fru Thulstrup; Selicour, Schandorff; Lafleur, Christian Heyerdahl (først bestemt for Jacob Meyer); Mad. Krick, Jfr. Sang; en Vægter, Ritmester Sparre; Bønder: Dhrr. Schiøller, Hansen, Mathiesen og Lieutn. Pulich (først: Peter Lumholtz); en Tjener, Kjøbmand Andresen. Administrerende Directeur var J. Collett. Uagtet en Farce af lidet Værd blev Stykket senere ofte gjenoptaget.

[1]) Kjøbenhavnske lærde Efterretninger 1793 No. 39—40 (af Sander), jfr. m. Overskou, D. dan. Skuepl. III. S. 556 f.

I Slutningen af Aaret 1805 blev den som Digter og Taler allerede bekjendte Claus Pavels Sogneprest til Garnisonskirken i Christiania og Ager, hvor han holdt sine Tiltrædelsesprædikener 1 og 8 Decbr. Det følger af sig selv, at en Mand, der i Kjøbenhavn havde spillet en saa betydelig Rolle som original Forfatter og æsthetisk Kritiker, og der som ung theologisk Candidat med megen Iver havde deltaget i den dramatiske Virksomhed, der udfoldedes af flere private Theaterforeninger (det Nyhavnske Selskab, det Borupske Selskab o. fl.) og tildels vundet Anerkjendelse, ikke længe kunde opholde sig i Christiania uden at komme til at dele den Interesse for det derværende „dramatiske Selskab", som var fælles for omtrent ethvert dannet Menneske i Staden. Der kan neppe være nogen Tvivl om, at han er Forfatter af nedenstaaende i Norske Intelligents-Sedler for 7 Marts 1806 (No. 19) indførte Artikel:

Flyvetanker om Skuespil og dramatiske Selskaber.

Det er unægteligt, at Skuepladsen kan og bør være en Skole for Sæderne. Dette var den hos de gamle Grækere og Romere; dette er den endnu paa mange Steder, hvor Skuespil opføres med Valg under veltænkende og redelige Bestyreres Opsyn. Paa Skuepladsen revses mange moralske Lyder, ja endog Daarligheder, som Folkelæreren paa Prædikestolen ikke kan berøre. Her kan Daarligheden, Forfængeligheden, Spillesygen, Skumleriet, Bagvaskelsen, kort, enhver menneskelig Last og Lidenskab, opvises i sin hele foragtelige Afskyelighed og Latterlighed og alle deres farlige Følger. Skuespillene gjøre saa meget stærkere Indtryk, da Menneskene handle saaledes, som de i Almindelighed efter deres Lidenskaber og Tilbøjeligheder pleie at handle, og jo naturligere og livagtigere Forfatteren eller Skuespilleren har truffet Handlingen, des større bliver dette Indtryk. Et saadant Indtryk virker stærkere til Folkets Forædling og Forbedring end den mest henrivende Talers lyseste, kraftigste og fyndigste Foredrag, prydet med al Veltalenhedens Styrke, Blomster og Svada. Desuden veed man, at de Mennesker, som mest trænge til Forbedring, sjelden besøge Templerne. Maaske ere de hykkelske Skinhellige en Undtagelse fra denne Regel; men og denne Last har ofte vist sig paa Skuepladsen i al sin Latterlighed og Afskyelighed, og, om end de egent-

lige Skinhellige sky Skuepladsen, som et, efter deres Tanker, vanhelligt óg syndigt Sted, saa kan dog et saadant Skuespil bevare dem, som efter deres naturlige Tilbøielighed eller Stilling let kunde henfalde til denne Last, fra denne farlige Sygdom, der antager et saa skinnende og blændende Udvortes. Man seer da, at jeg er en Skuespilynder, da jeg tror det er godt, undertiden at betage Sandheden sin alvorlige og barske Stemme, og give den en mere tillokkende og behageligere Dragt, hvorved den lettere baner sig Adgang til Menneskets Hjerte. Nu vil man vel undres over, at jeg er ingen Ven af dramatiske Selskaber, især som de nu ere paa mange Steder. Det Dramatiske opfylder mangt et ungt Hjerte med romanagtige Griller, ophidser Indbildningskraften, maaske endog til Sværmeri, danner Narre og Modegiekke, og giver ei sjelden en Lede til Alvor og nyttig Syssel, ja ofte til de helligste Pligters Iagttagelse. Husmoderen og Husfaderen, Embedsmanden, Handelsmanden, Haandværkeren, kort enhver i sin Stand, forsømme maaske enten deres hellige Kald, eller forvalte det skiødesløst og lunkent. Lad end Mændene med meer Selvstændighed, Aands Styrke og Fasthed for det meste undgaa denne Snare, saa vil dog Fruentimmerne med meer pirrende og svagere Nerver og ophidset Indbildningskraft, mere hengivne til Letsindighed i Almindelighed henfalde til denne Feil. Deres stærkere Indbildningskraft, som, naar den ikke dannes og ledes ved Fornuften, endog grændser til Sværmerie, henflytter dem saa let fra den virkelige til den idealske eller Theaterverdenen; saaledes tabes de for det almindelige borgerlige Liv, og hvormeget fødes ikke den naturlige Lyst at behage ved den offentlige Fremstillelse paa Skuepladsen; de dannes følgelig til forfængelige Koketter. Elskovs søde Sprog og især de noget overspændte og romanske Elskersruller i somme Skuespil fuldende undertiden den hele Sjæls og Hjertes Fordærvelse, Ungdommen af begge Kjøn, som neppe har forladt Læreaarene, spilder den ellers saa fornødne og kostbare Tid til Forstandens og Hjertets Dannelse, for at blive nyttige Borgere og Borgerinder, med at spille Comedier, hvorved ei sjelden Siel og Hjerte fordærves istedetfor for at forbedres. Gierne vil jeg tilstaa, at dramatiske Øvelser under et fornuftigt Opsyn kunde have sin Nytte, endog for Ungdommen, og giver en anstændig Frihed og Behagelighed i Omgang. Men hver Person burde kun en eller to Gange om Aaret foretage en saadan Øvelse og aldrig gjøre den til Hovedbeskieftigelse; nu derimod hører man paa mange Steder, hvor dramatiske Selskaber have faaet Indpas, intet tale om andet end Comedier. Men naar der nu ikke bør være dramatiske Selskaber, hvorledes vil man da skaffe alle Steder en saa behagelig og tillige

saa nyttig Forlystelse, som Skuespil? Hertil vover jeg at foreslaa et Middel. Det var ønskeligt, at retskafne Mænd og Kvinder med Aand og usmittede Sæder, under en fornuftig Directions Opsyn vilde ene og alene hellige sig til det hæderlige Kald at være Folkets offentlige Sædelærere eller Skuespillere, og kun opføre saadanne Stykker, som forædle Hiertet og forbedre Sæderne. Det forstaar sig, at Skuespillerstanden nu ligesaa lidt burde taale den mindste Plet paa sin Ære, gode Navn og Rygte, som Lærestanden. Ethvert Medlem, mod hvis Ærbarhed og gode Sæder der hvilede den mindste Mistanke, maatte forjages, uden Hensyn til sine ellers ypperlige Anlæg og Spil. Saaledes blev Skuespillerstanden og hæderlig og agtværdig. Maaskee kunde det ogsaa paalægges hvert Steds Politimester at have et aarvaagent Øie med et saadant Selskab.

******

Som det vil bemærkes, passer ogsaa Antallet af Stjernerne under Opsatsen til Bogstaverne i Pavels's Navn. Vel udtaler han sig her tilsyneladende mindre gunstigt om dramatiske Selskaber, end man efter hans forudgaaende og efterfølgende Virksomhed i denne Sags Tjeneste skulde vente, men denne Uvillie tør — foruden fra den Overdrivelse, der nylig havde gjort sig gjældende ved Oprettelsen af et nyt dramatisk Selskab i Byen, hvorom mere nedenfor — maaske i nogen Grad hidrøre fra de Hindringer, der fra Etatsraad Falsens Side skulle være lagte i Veien for hans Optagelse i det ældre Selskab, og hvilke igjen skulle have havt sin Grund i en ufordelagtig Dom af Pavels over Falsens Balvise i Nytaarsgaven Charis for 1797. Pavels blev imidlertid Medlem af Selskabet fra den følgende Saison, og har, som nedenfor skal omtales, store Fortjenester baade af Selskabets Virksomhed og dets Historie.[1])

[1]) Se Biskop C. Pavels's Autobiographi S. 75—113 og 159 samt Kjøbenhavnske lærde Efterretn. 1797 No. 42 og 43.

Om Fladeby og Theatervirksomheden dersteds haves paa Grund af Fladebyjournalens ovenfor omtalte defecte Tilstand ingen anden Efterretning for dette Aars Vedkommende end den negative Oplysning, at C. Tullin og hans Hustru ikke vare tilstede ved Juleforlystelserne paa Fladeby. Om ogsaa disse have været paavirkede af Sorgen i Anledning af Arveprins Frederiks Død er ubekjendt.

Det borgerlige dramatiske Selskab.

Fru Dunker beretter,[1]) at der i Aaret 1804 havde meldt sig saamange — især Haandverkere — til Optagelse i det dramatiske Selskab, at kun en ringe Del af dem kunde opnaa at blive Medlemmer. De øvrige, med Kjøbmand Rosenberg og Bager Bølling i Spidsen, besluttede nu at oprette et nyt Theater. De leiede dertil paa 6 Aar den øverste Etage i Major Sadolins (senere Boghandler J. Dahls) Gaard[2]) i Kirkegaden, og indrettede der deres Theater. J. P. Strømberg havde Aaret før været i Christiania i den Hensigt der at anlægge et offentligt Theater, men da Planen mislykkedes for ham, var han vendt tilbage til Gøtheborg igjen. Rosenberg og Bølling skreve ham til og indbøde ham at komme til Christiania for der ved det nye Theater at være Directeur, Instructeur og Skuespiller i 6 Aar, hvorfor de tilbøde ham 600 Rdlr. om Aaret. Strømberg kom, og det varede ikke længe, førend det nye Theater var i fuld Gang. Denne Beretning, der vel i det væsentlige er rigtig, lider dog vistnok af Feil i Chronologien, da der i Intelligents-Sedlerne intet Spor findes af Selskabet før Februar 1806, medens Strømberg, som ovenfor omtalt, først optræder i Christiania i Juli 1805 som Dansemester

[1]) Gamle Dage S. 221 og hendes utrykte Optegnelser.
[2]) Den tilhørte dengang Madame Frederikke Walcke.

og siden stadig forblev der. Efter en anden Beretning var ogsaa Strømberg virkelig tilstede i Christiania, da Selskabet oprettedes, og deltog fra første Færd i de forberedende Arbeider til Stiftelsen af den nye Forening, der i Modsætning til og vistnok ogsaa i Opposition mod det ældre, aristokratiske Selskab fik Navnet Det borgerlige dramatiske Selskab. Forestillinger vides i første Halvaar 1806 givne af Selskabet Fredagene 14 og 28 Februar, 7 og 28 Marts, hver Gang Kl. 5, samt Løverdag 12 April Kl. 6. Generalprøve holdtes altid Dagen forud, og Billeterne til hver Forestilling afhentedes hos Kjøbmand E. Hiøring.[1]) Om den første Forestilling har et Øienvidne, en endnu levende Dame, der som Strømbergs Elev deltog i Balleten i Prologen, i et Privatbrev meddelt følgende: For at vise, hvad man formaaede, samt for at imponere og ærgre det ældre dramatiske Selskab var dettes Direction og bedste Skuespillere og Skuespillerinder indbudne til at overvære Forestillingen. De mødte alle „med spændt Forventning og, som jeg siden hørte, næsten bristefærdige af Latter". Forestillingen begyndte med en Prolog af Directeuren, hvortil hørte en Ballet af hans Elever. „Prologen indeholdt stiklende Hentydninger til det dramatiske Selskab, idet nemlig Avinds Gudinde med Slanger om Hoved, Arme og Stav viste sig, men blev jaget paa Flugten af Fredens Gudinde med en stor Palmegren i Haanden og forresten bedækket med Palmeblade. Hvad de to Damer afhandlede, begreb jeg ikke, men Publicum lo, det husker jeg godt. Tilsidst opførtes et borgerligt Sørgespil, maaske af Kotzebue, kaldet Julius von Sassen. Den ulykkelige Fader i dette Sørgespil blev givet af en Tydsk Feierinspecteur ved Navn Neddogodel og Elskeren, som bliver vanvittig af Sorg over sin elskedes Død, af Boghandler Morten Hartmann; hendes Ligkiste blev baaret over

[1]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 12, 16 Till., 18 Till., 24, 28.

Scenen, og jeg hører endnu Ferdinand udbryde: O, min Friederiche! med I'erne saa stærkt betonede, at jeg aldrig har glemt dette Udraab. Elskerinden var sød i mine Øine; hun var den engang navnkundige Jomfru Theisen, som var forlovet med Falskmyntneren Pascal Paoli, der en Stund kom til Munkholms Fæstning til Løn for sine Bedrifter. Hun blev siden Madame Horster og var altid sød og agtværdig." Avinds Rolle gaves af en Jomfru Solberg, som senere blev gift med Peter Lumholtz. Freden var Mad. M. Rosenberg, fød Winther, „som ikke saa godt ud, hvorimod en Jomfru Engel Reichborn, Stammoder til Andresens Slægt, var en sand Prydelse for Scenen og er mig aldeles uforglemmelig med hvid Atlaskes Kjole, garneret med Roser." — Om Forestillingen 7 Marts beretter Fru Dunker følgende: „Det var ikke tilladt at give sine Billeter til andre Personer end Medlemmerne, men enhver af Orchestret, der kun bestod af frivillige, havde Tilladelse at forære sin Billet bort ogsaa til andre Personer (Damer), og saaledes fik jeg engang en Billet til en Forestilling af Lieutenant Frost. Jeg saa Comoedien Crispin Lakai og Doctor (i 3 Acter af Hauteroche, oversat af Falck) og Efterstykket Den taknemmelige Søn af Engel. Strømberg var Crispin og spillede med Liv og Kvikhed; Sproget generede ham ikke, han talte rent Svensk. De øvrige Personer kjendte jeg ingen af uden Rosenberg, som ikke gjorde stort andet end fremsige sin Rolle. Der var to Jomfruer, den ene Datter af en Garver Bergwitz[1]), den anden af en Stolmager Solberg; disse kunde deres Roller udenad, og det er alt, hvad man kan sige om dem. I „Den taknemmelige Søn" var Strømberg Faderen, og om

[1]) Vistnok urigtigt; her menes formodentlig den ovennævnte Jfr. Maren Dorothea Theisen (f. 1777 † 1845), Datter af Kjøbmand (Høker) Jens T. og Bastine Thoresen; hun blev 1809 gift med Kjøbmand J. F. D. Horster (f. 1784 † 1828).

de øvrige Personer i dette Stykke veed jeg heller intet at sige, kun en deriblandt tiltrak sig Opmærksomhed. Det var Datteren i Stykket, en sød, elskværdig Pige, der baade fremsagde og spillede sin Rolle. Dette yndige Barn var en Datter af Regimentsfeldtskjær Reichborn, og hun blev nogle Aar senere gift med Grosserer Nicolai Andresen. Dagen efter var Prøve i vort Selskab paa „La fausse Agnès ou le poète campagnard" (Landsbypoeten eller den forstilte taabelige, se ovenfor S. 391) af Destouches, og da Envold Falsen spurgte mig paa Fransk, hvorledes jeg havde moret mig den forrige Aften, svarede jeg med disse Ord af min[1]) Rolle: Jamais je n'ai été à telle fête. Herover blev leet, og det maa være bleven vedkommende berettet, da Lieutenant Frost blev betydet, at han maatte være mere forsigtig med at overdrage sin Billet."[2])

Af de ovenfor nævnte Medlemmer af den nye dramatiske Forening vil, besynderlig nok, en Del sees ogsaa at være Medlemmer af det ældre bestaaende Selskab.

1806—1807.

Forskjellige Kunstneres Optræden.

J. Reitzenstein bekjendtgjør i den sidste Halvdel af Juni 1806 ved Avertissement, dateret Bragernes 11 Juni, at der med høi Øvrigheds Tilladelse „fra nu af" 3de Gange ugentlig bliver opført Skuespil „paa det dertil indrettede Theater i Opfostrings-Salen". Stykkerne ville blive bekjendtgjorte ved Placater, der bringes i Husene. Først 13 Juli ansøgte Reitzenstein om Stiftets Tilladelse, der meddeltes Dagen derpaa, og 15 s. M. averteres Selskabets Ankomst til Christiania, hvor der

---

[1]) Skal være: hans Rolle, se Act 2, Scene 7.

[2]) Fru Dunkers utrykte Optegnelser og Gamle Dage S. 221.

3 Gange ugentlig skal opføres Comoedie paa Raadhussalen. Dagene og Stykkerne skulle nærmere bekjendtgjøres ved Placater. 25 Juli averteres, at Selskabet „agter endnu nogen Tid at opholde sig her i Byen" og „fortsætte sine Forestillinger hver Søndag, Mandag, Onsdag og Fredag Aftener, og vil det bestræbe sig med al mulig Flid for at vinde de ærede Tilskueres Yndest og Bifald." — Fredag 1 August opførtes Stykket Lanasse[1]) og Søndag 3 August Jeppe paa Bjerget. Billeter erholdtes som sædvanlig i Selskabets Logis og ved Indgangen til Raadhussalen. Mandag 4 August opførtes til Bedste for de fattige Fændriken eller den falske Mistanke, Lystspil i 3 Acter[2]). Billeter til denne Forestilling erholdtes hos Fattigforstanderen, J. P. Petersen, samt ved Indgangen à 48 Sk. og 32 Sk., „men da man har Grund til at haabe, at der vil gives mange Tilskuere ved denne Forestilling, saa ønskes det, at Billeterne maatte afhentes, forinden Indgangen aabnes, for derefter at bestemme Billeternes Antal i Forhold til Pladsene." — Fredag 8 August opførtes „efter adskilliges Ønske" atter Lanasse, „men da dets Opførelse er forbunden med betydelig Bekostning hver Gang, saa haabes, en talrig Forsamling vil indfinde sig samme Aften." — Søndag 10 August opførtes atter Jeppe paa Bjerget eller den forvandlede Bonde. „Man venter en talrig Forsamling af Tilskuere." — Onsdag 13 August gaves Pagen, Lystspil i 1 Act af Engel, og Røverleiren eller Rebellionen i Ungarn, comisk Pantomime i 2 Acter. „Da vi kun opholde os kort Tid her i Byen, saa vente vi ved de faa Forestillinger, som herefter gives, en talrig Forsamling af Tilskuere." — Dagen efter søgte og erholdt Selskabet Stiftets Tilladelse til at give endnu

[1]) Formodentlig A. M. Lemierrres Tragoedie „La veuve du Malabar".

[2]) Af Schrøder, se ovenfor 384.

4 Forestillinger, af hvilke dog kun kjendes en, der gaves Onsdag 20 August, og hvorved opførtes Overraskelse, Lystspil i 2 Acter af Kotzebue, og som Efterspil Bruden i Sløret, Lystspil i 1 Act, samt „til Slutning nogle Stykker af det chinesiske Konstcabinet. Vi vente en talrig Forsamling af Tilskuere." [1]) Billeter erholdtes ved alle Forestillinger i Selskabets Logis og ved Indgangen. Det er selvfølgelig kun en liden Del af Selskabets Forestillinger, som her — efter Intelligents-Sedlernes Avertissementer — ere angivne. — Den bekjendte Tydske Geolog J. F. L. Hausmann, der om Høsten 1806 bereiste en Del af Norge, omtaler en af dette Selskabs Forestillinger, som han overvar, formodentlig under sit første Ophold i Christiania fra 21 til 24 August, paa følgende, alt andet end rosende Maade: „Næsten endnu mere end ved Privattheatrene blev Nordmændenes Kjærlighed til Skuespil lagt for Dagen derved, at man under mit Ophold i Christiania taalte et Tydsk Skuespillerselskab, og at dets Forestillinger bleve meget talrigt besøgte, uagtet vist neppe en Tyvendedel af Tilskuerne forstod noget af Sproget. Nysgjærrigheden drev mig til at se mine Landsmænd agere paa den nordiske Scene, men jeg fandt, hvad jeg saa, endog saa dybt under min ringe Forventning, at jeg ikke kunde udholde mere end den første Act. Hin Bande, som formodentlig Hunger havde drevet til Norden, erindrede mig paa det mest levende om den af v. Knigge i „Reisen til Braunschweig" skildrede, hvilken den ikke gav noget efter endog med Hensyn til

[1]) Med Undtagelse af „Jeppe paa Bjerget" og „Fændriken" er intet af de nævnte Stykker af det Reitzensteinske Selskabs Repertoire blevet opført af det dramatiske Selskab. „Pagen", af Engel, oversat af D. Biehl, er trykt i Skuespil til Brug for den danske Skueplads III. og opført 25 Gange paa det kongl. Theater i Kjøbenhavn.

sin Tydske Udtale[1])." — 30 Juli ansøgte Giuseppe Barbieri om Stiftets Tilladelse til med sit Selskab, bestaaende af 6 Personer, at opføre harmonisk Musik, hvilket Dagen efter bevilgedes. — Joseph Barbieri & Compagnie avertere, at der Løverdag 2 August Kl. 8 Aften paa Raadhussalen opføres stor harmonisk Musik, bestaaende af Pansfløiter og flere Instrumenter; den udføres af 6 Personer, der paa engang tractere 10 Instrumenter. „Da denne Musik har været hørt i Kjøbenhavn, Kiel og flere Steder med Bifald, haaber Selskabet ogsaa at amusere det ærede Publicum her." Billeter à 2 Mk. hos Farver Magelsen i Grændsen og ved Indgangen. Thorsdag 7 August gaves atter Concert, hvorved kun blev „spillet nye Stykker, som jeg haaber vil vinde det ærede Publicums Bifald." Formedelst hurtig Afreise spilledes ikke oftere.[2]) — 30 Juli 1806 ansøgte Anthoni Martel m. fl. Stiftet om at lade sig høre med Musik. — 4 August ansøgte den „kongl. Preussiske privilegerede Mechanicus" Frantz Lichey om „Tilladelse at forevise mechaniske Øvelser in Transparent og mechaniske Figurer samt at opføre Luftballon." Fra Søndag 10 August, da han fra Grændsehaven opsatte en aërostatisk Luftballon, 30 Fod høi og 90 Fod i Omkreds, og til Fredag 3 Octbr. gav han en Mængde Forestillinger i Christiania; saaledes foreviste han i sit Logis i forrige Tinstøber Lunds Gaard „et physisk og mechanisk Automat", en Asiatisk Bramin, hvorpaa Kunstneren havde arbeidet i 15 Aar, men som da ogsaa blandt andet talte Fransk og Dansk, spillede alle Slags Spil, var Myntkjender etc. etc. Paa Raadhussalen foreviste han „adskillige optiske

[1]) N. Intell. Sedl. 1806 Nr. 48—50, 56, 59—64, 66; Agerh. Stifts Journal (i Rigsarch.); Hausmann, Reise durch Skandinavien in den Jahren 1806 und 1807, II. S. 272, jfr. m. I. S. 312.

[2]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 61 og 62; Agersh. Stifts Journal (i Rigsarch.).

og mechaniske Transparenter og theatralske Fyrverkerier uden Krudt" m. m., hvorover nøiagtige Beskrivelser findes i Intelligentssedlerne og paa de omdelte trykte Placater.[1]) — Søndag 9 Novbr. foreviste Mechanicus Qvist, „borgerlig Artillerist i Kjøbenhavn", paa Raadhussalen 30 Stykker mechaniske, physiske og magiske Kunster (2 Forestillinger paa samme Dag, de eneste hersteds). Et Par Dage senere meddeles ham følgende Attest: „At den omvankende Mechanicus Qvist kan med Rette siges at streife om som en Bedrager, istedetfor at vise Kunststykker, det kan jeg bevidne. Ole Larsen, Slutter ved Christiania Raadstue."[2]) — 15 Decbr. 1806 anholdt Robba, Medlem af Charings Selskab, om Stiftets Tilladelse for samme til at forevise en Del Kunster[3]). — Mandag 12 Januar 1807 Kl. 6 opførte Stadsmusicus Groth „en fuldstændig Instrumentalconcert hos Hr. Thoms", hvorved der foruden Orchestermusik gaves Violin-, Fløite- og Klavernummere. Billeter à 48 Sk.[4]) — 6 Februar 1807 indeholde Intelligentssedlerne følgende Annonce: „Den af adskillige offentlige Tidender noksom bekjendte og med almindeligt Bifald hædrede Klaverspillerske og Danserinde, Jomfru Nancy Perschy, 10 Aar gammel og Dansk af Fødsel, er nylig ankommen til Smaastæderne i Agershus Stift og ventes nu her til Christiania for, efter nogle Dages Ophold her, videre at fortsætte Reisen til Bergen med hendes Fader, der er ansat som Stadsmusicus paa sidstnævnte Sted. Dette bliver herved efter Forlangende foreløbig bekjendtgjort." Fredag 20 Februar Kl. 6 gaves i Concertsalen hos Tracteur Thoms „en Vocal- og Instrumentalconcert med

---

[1]) Agersh. Stifts Journal (i Rigsarch.) og N. Intell. Sedl. 1806 No. 63, 64, 66, 69, 70, 71, 73, 75, 76.
[2]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 89 og 90.
[3]) Agersh. Stifts Journal (i Rigsarch.).
[4]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 3.

Solo- og andre theatralske Balletdanse, hvorved den i Kjøbenhavn og øvrige Danmark, saa og Hamborg og Lübeck ligesaavel som her i Norge med almindeligt Bifald optagne Jomfru Nancy Perschy, der først har fyldt sit 10de Aar, vilde underholde det høistærede Publicum med hendes ualmindelige Talent paa Fortepiano og i Dans." Der udførtes Musik af Haydn, Mozart, Kunzen og Gyrowitz og opførtes „en Solodans med Shawle". Billeter à 2 Mk. 16 Sk. Der er bleven givet flere Concerter, thi 24 Febr. aflægger Faderen paa sin Datters Vegne Taksigelse til dem af Publicum, der have besøgt de „opførte Concerter" og til „Dhrr. Musikdyrkere, hvis Redebonhed i at understøtte ham til disse Concerters Forskjønnelse stedse vil blive ham en behagelig Erindring".[1]) — C. Hammer gav Thorsdag 19 Marts Kl. 6½ med Assistence af Dhrr. Musici en Vocal- og Instumentalconcert paa Hr. Thoms's Sal, hvor der opførtes Musik af Pleyel, Zumsteg, Wranizky og Schultz. Billeter à 48 Sk. i hans Logis hos Skomager Bakke og ved Indgangen.[2]) — Thorsdag 2 April Kl. 7 gav det første Agershusiske Regiments Hoboister en militair Instrumentalconcert paa Raadhussalen, hvorved gaves Musik af Gleisner, Wranizky, Vogler og Pleyel. Blandt Nummerne kan af Hensyn til Tiden mærkes: „Marscher og Divertissementer af det Muratske Corps" og „Signaler til Bataillerne ved Marengo og Austerlitz med Pauker og Trompeter, entremelé af Janitschar." Prisen 2 Mk. Bekjendtgjort af Arnesen, første Clarinettist ved Regimentet.[3]) — Mandag 6 April Kl. 6½ opførte J. Apel, Contrabassanger og kgl. Würtembergsk Kammermusicus,

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 11, 14 og 16, Tillæg. Faderen er formodentlig den af Overskou (D. dan. Skuepl. III. 526) omtalte Engelske Hornist Pershy, der 6 Marts 1793 gav Concert paa Kjøbenhavns Theater.

[2]) Ibid. 1807 No. 21 og 22.

[3]) Ibid. 1807 No. 25.

en stor Vocal- og Instrumentalconcert i Hr. Thoms's Sal. Han sang Compositioner af Righini, Cimarosa og Winter. Pris 64 Sk. Mandag 20 April gav han atter Concert til samme Tid, Sted og Pris og sang Nummere af Righini og Haydn. To Damer og en Amateur assisterede med Sang.[1]) — F. Kauffert, Mechanicus fra Rusland, gav første Gang 27 Mai og sidste Gang 8 Juni 1807 optiske, mechaniske og phantasmagoriske Kunstforestillinger paa Raadhussalen, tildels lignende dem, som F. Lichey foreviste om Høsten 1806. Ved Slutningen af hver Forestilling gaves en comisk, optisk Pantomime med levende Personer eller Les ombres impalpables, sidste Gang „Pierrot som Barber".[2]) — Som Danselærere virkede i denne Saison Ole Holmen, der lover foruden Dansen „ikke at spare Ømhed og Dannelse", og som vistnok døde denne Vinter, S. H. Walcke og J. P. Strømberg, der om Høsten 1806 bekjendtgjør, at han „er bleven forsynet med nye og smukke Tourer", samt at han „underviser i de nyeste Franske Trin til $^2/_4$ Tact samt den nu i Paris brugelige Menuette figuré avec balancé entournent (!) foruden Engelskdanse, Skottiske eller Feiere, Contredans, Menuette, la nouvelle Allemande og Valse; alleslags Solo af forskjellige Charakterer samt alle Sorter Croiseringer og pas de battement". Til Efterretning for Forældre tjener, at han „i Hensyn til Børnenes Stilling og Dannelse følger Mons. Gallodiers Methode som den nyeste og mest berømte, idet den, naar den efterleves, giver fri Maner uden Coquetterie, et rankt Legeme uden at synes stiv og forandrer, saavidt det er muligt, den vuggende og skjæve Gang til let og

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 27 og 31. I Mai 1800 sang han i Kjøbenhavn og i Decbr. 1807 i Stockholm, se Overskou III. S. 744 og Dahlgrens Anteckn. S. 580.

[2]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 42—45. I Marts 1801 havde Brødrene Kauffert forevist mechaniske og magiske Kunster paa Kjøbenhavns Theater (Overskou, III. S. 758).

behagelig." Senere nævner han foruden de ovenanførte „Theaterdanse i forskjellige Charakterer som Solo serieux, innocente, frappant serieux og comique."[1]) — I Juni 1807 tilbøde Bruun og Funch, Dansere ved det kgl. Theater i Kjøbenhavn, Begyndere og viderekomne Undervisning i „de for nærværende Tid i Hovedstadens fornemste Cirkler mest brugelige Danse og nyeste Trin."[2]) — De samme Balselskaber som tidligere, med Undtagelse af „Friheden", nævnes ogsaa i denne Vinter.

Det dramatiske Selskab.

Medlemmer og Embedsmænd.

I Midten af Septbr. 1806 bekjendtgjøres det, at „de, som maatte ønske at blive Medlemmer af det dramatiske Selskab i Grændsehaven, vilde behage at indkomme med skriftlig Begjæring inden Udgangen af denne Maaned, da Votering til den Tid foretages", og allerede Onsdag, Thorsdag og Fredag 24—26 Septbr. skulde Billeterne afhentes hos Controleur Leuch, hvis man ikke vilde betragtes som udgaaet af Selskabet. Billeterne for anden Termin skulde afhentes sammesteds og under samme Vilkaar Mandag, Tirsdag og Onsdag 5—7 Januar 1807. I Begyndelsen af Octbr. 1806 bekjendtgjøres, at Selskabet begynder sine Øvelser Onsdag 8 Octbr. med Generalprøve Dagen forud. Indgangen aabnes Kl. 5[3]).

I Saisonens Løb bleve 18 Herrer og 25 Damer Medlemmer af Selskabet, nemlig fra Septbr. 1806: Mad.

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 66—72, 81, 85, 86, 88; Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 41 og 43.

[2]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 47—49.

[3]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 74—76, 79; Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 1 og 2.

Cecilia Andresen[1]); fra Octbr.: Secretair Aamodt, Frøken Karen Anker (senere Grevinde Wedel-Jarlsberg) Biskop F. J. Bech og Frue, f. Outber, samt Datter Frøken Pauline Bech (senere Provstinde Rynning), Pastor Jacob K. Borch, Jfr. Sara Boyesen, Jfr. Martine J. Collett (1808 gift med Otto Collett), Adjunct Chr. Døderlein, Frøken Haagine M. Falsen (senere Fru Møller), Overlærer M. R. Flor, Jfr. Inger Martine Frost (senere Mad. Bruun), Jfr. Catharine Frost, Jfr. Ingeborg Hasberg (senere Mad. Ellefsen?), Thomas David Heftye og Kone, Jfr. Cecilie Høyer, Lieutn. Krohg, Forvalter Muus og Kone, Krigsraadinde Nielsen, Procurator C. F. Omsen og Hustru, f. Schioldager, Slotsprest C. Pavels og Hustru, f. Fahsland, J. P. Petersen, Inspecteur ved Fattigvæsenet, og Hustru C. L. f. Børresen, Kjøbmand Marcus Pløen, Enkefru Bolette Prydz, f. Aars, Major Rummelhoff og Frue, f. Røepstorff, Frøken Charlotte Schilling (senere gift med Bogtrykker N. Berg), Politifuldmægtig Smith, Major Wendell, Jfr. Dorothea E. W. Wexels[2]), senere gift med den ovennævnte Overlærer P. Arnesen; fra 9 Januar 1807: Cand. jur. Nils Aars (med 15 af de 16 Repræsentanters Stemme), Oberstlieutn. Blücher (med 13 Stemmer), Fru Castberg (med 12 St.), Jfr. Cathrine Fuglberg, senere gift med Sorenskriver H. P. Ellefsen, (med 11 St.), Mad. Lumholtz, f. Nannestad (med 14 St.), Pastor R. Ottesen (med 8 St.), samt noget senere i samme Maaned Mad. Hegermann. Endnu havde følgende meldt sig, der ikke kunde optages: Kjøbmand Johannes Bergh og Hustru, Kjøbmand Christian Eger, Skolelærer Feyring, Johannes Fuglberg, Lieutn. Krohg, Capitain Lasson, Fru Lassen, Ole Moe og Hustru,

---

[1]) Denne Angivelse synes dog at hidrøre fra en Skrivfeil i Medlemsfortegnelsen; hun indkom vistnok i Selskabet samtidig med Manden, Kjøbmand I. C. Andresen, i Septbr. 1805.

[2]) Naar hun et andet Sted angives som Medlem fra August s. A., er det vistnok kun en Skrivfeil.

Kjøbmand Johan Riis og Hustru, Capitain Selmer og Frue, Kjøbmand Johannes Sørensen og Secretair Thomsen. — Som musicerende Medlem optoges efter Forslag af Musikdirecteuren, Stadthauptmand P. Thrane, 16 Decbr. 1806 den samme Høst ved Kathedralskolen ansatte Adjunct Lorentz Wittrup, der af Thrane bevidnes at „spille meget godt Violin og synge en temmelig god Basstemme". Af de 16 Repræsentanter er det kun 3, der ei have afgivet Stemme i denne Sag (Cancelliraad Hartwig, Balle Thorsen og Jacob Nielsen). — Af Selskabet udtraadte i denne Saison 16 Herrer og 7 Damer, nemlig fra Septbr. 1806: Contorist Erichsen, Grev og Grevinde Moltke, Coffardicapitainerne Christopher og Knud Thorsen samt Jfr. B. Wulfsberg; fra Octbr. s. A.: Mr. Charles Boulton, der formentlig vendte hjem til England, Cand. theol. Brolund, Kjøbmand og Stadscapitain Adam Reutz Steen (f. 26 Decbr. 1747 † 20 Octbr. 1806)[1]; fra Novbr. 1806: Kjøbmand Ole Egers Enke, Mad. Anne Marie Eger, f. Nielsen (f. 22 Januar 1755 † 22 Novbr. 1806)[2], Harald Hagerup († 2 Novbr. 1806 i sit 30te Aar), der i 2½ Aar havde været gift med den ovenfor oftere nævnte og som Skuespillerinde afholdte Cathrine Kofoed[3], Kjøbmand Hans Thorn Thoresens Hustru, Maria Thoresen, f. Oppen (f. 14 Septbr. 1759 † 27 Novbr. 1806[4]); fra Decbr. s. A.: Student Dunker[5]; fra Januar 1807:

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 86; jfr. ovenfor S. 381.

[2]) Ibid. 1806 No. 94 og 95.

[3]) Ibid. 1806 No. 88, 89 og 91.

[4]) Ibid. 1806 No. 95, 97, 99.

[5]) Maa formentlig være Wilhelm Dunker, der allerede i Decbr. 1804 opholdt sig i Christiania og da indbød til Subscription paa en Del af de smukkeste maleriske Prospecter af Norge, som han vil stikke i Kobber, 21 Tommer lange og 16 T. brede, i Tuschmaner, illuminerede, 3 à 3½ Rdlr. pr. Exemplar. Det første Stykke bliver et Prospect af Bærum, der udkommer om 9 à 10 Uger. Efter 15 Januar 1805 er Prisen 5 Rdlr., og

Christian Anker (f. 7 Novbr. 1779 † 5 Januar 1807), Oberst W. A. de Seue (f. 23 Novbr. 1729 † p. Smedstad ved Christiania 3 Novbr. 1807)[1]), Postfuldmægtig Gabriel Smith; fra April 1807: Kjøbmand Even Steen (f. 14 August 1752 † 23 April 1807)[2]); fra Mai 1807: Fru Aamodt (siden 30 April Fru Dunker), Kjøbmand Andreas Bergh (f. 25 Febr. 1755 † 19 Mai 1807)[3]), Jfr. Marthe Schejtlie (f. 2 Marts 1769 † 16 Mai 1807)[4]); fra Juli s. A.: Pastor Jacob K. Borch; fra 1807 uden nærmere Tidsangivelse: Jfr. Cecilie Høyer og Lieutn. Pulich. — Ved Christian Ankers Død tabte Selskabet et af sine baade i dramatisk og musicalsk Henseende mest fremragende Medlemmer. En omhyggelig Opdragelse og vidtløftige Reiser havde yderligere udviklet hans betydelige naturlige Begavelse. Han var „besjælet af Følelse for det skjønne, fuld af Beundring for Smag og Vid, beskeden ved egne Talenter, mandig i Livets Vanheld, ydmyg ved Lykkens Gavmildhed", heder det i Gravskriften over ham. Det er ovenfor omtalt (S. 132 f.), hvorledes han allerede som en tiaarig Dreng med stort Bifald optraadte som Sanger paa en Concert i Christiania; senere udmærkede han sig ogsaa som Klaverspiller. Samtiden roser i de stærkeste Udtryk hans skjønne Sangstemme og udmærkede Declamation. „Aldrig hørte jeg noget lignende", siger Fru Dunker[5]). „Han havde alle sin Faders Talenter, forenet med sin Moders, i en endnu høiere Grad, og ingen af

---

Billederne kunne senere kun erholdes hos Kunsthandler Raabe i Hessenkassel. Subscriptionen er kun bindende for et Billede (N. Intell. Sedl. 1804 No. 52, 1805 No. 3). Han blev i 1807 gift med den ovenfor ofte nævnte Fru C. Aamodt, f. Hansteen.

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 88 og 90.

[2]) Ibid. 1807 No. 34 og 35.

[3]) Ibid. 1807 No. 41 og 42.

[4]) Ibid. 1807 No. 40 og 41.

[5]) Gamle Dage S. 248.

Faderens Excentriciteter". Ogsaa hans Elskværdighed og ædle Charakter fremhæves af flere, og hans ved en ubetydelig Sygdom og en liden Uforsigtighed fremkaldte, uventede Død vakte derfor almindelig Sorg i hans udstrakte Bekjendtskabskreds i Christiania; hans i flere Henseender ligestemte Ven Schandorff var Vidne til hans blide og smertefri Bortgang. Den sidste Rolle, hvori han optraadte i det dramatiske Selskab, var Vanbyes i „Gulddaasen" (26 Marts 1806). — Pastor Jacob K. Borchs Udtrædelse af Selskabet følte ikke nu, ligesom i 1802, som et stort Tab for Selskabet[1]), da han i den ene Saison, hvori han denne Gang var Medlem af Selskabet, af flere Grunde ikke betraadte Brederne. Fru Dunker omtaler[2]), at han forekom hende noget sindsforvirret, og at han befandt sig i saa trykkede Kaar, at Præsident Rosenkrantz omsendte en Liste til det dramatiske Selskabs Medlemmer med Anmodning om Pengebidrag, da baade han og hans Kone vare syge og sengeliggende. I Juni 1807 bekjendtgjør han følgende[3]): „Da jeg har bragt i Erfaring, at uberettigede Personer efterskriver mit Navn og gaar om og nyder godt af Publicum her i Byen under det Paaskud, at jeg beder bestandig om Hjælp, saa vil jeg bede dem, som antræffer saadan en, at anholde ham og give mig det tilkjende." Noget senere reiste han til Kjøbenhavn, hvor han afgik ved Døden 24 Juni 1808[4]). Hans Hustru overlevede ham ikke længe. — Blandt Damerne efterlod kun Fru C. B. Aamodt, f. Hansteen, der imidlertid paa Grund af sin Mands om Vaaren 1806 indtrufne Dødsfald ikke havde spillet i denne Saison, et føleligt Savn. 30 April 1807 blev hun af Pastor N. Wulfsberg viet i Huset til den Hessiske

[1]) Se ovenfor S. 300 ff.
[2]) Gamle Dage S. 231.
[3]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 49.
[4]) Ibid. 1808 No. 57.

Mineralog Joh. Fr. Wilhelm Dunker, der havde Titel af Bergassessor, og fulgte ham for flere Aar til hans Fødeland. I Aaret 1810 vendte de begge tilbage til Christiania, hvor hun nu i et Snes Aar atter gavnede det dramatiske Selskab ved sin Virksomhed som Skuespillerinde, navnlig i det ældre comiske Rollefag, ligesom hun senere, som bekjendt, indlagde sig meget betydelige Fortjenester af Selskabets Historie ved sine efterladte indholdsrige og charakteristiske Optegnelser om sit Liv og sin Samtid. — Ogsaa den som comisk Skuespillerinde meget yndede Mad. Hagerup, f. Kofoed, betraadte ikke Scenen i denne Vinter paa Grund af Mandens ovenomtalte Dødsfald. — Af de nyindkomne Medlemmer var der ikke saa faa, som senere, hyppigere eller sjeldnere, kom til at optræde som Skuespillere, som N. Aars, Frøken P. Bech, Jomfruerne M. Collett, Hasberg, Høyer Fru Rummelhof m. fl., ligesom M. Pløen nu, som dengang han tidligere var Medlem af Selskabet, af og til spillede enkelte Roller, men kun et af dem fik stor og varig Betydning for Theatret, nemlig Envold de Falsens ældste Datter Frøken Haagine Martha de Falsen (f. 1790), især da hun senere (som Fru Møller) med stort Held overtog Fru Thulstrups tidligere Roller som Heltinderne i Tragoedien og det høiere Skuespil. — Wittrup blev — foruden som musicerende Medlem — Theatret til megen Nytte i Syngestykkerne. — Hvorledes Slotsprest Pavels's Indtræden i Selskabet senere blev dette af stor Betydning er ovenfor berørt.

Directeurerne, hvis Antal nu var otte, vare i den første Halvdel af Saisonen følgende: E. Falsen, Krigsraad Nielsen, N. Schiøtt, S. Rasmussen, P. Bukier, J. Wulfsberg, Stoud Platou, Chr. Anker. Da den sidstnævnte var afgaaet ved Døden 5 Januar 1807, opnævnte Directionen i sit Møde den følgende Dag Lieutn. Carlsen, Apotheker Maschmann og Schandorff som de tre Mænd, blandt hvilke Repræsentanterne havde at vælge

den nye Directeur, og hertil valgtes ved Votering 9 Januar den førstnævnte. — I Juni 1807 havde Repræsentanterne valgt C. Tullin til at indtræde som Directeur i en af de udtrædendes Sted, men i Skrivelse af 16 Juni frabad han sig „denne Ære paa samme Grunde, som han i lige Tilfælde forhen har brugt Frihed at fremføre." — Selskabets Repræsentanter vare i Decbr. 1806 følgende: Oberstlieutenant Blendermann, Zahlkasserer Schaft, Apotheker Maschmann, Capitain Wolff, Lieutenant Carlsen, Cancelliraad Hartwig, Lynge, Christ. Schøne, Procurator Falsen, J. C. Smith, Balle Thorsen, Dr. med. Müller, Bergraad Neumann, Ritmester Elieson, Jacob Nielsen, Søkrigscommissair Hetting. — Den siden forrige Saison fungerende Secretair var Schandorff, der havde efterfulgt C. Anker Bergh. Da hans Embede var et af dem, der fordrede den største Opofrelse af Tid, og han desuden ofte spillede i Stykkerne, hvorved det blev ham besværligt at opfylde den ham ifølge Lovene paaliggende Pligt ved Forestillingerne at lade sig Billeterne forevise ved Indgangen, androg han hos Directionen om Fritagelse for denne sidstnævnte Function; i det ovennævnte Møde af Repræsentanterne 9 Janr. blev det vedtaget, at disse selv vilde paatage sig dette Arbeide, saa at Secretairen og Kassereren bleve frie derfor. Endvidere bestemtes, at de to Repræsentanter, som modtage Billeter, kunde ligesom Directionens Medlemmer give sine Billeter til reisende eller andre qvalificerede.

Fra denne Saison kan anføres et Exempel paa, at den Velvillie, hvormed Byens Indvaanere omfattede de betydeligere af det dramatiske Selskabs Skuespillere, ved given Leilighed kunde ytre sig paa en Maade, der gjorde alle vedkommende Ære. Kort efter Saisonens Slutning, nemlig Løverdag 25 April Kl. 3 Morgen, udbrød der pludselig en stærk Ild i Baghuset i Klubverten Jacob Petersens Gaard i Toldbodgaden; Ilden bemærkedes ikke, før den allerede havde angrebet Nabogaarden, der tilhørte

Jomfru Karen Sang, og hvor Bagbygningen var af Træ, og i Begyndelsen syntes det hele Qvartal, hvis Indre for en stor Del var bygget af samme Materiale, at trues med Undergang, men ved Brandvæsenets og Publicums forenede Anstrengelser lykkedes det at begrændse Ilden til de to først angrebne Gaarde, der ikke engang ganske vare nedbrændte, da Ilden Kl. 6 om Morgenen var aldeles slukket. Foruden Gaardens Ødelæggelse led Jfr. Sang et føleligt Tab af Løsøre og Fødevarer (hun holdt formentlig da som senere Spiseqvarter), men allerede „samme Morgen, medens Ilden endnu ulmede i Ruinerne", modtog hun 200 Rdlr. „fra en skjult Velgjører, hvis ædle Navn hun vover at gjætte men ikke at nævne". Dagen efter tilsendtes hende 43 Rdlr., og et Par Dage senere erholdt hun atter 430 Rdlr., som en Velynder, der vilde være unævnt, havde indsamlet, ligesom der ogsaa strax tilbødes hende Husly. Idet hun aflægger sine „Velgjørere sit Hjertes simple og oprigtige Taksigelse", erkjender hun sig „midt i sit Uheld ved saadan en Godhed lykkelig og stolt af at kunne vise ved dette Exempel, at Taksigelsen for de oppebaarne Velgjerninger kun behøver at finde Sted i de offentlige Blade"[1]). At det meste af det indkomne skrev sig fra Medlemmer af det dramatiske Selskab og var et Udtryk for den Yndest, hvori hun stod som Skuespillerinde, kan neppe betvivles. Den nævnte Velynder, der stod i Spidsen for Indsamlingen, var formodentlig Envold Falsen.

Repertoire, Rollebesætning etc.

1. 8 Octbr. 1806. De lystige Passagerer eller Arvingerne fra Vestindien, Comoedie i fem Acter af Picard, oversat med Forandringer af N. T. Bruun.

---

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 34 og 35. Fra 1 Juli s. A. erholdtes Middagsspise hos Karen Sang (ibid. No. 47 og 48).

Rollebesætning: Montrichard, Doctor, Lynge; Derville, Lieutenant, Procurator Arntzen; Pavaret, Advocat, Schandorff; Lasaussaye, Tømmerhandler, Carlsen; Mad. Saint-Hilaire, Skuespillerinde, Mad. Tullin; Saint-Hilaire, Skuespiller, Tullin; Rougeau, Postfører, Byfoged Wulfsberg; Constance, Montrichards Broderdatter, Jfr. Meyer; André, hans Tjener, Otto Collett (først tildelt Lieutenant Aars); Rosette, Kjelderpige, Kaja Collett. Administrerende Directeur var Capitain Schiøtt. Dette muntre og vel sammensatte Stykke behagede her som i Kjøbenhavn meget og blev siden oftere gjentaget. Det er denne og kun denne Forestilling, som den Tydske Mineralog Joh. Fr. Ludw. Hausmann overvar under sit Ophold i Christiania om Høsten 1806, hvorfor hans Bedømmelse altsaa kun gjælder de denne Aften optrædende Medlemmer. Hans forøvrigt velvillige Udtalelse derom lyder saaledes: „Hr. v. Buch gjør i sin Reise opmærksom paa Nordmændenes Tilbøielighed for Theatret. Ogsaa jeg har havt Anledning til at samle Bemærkninger derover. Af de to Privattheatre i Christiania lærte jeg til min Fornøielse det ene at kjende. Selskabet bestaar af de mest anseede Familier i Byen og Omegnen. Ethvert Medlem er forpligtet til at overtage en Rolle, naar Raden kommer til ham, og der er flere af dem, som spille mesterligt. Blandt Damerne syntes mig Madame Tullin, blandt Herrerne Hr. Schandorff at besidde fortrinligt Talent. Foruden Selskabets Medlemmer blive kun de, der ere indførte af et Medlem, indladte som Tilskuere. Ikke alene Skuespil af enhver Art men selv Operaer blive givne, og derhos er ogsaa Orchestret for den største Del sammensat af Dilettanter. Theatret er hensigtsmæssigt bygget og smagfuldt decoreret. Paa Forhænget er afmalet et Prospect af Svinesund, Grændsen mellem Norge og Sverige i Nærheden af Frederikshald[1]).“

[1]) Se J. Fr. L. Hausmann, Reise durch Skandinavien in den Jahren 1806 und 1807, 2 Th. S. 271 f. (Göttingen 1812. 8).

2. 22 Octbr. 1806. Sølvbrylluppet, et Skuespil i fem Optog af Kotzebue, oversat af C. Kr. Schiøtz. (Kbhvn. 1801. 8.) Rollebesætning: Fader Wellíng, en rig Forpagter, Etatsraad Falsen; Moder Anna, hans Kone, Mad. Collett; Fritz, Pauline og Rose, deres Børn, Maschmann, Fru Thulstrup, Mad. Ingstad; Ludvig, deres Pleiesøn, Capt. Schiøtt; Adjunctus Rehberg, Ludvig Mariboe (først: Capt. Haffner); Overførster Bjørn, Glad; Amtskriver Steckrübe, Platou; Grev v. Lohrstein, Controleur Leuch; Husarlieutenant v. Brav, Capt. Wolff (først tildelt Advocat Falsen); Cancellisecretair Zahn, Secretair Arbin; Grevens Jæger og Rideknegt, Halvor Olsen og Lieutn. Pulich. Administrerende Directeur var Overlærer Rasmussen. Stykket, der allerede var spillet i det dramatiske Selskab i Decbr. 1801[1]), var ligesom Kotzebues øvrige Dramer i denne Genre med sine spændende og rystende Begivenheder og sit store Galleri af ædle og dydige, skjønt ofte meget fortegnede Charakterer her som i Kjøbenhavn længe et af Publicums Yndlingsstykker, hvortil formentlig en god Udførelse maa have bidraget vel saa meget som disse Stykkers eget Værd.

3. 5 Novbr. 1806. Den snedige Brevvexling, Comoedie i 5 Acter af Fabre d'Eglantine, oversat af E. Falsen. (Kbhvn. 1797. 8.) Rollebesætning: Clenard, Procurator og Formynder, Lynge; Ursula, en gammel Jomfru, Clenards Søster, Jfr. Sang; Michel, Retsbetjent, i Clenards Hus, Halvor Olsen; Pauline, Clenards Myndling, Mad. Tullin; Cleri, hendes Elsker, Capt. Schøitt; Fougere, Historiemaler, Etatsraad Falsen; Mad. Fougere, Cleris Søster, Fru Falsen; hendes Naboerske, Fru Leth; Guitard, Skriver hos en Notar, Adjunct Døderlein; Politibetjente: Kragh, Fabritius og Delphin; Betjente hos Clenard: Morten Anker og Mathiesen. Administrerende Directeur var Justitsraad Bukier. Som et muntert og godt anlagt og

[1]) Se ovenfor S. 261.

udført Intriguestykke vandt dette Lystspil Bifald og blev oftere optaget.[1])

4. 19 Novbr. 1806. Feiltagelserne, Comoedie i 5 Acter, af Fr. Schwarz oversat efter O. Goldsmiths „The mistakes of a night", (i Skuespil til Brug for den dan. Skuepl. 10 D. Kbhvn. 1786. 8). Rollebesætning: Sir Charles Marlow, Justitsraad Bukier; hans Søn, Schandorff; Heardcastle, Wulfsberg; Hastings, David Thrane; Tony Lumpkin, Lieutn. Carlsen; Diggory, Kjøbmand Thyrholm; Verten, Delphin; Fru Heardcastle, Jfr. Sang; Frøken Thrine, Mad. Tullin; Frøken Constance, Mad. Wulfsberg; en Pige, Jfr. Aars; 4 Gjæster: Lieutn. Sommer, Conradi, Aamodt, Lars Clausen; to Tjenere: Capt. Schiøtt og Lieutn. Aars; en drukken Tjener, Egeberg; en anden Tjener, Lieutn. Friis. Administrerende Directeur var Overlærer Rasmussen. Denne med Rette yndede, fortræffelige Engelske Comoedie havde i det mindste engang tidligere været opført i det dramatiske Selskab[2]) og var ogsaa senere flere Gange paa Repertoiret.

5. 3 Decbr. 1806. Landsbytheatret (efter Reynolds ved Falsen) med samme Rollebesætning som i forrige Saison[3]) med de Forandringer, som gjordes nødvendige ved to Medlemmers Udtrædelse af Selskebet, idet Mad. Collett nu spillede Mrs. Dazzle istedenfor Fru Dunker og Søren Muus 2den Retsbetjent istedenfor Cand. Brolund. Maskeraden var noget forskjellig indrettet, idet der mod 8 dansende Par i den foregaaende Saison nu var 12, nemlig de dengang nævnte 8 Herrer samt desuden Lieutenanterne Krohg, Friis og Pulich samt Hagbarth Falsen. Af de dansende Damer vare kun tre de samme som forrige Gang; de vare nu: Mad. H. Mostue, Jomfruerne Kaja og Tina Collett, Thrane, Meyer,

[1]) Jfr. Overskou, D. dan. Skuepl. III. S. 678.
[2]) Se ovenfor S. 260 f.
[3]) Se ovenfor S. 386 f.

Ring, Maria Smith, Cecilie og Martine Frost, Frøkenerne Falsen og Anker samt Fru Hetting. De figurerende Masker, der forrige Gang vare 6 Damer og 4 Herrer, vare nu forandrede til 2 Damer og 6 Herrer nemlig: Fru Doctorinde Müller og Mad. B. Thoresen, Oberst Lowzow, Oberstlieutn. Ohme, Frederik Rasch og Lieutn. Sommer; af disse var Lowzow den eneste tiloversblevne fra forrige Vinter. Administrerende Directeur var nu Capitain Schiøtt.

6. 17 Decbr. 1806. Epigrammet, Comoedie i 4 Acter af Kotzebue, frit oversat af N. T. Bruun (Kbhvn. 1802. 8). Rollebesætning: Cancellidirecteur Løve, fyrstelig Geheimereferendar, Cancelliraad Hartwig; Fru Løve, hans Kone, Mad. Collett; Caroline, hans Datter af første Ægteskab, Mad. Ingstad; Edvard, hans Søn af andet Ægteskab, Schandorff; Fru Warning, Etatsraadinde Falsen; Frederikke, hendes Datter, Frøken Falsen; Doctor Busch (August Warning), Capt. Haffner; Capitain Klinker, Etatsraad Falsen; Kammerraad Hippeldanz, John Collett; Corporal Møller, Glad; Louise, hans Datter, Jfr. Sophie Arbin; Jacob, Tjener i Løves Hus, Delphin; en Tjener, Iversen; en Dreng, Hagbarth Falsen. Administrerende Directeur var Overlærer Rasmussen. Blandt Kotzebues rørende Familiedramer hører „Epigrammet" til de bedre og var her som i Kjøbenhavn gjennem en lang Række af Aar et af Publicums Yndlingsstykker, vistnok tildels paa Grund af en fortræffelig Udførelse. Det var opført her allerede 21 Octbr. 1801.[1])

7. 14 Januar 1807. Feiltagelserne, vistnok ganske med samme Rollebesætning som 19 Novbr. 1806[2]). Efter den oprindelige Bestemmelse skulde „Dragedukken" været opført, men formodentlig er der i den sidste Tid indtruffet uventede Hindringer, og da noget nyt Stykke

[1]) Se ovenfor S. 259 f.
[2]) Se ovenfor S. 417.

ikke har kunnet bringes frem, har man grebet til „Feiltagelserne“ som det, der lettest igjen kunde opsættes, og hvis sidste Udførelse formentlig har vundet størst Bifald. Administrerende Directeur var Etatsraad Falsen, og Billeter modtoges af Capt. Wolff og Cancelliraad Hartwig[1]). „Dragedukken“ kom først frem igjen 15 April, hvorom nedenfor. Den fornyede Opførelse af Feiltagelserne er formodentlig Grunden til, at et Par Skuespil, hvis Roller allerede vare udskrevne, ikke bleve spillede; disse vare Goldonis „De nysgjerrige Fruentimmer“[2]) (i 3 Acter) og Vials „De sex Mile“ (i 3 Acter), af hvilke det sidstnævnte først opførtes 14 Marts 1810, medens det førstnævnte nok aldrig blev spillet i det dramatiske Selskab.

8. 27 Januar[3]) 1807. Syv tusinde Rigsdaler eller Ungdommens Farer, Comoedie i 4 Acter, frit oversat efter Kotzebues Original af N. T. Bruun (Kbhvn. 1807. 8). Rollebesætning: Diethelm, en ung Kjøbmand, Capt. Schiøtt; Secretair Telberg, Byfoged Wulfsberg (først tildelt Controleur Leuch); Fru Telberg, hans Kone, Mad. Collett; Carl Telberg, Fændrik, deres Søn, Lieutn. Carlsen (først tildelt Sølieutn. J. C. Falsen); Sophie, deres Datter, Jfr. Høyer; Mad. Almer, en Enke, Jfr. Sang; Emilie, hendes Datter, Mad. Tullin; Grevinde Meerwitz, Jfr. Kaja Collett; Baron v. Baldern, Thulstrup; Herman, Diethelms Bogholder, Glad; Flink, Diethelms Tjener, Lieutn. Sommer (først tildelt Kjøbmand Rosenberg); Capitain Hennings, Etatsraad Falsen; Vermand, en Commissair, Maschmann; en Dreng, Hagbarth Falsen. Administrerende Directeur var Lieutn. Aars, og Billeter

[1]) Se ovenfor S. 413 om den fra Januar 1807 vedtagne Forandring med Hensyn til Billeternes Modtagelse.

[2]) I „Skuespil til Brug for d. dan. Skuepl.“ 1 Bd. S. 121 ff.

[3]) Paa Grund af de kongelige Fødselsdage (28 og 29 Januar) blev Forestillingen nemlig givet Tirsdag 27 Januar med Generalprøve Dagen forud, se Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 7; jfr. Wulfsbergs Avertissement ibid.

modtoges af Lynge og C. Schøne. Stykket, der hører til de almindelige, rørende Kotzebueske Familiedramer, var baade her og i Kjøbenhavn meget afgjort og ofte spillet. Den Omstændighed, at Fændrikens Rolle var tildelt Lieutn. Falsen, gav Anledning til en vidtløftigere Brevvexling, hvorfor her skal gjøres Rede, da den baade i sig selv er charakteristisk og derhos viser, hvilken Pris i alle Fald flere Medlemmer satte paa at erholde Roller i de Stykker, der opførtes. 10 Januar 1807 indløb til den administrerende Directeur, Lieutenant J. Aars, følgende udaterede Skrivelse:

P. M.

Af en Hændelse fik jeg Rollebesætningen til det forestaaende Stykke, Syv Tusind Daler, at see; med Forundring traf jeg Herr Lieutenant Falsens Navn blandt de Spillende, og med ligesaa megen Forundring saae jeg, at han havde antaget en Rolle. Jeg formoder altsaa, at Directionen maae have været saare forlegen med, at faae Fændrikens Rolle besat, siden den er tilbuden en Fremmed, der er Selskabet ganske uvedkommende.

Jeg tilbyder mig med Fornøielse at spille hin Rolle og tvivler ingenlunde paa, at jo Directionen giver et Medlem Fortrined for en Reisende, der ingenlunde efter Loven er autoriseret til at nyde Medlemmernes Rettighed, men som tvertimod allerede maae ansee det for en Høflighed, at Adgangen til de dramatiske Forestillinger forundes ham og enhver Reisende.

Deres Svar seer jeg i Møde og underskriver med Agtelse.

Ludvig Mariboe.

S. T. Hr. Lieutenant Aars, Christiania.

Da Lieutenant Aars „paa denne hans just ikke meget galante Promemoria" svarede, „at han fik at henvende sig til hele Directionen", udbad Mariboe sig 11 Januar[1]), at han vilde meddele hans Brev til samtlige Directeurer, thi da tør han vel smigre sig med et fyldestgjørende Svar. Samme Dag satte Lieutn. Aars Brevene i Circulation med Forespørgsel, om ikke en Directionssamling i denne Anledning var nødvendig. Brevene kom

[1]) Ved en Feilskrift staar der: 11 Decbr. 1806 (!).

selvfølgelig ogsaa til Etatsraad Falsen, der tilskrev Directionen saaledes:

Jeg modtog igaar indlagte Brev fra Hr. Lieutenant Aars med de dertil hørende Bilag Num. 1 og 2, og da jeg er af Mening med Hr. Aars, at det forefaldne bør afhandles i en Directions Samling, saa har jeg anmodet Hr. Schandorff at foreslaa Directionen et Møde til i Dag. Men da jeg tillige ikke kan have Stemme i en Sag, der angaaer min Søn, saa har jeg troet i lige Grad at skylde Delicatessen og min Agtelse for de høystærede Medlemmer af Directionen, ikke at indfinde mig i samme. I det jeg altsaa har den Ære at oversende de ovennævnte Papirer, maa jeg til Directionens øvrige Medlemmer overlade at afgjøre denne Sag — hvorhos jeg skal blot tillade mig at indstille, om Directionen, efter det forefaldne, maatte finde det passeligt, enten ved en Directions Beslutning, eller et Circulaire til Repræsentanterne, at bevirke en Bestemmelse i den omhandlede Materie, der for Fremtiden kunde befrie saavel Directionen som de Personer, til hvilke Gjæsteroller maatte blive betroede, for Ubehageligheder af dette Slags.

Carl Telbergs Rolle, som min Søn giver sig den Ære at sende tilbage, og hans Brev til Directionen, der indeholder hans Grunde herfor, giver jeg mig fremdeles den Ære at vedlægge.

ærbødigst
Falsen.

Christiania den 12te Januarii 1807.

Lieutenant Falsens Brev til Directionen lød saaledes:

Da jeg af min Fader har erfaret, at der blandt Selskabets Personale skal være yttret Misfornøielse med at jeg, som ikke er Medlem, skulde spille i næste Stykke, saa giver jeg mig herved den Ære at sende den mig tilstillede Rulle, som jeg efter Anmodning antog, tilbage, hvilket ingenlunde skeer for at fyldestgjøre de directe eller indirecte Misfornøiedes Paaskud, men alene fordi jeg ikke vil være den, der skulde foraarsage Directionen Ubehageheder. — Forøvrigt vil jeg vist stedse ansee det som en Høflighed, at man giver mig Adgang til Selskabets Forestillinger, uden derfor at nære den latterlige Indbildning, at man ikke skulde kunne spille uden mig.

ærbødigst
Conrad Falsen.

Christ. d. 12 Januarii 1807.

Følgende af Secretairen, Schandorff, forfattede Concept til en Skrivelse til L. Mariboe synes derpaa at være bleven omsendt til Directionens Medlemmer:

Deres Velædelheds Promemoria til Herr Lieutenant Aars er Directionen forelagt, og da det er bleven Herr Lieutenant de Falsen vitterlig, at et af Selskabets Medlemmer har paa saa inhuman en Maade yttret sit Mishag over at han var meddeelt Fendrikkens Rolle i Skuespillet Syv Tusinde Rigsdaler, saa har han, aldeles imod Directionens Ønske, tilbagesendt Rollen: ligesom det altiid vil være Directionens hæderligste Løn for sin Bestræbelse, at nyde Selskabets Bifald og Tilfredshed, ligesaa lidet kan det saare den, om enkelt Mand, der ikke kan ansees som Selskabets Organ, yttrer uædel Misnøie med dens Bestyrelse. Deres Ønske at erholde ovennævnte Rolle, kan man ikke opfylde, som man og maae gjøre Dem opmærksom paa, at Selskabets Medlemmer ikke har Rettighed til at forlange Roller, om de endog troer sig begavet med meer end almindelig Talent, men at de er pligtig at modtage de Roller til Udførelse, som Directionen maatte bestemme for dem.

Capitain N. Schiøtt mente, at det Ord „uædel" turde være lidt vel haardt og derfor helst burde udgaa, og til ham sluttede sig Lieutenant Carlsen. Ogsaa S. Rasmussen var enig heri og mente derhos, at Ordene „paa en saa inhuman Maade" maaske hellere burde hede „paa en mindre human Maade". Skrivelsens sidste Del, ønskede han, kun skulde lyde saa: Deres Ønske om at erholde ovennævnte Rolle, har man ikke troet det passende at opfylde, og har derfor tildeelt en anden Rollen. Til ham sluttede Stoud Platou sig, hvorimod Byfoged J. Wulfsberg fandt, at Brevet var ret godt og ikke taalte „megen Afkortning, ja neppe Forandring i Udtrykke, thi det er ingen Kunst at tilveiebringe Forstyrrelse i et Selskab, men det er ikke ædelt at gjøre det." Med Wulfsberg var J. Aars og Nielsen enige; den første fandt, „at Svaret er aldeles passende til hans uanstændige Skrivelse". Brevet er derpaa afsendt ned de forskjellige foreslaaede Forandringer og desuden sandsynligvis en ilføiet Slutning, hvorpaa Mariboes Svar synes at tyde.

Dette, der er dateret 16 Januar 1807, er holdt i en temmelig polemisk Tone: han har ikke villet underkaste den større eller mindre Grad af Humanitet i sin Fremgangsmaade Directionens Dom, dels fordi han ikke troede, og dels fordi han ikke vidste, at den var bestemt til at bedømme et Medlems Handling, undtagen forsaavidt Selskabets Love fordømte samme enten som lovstridende, ulovmæssig eller fornærmende mod gode Sæder. Med Hensyn til sin Berettigelse til at optræde som Selskabets Organ indrømmer han, at han har feilet ved ikke at tale igjennem Repræsentanterne. Hensigten med hans Brev var „at læge og ikke oprive et Saar, som blev bibragt Selskabets Organisation." Ikke af Selvtillid eller Spillesyge, langt mindre af Lyst til at fornærme, men af Iver for at se Selskabets Integritet vedligeholdt, tilbød han sig med Fornøielse at spille Fændrikens Rolle. Directionen har ikke fundet det passende at give ham Rollen, formodentlig fordi den ikke tiltroer ham Evne til Udførelsen, „og det er lovmæssigt"; men ved hvilken Lov eller ved hvad Analogi, Directionen kan lade en fremmed træde frem paa Scenen, er ham ganske ubekjendt. „Kun da har Medlemmerne (og Individuet især) Uret at tale, naar i Forening med Repræsentanterne det er afgjort, at Gjæsteroller kan spilles" o. s. v. Endelig slutter han saaledes: „Som Medlem af det dramatiske Selskab er det min Pligt ikke at give dets Bestyrere Anledning til grundige og lovmæssige Klager, og derover skal jeg stedse vedblive at vaage. Mine Herrers Agtelse og Venskab i det øvrige selskabelige Liv vil være meget smigrende for Deres ærbødige Ludvig Mariboe."

9. 11 Februar 1807. Bagtalelsens Skole, Comoedie i 5 Acter af Sheridan, oversat af A. G. Thoroup (Kbhvn. 1788. 8.). Rollebesætning: Sir Oliver Surface, Rosenkrantz; Joseph og Charles Surface, hans Brodersønner, Thulstrup og Advocat Falsen; Sir Peter Teazle, Etatsraad Falsen; Crabtree, Thyrholm; Sir Benjamin

Backbite, David Thrane; Snake, Maschmann; Sir Toby Bumper, Widing; Moses, Tullin; Careless, Lieutn. Krohg; første og anden Gjæst, Flor og Baumgarten; Rowley, Conradi; Trip, Bogtrykker Berg; Tjener hos Sir Peter, Morten Berner; Tjener hos Joseph Surface, Iversen; Lady Teazle, Mad. Collett; Maria, Frøken Falsen; Lady Sneerwell, Fru Baumgarten; Miss Candour, Jfr. Hasberg; en Pige, Jfr. Meyer. Hvem der var Lady Snerwells Tjener og 2 (stumme) Gjæster, angives ikke. Administrerende Directeur var S. Rasmussen; Billeter modtoges af J. S. Smith og Balle Thorsen. En tidligere Opførelse af denne ypperlige Comoedie er omtalt ovenfor (S. 307 ff.), og den tilhørte ogsaa senere Selskabets faste Repertoire [1]).

10. 25 Februar 1807. Dyveke, et Sørgespil i 5 Acter af O. J. Samsøe (Kbhvn. 1796. 8.). Rollebesætning: Dyveke, Christierns Elskede, Fru Thulstrup; Sigbrit, hendes Moder, Fru Falsen; Klaudia, en gammel Pige hos Dyveke, hendes Kammerfrue, Jfr. Kaja Collett; Torben Oxe, Slotsherre, Capt. Schiøtt; Knud Gyldenstierne, hans Broder, Haffner; Gyldenstierne, deres Farbroder, Hetting; Kong Christiern den anden, Thulstrup; Elisabeth, hans Dronning, Mad. Tullin; Fru Anna Møenstrup, Dronningens Hofmesterinde, Mad. Collett; Pater Johan, en Mnnk, Etatsraad Falsen; Faaborg, Slotsherrens Skriver, Schandorff; Didrich Slaghæk, Sigbrits Fætter, Glad; en Page, Hagbarth Falsen; en Tjener hos Sigbrit, Conradi; en Tjener hos Fru Møenstrup og en Tjener hos Torben Oxe, spilledes begge af Nils Ring; en Gartner, Capitain Næss; Kongens Garde: Jacob Nielsen, Bøgh, Capt. Brede, Calmeyer, Halvor Olsen, Morten Anker; Vagt hos Torben Oxe: Steensgaard, Eger, Meyer. Administrerende Directeur var Lieutenant Carlsen; Billeter modtoges af

[1]) Jfr. Overskou, D. dan. Skuepl. III. S. 290 f.

Dr. Müller og Ritmester Elieson. Ligesom ved den første Opførelse[1]) behagede dette Sørgespil Publicum i overordentlig Grad, hvilket vel, foruden fra dets virkelig gode Egenskaber og en smuk Udførelse, hidrørte fra den Omstændighed, at det rørende og sentimentale Element i Medfør af Tidens Smag spillede en saa fremtrædende Rolle i Stykket; Savnet af alt historisk Costume stødte ikke Samtiden, og det uagtet Personerne optræde og tale i alt væsentligt som i sidste Halvdel af det 18de Aarhundrede; men man var ikke synderlig forvænt i denne Henseende.

11. 11 Marts 1807. a. Virtuosen No. 2. Comoedie i 1 Act af P. A. Heiberg; b. Den bogstavelige Udtydning eller Hvordan bær man sig ad i Comoedien? Comoedie i 1 Act efter W. H. Brömels Tydske Original (ved E. C. K. Munthe). Rollebesætningen i „Virtuosen": Hr. von Borgen, en Herremand, Thulstrup; Fru von Borgen, hans Kone, Jfr. Sang (først tildelt Fru Thome); Juliane, deres Datter, Fru Baumgarten; Erdman, N. Aars; Spatzier, v. Borgens Inspecteur, Lieutenant Sommer; Tøraf, hans Forvalter, Lieutenant Aars. Rollebesætning i „Den bogstavelige Udtydning": Robinson, Advocat, Etatsraad Falsen; Jenny, hans Datter, Jfr. Kaja Collett (først tildelt Mad. Tullin); Edvin, Robinsons Beslægtede, Mariboe; Wellsing, Kjøbmand, Justitsraad Bukier; William, hans Søn, Procurator Arntzen. Begge Stykker vare tidligere opførte her[2]), og som muntre og ret originale Arbeider holdt de sig længe paa Repertoiret, uagtet der er nogen Ensformighed i den Maade, hvorpaa en stor Del af Morsomheden i „Virtuosen"

---

[1]) Se ovenfor S. 334 ff.

[2]) Dette er for „Virtuosens" Vedkommende nævnt ovenfor S. 219 ff.; med Hensyn til det andet Stykke fremgaar det deraf, at Rollerne deri, ligesaa lidt som i „Virtuosen", findes paa Rolleskriverens Regning for Saisonen. Om Stykkerne jfr. ogsaa Overskou, D. dan. Skuepl. III. S. 350 f. og 591.

frembringes, idet v. Borgen radbrækker Tydsk, Spatzier Dansk og Tøraf alle fremmede Ord.

12. 15 April 1807. Dragedukken med en Rollebesætning, der for omtrent alle betydeligere Partiers Vedkommende var den samme som i Mai 1805 (ovenfor S. 367 ff. jfr. m. S. 340 f.) De nybesatte Roller vare: Thrine, Jfr. Thrane; Sophie, Betsy Delphin; to mindre Drengebørn, Christian Tullin og Hanne Hiort; trende Gjæster: Thulstrup, David Thrane og Wittrup; Vægtere: Lieutenanterne Carlsen og Aars samt Delphin; Poeten i Aabenraa, Major Nilson; to Mænd i Vinduerne, Lorentz Meyer og Katechet Brun; Choret: Fru Schiøtt, Jfr. S. Arbin, Jfr. Rein, Mad. Boyson, Jomfruerne Sally Boyson, Kaja og Tina Collett, Frøkenerne Falsen og Bech, Jomfruerne Lovise Aars og Høyer, Fru Thulstrup og Mad. Ingstad samt Dhrr. Steensgaard, Hagbarth Falsen og Lieutenant Thome. Administrerende Directeur var Justitsraad Bukier. Paa Grund af Paasken og de større Forberedelser, et Syngestykke udkrævede, blev Opførelsen udsat til 15 April (med Generalprøve Dagen forud), da Saisonens Billeter skulde afleveres ved Indgangen, der aabnedes Kl. 5. — Det er et nyt Vidnesbyrd om, i hvor stor Yndest „Dragedukken" stod hos Christiania Publicum, at der i dette Aar udkom en „anden, forandret Udgave" af Stykket paa N. Wulfsbergs Forlag (Christiania 1807. 8. Trykt hos N. J. Berg). Denne Udgave averteres af Forlæggeren samtidigt med Opførelsen[1]).

Økonomi.

Theateraarets Regnskab er ikke bevaret, og af Udgiftsposterne kjendes kun følgende: Kjøbmand Hans E. Brandts Regning c. 293½ Rdlr. (10 Stykker ublegede

---

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 25, 28—30.

Lærreder c. 82½ Rd., Raffinade c. 18 Rd., Melis c. 18½ Rd., Congothe c. 11½ Rd., 100 Pd. Voxlys c. 108 Rd., 100 Flasker Rum c. 54 Rd.); Johan Carl Andresens Regning c. 112 Rd. for bekomne Varer; C. Oppen efter Directionens Bestemmelse modtaget til Udbetaling i Kjøbenhavn 280 Rd., foruden hvad der indkom for solgt Bly; Snedker August Anton Lædels Regning c. 88 Rd.; N. Wulfsberg for Bøger c. 18½ Rd.; I. P. Nerdum for Rolleafskrivning etc. c. 26 Rd.; Bogtrykker N. J. Berg for Avertissementer c. 2½ Rd.; E. Schmidts Regning c. 8 Rd.; Peter Joh. Petersen for blommet Kattun c. 7½ Rd.; Magnussen paa Frederikshald for gult Vox c. 24 Rd.; Parykmager Torp for Opvartning i 2den Termin 12 Rd.; Bygningsskat for 2det Halvaar 1806 af Grundtaxt No. 364 og 365 (1297¼ □ Alen à 1¼ Sk.) 8 Rd. 43 Sk.; Halvaars Assurancepræmie til Christiania Brandkasse (3000 Rd. à ½ %) 15 Rd., Omkostn. 1 Rd. 24 Sk.; Assurancepræmie for et Aar til det kgl. Brandassurance-Compagnie for Varer og Effecter i Kjøbenhavn, hvori Selskabets Maskineri, Decorationer, Inventarium, Garderobe, Bøger etc. vare forsikrede for 3000 Rd., 7 Rd. 3 Mk., Omkostn. 1 Rd.; Vandafgift til Akershus Fæstnings Vandverk for 2det Halvaar 1806 2 Rd.; Fragt, Glasmester c. 1 Rd. Tilsammen c. 908 Rd. — Krigsraad Nielsen og Engebretsen sees at have Befatning med Theatrets Økonomi.

Det borgerlige dramatiske Selskab.

Om Selskabets Virksomhed, der fortsattes under J. P. Strømbergs Ledelse, haves i denne Saison kun faa Oplysninger. 26 August 1806 opfordres „de af Byens respective Indvaanere, der ønsker at indgaa som Medlem af det borgerlige dramatiske Selskab", til skriftlig at melde sig til Directionen inden 12 Septbr. — 4 Novbr. 1806 bekjendtgjøres, at Selskabets Forestilling

gives Fredag 7 Novbr. Kl. 6 med Generalprøve Dagen forud, og 9 Decbr. underrettes Medlemmerne om, at „paa Grund af en af de spillendes Bortreise i uopsættelige Forretninger“ ere Forestillingerne opsatte til Fredag og Løverdag 12 og 13 Decbr. 1806[1]). Efter Saisonens Ophør er der tilstaaet Strømberg en Benefice paa det borgerlige dramatiske Selskabs Theater, hvortil „udenfor Subscription nogle Billeter vare at bekomme“ fra Løverdag 30 Mai til Mandag 1 Juni 1807 Kl. 2 Eftermiddag i hans Logis i Mad. Lorentzens Gaard ved Kirkebakken mod 1 Rd. Stykket. „Ved enhver Billet følger et trykt Avertissement over Stykket, som opføres, samt Dansen.“ Beneficen „paa Theatret i Mad. Walckes Gaard“ blev udsat til 2 Juni 1807, og Billeter à 1 Rd. erholdtes derfor i hans Logis indtil Kl. 2 samme Dag[2]).

Fladeby. 1806.

Om Fladebyforlystelserne denne Jul ere Optegnelserne tabte, men blandt Christen Prams og Bernt Ankers ovenfor omtalte Efterladenskaber i Universitets-Bibliotheket i Kjøbenhavn findes et Udkast til et Skuespil, der vistnok maa være forfattet af Procurator C. M. Falsen, da han og Frøken Pauline Bech som „Vert og Vertinde“ havde at opføre et „Optog“ paa Fladeby, og hvilket paa Grund af de samtidigt optrædende Personer neppe kan henføres til noget andet Aar end 1806 (eller muligens 1805). Stykket kaldes Musico-Dansomanie, Lystspil i 1 Optog. Personerne: Mad. Renval, Frøken Bech; Tramé, Advocat, Procurator Falsen; Klingklang, Componist, Etatsraad Falsen; Springom, Balletmester, Otto Collett; Magister Rimsmed, Lieutn. Aars; en Opvarter,

---

[1]) N. Intell. Sedl. 1806 No. 68, 88, 98.
[2]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 43 og 44.

Lieutn. Harbou; Cabry, Musikant, følger med Balletmesteren. Scenen er i et Vertshus. Indholdet er følgende:

(Sc. 1) Klingklang kommer ind syngende, han holder paa at componere Melodi til en Sang, som han omtaler, udfører og gjentager paa forskjellige Maader, endelig er han tilfreds og kalder paa Opvarteren (Sc. 2) for at faa Pen og Blæk og vedbliver imidlertid at synge og componere videre. Han erholder det forlangte og sætter sig ned for at skrive. (Sc. 3) Rimsmed kommer ind i dybe Tanker og beklager sig over, at et eneste Rim skal opholde hans skjønne Digt (nemlig at finde Rim paa: vox!) Klingklang vedbliver at skrive og synge: Rimsmed reciterer: Ligesom man Blomsterne ser spire, Naar Flora byder: vox! Saaledes ser man Amor zire Den skjønne Psyches . . . . . Klingkl. vedbliver, Rimsm. spørger, hvorlænge denne Sang skal vare. Klingkl.: „Til Musiken bliver færdig". Rimsm. oplyser, at han gjør Vers til sin Dames Fødselsfest. Klingkl. componerer i lignende Anledning. Rimsm. forlanger da Pen og Blæk, som Opvarteren tager fra Klingkl., medens denne synger. Da han skal til at skrive, mærker han det og forlanger det paanyt; Opvarteren lover det. Klingkl., der er bange for at miste sine Ideer, synger igjen. Rimsm. beklager sig over, at han for hans Sang ikke kan faa sit Vers istand. Klingkl. beklager sig over, at Rimsm. har taget hans Blækhorn; denne tilbyder ham det, hvis han vil tie, men han faar et andet af Opvarteren og fortsætter. De forstyrre hinanden gjensidig og skjendes af og til. Springom og Cabry komme ind. Den første vil prøve sin nye Ballet, som han har componeret til Mad. Tranvilles Fødselsfest, og lader sin Musikant spille, medens han selv danser, de andre forstyrres og beklage sig, Klingkl. forstyrrer igjen hans Dans med en fremmed Musik. De skjendes. Tilslut enes de om, at Klingkl. skal synge sagte og Springom danse uden Violinspil. (Sc. 5) Mad. Renval kommer og spørger først Cabry, om han har seet Advocat Tramé der, da det er hende af yderste Vigtighed at træffe ham. Han henviser hende til Klingklang, som først troer, hun beder om Almisse, og derpaa undskylder sig med Forretninger og henviser til Rimsmed. Denne, der først troer, hun har noget at sælge, erklærer sig senere ligesaa ulykkelig som hun og tænker kun paa de mange Rim, der gives paa Advocat. Hun henvender sig derpaa til Springom, der vil have hende til at danse med. Klingklang og Rimsmed fjerne sig, ligesaa Springom, da hun ikke vil danse med ham. (Sc. 6) Hun anser dem for gale og undres paa, hvor hun vel skal træffe

Tramé, da han just træder ind. (Sc. 7) Han har søgt hende i 2 Timer og hun ham for at tale om sin Sag. Han melder hende, at den er vunden. Hun er henrykt og spørger, hvorledes hun skal vise sin Erkjendtlighed. Han „forlanger intet", men dersom hendes Følelser endnu vare de samme, som før hun arvede sin Onkel, turde han maaske nære Forhaabninger. Hun erklærer at forstaa ham og at kjende hans ædelmodige Beslutning, hvis hun havde tabt Sagen. „Jeg er Deres". Han er henrykt og spørger om Formælingen. „Naar De vil". Han bestemmer den til den følgende Dag og giver sig den Ære at indbyde det hele høistærede Selskab.

Foruden de i det ovennævnte Optog optrædende Personer kjendes af Fladebyselskabet i dette Aar kun Paul Steenstrup og hans Hustru Dina f. Collett[1]), der vare gifte et Par Maaneder tidligere.

1807—1808.

Forskjellige Kunstneres Optræden.

Gerald Joseph Legat ansøgte 6 August 1807 Stiftet om at maatte forevise eqvilibriske og mechaniske Kunster. Den første Forestilling gaves Søndag 9 August og den sidste Søndag 30 August paa Raadhussalen. Han spillede i Regelen tre Dage om Ugen (Søndag, Tirsdag og Fredag) og opførte med sine Børn ogsaa „Pantomimer af forskjellige Slags, hvilke forud ikke har været seet af smaa Børn." Pris 48 og 32 Sk.[2]) — „Kunstneren Hage" fremviste fra Søndag 6 Septbr. „forskjellige skjønne Forestillinger i Physik, Mechanik og Optik" paa Raadhussalen til de samme Priser; 13 og 15 Septbr. spilledes til Indtægt for de fattige.[3]) — Fra Novbr. 1807 til Januar

---

[1]) Dette fremgaar af en Indskrift paa en Rude, der før har været paa Fladeby (meddelt af Kjøbmand P. Simonsen).

[2]) Agerh. Stifts Journal (i Rigsarch.), Resol. 6 og 14 Aug. 1807; Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 63, 65, 67, 69.

[3]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 71—73; Stiftets Journ. (i Rigsarchivet) 25 Sept. 1807.

1808 tilbyder C. F. Brehmer, at lade sig høre paa Davidsharpe og i Sang, hvor det maatte ønskes, samt at undervise heri og i Harpestemning.[1]) — Mandag 14 Decbr. 1807 Kl. 6 gav Valdhornisten N. C. Brøgger „ved Hjælp af Dhrr. Musikdyrkere" en Koncert hos Thoms.[2]) — Thorsdag 14 Januar 1808 Kl. 6 opførte Stadsmusicus F. C. Groth en stor Vocal- og Instrumental-Concert hos Thoms, hvorved der foruden tre Ouverturer udførtes to Chor af Kunzen (af „Vinhøsten" og „Erik Eiegod") samt Solomusik for Fortepiano, Valdhorn og Violiner. Pris 64 Sk.[3]) — Juminiano Lotti, Borger i Kjøbenhavn, foreviste i Snedker Werners Gaard i Kirkegaden i Januar 1808, formodentlig i Anledning af Markedet, et Voxkabinet, der især indeholdt Samtidens Notabiliteter.[4]) — 21 Marts 1808 bekjendtgjør Musicus C. Hammer, at „den Concert, som en Del af Byens Indvaanere har subscriberet for, formedelst Musikliebhaberes Forfald ikke kan blive opført før efter Paaske."[5]) Herom findes dog ikke siden noget Avertissement, maaske paa Grund af Sorgen i Anledning af Kong Christian VII.s Død. Først 11 Juni 1808 udgik Cancelli-Circulaire til geistlige og verdslige Overøvrigheder om, at den hidtil forbudne offentlige Musik igjen var tilladt (Wessel-Bergs Rescript-Saml. IV.). — Af Danselærere nævnes de oftere omtalte: Walcke og J. P. Strømberg, den sidste underviser „i de nye, moderne Pas: Chassé battues, Chassé Trois-pas og Chassé battues en tournant, tilligemed flere Variationer i to Fjerdedels Tact eller de her saa kaldede Feiere", samt endelig Madame Strømberg,

---

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 93 og 104; 1808 No. 1.
[2]) Ibid. 1807 No. 99.
[3]) Ibid. 1808 No. 3 og 4.
[4]) Ibid. 1808 No. 4—7. I Marts s. A. tilbyder han at levere Portraiter i Gibs (ibid. 1808 No. 26).
[5]) Ibid. 1808 No. 24.

der underviste Fruentimmer i Dans.[1]) — Af Selskaber og Klubber nævnes i denne Vinter „Det forenede Balselskab", Norske Brødres Klub og „Foreningen".

Det dramatiske Selskab.

Medlemmer og Embedsmænd.

De store Nationalulykker, som i Løbet af Høsten 1807 rammede de forenede Riger: Kjøbenhavns Bombardement og Flaadens Tab, Krigen med England, Handelens Standsning og alle de deraf flydende offentlige og private Tab og Forlegenheder, Udsigterne til en sørgelig Vinter for Norges Indvaanere ved Mangelen paa Korn og andre Nødvendighedsartikler og endelig alle Kræfters Sysselsættelse med paa bedste Maade at møde og raade Bod paa de dels allerede indtrufne og dels sikkert forudseelige Ulykker, udgjøre en mer end tilstrækkelig Forklaring til, at det dramatiske Selskabs Forestillinger ikke som sædvanlig kom i Gang strax ved Vinterens Begyndelse. Ogsaa Directionens egentlige Leder, Etatsraad E. Falsen, der var bleven udnævnt til et af de fire Medlemmer i den interimistiske Regjeringscommission, som under Rigernes Afspærring i det væsentlige styrede Norges indre Anliggender, var nu ved sit nidkjære og dygtige Arbeide i Landets Tjeneste forhindret fra at ofre Selskabets Virksomhed synderlig Opmærksomhed. Da imidlertid Vinteren nærmede sig, og noget Anfald fra Engelsk Side nu ikke mere var at befrygte før Vaaren, varsledes Medlemmerne under Tab af sine Rettigheder om at afhente sine Billeter for Terminen hos Controleur Leuch Thorsdag, Fredag og Løverdag 5, 6 og 7 Novbr. 1807. Øvelserne begyndte først Onsdag 25 Novbr. med General-

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 67—70, 86—88, 94.

prøve Dagen forud. Indgangen aabnedes Kl. 5. Denne sildige Begyndelse foranledigede, at der i Vinterens Løb kun blev givet 9 Forestillinger imod de sædvanlige 12. Billeterne for anden Termin afhentedes Thorsdag og Fredag 7 og 8 Januar 1808 hos Krigsraad Nielsen.[1])

I Saisonens Løb indkom 29 nye Medlemmer (14 Herrer og 15[2]) Damer), nemlig fra Novbr. 1807: Lieutenant Peder Bernhard Anker (f. 1787), Fru v. Aphelen, L. Backer, Jomfru E. Barclay (senere Fru Munch), da i Mad. Thrine Hagerups Hus, Kjøbmand Johannes Bergh og Hustru, f. Riis, Jfr. Sally Boyson, Cand. theol. Brolund, Bager Jacob Bølling og Hustru, f. Preus, Jfr. Pauline Clausen (siden Fru Falbe), Kjøbmand P. Essendrop, Skolelærer Feyring, Fru Fleischer, Kjøbmand Thomas Joh. Hefty, Lieutn. Krohg, Jomfruerne Sophie Landt og Lene Lorentzen, Frøken Sophie Mansbach (siden Fru Roll), Jomfru Henriette Mathiesen (siden Fru Krog), Stiftamtmand Grev G. Moltke og Frue, f. Bille-Brahe, Jfr. Aline Pihl (senere Mad. Ibsen), Mad. Anne Maria Roverud, f. Eger, Capitain H. Rustad, Kjøbmand (siden Veimester) Iver Steen, Cancelliraad og Postmester Thomsen, Amtmand Grev J. C. H. Wedel-Jarlsberg; fra Januar 1808: Provstinde Bendeke (udtraadt i Novbr. 1807). Blandt disse nye Medlemmer kom vistnok en Del til at optræde paa Scenen enkelte Gange eller oftere i større eller mindre Partier, men ingen blev af synderlig Betydning for det dramatiske Selskab undtagen Frøken S. Mansbach. — De nye musicerende Medlemmer i Saisonen vare fra Novbr. 1807: Waldemar Thrane (f. 1790) og Fuldmægtig Bryn;

[1]) Se Aalls Erindringer etc. (2 Udg.) S. 88 ff. Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 88, 89 og 93; 1808 No. 2.

[2]) Naar Medlemsfortegnelsen opfører 17, hidrører dette derfra, at Grevinde Wedel-Jarlsberg, f. Anker, og Mad. Tina Collett, f. Collett, der bleve gifte 19 Mai 1807 og 5 Febr. 1808, ere anførte som nye Medlemmer efter deres Giftermaal, skjønt de begge tidligere vare optagne i Selskabet.

fra Decbr. 1807: Christian Eger; fra 1808 (uden nærmere Angivelse): Florents og Christian Groth, formentlig Sønner af Stadsmusicus Groth. Det Navn, Waldemar Thrane siden vandt som Violinvirtuos og Componist, er noksom bekjendt. — Af Selskabet udtraadte i Vinterens Løb 20 Personer (13 Herrer og 7 Damer), nemlig fra Octbr. 1807: Sorenskriver i Ager Jacob Aars (f. 6 Mai 1736 † 23 Octbr. 1807)[1]), C. M. Falsen og Frue, f. Munch; han var 19 Juni 1807 bleven udnævnt til Høiesterets-Advocat og flyttede som saadan til Kjøbenhavn, hvor han under Beleiringen udmærkede sig som Capitain ved Kongens Livcorps (Studentercorpset), men allerede 11 Novbr. 1807 constitueredes han som Generalauditeur ved Overadmiralitets-Retten i Christiania, og 25 Marts 1808 blev han Sorenskriver paa Follo, i hvilken Stilling hans betydningsfulde Virksomhed som Grundlovsforfatter og Eidsvoldsrepræsentant falder; først som Generalprocureur blev han igjen i 1822 Medlem af Selskabet; fra Novbr. 1807: Provstinde Bendeke, Raadmand Ingstad og Hustru, f. Pløen, Lieutenanterne Jensen og Krohg, Amtmand M. G. Rosenkrantz, der som Medlem af Regjeringscommissionen m. m. blev stærkt optagen med de offentlige Anliggender, og hans Frue Maren Juel, Probermester E. Rømer, der maaske ved denne Tid fraflyttede Byen, Snedker og Instrumentmager Georg Daniel Schøne († 22 Novbr. 1807)[2]), Generalauditeur M. O. L. Sommerhjelm og Frue f. Fuglberg, Generalmajor F. W. Thome og Lieutn. J. J. Thome, Byfoged Jacob Wulfsberg og Hustru f. Stoltenberg samt Jfr. Boel Margrete Wulfsberg; fra Decbr. 1807: Bordskriver Sten Eilert Berner († i Decbr. — før 12te — 1807, 27½ Aargl.)[3]). Af de udgaaede Medlemmer savnedes især Advocat Falsen, der ofte havde

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 85, 87 og 88.
[2]) Ibid. 1807 No. 94 og 97.
[3]) Ibid. 1807 No. 100.

udført Elsker- og yngre Charakterroller (sidste Gang Charles Surface i „Bagtalelsens Skole“ i Febr. 1807), hvortil hans smukke, mandige Udseende og ypperlige Figur havde gjort ham særlig skikket, hvorimod hans Frues Bortgang ikke følte synderligt, da hun i den senere Tid ikke havde spillet. Dette var derimod Tilfældet med Mad. Ingstad, der ofte og vistnok med Held havde spillet de „ømme“ Elskerinder i Skuespillet (sidste Gang Caroline i „Epigrammet“ i Decbr. 1806). Raadmand Ingstad havde i de første Aar af Selskabets Virksomhed fungeret som dets Casserer. Amtmand Rosenkrantz, der endnu i Selskabets første Aar udførte de „ømme“ Elskerroller, gik snart over i det ældre Charakterfag; hans sidste Rolle var Sir Oliver Surface i „Bagtalelsens Skole“ i Febr. 1807. Ogsaa Byfoged Wulfsberg havde været en stadig benyttet Skuespiller i det ældre Fag; sidste Gang spillede han Urtekræmmerens Rolle i „Dragedukken“ i April 1807. Lieutn. Krohg havde spillet en enkelt mindre Rolle (Careless i „Bagtalelsens Skole“), hvorimod Lieutenanterne Jensen og Thome samt Bordskriver Berner og Probermester Rømer neppe havde gjort andet end Statisttjeneste.

Repertoire, Rollebesætning etc.

1. 25 Novbr. 1807. Falsk Undseelse, Comoedie i fire Acter af A. v. Kotzebue. oversat og localiseret af N. T. Bruun (Kbhvn. 1798. 8.). Rollebesætningen: Justitsraad Heldmand, Maschmann; Fru Heldmand, hans anden Kone, Mad. Collett; Wilhelmine, hans Datter af første Ægteskab, Frøken Falsen; Emmy, hans Pleiedatter, Mad. Tullin; Capitain Juul, Dansk Officier, før i Engelsk Tjeneste, Thulstrup; Hr. Walter, en Herremand, Procurator Arntzen; Vicomte de Maillac, Mariboe; Frelon, hans Kammertjener, Tullin; Mad. Moreau, Etatsraadinde Falsen; Jan, Justitsraadens gamle Gartner, Lieutn. Sommer.

Administrerende Directeur var Justitsraad Bukier; Billeter modtoges af Steensgaard og Morten Anker. Stykket havde tidligere været spillet her i Octbr. 1800[1]) og kom ogsaa senere flere Gange paa Scenen, da det tilhørte den af Samtiden saa høit skattede Genre af rørende Familiemalerier.

2. 9 Decbr. 1807. Menneskehad og Anger, Comoedie i 5 Acter af Kotzebue. Rollebesætning: Grev Wintersee, Procurator Arntzen; Grevinden, Mad. Collett; Eulalia, Fru Thulstrup; Major von der Horst, Thulstrup; Ubekjendte, Schandorff; Bittermann, Platou; Peter, hans Søn, Carlsen; Grevens Søn, Hofmann Carlsen; Wilhelm og Malle, Ubekjendtes Børn, (Carl?) Arntzen og Hanne Hiort; Frantz, Ubekjendtes Tjener, Lieutn. Sommer; Lotte, Grevindens Kammerjomfru, Fru Carlsen; Tobias, en gammel Bonde, Rasmussen. Administrerende Directeur var Lieutenant Aars; Billeter modtoges af Langballe og Thyrholm (i Oberstlieutn. Müllers Sted). Her, som overalt ellers, behagede Stykket meget og ikke mindre nu end ved den første Opførelse i Novbr. 1801[2]), idet Sentimentaliteten i Forening med det nye og usædvanlige i Sujet og Udførelse i lang Tid fuldstændig dækkede det usande og usandsynlige i Charakterer og Situationer.

3. 23 Decbr. 1807. a. Høg over Høg eller aabenbar Krig, Comoedie i 3 Acter efter Dumaniants „Guerre ouverte ou ruse contre ruse“ ved F. Schwarz. b. De pudserlige Arvinger, Lystspil i 1 Act efter Kotzebues „Die Unglücklichen“[3]). Rollebesætningen i det første Stykke

---

[1]) Se ovenfor S. 234.

[2]) Se ovenfor S. 260.

[3]) Formodentlig har man benyttet N. T. Bruuns tidligste Bearbeidelse, da Recensenten Falk, kaldet Griff, der findes i T. L. Crons Oversættelse (Kbhvn. 1801. 8.), ikke findes paa Personfortegnelsen. Bruuns „nyeste Omarbeidelse til Theatrets Brug“ (Kbhvn. 1815. 8.) er endnu meget mere afvigende fra Originalen.

var følgende: Baron Frydenhjelm, fordum Officier, Cancelliraad Hartwig (først tiltænkt Capt. Haffner); Charlotte, Baronens Broderdatter, Frøken Falsen (først: Mad. Tullin); Jomfru Sørensen, Husholderske hos Baronen, Jfr. Sang; Lise, Frøkenens Kammerjomfru, Mad. Tullin (først tildelt Fru Baumgarten og siden Kaja Collett); Sletfod, en Invalid, i Baronens Hus, Thyrholm; Claus og Frants, Baronens Tjenere, Jacob Bølling og Lynge; Grev Krogenskjold, Otto Collett (først: Carlsen); Georg, Grevens Tjener, Lieutenant Sommer; Capitainens Tjener, Iver Steen; 4 Dragere: Bøgh, Schenck, Jacob Nielsen, Brede. — Rollebesætningen i „De pudserlige Arvinger" var denne: Peter Falk, Capitain Næss; Johan Falk, Prest, Rasmussen; Gustav Falk, Jæger, Otto Collett; Edvard Due, Digter, Platou; Baron Adolf von Falkenburg, Omeyer (først: Widing); Kammerjunker Herman von Falkenau, Procurator Arntzen; Emanuel Falk, Philosoph, Maschmann; Madamerne Herbst og Freude, begge fød Falk, Mad. Boyson og Fru Thulstrup (først tildelt Fru Bukier og Mad. Tullin); Francisca Falk, Tina Collett (først tildelt Søsteren Kaja C.); Charles Valcau, Dansemester, Justitsraad Bukier; Emilie Falk, Jfr. Sang; Senf, Peter Falks Tjener, Glad. Administrerende Directeur var John Collett, og Billeter modtoges af Procurator Lumholtz og Hans Grüner. Begge Stykker vare tidligere opførte her, det første i Februar 1800, det andet i Januar 1802 (foruden tidligere paa Fladeby[1])), og begge holdt sig som muntre og underholdende Stykker, det første dog i enhver Henseende ulige bedre end det andet, stadig i Publicums Yndest og paa Repertoiret.

4. 13 Januar 1808. Dyveke med samme Rollebesætning som 25 Februar foregaaende Aar[2]), kun med

[1]) Se ovenfor S. 187—89, 217 og 262. Jfr. ogsaa Overskou, Den dan. Skuepl. III. S. 492.

[2]) Se ovenfor S. 424. — Jfr. Wulfsbergs Avertissement i Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 3.

den Forandring, at Fru Hiort nu spillede Klaudias og Zvingel (Schwingel?)[1]) Pagens Rolle. Administrerende Directeur var nu Overlærer Platou; Billeter modtoges af Oberstlieutenant Müller og Ritmester Elieson. Den berømte Tydske Geolog Leopold von Buch, der opholdt sig i Christiania baade denne og den foregaaende Vinter, overvar den ene eller maaske begge disse Opførelser af „Dyveke" og udtaler sig derom og om de Norske Privattheatre overhovedet paa denne Maade: „Jeg har ofte forestillet mig, at en afgjort Tilbøielighed hos Nordmændene for Theatret i ikke ringe Grad maa have havt Indflydelse paa deres Dannelse. Er det ikke overraskende og paafaldende, at næsten ingen By i Norge mangler sit Theater? De mest dannede Indvaanere spille her, saa godt som offentligt, for de mere dannede næsten altid taaleligt og ofte endog fortræffeligt. Jeg saa i Bergen flere mig bekjendte Personer udføre sine Roller med en Inderlighed og Sandhed, som kun meget fortrinlige, uddannede Skuespillere. Ogsaa Throndhjem har sit Theater saa vel som Christiansand og Frederikshald, og i det lille Moss hørte jeg det ganske alvorlig overveiet, hvorledes man ogsaa der kunde indrette sig et Theater. Christiania derimod har endog to, og den hele Vinter igjennem optræde her to forskjellige Selskaber af Dilettanter for at fornøie sig selv og sine Medborgere, og det ikke alene i smaa Leilighedsstykker. Hvor megen yndig og skjøn Musik maa ikke ogsaa her ved de opførte Syngestykker være bleven mere bekjendt og almindelig udbredt! Og om ogsaa Sørgespil, som Udtryk for de høie Affecter, udfordre en fortsat Øvelse og et Studium, som Dilettanter aldrig kunne ofre paa sit Spil, saa vil jeg dog altid med levende Fornøielse erindre mig den glimrende Opførelse af det — vistnok for høit priste — Nationalsørgespil Dyveke, hvilket Stadens første Familier fremstillede med lige saa megen

[1]) Han findes ikke i Fortegnelsen over Selskabets Medlemmer.

Anstand som Kunst." Han omtaler dernæst Envold Falsens Enthousiasme for Theatret og den Indflydelse, han udøvede til Smagens Forædling[1]).

5. 27 Januar 1808. Indianerne i England, et Lystspil i 3 Acter af August v. Kotzebue. Oversat ved S. Sønnichsen (Kbhvn. 1793. 8.). Rollebesætning: Sir John Smith, en Podagrist, forhen en rig Kjøbmand, Controleur Leuch; Mrs. Smith, hans Kone, en Tydsk Frøken af Fødsel, Jfr. Sang; Samuel, Toldinspecteur og Robert, Skibscapitain, hans Sønner, Lieutn. Carlsen og Thulstrup; Liddy, hans Datter, Mad. Maschmann; Kaberdar, en fordreven Nabob af Mysore, Capt. Næss; Gurli, hans Datter, Fru Thulstrup; Mussaffery, hans gamle fortrolige, Glad; Fazir, en ung Indianer, Nils Aars; en Visiteur, Schandorff; Jack, en Baadsmand, Tullin; Mr. Staff og Mr. Strussel, to Notarier, Maschmann og Justitsraad Bukier. Hvem der spillede Drengen Tom er ikke angivet. Administrerende Directeur var John Collett, og Billeter modtoges af Schaft og Lynge. Stykket, der helt igjennem hører til Kotzebues mest forskruede og usande Arbeider, var tidligere opført her i Marts 1802[2]) og spilledes atter i April 1811, uden senere at optages.

6. 10 Februar 1808. Søskendene fra Landet, Comoedie i fem Acter af Jünger, oversat ved N. T. Bruun (Kbhvn. 1806. 8.). Rollebesætning: Fru Pittini, en ung Enke, Fru Hiort; Biedermann, Thulstrup; Louise Bürgel, hans Niece, hemmelig gift med Edvard Fridau, Jfr. Thrane og Wittrup; Baron Wandel, Procurator Arntzen; Lieutenant Biering, hans Søstersøn, Capt. Schiøtt; Benedikt Halter, Lieutn. Carlsen; Therese Halter, hans Søster, Mad. Tullin; Lise, Fru Pittinis Kammerpige, Jfr.

---

[1]) Se Leop. v. Buch, Reise durch Norwegen und Lappland. Berlin 1810. 8. Th. I. S. 77 f.

[2]) Se ovenfor S. 264.

M. Frost; Wilhelm, Baron Wandels Kammertjener, L. Backer. Administrerende Directeur var Justitsraad Bukier, og Billeter modtoges af Sommer og Wolff. Maaske har Udførelsen af dette Stykke været mindre heldig, thi, uagtet det ikke staar under de fleste andre samtidige Arbeider af Tydsk Fabrik, blev det ikke oftere opført af det dramatiske Selskab.

7. 24 Februar 1808. Mandens af Ord, Skuespil i fire Acter efter A. W. Iffands „Der Mann von Wort" ved K. L. Rahbek (Kbhvn. 1806. 8.). Rollebesætning: Hr. Lessang, Geheimereferendar, Schandorff; Fru Lessang, hans Kone, Mad. Collett; Lohnau, Lessangs Onkel, Maschmann; Hr. Maring, Lessangs Fætter, nylig kommen fra Universitetet, Lieutn. Aars; Hr. Seeland, Kjøbmand, Fru Lessangs Fader, Glad; Grellmann, Acciseskriver, Tullin; Julie, Lessangs Pleiedatter, Jfr. Kaja Collett; Jacob, hans Tjener, Thyrholm; Appellationsraad Wallnau, Procurator Arntzen[1]); Henriette, Fru Lessangs Pige, Jfr. Cecilie Frost. Administrerende Directeur var Lieutn. Carlsen, og Billeterne modtoges af J. Nielsen og Mariboe. Stykket spilledes ved denne Leilighed første Gang her og blev ogsaa et Par Gange senere gjenoptaget. Det staar hverken synderligt over eller under de sædvanlige rørende Familiedramer af Iffland.

8. 9 Marts 1808. a. Den bogstavelige Udtydning. b. Det farlige Naboskab, Comoedie i en Act af Kotzebue, oversat af N. T. Bruun (Kbhvn. 1806. 8.). I det første Stykke spillede nu Jfr. Kaja Collett og Nils Aars Elskerparret (Jenny og Edwin), medens Rollebesætningen forøvrigt var uforandret som i Marts 1807[2]). Det andet Stykke spilledes ved denne Leilighed første

[1]) Denne synes først at have faaet Forfald, hvorpaa Rollen var tiltænkt Thulstrup, men blev dog tilsidst spillet af den førstnævnte.

[2]) Se ovenfor S. 425.

Gang og var saaledes besat: Flips, Skrædder. Carlsen; Lise, hans Myndling, Mad. Tullin; Madame Zephir, en Modehandlerske, Mad. Hagerup; Hollmann, en ung, rig Kjøbmand, Grev Wedel; Johan, hans Tjener, Lieutenant Omeyer. Administrerende Directeur var Platou; Billeterne bleve modtagne af Langballe og Steensgaard. „Det farlige Naboskab" er et baade muntert og ret vel sammensat Lystspil, men (formentlig af Oversætteren) udstyret med et temmelig stort Antal Plumpheder, der dog ikke kunne have stødt Samtiden synderligt, da Stykket siden stadig holdtes paa Repertoiret.

9. 23 Marts 1808. Gulddaasen. Da Rollebesætningen for en meget stor Del var forandret siden Marts 1806[1]), anføres den her paanyt: Visberg, Maschmann; Wilhelmine, Frøken Falsen; Jfr. Æbeltoft, Jfr. Sang; Forvalter Æbeltoft, Lieutn. Aars; Landsvig, Niels Aars; Vandbye, Schandorff; Faldsmaal, Etatsraad Falsen (hans sidste Rolle); Tapper, Delphin; Mette, Jfr. Arbin; Grethe, Fru Hiort; Lars, Nils Ring; Jochum, Bølling; Hans Hjulmand, Engebretsen; Rasmus Skytte, Halvor Olsen; Christen Smed, Hetting; fire Soldater: Platou (først: Thyrholm), Fabritius, Omeyer og Sköldberg. Administrerende Directeur var Platou; Billeter modtoges af Elieson og Lynge. — Efter Stykket opførtes en Epilog af E. Falsen, hvilket sees af hans den følgende Dag udstedte Taksigelse til de medvirkende, der er saalydende:

Thalias skjønne Fremstillerinde[2]) og alle de brave Landsmænd, hvis harmoniske Medvirkning den ved vore dramatiske Øvelsers Slutning den 23de dennes opførte Epilog skylder sit Held og sit Værd, ville herved modtage en Taksigelse, der ikke flyder af Forfatteregoisme men af den hjertelige Følelse, som jeg er stolt af at dele med alle Norges ædle, Kjærlighed til den gode Sag og til Fædrelandet.

---

[2]) Se ovenfor S. 392 f.

[1]) Formodentlig Mad. Tullin.

De Velgjørere, som ved deres patriotiske Bidrag have fremmet den Understøttelse, der er Gjenstanden for Selskabets Indsamlinger, ville ved hver Kummerstaare, de aftørre, og i deres Hjerter nyde Velgjørenhedens ædle Løn.

Christiania den 24de Marts 1808. Falsen.

Samtidig averteres Epilogen tilsalgs hos Forfatteren; Pris 12 Sk. „Hvo der vil betale mere, lægger en forøget Gave paa Fædrenelandets Altar, da hele Indtægten er bestemt til Understøttelse for vore i England anholdte Landsmænds trængende Familier.“ [1]) Noget Exemplar af denne Prolog har ikke været at opdrive i Christiania eller Kjøbenhavn, men i „Budstikken“ 1808 No. 33 findes følgende fire Linier (Slutningslinierne?) af Thalias Udraab citerede:

Jeg hører Krigsbasunens Stød . . .
der gjaldt et Raab fra Norges Hære . . .
det gjengjaldt . . Frihed eller Død!
til Hevn, til Kamp for Norges Ære!

Som det af det ovenstaaende vil fremgaa, var det dramatiske Selskab i denne Afspærringens, Nødens og Surrogaternes Tid traadt udenfor de Grændser, det hidtil havde sat sig selv, og havde stillet sig i Spidsen for en patriotisk Indsamling til Bedste for de ved Krigen nødlidende Familier i Christiania og Forstæderne. Til nærmere Oplysning herom hidsættes følgende Brev af 2 April 1808 fra E. Falsen til Biskop Bech:

Indlagt har jeg den Ære at oversende D. Høiærværdighed det dramatiske Selskabs Casserers, Hr. Krigsraad Nielsens, Quittering for de af Dem paa Deres Frues og ældste Frøken Datters Vegne indbetalte 30 Rd., subscriberede til offentligt Brug.

Directionen og Repræsentanterne ere i et idag afholdt Møde blevne enige om at anvende det indkomne, som tillige med Indtægten af Epilogens Salg omtrent vil blive 2000 Rdlr., til Understøttelse for trængende Familier af Christiania By og dens Forstæder, hvis Mænd eller Fædre enten ere anholdte i England eller udkommanderede til Landets Forsvar. Tilligemed 4 af Directionen ere 9 af Selskabets Medlemmer indbudne at sammentræde i en

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 25.

Committé for at modtage indkommende Anmodninger samt ordne og bestemme Anvendelsen af Selskabets patriotiske Sammenskud.

Det Bifald, D. Høiærv. har værdiget min Epilog, hvis Hensigt ved adskillige Velgjøreres Gavmildhed er bleven opfyldt over Forventning, anlediger mig tilligemed min hjertelige Taksigelse for de tilsendte 10 Rd. at anmode D. Høiærv. med lige Godhed og Skaansel at ville modtage indlagte Exemplarer af en lille Blomst[1]), jeg har vovet at indflette i den Krands, som jeg ikke paatvivler, at heldigere Digtere ville frembyde vor sjette Frederik.

Med fuldkomneste Høiagtelse har jeg den Ære at være

Deres Høiærværdigheds
ærbødigste Tjener
Falsen.[2])

Allerede 5 April bekjendtgjør Schandorff i Egenskab af Selskabets Casserer, at Medlemmerne af det dramatiske Selskab i Grændsehaven ved en frivillig Gave have „sammenskudt en Summa, der er bestemt til at uddeles iblandt de mest trængende, lidende og syge Familier her af Byen og dens Forstæder", hvis Mænd og Fædre enten ere arresterede i England eller udcommanderede til Landets Forsvar, og opfordrer derfor dem, der ifølge disse Betingelser ere qvalificerede til at nyde denne Understøttelse, „og som desuden kunne siges at føre et sædeligt og ulasteligt Levnet", til inden 14 Dage at indkomme med skriftlig Begjæring, forsynet med deres Skriftefaders eller Læges Vidnesbyrd. — 26 April s. A. opfordrer han de fattige, som have indgivet Begjæring om Understøttelse af den sammenskudte Summa, til at møde i Grændsehaven Løverdag 30 April Kl. 4, da de qvalificerede skulle nyde den tilkjendte Understøttelse og de uqvalificerede faa deres Ansøgninger tilbage[3]).

---

[1]) Hermed menes vistnok Falsens Digt i Anledning af Frederik VI.s Thronbestigelse, hvilket ogsaa er trykt i Bladet „Tiden" for 1808 No. 13.

[2]) Rigsarch. Bispearchivet, Fattigvæsen. Agersh. Stift 1804—8 No. 157. (Meddelt af Cand. Y. Nielsen.)

[3]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 25, 28—30, 34, 35.

Det borgerlige dramatiske Selskab, Strømberg m. m.

Det borgerlige dramatiske Selskab fortsatte ogsaa denne Vinter sin Virksomhed, men herom er for Tiden intet bekjendt, da Selskabet ikke længere, som i Aaret 1806, bekjendtgjør sine Forestillingerne i Aviserne. Sandsynligvis er det dog et Spor af dets Virksomhed, der findes i et Avertissement i Christiania Intelligentssedler for 26 Februar 1808 (No. 17), hvor M. Hartmann, der holdt et Leiebibliothek og ovenfor er omtalt som Medlem af Selskabet, anmoder den, der har leiet Comoedien Den lille Uglspeil[1]), om at gjøre ham den store Tjeneste at sende den tilbage.

12 Decbr. 1807 ansøgte Dansemester Strømberg om Stiftets Tilladelse til at give offentlige Skuespil og smaa Balleter; Ansøgningen henlagdes. 20 Januar 1808 søgte Marie P. Strømberg om at faa Tilladelse til at vise sig i Dans. Stiftets Tilladelse meddeltes 22 s. M. 25 Februar 1808 ansøgte Strømberg om at erholde udnævnt 2de Mænd til at modtage det, der maatte indkomme ved nogle offentlige Danseforestillinger, og som han afgiver til det offentlige. Herom udgik den følgende Dag Skrivelse fra Stiftet til Byfoged Wulfsberg[2]). Det er formodentlig en af disse Forestillinger eller en Fortsættelse deraf, Strømberg annoncerer til Mandag 21 Marts „paa det hos Hr. Thoms indrettede Theatre", der her første Gang nævnes, og hvor der skulde gives „en Prolog samt forskjellige Variationer i Dans". Siden op-

[1]) D. e. Den lille Uglspeil og Syvsoveren eller Gjengangeren paa Beausolgaard, Comoedie i 3 Acter af Kotzebue, efter Dumaniants Bearbeidelse oversat af Rahbek, og ved denne Tid første Gang opført i Kjøbenhavn, se Overskous Haandbog etc. S. 52 f.

[2]) Rigsarch. Agersh. Stifts Journal.

sattes dog Forestillingen „af mellemkommende Aarsager" til Thorsdag 24 Marts Kl. 6½ og angives da at bestaa af Heltenes Løn eller Tiden og Haabet, Prolog med Balleter og Solodans; Deucalion og Pyrrha[1]), Comoedie med Balleter; flere Variationer i Dans. Pris 72 Sk. Trykte Exemplarer af Prologen medfulgte gratis Billeterne. Søndag 27 Marts gjentoges den samme Forestilling[2]). — Sandsynligvis er Efterretningen om Kong Chsistian VII.s Død i Rendsborg 13 Marts først indtruffen i Christiania en af de sidste Dage i Marts, hvorpaa alle offentlige Forlystelser ere blevne indstillede.

Om Juleforlystelserne paa Fladeby haves ingen Efterretninger for dette Aar paa Grund af Journalens nuværende mangelagtige Forfatning.

At der under de alvorlige og sørgelige Tidsforhold, hvorunder hele Norge i dette og tildels flere følgende Aar haardt maatte lide, og medens mange Baand lagdes og maatte lægges paa den personlige Frihed (jfr. f. Ex. Bestemmelserne om Heste- og Hundehold i Byerne m. m.), gaves en Del Mennesker, der betragtede alle private og offentlige Forlystelser med ugunstige Øine, er neppe andet og mere, end hvad der under lignende Omstændigheder overalt vil kunne bemærkes; forskjellige Forslag til at indskrænke eller i alle Fald til i høi Grad at simplificere Selskabeligheden findes oftere i Aviserne samtidig med de mange Forslag til ved Surrogater at erstatte de Gjenstande, der under Afspærringen ikke kunde erholdes fra det nu saa forhadte England eller Udlandet over-

---

[1]) Af Saint-Foix, maaske snarere efter den Svenske end den Danske Bearbeidelse.

[2]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 22 Till., 23—25.

hovedet. At en lignende Stemning mod de saa almindelig yndede dramatiske Øvelser som den, der viste sig mod den overdaadige Selskabelighed, virkelig fandt Sted og maaske kan have foranlediget nogle Udtrædelser af Selskabet, er vist nok; men ligesom Afgangen rigelig dækkedes ved Tilgangen, saaledes er Øvelsernes stadige Fortsættelse og Trivsel overalt, selv under Landets værste Trængselsaar, et sikkert Tegn paa, at den omtalte Misstemning kun næredes af et rent forsvindende Mindretal. Hertil kom nu ogsaa snart den Omstændighed, at de dramatiske Foreninger bleve Arnestederne for en efter Forholdene storartet velgjørende Virksomhed i forskjellige Retninger og ved Opførelsen af Stykker, Prologer, Epiloger, Sange m. m. i høi Grad bidroge til at vække og nære den patriotiske Følelse og Begeistring, der under alle de offentlige og private Savn og Trængsler uden Tvivl i høi Grad kunde tiltrænge disse Stimulantser. Det er derfor vistnok et ret correct Udtryk for manges Tanker om denne Sag, der fremkommer i en Artikel i de af Sogneprest N. Wulfsberg i Christiania udgivne „Efterretninger og Opmuntringer, angaaende de nærværende Krigsbegivenheder" for 22 Novbr. 1807, og som derfor her meddeles som et Bidrag til at forklare Tidens Standpunkt.

Om Forlystelser i Krigstid.

(Indsendt fra en Unævnt.)

Er det passende i denne Tid at spille Comedier paa private Theatre; er det passende at give Baller?? Herom høres forskjellige Meninger; vil De, Hr. Udgiver! bekjendtgjøre min Mening, da behag at lade dette indrykke i Deres Blad.

En troløs Fiende har lumskeligen overfaldet Danmark, har berøvet Danmarks og Norges Konge en retmæssig Eiendom og har ødelagt mange uskyldige Familier. Hvilke Følelser opvækker dette hos den tænkende Nordmand og hans Dannebroder? — Forbitrelse og Harme mod den træske Fiende, brændende Lyst til at hævne sit saarede, sit krænkede Fædreland: Deeltagelse og Medlidenhed for sin ulykkelige Broder, som Voldsmandens Gjerning dobbelt rammede.

Kan disse Følelser sammenlignes med den Sorg, der bemægtiger sig os ved Tabet af en elsket Ven? eller med Kummerens tavse Melancholie, der ved at see Glæde om sig græder og flyer? — Nei, alvorlig, men ikke sørgmodig, bør vor Stemning være.

Den Tænkende, som besjeles af hine Følelser for Fædrelandet og Medbroderen, vil sikkert ikke i denne Tid tillade sig Fornøielser, forbundne med store Bekostninger; som klog Huusholder tænker han paa, at Udsigterne til en glimrende Fremtid endnu ere fjerne, og som ædel Mand vil han ikke leve i Overflod, medens hans fattige Broder kummerligen seer næste Dag imøde. Han vil opvække Kappelyst til at indskrænke Retterne ved Gjæstebudene, til at forjage Mængden af Drikkevare og give sande Vennelag, hvor man ikke i et Ruus af Biskop og hede Vine glemmer, at mange, mange gode Mennesker mangle det Nødvendige til Livets Ophold.

Men regner han Comediespil blandt de bekostelige Fornøielser? Det kan jeg ikke tro, thi for nogle Skillinger tilbringes en glad Aften. — Maaskee, at han hader den Støi, der er forbunden ved Comedier, at den Færdsel i Gaderne bebuder et Slags Glædesfest, og at derved opvækkes mange bitre Følelser? Det vidner om en ædel Tænkemaade, — men jeg vil spørge denne ædle Mand: har ikke hver Classe af Mennesker sine Fornøielser, og kan i Verdens Løb Alle tage Deel i alle Livets Behageligheder? Kan vi alle kjøre i brillante Equipager, selv naar Landet er i bedste Flor?

Maaskee, at Comediespil findes upassende, med Hensyn til at ethvert Medlem maa spille en Rolle, og det i denne Tid ikke var anstændigt for Embedsmændene at træde paa Scenen? — Maa man ikke lykønske det Land, der eier Embedsmænd, som efterat have arbeidet hele Dagen for Landets Tarv, været sysselsatte med tusinde Ubehageligheder, der forekomme paa den store Skueplads, endnu besidde Aandskraft, endnu finde Tid nok til at træde frem og vise sig paa det private Theater? — Eller er det maaskee til alle Tider upassende for Embedsmanden at spille Comedier? Det vil være det samme som at spørge: tør Embedsmanden ikke være Konstven, thi hvad er Comediespil andet end Sjels Vederqvægelse for Konstelskeren? — Før Krigen havde Ingen imod, at Landets første Embedsmænd spillede, hvorfor da nu? Taaler Embedsmandens Værdighed mere Nedsættelse i Fred end i Krigens Tid? — Det kan aldrig være nogen tænkende Mands Mening.

Er det maaskee Synd at spille Comedie, og vi skal bøde for vore Synder? Dersom Comediespil er en Grav for Sædelighed, da er det Synd saavel i Freds- som Krigstider. Inden Krigens Be-

gyndelse spillede jo mangen brav Mand, og mangen brav Mand var Tilskuer, — hvorfor kan der da ikke spilles Comedier nu som før? Det veed jeg ikke.

Med Baller har det sig lidt anderledes. — Bal gives ikke uden stor Bekostning for Værten, det være nok saa tarveligt indrettet; men ifald Subscriptions-Baller kunde finde Sted, hvor man blev enig om, at ingen anden Bevertning skulde gives, uden Smørrebrød og Thevand eller anden lædskende Drik, — hvor Vin ikke torde lade sig see*), vilde da Baller blive kostbare, naar de ikke gaves oftere end før Krigen? — saaledes hævedes Bekostningen; nu spørges, hvorvidt det er passende i denne Tid at dandse? — Hvad er Dands uden en naturlig uskyldig**) Glæde; selv Barnet gider dandse, alle gode Mennesker ere glade i Dands eller ved at see Andre dandse.

Hvorfor skulde vi ikke dandse? Hviler der nogen Plet paa vor Samvittighed, er vor Nations Ære tabt? — Briten bør ikke dandse; han burde sørge over sit Ministerium, der udruger djævelske Planer; han burde ikke dandse, førend Enhver, der har udkastet disse Mord-Planer, Enhver, der tavs eller høit bifalder dem, hang i den høieste Galge; — derunder burde den sande Brite høitideligholde den gladeste Dag i sit Liv, og da dandse — som fri Mand. Men den Danske og Nordmanden, hvorfor skulde de ikke torde dandse og være glade?

Sømmer det sig ikke for Helten fra skyldfri Dands at drage ud til Kamp? Skal han hænge med Hovedet, skal han sige: jeg sørger over mit Fædreland, jeg bør ikke dandse?

Med muntert Sind at opofre alt, hvad man har, for at hæve vort voldtrykkede Fædreland, at dele broderlig med sin trængende Næste — og naar Voldsmanden kommer, modig at gaa ham imøde: — det egner den ægte og sande Dannemand og Fjeldboer — og han tør gjerne dandse.

Veed De nu, Hr. Udgiver! af hvad Mening jeg er? For det første, at man gjerne kan spille Comedie, at man bør give Smørrebrød-Baller, at man bør komme sammen, uden at æde og fylde sig; — at man for det andet bør som klog Mand itide indskrænke sig, og som ædel Mand tænke i denne Tid mere end nogensinde

---

*) Haarde Conditioner, synes det endog for den, der hverken dandser, eller drikker Vin om Aftenen. Hvad, om man blot beholdt Rødviin? Udg.

**) Er det vore Dages Dands, f. Ex. den evige Valts, Forfatteren mener? - Udg.

paa sine trængende Medmennesker. — Da vil man, saavel i Krigens som i Fredens Dage, føle sin Bestemmelse at være — ikke blot et godt Middagsmaaltid.***)

N. N.

Ogsaa i Bergen, hvor man først havde tænkt at indrette det private Theater til Lazaret, kom man snart til det Resultat, at man kunde tjene de patriotiske Formaal bedre ved at give offentlige Forestillinger for Penge og anvende Indtægten til almennyttige Foranstaltninger. Et andet Sted angives Grunden, til at man der fortsatte de dramatiske Øvelser, maaske mere aabenhjertigt at være den, at man vil „frarane Vemodstimen nogle blide Øieblikke“ [1]).

1808—1809.

Forskjellige Kunstneres Optræden.

Peter Magrini og Friederich Golditz ansøgte 22 August 1808 om Stiftets Tilladelse til at vise sine eqvilibriske Kunster, hvilket samme Dag bevilgedes. Fra Slutningen af August til 25 Septbr. gave de en Mængde Forestillinger i Grændsehaven, hvor de fremviste „forskjellige skjønne og ualmindelige Legemsøvelser“. Pris 24 og 12 Sk. For 24 Sk. Stykket kunde ogsaa erholdes i Kobberstik alle de Kunststykker, der forevistes [2]). — Thorsdag 19 Januar (3die Markedsdag) 1809 Kl. 6 gav Stadsmusicus Groth „en fuldstændig Vocal- og Instrumental-Concert“ i Hr. Thoms's Sal. Der gaves, for-

***) Ak, man kan og fraadse om Aftenen, og til vor Skade i mange Maader skeer dette nok alt for tit. Udg.

[1]) Se to Prologer fra Privattheatre, aftrykte i „Tillæg til Efterretn. og Opmuntr. ang. de nærv. Krigsbegivenheder“, udg. af N. Wulfsberg, No. 3 (30 Decbr. 1807).

[2]) Agersh. Stifts Copibog i Rigsarch. Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 69—71, 73—77.

uden en Symphoni og en Ouverture, Violinconcert af Kreutzer og Fløiteconcert af Barth samt Duet af „De to Arrestanter“ (af d'Alayrac) og Chor af Kunzen. Pris 72 Sk.[1]) — I Marts 1808 havde B. H. v. M. af Morgenstjerne, der i 1807 havde oprettet et Undervisnings-Institut paa Moss, indsendt til Generalcommandoen 50 Rd. „som et patriotisk Bidrag til Norges Sødefension“, hvilken Sum var Indtægten af en af ham given offentlig Concert, hvorhos han havde lovet, „saalænge Krigen varer, og til samme Øiemed at give i det mindste fire Concerter aarlig i forskjellige Kjøbstæder og deraf indlevere Indtægten til det offentlige.“ En af disse Concerter var bleven given i Christiania 16 Decbr. 1808 og maa være falden mindre heldig ud, thi i Chra. Intelligentssedler 1809 No. 4 indrykker en Malcontent med Hentydning til Groths nysnævnte, da averterede Concert følgende Spørgsmaal: „Er Vocal-Musik, som anmeldes i Intelligentssedlen, og den, som slaaes op paa Hjørnerne, à la Magrini, af samme Qvalité? isaafald vil Exemplet vistnok gjøre Luften brav sonor i Concertsalen paa Thorsdag. Maaske gik Vinden, eller Luften, som er et nødvendigt Surrogat, intet blot Drøielsesmiddel, til al Musik, sidste Gang bort i Strengeleeg og Patriotisme? — Denne Gang tør Publicum haabe: at Udfaldet viser antagelige Prøver paa, hvad Stedet formaaer ved Flid og Kunst, uden Pral; og andre godt Folk lære: at der skal mere til at arrangere og udføre en Concert, end Snak og Placater.“ Som Svar herpaa udgav Morgenstjerne allerede samme Maaned en liden Piece til 4 Sk., dateret 19 Januar 1809 og betitlet: Nødværge eller aftvungne Erindringer i Anledning af Hr. Anonymus Scandals Spørgsmaal i Intelligentssedlen No. $^{4}/_{1809}$ af B. H. v. Munthe af Morgenstjerne, Bestyrer af Opdragelses- og Undervisnings-Institutet paa Moss, og Sections-Anfører ved

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 3—5.

Kystværnet[1]). (Chra. 8 Sider. 8. Trykt hos N. J. Berg). I Morgenstjernes Svar, der er meget skarpt og harcellerende, oplyses, at han vistnok paa den paa Gadehjørnerne med Øvrighedens Tilladelse opslaaede Placat lovede at give en Vocal- og Instrumental-Concert, men at der paa Concertaftenen ingen Syngemusik blev opført. Heri var han imidlertid uskyldig, thi den Sang-Assistence, der var ham lovet af Christianiæ Liebhabere, svigtede ham først paa selve Concertdagen, formedelst indtrufne Omstændigheder, og Publicum kunde derfor først ved de i Concertsalen opslaaede skrevne Placater underrettes om, at Syngenummerne maatte bortfalde. Enhver, der vilde forlangt det, kunde derfor faaet sine Penge tilbage, og Anonymen tilbydes endnu for hver af ham kjøbt Billet 2 Mk. 16 Sk., der kunne afhentes i Bogtrykkeriet mod Kvittering. At opslaa Placater om offentlige Forlystelser paa Gadehjørnerne er en almindelig Bekjendtgjørelsesmaade overalt, om ikke i Christiania, hvis Skik han ikke kjender. Ved denne Bekjendtgjørelsesmaade „bliver derfor den, som opfører Concerten, ligesaalidet til en Markskriger, som den, der skriver i Intelligentssedlen, ubetinget kan erklæres for en Smører, eller hvo som skriver anonymt, for en Skurk" etc. Hvad der hører til at arrangere en Concert, ved han meget vel, da han en Tidlang har været Musikdirecteur i det musikalske Academi i Kjøbenhavn. Betræffende Udførelsen af den Del af Concerten, der beroede paa ham, tror han, at den af Kjendere fandtes tilfredsstillende. Nogen Overbærelse maatte han kunne vente, da han ikke har dyrket Musiken som Hovedfag og ikke spillede for sin egen Fordels Skyld. Den største Glæde, han har af sin Færdighed paa Violin er den, at han ved at opofre

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1807 No. 44, 1808 No. 24, 1809 No. 4 og 10. I No. 7 loves Spørgeren med det første behørigt Svar. Et Exemplar af Piecen findes i det Deichmanske Bibl. i Christiania.

nogen Tid og udsætte sig for nogle Chicaner kan yde en velment Skjerv paa Fædrenelandets Alter, hvortil han ellers er uformuende[1]). Han takker iøvrigt Stadsmucicus Groth og de andre Herrer Musikliebhabere for deres Assistence. Resten af Piecen er kun Persiflage over Modstanderens Skrivemaade og svagelige Hjerne, Identificeation af ham med den af sine Correspondencer med Danske Tilskuer berygtede Anonymus Scandal, der antoges død af Svindsot siden 27 Septbr. 1799, men nu viser sig at være i Live etc. — Under Markedet forevistes i Snedker Werners Gaard i Kirkegaden „et særdeles smukt optisk Theater" fra Kl. 9 Morgen til 9 Aften. Voxne betalte 16, Børn 12 Sk.[2]) — Kongens Fødselsdag 28 Januar 1809 feiredes med stor Høitidelighed. „Kl. 11 Form. bebudedes ved Stormklokkens Lyd" den Festlighed, som efter Stiftsdirectionens Foranstaltning holdtes paa Kathedralskolen, hvor Biskop Bech i Prins Christian Augusts Nærværelse for en talrig, af Rector Rosted indbuden Tilhørerkreds af begge Kjøn holdt en Tale over Spørgsmaalet, om et Folks Cultur kan komme i Strid med dets Moralitet. Før og efter Talen opførtes af Stadens Musik-Elskere og Elskerinder en smuk Vocal- og Instrumentalmusik, hvis Text var forfattet af Slotsprest Pavels. Om Aftenen var der Bal og Soupee hos Tracteur Thoms. Til Skaalerne for de kongelige Personer, der ledsagedes af Kanonade, vare Sange skrevne af Premierlieutenant C. H. Sommer og Pastor Wulfsberg. Stiftamtmanden Grev Moltke lod samme Dag bespise 300 og Biskop Bech 50 fattige[3]). — Mandag 13 Marts 1809 Kl. $6^1/_2$ gav

[1]) Om Høsten 1808 havde han givet Concerter i Drammen og Tønsberg til Fordel for Sødefensionen; Indtægten var 42 Rdlr. 9 Sk. Se Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 97.

[2]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 5.

[3]) Ibid. 1809 No. 11 og 18, hvor Biskop Bechs Tale averteres til Salgs til Indtægt for de fattige. Sommers Sang til Kongens og Dronningens Skaal er trykt i „Tiden" 1809 No. 26.

C. Hammer med Understøttelse af Dhrr. Musici en Vocal- og Instrumentalconcert hos Thoms, hvorved opførtes 1) Symphoni, 2) concerterende Symphoni for 2 Fleuter, 3) Duet af „Operetten", 4) Valdhorn-Qvartet, 5) concerterende Duet for 2 Violiner, 6) Chor. Pris 64 Sk.[1]) — Af Danselærere nævnes i 1808 Walcke og Ole Holmen, i 1809 Madame Strømberg[2]). — Af Balselskaber omtales kun det forenede Balselskab.

Det dramatiske Selskab.

Medlemmer og Embedsmænd.

Da Theatersaisonen var endt i Marts 1808, spredtes strax et stort Antal af Selskabets Medlemmer, navnlig Officierer og Læger, til forskjellige Kanter af Landet i Anledning af Krigen, andre vare i selve Christiania beskjæftigede paa mange Slags Vis i samme Anledning; især var Familien Collett virksom med Hensyn til Indsamlingen af Proviant og Klædningsstykker til de forskjellige paa Grændserne mod Sverige liggende Armeecorpser, en Virksomhed, der skaffede Handelshusets Chef John Collett megen Anerkjendelse. Mod Høsten samledes vel atter en stor Del af de bortreiste Medlemmer igjen i Christiania, men den usædvanlige store Afgang blandt Selskabets militaire Medlemmer vidner dog tilstrækkeligt om Tidens Alvor og Fare. Allerede 10 Octbr. 1808 varsles Medlemmerne om at afhente sine Billeter for første Termin Thorsdag, Fredag og Løverdag, 20—22 Octbr., om Eftermiddagen fra Kl. 2 hos Krigsraad Nielsen. 6 Januar 1809 udstedes Bekjendtgjørelsen om Af-

---

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 19 og 20.
[2]) Ibid. 1808 No. 79, 86—88; 1809 No. 4 og 7.

hentningen af 2den Termins Billeter sammesteds Mandag, Tirsdag og Onsdag, 9—11 Januar, Kl. 3—6 Eftermiddag[1]).

Af Selskabet udgik i denne Saison 23 Herrer og 10 Damer, nemlig fra August 1808: Cancelliraad og Overinspecteur ved Tugt- og Manufacturhuset Jacob Frederik Hartwig, der døde pludselig 21 August 1808[2]); fra Octbr. 1808: Oberstlieutenant Blendermann, Oberst Blücher, Caspar Christopher Buchholz, Regimentschirurg ved 1 Agersh. Inf. Reg. († paa Kongsvinger Nat til 17 Febr. 1809 i sit 41 Aar[3]), Artillerilieutenant Friis, der i alle Fald for længere Tid drog til Danmark, Lieutenant Frost, Lieutn. Harbou, Capitain Christian Juell og Frue, Lieutn. Krohg, Generaladjutant Lowzow, Stiftamtmand og Kammerherre Grev G. Moltke og Frue, f. Bille-Brahe[4]), Agent Jacob Nielsen og Hustru, f. Berg, Lieutenant Omeyer, Fru Ring, Jfr. Ring, Bataillonschirurg J. U. G. Schenck, Capitain N. Schiøtt, Politifuldmægtig Smith, Mademoiselle E. Urbin; fra Novbr.: Etatsraad Envold de Falsen († 16 Novbr.), Feierinspecteur F. Hegermann († i Novbr.); fra Decbr.: Johan Peter Petersen, Inspecteur ved Fattigvæsenet († 17 Decbr. 1808 i sit 36te Aar[5]), om hvis Nidkjærhed i sin Tjeneste Christiania Intelligents-Sedler bære en Mængde Vidnesbyrd gjennem hans Functionstid; fra Januar 1809: Procurator A. Arntzen, Major Haffner, Mad. Marichen Paasche Omsen, fød Schioldager (f. i Throndhjem 19 Febr. 1753 † i Christiania 1 Januar 1809), Mad. A. Henriette Wulfsberg, f. Stoltenberg, Jfr. Boel Margrete Wulfsberg; fra Mai 1809: Mad. Marie Margrete Arntzen, fød Knudsen (f. 1777

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 82 og 84; 1809 No. 2 og 3.
[2]) Ibid. 1808 No. 68 og 69.
[3]) Ibid. 1809 No. 15 og F. Kiær, Norges Læger S. 59 f.
[4]) Om deres Afreise fra Christiania 1 Juni 1809 se Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 45, hvor ogsaa den paa Greverud afsungne Sang findes trykt.
[5]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 102—4.

† 1863), der ved denne Tid flyttede til Kjøbenhavn, efter at hendes Ægteskab med ovennævnte Procurator Arntzen i Slutningen af 1808 var hævet; fra Juni 1809: Candidat Brolund (f. 1784 † 1848), der fulgte Grev Moltke tilbage til Danmark, hvor han i 1810 blev Prest, og Byfoged Wulfsberg, der 1808 var bleven udnævnt til Sorenskriver paa Eger. — I Selskabet indtraadte i samme Tid 20 Herrer og 23 Damer, nemlig fra 26 Octbr. 1808: Mad. Berner, Student Clausen, Mad. Essendrop, f. Søeborg, Hagbarth Falsen[1]), Jfr. Alette Fleischer (senere Fru H. Falsen), Mad. A. C. Gjandrup (siden Fru Bergh), Jfr. Johanne Hasberg, Cancelliraad og Sorenskriver i Ager Erik Horn og hans Datter Jomfru Betsy Horn, Peder Kierulf, Søcapitain Lassen og Frue, Jfr. Karine Neschill (senere Fru Lumholtz), Thore Petersen, Fru K. Platou, f. Lumholtz, Jfr. Engel J. C. Reichborn (senere Mad. Andresen), Frøken Elisabeth Rummelhoff (senere Fru Thome), Fuldmægtig Svendsen, Kjøbmand Johan Sørensen, Fru Widing, f. Grefsen, Mad. Winge, f. Clausen, Byfoged Wulfsberg og Hustru A. H. Wulfsberg, f. Stoltenberg, Jfr. B. M. Wulfsberg[2]); fra Januar 1809: Frøken Adelheide Bang, Jomfruerne Georgine og Sophie Berg, Kjøbmand Hieronymus Clauson, Mad. S. F. Døderlein, f. Selmer, Kjøbmand Daniel Ellefsen, Kjøbmand Gjandrup, Stud. jur. P. N. Hansteen, Lieutn. Heiss, Pastor A. Hofgaard (paa Fornebo) og Hustru, f. Petersen, Secretair Høst, Frøken Marie Mansbach, Lieutenant Carl Møller, Kjøbmand Johan Riis og Hustru, Capitain N. Schiøtt,

[1]) Han maa den foregaaende Saison ikke have været Medlem af Selskabet, skjønt dette ikke findes angivet i Medlemsfortegnelsen.

[2]) De nyindkomne Medlemmer underrettedes om sin Optagelse ved en omsendt Liste og skulde hente sine Billeter hos Krigsraad Nielsen Løverdag 29 Octbr. Kl. 2—4 mod Erlæggelsen af 10 Rd. i Indtrædelsespenge og Terminscontigenten (3 Rd. for Herrer og 1½ Rd. for Damer).

Kammerraad og Toldkasserer J.G.Thode og Frue f. Floed[1]). — Af musicalske Medlemmer tabte Selskabet dette Aar 3, nemlig Lorentz Meyer (f. 20 Juli 1782 † 20 Januar 1809), der ogsaa havde betraadt Bræderne i et lidet Parti i „Dragedukken"; han omtales som en elskværdig Yngling, der først havde nydt videnskabelig Undervisning og besad en mer end almindelig Aandsdannelse, senere uddannedes han til Handelen i og udenfor sit Fædreland og gik tilsidst Moderen, Louise sal. Peder Meyers, tilhaande, „indtil hans Kræfter henvisnede ved en langsomt tærende Sygdom"[2]); N. C. Brøgger, der i Medlemsfortegnelsen først angives udtraadt fra Octbr. 1809, sees af et Avertissement[3]) at have forladt Christiania allerede om Vaaren s. A.; han takker nemlig 7 Mai denne Bys musicalske Selskab, „som han altid har skyldt megen Tak for den mod ham ved alle Leiligheder udviste Velvillie, men især nu, da han forlader dette Sted", for den ham saa uventet tilsendte Gave; Johan Christian Krøyer, Organist ved Vor Frelsers Kirke i Christiania, der havde været Medlem af Orchestret siden Selskabets Oprettelse, døde 6 Juni 1809, nær 73 Aar gammel; hans Hustru, Charlotte Regine Meyer, fulgte ham allerede 6 Novbr. s. A. 78 Aar gammel[4]). — Blandt de Kræfter, Selskabet i denne Saison erhvervede, bleve P. Kierulf allerede strax og Lieutenant C. Møller noget senere af

---

[1]) Fortegnelsen angiver desuden følgende som nye Medlemmer fra deres Giftermaal, uagtet de allerede forud vare optagne i Selskabet, nemlig fra Octbr. 1808: Mad. Kaja Steen, f. Collett; fra Januar 1809: Mad. Thrine Aars, f. Kofoed, Mad. Lovise Clausen, f. Thrane, Mad. Ingeborg Ellefsen, f. Hasberg; fra Febr. 1809: Fru Haagine Møller, f. Falsen; fra April 1809: Mad. M. J. Muus, f. Jansen, og fra 1809 uden nærmere Angivelse: Fru H. Krog, f. Mathiesen.

[2]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 7 og 8.

[3]) Ibid. 1809 No. 37.

[4]) Ibid. 1809 No. 46 og 89.

særdeles stor Betydning for Selskabet; af Damerne vare Jfr. Alette Fleischer (senere Fru H. Falsen) og Jfr. Engel Reichborn (senere Mad. N. Andresen) de vigtigste Acqvisitioner for Scenen. — Blandt dem, der udtraadte af Selskabet, savnedes Procurator Arntzen, der meget hyppig havde spillet, sidste Gang som William i „Den bogstavelige Udtydning" 9 Marts 1808, samt Cancelliraad Hartwig, hvis sidste Rolle var Baron Frydenhjelm i „Høg over Høg" 23 Decbr. 1807; Major Haffners og Capitain Schiøtts Tab var kun af kort Varighed (hver en halv Saison); Byfoged Wulfsberg, der denne Vinter atter var Medlem af Selskabet, kom kun lidet til at optræde, og hans endelige Afreise fra Christiania om Høsten 1809 var derfor ikke saa følelig for Selskabet, som hans Udtræden i Novbr. 1807[1]). Derimod led det ved Etatsraad Envold de Falsens Død 16 Novbr. 1808 det største Tab, det hidtil nogensinde havde lidt eller overhovedet kom til at lide. Efter Udbruddet af Krigen med England og sin Udnævnelse til Medlem af Regjeringscommissionen i Høsten 1807 havde Falsen tiltrods for sin store Svaghed udviklet en betydelig praktisk og literair Virksomhed, saaledes udgav han det kraftigt og vel redigerede Blad „Budstikken", der i høi Grad bidrog til at nære og opflamme den patriotiske Følelse under de yderst vanskelige Forhold, hvorunder Regjeringscommissionen, hvis Sjæl han var, havde at virke. Han skrev desuden ogsaa i det af Pastor N. Wulfsberg redigerede Blad „Tiden" en Opfordring, dateret 19 Febr. 1808, til at drive Kaperi mod Engelskmændene, der fremkaldte en længere Skriftvexel, hvori ogsaa hans Søn, Sorenskriver Chr. Magn. Falsen, deltog; sammesteds findes Sange til 28 Januar 1808 og til Frederik VI. ved hans Thronbestigelse. I April s. A. averteres, foruden den omtalte

[1]) Hans Farvel til Christiania Indbyggere, dateret Ulverud paa Eger 6 Octbr. 1809, findes i Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 81.

Epilog fra Forestillingen 23 Marts, hans særskilt trykte Krigssange for Artilleriet (solgt til Indtægt for Corpset) og for det frivillige Corps[1]). De stadige Bekymringer og det anstrængende Arbeide overvældede ham imidlertid snart, og hans allerede før vaklende Helbred undergravedes af en dyb Melancholi, som, forenet med en sygelig Frygt og Tvivlraadighed, undertiden næsten udartede til Sindsforvirring. Alle Anstrengelser for at rive ham ud af denne Sindstilstand vare frugtesløse, og kun modstræbende havde han ladet sig bevæge til at besøge Theaterforestillingen 16 Novbr. 1808. Paa den mørke, regn- og stormfulde Høstaften vilde han ene begive sig hjem til sin Gaard i Raadhusgaden[2]), men naaede den aldrig; et Par Kvartaler længere nede fandtes den følgende Morgen hans Lig i Søen. Sørgebudskabet løb fra Hus til Hus, fra Bygd til Bygd, og vakte en sand Landesorg; Tabet syntes enhver uerstatteligt. Paa Begravelsesdagen 22 Novbr. samlede sig derfor et overordentlig stort Ligfølge af alle Stænder, hvoriblandt endog „Bønder i deres Nationaldragter"; Ligkisten blev baaren den hele Vei fra Sørgehuset til Agers Kirkegaard, hvor 12 Damer og 12 Herrer, accompagnerede af Blæseinstrumenter, afsang de to første Vers af Lieutenant C. H. Sommers Gravsang. Da Følget havde ordnet sig om Gravstedet, hvorom en Lund af Grantræer var plantet, lagde Stiftamtmand Grev Moltke som den høieste tilstedeværende Embedsmand med nogle faa, passende Ord Borgerkransen paa Kisten, hvorpaa Biskop Bech holdt den egentlige Ligtale. Denne Tale, der er ret charakteristisk, begyndte saaledes: „Lyse Aand! som nylig boede i dette her indsluttede Støv — dette Støv, der i flere Maaneder ilede

---

[1]) „Tiden" 1808 No. 5—7, 11—13; Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 31 og 33. Sangen til Fred. VI. og den ene af Krigssangene findes optagne i hans Skrifter I. S. 559—67.

[2]) Nu tilhørende Grosserer P. W. W. Kildal.

forud sin Opløsning imøde, — saa forgjængelig denne Krans, lig den Isse, den nu omgiver (ved disse Ord lagde Taleren en Laurbærkrans paa Kisten); saa uforgjængelig den Krans, Museme i deres Helligdoms Indre flettede om dine Tindinger. Du var deres Ven, deres Yndling, en af deres kjæreste Herolder. Naar Du prentede Fædrelandets Anliggender: da maatte Uven selv læse med Vennens Følelser; og ei vilde man, at Du, talende offentlig, ophørte at tale. Sang Du til Fryd i glade Samfundskredse: hvor gjerne tonede hver Smagens Søn og Datter Din Sang! Eller ofrede Du Din Muse til Thalias Alter: naar var da hendes Tempel stort nok? Eller stemte Du Harpen for Kamp og Seir, hvor opglødedes Modet i alle Hjerter, og Kampens Seir og Hæder blev ikke tvivlsom for selv den forsagte! — Lyse Aand! Du gik — med tunge Skridt bortgik Du fra os. Ei brød Du selv Støvets Lænker — Vegten af deres Tyngde nedbøiede Din kraftfulde Sjæl. Hine sank, og denne stod afklædt Jord og Forkrænkelighed. Ude af vort Samfund vaager og virker Du ikke, synlig for jordisk Sans, mere for det; men skilt fra os, fra Tidens Sysler og Krænkelser, skilt fra alt for omsider udbrugte Kræfter byrdefuldt Arbeide, lever og virker Din Aand iblandt os og vil leve, saalænge Vid og Smag endnu hyldes og dyrkes af os." Senere ønsker Taleren, at „hin Krans, eviggrøn vunden om Dine Tindinger, maa minde Norges Skalde om den Hæder, der venter paa dem, det maatte gives at erstatte Dit Savn! Ja, maatte den Aand, hvormed Du skrev og talede, hvormed Du veiledede Smagens Dyrkere, hvile over dem, der, trædende i Dine Spor, forsøge paa at gaa frem i de samme; maatte de med Dit Held forskjønne Smag og Kunst i de Forlystelser, som Du under Thalias Ægide fremkaldte, og med øvet Haand holdt bange Varetægt over!" Taleren ønsker dernæst, at han ei maatte have forladt sin høie Post i Staten i ubeleilig Tid. „Hvad Du var for Dine Venner, derom vidnede

Følelserne ved Din Bortgang; derom vidner denne Jordefærd og de Taarer, som væde Din Urne, ja de vidne om Dit Værd som Menneske. Men heri og i Dit Hjertes Anliggender staar Du ikke for vor Domstol" etc. — Under Afsyngning af Sangens tredie Vers sænkedes Kisten i Graven. „Efter Jordpaakastelsen strøede de syngende Damer Blomster ned i den, og medens de tvende sidste Vers af Sangen bleve sungne, reistes efter gammel nordisk Vis en Bautasten med Indskrift: Envold de Falsen. Som den bortgangnes ældste nærværende Ungdomsven ofrede Hr. Grosserer John Collett ham tilsidst med de Ord: Norges Ven! min Ven! farvel! en Krans, som mangeaarigt prøvet Venskab havde bundet. Stemningen ved det hele var saare høitidelig, og upaatvivlelig maatte enhver af de tilstedeværende ønske: engang at vorde savnet og begrædt som Envold de Falsen!" — Et Vidnesbyrd om den store Sorg og Deltagelse, Efterretningen om Falsens Død vakte, er den Mængde af Gravskrifter og Digte, hvoraf Aviserne vrimle; nogle af disse ere anonyme, andre forsynede med Underskrifter, saaledes optræde, foruden den nævnte Lieutenant C. H. Sommer, følgende under Navn: K. L. Rahbek, Pastor N. Wulfsberg, Overlærer L. S. Platou, Procurator P. G. Debes, Student P. Schonning. Wulfsbergs Gravskrift[1]) var fæstet paa Kisten; i denne omtales han som „Kongens og Landets tro Mand, lys af Forstand, kraftfuld af Sjæl, Musernes Yndling, høi i Veltalenhed, brændende for det skjønne og store, utrættelig for at naa det Maal, han opstillede sig." Derpaa spørges, om det klart føles, „hvad han var for Selskabet, for Vennekredsen, for dem, Naturen havde bundet til hans Hjerte; hvad han var for Norges Land! hvad hans Aand har virket, hans Stemme har sagt, hans heldige Pen, hans Digterfølelse

[1]) Særskilt trykte Exemplarer af Wulfsbergs Gravskrift og Sommers Gravsang findes i Chra. Kathedralskoles Bibl.

skildret for at hævde Fædrenelandets Ære, opretholde dets Sønners Mod, opildne, hædersynge dets Helte, styrke de kleinmodige, omgjærde selv den ringeste, tale Folkets Sag hos Regenten i eget og ædle Medstyreres Navn?" — Rahbek kalder ham „sit herlige Fødelands Tunge, om ikke dets Øie"[1]), og i Platous Digt „Etatsraad Falsens Minde" udtrykke de i „Gamle Nors" Mund lagte Ord vistnok fuldkommen Samtidens Stemning:

„Ak! jeg har mistet min Søn!" — saa klang din sorgkvalte Stemme
Høit ifra Fjeldenes Tind, dybt gjennem Dalenes Skjød —
„Ak! jeg har mistet min Ven, min Yndling, min trofaste Gubbe,
Envold Falsen er død! død er min gjæveste Søn!
Fred med dit Støv, dit Minde skal staa, saalænge som Dovre
Endnu fastholder mit Land, endnu omslynger min Dal!
Envold Falsen! Dit Minde skal staa, saalænge som Glommen
Ruller sin sølvklare Flod ned gjennem frugtbare Dal!"

Blandt de forskjellige Sørgedigte vandt navnlig en strengt anonym Elegi almindeligt og fortjent Bifald. Nogle Vers hidsættes:

Den 16de November 1808.

1. Hvo er det, som vandrer hist saa mat
I Storm og Regnskyl ved mørken Nat
Med Staven i rystende Haand?
Hvad vaandefuldt Suk fra hans Barm udbrød?
Hvi bad han den hulde, frelsende Død
At løse de haarde Baand?

2. Og kjender Du ei den Norges Mand,
Den Støtte, den Hæder, den Pryd for sit Land,
Vor Falsen kjender Du ei?
Ham er det, den Kongens og Folkets Ven,
Der vandrer saa taus og sørgmodig hen
I Mulmet den ensomme Vei.

3. For Norge brændte hans hele Sjæl;
For Norges Ære og Norges Held
Den brændte ved Nat og ved Dag.

[1]) Som vel var Prins Christian August.

Hvi fik den ei Næring, den hellige Ild?
Den brændte, og ingen gjød Olie dertil;
Ak, Luen omsider blev svag.
— — — — — — — — —

9. Klag høit, o elskede Fødeland!
Ak har Du endnu i dit Skjød en Mand,
Som kan Dig erstatte dit Savn? —
Men, Falsens Venner! o, græder ei mer!
Den Ro, han søgte men fandt ei her,
Den fandt han i Dødens Favn.

Først mange Aar senere, da L. S. Platou udgav E. Falsens samlede Skrifter i to Bind (Chra. 1821. 8.), angives Forfatteren at være Slotsprest Claus Pavels, der imidlertid var bleven Biskop i Bergen. Det er ovenfor omtalt, at en gammel Misstemning mellem Falsen og Pavels endnu i Aaret 1806 ikke var hævet; imidlertid maa altsaa denne Dissonants senere have opløst sig i Harmoni om ikke før saa der, hvor alle Veie mødes.

Envold de Falsen var, da han døde, Justitiarius i Agershus Stifts-Overret, Medlem af den kgl. interimistiske Regjerings-Commission, den kgl. Over-Criminal-Ret og Laane-Commission for Norge samt af Over-Tilsyns-Commissionen for det Ankerske Fideicommis. Han fødtes i Kjøbenhavn 17 Octbr. 1755 og var saa tidlig udviklet, at han allerede blev Student i Aaret 1765, en Omstændighed, hvori man senere har villet se Grunden til hans tidlige Alderdom, idet han ved sin Død, 53 Aar gammel, allerede havde Oldingens Udseende. I sit 16de Aar blev han Copist i Cancelliet og i sit 22de Assessor i Overhofretten i Christiania. Aaret før han forlod Kjøbenhavn, optraadte han allerede som Digter med den borgerlige Tragoedie Salvini og Adelson (i 5 Acter, efter en Fortælling af Arnaud, med omdigtet Slutning), der vistnok ikke blev antagen af det kgl. Theater i Kjøbenhavn, men alligevel vakte Opmærsomhed[1]), da den

[1]) Recensionen i Kjøbenhavnske Efterretn. om lærde Sager 1777 S. 53—57 er fuldstændig irrelevant.

kort efter udkom i Trykken; den staar vistnok i et Slags Slægtskabsforhold til den samtidige borgerlige Tragoedie „Beverley", der dengang var et meget yndet Skuespil, men staar i flere Henseender ikke lidet over dette Arbeide, saa at Forkastelsen ved det kgl. Theater mere vidner mod dettes Styrelse end mod Forfatteren. Det er ikke usandsynligt, at Stykket kan være opført i Christiania i Tiden mellem 1780 og 1789, hvad der vistnok ogsaa har været Tilfældet med hans Toactscomoedie „De snorrige Fættere eller Testamentet." Med Undtagelse af denne og „Dragedukken" findes der intet Spor til, at noget andet af Falsens originale Arbeider er opført i Christiania, hvilket ogsaa kun kunde være skeet mellem Vaaren 1802 og Vaaren 1804. Dette er navnlig besynderligt med Hensyn til „Idda" (Drama i 5 Acter efter Lafontaines Fortælling Idda v. Tockenburg. Kbhvn. 1802. 8.), som dog havde gjort Lykke i Kjøbenhavn[1]), hvad der ikke var Tilfældet med flere andre af hans Originalstykker, af hvilke fire kun naaede til tre Opførelser hver, skjønt deriblandt vare saa respectable Arbeider som Femactscomoedierne „Kunstdommeren" (efter en Fortælling af Marmontel) og „Hvad vil Folk sige?" (efter en Fortælling af Florian), der i alle Fald langt overgaa „Idda" og mange af Samtidens Modestykker; Residentsstadens Smag har imidlertid vel været afgjørende ogsaa for Christiania Publicum. I sine Oversættelser og Bearbeidelser var derimod Falsen heldigere til at træffe Samtidens Smag, og flere af dem holdt sig længe paa Repertoiret f. Ex. „Pebersvendene", „Landsbytheatret", „Den forladte Datter", „Nonnerne", der ogsaa alle opførtes i Christiania. Det kan til Ære for hans egen Smag bemærkes, at han, med Undtagelse af Iffl ands „Pebersvendene", ikke har hentet Originalerne

[1]) Om en Opførelse af „Idda" i Christianssand, se A. Munchs Barndoms- og Ungdoms-Minder S. 165—68.

hos de dengang paa Scenen næsten enevældige Tydske Fabrikanter, men hos solide Engelske og livlige Franske Forfattere. — Ved en Sammenligning med Overskous Danske Skueplads vil det findes, at Falsen som Skuespiller især optraadte i det Fag og i de Roller, der i Kjøbenhavn laa i den geniale Skuespiller Frederik Schwarz's Hænder; det siger sig selv, at Falsen i ikke ringe Grad maa have uddannet sig efter ham, men at han har gjort dette baade med stort Held og vistnok ogsaa med Originalitet (han havde jo selv seet Udlandets Scener, deriblandt den Franske), derom findes mange uforkastelige Vidnesbyrd. Som Instructeur virkede han ved sin fine Smag, alsidige Dannelse og store Omhyggelighed til at fremkalde et fortræffeligt og her indtil den Tid useet Samspil. Da Falsen døde, var hans Navn — Christian Augusts maaske fraregnet — det største og mest populaire i Norge, men han synes at have havt den Skjebne hurtigere at glemmes af Mængden end flere samtidige og efterfølgende Størrelser, hvis Begavelse ikke paa langt nær har naaet hans i Udstrækning eller Intensitet; herom vidner blandt andet den Omstændighed, at han savnes i de forskjellige, hidtil udkomne Norske og Danske Portraitsamlinger. Som dramatisk Forfatter vil udenfor Literaturhistorikernes Kreds „Dragedukken" længst bevare hans Navn; dette Arbeide hører blandt flere til de Mærkestykker, som ingen Norsk eller Dansk Scene, der er sig sin Opgave fuldt bevidst, ganske burde udslette af sit Repertoire[1]). Med Falsens Død kan det dramatiske Selskabs første og mest glimrende

[1]) Nyerups og Krafts Literaturlexicon, „Budstikken" 1808 No. 56, Etatsraad Falsens Minde i „Tiden" 1809 No. 25—26, Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 93—97, Overskou, D. dan. Skuepl. III. og IV., E. Falsens Skrifter, udg. af L. S. Platou, Jacob Aalls Erindringer (2 Udg.) S. 160 f., L. Daae, Det gamle Christiania, S. 288 f., Leopold v. Buch, Reise durch Norwegen und Lappland. 1 Th. (Berlin 1810. 8.) S. 78 f.

Periode betragtes som afsluttet; imidlertid bevaredes endnu længe Traditionerne fra hans Tid, da mange Medlemmer af hans efterladte Familie i en Række af Aar vedbleve at virke som nogle af Selskabets bedste Skuespillere, nemlig, foruden hans Enke Anne Henriette Petronelle f. Mathiesen, Sønnen Hagbarth Falsen og hans Hustru Alette Fleischer samt Datteren Haagine Falsen og hendes Mand Oberstlieutenant J. C. Møller. Det dramatiske Selskab hædrede Falsens Minde ved at opsætte hans Buste paa Balkonen i Baggrunden af Tilskuerpladsen[1]).

De nye Directeurer ville kunne sees blandt de nedenfor anførte administrerende Directeurer, de nye Repræsentanter blandt Billetmodtagerne; som Secretair fungerede fremdeles Schandorff.

Repertoire, Rollebesætning etc.

27 Octbr. 1808 bekjendtgjøres, at det dramatiske Selskab i Grændsehaven begynder sine Øvelser 2 Novbr. med en Prolog, „som faaes ved Indgangen imod at erlægge, hvad Evne og Villie maatte tillade enhver at give, hvilken Indtægt er bestemt til Uddelelse iblandt de fattige Koner og Enker, hvis Mænd eller Sønner enten ere opbragte af Fienden eller udcommanderede til Landets Forsvar, og der i Sommer have nydt Understøttelse af Selskabets frivillige Gave." Generalprøve som sædvanlig Dagen forud. Indgangen aabnes Kl. 5[2]).

1. 2 Novbr. 1808. a. Prolog af Lieutenant C. H. Sommer. b. Barselstuen, Comoedie i 5 Acter af

[1]) I Decbr. 1808 averterer den ovennævnte Juminiano Lotti, at han forfærdiger veltrufne Buster af Etatsraad Falsen i Gibs. (Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 102). Et lithographeret Portrait af ham i Profil er ogsaa udkommet.

[2]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 87.

L. Holberg. De optrædende Personer i Prologen vare Thalia (Mad. Tullin) og Pallas (Fru Thulstrup), og Indholdet er nærmest et Forsvar for Selskabets Virksomhed under Krigen, idet Pallas opfordrer Thalia til igjen at aabne sit lukkede Tempel, da Nordmændene ikke er et svagt Folk, der feigt falder for Fiendens Sværd, men kjækt danner en Mur ved Grændsen:

Vær rolig! — Pierider dyrkes kan,
Hvor Helten Christian svinger Fredriks Banner!
— — — — — — — — — — — — — —
For Vid og Smag Dit Tempels Indskrift er!
Dem hylde Du, Thalia! — men tillige
Som forhen Trangens varme Talsmand vær!
Lad Tak fra Penia til Himlen stige!

Thalia beslutter igjen at indbyde sine Dyrkere til vanlig Offerfest, at lindre Nøden for Krigernes efterladte og at prise Tapperheden med Sang, hvorpaa Scenen forandres til en offentlig Plads, hvor Bønder og Borgere, Kvinder og Piger, Oldinge og Børn under krigersk Musik reise en Støtte med Indskrift: For Norges Krigere og bekranse den. Derpaa følger Dans og Sang, hvori

De Thrønder og Haldens og Oplandske Mænd
Og Jægere, raske og snilde[1]),

tilligemed Prins Christian lovprises[2]).

Rollebesætningen i „Barselstuen" var denne: Barselkvinden, Otto Collett; Corfits, hendes Mand, Lynge; Jeronimus, en Borger, Bukier; Troels, Corfitz's Tjener, Carlsen; Gothard, Cantor, David Thrane; to Piger hos Corfitz, Jfr. Aars og Mad. Tina Collett; Ammen, Mad. Grüner; to Damer, Fru Thulstrup og Jfr. Barclay; Anne Kandestøbers, Mad. Hagerup; Ingeborg Blytækkers, Mad.

[1]) Sigter til de Armecorpser, der i Sommerens Løb særlig havde udmærket sig.

[2]) Sommers Prolog findes aftrykt i „Budstikken" 1808 No. 75 og er tillige særskilt trykt i Chra. 8. S. 8 hos N. J. Berg. (Exempl. i Deichm. Bibl.)

Wulfsberg; Arianke Bogtrykkers, Jfr. Sang; Else Skolemesters, Fru Rummelhoff; Dorthe Knapmagers, Mad. Arntzen; Øllegaard Sværdfegers, Mad. Glad; Engelke Hattemagers, Jfr. Arbin; Stine Isenkræmmers, Mad. Tullin; Gedske Klokkers, Mad. Boyson; en Frue, Frøken Mansbach; Christopher, hendes Tjener, Hans Grüner; Anne Signekjælling, Mad. Collett; Mester Bonifacius, Barber, Lieutn. Sommer; Tvende Koner, Fru Baumgarten og Jfr. Mathiesen; en Mammeselle (staar ubesat); en Doctor, Tullin; en Officier, Hetting; en anden Officier, Mariboe; Jens Olsen, Wulfsberg; Christopher Eisenfresser, Engebretsen; Leonard, Gothards Ven, Capt. Næss; Gunild, Mægler Smith; Oldfux som Chiromanticus, Platou; en Poet, Schandorff; to Advocater, Flor og Lieutn. Aars; Claus, Nils Ring; en fremmed Pige, Jfr. Hasberg. — Administrerende Directeur var John Collett; Billeterne modtoges af Langballe og Gluckstad, Indtægten for Prologen af Schaft og M. Anker.

Af dem, der spillede ved denne Opførelse, indehavde endnu en Del de samme Roller ved Stykkets Gjenoptagelse 5 Febr. 1817, fra hvilken Tid der haves en Kritik over Opførelsen i C. Pavels's Dagbøger. Det meste af, hvad han da siger, gjælder formodentlig ogsaa nu. Carlsens gode Spil som Troels anerkjendes, medens hans Udseende og Figur i alle Fald i 1817 fandtes uforeneligt med Rollen. Jfr. Aars spillede Pigen i hendes sædvanlige Mad. Poulsenske Maner. Jfr. Sang som Arianke Bogtrykkers var en af de bedste. Fru Rummelhoffs Else Skolemesters var ikke god, der vilde Jfr. Sang været fortræffelig. Fortællingen om den gloende Drage var det bedste. Mad. Glad som Øllegaard Sværdfegers saaes med fortjent Bifald men burde seet ældre ud. Engelke Hattemagers gaves ikke ilde af Fru Rasmussen (nu Jfr. Arbin). Det gjælder formodentlig ogsaa nu, at „3die Acts 5te Scene røg næsten ganske i Lyset derved, at der ingen Mammeselle var“ (formodentlig har ingen

Dame villet overtage Rollen). Flor spillede ikke synderlig godt som den ene Advocat, medens Mariboe, der ikke i 1817 men tidligere havde spillet anden Officier, omtales som bedre spillende end den daværende.

Søndag 6 Novbr. 1808 gjentoges Forestillingen „for de af Byens respective Indvaanere, der mod Betaling maatte ønske at bivaane samme; Indtægten er til Understøttelse for de Koner og Enker, hvis Mænd eller Sønner er opbragt af Fienden eller udcommanderet til Landets Forsvar." Billeterne erholdtes Løverdag og Søndag Kl. 11—2 hos John Collett for „1 Rd. Stykket eller hvad mere veldædige Medborgere maatte yde til denne menneskekjærlige Hensigt. Da Billeternes Antal maa indskrænkes med Hensyn til Rummet, vilde de, der fortrinlig ønske at bivaane Forestillingen, behage at lade Billeterne afhente om Løverdagen, da det maaske kunde hende, at det hele Antal samme Dag udleveres, og altsaa ingen om Søndagen blev at erholde. Fremdeles anmodes de, der ved Bud lade Billeter afhente, at de under deres Haand skriftlig vil forlange Antallet af Billeter, og hvad derfor af Budet betales, for at forebygge den mulige Uorden, der ellers maatte kunne indsnige sig. Ingen Entrée-Billeter kan faaes ved Indgangen, derimod udleveres Prologen mod Betaling efter Behag" [1]). Udbyttet af Forestillingen var 861 Rd. 68 Sk., hvoraf 379 Rd. 68 Sk. for Prologens Salg [2]).

9 Novbr. bevidner Committeen for Bestyrelsen af det dramatiske Selskabs Gaver „velbemeldte Selskabs respective Direction og samtlige høie og høistærede Damer og Herrer, der deltog i den offentlige dramatiske Forestilling d. 6 Novbr., dens forbindtligste Tak, fordi de atter har sat den i Stand til at virke i det kjære og værdige Kald, der er den anfortroet. En bedre Tak,

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 88 og 89.
[2]) Budstikken 1808 No. 55.

mere belønnende for ædle og oplyste, er den Kummers Lettelse, de Glædes Yttringer, som udbredes i Armodens Hytter ved Anvendelsen af Selskabets Gaver, og hvis Minde lever, naar Tiden har tilintetgjort disse Linier." Samtidigt tilkjendegives de fattige Enker og Koner, hvis Forsørgere ere udcommanderede eller opbragte af Fienden, og som hidtil have nydt Understøttelse af det dramatiske Selskab, at Committeen paanyt er sat istand til at begynde Udtællingen, hvorfor de indkaldes til at møde i Skuespilhusets Forsal Søndag 13 Novbr. Kl. 11 Form. Ogsaa Enker, der bo indtil $^1/_2$ Mil fra Christiania og forøvrigt ere qvalificerede, kunne, naar de indkomme med Ansøgninger, attesterede af deres Prest, vente samme Understøttelse som dem, der bo i Christiania og Forstæderne. — Krigsraad Nielsens Extract af Regnskabet viser, at Bidragene fra det dramatiske Selskabs Medlemmer (om Vaaren 1808) udgjorde 1944 Rd., Etatsraad de Falsens Bidrag (ved Salg af Epilogen) 473 Rd. 84 Sk., tilsammen 2417 Rd. 84 Sk., hvoraf var udbetalt til 216 Koner fra 24 Sk. til 1 Rd. ugentlig efter Familiernes Størrelse og Trang fra 1 April til 15 Octbr. 1808 tilsammen 2412 Rd. 64 Sk. Bogtrykker Berg havde ikke taget Betaling for Papir eller Trykning af Epilogen.[1]) — 16 Novbr. oversendte Lieutenant C. H. Sommer gjennem Directionen Committeen en Sum af 65 Rd., der var indkommen paa Ballet d. 13 s. M. i det forenede Balskab for en af ham uddelt Sang.

2. 16 Novbr. 1808 (Envold de Falsens Dødsdag). a. Bortførelsen, Comoedie i 3 Acter, efter Jünger, oversat ved Fr. Schwarz. b. Gevinsten i Classelotteriet, Comoedie i 1 Act af Hagemeister, frit oversat af N. T. Bruun.[2]) Rollebesætningen i det førstnævnte Stykke var følgende: Hr. von Sachau, Paul Thrane;

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 91.
[2]) Se ovenfor S. 262, 306, 310, 325.

Henriette, hans Datter, Jfr. Reichborn; Wilhelmine, hans Broderdatter, Mad. Tullin; Baron Rosendal, Henriettes bestemte Kjæreste, Schandorff; Hr. v. Buchenhein, Kierulf; Johan, Rosendals Tjener, Student Clausen; en Kjeldersvend, Hans J. Hansen; Jacob, Iversen; to Portechaise-Dragere: Major Wendel og Apotheker Niemann. — Rollebesætningen i „Gevinsten i Classelotteriet": Sommer, Kjøbmand, Wulfsberg; Ludvig, hans Søn, Otto Collett; Babet, hans Myndling, Frøken Mansbach; Elias Trip, hans Bogholder, Lynge; Susanna, hans Husholderske, Mad. Hagerup; Pyt, Classelotteri-Collecteur, Delphin; en Notarius, Secretair Thomsen. — Administrerende Directeur var Hetting, Billeter modtoges af Prahl og Mariboe. Disse to muntre og, navnlig hvad det første angaar, vel sammensatte Comoedier, der begge frembyde flere for Skuespillerne godt tilrettelagte Roller og Situationer, fik her en meget god Udførelse og hørte til Repertoirets mest yndede Stykker. Af de to Debutanter havde Jfr. Reichborn allerede nogen Routine fra det borgerlige dramatiske Selskabs Scene, hvor hun var en af de faa, der havde vakt nogen Opmærksomhed; P. Kierulf vandt strax Bifald og blev snart en yndet og hyppig anvendt Skuespiller. — Søndag 20 Novbr. gjentoges Forestillingen for Betaling i samme Øiemed og ganske paa samme Betingelser som Saisonens første Forestilling; Billeterne afhentedes nu hos Hetting som administrerende Directeur.[1])

3. 30 Novbr. 1808. a. Han har sin Næse allevegne, Lystspil i 5 Acter af Jünger. b. Virtuosen No. 2, Comoedie i 1 Act af P. A. Heiberg.[2]) Rollebesætningen i førstnævnte Stykke var for fire Rollers (gamle Hermans, Evelines, Plumpers og Kjeldersvendens) Vedkommende den samme som 21 Novbr. 1807 (Lynge,

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 92 og 93.

[2]) Om Stykkernes tidligere Opførelser se ovenfor S. 262 og 425.

Mad. Tullin, Carlsen, Meyer). De øvrige vare ombesatte saaledes: Carl Herman, Kierulf; Baron Willburg, Mariboe; Milek, Secretair Thomsen; Charlotte, Jfr. Alette Fleischer; Lise, Jfr. Aars; Hanne, Jfr. Cecilie Frost; Johan, Kjøbmand Sørensen; en Tjener hos gamle Herman (ikke angivet). Rollebesætningen i Virtuosen var den samme som 11 Marts 1807 med Undtagelse af, at Elskerparret, Erdman og Juliane, nu udførtes af Otto Collett og hans unge Hustru. Administrerende Directeur var Platou; Billeter modtoges af Grüner og Nils Aars. Disse underholdende og livlige Stykker vare omtrent ligesaa yndede og hyppig spillede som de, der udgjorde den foregaaende Forestilling. Den nærværende, forøget med en Epilog, gjentoges Søndag 4 Decbr. for Betaling i Lighed med de to nærmest foregaaende. Billeterne afhentedes hos Platou.[1])

I Decbr. 1808 aflægge en Del af de Koner, som ere blevne understøttede ved Selskabets Bidrag, sin Tak for det modtagne.[2]) Af Hensyn til disse velgjørende Foretagender bestemtes det ved en Repræsentant-Resolution af 8 Decbr., at indtil videre ingen reisendes Billeter skulde uddeles til Selskabets Forestillinger.

4. 14 Decbr. 1808. Manden af Ord, Skuespil i 4 Acter af Iffland. Stykket opførtes med samme Rollebesætning som 24 Februar s. A. med følgende Undtagelser: Onkel Lohnau, Capitain Næss; Appellationsraad Wallnau, Thulstrup; Henriette, Jfr. M. Frost. Administrerende Directeur var Carlsen; Billeter modtoges af Lynge og O. Collett. Oprindelig var det bestemt, at „Modehandleren", en comisk Pantomime, skulde været opført som Efterstykke, men den blev opsat til næste Forestilling. Derimod medtoges den ved den Opførelse af „Manden af Ord" som gaves for Betaling i veldædigt

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 97.
[2]) Ibid. 1808 No. 97 og 99.

Øiemed Søndag 18 Decbr. paa samme Betingelser som ovenfor nævnt, og hvortil Billeterne afhentedes hos Lieutenant Carlsen.[1]) Rollebesætningen i Pantomimen var følgende: Modehandleren, Tullin; hans Tjener, Lieutn. Carlsen; Modehandlersken, Mad. Glad; fire Officierer: Gustav Thrane, L. Backer, C. Eger og Wittrup (først: O. Collett); fire Damer: Jomfruerne Barclay, Reichborn og Fleischer samt Mad. Johnette (Tina) Collett; Abbed, Kierulf; Soubretten, Mad. K. Steen.

5. 21 Decbr. 1808. a. Bortførelsen i 3 Acter af Jünger. b. Modehandleren, en comisk Pantomime. Sidstnævnte gaves med den netop nævnte Rollebetætning, „Bortførelsen" med den, der er angivet ved sidste Opførelse (16 Novbr.), kun at det andet Par Portechaise-Dragere nu angives, nemlig Fabritius og Bølling. Til Slutning blev afsunget et Chor i Anledning af Aarsskiftet, forfattet af Overlærer Platou og sat i Musik af Cantor Flintenberg. Digtets fire Vers ere af stærkt patriotisk Indhold og udtaler Ønsket om, at det nye Aar maa bringe Landet Fred.[2]) Texten solgtes ved Indgangen til Bedste for de fattige. Administrerende Directeur var Procurator Lumholtz, og Billeter modtoges af Aamodt og Rummelhoff. Oprindelig var Forestillingen regelmæssig ansat til 28 Decbr. og skulde bestaaet af „Feiltagelserne" (af O. Goldsmith), men forandredes et Par Dage forud til „Bortførelsen", der formentlig har behaget mest af de i Saisonen opførte Stykker. Ved denne Leilighed indskjærpedes det Medlemmerne „paa det nøieste at holde sig Lovene efterrettelig, betreffende hvem de meddele Billeter saavel til Generalprøverne som Hovedforestillingerne." — Understøttelses-Commiteen for udcommanderede Krigeres efterladte takker „den be-

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 100 og 101.

[2]) Det findes trykt i „Tiden" 1809 No. 26; særskilt Exempl. i Chra. Kathedralskoles Bibliothek.

kjendte agtværdige Ole Fenstad i Nes Sogn" (Romerige) for den den gjennem John Collett tilsendte Gave af 100 Rdlr.[1]) — Formentlig i Anledning af Pantomimens Opførelse sees Kassereren, Krigsraad Nielsen, 22 Decbr. 1808 at have udbetalt 60 Rd. til Strømberg (som altsaa ogsaa er bleven benyttet af dette Selskab), 50 Rd. til Hr. Roverud og 25 Rd. til Hr. Groth.

Krigsraad Nielsen aflægger 8 Januar 1809 Regnskab for Understøttelses-Commiteen for første Termin af Theateraaret, hvoraf Indtægten sees at have været 2273 Rd. (nemlig for de 4 Extraforestillinger 861 Rd. — deri Indtægten for Prologen —, 269 Rd., 443 Rd. og 413 Rd., Platous Chor 92 Rd., Lieutn. Sommers Sang i Balselskabet 65 Rd., yderligere for hans Prolog 22 Rd., Ole Fenstads Gave 100 Rd.); samtidig var Udgiften 1567 Rdlr. (nemlig udbetalt til noget over 300 Familier fra 15 Octbr. 1808 til 8 Jan. 1809 1348 Rd., til Omkostninger ved de 4 Extraforestillinger 200 Rd., Trykning af Prologen 18 Rd.); Kassebeholdning 706 Rd.[2])

6. 22 Januar 1809. a. Jeppe paa Bjerget, Comoedie i 5 Acter af L. Holberg. b. Det farlige Naboskab, Comoedie i 1 Act af Kotzebue. Rollebesætningen i førstnævnte Stykke: Jeppe paa Bjerget, Lieutn. Carlsen; Nille, hans Hustru, Mad. Glad; Baron Nilus, Kierulf; Secretairen, Thyrholm; Kammertjeneren, Wittrup; Erik Lakei, Student Clausen; Jacob Skomager, Bølling; to Doctores: Lieutn. Sommer og Lynge; Ridefogden, Student Clausen; Ridefogdens Kone, Mad. Collett; tre bevæbnede Mænd: O. Eger, E. Smith og Flor; Dommeren, Engebretsen; Betjenten (Bisidder i Retten), Raadmand Larsen; to Advocater, Platou og Tullin; Magnus, Otto Collett; to Lakeier: Morten Anker og Hans Grüner. — Rollebesætningen i det andet Stykke: Flips og Lise

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 101 og 102.
[2]) Ibid. 1809 No. 3—5.

udførtes, ligesom 9 Marts f. A., af Lieutn. Carlsen og Mad. Tullin; Mad. Zephir, Mad. Collett; Hollman, Kierulf; Johan, Fuldmægtig Svendsen. Administrerende Directeur var John Collett; Billeter modtoges af Mariboe og Flor. Det synes, som om der paa de Holbergske Comoedier ved denne Tid, her som i Kjøbenhavn, ikke har været anvendt samme Omhu som paa det øvrige Repertoire, og at Opførelserne have havt et temmelig farcemæssigt Præg. Om Stykkets Egenskab som Forklædningscomoedie i 2den, 3die og 4de Act, sees det af Rollebesætningen, at man, ligesom i Reglen endnu, kun har havt et meget svagt Begreb. Selskabet optog ikke senere „Jeppe paa Bjerget". Derimod blev Comoedien før denne Forestilling for Medlemmerne givet to Gange forud for Betaling „for fremmede og indenbyes" (altsaa nærmest i Anledning af Markedet) i det sædvanlige Øiemed Tirsdag 17 Januar i Forening med „Det farlige Naboskab" og Onsdag 18 Januar tilligemed en comisk Pantomime (vistnok „Modehandleren"). Billeterne afhentedes paa Forestillingsdagene Kl. 11—2 hos J. Collett under Iagttagelse af de ovennævnte Forsigtighedsregler. Paa Grund af disse Forestillinger gik Søndagsforestillingen 22 Januar uden Generalprøve. Repræsentant-Resolutionerne af 8 Decbr. f. A., om at ingen reisendes Billeter uddeles, bringes igjen i Erindring.[1])

7. 1 Februar 1809. Figaros Bryllup, Comoedie i 5 Acter af Beaumarchais. Besætningen var for de fleste vigtige Rollers Vedkommende den samme som 16 Januar 1805;[2]) de nybesatte Roller vare følgende: Cherubin, Hagbarth Falsen; Fanchette, Alette Fleischer; Bazil, Kierulf; Bridoison, Maschmann; Tvenæve, Engebretsen; Rettens Betjent, Bølling; Pedrillo, Fuldmægtig Svendsen; Gripesoleil, P. Hansteen; to Tjenere, Feyring

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 3—5.
[2]) Se ovenfor S. 362 f.

og J. Sørensen; tre Meddomsmænd: Major Rummelhoff, Kjøbmand Mathiesen og Overlærer Flor; Spillemænd: Calmeyer og Berner; Dansere: Hans Grüner, Capt. Widing, L. Backer, G. Thrane, Christ. Eger, Student Clausen, Lieutn. Heiss, N. Aars; af Danserinder kjendes paa Grund af en større Lacune i Protocollen kun Jfr. Fabritius, Mad. H. Mostue og Jfr. P. Clausen. Administrerende Directeur var Tullin. I Pavels's Kritik ved Opførelsen i 1816 heder det: „Mad. Tullins Suzon var ypperlig og taber ikke meget ved at sammenlignes med Mad. Preislers. — Major Schiøtt endelig er ingen mesterlig Figaro, men saaes med Fornøielse af mange og uden Mishag af mig." Carlsens Antonio var meget god og Thulstrups Grev Almaviva ret dygtig.[1]) Søndag 5 Febr. gjentoges Forestillingen „for fremmede samt for indenbys" mod Betaling i veldædigt Øiemed. Billeterne afhentedes hos Tullin Løverdag og Søndag Kl. 11—2 paa sædvanlige Betingelser.[2])

8. 22 Februar 1809. Pigen fra Marienborg, et Skuespil i 5 Optog af Kratter (oversat af Fr. Schwarz). Angivelsen af Rollebesætningen mangler nu i Protocollen og af dem, der spillede i Saisonen 1803—4, kunne alene Thulstrup og Frue samt Mad. Collett nu have indehavt de samme Roller.[3]) Administrerende Directeur var Lieutenant Carlsen. Stykket, der næsten er lige saa æsthetisk som historisk usandt og kun byder en temmelig tarvelig Behandling af et interessant Sujet, har, uagtet sin Sentimentalitet, en Del Roller, der i gode Skuespilleres Hænder kunne holde og ogsaa længe holdt det i en vis Anseelse som et smukt, historisk Drama, men dette Ry kan det ikke længere bevare, naar det

---

[1]) Se Pavels's Dagbogs-Optegnelser 1815—16, udg. af C. P. Riis, S. 567 f.

[2]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 9 og 10.

[3]) Se ovenfor S. 333 f.

maa savne Scenens Fortolkning gjennem vindende Personligheder. Efter den regelmæssige Tour skulde det være givet Onsdag 15 Februar, men maatte paa Grund af Sygdomsforfald opsættes til den følgende Onsdag med Generalprøve Dagen forud, hvorfor „det nyoprettede dramatiske Selskab" maatte udsætte sin Forestilling, da begge Selskaber havde Musici tilfælles. Dog blev „Pigen fra Marienborg" allerede givet Søndag 19 Februar for Betaling i det sædvanlige Øiemed. Billeter afhentedes hos Lieutn. Carlsen paa sædvanlig Maade.[1])

9. 1 Marts 1809. a. Den sorte Mand, Lystspil i 2 Acter af Gotter. b. En Claverconcert. c. Den gamle Skuespiller, Comoedie i 1 Act af Picard, frit oversat ved N. T. Bruun (Kbhvn. 1805. 8.). Rollebesætningen er ikke bevaret, men kan for det første Stykkes Vedkommende have været den samme som ved Opførelsen 12 Febr. 1806[2]) med Undtagelse af den ene Opvarter (Instrumentmager Schøne, der imidlertid var død). Administrerende Directeur var Lieutenant Aars. Det andet Stykke, der er livligt og har en ret pudserlig Intrige, opførtes kun i denne Saison. Forestillingen gjentoges paa sædvanlig Maade Søndag 5 Marts.[3])

10. 15 Marts 1809. a. Corsicanerne, Skuespil i 4 Acter af Kotzebue, oversat af H. G. G. Schwarz (Kbhvn. 1800. 8.) og vistnok omtrent samtidig af N. T. Bruun. b. Harlekin og Bødkeren, en comisk Pantomime. Rollebesætningen i „Corsicanerne" har vistnok været ganske den samme som ved Opførelsen 9 Decbr. s. A. nemlig: Greven, Thulstrup; Frantz, hans Søn, Ritmester, Otto Collett; Natalie, hans Datter, Mad. Tullin; Ottilie, Grev Frantz's Kone, Mad. Collett; Wakker, Grevens Forvalter, Schandorff; Felix, hans Søn, Kierulf;

---

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 13 og 14.
[2]) Se ovenfor S. 388.
[3]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 17 og 18.

Rose, Gartnerens Datter, Jfr. Fleischer; Johan, Tjener, Høst; Ammen, Fru Hiort. Skjønt uden synderlig Originalitet hører Stykket utvivlsomt til Kotzebues bedre Arbeider og modtoges baade her og i Kjøbenhavn med meget Bifald, ligesom det flere Gange gjenoptoges paa Repertoiret. Rollebesætningen i Pantomimen er ubekjendt. Administrerende Directeur var Tullin. Forestillingen gjentoges Søndag 19 Marts for Betaling paa sædvanlig Maade.[1])

11. 5 April 1809. Forplumringerne, comisk Skuespil af Kotzebue, spilledes vistnok for alle større og mindre Rollers Vedkommende med samme Rollebesætning som 9 April 1806.[2]) I Anledning af Gjenopførelsen 1 Decbr. 1813 bemærker Slotsprest Pavels i sine utrykte Dagbogsoptegnelser, at dette slette Stykke fik en meget god Udførelse, navnlig kan han ikke tænke sig noget fuldkomnere i sit Slags end Lieutn. Carlsens Spil som Hr. Langhalm. De tre Dameroller bleve ogsaa „overmaade godt spillede". Administrerende Directeur var Procurator Lumholtz. Søndag 9 April gjentoges Forestillingen i velgjørende Øiemed.[3]).

12. 19 April 1809. Epigrammet, Comoedie i 4 Acter af Kotzebue. Af dem, der spillede ved Opførelsen 17 Decbr. 1806[4]) kunne denne Gang blot John Collett og Hustru, Schandorff, Glad, Jfr. S. Arbin, Delphin, Iversen og H. Falsen have indehavt de samme Roller; af dem, der optraadte ved Gjenopførelsen 11 Januar 1815 kunne Overlærer Rasmussen allerede nu have spillet Cancellidirecteur Løve, Kierulf Doctor Busch og Fru Thulstrup Caroline. Administrerende Directeur var Over-

---

[1]) Chra. Intell. Sedler 1809 No. 21 og 22.
[2]) Se ovenfor S. 393.
[3]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 27 og 28.
[4]) Se ovenfor S. 418.

lærer Platou. Søndag 23 April gjentoges Forestillingen paa sædvanlig Maade[1]).

Efter den regelmæssige Spilletermins Ophør gav Selskabet endnu et Par Forestillinger i velgjørende Øiemed. Den første synes efter den oprindelige Bestemmelse at skulle være givet Søndag 7 Mai, men at være bleven opsat til Tirsdag 16 s. M. Den bestod af Krigsretten eller. Pligtens og Naturens Kamp, Skuespil i 5 Acter efter Pelletier-Volmeranges ved N. T. Bruun (Kbhvn. 1806. 8.). Rollebesætningen var denne: Hr. Luzincourt, Gouverneur paa en Amerikansk Ø, Thulstrup; Loureval Søn, Oberst ved et af Coloniregimenterne, Capt. Schiøtt; Loureval Fader, under Navn af Edmond, Schandorff; Fru Lozanges, en rig Dame, Mad. Collett; Rosalide, hendes Stifdatter, Fru Thulstrup; La Pierre, Tjener hos Loureval Søn, Thyrholm; La Fleur, Tjener hos Fru Lozanges, Høst; Charles, Tjener hos Gouverneuren, N. Ring; Benjamin, Slutter, Maschmann; en Fourer, Kierulf; en Adjutant, Delphin; en Officier, O. Collett; Otte Grenaderer: L. Clausen, Ch. Clausen, I. Steen, L. Backer, Ch. Eger, J. Meyer (flere nævnes ikke; Personlisten kræver 12); 3 Tjenere hos Loureval Søn: Boyesen, Feyring, Sørensen; 3 Tjenere hos Fru Lozanges (angives ikke); Krigsretten foreskrives at skulle bestaa af Loureval Søn som Præsident, 3 Capitainer, 2 Lieutenanter og 1 Secondlieutenant. „Disse Personer bør forestilles saaledes, at de ikke forstyrre Illusionen, hvilket vilde være Tilfældet med almindelige Statister." Ved Opførelsen nøiedes man med 5 Officierer, der spilledes af: Nielsen, Lassen, Hetting, Mariboe, N. Aars. Handlingen foregaaer paa en Amerikansk Ø i Aaret 1780. Stykket, der er baseret paa et meget usandsynligt Sammentræf af uheldige Omstændigheder, hvorved en Søn nødes til at dømme sin uskyldige Fader til Døden,

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 31 og 32.

men dog tilsidst faaer et godt Udfald, lider helt igjennem af falsk Pathos og søgt Theatereffect, der ogsaa omhyggelig foreskrives; det gjorde alligevel en vis Lykke baade her og i Kjøbenhavn.[1]) Administrerende Directeur var Lieutn. Aars, hos hvem Billeter afhentedes paa de sædvanlige Betingelser.[2])

Tirsdag 23 Mai opførtes atter: a. Epigrammet, b. Pantomimen Modehandleren, begge med samme Rollebesætning som tidligere i Saisonen.[3]) Administrerende Directeur var Overlærer Platou, hos hvem Billeterne erholdtes paa sædvanlig Maade.

Krigsraad Nielsens Regnskab for den forløbne Del af Aaret 1809, aflagt 4 Mai, viser en Indtægt af c. 3501½ Rd., nemlig Kassebeholdning c. 706½ Rd., Udbyttet af de da givne 8 Betalingsforestillinger: de 2 første c. 870 Rd., 3die 378 Rd., 4de 344 Rd., 5te 146 Rd., 6te 405 Rd., 7de 332 Rd., 8de 303 Rd. samt fra Lieutn. Sommer yderligere 17 Rd. for solgte Exemplarer af Prologen. Udgiften var i samme Tidsrum c. 2176 Rd., hvoraf Udgiften for hver af 8 Forestillinger 50 Rd., tilsammen 400 Rd., medens de maanedlige Understøttelser til 300 à 317 Familier (fra 1 til 3 Rd.) udgjorde for Aarets 4 første Maaneder c. 464½ Rd., c. 440, 428 og c. 444 Rd. Kassebeholdningen var c. 1325 Rd. Den hele Indtægt fra 1 April 1808 til 1 Mai 1809 havde været c. 7408 Rd. og den samlede Udgift c. 6155 Rd. Understøttelses-Commiteen aflægger 8 Mai sin Tak til dem, der ved Penge eller Talent have bidraget til dette Resultat.[4])

8 Juni 1809 varsler Selskabets Secretair Schandorff Medlemmerne om at møde til en Generalforsamling i

---

[1]) Jfr. Overskou, D. dan. Skuepl. IV. S. 116.
[2]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 37 og 38.
[3]) Ibid. 1809 No. 40. Se ogsaa ovenfor S. 472 og 477.
[4]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 38.

Skuespilhuset Onsdag 14 Juni Kl. 4 Eftermiddag, „da Ting af Vigtighed blive at afgjøre".[1])

Det nyoprettede dramatiske Selskab.

Under ovennævnte Navn fortsatte det tidligere saakaldte borgerlige dramatiske Selskab sin Virksomhed i Saisonen 1808—9, hvilken Navneforandring maaske ogsaa staar i Forbindelse med en Reorganisation af Selskabet, muligvis i en mere eller mindre fuldstændig Fjernelse af Strømberg som Selskabets Directeur. 31 Octbr. 1808 varsler Selskabets Secretair, H. Th. Winther, Medlemmerne om at afhente sine Billeter hos ham Thorsdag til Løverdag 3—5 Novbr. — 17 Januar 1809 averterer han dem om mod den halve Contingents Erlæggelse at afhente Billeter hos Kassereren Thomas David Hefty Onsdag og Thorsdag, 18 og 19 Januar, Kl. 10—2 Form. og 2—5 Efterm. Fredag 20de og Løverdag 21de Januar gaves Skibbruddet, Comoedie i 2 Acter (af A. Duval[2]), og Den taknemmelige Søn, Comoedie i 1 Akt (af Engel[3]). Reisendes Billeter erholdtes begge Dages Formiddage hos den administrerende Directeur Maler Schæffer. — Da det dramatiske Selskab i Grændsehaven havde bekjendtgjort, at det paa Grund af Sygdomstilfælde havde udsat sin Forestilling fra 15 Februar til Onsdag 22 Febr. med Generalprøve Dagen forud, maatte det nyoprettede Selskab, hvis regelmæssige Spilledage dette netop var, udsætte sin Forestilling, Gulddaasen (Comoedie i 5 Acter af Olufsen), til Thorsdag og Fredag, 23 og 24 Febr., „da begge Selskabers Orchestre for det meste bestaa af samme Musici, og følgelig et af Selskaberne.

---

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 46 og 47.
[2]) Jfr. Overskou, D. dan. Skuepl. III. S. 746.
[3]) Se ovenfor S. 364 f. og 399.

naar begge spillede paa en og samme Tid, vilde savne den fornødne Musik.“ [1]) Om Strømberg har staaet i noget Forhold til det nyoprettede Selskab, kan ikke sikkert sees; det er ovenfor omtalt, at han assisterede det ældre Selskab i det mindste ved Pantomimen „Modehandlerens“ Opførelse. I Begyndelsen af Aaret 1809 maa han have opholdt sig i længere Tid i Drammen, vistnok især i Egenskab af Danselærer, men han har vistnok paa samme Tid ogsaa havt nogen Befatning ved det dramatiske Selskab i Drammen, da han Søndag 5 Marts havde en Benefice paa Drammens Theater, bestaaende af Deucaleon og Pyrrha, Skuespil i 1 Act (af St. Foix) med Balleter, [2]) derefter en Entrée af Strømbergs Elever (i Drammen), til Slutning Modehandleren, comisk Pantomime med Dans. Billeter à 1 Rd. erholdtes hos Kassereren Jørgen Wind eller Strømberg selv. [3]) Allerede 30 Januar præsteres der Dans ved en Forestilling paa Drammens Theater, vistnok af Elever af Strømberg.

Fladeby. 1808.

Paa Grund af den omtalte store Lacune i Fladebyjournalen mangler Redegjørelsen for de to første Dages Begivenheder i dette Aars Julesammenkomst; dog synes det som om Hagbarth Falsen har været Vert 26 Decbr. og altsaa givet Optog den foregaaende Dag. Journalen

---

[1]) Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 88; 1809 No. 5 og 14.

[2]) Jfr. ovenfor S. 445.

[3]) Chra. Intell. Sedl. 1809 No. 17. „Det forenede private dramatiske Selskab“ i Drammen gav den hele Vinter Betalings-Forestillinger i samme Øiemed og til samme Pris som det dramatiske Selskab i Grændsehaven, hvilke afholdtes om Thorsdagene efter de sædvanlige Mandags-Forestillinger (se Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 97—102; 1809 No. 3, 7, 11—13, 17, 20, 21), og hvorved Repertoiret ikke synes at have staaet tilbage for det, som Hovedstadens Scene præsterede.

føres dette Aar med P. Kierulfs Haand, og det er maaske ogsaa ham, der i Forening med Mad. Tullin gav Optoget 26 Decbr., hvis Indhold var følgende:

[Ægtemanden Destival (Kierulf?) har ligeoverfor sin Hustru Ameline (Mad. Tullin?) og (sin eller hendes Søster?) Adelaide paastaaet, at han ikke er jaloux, og givet dem Tilladelse til at sætte ham paa Prøve i en lille Comoedie. Adelaide anser ham heller ikke skikket til at[1])] agere jaloux Elsker. Ameline derimod paastaar, at han virkelig vil vise sig skinsyg, naar kun Leilighed gives, og paatager sig at sætte ham paa Prøve strax, da en Spradebasse, som igaar har seet Adelaide og forelsket sig i hende, har i en Billet, som er falden Ameline i Hænderne, aabenbaret sin Kjærlighed og forlangt en Sammenkomst. Ameline har bestilt Tjeneren til at hente Svar idag og vinker ham nu hid. Hun lader ham sige sin Herre, at han er velkommen, men raader tillige at faa Destival selv, som hun viser ham i en Frastand og udgiver for en Gartner, til at hjælpe sig med at holde Vagt, for at Herren i Huset ikke skal bemærke den foranstaltede Rendezvous. Tjeneren (Tullin) lover den formentlige Gartner en god Douceur, naar han gjør sine Sager godt. Destival er meget forbitret men forstiller sig og paatager sig Rollen. Spradebassen de la Morliere (H. Falsen) kommer og fordeler Vagterne. Ameline bringer ham Kammerpigen Suzon (Jfr. A. Fleischer), klædt som Fruen men tilsløret. Da la Morliere knæler for hende, springer Destival rasende frem, men opdager, at det er Suzon. Adelaide og Ameline komme frem og erindre ham om hans Forsikring, at han ikke var jaloux, og den givne Tilladelse at holde ham for Nar i en lille Comoedie. Spradebassen fortrækker, Destival faar Tilgivelse og inviterer hele Selskabet til et Forsonings-Gjæstebud i Morgen paa Fladeby.

27 Decbr. før Middag, Kl. 1—2, ankom Pastor J. Aars med Kone, Hr. N. Aars med Søster, Mad. Hagerup, Jfr. Barclay, Dhrr. Oppegaard og Boyesen (vistnok alle fra Enebaks Prestegaard og kun som Gjæster for Dagen). Senere kom Biskop Bech med Datter, Justitsraad Blom og Pastor Siegwardt (formodentlig alle fra Christiania) samt Kl. $5^1/_2$ Lieutenant J. Aars med Frue fra Vollebæk i Aas, hans Svogers, Sorenskriver Chr. M. Falsens Bopæl. Til Optoget fjernede sig Vert og Vertinde (d. e. N. Ring

[1]) Begyndelsen af Indholdsangivelsen mangler i Journalen.

og Fru Thulstrup), Mad. Steen samt Dhrr. Kierulf og Tullin; endvidere gik Obervertinden, Mad. Tullin, Fru Morten Anker og O. Collett ind i Dameværelset for at høre paa Optoget. Imidlertid blev der sunget af Mad. Hagerup, Frøken P. Bech, Jomfruerne Blom, Fru Hiort og Jfr. Alette Fleischer. Optoget var Den unge hidsige Kone.

Personerne: Mad. Freval, Fru Thulstrup; Mr. Freval, N. Ring; Mr. Dorville, P. Kierulf; Mad. Elisabeth, Mad. Kaja Steen; Philip, Tullin.

Hr. Freval er nylig bleven gift med en ung Kone, som er meget hidsig, og for at curere hende aftaler han med hendes Broder, at han vil anstille sig rent rasende; i sin Desperation fordrer han hendes Broder ud og jager sine Folk paa Dør; endelig opklarer Broderen for sin Søster, at hendes Mand kun havde forstilt sig saa for at afskrække hende fra sin Hidsighed og vende hendes Hjerte til de blidere Følelser; Konen beder sin Mand om Forladelse, han tilgiver hende og tager sine Folk til sig igjen samt indbyder hele Selskabet til at beære ham med deres Selskab paa Fladeby 4de Juledag.[1])

28 Decbr. ankom Capitain Lindemann med Frue og Søn. Vertinden (Fru Thulstrup) sang ved Bordet. Senere legedes Ordsprogsleg. Hr. Galschiøtts og Jfr. A. Fleischers Optog var et forandret Udtog af Holbergs Julestuen. Personerne: Jeronimus, Hr. Galschiøtt; Leonore, Jfr. Fleischer; Arv, Tullin; Pernille, Mad. Steen; Skolemesteren, Kierulf; Gjæster: Mad. J. Collett; Mad. Tullin og Hr. O. Collett.

29 Decbr. Otto Colletts Optog udførtes af ham, Jfr. O. Blom, Kierulf (en Bonde), Fru Thulstrup (hans Kone) og Jfr. Karen Blom (hans Søster).

Paa Theatret var anbragt 2 Støtter, omvundne med Kranse, og imellem dem hang en bekranset Medaillon med Indskrift:

---

[1]) Synes kun at være en Gjengivelse efter Hukommelsen af Etiennes Enactscomoedie af dette Navn (oversat af N. T. Bruun. Kbhvn. 1806. 8.), da ogsaa Navnene ere forandrede. Stykket blev først opført af det dramatiske Selskab i April 1818.

H. Tullin
C. Tullin
savnedes paa Fladeby
i Julen
1803, 4, 5, 6.[1])

Otto Collett (alene).

Venskab, Jordens bedste Held!
Moder til de sande Glæder!
Hvo der hylder Dig, hans Sjæl
Livets Eden Du bereder.
Atter Du os skjænket har
Dem, vi længe maatte savne;
Glædens Liv Du stedse var,
Tak! vi dem paa ny kan favne!
Himlens bedste Datter, hør,
Venskab! hør os, det vi bede,
Tidt, som nu, dem til os før,
Dem vor Kreds, vor Samfunds Glæde!

Jfr. O. Blom
(træder frem forrest paa Theatret og siger til Mad. Tullin):

Og Du, som skabtes til at være
Venners Fryd og Kjønnets Ære
Og den bedste Mages Løn,
Stedse bliv, hvad Du har været
Mange Aar: elskværdig, æret,
Tækkelig, uskyldig, skjøn!

(En Bonde, en Kone og en Pige komme ind.)

Bonden. Guds Fred, Far! Sig mig, er det sandt, at der til Fladeby iblandt de Gjæster, som den gode Collett samled, igjen i Aar er kommen hid fra Byen den brave Mand, som vi saalænge savned?

O. Collett. Ja Ven! vi savne dennegang ei mere nogen for vor Glæde at fuldkomme.

Konen. Og er hans Kone da, den vakre, snille Kjærring, som alle lide, og som alle bør lide, sig, er hun kommen med?

O. Collett. Jeg siger Dig, vi savne ingen.

Bonden. Kom, Mor da, kom! Saa er der Fest hos Colletts, og hver Mand er velkommen.

---

[1]) Dette er for Tullins Vedkommende ikke ganske rigtigt, thi i 1803 tilbragte han et Par Dage paa Fladeby, se ovenfor S. 348—50.

Konen. O, det er herligt! Hør Far, jeg glemmer aldrig, hvor jeg har glædet mig, hver Gang vi fik om Kvelden Lov til at tage Del i vores Herskabs Glæde. Men aldrig gik det bedre, end naar han, den flinke Mand, var med.

Bonden. Ja, dobbelt skjøn nu i det hele
mig skal Dagen vise sig,
nu da jeg kan Glæden dele
med den Mand, jeg ønskte mig.

O. Collett. Kom, kjære Nabo, kom I med os! Kom, jeg skal bringe jer hen til den Mand, I længtes efter, og sige ham: Se her er vakre, gode Folk, som . . .

Resten af Optoget mangler tilligemed Beretningen om 30 Decbr.

31 Decbr. 1808. Lieutenant Carlsen og Fru Hiort gave Optog.

Personerne: En Bonde (Carlsen). Hans Kone (Fru Hiort). Hans Moder (Fru Lindemann). Hans Børn (Chr. Tullin, Conrad, Rikke og Hanne Hiort). Hans Tjenestefolk (Lieutn. Aars, Kierulf, Fr. Thulstrup, Jfr. K. Blom). Klokkeren (Tullin).

I Bondens Hus sidder Konen og spinder, medens Bedstemoderen lærer Børnene at læse, hvilket gaar langsomt og besværligt. Konen beklager sig over, at der ingen Skole er, som Børnene kunne sættes til. Klokkeren kommer og takker for Juleofferet og faar ved denne Leilighed at vide, at Bonden er reist til Christiania for at tale med sin Husbond, John Collett, og faa Undsætningskorn af ham. Klokkeren forestiller Folkene, at naar hver Mand gjorde sit for at fremme Agerbruget i Norge saaledes, som Collett gjør paa sine Godser, saa kom Landet ikke i saadan Trang for Fødemidler som nu. Bonden kommer hjem og fortæller, at han ikke traf Collett i Byen, da han var paa Fladeby; han reiste altsaa derud og forlangte at tale med ham, men da Collett just var paa Skolen, hvor Ungdommen blev overhørt af Biskoppen,*) gik Bonden ogsaa did. Han beskriver nu sin Fa-

*) En saadan Overhøring var virkelig foregaaet 28 Decbr., hvorved 31 Børn af nederste Classe (Skolen bestod af 85) prøvedes i Læsning, Skrivning, Regning, Geographi, Bibel- og Fædrelandshistorie. Biskoppen bevidnede Collett sin særdeles Høiagtelse og Læreren Hr. Jensen sin Tilfredshed med, at han alene i Løbet af et Aar havde bragt et saa stort Antal Børn „fra den raaeste Uvidenhed til en saa meget lovende Grad af Forædling". Collett takkede Læreren og Børnene for udvist Flid.

milie, hvad Fremgang disse Børn havde gjort i alle gode Kundskaber og forestiller dem sin Glæde, da han siden ved at tale med Far Collett og andrage for ham, hvor slette Undervisnings-Anstalter, der var i hans Egn, fik Løvte om at faa bygslet paa gode Vilkaar en Gaard under Fladeby, som just var ledig. Og desuden havde Collett lovet, at naar Tiderne bleve bedre, vilde han ogsaa gjøre lignende nyttige Indretninger paa disse hans længer fraliggende Godser. Klokkeren glæder sig over disse gode Udsigter for Skolevæsenet i hans Egn og siger i Anledning af Colletts Iver for Jordbrugets Fremgang paa Landet:

Den Mand, der fremmer Landets Tarv,
og just deri sin Vellyst sætter,
at han ved nyttig Plov og Harv
gjør stenet Mark til grønne Sletter;
som lokker frem af Jordens Skjød
de ranke Ax, af dennes Rifter
han skaffer den fortrængte Brød
og varigt Held med Visdom stifter;
rundt om hans Hus skal Velstand gro,
og i hans skyggefulde Lunde
skal herske en lyksalig Ro,
som Avind ei ham skal misunde.
Ja paa hans Marker intet Straa
skal visne hen, men alt oplives,
hver Plante skal af Almagt faa
den Saft, hvorved at den kan trives!
Den Mand fortjener salig Løn!
O, Almagt, Du hans Flid velsigne!
For Norges Vel hør Du min Bøn:
Gid mange Collett efterligne!

Derefter traadte Bondekonen frem paa Theatret og sagde til Mad. Collett:

Og Du, som er hans tro Ledsagerinde,
modtag den Tak, mit Hjerte skylder Dig,
Du, Mønstret for hver dydig, huslig Kvinde,
Vær, hvad Du har fortjent, vær sund, vær lykkelig!

Til Slutning afsang Bonden og hans Tjenestefolk Overlærer Stoud Platous Afskedssang til det gamle Aar,[1]) som Bonden havde medbragt fra Byen.

---

[1]) Der var bleven afsungen ved Aarets sidste Forestilling i det dramatiske Selskab, se ovenfor S. 472.

1 Januar 1809 ankom Overlærer Platou samt Lieutenanterne Sommer og Møller fra Christiania. Senere kom Pastor Aars med Kone, Jomfruerne Aars, Barclay og Nielsen, Dhrr. Arnesen, Boyesen og Oppegaard, N. Aars og Mad. Hagerup, alle vistnok fra Prestegaarden. Foruden de ovenfor omtalte Gjæster paa Fladeby denne Jul nævnes endnu Morten Anker og en tredie Jfr. Blom. Om Aftenen holdtes den sædvanlige Maskerade, og Journalens Beskrivelse derover giver et bestemt Indtryk af, at Fladeby-Garderoben maa have været vel forsynet paa forskjellige Slags National- og Charakterdragter.

Fladeby-Journalen indeholder, i alle Fald i sin nuværende Tilstand, ingen Beskrivelse over flere Julesammenkomster dersteds, men sandsynligvis har dog en saadan fundet Sted endnu i Julen 1809, som var den sidste, John Collett oplevede; han døde nemlig 3 Februar 1810. Efter denne Tid har der neppe mere været Julesammenkomster paa Fladeby, i alle Fald ikke i den gamle Stil med Optog og det hele øvrige Apparat. Derimod vedbleve Fladebyjagterne vistnok gjennem hele den Tid, Otto Collett paa Handelshusets Vegne bestyrede Eiendommen, eller omtrent til Aaret 1820 (eller muligens 1827), og det er vistnok snarest det mere blandede Selskab, som da samledes, og det mere hensynsløse Liv, som i denne Periode førtes paa Fladeby, der ikke alene bragte disse Sammenkomster selv i Folkemunde, men ogsaa kastede en Skygge tilbage paa de tidligere, væsentlig æsthetiske Sammenkomster, da dog disse altid, selv i sine Overdrivelser, for en fordomsfri Betragter ville staa som et mærkeligt Phænomen og et Vidnesbyrd om de mange høiere og ædlere Interesser, der i et Par Generationer samlede Blomsten af Hovedstadens Intelligents og Dannelse om en Families Medlemmer, som ved sin Formue

alene ikke vilde have været istand til at opnaa disse sociale Resultater, der i sit Slags ere enestaaende hertillands og maa have udøvet en Indflydelse paa Deltagerne, som vistnok kan have gaaet i forskjellig Retning men i det store taget dog, idetmindste i selskabelig Henseende, tør betegnes som forædlende og afslibende. John og Martine Colletts Hus kan derfor i flere Henseender betegnes og betragtes som Arvetager og Fortsætter af de Ankerske Traditioner. — Da Handelshuset Collett & Søn i Begyndelsen af Aaret 1821 overleveredes til Skifteretten, blev Fladeby Gods med underliggende Gaarde, Skove, 8 Sage, Teglverk, Kvernebrug m. m. værdsat for 85,000 Spd. I 1823 fik det Engelske Handelshus Boultons & Pelly i Forening med O. Collett Boet overdraget til Raadighed paa 5 Aar mod at svare Renter og derpaa enten udbetale Creditorerne sit Tilgodehavende eller overlevere Boet i samme Stand som ved Overdragelsen. Da dette imidlertid fremdeles gik tilbage, satte Boulton & Pelly som Panthavere Fladeby tilligemed By og Nannestad til Auction i 1827 og fik sig disse Eiendomme tilslaaede for 25000 Spd. (i 1828 forhøiet til 30000 Spd.),[1]) og endelig blev Fladeby, formentlig i Aaret 1845, solgt til Bønder, ved hvilken Leilighed ikke alene de gjennem 40 Aar samlede „Opsatser", der som Minder om de givne Optog bedækkede Spiseværelsets Vægge, solgtes til Omegnens Folk som Legetøi for deres Børn, men ogsaa det anseelige Galleri af Familieportraiter, som gjennem mange Generationer havde samlet sig paa Gaarden, kom i fremmede Hænder, hvorfra det ikke senere i fuld Udstrækning er kommet tilbage til Familien. Siden er ogsaa Bygningen selv nedreven, og dens Vinduer eller Vinduesruder, der ogsaa indeholdt mange Minder om de festlige Sammenkomster, navnlig om Jagterne, blevne adspredte paa flere forskjellige Gaarde i Omegnen. Ved

[1]) Se A. Collett, Familien Collett, S. 94—95.

den fortjente Samler, Kjøbmand P. O. Simonsens Omhu er en større Del af disse Indskrifter bleven bevaret, og fra ham hidrøre derfor de følgende velvillig meddelte Optegnelser, der ikke før kjendtes og derfor ikke have kunnet faa sin Plads ovenfor. De lyde (med Udeladelse af Jagtnotitserne) saaledes: Fru P. Anker, W. Saunders 1782. — Karen Elieson den yngre, Magdalus Cold.[1]) — B. Bremer, C. Devegge 1790. — E. M. Clauson og J. S. Hiort var Vert og Vertinde 27 Decbr. 1790. — E. C. Boyson og Kone var her Julen 1791 & 1792. — Miss Talma Decbr. 1795. Happy days may I hope return again. — Frøken Wilster[2]) og Lieutenant Stockfleth vare Vertinde og Vert den 28 Decbr. 1795, og gik alting vel af. — Fru Kaas og Hommel var Vert og Vertinde den 30te Decbr. 1798.

Alle synlige Minder om disse i social og culturhistorisk Henseende saa mærkelige Sammenkomster ere altsaa nu forsvundne fra dette Sted, og selv Traditionen der er vistnok i Færd med at forsvinde eller forvanskes, idet kun Skyggesiderne mindes og bevidst eller ubevidst forstærkes; imidlertid ville dog de varigere Minder og Resultater, Festerne have efterladt, ved nærmere Betragtning vel atter formaa at rense og klare Forestillingerne om det moralske og intellectuelle Standpunkt hos hin Generation, der i social Henseende maaske ikke stod saa lidet høiere end den Efterslægt, som kun har et Smil tilovers for hine mere naive Forhold og Glæder.

---

[1]) D. e. Peter Colletts senere Hustru og Fru P. Ankers Broder, den senere Geheimeetatsraad etc. Chr. Magd. Thestrup Cold († 1826).

[2]) Senere Mad. Tullin.

Tillæg og Rettelser.

S. 10 Lin. 5 franeden bør lyde: Altsaa formodentlig i Aaret 1531 eller 1532, da Domkirken blev nedbrudt 1531 og Biskoppen efter 1532 vel neppe boede i Bergen (se Y. Nielsen, Bergens Beskr. S. 273—80 og N. Nicolaysen, Norske Fornlevn. S. 419).

S. 64 L. 8—9 franeden: gjort Staat (d. e. stiftet Familie) læs: (d. e. gjort Regning).

S. 67 L. 1—2 franeden: Nogle Exemplarer af Fru Feddersens Oversættelse af Pamela ere senere fundne i den Schubotheske Boghandel i Kbhvn.

S. 80—81: Angaaende „Concerten" om Høsten 1770 findes følgende Oplysninger i et Brev fra Iver Ancher til Fætteren Carsten Ancher i Kjøbenhavn, dateret 10 Novbr. 1770 og tilhørende Rigsarchivar Birkeland: „Vores Stæd er ikke saa frugtbar paa Nyheder, saa jeg har noget, som kunde være værdig din Agtsomhed, undtagen vi have en perpetuel Concert i Grændsehaven hver Onsdag, hvor Orchestret er afdelt med en Balustrade med en Peristile en piedestal med 2de Vaser og en Piramide, som determinerer Vuen med sine Festons; i Onsdags bivaanede jeg samme, hvor en Samling af 200de Personers Stiltienhed bar Vidne om de Herrer Musicis Færdighed i at udføre de med Smag udvalgte Stykker af den Dags Concert-Directeur Lorenzo Christiano di Steen." Af denne Beskrivelse kan formodentlig sluttes, at Concertsalen i Grændsehaven først er indrettet eller i alle Fald restaureret ved denne Tid. L. C. Steen er ofte omtalt som en af dem, der gjennem en Række af Aar stod i Spidsen for de ugentlige Concerter; paa Fladeby fungerede han som Overjægermester lige fra Jagtselskabets Stiftelse, hvilket fremgaar af følgende Indskrift paa en Rude fra Fladeby: Laurentius Christianus Steen, Summus venator

societatis electus a Fladeville Ao. 1756 (meddelt af Kjøbmand P. O. Simonsen).

S. 81 L. 8 fraoven: Bogtrykkertet læs: Bogtrykkeriet.

S. 122 Lin. 7 franeden: N. Rosenfeldt, f. i Christiania 23 Februar 1761, † paa Strømsø 28 Septbr. 1804 som Byfoged og Politimester, se N. Intell. Sedl. 1804 No. 41.

S. 147—49: Prologen maa henføres til Theatersaisonens Aabning 1797 eller 1798, da Samsøe og Sander nævnes.

S. 209 L. 3—4 franeden: C. Kierulf læs: Kierulf, hvorved Bemærkningerne S. 212 Lin. 3 franeden, S. 219 Lin. 7—8 fraoven og S. 310 L. 3—4 fraoven bortfalde.

S. 217 L. 7 franeden: Dragoner læs: Dragere.

S. 218 L. 4—5 fraoven: Guzman, Thyrholm; Pedrillo, Conradi; læs: Gusman, Conradi; Pedrillo, Thyrholm;

S. 221 L. 15—16 fraoven: Handlinger læs: Handlingen.

S. 236 L. 12 fraoven kan om „Naturens Datter, en Familie-Skildring i 3 Acter af August Lafontaine", bemærkes, at den ogsaa er oversat paa Dansk af H. C. Lund, Cult. scient. natur. Kbhvn. 1803. 8. 2det Opl. ib. 1815. 8.

S. 239 L. 12 franeden: Wilberg læs: Wisberg.

S. 260 L. 8—9 franeden: Aamodt 3die Gjæst udgaar.

S. 263 L. 8—9 fraoven: Christian Anker Advocat Walmann udgaar.

S. 331 L. 16 fraoven: W. N. de Seue læs: W. A. de Seue.

S. 356 L. 9—10 franeden: da han var bleven ansat ved Artilleriet i Danmark læs: da han med Artilleriet blev commanderet til Holsten.

S. 377 L. 7 franeden: Knutzens læs: Kunzens.

S. 380 L. 3 fraoven: Paul Clausen læs: Lars Clausen.

S. 394 Lin. 3 fraoven: Garnisonskirken læs: Agershus Slotskirke.

S. 406 Lin. 16 fraoven: vistnok døde denne Vinter, læs: vistnok opgav sit Bo denne Vinter.

I en Afhandling af Cand. mag. Y. Nielsen om Gustav III.s udenrigske Politik i (Norsk) Hist. Tidsskr. 2 R. 1 Bd. (under Pressen) vil i Generalconsul Martinaus Breve findes enkelte nye Oplysninger om de kunstneriske Forhold i Christiania i Tiden mellem 1787 og 1792.

Skuespil, Opera, Ballet, Pantomime og Optog.

A bold stroke for a wife. 310.
Absalon, historia sacra. 23.
Adam og Eva. 28.
Adams Fald. 18.
Advokaterne. 311—312.
Agar dans le désert. 138.
Alzire. 106.
Andria. 19.
Andromache. 52.
Apollo. 97.
Arlequin, eine verstellte Mumie. 40.
Armod og Høimodighed. 240. 358—359.
Artaserse. 52—53.

Bagtalelsens Skole. 307—309. 423—424.
Barberen i Sevilla eller den unyttige Forsigtighed. 213. 217—218. 240. 307. 309. 383.
Barselstuen. 465—467.
Beverley. 106. 279. 463.
Bondepigen ved Hoffet. 150.
Bortførelsen. 262. 267. 469—470. 472.
Bourgeois gentilhomme. 320.
Bruden i Sløret. 402.

Carl von Drontheim. 97.
Cenie. 70.
Corsicanerne. 476—477.
Christiania Vaskerkoner. 229. 232.
Clermont eller Spilleren af Nødvendighed. 121—122.
Crispin Lakai og Doctor. 399.

Das Kind der Liebe. 175. 190.
Datum in blanco. 137. 154.
De fire Formyndere. 310.
De lystige Passagerer eller Arvingerne fra Vestindien. 414—415.
De pudserlige Arvinger. 189. 262. 436—437.
De snorrige Fættere eller Testamentet. 310. 463.
De to Brødre. 215.
De to Officierer eller Ægteskabsforslaget. 385. 387—388.
De to Sedler. 216—217. 384—385.

De trende Friere. 104.
De tvende Formyndere eller Rivaler. 272.
De Ulykkelige. 186—189.
De Usynlige. 83.
De ømme Søstre. 66.
Demophoon. 53. 280.
Den adelsgale Borger. 240.
Den belønnede Dyd eller Pamelas Søskendebarn. 66—67.
Den blinde Ægtemand. 69.
Den bogstavelige Udtydning eller hvordan bær man sig ad i Comoedien? 425. 440.
Den døve Elsker. 263—264.
Den forladte Datter. 310—311. 362. 463.
Den forlorne Søn. 28—29.
Den formedelst Jalousie bedragne Harlequin. 82.
Den gamle Skuespiller. 476.
Den hastige Reconvalescent. 371.
Den hellige Dorothea. 28.
Den honette Ambition. 216.
Den kjærlige Moder. 97.
Den lille Uglspeil og Syvsoveren eller Gjengangeren paa Beausolgaard. 444.
Den listige Enke. 69.
Den løgnagtige Tjener. 240. 276—277.
Den Misundelige. 97.
Den Nysgjerrige. 263—264.
Den pantsatte Bondedreng. 83.
Den politiske Kandestøber. 90. 136. 338—339.
Den rige Mand. 28.
Den 16de Julij. 190—195.
Den skinsyge Kone. 265.
Den skjønne Arsene. 280.
Den snedige Brevvexling. 416—417.
Den sorte Mand. 388—389. 476.
Den sovende Elsker, se Lieutenant Compas.
Den store Bal og Maskerade. 229.
Den taknemmelige Søn. 364—365. 399—400. 480.
Den uheldige Poet. 346—347.
Den unge hidsige Kone. 483.
Den uventede Hjemkomst. 342.
Den værdige Fader eller Familien. 340. 383—384.
Den Ædelmodige. 73.
Den ærlige Pige i Grevens Hænder. 229.
Der gefallene Mensch. 35—36.
Der Mann von Wort. 440.
Der unschuldige Brudermord, oder das blutige Rom. 40.
Des Glückes Probierstein, oder der im Krieg verirrte, und in der Liebe verwirrte Liebes-Soldat. 39.
Det farlige Naboskab. 440—441. 473—474.
Det lykkelige Skibbrud. 136.
Det tvungne Giftermaal. 66.
Deucalion og Pyrrha. 445. 481.
Dido. 46—49.
Didone abbandonata. 52.
Die Hagestolzen. 366.
Die Räuber. 172—175.
Die Unglücklichen. 189. 436.
Die Verläumder. 190.
Die vier verliebten Geister. 39.
Die zährtlichen Schwestern. 66.
Doctor Faustus. 28.

Dragedukken. 340—341. 367—369. 426. 463—464.
Dydens Løn. 347—348.
Dyveke. 240—241. 334. 336. 424—425. 437—438.

Edvard i Skotland eller Flygtningens Nat. 364—366. 385. 387.
Einer Tambeskjelver. 94—95.
Elskovsbarnet. 175. 190. 299.
Emigranten. 159. 190.
Emilie Galotti. 239. 339. 360.
En Tiggers Testamente. 90.
En Time borte. 349—350.
Enken og Ridehesten. 240. 252.
Epigrammet. 259—260. 267. 418. 477. 479.
Esther. 52.
Eugenie. 106.

Falsk Undseelse. 234. 243. 435—436.
Feiltagelserne. 260—261. 417—419. 472.
Figaros Giftermaal eller den gale Dag. 219. 333. 362—363. 474—475.
Florentineren eller den hildede i sin egen Snare. 240. 277—278.
Forplumringerne. 393. 477.
Forsoningen. 215.
Fritænkeren. 96.
Fusentasterne. 306.
Fændriken eller den falske Mistanke. 384—385. 401.
Fætteren i Lissabon. 263.

Gamle og nye Sæder. 361—362. 384.
General Marlboroughs store Bataille. 228.
Gert Westphaler. 136.
Gevinsten i Classelotteriet. 306. 310. 325. 469—470.
Guerre ouverte ou ruse contre ruse. 436.
Gulddaasen. 239. 392—393. 441. 480.

Han har sin Næse allevegne. 262. 360—361. 470—471.
Harlequin Kok eller Pierrot forfulgt af Fruentimmer. 229.
Harlequin og Bødkeren. 476—477.
Harlequin Patriot. 115.
Harlequin sin Herres Hustyv. 229. 232.
Harlequin sin Herres Medelsker. 230.
Harlequin Skelet. 232. 328.
Harlequin Statue. 232.
Harlequins Mesterstykker. 90.
Heckingborn. 305—306.
Heltenes Løn eller Tiden og Haabet. 445.
Henno. 17.
Henrik den 4des Jagt. 279.
Huskjøbet. 240. 269.
Hvad vil Folk sige? 463.
Hververen. 325.
Hververne. 366—367.
Hvervingen eller det forstyrrede Bryllup. 229.
Høg over Høg eller aabenbar Krig. 217. 436—437.
Høstdagen. 359—360.

Idda. 463.
Il militare amante. 150.

Il Tracollo. 53.
Impromptu à Fladeby. 317—320.
Indianerne i England. 264—265. 439.
Indtoget. 349.

Jacob Spleen. 279.
Jeppe paa Bjerget eller den forvandlede Bonde. 70. 90. 137. 154. 401—402. 473—474.
Jomfru Pecunia. 73. 81. 84—87.
Julestuen. 241. 483.
Julius von Sassen. 398—399.
Jægerne. 220—221. 259.
Jøderne. 96.

Kaffehuset eller Skotlænderinden. 104. 106. 156.
Karl der zwölfte vor Friederichshall. 40.
Kildereisen. 374—375.
Kjolen fra Lyon. 339.
Kjærlighed uden Strømper. 96.
Kjøbenhavns Beleiring. 99.
Klokkeren fra Jylland. 373—374.
Krigsretten eller Pligtens og Naturens Kamp. 478.
Kun sex Retter. 218. 241. 309.
Kunstdommeren. 463.

L'abbè de plâtre. 137.
L'aveugle de Spa. 138.
L'enfant gâté. 138.
L'impromtu de campagne. 52.
L'ombre inpalpabile. 228. 248. 251.
La belle et la bête. 138—139.
La contadina in corte. 150.
La fausse Agnès ou le poète campagnard. 400.
La gageure. 272.
La giardiniera. 53.
La pazza per amore. 149.
La soirée de village. 81.
La veuve du Malabar. 401.
La villanella fortunata. 150.
Lanasse. 401.
Landsbypoeten eller den forstilte Taabelige. 391—392. 400.
Landsbytheatret eller de forvirrede Planer. 249—250. 386—387. 417—418. 463.
Le Français à Londres. 52.
Le philosophe sans le savoir. 138.
Les blanchisseuses de Christiania. 232.
Les dangers du monde. 138.
Les étourdis ou le mort supposé. 306.
Lieutenant Compas eller den sovende Elsker. 275—276.
Lykken bedre end Forstanden. 137.

Mahomet ou le fanatisme. 106.
Major André. 116. 126—131. 156—157. 190.
Management. 386.
Manden af Ord. 440. 471.
Markedet, et lystigt Efterstykke. 97.
Maskeraden. 137. 239.
Matrimonio secreto. 171.
Mechanisten eller Harlequins levende Statue. 230.

Menneskehad og Anger. 260. 436.
Minna af Barnhelm eller Soldaterlykken. 115. 312.
Modehandleren. 471—472. 474. 479. 481.
Musico-Dansomanie. 428—430.

Naturens Datter. 236—239.
Nonnerne. 219. 300. 350. 463.
Nytaarsgaven eller den heldige Feiltagelse. 360—361.

Odel og Elskov. 302.
Oedip. 51.
Operetten. 388—389.
Overraskelse. 402.

Pagen. 401—402.
Pamela. 66—68. 70. 73.
Pebersvendene eller Høhøsten. 235. 312. 366. 463.
Pharnace. 53.
Phormio. 19.
Pickelherings doppelte Heyrath. 35.
Pierrot som Barber. 406.
Pigen fra Marienborg. 333—334. 475—476.
Polyeuct. 35.

Reisen til Maanen. 181—186.
Ringen No. 2 eller det ved Delicatesse ulykkelige Ægteskab. 338.
Rivalerne. 340.
Rolf Krage. 94.
Røverleiren eller Rebellionen i Ungarn. 401.

Salvini og Adelson. 462—463.
Semiramis. 106.
Siroe. 53.
Skibbruddet. 480.
Skorstensfeieren eller Klæder skaber Folk. 157. 196—199.
Skumlerne. 190. 220. 312. 390—391.
Slægtskabet eller de tre Brødre. 250.
Statua, oder die in ein marmorsteinernes Bild verliebte Princessin Adamira. 35.
Stedmoderen. 73.
Strelitzerne. 239—240. 340. 364.
Studentes, Comoedia de vita studiosorum. 19.
Susanne. 26.
Syv tusinde Rigsdaler eller Ungdommens Farer. 419—423.
Sølvbrylluppet. 261. 416.
Søskendene fra Landet. 439—440.

Taming of the shrew. 224—225.
Tancred. 190.
Temistocle. 53.
The busy body. 262.
The gamester. 106.
The mistakes of a night. 417.
The road to ruin. 338.
The deserted doughter. 310.
Tobiæ Comedia. 5.

Tragoedia de imaginibus. 21.
Træhusaren. 137.
Tryllefløiten. 280.
Turnus. 46. 48—49.

Udstyret. 263. 385.

Veien til Ødelæggelse. 338.
Vincula Petri. 30—34.
Virtuosen. 219. 425—426. 470—471.
Væddemaalet. 241. 271—272.

Zaïre. 106.
Zarine. 94—95.

Ægteskabet ved Feiltagelse. 241. 273—275.

Navne- og Sag-Register.

Aalgaard, Iver, Fattigforstander. 155.
Aamodt, Conradine Birgitte, f. Hansteen. 209. 212. 216. 238—240. 247—250. 252. 262—264. 267. 271—279. 305. 306. 310. 334. 338. 339. 359. 365—367. 381. 384—386. 391. 410—412; jfr. Dunker, C. B.
— Gudbrand, Secretair. 408. 417. 472.
— Petronelle C., se Leth.
— Ulrik Anton Nicolai Blix, Capitain. 209. 212. 215. 217. 220. 221. 235. 236. 238—240. 247. 252. 259—265. 267. 271—274. 276. 285. 331—334. 339. 340. 359—362. 366. 381. 382. 384. 387. 390. 391.
Aars, Aleth Bolette, se Prydtz.
— Anne Cathrine, f. Kofoed. 456; jfr. Hagerup og Kofoed.
— Augusta Theresia, se Wagel.
— Jacob, Sorenskriver i Ager. 233. 243. 284. 285. 386. 434.
Aars, Jens, Sogneprest til Lier. 257. 263—265. 311. 313. 316. 317. 319. 325. 330. 331. 482. 487.
— Jonathan Julius, Lieutenant, senere Kasserer ved Enkekassen. 233. 260. 331. 361—363. 368. 371. 373. 374. 386. 391. 392. 415. 417. 419—422. 425. 426. 428. 436. 440. 441. 467. 476. 479. 482. 485.
— Karen Cudrio, f. Munch. 331.
— Lovise. 331. 332. 362. 417. 426. 466. 467. 471. 482. 487.
— Margrete, f. Hocherup. 233.
— Nicoline Elisabeth, f. Nielsen. 330. 482. 487.
— Nils, Høiesteretsassessor. 408. 412. 425. 439—441. 471. 475. 478. 482. 487.
— Philippa Frederikke, se Dietrichson.
Aasen, Nils. 150. 168. 327. 328. 378.
Abel, Hans, Skrædder. 369.
Aber. 72.

Adeler, Marie Elisabeth, se Wackenitz.
Agershus Amt. 64. — Fæstning. 168. 169. 283. — Hered. 58. — Stift. 57. 60—62. 65. 87. 88. 90.
Agershusiske Regiment, 1ste. 255. 405.
d'Alayrac, Nicolas, Componist. 269.
Albertz, Jean Fr., Equilibrist. 124. 143.
Alday, Componist. 204. 280. 329.
Alstrup, Raadmand i Throndhjem. 72.
Althaus, Oboist. 226. 227.
Amati, Mdme, italiensk Sangerinde. 227.
Anders Monssøn. 19.
— Skriver, Borgermester i Bergen. 18. 21.
Andersen, Maria Susanna, se Schøller.
— Matthia, Jfru. 353. 363.
Andkier, Hans Jacob, Kjøbmand. 209. 210. 330.
— Susanna Margrete, f. Boy. 233. 330. 353.
André, Componist. 115.
— Engelsk Major. 130. 131.
Andresen, Cecilia, Mdme. 386. 408.
— Engel Johanne Christiane, f. Reichborn. 399. 400.
— Johan Carl, Kjøbmand. 379. 384. 388. 393. 408. 427.
— Nicolai, Grosserer. 400.
Andrieux, François Guillaume Stanislas. 306.
Anfossi, Componist. 229.
Anker (Ancher), Familien. 56. 102. 106. 107. 136. 175. 176.
Anker, Anna Elisabeth, f. Cold. 107. 205. 298. 299. 489.
— Annette, f. Thorsen. 164. 206. 267. 269. 272. 330. 379. 483.
— Bernt, Kammerherre, Grosserer. 71. 73. 89. 91. 93. 102. 104—106. 116. 124—127. 131. 134. 139. 140. 146. 147. 149. 157—164. 168. 169. 173—176. 178. 180—187. 189—191. 195—202. 204. 205. 207. 210. 212. 215. 216. 218. 220. 224. 225. 228. 232. 233. 235. 243. 247. 253. 256. 267. 276. 278. 299. 302. 303. 313. 316. 317. 320. 323. 336. 337. 341. 344. 350. 352—356. 428.
— Carsten, Conferenceraad. 105. 124. 232.
— Christian, Justitsraad, Kjøbmand. 55. 92. 178.
— Christian, Stud. juris. 132. 133. 190. 263. 353. 361. 367. 370. 371. 374. 375. 385. 386. 388—390. 392. 410. 412.
— Erik, Agent. 189.
— Iver. 92. 93. 104. 178. 491.
— Jess, Grosserer. 93. 106. 124. 132. 133. 168. 169. 178. 189. 196.
— Karen, f. Elieson. 127. 132. 133. 135. 136. 156—159. 190. 195.
— Karen Christiane Andrea, se Wedel-Jarlsberg.
— Karen Dorothea Martina, se Nilson.
— Matthia, f. Collett. 68. 105. 156. 159. 164. 176.

198. 201. 202. 205. 206. 216. 225. 247. 248. 256—258. 267. 316.
Anker, Morten, Grosserer. 133. 190. 205. 267. 330. 379. 386. 387. 416. 424. 436. 467. 473. 487.
— Peder, Generalkrigscommissair. 93. 104. 106. 107. 127. 157. 178. 190. 196—198. 205. 225. 356.
— Peder Bernhard, Lieutenant. 433.
Ankerske Familiebegravelse. 256. 355.
— Fideicommis. 354. 379.
— Waisenhus. 355.
Anna, Prindsesse af Danmark-Norge. 47.
Apel, J., Contrabassanger. 405.
Aphelen, Karen Elisabeth von, f. Berg. 433.
Aprils-Narreri. 10.
Arbin, Elisabeth Marie, se Schiøtt.
— Gertrud, f. Juel. 205.
— Nicolai Erik, Secretair. 73. 121. 126. 132. 144. 209. 262. 302. 303. 337. 416.
— Peter, By- og Raadstueskriver. 104. 205. 207. 223. 284. 294. 302. 330. 337.
— Sophie Dorothea. 205. 239. 260. 335. 360. 363. 365. 368. 386. 392. 418. 426. 441. 467. 477.
Arenfeldt, Christian Ditlev Adolph, Major. 209. 238. 257. 260.
— Pauline Charlotte Marie, f. Harbou. 209. 257.
Arentzen, Jfru. 210. 257.
Arentzen, Mdme. 210. 257.
Arigoni, Francisco, Sanger. 52.
d'Arnaud, François Thomas Marie Baculard, Forfatter. 462.
Arnesen, Bodild Cathrine, f. Thorup. 379. 380.
— Clarinettist. 405.
— Dorothea Elisabeth Wauvert, f. Wexels. 408.
— Paul, Overlærer. 353. 361. 367. 379. 408. 487.
— Peter, Theaterbetjent. 266.
Arnold, Hans Jacob, Feltmarskalk. 38. 42—44.
Arntzen, Andreas, Procurator, senere Statsraad. 331. 361. 363. 367. 384. 386. 415. 425. 435—437. 439. 440. 454. 455. 457.
— Karl, Overrets-Justitiarius. 436.
— Marie Margrete, f. Knudsen. 331. 454. 455. 467.
Arrebo, Anders Christensen, Biskop. 3.
Augusti, F. B., kgl. svensk Kammermusicus. 120. 121. 125. 132.
Automat. 403.

Baar, Jens, Skipper. 68. 74.
Babo, Frants Joseph Maria von. 239. 340. 364.
Bacchanalier. 9.
Backer, Lars. 433. 440. 472. 475. 478.
Bagge, Elisabeth Christine, f. Hegermann. 209. 330.
— Georgine, f. Neumann. 353. 386.

Bagge, Mdme. 81. 83.
— O. G. F., kgl. Dansk Danser. 281. 282.
— Thomas, Agent. 157. 209. 284.
Bakke, Skomager. 377. 405.
Balle, Carl Frederik, Gartner. 137. 212. 303.
Ballet. 3. 229. 230. 232. 282. 405.
Balselskab, det aarlige forenede, i Christiania. 379. 432. 469.
Bang, Adelheide. 455.
— Marthe Christine. 341—344.
— Petronelle. 341. 345. 346.
Barbara, Borgermester Anders Skrivers Hustru. 18.
Barbarini, Carlo, Sanger. 116. 117.
Barberdands. 16. 342. 350.
Barbieri, Giuseppe, Musicus. 403.
Barclay, Emerentze, se Munch.
— Helene Carlsen, se Wessel.
— Peter Herman. 253.
Baroyer, Charles, Stadsmusikant. 59. 60.
— Dorothea Casparsdatter. 60. 61.
— Frederik, Stadsmusikant. 60. 61.
— Marthe Dorthe, se Meyer.
Barsler. 60.
Barth, Componist. 450.
Bartholin, Johan Frederik, Justitsraad, Assessor. 73. 115.
Bartskjærspillet, se Bergen: Spil.
Bassethorn. 123.
Baumgarten, Berendt Godske, Dr. med., Stadsphysicus. 210. 263. 309. 364. 424.
Baumgarten, Hedewig Margareta, f. Lachmann. 210. 212. 217. 309. 335. 341. 367. 389. 424. 425. 437. 467.
Beaumarchais, Pierre Augustin Caron de. 106. 217. 219. 333. 362. 383. 474.
Beaumelle, Laurent Angliviel de la, Forfatter. 52.
Bech, Catharina Charlotte, f. Outber. 408.
— Frederik Julius, Biskop. 377. 408. 442. 443. 452. 458—460. 482. 485.
— Johannes Aslaksen. 62-64.
— Pauline. 408. 412. 426. 428. 482. 483.
Becher, Johan (eller Peter) Gotfried, Comoediant. 54. 55.
Bellman, Carl Michael. 99.
Belly, J., Hundekunstner. 328. 329.
Benda, Georg, Componist. 115.
Bendeke, Eilertine Severine, se Collett.
— Wilhelmine Elisabeth Sophie, f. Lowzow, Provstinde. 258. 296. 433. 434.
Bensleben, Mdme. 78. 80.
Bentzon, Adrian Benjamin, General-Gouverneur. 220. 390.
Benzon, Jacob, Vicestatholder. 64.
Berg, Frederik. 361.
— Georgine. 455.
— J. C., Svensk Fyrverker. 256. 281.
— Jens Ørbech, Bogtrykker. 210.

Berg, Jessine. 210.
— Johanne Sophie Christine, se Nielsen.
— Juliane, f. Haxthausen. 257.
— Karen Elisabeth, se von Aphelen.
— Klaus, Cantor i Oslo. 45.
— Lene Cathrine, f. Brandt. 210. 286.
— Maren, f. Sandsvig. 361.
— Niels J., Bogtrykker. 233. 309. 367. 370. 386. 408. 424. 427. 469.
— Niels Jensen, Zahlkasserer. 138.
— Sophie. 455.
Bergen. 6. 7. 9. 10. 17—29. 41. 44. 45. 61. 449. — Borgermester og Raad. 20. 21. — Domkirke. 20. 21. 28. 491. — Domkirken paa Kannikebjerget. 9. 10. — Kathedralskole. 17—19. 23. 26. 28. 29. 45. — Kirkegaard. 18. 19. — Kontorske paa Bryggen. 9—16. — Nykirke. 24. — Nykommere. 11—15. — Privattheater. 438. — Raadhus. 22. — Skoler (Norske, Danske og Tydske). 22. — Skomagerne i. 10. — Skostrædet. 23. — Skrædderne i. 10. — Smørsalmendingen. 44. — Spil. 10—16. — Stadsmusikant. 404. — Toldbod 25. — Tugt- og Manufacturhus. 26. 41. — Væverne i. 10.
Bergh, Andreas, Kjøbmand. 209. 218. 284. 383. 410.
— Christopher Anker, Regimentsqvartermester, senere Generalauditeur. 205. 207. (208). (210). (211). (213). 233. 241. (258). 259. (302—303). 332. 370. 380. 382. 413.
— Johannes, Kjøbmand. 408. 433.
— Marie, f. Riis. 408. 433.
— Marie, f. Schejtli. 205. 221. 259. 261. 265. 361.
— M. E., f. Ramm. 209.
Bergwitz, Garver. 399.
Berlin, kgl. Theater i. 155.
Berling, Ernst Henrik, Bogtrykker i Kjøbenhavn. 53.
Berner, Jfru. 257. 352.
— Marthe Ritter, f. Bruun. 455.
— Morten, Garver. 233. 309. 365. 367. 383. 386. 424. 475.
— Sten Eilert, Bordskriver. 379. 387. 434. 435.
Berwald, Georg Johan Abraham, kgl. Svensk Kammermusicus. 151.
— Johan Frederik, Kapelmester. 151.
Beson, Caspar, Obermusikant. 60.
Beyer, Absalon Pederssøn, Mag., Lector theologiæ. 9. 17—20. 22.
Biehl, Charlotte Dorothea. 73. 96. 220. 239. 272. 360. 391. 402.
Bielefeldt, Carl Frederik, Oberst. 205. 206. 212. 213. 233. 236. 247. 258. 285. 353. 356. 357. 369. 375. 382.
Biering, Jacob Nielssøn, Instrumentist. 64.
— Karen Maria. 64.

Bierregaard, Helene, se Huitfeldt.
Bille-Brahe, Bertha Sophie, se Moltke.
Birch, Sixtus (Xystus Betuleius). 26.
Birkeland, Michael, Rigsarchivar. 105. 132. 133. 233. 491.
Bissi, Liniedandser. 230. 232.
— Theodora, Sangerinde. 229. 230.
Bjørne, Bjørnetrækkere. 27. 72. 120.
Blendermann, Johan Haro, Oberstlieutenant. 233. 284. 332. 337. 413. 454.
Blix, Svend, Veimester. 205. 298.
Blom, Christian. 169.
— Frederik, Violinist. 169. 171. 203. 204. 211.
— Jan, Justitsraad. 482.
— Jomfru. 487.
— Karen Wold. 483—485.
— Olava Petronelle Kirstine. 483. 484.
Bluhme, Johan Bartholomæus, Hofprædikant. 42.
Blücher, Carl Wilhelm Gottlieb von, Oberstlieutenant. 408. 454.
Boccherini, Luigi, Componist. 269.
Boeuf, le, Mdmselle. 353.
Bogstad, Gaard i Bærum. 316.
Boindin, Nicolas. 104.
Borch, Anne Malene Jacobsdatter. 211. 257. 258. 300.
— Christopher, Bordskriver. 211. 233. 300.
— Christopher, Student. 257. 258. 298.
Borch, Jacob Krogh, Student, senere resid. Capellan. 209. 216. 217. 219. 235. 239. 240. 247. 249. 250. 258. 260. 261. 263—265. 267. 276. 277. 298. 300—302. 312. 408. 410. 411.
— Mdme. 209. 260. 262. 265. 298—302. 411.
— Ole, Professor. 26.
Borchgrevink, Magdalene, se Leuch.
Borg, Jacob, Kjøbmand. 108.
Borg- eller Staupspillet, se Bergen: Spil.
Borgenstierna, Carl, Kammerjunker. 133.
Bornemann, Anne Karine, f. Svane. 205. 241. 257.
— Harriet, f. Parsons. 209. 271. 298.
— Wilhelm, Conferenceraad, Generalauditeur. 205. 206. 218. 238. 241. 246. 257. 259. 310. 357.
Bornholm, kgl. Fregat. 62.
Bortførelse. 75.
Borupske Selskab i Kjøbenhavn. 394.
Boulton, Charles. 371. 379. 409.
— Henry. 341. 342. 349. 353. 361. 363. 380. 382.
Boulton & Pelly, Engelsk Handelshus. 488.
Boxing. 342.
Boy, Susanne Margrete, se Andkier.
Boyesen, Dorothea, f. v. Cappelen. 296.
— Mdme. 233.
— Peter Otto, Kjøbmand. 296. 387. 478.

Boyesen, Sara. 408.
Boyson, Dorothea, f. Brochmann. 331. 360. 368. 426. 437. 467. 489.
— E. C. 489.
— Sally. 426. 433.
Braem, Corfitz. 26.
Bragernes. 60. 400.
Brandt, Hans E., Kjøbmand. 426.
— Lene Cathrine, se Berg.
— N., Dandsemester. 93. 94.
Bratt, Gustaf, kgl. Svensk Kammermusicus. 155.
Breede, Conradine Wilhelmine, f. Stenersen. 209.
— David. 110. 211. 217.
— Maren Magdalene. 211. 243.
— Ole, Kjøbmand, Stadscapitain. 209. 364. 424. 437.
Brehmer (Bræmmer), C. F., Harpenist. 156. 158. 431.
— Mdme. 156.
Bremer, B. 489.
— Barbara, se Lasson.
— Caroline Cathrine, se Juell.
Brochmann, Christine Elisabeth, se Thome.
— Diderik Hegermann, Capitain. 258.
— Dorothea, se Boyson.
— Marie, f. Ring. 258.
— Mdme. 328.
Brock, Elen Dorothea, f. Thulesius. 210. 263.
— Jfru. 258. 332.
— Peter Frederik, Major. 210. 243. 284. 285. 352.
Brolund, Henrik Anton, Cand. theol., senere Prest i Danmark. 379. 386. 409. 417. 433. 455.
Brougham, Henry, Lord. 178. 223—226.
Bruenech, Fr. Chr., Regimentsqvartermester. 233. 257.
Brun, Hans Rosing, Katechet. 380. 426.
— Johan Nordahl, Biskop i Bergen. 94. 95. 148.
Bruun, kgl. Danser. 407.
— Marthe Ritter, se Berner.
— Niels Thorup, kgl. Theateroversætter. 189. 199. 215. 234. 250. 252. 259—262. 306. 361. 364. 414. 418. 419. 435. 436. 439. 440. 469. 476. 478. 483.
— Thomas Christopher, Professor. 106.
Brylluper. 1. 57. 58.
Bryn, Thomas, Fuldmægtig. 433.
Brøgger, N. C., Musicus. 376. 380. 431. 456.
Brömel, Wilhelm Heinrich, Forfatter. 425.
Buch, Leopold von, Geognost. 415. 438.
Buchholz, Caspar Christopher, Regimentschirurg. 353. 365. 454.
Budstikken. 457.
Bukier, Familien. 136.
— Anna Hammer, f. Cudrio. 205. 437.
— Karen Sophie, se Lumholtz.
— Paul, Justitsraad, Slotsfoged. 96. 98. 127. 146. 157. 205. 207. 223. 260. 262. 284. 294. 306—308. 365. 391. 412. 416. 417. 425. 426. 436. 437. 439. 440. 466.
Bull, Andreas, Politimester. 198.

Bull, Johan Lausen, Præsident. 313. 325.
— Johan Randulf, Høiesteretsjustitiarius. 221.
— Johanne Magdalene, se Heiberg.
— Ole Bornemann, Apotheker i Bergen. 221.
— Ole Bornemann, Violinist. 221.
Butenschøn, Peter Henrik, Lieutenant. 205. 216. 257.
By, Gaard i Enebak. 488.
Bülow, Johan von, Hofmarskalk. 143.
Bøgh, Mdme. 209.
— Nicolai, Kjøbmand. 209. 217. 284. 294. 302. 337. 364. 424. 437.
—, Wilhelm, Stiftsarchivar. 45. 72. 74. 143.
Bølling, Jacob Christian, Bagermester. 155. 397. 433. 437. 441. 472—474.
— Karen, f. Preus. 211. 433.
Børresen, Christian, Lieutenant. 113.

Calmeyer, Matthias, Kjøbmand. 296. 360. 363. 386. 424. 475.
— Mdme. 210. 258. 360.
Campioni, Anton, Tandlæge og Fyrverker. 78. 15[illegible]
Cantater. 70. 111. 115. 125. 126. 146. 152. 203.
Capion, Etienne, Vinhandler, senere Theaterdirecteur. 37. 38.
Carenzo, Signor. 113.
Carisius, Ferdinanda Augusta, se Hetting.
Carl XI, Konge af Sverige. 28.
— Prinds af Hessen. 124.
Carlsen, Carl Andreas, Lieutenant. 188. 210. 212. 216. 217. 219. 225. 239. 240. 260. 262. 264. 267. 268. 277. 278. 313. 316. 325. 339. 341. 348. 359. 361. 363. 365. 367. 371. 375. 384—388. 391. 393. 412. 413. 415. 417. 419. 422. 424. 426. 436. 437. 439—441. 466. 467. 471—477. 485. 486.
— Doris, f. Mathiessen. 316. 331. 371. 375. 436.
— Emerentze, se Colbiørnsen.
— Hofmann. 436.
Carlstad. 165.
Carmontelle, Fransk Forfatter. 137.
Carneval. 8.
Carthier, Dorothée Marie, Mdmselle. 205. 206. 211.
Casati, Antonio, Sanger. 52. 53.
Casorti, Jean, Equilibrist. 228. 231—233. 327—329.
— Mdme, f. Ferzi. 232. 233.
Castberg, Frue. 408.
Catani, Alessandro, Sanger. 52.
Catharina II, Keiserinde af Rusland. 109.
Centlivre, Susanna, Engelsk Forfatterinde. 262. 310. 360.
Cesarini, Signora, se Nicolosi.
Champmêlé, Charles Chevillet, Forfatter. 240.
Charings Selskab. 404.
Chiesa, Antoni, Dyrtæmmer. 72.
„Chinesiske Kunstnere". 44. 54.

Chisi, Joseph, Gymnast. 378.
Christen Axelsen, Musicus. 58.
Christian II. 10.
— IV. 15. 24—26. 46.
— V. 57. 60.
— VI. 40. 42. 43. 55. 61. 62.
— VII. 72. 431. 445.
— August, Prinds. 452. 461. 464. 466.
Christiania: Artilleristaldene. 204. 377. — Borgervæbning. 283. 284. — Corps de garde (Kortegaarden). 77. — Elephantapotheket. 173. — Gader. 53. 72. 77. 78. 81. 100. 113. 134. 152. 166. 227. 244. 281. 329. 376. 378. 403. 413. 428. 431. 452. 458. — Glasmagazin. 107. 168. 227. 378. — Grændsehaugen. 56. 80. 81. 92. 93. 97—100. 102. 104. 105. 107. 109. 110. 112—114. 137. 138. 142. 147. 149—151. 154. 227. 228. 242. 244. 282—285. 295. 352. 378. 403. 449. 465. — Ildebrande. 413. 414. — Kathedralskole. 69. 70. 98. 111. 112. 115. 126. 152. 203. 229—231. 300. 377. 452. — Kirkemuren. 329. — Krigsskole („det militaire Institut"). 92. 97. 153. 204. 244. — Magistrat. 58. 59. 63. 65. 88. 90. 153. 254. 255. — Marked. 50. 77. 80. 91. 230. 234. 363. 378. 389. 431. 449. 474. — Musikhandel i. 370. — Palais, Palaishauge. 178. 267. 299. — Prindsestalden, se Artilleristaldene. — Raadhus (det gamle). 25. 50. (det nye) 53. 56. 69—74. 76. 80. 82. 83. 89. 107—109. 115—117. 120. 123. 124. 133. 135. 142—144. 149. 156. 166. 167. 204. 227. 254. 255. 280. 281. 327. 328. 351. 352. 378. 379. 401. 403—406. 430. — Revieret. 68. 70. 80. — Ridehus i. 228. 229. — Stiftsdirection. 54. 452. — offentlige Theater. 172. 295. — Torv (det nye). 77. 228. 229. — Trefoldighedskirken (den ældre). 59. — Tugthus. 93. — Vaterland. 113. 117. — Vaterlands Bro. 134. — Vor Frelsers Kirke. 143. 150. 164. 165. 256. 355. 377. 456. — Waisenhus. 400.
Christianssands Kathedralskole. 17. 29. — Privattheater. 438. 463.
Christinehamn. 165.
Cicognini. 35.
Cimarosa, Domenico, Componist. 149. 229. 351. 406.
Citharspil. 108. 230.
Clairon. 149.
Clasen, Johan Frederik, Organist. 54. 64.
Clausen, Ch., Student. 455. 470. 473. 475. 478.
— Lars, Kjøbmand. 331. 360. 363. 365. 386. 417. 478.
— Louise, f. Thrane. 135. 380. 384. 417. 426. 439. 456.
— Paul, Kjøbmand. 135. 380.

Clausen, Pauline Elisabeth. 433. 475.
— Petrine, se Thrane.
Clauson, Conrad, Jernverkseier. 125.
— Dorothea. 209.
— (-Kaas), Eleonore, se Thulstrup.
— Elisabeth, f. Parsons. 209. 267. 269—271. 298.
— (-Kaas), Ellen Marie, se Hiort.
— (-Kaas), Frederik, Lieutenant. 138. 209. 225.
— Hieronymus J., Kjøbmand. 209. 216. 243. 247. 250. 267. 313. 330. 455.
— (-Kaas), Kirsten. 138. 205. 267. 276. 277. 310. 313—315. 317. 320—323. 330.
Clavecin. 155.
Claverspil. 118. 227. 230. 376.
Cleman, Musicus. 60.
Colbiørnsen, Emerentze, f. Carlsen, Conferenceraadinde. 211. 214. 253. 257.
— Herman, Conferenceraad, Laugmand. 152.
— Kjeld, Major, senere Oberstlieutenant og Provincial-Commissair. 209. 380. 382.
Cold, Anna Elisabeth, se Anker.
— Chr. Magdalus Thestrup, Geheimeetatsraad. 489.
Collé, Charles, Forfatter. 279.
Collett, Familien. 56. 102. 106. 107. 114. 136. 175. 176. 453.
— Alf, Cand. juris. 181.
— Ditlevine, se Feddersen.
— Eilertine Severine, f. Bendeke. 296.
— James, Kjøbmand. 68. 73. 98. 100. 104. 106. 107. 109. 115. 118. 119. 121. 126. 132. 134. 144. 146. 154. 155. 176—180. 235. 244.
Collett, John, Kjøbmand. 105. 106. 112. 147. 152. 155. 157. 180. 181. 185. 186. 205. 206. 214. 224. 225. 243. 244. 247. 249. 259. 260. 263. 267. 272. 275. 313. 314. 320. 322—324. 341. 345. 346. 348. 360. 362. 364. 370. 372. 379. 380. 384. 385. 388. 393. 418. 437. 439. 453. 460. 467. 468. 473. 474. 477. 484—488.
— Karen, f. Elieson. 105. 106. 112. 127. 136. 146. 157. 174. 183. 196. 218. 489; jfr. Lindemann.
— Karen, f. Leuch. 179.
— Karen Christiane. 183. 186. 198. 225. 370—374. 379. 380. 384. 388. 392. 415. 417. 419. 424—426. 437. 440. 456; jfr. Steen, K. C.
— Martine Christine Sophie, f. Elieson. 105. 112. 147. 155. 156. 164. 186. 196—198. 205. 212. 216. 217. 219. 220. 225. 234. 239. 247. 249. 252. 258—260. 263. 267. 268. 271. 273—275. 309. 313. 314. 316. 317. 320. 322—324. 333. 334. 336. 338. 341. 342. 345. 346. 348. 350. 358. 360. 362. 370—372. 374. 375. 384. 385. 388. 390. 393. 416—419. 424. 435. 436. 440. 467. 473—478. 483. 486. 488.

Collett, Martine Johnnette, f. Collett. 159. 247. 267. 313. 341. 342. 344. 360. 370—374. 408. 412. 417. 426. 433. 437. 466. 471. 472. 483.
— Matthia, se Anker.
— Matthia Bernhardine, se Steenstrup.
— Otto, Kjøbmand. 257. 262. 263. 311. 313. 325—327. 341. 342. 346. 347. 349. 350. 360. 363. 367. 370—375. 383. 385—387. 408. 415. 428. 437. 466. 470—473. 476. 478. 483—485. 487. 488.
— Peter, Assessor. 296. 341. 345. 346. 365.
— Peter, Kjøbmand. 105. 106. 112. 127. 146. 147. 180. 489.
Collett & Gram, Handelshus i London. 112.
Collett & Leuch, Handelshus i Christiania. 56. 81. 244.
Collett & Søn, Handelshus i Christiania. 147. 488.
Colman, George (den ældre), Engelsk Forfatter. 265.
Comoglio, Italiensk Operasanger. 170. 171. 229. 230.
Concert. 28. 29. 45. 56. 63. 65. 66. 68—70. 72. 73. 80. 81. 91—93. 96—103. 107—124. 132—134. 144. 145. 149—151. 155. 156. 158. 164—171. 202—204. 226. 227. 229. 230. 254. 255. 279—281. 327. 329. 330. 351. 376. 377. 403—406. 431. 449—451. 453.
Conradi, Frue. 331.
Conradi, Johan David, Contorist, senere Overkrigscommissair og Skattefoged. 209. 218. 260. 263. 309. 383. 385. 417. 424.
— Niels Jørgen, Stud. pharm., senere Apotheker i Tønsberg. 210. 330.
Cormarten. 35.
Corneille, Pierre. 35. 148.
Cornelio, Lodovico, Sanger. 53.
Cornisch, Klokker. 146.
Correggio, Antonio Allegri da. 231.
Corsica. 71.
Coya, Mdme. 92.
Cron, Truls Lyng, Lærer, Oversætter. 189. 262. 436.
Cudrio, Anna Hammer, se Bukier.

Dahl, Johan, Boghandler. 397.
— Justitsraad. 267. 268.
Dallas, George, Kjøbmand. 132. 144. 209. 330.
— Jfru., se Lie.
— Johanne Marie Elisabeth, se Glad.
Damen, Christophel. 27.
Dampe, Mette. 73. 205.
Dans, Kunstdans. 1—3. 15. 16. 44. 45. 76. 77. 79. 81. 83. 84. 92. 93. 97. 144. 155. 204. 226. 227. 254—256. 272. 281. 282. 342. 378. 405—407. 431. 432. 444; jfr. Ballet, Lege.
Danmark. 5. 17. 37. 47. 68. 79.
„Danske Tilskuer". 452.
Darmstadt. 166.
De hellige tre Konger med Stjernen, Jule-Optog. 5—7.

Debes, Maren, f. Schultz. 258.
— Peder Gotzen, Procurator. 460.
Declamation. 279.
Deichman, Carl. 51. 53.
Della Maria, Dominico, Componist. 377. 388.
Delphin, Betzy. 426.
— Jens Christopher, Farvermester og Borgerlieutenant. 210. 239. 260. 284. 294. 302. 312. 334. 364. 388—390. 392. 416—418. 426. 441. 470. 477. 478.
— Marie, f. Schandorff. 210.
Denner, senior, Theater-Principal. 36.
— junior, Skuespiller. 36. 40. 41.
— Skuespillerinde, se Spiegelberg.
Deposits. 10.
Destouches, Philippe Néricault. 52. 391. 400.
Devegge, Cathrine, se Treschow.
— Karen Sophie, f. Riis. 233. 330.
— Marie. 205. 236. 238. 265. 330. 331.
Devienne, Componist. 219.
Devrient, Philip Eduard. 35.
Dietrichson, Gabriel Grubbe, Sølieutenant, senere Indrulleringschef. 330.
— Philippa Fredrikke, f. Aars. 233. 330.
Diurendahl, A., Boghandler. 97—100. 104. 108. 115. 145. 146. 256.
Dorph, Karen, se Fougner.
— Karen Lemmich, se Nilson.
Dorseus, Skuespiller, senere Dr. med. 36.
Drammen. 89. 171. 172. 266. 299. 452. 481. — Det forenede private dramatiske Selskab i. 481.
Dreyer, Peter, Magistrats-Præsident. 50. 51.
Dulondel (du Londel), Skuespillerinde. 52.
Dumaniant (d. e. Bourlain, Jean André), Forfatter. 217. 436. 444.
Dunker, Conradine Birgitte, f. Hansteen. 55. 70. 92. 99. 107. 116. 136. 215—218. 220. 221. 230. 235—238. 241. 248—252. 261. 263—265. 267. 270. 271. 273. 275. 278. 295. 305. 306. 311. 315. 316. 333—336. 340. 391. 392. 399. 400; jfr. Aamodt, C. B.
— Johan Friederich Wilhelm, Bergassessor. 264. 379. 409. 410. 412.
Duny, Egidio Romualdo, Componist. 150.
Dupaty, Louis Emmanuel Félicité Charles Mercier, Forfatter. 388.
Dupinier, Musicus. 156.
Duval, Alexandre Vincent Pineux, Forfatter. 240. 269. 364. 387. 480.
Dyrtæmmere. 27. 72. 120.
Døderlein, Christian, Adjunct. 408. 416.
— Susanna Frederika, f. Selmer. 455.
Dørker, Kirsten Marie, se Thrane.

Dørker, Kjøbmand paa Frederikshald. 134.

Echtel, Musicus. 378.
Eckenberg, Johan Carl von, Skuespiller. 38. — Skuespillerselskab. 42.
Eckhof, Conrad, Skuespiller. 41.
— Mdme, f. Spiegelberg. 41.
Eftertryk. 106.
Egeberg, Anne Sophie, f. Muus. 331.
— Westye, Kjøbmand. 331. 417.
Eger, Abelone, f. Meyer. 258. 296. 309. 331. 360. 363. 386. 415. 417. 424.
— Anne Marie, f. Nielsen. 353. 360. 379. 409.
— Anne Marie, se Roverud.
— Christian, Kjøbmand. 408. 434. 472. 475. 478.
— Lars Jacob, Cand. theol., senere Sogneprest til Svallerup i Sjælland. 329. 331. 360. 368. 380.
— Ole, Kjøbmand. 331. 364. 388. 389. 409. 424. 473.
d'Eglantine, Fabre, Forfatter. 416.
Eickstedt, Hans Heinrich v., General. 110.
Elieson, Familien. 56. 106. 107.
— Anne Cathrine, se Horster.
— Iver, Ritmester. 127. 247. 257. 267. 272. 276. 365. 387. 413. 425. 438. 441.
— Karen, se Anker.
— Karen, se 1) Collett, 2) Lindemann.
Elieson, Martine Christine Sophie, se Collett.
— Peter, Justitsraad. 134.
Ellefsen, Daniel, Kjøbmand. 369. 455.
— Hans Peter, Sorenskriver. 408.
— Ingeborg Anneken, f. Hasberg, se dette Navn.
Engebretsen, Fuldmægtig. 331. 339. 393. 427. 441. 467. 473. 474.
Engel, Johann Jacob, Forfatter. 364. 399. 401. 480.
England, Englændere. 55. 74. 75. 106. 110. 432. 445. 457.
Equilibristik. 1. 27. 38. 44. 45. 74. 79. 80. 82. 84. 90. 124. 227. 327. 328. 378. 430. 449.
Erichsen, A., Sadelmager. 369.
— Bogholder. 209. 262. 361. 365. 383. 409.
Erichson, Jensine. 380.
Erik Magnussøn, Svensk Hertug. 1.
Esio, L., Sanger. 113.
— Sangerinde. 113.
Eskildsen, Musicus. 123.
Essendrop, Marthe Marie, f. Søeborg. 455.
— Pascal Paoli, se d. N.
— Peter, Kjøbmand. 433.
Etienne, Charles Guillaume, Forfatter. 483.
Eton i England. 55.
Ewald, Johannes. 94. 115. 148. 190. 195.

Faber, Peder Ditlev, Sogneprest. 339.

Fabritius, Kjøbmand. 107. 296. 416. 441. 472.
— Madame. 296. 365.
— Marie. 379. 475.
Fahsland, Marie, se Pavels.
Falbe, Pauline Elisabeth, f. Clausen, se d. N.
Falck, Frue, se Borch, Mdme.
— Fuldm., Oversætter. 399.
Falsen, Familien. 136.
— Alette, f. Fleischer, se d. N.
— Anne Birgitte, f. Munch. 331. 341. 342. 344. 347. 348. 359. 363. 370—372. 374. 434. 435.
— Anne Henriette Petronelle de, f. Mathiesen. 55. 104—106. 240. 311. 331. 334. 335. 341. 344. 346. 347. 350. 360—362. 364. 370. 371. 390. 416. 418. 424. 435. 465.
— Christian Magnus, Conferenceraad, Justitiarius. 66.
— Christian Magnus, Procurator, senere Sorenskriver. 331. 341—343. 347. 348. 359. 364. 365. 367. 370. 371. 373—375. 388. 413. 416. 423. 428. 434. 435. 457. 482.
— Envold de, Etatsraad, Justitiarius. 55. 104—106. 131. 136. 195. 200. 219. 235. 240. 241. 297—299. 306. 310—313. 315. 320—323. 326. 331. 333. 334. 336. 337. 339—342. 344—350. 355. 357—375. 381. 384—387. 389—392. 396. 400. 412. 414. 416—419. 421. 423—425. 428. 432. 439. 441—443. 454. 457—465. 469.
Falsen, Haagine Martha. 341. 363. 370. 371. 374. 375. 408. 412. 418. 424. 426. 435. 437. 441. 456. 465.
— Hagbarth. 368. 380. 417—419. 424. 426. 454. 465. 474. 477. 481. 482.
— Jørgen Conrad, Sølieutenant. 341. 343. 347—350. 419—422.
Farquhar, Georg, Forfatter. 338. 366.
Fastelavnsris. 10.
Fastelavnsspil. 4. 8—10. 25.
Fasting, Claus. 148.
Favart, Charles Simon, Forfatter. 150.
Favin, Oberstinde. 205. 206. 380. 382.
Feddersen, Familien. 56.
— Ditlevine, f. Collett. 67. 68. 105. 156. 176. 247. 248. 316.
— Nicolai, Conferenceraad, Magistrats-Præsident. 63. 67. 68.
Fenstad, Ole, Gaardbruger. 473.
Ferdinand, Hertug af Braunschweig-Wolffenbüttel. 146.
Ferrary, Mdme, f. Köhler, Harpespillerske. 227. 228. 254. 351.
Ferzi, Lorenz, Opticus. 228.
— Signora, se Casorti.
Feyring, Skolelærer. 408. 433. 474. 478.
Fiilgrabe, Johan, Violinist. 144.
Fladeby, Gaard i Enebak. 115. 119. 175—189. 223—226. 240. 241. 246—256. 267—279. 299. 301. 306. 307. 309. 313—327. 341—350.

370—375. 381. 397. 428—430. 445. 481—489. — Skole paa. 485.
Fladeby-Journalen. 177. 181. 223. 248—252. 267—274. 276. 278. 313—316. 325. 341. 342. 371. 372. 375. 397. 445. 481. 482. 487.
Flageolet. 101.
Flaute. 102. 108.
Flech, Violinist. 135.
Fleischer, Alette. 366—368. 455. 457. 465. 471. 472. 475. 477. 482. 483.
— Balthaser Sechmann, Assessor. 205. 207. 218. 219. 241. 298. 299. 302. 305. 307—309. 368.
— Christiane Helene, f. Qvislin, Assessorinde. 205. 380. 433.
— Frøken. 205. 211.
— Generalkrigscommissairinde. 205. 211.
— Karen (Kaja) Helene. 366.
— Palle Rømer, Lieutenant. 173. 206. 216. 257.
Flintenberg, Isaak Andreas, Cantor. 69—71. 98. 111. 115. 124. 126. 146. 152. 203. 212. 472.
Floed, Hedevig Jacoba, se Thode.
Flor, Martin Richard, Overlærer. 341. 348. 408. 424. 467. 468. 473—475.
Florello, Componist. 255.
Florian, Jean Pierre Claris de, Forfatter. 216. 384. 463.
Follo. 308.
„Foreningen", Balselskab i Christiania. 432.
Fortepiano. 155.
Fougner, Herman, Kjøbmand. 166. 167. 228. 229.
— Johan Eilert, Procurator. 210. 298. 330.
— Karen, f. Dorff. 210. 298.
Francke, Hans, Musicus, senere Læge. 171. 202. 204. 211. 254. 255. 280. 303. 327.
— Visiteur. 157. 280.
Frankenau, Rasmus, Læge. 263. 269. 385.
Frankrige, Franskmænd. 37. 38. 51—53. 56. 106.
Frederik III. 54.
— V. 51—54. 62.
— VI. 124—126. 131. 140. 443.
— Arveprinds. 385. 397.
— Trompeter. 58. 59.
Frederiksborg Slot. 72.
Frederikshald. 51. 55. 57. 60. 62. 99. — Magistrat. 42. — Privattheater. 438.
Frederiksstad. 55. 60.
„Friheden", Balselskab i Christiania. 379. 407.
Friis, Artillerilieutenant. 379. 417. 454.
— Christian, til Kragerup, Kantsler. 23.
Frimurerne i Christiania. 125. 145. 146.
Frogner, Gaard ved Christiania. 256. 379.
Frost, Catharine Cecilie. 408. 418. 440. 471.
— Cecilie Catharine, f. Fann. 296.
— Inger Martine. 408. 418. 440. 471.
— Lieutenant. 296. 386. 387. 399. 400. 454.

Frost, Peter, Kjøbmand, Stadscapitain. 296. 370.
Frydendahl, Peter Jørgen, Skuespiller. 231. 279.
Fuglberg, Annette, se Pløen.
— Cathrine. 408.
— Henning, Kjøbmand. 258. 296.
— Henriette Hermine, se Sommerhielm.
— Johannes. 408.
— Mdme., født Meyer. 258. 296.
Funch, Kgl. Danser. 407.
Fyn. 36.
Fyrverkeri. 78. 117. 143. 172. 228. 229. 256. 281. 378. 404.
Fædder, Chr., Justitsraad, Theaterdirecteur. 74.
Fægtning, Undervisning i. 77.
Færøerne. 4.
Fønss, Frederik, Overhofretsassessor. 127.
Førster, Johan Bartholomæus, Musicus. 117. 123. 135. 143. 144. 146. 155. 168.

Gabrielli, Sangerinde. 109.
Gad, Caspar, Student. 300.
Galeotti, Vincenzio, Balletmester. 325.
Galliver, Pierre, Mechanicus. 171. 172.
Gallodier, Monsr. 406.
Galschiøtt, Johan Jacob Braem, Lærer, senere Sogneprest til V. Thoten. 483.
Garben, Bolette Dorothea, f. Randulff. 363.
— Wilhelm, Regimentsqvartermester og Auditeur i Fredericksstad. 213. 217. 231. 356. 386.
Garrick, David. 149. 240. 265. 276.
Gebel, Henrich von. 27.
Gebelein, Carl. 78.
Geble Pedersøn, Mag., Biskop i Bergen. 9.
Gellert, Chr. Fürchtegott, Professor. 66.
Gemmingen, Otto Heinrich, Friherre von, Geheimeraad. 340. 383.
Genlis, Stephanie Félicité Ducrest de Saint-Aubain. 138. 139.
Germann, Karen. 206. 257. 258.
Giedde, Elen Johanna, se Mostue.
Giested, Jens, Kjøbmand. 251.
Gillin, E. S., Kgl. Preussisk Hofmechanicus. 172.
Gjandrup, A. C., Mdme. 455.
— Kjøbmand. 455.
Gjøglere. 1. 2. 9.
Gjøøs, Fattigforstander i Christiania. 167.
Glad, Frederik, Proprietair. 233. 260. 262. 310. 416. 418. 419. 424. 437. 439. 440. 473. 477.
— Johanne Marie Elisabeth, f. Dallas. 233. 467. 472.
Gleisner, Componist. 405.
Gluck, Christoph Willibald. 52. 351. 377.
Glückspatter, Matthias. 27.
Glückstad, Thomas Holter, Regimentsqvartermester. 257. 363. 365. 467.
— Wencke Elisabeth, f. v. d. Lippe. 296.

Gløersen, Marie Magdalene, se Selmer.
Godiche, Andreas Hartvig, Bogtrykker i Kjøbenhavn. 53.
Goedeke, Karl. 173.
Golditz, Friederich, Equilibrist. 327. 378. 449.
Goldoni, Carlo, Forfatter. 66. 148.
Goldsmith, Oliver. 260. 417. 472.
Gotter, Friedrich Wilhelm von, Forfatter. 388. 476.
Graffigny, Françoise d'Isembourg-d'Apponcourt de, Forfatterinde. 70.
Gram, Jens, Lagmand, Assessor. 136. 196. 197. 206. 207. 215. 225. 235. 236. 247. 267. 268. 303. 313—317. 325. 341. 342. 350. 360. 361. 366. 370—373. 381. 382. 387. 388.
— Jens, Stiftsfuldmægtig. 353. 381.
— Linken. 341. 342. 347. 349.
Gravengaard, Marie Birgitte, se Riis.
le Grands Institut i Kjøbenhavn. 104.
Green, Petronelle Nicoline, se Schaft.
Grefsen, Marthe Christine, se Widing.
Gregoriusbrud. 8.
Gretry, André Ernest Modeste, Componist. 115.
Greverud, Gaard i Oppegaard: 454.
Grimsgaard, Hr. 204.
Grini, Gaard i Ager. 116.
Groszmann, Gustav Friedrich Wilhelm, Forfatter. 218. 309.
Groth, Christian. 434.
— Florents. 434.
— Frederik Christian, Stadsmusicant. 99. 153. 157. 158. 166—169. 171. 202. 203. 211. 212. 227. 242. 266. 280. 303. 304. 329. 351. 360. 363. 370. 376. 377. 404. 431. 449. 450. 452. 473.
Grundt, Hans Jacob, „Flauttraversist". 100. 102. 108. 109.
Grüner, Anne Marie, f. Smith. 353. 466.
— Hans Frederik, Proprietair. 353. 361. 437. 467. 471. 473. 475.
— Jensine, f. Kjørboe. 353.
— Peter, Fuldmægtig. 353.
Gryphius, Andreas, Forfatter. 40.
Græbe, Mdme. 113.
— Sr. 100. 109.
Gudbrandsdalen. 62.
Gude, Magdalene, se Smith.
Gustav III. 110. 176.
Gyldendalske Boghandel i Kjøbenhavn. 266.
Gyldenfeldt, Christian, Oberstlieutenant. 258.
Gyldenløve, Ulrik Frederik, Statholder. 50. 51. 58. 59.
Gyrowetz, Adalbert, Componist. 255. 376. 405.
Gøtheborg. 110. — Theater. 282. 300.

Haaber, Frederikke Louise. 159. 206. 211.
Haagen Pedersen Jamt. 19. 21. 22.
Hadeland. 61.
Haffner, Bolette. 235. 367.
— Johan Frederik Wilhelm, Capitain. 157. 159. 173. 206. 212. 215. 217—219. 238—240. 247. 248. 251. 253. 260. 261. 263. 285. 286. 302. 309. 333. 338. 341. 348. 360. 361. 364. 365. 367. 382. 383. 385. 389. 391. 392. 416. 418. 424. 437. 454. 457.
— Sara, f. Hagerup. 206.
Hafslund Herregaard. 134.
Hage, „Kunstner". 430.
Hagemeister, Johann Gottfried, Forfatter. 306. 325. 469.
d'Hager, Christoforo, Sanger. 53.
Hagerup, Cathrine, f. Kofoed. 362. 366. 384. 391. 412. 433. 441. 466. 470. 482. 483. 487; jfr. Kofoed og Aars.
— Harald, Cand. jur. 209. 409.
— Karen. 206. 331.
— Lieutenant. 341. 344. 346. 347. 349.
— Sara, se Haffner.
— Søren Christian, Justitsraad. 209. 233. 299.
„Halfdans Klub" i Christiania. 152. 153. 169—171. 202—204. 254. 255. 279—281. 327. 329.
Hallasch, Ferdinand, „Chinesisk Kunstner". 44.
Halvard Gunnarssøn, Læsemester i Oslo. 45. 46.
Halvorsen, H., Stiftsfuldmægtig. 209. 238. 284. 298.
— Murmester. 369.
Hamburg. 27. 37. 405.
Hammer, Christen, Musicus. 171. 202. 204. 211. 227. 230. 254. 255. 281. 329. 330. 351. 377. 405. 431. 453.
— P. 212.
— Stud. pharm. 233. 352.
Hanemann, Dansemester. 93. 94.
Hansen, Elling, Theateropvarter. 242. 265. 266. 369. 370.
— Jørgen, Vognmand. 259. 370.
— Mdme. 266. 370.
— Mauritz Christopher. 366.
— Wilhelm, Kjøbmand. 209. 233.
Hanson, Hans Jacob, Kjøbmand. 209. 284. 393. 470.
Hansteen, Anne Cathrine, f. Treschow. 136. 233. 261.
— Christopher, Professor. 154. 238. 239. 241. 261. 301.
— Conradine, se 1) Aamodt, 2) Dunker.
— Johannes Matthias, Consumptions-Inspecteur. 136. 139.
— Peter Nicolai, Stud. juris. 455. 474.
Harbou (Harboe), Iver, Lieutenant. 105. 353. 360. 363. 368. 379. 380. 385. 386. 392. 429. 454.
— Pauline Charlotte Marie, se Arenfeldt.

Hardenbek, Lucas, Organist i Bergen. 24.
d'Harleville, C., se Andrieux.
„Harmonien", Klub i Christiania. 379.
Harpe. 109. 113. 114. 351.
Harphonet. 118.
Harrington, Salvatore, Oboist. 123. 124.
Harris, Marie, se Rumi.
Hartmann, Morten, Boghandler. 398. 444.
Hartwig, Anne Cathrine, f. Carselius. 211.
—, Jacob Frederik, Cancelliraad, Overinspecteur. 284. 296. 362. 364. 367. 391. 409. 413. 418. 419. 437. 454. 457.
Hasberg, Ingeborg Anneken. 408. 412. 424. 456. 467.
—, Johanne. 455.
Haslef, Fuldmægtig. 296.
Hassel, F., Dansemester. 155.
Hausmann, Joh. Fr. Ludwig, Tydsk Mineralog. 402. 403. 415.
Hautbois (Oboe). 123
Hauteroche, Noël Le Bretton, Forfatter. 399.
Hawen, Lambert von, Maler og Bygmester. 24. 25.
— Michel von, Maler. 24.
— Salomon von, Maler og Billedhugger. 23. 24.
Haxthausen, Familien. 190.
— Catharina, f. von Oldenburg. 209. 386.
— Frederik Gottschalck, Generalkrigscommissair. 209. 284. 294. 302. 365. 380. 382. 387.
— Juliane, se Berg.
Haxthausen, Ulrikke, se Knuth.
Hay, de la, Svensk Kapelmester. 98—103. 145.
Haydn, Joseph. 119. 134. 156. 254. 280. 351. 376. 377. 405. 406.
Hedemarken. 62.
Hefty, Mdme. 408.
— Thomas David. 408. 480.
— Thomas Joh., Kjøbmand. 433.
Hegelund, Peder Jenssøn, Rector, senere Biskop i Ribe. 26.
Hegermann, Elisabeth Christine, se Bagge.
— Frederik, Student, senere Feierinspecteur. 257. 263. 284. 369. 385. 454. 543.
— Kirstine Marie, f. Rasmussen. 408.
Heiberg, Johanne Magdalene, f. Bull. 221.
— Peter Andreas. 219. 220. 305. 349. 425. 470.
— Peter Blix, Byskriver, senere Assessor i Bergen. 221.
Heidelberg Universitet. 16.
Heidemark, Jacob, Kjøbmand. 209. 243. 284. 330.
— Karen, f. Dorph. 209. 352.
Heinen, M. F. von, General. 258. 363. 380. 382.
Heiss, Hieronymus Frederik Stange, Lieutenant. 455. 475.
Heltberg, Eva. 139.
Hendrichsen, Knapmager. 121.
Herfordt, Karen, se Staffeldt.
Herlofsen, Edvard Greysel, Catechet, senere Handelsmand. 336.
Hersleb, Inger Marie, se Neumann.

Hesse, Salomon, Harpenist. 144.
Hesselberg, Beate. 257. 298.
— Hans Jacob Henning, Generallieutenant. 211. 284. 298.
— Petronelle. 257. 298.
Hestekampe. 2.
Hetting, Ferdinanda Augusta, f. Carisius. 353. 418.
— Gabriel, Søkrigscommissair. 353. 361. 383. 388. 393. 413. 424. 441. 467. 470. 478.
Høyerdahl, Christian, Kjøbmand. 379. 393.
— Susanne, f. Riis. 379.
Hinderaa og Sjernerø Prestegjeld i Ryfylke. 23.
Hindrum, Brødrene, Valdhornister. 242.
Hiort, Christian, Overretsprocurator. 315.
— Conrad Clauson. 485.
— Ellen Marie, f. Clauson (-Kaas). 138. 313—316. 331. 367. 391. 438. 439. 441. 477. 483. 485. 486. 489.
— Johan Severin, Regimentsqvartermester, senere Sorenskriver. 157. 191. 196—198. 315. 489.
— Frederikke Christine. 485.
— Johanne Severine. 426. 436. 485.
— Maria Susanna, f. Andersen. 233. 331.
Hirschfeld, Johan Michael Friedrich, Valdhornist. 226.
Hiøring, Ernst, Kjøbmand. 398.
Hocherup, Margrete, se Aars.
Hoel, Jacob, Lieutenant. 212.
Hofgaard, Andreas, Sogneprest, senere Proprietair. 455.
Hofmeister, Componist. 202. 229. 254.
— Mette Abigael, f. Petersen. 455.
Hofnagel, Michel, Skolemester i Bergen. 24.
Holberg, Ludvig. 28. 38. 42. 53. 83. 84. 87. 108. 115. 148. 239. 241. 311. 338. 466. 473.
Holck, Hans, Agent. 72. 73. 106.
Holcroft, Thomas, Forfatter. 310. 338. 362.
Holdt, Christian, Kjøbmand. 296. 352.
Hollandske Comoedianter. 51.
Holleby Herregaard. 174.
Holm, Ener, Kjøbmand. 296. 364.
— Margrete, f. Rein. 296. 368.
— Ole. 69. 93.
— Peter. 77.
— Simon. 79.
Holmen, Ole, Danselærer. 256. 281. 330. 352. 378. 406 (jfr. Rettelse). 453.
Holst, Elisa. 379.
Holsten. 36. 37.
Holter, Peder, Generalkrigscommissair. 78. 113.
Horn, Elisabeth Sophie Cornelia. 455.
— Erik, Cancelliraad, Sorenskriver i Ager. 455.
Horster, Anne Cathrine, f. Elieson. 247. 252. 267.
— Johan Frederik Diderik, Kjøbmand. 399.

Horster, Maren Dorothea, f. Theisen. 399.
Huitfeldt, Helene, f. Bierregaard. 313. 325.
— Henrik Jørgen, Capitain. 313. 325.
Hummel (Hommel), Carl Eugenius, Capitain. 164. 173—175. 257. 330. 331. 489.
— Else Margrete, f. Lachmann. 174.
Hunde, dresserede. 72.
Hundevadt, Christiane Frederikke, f. Thoms, se d. N.
— Mathias Christian, Corpslæge. 173.
Hvaløerne. 353.
Hvid, Lars, Foged paa Hedemarken. 62.
Hübertz, Kjøbmand. 211.
Hübsch, Opticus. 329.
Hylding, Christian IV's i Oslo 1591. 46.
Høeg, Jacob, kgl. Hofviolon. 63.
— Just, Vicestatholder. 27.
— Mette, f. Neumann. 73. 153.
— Peter, Instrumentist i Christiania. 57. 63—65. 68—70. 72—74. 93. 99. 109. 153.
Høst, Secretair. 455. 477. 478.
Høyer, A., Musicus. 369.
— Cecilie. 408. 410. 412. 419. 426.
— „Practicus". 313. 326. 341. 342. 344. 346. 347. 349. 350.

Ibsen, Aline, f. Pihl. 433.
— Henrich Christian, Musicus. 118.
Iffland, August Wilhelm. 106. 220. 235. 259. 263. 311. 312. 359. 361. 366. 384. 385. 440. 471.
Illumination. 113.
Ingeborg Eriksdatter, Norsk Kongedatter. 1.
— Haakonsdatter, Norsk Kongedatter. 1.
Ingier, Gertrud Maren, f. Juel. 209.
— Lars, Major, Generalveimester. 209. 262. 268. 274. 361.
Ingstad, Cathrine Elisabeth, f. Pløen. 209. 239. 240. 260. 261. 335. 356. 359. 361. 392. 418. 426. 434. 435.
— Christopher, Raadmand. 206. 212. 233. 244. 259. 265. 284. 285. 416. 434. 435.
Instrumentister, se Stadsmusikanter.
Italien, Italienere. 41. 78. 113. 116. 149. 150. 228.
Iversen, P., Contorist. 233. 260. 262. 284. 309. 363. 365. 384. 388. 418. 424. 470. 477.

Jacob VI, Konge af Skotland. 47.
— (Erasmi?), Student. 24.
Jacobsen, Jens, Raadmand. 88. 93.
— Kjøbmand. 209. 218. 239. 257. 312. 360. 383. 391.
— Mdme. 353. 365.
Jansen, Marthe Johanne, se Muus.

Jarlsberg Grevskab. 65.
Jaspersen, Malermester. 72.
Jayaux, Jaques, Skuespiller. 38.
Jeberg, Raadstuetjener. 262.
Jens Gundersen, Corporal. 58.
— Nilssøn, Biskop i Oslo. 45.
— Skolediscipel. 18.
Jensen, Fænrik, senere Lieutenant. 209. 330. 380. 393. 434. 435.
— Skolelærer paa Fladeby. 485.
Jernberg, E., kgl. Svensk Danser. 204.
Johansen, A., Smed. 369.
Jon Pederssøn Jamt, Skolemester i Bergen. 19—22.
Juel, Bente Christine, f. Hagerup. 296.
— Gertrud, se Arbin.
— Gertrud Maren, se Ingier.
— Helle, Kammerraad, Proprietair. 267. 274.
— Jacob, Justitsraad, Zahlcasserer. 104.
— Maren, se Rosenkrantz.
— Sophie Dorthea, f. Hersleb, 105.
Juell, Caroline Cathrine, f. Bremer. 136. 211. 233.
— Christian, Capitain. 211. 284. 294. 302. 337. 454.
— Ole, Regimentsqvartermester, senere Sorenskriver. 136. 211. 233.
— Wilhelmine Christine, f. Neumann. 233. 454.
Julebispen, Julebukken, Juleoptog. 7. 8.
Juritz, Borger i Christiania. 114.
Jünger, Johann Friedrich, Forfatter. 262. 339. 360. 439. 469. 470. 472.
Jægerdans. 3.
„Jødekrønike paa Rim". 49.

Kaas, Familien. 190. 327.
— Frederik Julius, Kammerherre, Stiftamtmand. 125. 127. 157. 206. 207. 223. 225. 258. 298. 299. 322.
— Frøken. 225.
— Kirsten, f. Nilson. 125. 132. 140. 175. 190. 195. 206. 225. 298. 299. 489.
Kaltenborn, Carl Frederik, Generalmajor. 209. 211.
— Carl Frederik Ferdinand Wilhelm Albrecht, Lieutenant. 233. 257.
— Lovise Caroline. 209. 257.
— Sophie Catharine, f. Lorenz. 209. 211. 257.
Kamel. 72.
Kampstevne. 2.
Karre, Christine Sophie, se Kræfting.
Katharina II., Keiserinde af Rusland. 109.
Kauffert, Brødrene. 406.
— F., Mechanicus. 406.
Kierulff, Artillerilieutenant. 209. 212. 219. 257. 310 (jfr. Rettelse).
— Peder. 455—457. 470—474. 476—478. 482—485.
Kinck, Engelsk Lærer. 137.
Kirchhoff, Harpespiller. 113. 114.
Kirkebillederes Borttagelse. 20. 21.
Kjøbenhavn. 26. 27. 35—38. 42. 43. 46. 51. 52.

63. 68. 71. 74. 75. 91. 111. 142. 145. 150. 176. 222. 227. 279. 303. 405. — Academi, musikalske. 451. — Bergs Hus i Læderstræde. 71. 74. — Bombardement. 432. — Borupske dramatiske Selskab. 246. 394. — Brolæggerstræde. 39. — Capel, kgl. (Musik-). 65. 103. 114. 117. — Endeløsstræde. 39. — Grønnegades Theater. 38. — Hoftheater. 37. 103. 199. — Institut i. 104. — Kunstacademi. 103. — Nyhavnske Selskab. 394. — Skydebane. 110. — Studentercorps (Kongens Livcorps). 298. 434. — Universitet. 18. — Vor Frelsers Kirke paa Christianshavn. 24. — Theater. 69. 74. 77. 100. 104—106. 109. 113. 117. 120. 123. 166. 171. 189. 215. 217. 231. 260. 269. 281. 282. 286. 297. 300. 306. 311. 334. 340. 351. 365. 367. 387. 389. 393. 402. 406. 407. 444. 462. 463. 477. 479.

Kjørboe, Hans. 72.

— Jensine, se Grüner.

Kjøstelsen, Søren. 266.

Kletsin, Jan. 27.

„Klub, de Norske Brødres". 111. 379. 432.

Klubvæsen. 142.

Knigge, A. F. F. L., Friherre von. 402.

Knudsen, Hans Christian, Skuespiller. 341.

— Peder, Guldsmed. 58.

Knuth, Frederik Christian, Julius, Greve af, Kammerherre, Stiftamtmand i Sjælland. 382.

— Ulrikke Christiane, Grevinde af, f. Haxthausen. 296. 306. 359. 360. 362. 367. 380—382.

Kobroe, Sr., i Bergen. 44.

Kock, Bygmester. 246.

Kofoed, Anne Cathrine. 210. 220. 221. 306. 307. 312. 314. 325. 341. 347. 349. 350. 409; jfr. 1) Hagerup, 2) Aars.

Kongsberg. 25. 102.

Koss, Kirstine Elisabeth Cathrine von, se Reichborn.

Kotzebue, August Friedrich Ferdinand von. 174. 175. 189. 190. 215. 234. 240. 243. 249. 250. 252. 259—262. 264. 312. 358. 364. 390. 393. 402. 416. 418. 419. 435. 436. 439. 440. 444. 473. 476. 477.

Krabbe, Iver, Statholder. 57. 58.

Krag, Erik, Obersecretair. 57.

Kragh, Johanne. 379.

— Kjøbmand. 296. 364. 386. 416.

— Mdme. 296.

Kratter, Franz, Forfatter. 333. 475.

Krebs, Else Thyrholm, f. Gude. 210. 257.

— Samuel Andreas, Capitain. 209. 257.

Kreutzer, Conradin von, Componist. 255. 450.

Krigen 1807 ff. 442. 443. 445—450.

Krohg, Broder Lysholm, Lieutenant. 408.
— Johan Bernt, Lieutenant. 408. 417. 424. 433—435. 454.
Krohn, Svensk Theaterdirecteur. 282.
Kruckow, Mette, se Tullin.
Krum, C., Postcontorist. 258. 296. 352.
Kruse, Laurits, Professor. 349.
— Vibeke, Christian IV.'s Frille. 24.
Kræfting, Christine Sophie, f. Karre. 73.
Krøyer, Charlotte Regine, f. Meyer. 456.
— Johan Christian, Organist. 98. 212. 303. 456.
Kunstcabinet, Chinesisk. 402.
Kunzen, Friedrich Ludvig Aemilius, kgl. Capelmester, Professor. 340. 367. 377. 407. 431. 450.
Køhler, H. G., Mechanicus. 80. 228.
— Jfru., se Ferrary.
Kønigsberg. 120.
Kørner, I. 329.

Lachmann, Else Margrete, se 1) Willemsen, 2) Hummel.
— Hedevig Margrete, se Baumgarten.
Lafontaine, August. 236. 463.
— Jean de. 240.
Lailson, Hr. 155.
Landt, Sophie. 433.
Langballe, Bertel, Forvalter. 296. 367. 385. 436. 467.
— Mdme. 296.
Larsen, Cathrine Wilhelmine, f. Dittrichson. 209.
— Joh. Fr., Kirkeværge. 54.
— Laurits, Raadmand. 209. 243. 364. 386. 473.
— Ole, Slutter. 404.
Lassen, Frue. 408. 455.
— Søcapitain. 408. 455. 478.
Lasson, Barbara, f. Bremer. 136. 190. 210.
— Elisabeth (Betsy). 391.
— Nils, Administrator. 116. 119. 121. 124. 136. 157. 210. 212.
Latilla, Musicus. 53.
Latocnaye, de, Forfatter. 223—225.
Laurvig. 27. 60. 158.
Lefebre, Mdme., f. Du Londel. 52.
Legat, Gerald Joseph, Equilibrist. 430.
Lege. 1—3. 15; jfr. Dans, Spil.
Leikarar. 1.
Lem, Violonist. 133.
Lemierre, Antoine Marie, Forfatter. 401.
Lessing, Gotthold Ephraim. 115. 148. 239. 312. 339. 360.
Leth, Petronelle, f. Aamodt. 209. 416.
Lethin, Johan, Violon. 69.
Leuch, Familien. 56.
— Karen, se Collett.
— Magdalene, f. Borchgrevink. 206.
— Morten, Kjøbmand. 256.
— Niels, Toldcontrolleur. 206. 239. 240. 243. 259—261. 263. 264. 284. 285. 294. 296. 302. 333. 337.

339. 358. 360. 364. 382. 385. 407. 416. 419. 432. 439.
Leuthen, Mdme. 149.
— Ole. 71. 78. 120.
Lever, Marie Bertraline, se Stuart.
Lewetzau, Albrecht Philip, Stiftamtmand. 104.
Lichey, Frantz, Mechanicus. 403. 406.
Lie, Andreas, Dansemester, senere Stadsmægler. 92. 94. 97. 210. 243. 284. 285. 364.
— Mdme., f. Dallas. 132.
Lillienskiold, Juliane Marie de. 257. 267. 268. 298.
— Mette Cathrine Elisabeth de, se Maschmann.
Lindeman, Ole Andreas, Organist i Throndhjem. 149.
Lindemann, James. 374. 483.
— Karen, f. Elieson. 174. 247. 251. 252. 309. 327. 365. 371. 374. 375. 483. 485; jfr. Collett.
— Paul Peter, Lieutenant, senere Major. 173. 174. 206. 211. 219. 247. 309. 371. 374. 483.
Lindner, Heinrich. 40.
Liniedans. 38. 43. 44. 74. 81. 91. 97. 145. 230. 329.
Lintrup, Søren, Mag., Rector. 28.
Locco, Concetto, Equilibrist. 230.
Lodde, Barthold Johan, Cand. theol. 106.
Lolli, Antonio, kejserlig Russisk Concertmester. 144. 145.
London. 112. 113. 123. 279.
„Londons Skjænk", Gjæstgiverhus i Christiania. 77.
Loreaux, Michel Filette, Forfatter. 349.
Lorentzen, Lene. 433.
— Mdme. 428.
— Ole (Oluf), Bødker. 70. 80. 202.
Lorenz, Sophie Catharine, se Kaltenborn.
Lose & Comp., Musikhandel i Kjøbenhavn. 370.
Lotti, Juminiano. 431. 465.
Lovisa Ulrika, Dronning af Svèrige. 99.
Lowzow, Christopher Frederik Peter Theodorus, Oberst, Generaladjutant. 258. 296. 364. 386. 418. 454.
— Wilhelmine Elisabeth Sophie, se Bendeke.
Luckow, Musicus. 204.
Ludovici, Skuespiller. 40.
Ludvig XVI's Hof. 178.
Luftballon. 172. 227. 352. 403.
Luftmaskine. 120.
Luftspring, Luftspringere. 44. 54. 80. 90.
Lumholtz, Andreas, Student. 353. 365. 370. 371. 373. 386. 387.
— Elisabet, f. Nannestad. 408.
— Karen, f. Solberg. 399.
— Karen, se Platou.
— Karen Sophie, f. Bukier. 205. 353. 360. 363.
— Ludvig, Katechet. 257. 330. 352. 353.
— Nicolai, Stiftsprovst. 180. 238. 331.

Lumholtz, Niels, Procurator. 209. 437. 472. 477.
— Peter. 379. 393. 399.
Lund, Academi i. 60.
Lund, Christian, Secretair. 50. 51.
— Hans Christian, Læge. 492.
— Mdme. 164. 165.
— Skuespillerinde. 75.
— Tinstøber. 108. 137. 403.
Lustre, Jean, Kunstberider. 228—231.
Luther, Martin. 17. 135.
Luxdorph, Bolle Willum, Geheimeraad, Cancelli-Deputeret. 240.
Lübeck. 405.
Lyceum, det musikalske, i Christiania. 135.
Lynge, H., Bogholder. 211. 216. 217. 239. 240. 262. 263. 312. 359—362. 366. 367. 383. 386. 393. 413. 415. 416. 420. 437. 439. 441. 466. 470. 471. 473.
Lædel, August Anton, Snedker. 369. 427.
Løcke, Nicolaus, Theater-Principal. 27.
Løvendal, Waldemar, Friherre af, Statholder. 61.
Løvenskiold, Herman, Kammerherre. 190.
— Margrete, se Moltke.

Magagnoli, Ginevra, Sangerinde. 52.
Magelsen, Christian, Farver. 403.
— Hans Günther, Tinstøber. 281.
Magnussen, Handelsmand paa Frederikshald. 427.
Magrini, Peter, Equilibrist. 378. 449. 450.
Manara, Mandolin- og Citharspiller. 168.
Mandolin. 100. 113. 168.
Mannheim, Theatret i. 172.
Mansbach, Isabella von, f. von Oldenburg, Generalinde. 353. 386.
— Marie von. 455. 467. 470.
— Sophie von, se Roll.
Maria, Camillo, Equilibrist. 328. 329.
Mariboe, Ludvig, Handelsmand. 225. 379. 380. 384. 386. 388. 416. 420—423. 425. 435. 440. 467. 468. 470. 471. 474. 478.
Marionetspil. 37. 78.
Marmontel, Jean François, Forfatter. 463.
Martel, Anthoni, Musicus. 403.
Martinau, Johan Chrysostomus, Svensk Generalconsul i Christiania. 190.
Maschmann, Hans Henrik, Apotheker. 209. 234. 239. 260—262. 284. 309. 332. 337. 360. 365. 384. 391. 392. 412. 413. 416. 419. 424. 435. 437. 439—441. 474. 478.
— Mette Cathrine Elisabeth, f. de Lillienskiold. 247. 257. 267. 272. 275. 276. 361. 439.
Maskerade. 38. 252. 253.
Mathiesen, Familien. 106. 107.
— Anne Henriette Petronelle, se Falsen.
— Doris, se Carlsen.

Mathiesen, Haagen, tit. Assessor, Grosserer. 206. 207. 267. 294. 302.
— Henriette. 433. 456. 467.
— Kjøbmand. 353. 364. 388. 391. 393. 416. 475.
— Madame. 353.
— Marthe Beate, f. Monsen. 206. 365.
Matroser, indrullerede, Privilegium for. 65.
Meabour, Mr. 313.
Mecklenburg. 120.
Meincke, Christine, se Sehested.
Melanchton, Philip. 17.
Melsted, Ketil Johnsen, Major. 196.
Messell, John Andreas, Cancelliraad, Postmester. 296. 380.
Metastasio, Pietro Antonio Domenico Bonaventura, Forfatter. 52. 53.
Meyer, Abelone, se Eger.
— Charlotte Regine, se Krøyer.
— Henrich, Instrumentist. 61—64.
— Henrich, Lieutenant. 206. 257. 268. 274.
— Hillebrand. 28.
— Ingeborg Marie Barth, f. Muus. 353.
— Jacob, Kjøbmand. 296. 353. 360. 361. 363. 386. 393. 424. 471. 478.
— Jomfru, se Fuglberg.
— Lorentz, Handelsfuldmægtig. 212. 368. 426. 456.
— Louise. 456.
— Maria. 379.
Meyer, Marie Elisabeth, f. Moss. 206. 257.
— Marthe Dorthe, f. Barroyer. 61—64. 73. 74.
— Peder, Kjøbmand. 456.
— Peter Krog, Overlærer, senere Professor og Biskop. 331. 338. 339. 363. 381. 382.
Mingotti, Pietro, Operadirecteur. 52.
Moe, Ingeborg, f. Mørch. 408.
— Ole. 408.
Molière, Jean Baptiste Pocquelin. 52. 56. 104. 148. 240. 320.
Moltke, Familien. 190. 201.
— Bertha Sophie, f. Bille-Brahe. 313. 320. 323. 331. 386. 409. 433. 454.
— Frederik, Stiftamtmand. 143. 157. 190. 195. 196. 199—201.
— Gebhard, Greve, Stiftamtmand. 249. 313. 320. 323. 331. 356. 375. 379. 386. 387. 409. 433. 452. 454. 455. 458.
— Margrete, f. Løvenskiold. 190. 195.
Monrad, Søren Seerup, Rector. 111. 112.
Monsen, Familien. 56. 106. 107.
— Erik, Proprietair. 233.
— Johan Neve, Proprietair. 296. 297. 330.
— Marthe Beate, se Mathiesen.
— Mogens Larsen, Cancelliraad, Borgermester. 209. 256. 298.
Monsigny, Pierre Alexandre, Componist. 280.

Mont Alberti, Musicus. 171.
Montaigu, René de, Skuespiller. 38.
Moore, Edward, Forfatter. 106.
Moraliteter, allegoriske Skuespil. 5.
Morgenstierne, Bredo Henrik von Munthe af, fhv. Høiesteretsadvocat. 450—452.
Moss. 172. 438. 450. — Jernverk. 157. 164. 175. 189—202. 220. 253. 256. 354.
Moss, Marie Elisabet, se Meyer.
Mostue, Anneken Christence, f. Simonsen. 331.
— Elen Johanna, f. Giedde. 331. 338. 339. 361. 363. 386. 417. 475.
— Jørgen, Raadmand. 331. 364.
— Kjeld, Kjøbmand. 297. 352. 360.
Motte, Antoine Houdart de la, Forfatter. 104.
Motzfeldt, Hans Bull, Sogneprest. 302.
Mozart, Wolfgang Amadeus. 134. 202. 329. 376. 377. 405.
Munch, Anne Birgitte, se Falsen.
— Edvard, Overhofretsadvocat. 98.
— Emerentze, f. Barclay. 201. 202. 211. 214. 247. 248. 252—254. 306. 338. 352. 356. 433. 466. 472. 482. 487.
— Jacob, Capitain, Maler. 209. 214. 264. 305. 352. 356.
— Johan Storm, Biskop. 336.
— Karen Cudrio, se Aars.
Munkeklostergaard ved Oslo. 117.
Munkeliv Kloster. 9.
Munkholmen. 399.
Munthe, Eiler Christopher Kaasbøll, Rector i Nyborg. 425.
— Ludvig, Biskop i Bergen. 10.
Musik-Forpagtere paa Landet. 65. 255.
Muus, Anne Sophie, se Egeberg.
— Ingeborg Marie Barth, se Meyer.
— Marthe Johanne, f. Jansen. 353. 456.
— Severine Alette, f. Selmer. 331. 352. 408.
— Søren, Forvalter. 331. 338. 363. 408. 417.
Müller, Anna, f. Dorph, Oberstinde. 380.
— August. 235.
— Caroline Frederikke, f. Halle, Sangerinde og Skuespillerinde. 109—111.
— Christian Friedrich, Violinist. 109. 110.
— Componist. 329.
— Johan Collett, Oberst. 105. 380. 436. 438.
— Johannes, Dr. med., Stadsphysicus, senere tit. Professor. 209. 235. 236. 413. 425.
— Mary, født Young. 209. 235. 418.
— („den lille"), Skuespiller, senere Rector i Riga. 36.
— („den sorte"), Skuespiller i Wien. 36.
Mysterier. 4. 5. 8. 9. 17. 18.

Møller, Haagine, f. Falsen, se d. N.
— Hans. 267. 275. 276.
— Johan Carl, Lieutenant. 455—457. 465. 487.
— Possementmager. 244.
— Skipper. 378.

Nannestad, Christen Styhr. 313. 325.
— Frederik, Lieutenant. 247.
— Frederik Sebastian, Sogneprest til Enebak. 247.
— Frederikke Lovise, f. Styhr. 313. 325.
— Jomfruerne. 247. 313. 325.
Narvestad, Gaard i Enebak. 488 (jfr. Rettelse).
Naumann, Johann Gottlieb, Componist. 115.
Neapel. 116.
Neddogedel, C. J., Feierinspecteur. 398.
Nerdrum, I. P., Rolleafskriver. 259. 370. 427.
Nerenst, Caspar, Foged paa Thoten. 62.
Neschill, Karine. 455.
Neumann, Inger Marie, f. Hersleb. 233.
— Iver, Bergraad. 233. 386. 413.
— Jacob, Biskop i Bergen. 299.
— Mette, se Høeg.
Nicolosi, Madme., keiserlig Russisk Sangerinde. 109.
Nielsen, Andreas. 122.
— Elisabeth Nicoline. 211.
— Frederik Christian, Kunstdreier, Fløitenist og Lotteri-collecteur. 156. 170. 171. 202. 212. 280. 353. 370.
Nielsen, Jacob, Agent. 138. 157. 206. 217. 284. 364. 409. 413. 422. 424. 437. 440. 454.
— Johan Christian, Felttøihusskriver, Krigsraad. 209. 412. 427. 433. 442. 453. 469. 473. 478. 479.
— Johanne Sophie Christine, f. Berg. 138. 206. 454.
— Jomfru. 487.
— Karen Louise, f. de Seue, 353.
— Nicoline Elisabeth, se Aars.
— Serine Margrete, f. Olsen. 408.
— Yngvar, Cand. mag. 443.
Niemann, Cathrine Marie, f. Peckel. 209.
— Hans Erik, Apotheker. 209. 284. 389. 470.
Niemezeick, C. T., Harpespiller. 351.
Nils (Monssøn?) Hjelt, Skolediscipel, senere Capellan. 18. 19.
Nilson, Familien. 125.
— Haagen. 127.
— Karen Dorothea Martine, f. Anker. 205. 225. 258.
— Karen Lemmich, f. Dorph. 206. 330.
— Kirsten, se Kaas.
— Nils, Assessor. 206. 207. 294. 298. 302.
— Peter Vogt, Ritmester, senere Generalmajor. 105. 206. 207. 212. 225. 337. 365. 368. 426.
Nissen, Martinus, Procurator i Throndhjem. 84.
Nordlandenes Lagstol. 136.

Normann, Bordskriver. 117.
Norrköping. 165.
Norske Intelligenz-Sedler. 56. 66. 67.
Norske Jægercorps. 172. 173.
Nürenbach, A. C., Mdme. 79.
— Martin, „Konstmester". 79. 81—84. 87—91.
Næss, Ellen Kirstine, f. Schøne. 209.
— Johannes, Capitain. 209. 221. 259. 262. 334. 424. 437. 439. 467. 471.

Oboe (Hautbois). 123.
Odense. 45. 46. — Gymnasium. 46. — Theater. 137. 215.
Ohme, Johan Andreas Cornelius, Oberstlieutenant. 379. 418.
Olaf Thorkelssøn, Biskop i Bergen. 9. 10. 491.
Olaus Petri. 5.
Oldenburg, Catharina von, se Haxthausen.
— Isabella von, se Mansbach.
Olsen, Halvor, Bordskriver. 379. 384. 393. 416. 424. 441.
— Ole, Theaterbetjent. 370.
— Serine Margrete, se Nielsen.
— Thomas, Theaterbetjent. 370.
Olufsen, Oluf Christian, Professor. 239. 392. 480.
Omeyer, Diderik, Lieutenant. 353. 362—364. 366. 393. 437. 441. 454.
Omnitz, Marthe Marie, se Schibsted.
Omsen, Christopher Frimann, Procurator. 408.
— Marichen Paasche, f. Schioldager. 408. 454.
Operaselskab, Italiensk. 52—54. 109. 150.
Oplandenes Amt. 64.
Oppegaard, Proprietair. 482. 487.
Oppen, Christian, Capitain. 212. 213. 259. 266. 285. 330. 427.
— Maria, se Thoresen.
Orchestrion. 165.
Organisttjenesten i Kjøbstæderne. 65. 204. 205.
Orkedalen. 301.
Orning, Anne Lange, se Thulesius.
Oslo. 47. — Kathedralskole. 17. 22. 45. 46. 49.
Osten, von, Hofmarskalk. 60.
Ostindien. 62.
Ottesen, Jomfruerne. 371.
— Realf, Sogneprest. 371. 408.
Outber, Catharina Charlotte, se Bech.
Overskou, Thomas, Professor. 28. 35.

Paasche, Nils, Biskop i Bergen. 22.
Paczensky, J., Kammermusicus. 279. 280.
Paësiello, Giovanni, Componist. 150. 229. 377.
Pandszen, Ad. Andreas, Skuespildirecteur. 25.
Pantomime. 3. 44. 74. 83. 229. 231. 232. 328. 406. 430.

Paoli, Pascal (Essendrop), Kjøbmand. 399.
Paris. 219.
Parsons, Elisabeth, Mrs. 271.
— Elisabeth, se Clauson.
— Harriet, se Bornemann.
Passionshistorien. 28. 29.
Passionsmusik. 69. 70. 97. 98. 115. 119. 125; jfr. Concerter.
Patrat, Joseph, Forfatter. 241. 273. 360.
Pauli, Fransk Consul. 138.
— Frederique, se Zahr.
— Mdmselle. 138.
Paulsen, A., Theatermaler. 286.
— I. L., Mechanicus. 227.
Pavels, Claus, Slotsprest, senere Biskop i Bergen. 336. 385. 394—396. 408. 412. 452. 462. 475. 477.
— Marie, f. Fahsland. 408.
Peckel, Cathrine Marie, se Niemann.
— Jomfru. 257. 313. 322. 325. 352.
Pelletier-Volmeranges, Benoit, Forfatter. 478.
Penalia, Positivspiller. 78.
Pennalisme. 10.
Perretz, Fyrverker. 117.
Perschy, Engelsk Hornist. 404. 405.
— Nancy, Klaverspillerske og Danserinde. 404. 405.
Peter Trompeter, Instrumentist. 57.
Peters, Wilhelm Frederik, kgl. Svensk Kammermusicus. 155.
St. Petersburg. 117. — Keiserligt Capel i. 151.
Petersen, Axel, Stadscapitain. 297. 364.
— Christiane Laurentia, f. Børresen. 408.
— Etatsraadinde. 298.
— Guldsmed. 280.
— H. W., Bogbinder. 370.
— Henriette Frederikke, f. Scheel. 206. 233.
— Jacob, Klubvert. 413.
— Johan Daniel Frederik, Lieutenant, Kammerjunker. 105. 136. 173. 174. 206. 207. 212. 216. 233.
— Johan Peter, Fattiginspecteur. 401. 408. 454.
— Jonas Ramus, Etatsraad, Præsident. 298.
— Ludvig, Skomager. 204.
— Mdme. 297.
— Mette Abigael, se Hofgaard.
— Peter Johan, Kjøbmand. 427.
— Thore. 455.
Pettoletti, Carl Johan, Capelmester. 229—232.
— Mdme. 232.
— Philip, Violinist. 229.
Philip, Hertug af Chartres. 138.
Picard, Louis Benoit, Forfatter. 219. 350. 414. 476.
Piccini, Nicolo, Componist. 117.
Pietisme. 42.
Pihl, Aline, se Ibsen.
— Anne Cathrine, f. Holm. 297. 360.
— Ole, resid. Capellan, tit. Professor, senere Grosserer. 297.
Pilon, Frederik, Forfatter. 263.
Pindsvin. 62.

Platou, Karen, f. Lumholtz. 455.
— Ludvig Stoud, Adjunct, senere Overlærer. 331. 360. 363. 365. 385. 412. 416. 422. 436—438. 441. 460—462. 467. 471—473. 478. 479. 486. 487.
Pleyel, Componist. 151. 156. 202. 254. 255. 280. 281. 329. 405.
Pløen, Annette, f. Fuglberg. 209. 312. 386.
— Cathrine, se Ingstad.
— Jørgen, Kjøbmand. 209. 284. 312. 355. 356.
— Louise, se Thygeson.
— Marcus, Kjøbmand. 257. 262. 313. 314. 360. 361. 367. 371. 374. 375. 380. 381. 408. 412.
Poisson, Philippe, Forfatter. 52.
Polen, Polakker. 27. 56.
Pompeati, Theresa, Sangerinde. 53.
Positiv-Orgelverk. 78.
Poulsen, August, Mechanicus. 167. 168. 170. 352.
— Johan Henrich, keiserlig Russisk Kammermusicus. 170. 171.
Prahl, Bendix Djurhuus, Cancelliraad, By- og Raadstueskriver. 370. 371. 375. 379. 470.
Pram, Christen, Justitsraad. 127. 131. 140. 163. 164. 195. 199. 200. 320. 371. 375. 428.
Preisler, Caroline Marie, født Devegge. 475.
Preisler, Joachim Daniel, kgl. Skuespiller. 366.
Preus, Karen, se Bølling.
Preussen. 44.
Price, James, „Liniekunstner". 166.
Prydtz, Aleth Bolette, f. Aars. 356. 363. 408.
— Hans Elias von der Weyde, Capitain. 230. 231.
Pucci, Carolina, Operasangerinde. 150.
— Francisco, Operasanger. 150.
— Guiseppa, Operasangerinde. 149.
— Steffano, Operasanger. 150.
Pulich, Wilhelm Diderik, Lieutenant. 379. 380. 385. 392. 393. 410. 416. 417.
Pyrmont. 236.

Quoten, Julius Henrik von, Theaterdirecteur. 43.
— Salomon Paulsen von, Skuespiller. 37. 38. 43.
Qvislin, Christiane Helene, se Fleischer.
— Jfru. 297.
Qvist, Mechanicus. 404.

Raabe, Kunsthandler i Hessen-Kassel. 410.
Racine, Jean. 148.
Raffel, Sibille, se Thoms.
Rahbek, Knud Lyne, Professor. 265. 440. 444. 460. 461.
Ramm, Lieutenant. 209. 233.
Ramshart, Matthias Peter, Raadmand. 88.

Randulff, Bolette Dorothea, se Garben.
— Nils, Biskop i Bergen. 28.
Rantzau, Christian, Greve, Statholder. 42. 53.
Rasch, Frederik, Kjøbmand, Borgerlieutenant. 297. 364. 418.
— Hilleborg Cathrine, f. Borch. 331.
— Jacob, Rector. 46.
Rasmussen, Kirstine Marie, se Hegermann.
— Sophie Dorothea, f. Arbin, se d. N.
— Søren, Overlærer. 209. 219. 220. 262. 265. 294. 302. 313. 337. 366. 382. 385. 386. 390. 391. 412. 416—418. 422. 424. 436. 437. 477.
Rathke, Jens, Professor. 330.
Ratlew, Carl August, Lieutenant. 173.
Rawert, Jørgen Henrik, Professor. 244—246.
Redder, Ole, Kjøbmand. 108.
Reerslew, Lars Christian, Skuespiller. 106.
Regjeringscommission, den interimistiske. 432. 457.
Regnard, Jean François, Forfatter. 52.
Reichborn, Engel Johanne Christiane. 399. 400. 455. 457. 470. 472.
— Heinrich Wilhelm, Regimentsfeltskjær. 209. 243. 364. 400.
— Kirstine Elisabeth Cathrine, f. von Koss. 209.
Reichwein, Lorents, Stiftsbefalingsmand. 42. 62.
Rein, Jfru. 297. 426.
— Margrete, se Holm.
Reitzenstein, J., Skuespildirecteur. 400.
— 's Selskab. 400—403.
Reuchlin, Johannes. 16. 17.
Reynolds, Frederick, Forfatter. 386. 417.
Ribe. 46. — Kathedralskole. 26.
Rieck, Marie Magdalene, se Smit.
Riga. 36.
Righini, Componist. 406.
Riis, Johan, Kjøbmand. 108. 409. 455.
— Marie Birgitte, f. Gravengaard. 409. 455.
— Susanne, se Heyerdahl.
— Uhrmager. 212.
Rim. 9. 12. 13. 15.
Ring, Jfru. 297. 362. 363. 386. 418. 454.
— M., Frue. 258. 297. 454.
— Marie, se Brochmann.
— Nils, Kjøbmand. 209. 219. 247—250. 263. 362. 363. 386. 424. 441. 467. 478. 482. 483.
Ringel, Tømmermester. 369.
Ringerige. 64.
Ringsted. 46.
Robba, Equilibrist. 404.
Rohde, Alette, se Thyrholm.
— Ulrik Andreas, Dr. phil., Overlærer. 211. 238. 261. 298.
Roll, Sophie, f. von Mansbach. 433.
Romani, Angiola, Sangerinde. 53.
Romerige, øvre. 64.
Rosenberg, Familien. 176.

Rosenberg, Mariane, f. Winther. 297. 399.
— Nils, Kjøbmand. 297. 361. 384. 397. 399. 419.
Rosenfeldt, Nils, Procurator, senere Byfoged og Politimester paa Strømsø. 122. 209. 210. 492.
Rosenkrantz, Marcus Gjøe, Kammerherre, Magistratspræsident, senere Amtmand. 127. 206. 207. 212. 225. 240. 261. 262. 267. 268. 274. 284. 294. 301—303. 309. 313. 325. 337. 359. 367. 411. 423. 434. 435.
— Maren, født Juel. 206. 256. 386. 434.
Rosenplüt, Hans, Mestersanger. 9.
Rosing, Michael, kgl. Dansk Skuespiller. 143. 300. 311.
Rosted, Jacob, Rector. 111. 112. 452.
Roverud, Anne Marie, f. Eger. 433.
— Anne Marie, f. Torgersen. 353.
— Lars, Student, Musiklærer. 212. 367. 368. 473.
Rumi, Marie, f. Harris. 331.
— Stephanus, Kjøbmand. 331. 353. 364.
Rummelhoff, Anton Jacob, Major. 408. 472. 475.
— Caroline Louise, f. Røepstorff. 408. 412. 467.
— Elisabeth. 455.
Rusland. 109.
Rustad, Hans, Capitain. 433.
Ruus, Laurits, Borgermester. 3.
Rye, Sven, Archivarius og Secretair. 259. 266. 369.
Rynning, Karen Margarete, se Schenck.
Røder (Rødder), Anne Cathrine Simonsdatter. 59.
— Musicus. 112. 113.
— Paul, Instrumentist. 57—59.
— Peter, Instrumentist. 59.
— Susanne. 59.
Røepstorff, Caroline Louise, se Rummelhoff.
Rømer, Ernst, Guldsmed og Probermester. 209. 365. 434. 435.

Sacchini, Antonio Marie Gasparo, Componist. 117.
Sachs, Hans, Mestersanger. 9.
Sadolin, Emanuel, Major. 397.
Saint-Foix, Germain François Pouillain de, Forfatter. 445. 481.
Samsøe, Ole Johan, Digter. 240. 334. 424. 492.
Samuelsen, Lodsoldermand. 123.
Sander, Christian Levin, Professor. 148. 492.
Sang. 3. 28. 29. 74. 80. 114.
Sang, Even. 100. 102. 118.
— Jens, Organist. 118. 212. 255.
— Karen. 137. 209. 210. 212. 217. 220. 221. 235. 239. 240. 259. 262—264. 309. 311. 338. 339. 359. 361. 362. 366. 384. 388. 390. 392. 393. 414. 416. 417. 419. 425. 437. 439. 441. 467.
Sars, Skuespiller. 42.
Sarti, Giuseppe, Capelmester. 117. 229.

Sass, Friedrich Ludvig Wilhelm, Skuespiller. 42.
Saunders, W. 489.
Saurin, Bernhard Joseph, Forfatter. 106. 279.
Sax, Underofficer, senere Skuespiller. 137.
Scaglia, Mdme. 71. 72.
Scalabrini, Paolo, kgl. Dansk Capelmester. 52. 53.
Schaft, Andreas, Zahlcasserer. 257. 258. 284. 302. 332. 337. 363. 367. 413. 439. 467.
— Petronelle Nicoline, f. Green. 257. 258.
Schall, Claus, kgl. Dansk Musikdirecteur. 377.
Schandorff, Jacob Christlieb, Stud. chem. & pharm., senere Bestyrer af Elephantapotheket i Christiania. 209. 212. 220. 238—240. 260. 262. 263. 265. 267. 271—274. 276. 277. 284. 285. 306. 334. 338. 359—362. 365. 367. 371. 384. 385. 388. 390. 393. 411—413. 415. 417. 418. 421. 422. 424. 436. 439. 440. 441. 443. 465. 467. 470. 476—479.
— Marie, se Delphin.
Schavenius, Inger Margrete, se Steen.
Scheel (Skeel), Frøken. 139.
— Henriette Frederikke, se Petersen.
— Jørgen Erik, Geheimeraad, Stiftamtmand. 139.
— Mads, Slotsherre paa Bergenhus. 21.
Scheffer, Sadelmager. 114. 116.
Schejtli, Marie, se Bergh.
— Marthe. 331. 410.
Schenck, Johan Ulrik Gustav, Chirurg. 258. 297. 437. 454.
— Karen Margarete, f. Rynning. 258. 297.
Schetelig, Paul David, Lieutenant. 206. 211.
Schibsted, Christian, Feldbereder, Forligelses-Commissair og Borgerrepræsentant. 297. 364. 380—382.
— Marthe Marie, f. Omnitz. 297. 352. 381. 543.
Schielderup, Jens, Dr., Biskop i Bergen. 20. 21.
Schiller, Friedrich von. 172.
Schilling, Charlotte. 408.
Schioldager, Marichen Paasche, se Omsen.
Schiøller, Kjøbmand. 209. 365. 387. 393.
— Maria Susanna, f. Andersen. 233.
Schiøtt, Elisabeth Marie, f. Arbin. 233. 335. 360. 363. 368. 386. 426.
— Niels, Capitain. 164. 173. 206. 212. 215. 218—220. 239. 240. 247. 249. 260. 263. 264. 267. 268. 277—279. 313—315. 324. 325. 334. 341. 344. 346. 347. 349. 359. 360. 362. 363. 365. 367. 382—384. 386. 390. 391. 393. 412. 415—419. 422. 424. 439. 454. 455. 457. 475. 478.
Schiøtz, Cimon Kristian. 261. 416.
Schmettau, Woldemar Herman von, Greve, General. 55. 56. 66. 70. 142.

Schmidt, C., Musicus. 254.
— Christen, Biskop i Oslo. 111. 126. 303. 304. 331.
— Erik, Smed. 427.
— Frederik, senere Provst. 135.
— Ingeborg Cathrine, f. Birkenbusch. 379.
Schmincke, Johan Christian, Dr. med. 233.
Schonning, Peder, Student. 460.
Schou, Skolediscipel. 137.
Schrøder, Friederich Ludwig, Forfatter og Skuespiller. 75. 263. 310. 338. 384.
Schulz, Johann Abraham Peter, kgl. Dansk Hofcapelmester. 255. 405.
Schwach, Samuel Conrad, Bogtrykker. 67.
Schwartzbach, Martin, Poet. 19.
Schwarz, Frederik, Skuespiller og Instructeur. 137. 138. 215. 217. 260. 262. 273. 276. 282. 309. 311. 333. 338. 361. 364. 383. 384. 417. 436. 464. 469. 475.
— Hans Georg Gottfried, Souffleur. 476.
Schæffer, Malermester. 480.
Schøn, Fagotist. 226. 227.
Schøne, Andreas, Blikkenslager. 233. 284. 369.
— Christian, Blikkenslager. 233. 284.
— Christian, Instrumentmager. 379. 388. 413. 420. 476.
— Ellen Kirstine, se Næss.
— Georg Daniel, Snedker og Instrumentmager. 434.
— Mdme. 380.
Schøne, Mdme. 233. 257.
Schøyen, Inger. 378.
— Thorkild Berg. 297. 365. 380. 382. 387.
Sedaine, Jean Michel, Forfatter. 138. 241. 272.
Seelig, Jacob, Fyrverker. 143.
Segur, Joseph Alexandre, Vicomte de, Forfatter. 388.
Sehested, Christine, f. Meincke. 105. 233.
— Frantz Wilhelm, General. 105.
— Johan Frederik Gyldenstjerne, Lieutenant. 127.
Selmer, Jens Andreas, Capitain. 409.
— Marie Magdalene, f. Gløersen. 409.
— Severine Alette, se Muus.
— Susanna Frederika, se Døderlein.
Selskab, det borgerlige dramatiske. 357. 397—400. 427. 428. 444—445. 476. 480; jfr. det nyoprettede dramatiske.
— det dramatiske (af 1780). 104—107. 112. 136. 145. 147. 154. 156.
— det „andet" dramatiske. 137. 154.
— det „nye" dramatiske (af 1799). 172. 175. 205—223. 233—246. 256—267. 282—312. 330—341. 352—370. 379—397. 407—427. 432—443. 453—480.
— Love for. 286—294.
— Theaterbygning. 222. 223. 242—246. 259. 282—285. — Understøttelses-

Comitee. 441—443. 465. 468. 469. 471. 473. 479.
Selskab, det nyoprettede dramatiske. 476. 480. 481.; jfr. det borgerlige dramatiske.
— det musikalske. 115—119. 123. 125. 132. 151. 153. 167. 169. 456. 491.
— det store Italienske. 228—234. 254.
Semb, Lars, Agent. 232.
Seneca. 47.
Seue, Karen Louise de, se Nielsen.
— Wilhelm Andreas de, Oberst. 331. 363. 386. 410.
Sévigné, Madame. 139.
Shakespeare, William. 122. 149. 224.
Sheridan, Richard Brinsley. 307. 423.
Sigwardt, Matthias, Sogneprest. 482.
Simonetti, S., Italiensk Sprogmester. 328.
Simonsen, Anneken, se Mostue.
— Mdme. 143.
— Ole. 101.
— P. O., Kjøbmand. 430. 489. 491.
Simson, Virtuos. 116.
Skien. 27. 60.
Skikke. 99.
Skuespil, Indskrænkning i Opførelsen af. 42. 43. — religiøse. 16. — ved Skolerne. 16. 22. 543. — ved Universiteterne. 16. 18.
Skuespillerselskab, Tydsk. 376.
Skøldberg, M. E., Overmasemester. 210. 393. 441.
— Mdme. 353.
Slesvig. 46. 151.
Smedstad, Gaard i Ager. 410.
Smit, Anna Knudsdatter, se Thorsen.
— Marie Magdalene, f. Rieck. 209. 211.
— Paul Geelmuyden, Justitsraad. 209. 211.
Smith, Anne Marie, se Grüner.
— Bolette. 380.
— Erik, Stadsmægler. 209. 284. 312. 383. 390. 467. 473.
— Frue. 297.
— Gabriel, Postfuldmægtig. 233. 410.
— Hans Christian, Politifuldmægtig. 408. 454.
— Jens Christian, Branddirecteur. 297. 413. 424.
— Lars, Kjøbmand. 297.
— Magdalene, f. Gude. 297.
— Maria. 380. 418.
— William Sidney, Sir, Admiral. 176.
Solberg, Karen, se Lumholtz.
— Stolmager. 399.
Sommer, Christoph Hinrich, Premierlieutenant. 380. 385. 417—419. 425. 435—437. 440. 452. 458. 460. 465—467. 469. 473. 479. 487.
Sommerhielm, Henriette Hermine, f. Fuglberg. 209. 356. 434.
— Matthias Otto Leth, Generalauditeur. 210. 434.
Sophia, Dronning af Danmark og Norge. 26.
— Frederikke, Arveprindsesse. 153.
Sparre, Hans Ernst, Ritmester. 380. 393.

Spiegelberg, Christian. 41.
— Johann, Skuespiller, senere Theater-Principal. 36. 38—41. 51.
— Mdme, f. Denner. 36. 40.
—'s Selskab. 36. 39. 41. 51.
Spillemænd. 1. 2.
Staal, Ditlev Flindt, Student. 216. 239. 240. 262. 263. 358. 360. 364. 366. 384.
Stabel, Mdme. 353.
— Student. 211.
Stadsmusikanter i Christiania og Agershus Stift. 57—65. 99. 153. — i Kjøbstæderne. 103. 204.
Staffeldt, Bernhard Ditlev, Kammerherre. 210. 257.
— Karen, f. Herfordt. 210. 257.
— Wilhelmine, se Stockfleth.
Stanley, Lieutenant. 206. 211.
Stavanger. 30. — Kathedralskole. 29.
Steen, Adam Reutz, Kjøbmand, Stadscapitain. 210. 284. 297. 381. 409.
— Even, Proprietair og Kjøbmand. 210. 297. 300. 410.
— Gollette Christiane, f. Aares. 210.
— Inger Margrete, f. Schavenius. 297.
— Iver, Kjøbmand, senere Veimester. 379. 433. 437. 478.
— Karen Christiane, f. Collett. 472. 483; jfr. Collett.
— Laurits Christian, Assessor. 118. 121. 126. 132. 144. 167. 491.
Steensgaard, Lars, Contorist. 211. 325. 348. 424. 426. 436.
Steenstrup, Matthia Bernhardine, f. Collett. 430.
— Paul, Bergcandidat. 430.
Steiner, Tydsk Skuespiller. 376.
Stella, Giovanna della, Kammersangerinde. 52.
Stenersen, Jfru, se Breede.
— Svend, Foged i Gudbrandsdalen. 62.
Stephanie, Gottlieb (kaldet den yngre), Forfatter. 263. 366.
Sterkel, Componist. 377.
Stinzinger, Provisor. 173. 174.
Stockfleth, Hannibal, Magistrats-Præsident i Christiania. 88.
— Henrik, Lieutenant. 184—186. 196. 201. 489.
— Wilhelmine, f. Staffeldt. 190. 200.
Stockholm. 28. 42. 99. 114. 145. 227. 279. — Kgl. Capel. 108. 121. 151. 226. — Opera. 108—110. 143. — Theater. 100. 113. 117. 123. 124. 300. 351.
Stoltenberg, Anne Henrikke (Henriette), se Wulfsberg.
Storebelt. 36.
Storhoff, Ole. 227.
Storm, Caspar Herman, Geheimeraad, Stiftamtmand i Christiania. 65. 88—90.
Strasser, F., Musicus. 124.
Stricker, Just Alexander, Lieutenant. 213. 215. 217.
Struensee, Johan Friederich, Greve. 91. 117.

Strøm, Jens Henrik, Borgermester i Christiania. 88.
Strømberg, Johan Peter, Danse-Informator. 378. 397—399. 406. 407. 427. 428. 431. 444. 445. 473. 480. 481.
— Marie P. 431. 432. 444. 445. 453.
Strømsø. 64. 73. 122.
Stuart, C. D., Mdme. 74—83. 91.
— Charles. 224.
— Eleonore, se Zrza.
— Marie Bertraline, f. Lever. 75.
— Michael, Equilibrist. 74—78. 80.
Stub, Kjel, Mag., Sogneprest. 3.
Studenter. 16. 18. 26.
Styhr, Frederikke Lovise, se Nannestad.
Stymmelius, Christopher, Dr., 19.
Støedt, Christian Henrik, Borgermester i Christiania. 63.
Svane, Anne Karine, se Bornemann.
Svendsen, Fuldmægtig. 455. 474.
Svensksund. 176.
Sverdrup, Bernt, Slotsprest. 341.
— Georg, Overlærer, senere Professor. 211. 235. 264. 298. 299. 311. 312.
Sverige, Svensker. 5. 51. 89. 98. 99. 120. 124. 165. 166. 300.
Svinesund. 201. 305. 415.
Sødefensionen. 450. 452.
Søeborg, Marthe Marie, se Essendrop.
Sønnichsen, Søren, Oversætter. 264. 359. 388. 439.
Sørensen, Johannes (Johan), Kjøbmand. 403. 455. 471. 475. 478.
— Peter, Theateropvarter. 242.

Taffelkunster. 379.
Talma, Euphrosyne. 160. 164. 182. 183. 206. 225. 233. 247. 250. 252. 489.
— François Joseph, Skuespiller. 160.
Taskenspillere. 1. 27. 43. 74. 91. 97. 124. 145. 228.
Terents. 47.
Tewes (Theus, Tetz), Skomager i Bergen. 23.
Theater-Bibliothek. 266. — -Decorationer. 266. 267.
Théâtre Italien. 52.
Theilmann, Andreas Charles, Etatsraad, Godseier. 105.
Theisen, Bastine, f. Thoresen. 399.
— Jens, Høker. 329. 399.
— Maren Dorothea, se Horster.
Thielo, Carl August, Theaterdirecteur, Forfatter. 42. 43.
Thode, Hedevig Jacoba, f. Floed. 456.
— Jens Gram, Kammerraad, Toldcasserer. 456.
Thome, Christine Elisabeth, f. Brochmann. 209. 425.
— Frantz Wilhelm, Oberst, senere Generalmajor. 209. 284. 434.
— Johan Jacob, Lieutenant. 297. 360. 363. 365. 384. 386. 426. 434. 435.

Thoms, Christiane Frederikke. 173. 174. 206. 216. 247. 252.
— Henrik Hartvig Frederik, Tracteur. 113. 151. 152. 169. 173. 202. 204. 226. 227. 255. 258. 279. 280. 329. 351. 376. 377. 404—406. 431. 444. 449. 452. 453.
— Maren. 206. 366.
— Sibille, f. Raffel. 258. 297.
Thomsen, Christian, Cancelliraad, Postmester. 409. 433. 470. 471.
Thoresen, Bastine, se Theisen.
— Hans Thorn, Kjøbmand. 297. 409.
— Maria, f. Oppen. 297. 409.
Thoroup, Adam Gottlob, kgl. Theateroversætter. 307. 388. 423.
Thorsen, Anne Knudsdatter, f. Smit. 210. 418.
— Annette Karine, se Anker.
— Christopher, Skibscapitain. 233. 312. 391. 409.
— Knud, Skibscapitain. 353. 409.
— Ole Balle, Skibscapitain. 210. 267. 284. 409. 413. 424.
Thoten. 62.
Thrane, Familien. 136.
— David, Kjøbmand. 135. 138. 190. 212. 254. 255. 257. 260. 280. 309. 327. 329. 367. 417. 424. 426. 466.
— Gustav. 212. 472. 475.
— Helene Sophie, f. Bull. 331. 360. 361. 363. 386.
Thrane, Johannes. 132. 134. 138. 212. 255. 280. 327. 334.
— Kirsten Marie, f. Dørker. 134. 136. 137.
— Louise, se Clausen.
— Paul, Kjøbmand, Stadthauptmand. 132. 134. 136. 206. 216. 220. 262. 282—284. 295. 302—306. 409. 469.
— Petrine, f. Clausen. 135. 206. 257. 363. 386.
— Valdemar. 135. 334. 433. 434.
Throndhjem. 72. 73. 84. 149. — Magistrat. 44. — Privattheater. 438. — Raadhus. 44. 74. 166.
Thulesius, Anne Lange, f. Orning. 280.
— Ellen Dorothea, se Broch.
Thulstrup, Eleonore, f. Clauson (-Kaas). 125. 138. 164. 173. 175. 190. 195. 206. 212. 215. 216. 218. 219. 225. 239. 260. 261. 263. 264. 267. 269—271. 273—275. 294. 309. 313. 315. 320. 324. 325. 333—335. 341. 342. 344. 347—350. 364. 368. 383—387. 412. 416. 424. 426. 436. 437. 439. 466. 475. 477. 478. 483—485.
— Magnus Andreas, Regiments-, senere Stabschirurg. 173. 206. 207. 212. 219. 220. 225. 234. 239. 240. 262. 263. 267—270. 302. 313. 320. 331. 333. 334. 338. 339. 341. 346. 359—362. 366. 367. 383. 384.

388. 390. 393. 419. 423—426. 435. 436. 439. 440. 471. 475. 476. 478.
Thygeson, Louise de, f. Pløen. 257. 262. 312. 335. 353. 355. 356. 360—363. 367.
— Nicolai Emanuel de, Stiftamtmand. 353. 356.
Thyrholm, Alette, f. Rohde. 238. 242.
— Jens, Kjøbmand. 209. 217. 218. 240. 241. 260. 263. 284. 309. 310. 359. 367. 368. 383. 386. 393. 417. 423. 436. 437. 440. 441. 473. 478.
— Mdme. 210. 239. 361. 363. 367. 392.
„Tiden". 457.
Tode, Johan Clemens, Dr. med., Professor. 68.
Todsen, Johan Andreas. 121.
Tollesen, Farver. 329.
Tonsberg, Wilhelm de, Stiftamtmand i Christiania. 61.
Torgersen, Anne Marie, se Eger.
— Nils. 79. 80. 83.
Torp, Jens, Parykmager og Friseur. 370. 427.
Trane, Hans. 115.
Travello, Italiensk Skuespiller. 150.
Treschow, Anne Cathrine, se Hansteen.
— Cathrine, f. Devegge. 205. 216. 217. 235. 236. 238. 264. 265. 312. 330. 331. 489.
— Nils, Dr., Rector, senere Professor. 126. 152. 203. 209. 216. 231. 236. 238. 239. 241. 284. 302. 305. 330. 336. 381.
Treu, Carl Friederich. 255.
Trickler, Componist. 123.
Trojel, Digter. 195.
Truðar. 1.
Tullin, Familien. 106. 107. 136.
— Christian Braunmann. 56. 66. 67. 176. 256.
— Christian Braunmann, Lieutenant. 322. 325. 367, 384. 388. 426. 485.
— Claus Frimann, Kjøbmand. 127. 136. 157. 182—186. 189. 190. 196—198. 206. 212. 215. 217. 220. 225. 234. 235. 247. 250. 251. 309. 313—317. 319. 321. 322. 325. 326. 335. 341. 348. 350. 359. 362. 363. 366. 383. 385. 386. 390. 393. 397. 413. 415. 424. 435. 439. 440. 467. 472. 473. 475. 477. 482—486.
— Karen Henrikke (Henriette), f. Wilster. 173. 182. 183. 206. 212. 217. 219. 220. 224. 225. 234. 240. 247. 260. 262. 306. 313—315. 322. 325—327. 334. 335. 338. 359. 361—363. 365. 367. 384. 386—388. 390—393. 397. 415—417. 419. 424. 425. 435. 437. 439. 441. 466. 467. 470. 471. 474—476. 482—485. 489.
— Mette, f. Kruckow. 67.
Turcotti, Giustina, Sangerinde. 52. 53.
Tybo, Anders Kjeldssøn, Hører, senere Sogneprest. 23.
Tydskland, Tydskere. 6. 9. 17. 25. 89. 110.
Tønsberg. 60. 452. 543.

Ulleren, Gaard i Ager. 315.
Ullevold, Gaard i Ager. 345.
Undsigelse. 59.
Urberg, Iver Hesselberg, kgl. Dansk Kammersanger. 119. 120. 122. 123.
Urbin, Eleonore. 206. 454.
Urne, Knud, Slotsherre paa Bergenhus. 22.
Utrecht, Johan, Orgelmester i Christiania. 54.

Wachtelbrenner, Musicus. 123.
Wackenitz, Anne Beate. 190.
— August Friederich, Kammerherre, General. 105. 284.
— Marie Elisabeth, f. Adeler. 105. 211.
Wagel, Augusta Theresia, f. Aars. 138. 260. 263.
Waisenhus, det Ankerske. 256. 355. — Christiania. 109. 110. 400.
Walcke, Frederikke, Mdme. 376. 378. 397.
— Sven Henrich, Danselærer. 144. 153. 154. 168. 172. 204. 281. 318. 330. 378. 406. 431. 453.
Valdemar Magnussøn, Svensk Hertug. 1.
Valdhorn. 74. 280.
Walmand, Jonas, Instrumentist paa Hadeland. 61.
Walstrøm, Mdme. 379.
Walter, Antoni, Orgelmester i Christiania. 54.
— Caroline Frederikke, f. Halle. 392; jfr. Müller.
Wandal, Peter Top, Professor. 73. 312.
Wanelius, F., Malermester. 213. 369.
Wangensteen, Jens Johan, Cand. juris. 355.
Vanhelt, Componist. 156.
Warneke (Werneche), Jochum, Musikant paa Halden. 57.
Warschau. 120. 279.
Washington, Georg. 131.
Wedel-Jarlsberg, Bolette, Baronesse af, f. Haffner, se d. N.
— Johan Caspar Herman, Greve af. 65. 433. 441.
— Karen Christiane Andrea, Grevinde af, f. Anker. 408. 410. 418. 433.
Wedell, Søren, Regimentsqvartermester. 124.
Wedøe, Kirstine. 209. 210.
— Louise. 209. 210.
Weidemann, Christopher, Skolediscipel, senere Sorenskriver. 137. 154.
Veimann (Weymann), Kok. 113. 118.
Velthen (Veltheim), Anna Cathrina. 34. 51.
— Johann, Mag., Theater-Principal. 35.
—'s Selskab. 34—36. 40.
Wendell, Major. 408. 470.
Werner, Matthia. 353. 361.
— Snedker. 329. 431. 452.
Werring, Skomager. 123.
Wessel, Familien. 190.
— Helene Carlsen, f. Barclay. 297.
— Johan Herman. 96. 137. 148. 241.
— Ole Christopher, Generalauditeur. 152. 297. 298.
Vestby, Gaard i Enebak. 267. 274. 309. 325.

Westen, Johan Christopher von, Cancelliraad, Translateur. 387.
Wetterstrand, Otto, Musicus. 376. 377.
Wexels, Dorothea E. W., se Arnesen.
— Louise. 138.
— Maren. 138.
Wibe (Vibe), Ditlev, Statholder. 38—41. 61.
— Johan von, Kammersecretair. 111.
Viborg Snapsthing. 43.
Widing, Beate. 233.
— Herman, Capitain. 233. 262. 264. 309. 360. 363. 365. 367. 368. 386. 424. 437. 475.
— Marthe Christine, f. Grefsen. 455.
Wien. 36.
Wiinholt, J. K., Musicus. 154. 156.
— Petra Elisabeth, se Wulfsberg.
Vilberg, Gaard i Sørum. 214.
Wildenradt, Juliane Marie, f. de Lillienskiold, se d. N.
Wille, Jens, Generalkrigscommissair, Directeur. 310.
Willemsen, Else Margrete, f. Lachmann. 174.
— Wilhelm Frederik, Magistrats-Præsident. 174.
Villiers, S. de, Professor i Fransk Declamation. 279.
Wilse, Jacob Nicolai, Professor, Sogneprest i Eidsberg. 55. 142. 177. 180.
Wilster, Karen Henrikke (Henriette), se Tullin.
Wind, Jørgen. 481.
Windfeld, Lars, Regimentsqvartermester. 115.
Winge, Inger Herstad, f. Clausen. 455.
Winter, Peter von, Componist. 406.
Winther, Anne Margrete Schiøtte, se Voigt.
— Birgitte, Dansk Skuespillerinde. 311.
— Hans Thøger, Contorist, senere Procurator. 480.
— Mariane, se Rosenberg.
Violin. 58. 101. 108. 109. 117.
Violoncel. 106. 117.
Viotti, Componist. 170. 171. 202. 229. 254. 255. 280.
Virgil. 46. 47.
Wirtschaft. 177.
Viser. 2.
Wittenbergs Universitet. 18.
Wittrog, Jomfru. 353. 361.
Wittrop, Barbara. 23.
Wittrup, Lorentz, Adjunct. 409. 412. 426. 439. 472. 473.
Wivet, Frederik Vilhelm, Justitsraad, Generalfiscal. 137.
Vog, Laurits, Raadmand i Bergen. 20.
Vogler, Georg Joseph, Abbed, Musikdirecteur. 143. 144. 150. 164—166. 405.
Voigt, Anne Margrete Schiøtte, f. Winther. 210. 233.
— Erhard Anton, Lieutenant. 210. 233.
Wolf (Wolff), Anna. 257.
— Jacob Jacobssøn, Mag., Rector i Oslo. 45—49.
— Martha Dorothea. 380.

Wolff, Peder Løkke, Capitain. 173. 174. 206. 239. 360. 365. 392. 393. 413. 416. 419. 440.
Vollebæk, Gaard i Aas. 482.
Vollmer, W. 173.
Voltaire, François Marie Arouet de. 52. 104. 106. 148. 190.
Voltige. 80. 228. 229.
Volz, Hans, Mestersanger. 9.
Voxcabinet. 158. 228. 329. 431.
Wranizky, Componist. 281. 330. 405.
Wulff, Andreas, Theaterdirecteur. 51.
— Mdme. 258.
Wulfsberg, Anne Henrikke (Henriette), f. Stoltenberg. 297. 434. 454. 455. 467.
— Boel Margrete. 297. 434. 454. 455.
— Bredine Dorothea. 297. 330. 380. 409.
— Jacob, Byfoged, Politimester. 297. 310. 361—364. 367. 383. 384. 388. 391. 392. 412. 415. 417. 419. 422. 434. 435. 444. 455. 457. 467. 470.
Wulfsberg, Niels, Tredieprest. 297. 369. 370. 411. 427. 446. 452. 457. 460. 461.
— Petra Elisabeth, f. Wiinholt. 297. 388. 417.
Vægtersange. 68.

Young, Dr., Forfatter. 67.
— Mary, se Müller.
— Niels, Grosserer. 134.

Zaar (Zahr), Frederique, f. Pauli, Modehandlerinde. 117. 118. 138. 140.
— Johan Gottfried, kgl. Svensk Hofmusicus. 107. 108. 114. 115. 117. 118. 123. 124. 138. 140.
Zaneboni, Virtuos. 100.
Zebell, Violinist. 152.
Zrza, Capelmusicus. 77.
— Eleonore, Sangerinde. 77.
— Eleonore, f. Stuart, Danserinde. 77.
Zumsteg, Componist. 405.
Zvingel (Schwingel?). 438.

Oehlenschläger, Adam Gottlob. 75.
Øland. 7.

Senere Tillæg og Rettelser.

S. 23. Frants Nilssøn Riber omtaler i et Brev af 1623 til Oversecretair Nils Friis den store Frugt, hans Flid ved den Latinske Skole i Tønsberg har baaret, og nævner bl. a. sine „labores in comoediis exhibendis, in musica exercenda saavelsom i andre scholaribus exercitiis.“ (D. Cancel. Arch.)

S. 42 Lin. 10 fraoven: hvilket læs: hvilken.

S. 109 Lin. 1 fraoven: O. J. er vistnok Trykfeil i Intell. Sedl. for: H. J.

S. 169 Lin. franeden: Frederik Blom døde i Vestindien 6 Decbr. 1806, 27 Aar gl. (N. Intell. Sedl. 1806 No. 26. Se ogsaa om ham Morgenbladet 1877 No. 144).

S. 339 Lin. 10 franeden: Junger læs: Jünger.

S. 381 Lin. 3 fraoven: Uger læs: Maaneder. Mad. Schibsted døde 12 Decbr. 1805, 68 Aar gl (N. Intell. Sedl. 1805 No. 73).

S. 401 Lin. 3 franeden: Lemierrres læs: Lemierres.

S. 416 Lin. 8 franeden: Schøitt læs: Schiøtt.

S. 417 Lin. 13 franeden: Selskebet læs: Selskabet.

S. 427 Lin. 8 fraoven: Nerdum læs: Nerdrum.

S. 434 Lin. 5 franeden tilføies: Fra Mai 1808: Mad. Severine Alette Muus, f. Selmer († Nat til 16 Mai c. 25 Aar gl., 3 Uger efter Nedkomsten) — (Chra. Intell. Sedl. 1808 No. 40, 42.)

S. 441 Lin. 1 og 2 franeden ere Notetallene urigtige (6, 1 for: 1, 2).

S. 454 Lin. 18 franeden udgaar Feierinspecteur F. Hegermann, der i Medlemsfortegnelsen angives død i Novbr. 1808, medens han allerede døde 3 Decbr. 1805, 31 Aar gl. (N. Intell. Sedl. 1805 No. 71) og derfor skulde havt Plads S. 380 Lin. 10 franeden.

S. 462 Lin. 3 franeden: Opmærsomhed læs: Opmærksomhed.

S. 469 Lin. 10 franeden: Balskab læs: Balselskab.

S. 470 Lin. 1 franeden tilføies efter S. 262: , 360.

S. 472 Lin. 12—13 fraoven: Rollebetætning læs: Rollebesætning.

S. 488 Lin. 16 franeden: Nannestad læs: Narvestad.

14 DAY USE
RETURN TO DESK FROM WHICH BORROWED

LOAN DEPT.

This book is due on the last date stamped below, or on the date to which renewed.
Renewed books are subject to immediate recall.

9 Ja'58 J N

REC'D LD

JAN 17 1958

LD 21A–50m-8,'57
(C8481s10)476B

General Library
University of California
Berkeley

Y 3127015